Słownik działaczy i współpracowników Solidarności Walczącej 1982-1990

Słownik działaczy i współpracowników Solidarności Walczącej 1982-1990

Praca zbiorowa pod redakcją

Romana Zwiercana

Słownik działaczy i współpracowników Solidarności Walczącej 1982-1990

Praca zbiorowa pod redakcją Romana Zwiercana

Wstęp: Krzysztof Dziadziuszko

Redaktorzy: Krzysztof Dziadziuszko, Maria Lipowska, Aleksandra Wianecka Polewska, Sebastian Wujke, Małgorzata Zwiercan, Roman Zwiercan

Okładka: Jerzy Kanikuła

Skład: Artur Waszkielewicz

Przy opracowaniu haseł korzystano z internetowej bazy działaczy i współpracowników Solidarności Walczącej, z zasobów Archiwum Akt Nowych, Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność", z Archiwów Państwowych w Szczecinie, we Wrocławiu, Lublinie, Kaliszu, Opolu, Warszawie, Zielonej Górze, Rzeszowie, Łodzi, Gorzowie Wielkopolskim i Poznaniu. Korzystano również z zasobów archiwalnych Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, Wrocławiu, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Łodzi, Poznaniu i Rzeszowie. W trakcie prac nieocenione okazały się publikacje źródłowe, jak: Antologia prasy Solidarności Walczącej w Trójmieście. Pisma Oddziału SW Trójmiasto i Grupy SW Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni czy dwa tomy Solidarności Walczącej w dokumentach wydanych przez IPN. Kluczowe i pomocne dla realizacji projektu były również relacje ponad 30 działaczy i współpracowników SW. Korzystano ponadto z ok. 20 publikacji poświęconych historii Solidarności i Solidarności Walczącej.

Wydawca:

Fundacja
Pomorska Inicjatywa Historyczna

ISBN 978-83-62631-20-9

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Publikacja została wydana z okazji 40 rocznicy powstania Solidarności Walczącej organizowanej przy współpracy Stowarzyszenia Solidarność Walcząca, Fundacji Wizja Rozwoju, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL, Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych a także dzięki dofinansowaniu obchodów 40 lecia SW przez Totalizator Sportowy S.A., Węglokoks S.A. oraz Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego – w ramach Funduszu Patriotycznego.

Wrocław – Gdynia – Warszawa 2022

Wstęp

Solidarność Walcząca (SW) była jedną z najważniejszych struktur konspiracyjnych dekady lat osiemdziesiątych XX wieku w Polsce. Organizacja wypracowała program mający na celu obalenie systemu komunistycznego, aktywnie przy tym poszukując skutecznych metod realizacji założeń programowych metodami działalności konspiracyjnej. Szybko też stała się przedmiotem zainteresowania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa. Z czasem Służba Bezpieczeństwa oraz inne struktury PRL traktowały Solidarność Walczącą jako głównego wewnętrznego wroga państwa.

Historia Solidarności Walczącej jest ściśle związana z osobą Kornela Morawieckiego, jej założyciela i lidera. Urodzony w Warszawie w 1941 roku, już w marcu 1968 roku podczas protestów studenckich na Politechnice Wrocławskiej zaangażował się przeciwko władzom PRL.

Od jesieni 1979 roku Kornel Morawiecki współorganizatorem druku i kolportażu, a następnie redaktorem naczelnym niezależnego miesięcznika „Biuletyn Dolnośląski", wzorowanym na „Biuletynie KOR" w sferze informacyjnej, ale z własną koncepcją przyszłości Polski. Początkowo biuletyn ukazywał się jako organ powstałego w maju 1979 roku Klubu Samoobrony Społecznej. W styczniu 1980 roku wraz z redakcją „Biuletynu Dolnośląskiego" napisał, a następnie kolportował oświadczenie potępiające inwazję Związku Sowieckiego na Afganistan. Podczas wydarzeń Sierpnia'80 organizował wraz z zespołem redakcyjnym „Biuletynu Dolnośląskiego" we Wrocławiu strajki solidarnościowe z robotnikami Wybrzeża. Po zalegalizowaniu NSZZ „Solidarność" tworzył struktury związku na Politechnice Wrocławskiej. Jesienią 1981 roku uczestniczył w I Krajowym Zjeździe Delegatów NSZZ „Solidarność". Podczas zjazdu, był jednym z inicjatorów słynnego „Posłania do narodów Europy Wschodniej"[1]. Już wówczas dał się poznać jako radykalny działacz antykomunistyczny, ale dopiero jego aresztowanie w przerwie między turami obrad rozszerzyło tę opinię na cały kraj. Powodem aresztowania stało się opublikowanie w „Biuletynie Dolnośląskim" dwóch odezw rosyjskiej organizacji emigracyjnej NTS (Narodno-trudowoj sojuz – Ludowy Związek Pracy) adresowanych do Polaków oraz do żołnierzy sowieckich (tę drugą kolportowano także w formie ulotki)[2]. W obronie Morawieckiego Solidarność zapowiedziała protesty w całym regionie, co spowodowało uwolnienie przyszłego lidera SW. Władze jednak nie zaprzestały starań o wytocze-

1 *Kornel. Z Przewodniczącym Solidarności Walczącej rozmawia Artur Adamski*, Wrocław 2007, s. 74-77; M. Łątkowska, A. Adamski, *Kornel Morawiecki* [w:] *Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976-1989*, t.1, red. M. Łątkowska (nacz.) i in., Warszawa 2010 s. 288-289; N. Wójtowicz, *Kornel Morawiecki*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2009, nr 5-6, s. 126-129.

2 Ł. Kamiński, G. Waligóra, *Solidarność Walcząca* [w:] *NSZZ „Solidarność" 1980-1989*, t.2: *Ruch społeczny*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010, s. 454.

nie mu procesu sądowego, który nie zakończył się do wprowadzenia stanu wojennego.

Ogłoszenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku kończyło okres szesnastu miesięcy względnej wolności i działalności legalnych struktur Solidarności. Był to też czas na wyłonienie przyszłych liderów Solidarności Walczącej. Podczas gdy wielu najważniejszych działaczy „S" zostało internowanych, dzięki szczęśliwemu zbiegowi okoliczności Kornel Morawiecki uniknął tego losu. To pozwoliło mu na dalszą działalność w ramach „Biuletynu Dolnośląskiego" oraz wejście w skład Regionalnego Komitetu Strajkowego (dalej: RKS), na czele którego stał Władysław Frasyniuk. Od 13 grudnia K. Morawiecki rozpoczął druk gazetki związkowej „Z Dnia na Dzień"[3]. Pierwszy numer ukazał się z datą 14 grudnia 1981 roku, jako organ podziemnego RKS-u. Początkowo współpraca Morawieckiego i Frasyniuka przebiegała płynnie. Z czasem jednak zaczął krystalizować się spór o dalsze funkcjonowanie opozycji antykomunistycznej w warunkach stanu wojennego. Kornel Morawiecki wyraźnie opowiadał się za centralizacją struktur opozycyjnych, a Władysław Frasyniuk był zwolennikiem konkurencyjnej koncepcji powołania Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej, która ostatecznie zmaterializowała się 22 kwietnia 1982 roku. Miała być raczej symbolem oporu niż faktycznym ośrodkiem kierowniczym. Podobnie rozbieżne zdanie mieli w kwestii wykorzystywania manifestacji ulicznych. Frasyniuk opowiadał się za comiesięcznymi strajkami, co według Morawieckiego osłabiało związek poprzez aresztowania lub zwolnienia z pracy poszczególnych osób zaangażowanych w ich przygotowanie.

W trzeciej dekadzie maja 1982 roku[4] doszło do zebrania działaczy RKS, podczas którego planowano przedstawić dalsze etapy działalności. Padła wówczas propozycja zorganizowania marszu lub złożenia kwiatów pod tablicą upamiętniającą Solidarność przed zajezdnią nr VII we Wrocławiu w związku z kolejną miesięcznicą stanu wojennego – 13 czerwca 1982 roku. Według Władysława Frasyniuka oznaczałoby to „pchanie ludzi pod karabiny maszynowe" i ostatecznie do porozumienia nie doszło. Grupa związana z Kornelem Morawieckim opuściła spotkanie i kontynuowała je we własnym gronie w innym mieszkaniu. Zdecydowano wówczas o powołaniu bardziej radykalnej organizacji.

1 czerwca 1982 roku Kornel Morawiecki złożył rezygnację z dalszego działania w strukturach RKS. Podobnie uczynili jego współpracownicy, w tym większość redakcji „Z Dnia na Dzień". Niebawem zaczęli oni wydawać nowe pismo pod tytułem „Solidarność Walcząca". Pierwszy numer datowany na 13 czerwca 1982 roku, a faktycznie kolportowany kilka dni wcześniej, zawierał dwa fundamentalne tek-

3 Była to kontynuacja niezależnego serwisu informacyjnego o tym samym tytule.

4 Relację ze spotkania zamieścił Paweł Falicki pt. *Strach przed prawdą.* Zob. STRACH PRZED PRAWDĄ – sw.org.pl

sty programowe: Kornela Morawieckiego *Jeśli chcemy dalej żyć*, który nawoływał do walki rozumianej jako gotowość poświęcenia własnego życia w obronie słabych i prześladowanych, oraz Pawła Falickiego, posługującego się pseudonimem Piotr Kminkiewicz *Dlaczego ulica?*[5], który uzasadniał wyższość prowadzenia walki na ulicy nad strajkami w zakładach pracy. Na łamach pisma wezwano także społeczeństwo do pierwszego protestu ulicznego we Wrocławiu na 13 czerwca. Apel spotkał się ze sporym zainteresowaniem. Do późnych godzin nocnych na ulicach Wrocławia demonstranci toczyli zwycięskie walki z ZOMO. To wydarzenie pokazało, że demonstracje uliczne mają sens i nie muszą pociągać za sobą ofiar śmiertelnych. W czerwcu 1982 roku jeszcze dwukrotnie (16 i 28) wzywano do manifestacji ulicznych.

Solidarność Walcząca nie miała początkowo ścisłej struktury organizacyjnej. Ta wykształciła się w kolejnych miesiącach. Służba Bezpieczeństwa, jak się wydaje, nie od razu zorientowała się, iż w Regionalnym Komitecie Strajkowym doszło do rozłamu i ukształtowania się nowej organizacji. Stanowi to prawdopodobnie dowód na potwierdzenie tezy, iż do lata 1982 roku SB nie miała dobrego rozpoznania wrocławskiego podziemia[6]. Nie możemy tego z całą pewnością potwierdzić[7], ponieważ wiele dokumentów aparatu bezpieczeństwa dotyczących SW została zniszczona[8].

W trakcie wyodrębniania się SW Służba Bezpieczeństwa prowadziła szereg spraw operacyjnego rozpracowania poszczególnych osób, związanych później z Solidarnością Walczącą. Kornel Morawiecki był rozpracowywany w ramach swojej działalności w „Biuletynie Dolnośląskim" w SOR o kryptonimie „Harcerz". Następnie zamienioną na SOR krypt. „Tarantula". Warto w tym miejscu podkreślić, że równolegle prowadzono kilka podobnych spraw. Dotyczyły osób związanych z SW, choć SB nie zorientowała się z przynależności tychże osób do organizacji. Przykładowo Zbigniew Oziewicz rozpracowywany był w ramach SOR „Agora", Hanna Łukowska-Karniej – SOR „Książka", Michał Gabryel – SOR „Kanał" (wcześniej SOS „Alpinista"), Romuald Lazarowicz – SOR „Tandem". Biorąc pod uwagę fakt, że prawie całkowicie uległy zniszczeniu materiały archiwalne, bardzo trudno przedstawić pierwsze kilkanaście miesięcy rozpracowania wrocławskiej centrali SW.

5 Zob. *Wstęp* [w:] *Solidarność Walcząca w dokumentach, t. 2 cz. 1: Materiały własne*, wybór, wstęp i oprac. K. Dworaczek, G. Waligóra, Warszawa 2016, s, 53-54 i 56-58.

6 Por. Ł. Kamiński, P. Piotrowski, *Podziemie wrocławskie w oczach Służby Bezpieczeństwa*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2002, nr 2, s. 277

7 Pewną wskazówką może być zamieszanie w samej SB pod koniec lata 1983 roku, kiedy zwolniono prawie wszystkich funkcjonariuszy zajmujących się opozycją z powodu podejrzeń współpracy z podziemiem. To zahamowało działania aparatu bezpieczeństwa. Zob. *Wstęp* [w:] *Solidarność Walcząca w dokumentach, t. 1: W oczach SB*, wybór, wstęp i oprac. Ł. Kamiński, W. Sawicki, G. Waligóra, Warszawa 2007, s. 30.

8 *Wstęp* [w:] *Solidarność Walcząca…,* s. 29-40.

Aby znaleźć szerszą formułę działania, 1 lipca 1982 roku zdecydowano się na powołanie Porozumienia Solidarności Walczącej. *W założeniu Porozumienie miało stanowić stosunkowo luźną federację grup, środowisk i osób złączonych wspólnymi ideałami i programem działania. Wkrótce utworzono jego pierwszą agendę – Agencję Informacyjną Solidarności Walczącej*[9]. Członkowie nowej struktury, którzy należeli wcześniej do Regionalnego Komitetu Strajkowego, starali się rozstać w taki sposób, aby nie odbiło się to negatywnie na jego dalszej działalności. Przekazano następcom zarówno sprzęt, jak i kontakty oraz informacje o sposobie funkcjonowania poszczególnych struktur związku. W starym składzie przygotowano jednak jeszcze kilka numerów. Tadeusz Świerczewski, ps. Rustejko, kierujący w RKS ważnym pionem kontaktów z zakładami pracy, za aprobatą Kornela Morawieckiego pozostał na swoim stanowisku. Drukarzom i kolporterom dano możliwość wyboru – sami decydowali, czy chcą nadal powielać i rozpowszechniać tylko „Z Dnia na Dzień", tylko nowe pismo czy też oba tytuły. Niestety, nie zawsze odwzajemniano ten sposób postępowania. Między innymi zażądano od nich wydania dwóch powielaczy pracujących na potrzeby „Solidarności Walczącej", z których jeden należał do redakcji „Biuletynu Dolnośląskiego", a drugi zakupiono z prywatnych środków po odmowie finansowania tej inwestycji przez Władysława Frasyniuka[10]. Nie dla wszystkich spór i rozłam był zrozumiały. Wiele struktur zakładowych kolportowało oba pisma i zbierało datki zarówno dla redakcji „Z Dnia na Dzień", jak i „Solidarności Walczącej". Pod koniec lipca 1982 roku doszło do spotkania liderów obu organizacji. Starano się załagodzić konflikt. Na prośbę Frasyniuka

Morawiecki odwołał zaplanowane na 13 sierpnia 1982 roku manifestacje. Zdecydowano o wspólnym przygotowaniu demonstracji w drugą rocznicę podpisania porozumień sierpniowych w Gdańsku. Do bliższej współpracy jednak nie doszło[11]. Solidarność Walcząca aktywnie włączyła się w przygotowania do manifestacji 31 sierpnia. W trakcie walk z ZOMO ekipa filmowa SW utrwaliła jedną z najsłynniejszych scen z okresu stanu wojennego – przejechanie demonstranta przez milicyjną ciężarówkę. Ujęcia te, przemycone na Zachód, były pokazywane przez większość światowych telewizji, trafiły też na pierwsze strony gazet. Dopiero po kilku miesiącach okazało się, iż przejechanym był ówczesny student, podziemny drukarz i członek SW, Jarosław Hyk[12].

9 Ł. Kamiński, G. Waligóra, *Solidarność Walcząca* [w:] *NSZZ „Solidarność" 1980-1989*, t.2: *Ruch społeczny*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010, s. 456.

10 Tamże.

11 *Wstęp* [w:] *Solidarność Walcząca w dokumentach, t. 2 cz. 1: Materiały własne*, wybór, wstęp i oprac. K. Dworaczek, G. Waligóra, Warszawa 2016, s. 32.

12 Relacja Jarosława Hyka na stronie swiadkowiehistorii.pl, [dostęp 22 IV 2022]

Luźna formuła Porozumienia SW szybko ujawniła swoje wady. Okazało się bowiem, że ma to negatywny wpływ na zwartość konspiracji i możliwość skutecznego działania w podziemiu. Dlatego też 11 listopada 1982 roku (data oczywiście została wybrana nieprzypadkowo) ogłoszono przekształcenie Porozumienia w jednolitą organizację podziemną Solidarność Walcząca. Jej naczelnym organem była Rada SW[13], złożona zwykle z około dziesięciu – kilkunastu osób. Jej skład był zmienny, początkowo do ukształtowanej samorzutnie rady, według dostępnych danych, wchodzili: Zbigniew Bełz, Paweł Falicki, Michał Gabryel, Jerzy Gnieciak, Maria Koziebrodzka, Cezariusz Lesisz, Hanna Łukowska-Karniej, Kornel Morawiecki, Andrzej Myc, Zbigniew Oziewicz, Wojciech Bartoszek i Jan Pawłowski. Później dokooptowano m.in. Jerzego Kocika i Władysława Sidorowicza. Rada wybierała przewodniczącego SW. Po głosowaniu został nim Kornel Morawiecki. Aby stać się pełnoprawnym członkiem organizacji, trzeba było złożyć przysięgę następującej treści: *Wobec Boga i Ojczyzny przysięgam walczyć o wolną i niepodległą Rzeczpospolitą Solidarną, poświęcać swe siły, czas – a jeśli zajdzie potrzeba – swe życie dla zbudowania takiej Polski. Przysięgam walczyć o solidarność między ludźmi i narodami. Przysięgam rozwijać idee naszego Ruchu, nie zdradzić go i sumiennie spełniać powierzone mi w nim zadania*[14]. Taka formuła zwiększała identyfikację z organizacją oraz poczucie odpowiedzialności i świadomość wspólnego losu. To zmuszało wielu działaczy Porozumienia SW do jednoznacznej deklaracji dotyczącej swojej podziemnej działalności. Istniała oczywiście możliwość współpracowania w SW bez złożenia przysięgi, jednak z istotnymi ograniczeniami dostępu do informacji czy zadań. Zobowiązano ponadto członków do comiesięcznych składek w wysokości początkowo 100 złotych. Taka kwota miała znaczenie jedynie symboliczne i nie stanowiła istotnej części budżetu. Spajało jednak poczucie więzi organizacyjnej[15]. Nieformalnym logo organizacji dość szybko stała się malowana na murach kotwica, stylizowana na symboliczny znak Polski Walczącej. Stanowiła ona również element graficzny wszystkich publikacji SW[16].

Ważną częścią codziennej działalności Solidarności Walczącej było przestrzeganie zasad konspiracji, które w naturalny sposób zmniejszały ryzyko dekonspiracji. Do zasad należało: dublowanie ważnych funkcji, przestrzeganie pionowej hierarchii oraz unikanie powiązań poziomych, prowadzenie dokładnej samoobserwacji, dyskrecja, posługiwanie się pseudonimami we wzajemnych kontaktach, niewymienianie żadnych istotnych danych w pomieszczeniach zamkniętych, eliminacja

13 Rada działała od początku istnienia struktury.

14 *Wstęp* [w:] *Solidarność Walcząca w dokumentach, t. 2 cz. 1*…, s. 32.

15 Tamże.

16 Ł. Kamiński, G. Waligóra, *Solidarność Walcząca* [w:] *NSZZ „Solidarność" 1980-1989*…, s. 458.

zdekonspirowanych mieszkań i punktów kontaktowych. Skuteczne działanie w podziemiu umożliwiał stosunkowo rozbudowany, jak na standardy opozycji lat osiemdziesiątych, kontrwywiad. Prowadzono np. systematyczny nasłuch radiostacji MO i SB oraz podejmowano próby złamania oznaczeń kodowych, którymi posługiwali się funkcjonariusze. Z kolei dzięki kontrobserwacji (uczestniczyło w niej jednorazowo nawet kilkanaście osób) stosowanej podczas ważnych spotkań możliwe było długotrwałe ukrywanie się liderów organizacji. Dla przykładu, tylko sam Kornel Morawiecki we Wrocławiu korzystał z ponad pięćdziesięciu mieszkań[17]. W latach 1987–1988 Służba Bezpieczeństwa szacowała, że organizacja skupia około 500–800 zaprzysiężonych członków i do 1100 aktywnych sympatyków. Trudno jednak zweryfikować te dane. Po pierwsze wynika to z głębokiej konspiracji wielu struktur, a po drugie z faktu, iż zniszczono znaczną część dokumentów dotyczących SW[18].

Należy zaznaczyć, że w pierwszych latach istnienia Solidarności Walczącej organizacja poniosła bardzo duże straty. 14 grudnia 1983 roku został bowiem aresztowany Kazimierz Klementowski, który był kierownikiem siatki druku i kolportażu. W trakcie śledztwa ujawnił on informacje, które doprowadziły do kolejnych zatrzymań.

W wyniku fali aresztowań, jaka miała miejsce w pierwszej połowie 1984 roku, a także ze względu na dość dyskusyjny charakter rady, jesienią tego samego roku zdecydowano o powołaniu Komitetu Wykonawczego, tj. ciała decyzyjnego, które będzie w stanie reagować szybciej na sprawy bieżącej działalności. W jego skład weszli Hanna Łukowska-Karniej, Kornel Morawiecki, Andrzej Myc, Wojciech Myślecki i Andrzej Zarach. W roku 1985 dołączył do nich Andrzej Kołodziej, Jadwiga Chmielowska, Ewa Kubasiewicz, a później dodatkowo Zbigniew Jagiełło i Maciej Frankiewicz z Poznania. Po emigracji Ewy Kubasiewicz i aresztowaniu Andrzeja Kołodzieja Wybrzeże w Komitecie reprezentował Roman Zwiercan. Z czasem granice między radą a komitetem stawały się coraz bardziej płynne. Posiedzenia obu struktur odbywały się w zmiennym składzie, w tym również z udziałem osób niebędących formalnie członkami żadnego z tych dwóch ciał. Bardzo ważną rolę w procesie zarządzania organizacją odgrywały też spotkania przewodniczącego z liderami struktur regionalnych. Zwoływano je raz na kilka miesięcy. Bywało tak, że spotkania odbywały w trakcie posiedzeń Komitetu Wykonawczego. W trakcie takich plenarnych zebrań podejmowano często strategiczne decyzje[19]. 3 grudnia 1984 roku, w warun-

17 Ł. Kamiński, G. Waligóra, *Solidarność Walcząca* [w:] *NSZZ „Solidarność" 1980-1989*..., s. 460; P. Serwadczak, *Kulisy kontrwywiadu Solidarności Walczącej*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2007, nr 5/6, s. 44–56

18 Informacja dotycząca SW opracowana w MSW [w:] *Solidarność Walcząca w dokumentach, t. 1: W oczach SB*, oprac. Ł. Kamiński, W. Sawicki, G. Waligóra, Warszawa 2007, s. 319; AIPN Wr, 032/805, Zestawienie zbiorcze dotyczące organizacji Solidarność Walcząca (wg stanu na listopad 1988 r.), b.d., k. 9–12

19 Tamże, s. 456-458.

kach ścisłej konspiracji, w jednym z wrocławskich kościołów poświęcono sztandar Solidarności Walczącej. W odczytanym podczas uroczystości przesłaniu Kornel Morawiecki stwierdzał m.in.: *Ten sztandar jest całkiem na wyrost. Jeszcze niczym nie zasłużyliśmy na niego. Nasza wizja jest ledwo zarysowana, nasza organizacja jest w powijakach. Ale ubodzy czynem i myślą, słabi i mali rośniemy przecież z wielkich dziejów i chlubnych dokonań. Nad nami poszum bohaterskich chorągwi i zawołanie »za wolność waszą i naszą«. Nad nami zroszone krwią, najdroższe biało-czerwone flagi i opaski powstańcze. Nad nami symbole Polski Walczącej i pochyłe litery złączone w najbliższym nam słowie Solidarność*[20].

Głównym ośrodkiem wydawniczym SW był Wrocław. To tam liczba wydawanych tytułów była największa. Spośród czasopism wychodzących w stolicy Dolnego Śląska największe znaczenie miała „Solidarność Walcząca", wydawana od czerwca 1982 roku. Do 1990 roku ukazało się 231 numerów. Sporadycznie niektóre z nich przedrukowywano w innych miastach, m.in. w Bielsku-Białej, Jastrzębiu, Koninie, Krakowie, Legnicy, Olsztynie, Rzeszowie, Trójmieście, Wałbrzychu, Warszawie i Zgorzelcu. Pismo redagował Kornel Morawiecki, wspierany przez liczne grono współpracowników tworzących trzy kolejne redakcje: Pawła Falickiego, Zbigniewa Jagiełłę, Andrzeja Kisielewicza, Marię Koziebrodzką, Romualda Lazarowicza, Hannę Łukowską-Karniej, Andrzeja Myca, Wojciecha Myśleckiego, Zbigniewa Oziewicza, Jana Pawłowskiego, Jerzego Peiserta, Marię Peisert-Kisielewicz, Stanisława Piskorza, Radosława Rozpędowskiego, Jacka Świata i Andrzeja Zaracha. Pismo to miało charakter informacyjno-publicystyczny i należało do najbardziej znanych i poszukiwanych we Wrocławiu, a także cieszyło się popularnością w wielu regionach kraju. Struktury SW poza Dolnym Śląskiem drukowały gazetkę z matryc dostarczanych z Wrocławia.

Do równie ważnych periodyków związanych z wrocławskim środowiskiem SW należał „Biuletyn Dolnośląski", formalnie niebędący pismem SW, redagowany jednak przez Romualda Lazarowicza i Kornela Morawieckiego. Na łamach „Biuletynu Dolnośląskiego" przeważały teksty o charakterze publicystycznym i programowym. Do 1990 roku wyszły łącznie 84 numery (w tym część podwójnych i potrójnych). „BIS" było trzecim znaczącym pismem ukazującym się we Wrocławiu, a wydawanym przez Biuro Informacyjne Solidarności Walczącej. Zespół redakcyjny stanowili Anna i Marek Bireccy oraz Andrzej Myc (posługiwali się wspólnym pseudonimem „Antoni Krupisz"). Pismo było adresowane do zakładowych struktur Solidarności w regionie dolnośląskim. Pierwszy numer ukazał się z datą 15 kwietnia 1983 roku Do 1987 roku wydano w sumie 119 numerów. Należy też wspomnieć o wychodzącej od 1986 roku „Solidarności Dolnośląskiej" (wcześniej pod tym ty-

20 „Solidarność Walcząca" (Wrocław) 1984, nr 26, s. 1–2.

tułem ukazywał się organ Zarządu Regionu i RKS), redagowanej dłuższy czas przez Włodzimierza Galeckiego, Radosława Rozpędowskiego i Jacka Świata. „Solidarność Dolnośląska" miała w zasadzie charakter pisma informacyjno-publicystycznego, choć zamieszczano w niej również teksty historyczne. Do 1990 roku wydano w sumie 82 numery. Pismem związanym personalnie (poprzez skład redakcji) z Solidarnością Walczącą była także „Replika". Miała ona charakter publicystyczno-programowy, ukazywała się w latach 1982–1987 (53 numery). Założył ją i pełnił funkcję redaktora naczelnego Paweł Falicki, w skład redakcji wchodzili ponadto: Jan Fiołek, Wojciech Jankowski, Maciej Kałuszyński, Tadeusz Romanowski, Małgorzata Ściągosz, Paweł Świtalski, Wojciech Winciorek, Teresa Witkiewicz[21].

Rozwój poligrafii Solidarności Walczącej, podobnie jak całego drugiego obiegu wydawniczego, przebiegał systematycznie, osiągając apogeum od połowy, do końca lat osiemdziesiątych. Ośrodki regionalne SW nie ograniczały się do powielania pism centrali. Przykładowo oddział poznański wydawał „Solidarność Walczącą", a także „Czas" oraz „Czas Kultury"; Na Górnym Śląsku ukazywały się „WIS. Wolni i Solidarni" oraz „PIK. Podziemny Informator Katowicki"; W Rzeszowie wydawano „Galicję", w Lublinie miejscową „Solidarność Walczącą", a na Pomorzu Zachodnim ukazywał się szczeciński „Gryf14".

W Trójmieście drukowano „Solidarność Walczącą" Oddziału Trójmiasto[22]; „Solidarność Walczącą Grupy Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni", „Solidarność Walczącą Stoczni Gdańskiej", „Kaszebe", oraz biuletyn „Poza Układem" do którego materiały redakcyjne gromadziła i przygotowywała Joanna Gwiazda, ale całą część pracy wydawniczej, poligraficznej i kolportażowej wykonywały struktury SW. Redakcją techniczną i przygotowaniem makiet do obróbki fotograficznej, a następnie matryc do druku zajmowały się Małgorzata Zwiercan i Ewa Kalisz. Na masową skalę drukowano także cegiełki, kalendarze oraz podziemne znaczki (do 1988 roku działała centralna Poczta Solidarności Walczącej, kierowana przez Krzysztofa Błachuta). Należy zaznaczyć, że SW oferowała także druk na zlecenie innych organizacji.

Inaczej w porównaniu z drukiem podziemnej prasy wyglądało natomiast wydawanie publikacji zwartych[23]. Według niepełnych danych różne struktury Solidarności Walczącej opublikowały co najmniej 144 pozycje książkowe, sporą część pod szyldem Agencji Informacyjnej SW, co stawiało Solidarność Walczącą w roli jed-

21 S. Rudka, *Poza cenzurą. Wrocławska prasa bezdebitowa 1973–1989*, Warszawa–Wrocław 2001, s. 366–370; A. Kisielewicz, *Jak działała wrocławska redakcja SW*, www.sw.org.pl, portal wrocławski, [dostęp: 21 IV 2022 r.]

22 *Antologia prasy Solidarności Walczącej w Trójmieście. Pisma Oddziału SW Trójmiasto i Grupy SW Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni*, przedmowa R. Zwiercan, wstęp A. Adamski, Gdynia-Warszawa 2017.

23 G. Waligóra, *Formy i Metody działania Solidarności Walczącej* [w:] *Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, Poznań 2009, s. 15; por. *Książki i inne druki zwarte Solidarności Walczącej* (oprac. W. Domagalski, R. Lazarowicz) [w:] *O wyzwolenie z komunizmu ludzi i narodów przysięgam walczyć: 25 rocznica powstania Solidarności Walczącej*, red. M. Łątkowska, Warszawa 2007, s. 143–158, s. 161–175.

nego z największych, jeśli nie największego wydawcę książek w podziemiu. W strukturach Solidarności Walczącej istniały również wyodrębnione dwa wydawnictwa książkowe. „Prawy Margines" w Warszawie, który wydał 13 książek, oraz mająca w swoim dorobku 17 pozycji gdyńska oficyna „PeTiT"[24], prowadzona przez Romana Zwiercana, Małgorzatę Zwiercan, Jerzego Kanikułę, Jacka Parzycha oraz Piotra Komorowskiego. Pierwsze książki sygnowane logiem wydawnictwa drukował Daniel Trapkowski i Jędrzej Terlikowski, choć jedna z pierwszych pozycji, broszurka *Sowietyzacja ludowego wojska polskiego*, w 1985 roku została wydrukowana jeszcze metodą sitodruku przez Alinę i Marka Kubasiewiczów.

Co zostało już zaznaczone, oddziały Solidarności Walczącej powstawały przede wszystkim w większych miastach Polski. We wrześniu 1982 roku do Wrocławia przyjechał Sławomir Bugajski, działacz Solidarności z Katowic. Spotkał się tam ze Zbigniewem Oziewiczem, który przedstawił mu cele i metody pracy SW. Wkrótce po tym fakcie, 8 października 1982 roku w prasie konspiracyjnej ogłoszono powstanie katowickiego Oddziału SW.

Zdecydowanie najtrudniejsze okazało się tworzenie struktur Solidarności Walczącej w Trójmieście. W maju 1982 roku Roman Jankowski, pracownik Stoczni Remontowej „Nauta" z Gdyni, przyjechał do Wrocławia. Za pośrednictwem Tadeusza Świerczewskiego spotkał się z Kornelem Morawieckim i tą częścią działaczy, którzy planowali stworzenie bardziej radykalnej organizacji. Odpowiedzialną za kontakty z Jankowskim została wyznaczona dr Anna Birecka z Akademii Medycznej we Wrocławiu. Jednak do aresztowania Anny Bireckiej w grudniu 1982 roku Roman Jankowski nie pojawił się już we Wrocławiu. Co zaznacza w swojej relacji Tadeusz Świerczewski, od aresztowania pani Anny Roman Jankowski nie mógł nawiązać kontaktu, ani z Kornelem Morawieckim, ani z nikim z centrali SW we Wrocławiu. W 1983 roku nie udało się utworzyć oddziału SW w Trójmieście. Decyzja zapadła ostatecznie w kwietniu 1984 roku Trzon organizacji na Wybrzeżu stanowili: Andrzej Kołodziej, Ewa Kubasiewicz, Zofia Kwiatkowska, Wiesława Kwiatkowska, Mirosława Zgirska i Roman Zwiercan. Współpracowało z nimi wiele osób, jak Jan Białostocki, Magdalena Czachor, Marek Czachor, Jerzy Kanikuła, Teresa Komorowska, Piotr Komorowski, Maciej Kuna, Zbigniew Mielewczyk, Jacek Parzych, Bolesław Siedlecki, Jędrzej Terlikowski, Andrzej Tyrka. Należy zaznaczyć, że z racji dobrze rozwiniętej poligrafii SW Trójmiasto rozwijało się systematycznie. Najważniejszym pismem była „Solidarność Walcząca" i łącznie wydano 60 numerów w latach 1985–1990. Początkowo za redakcję odpowiadała Ewa Kubasiewicz. Po niej przejął to zadanie jej teść Stanisław Kowalski. Po jego śmierci, w styczniu 1987 roku, wiosną tego same-

24 A. Kołodziej, R. Zwiercan, *Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto*, Wyd. IV, Gdynia 2021, s. 157–160.

go roku redakcja siłą rodzinnych tradycji przeszła w ręce córki Stanisława Magdaleny Czachor i syna Ewy Kubasiewicz Marka Czachora oraz Zbigniewa Milewczyka[25].

W roku 1986 Jerzy Kanikuła i Jacek Parzych uruchomili w Trójmieście Agencję Fotograficzno-Informacyjną SW. Podjęto również próbę utworzenia struktur SW w zakładach. Najprężniej działała założona przez Edwarda Frankiewicza i Romana Zwiercana w gdyńskiej Stoczni im. Komuny Paryskiej. W latach 1986–1990 wydano tam łącznie 45 numerów „Solidarności Walczącej". Pod takim samym tytułem wydawano gazetkę w Stoczni Gdańskiej w 1989 roku, a wcześniej kilka numerów biuletynu „3 Brama".

Po pierwszym kwartale 1987 roku działalność trójmiejskiego SW osłabła na skutek aresztowań, najpierw Romana Zwiercana w marcu, a w styczniu 1988 roku Andrzeja Kołodzieja, przewodniczącego SW w Trójmieście. Przez pół roku zastępował go Marek Czachor, jednak nie udało się uruchomić własnej, zamrożonej aresztowaniem Romana, bazy poligraficznej. Sytuacja wróciła do normy dopiero po wyjściu z więzienia Romana Zwiercana, tj. w październiku 1988 roku, a oddział wrócił do normalnego funkcjonowania. W połowie 1989 roku Marek Czachor został zaprzysiężony przez Jadwigę Chmielowską i Romana Zwiercana i po tym akcie powołany na jednego z czterech jawnych przedstawicieli SW w Polsce[26].

Należy w tym miejscu zauważyć, jak mocno były w Trójmieście zaawansowane przygotowania do stawiania czynnego oporu. W pierwszym numerze gazetki „Solidarność Walcząca"[27] z 1982 roku ukazał się artykuł pt. *Dlaczego walka?*. Podkreślano w nim *aby nie zatracić się w biernym oporze, ale wspomagać go czynem*. Zaś w „Naszej Wizytówce" z 1983 roku SW zapowiadała *karanie oprawców i nadgorliwych egzekutorów reżimu komunistycznego*. Jak wyjaśniał Kornel Morawiecki w „Zasadach ideowych i programie Solidarności Walczącej", tworzonych w 1986, a opublikowanych w 1987 roku, *są m.in. następujące sformułowania: „Niesprzeciwianie się złu siłą, wtedy gdy ono samo się nią posługuje, oznacza oddanie bezbronnych na pastwę zła"; „W sytuacji nasilenia represji ze strony reżimu, w wypadkach państwowego terroru lub obcej interwencji – podejmiemy, jako organizacja, czynną samoobronę*. Co warto podkreślić, pisali także, że będą *tworzyć grupy samoobrony SW, gotowe czynnie odpowiedzieć na gwałt i rejestrować fakty znęcania się, brutalnych przesłuchań itp. W drastycznych przypadkach nie pozostawiać sprawców bez zasłużonej kary*[28]. SW była zatem jedyną organizacją opozycyjną, któ-

25 M. Czachor, *Uwagi o pismach SW* [w:] A. Kołodziej, R. Zwiercan, *…o godność i wolność. Po prostu… Solidarność Walcząca w Trójmieście w latach 1982-1990*, Kościerzyna 1990, s. 12-20; E. Kubasiewicz-Houée, *Bez prawa powrotu*, Wrocław 2005, s. 139-140.

26 Tamże, s. 26-48, 71, 167-169.

27 Zob. „Solidarność Walcząca" (Wrocław) 1982, nr 1.

28 Zob. A. Kołodziej, R. Zwiercan, *Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto*, Wyd. IV, Gdynia 2021, s. 166-167.

ra nie wykluczała czynnej walki z reżimem komunistycznym. Jak podkreślał K. Morawiecki: *Niektóre nasze zakonspirowane grupy gromadziły materiały wybuchowe, nękały szpicli i SB-ków, ćwiczyły metody walki. Nie była to powszechna i najważniejsza forma naszej działalności, bo też przeciwnik, chylący się ku upadkowi reżim komunistyczny, w sposób umiarkowany stosował przemoc. W sumie nasze stanowisko w tej trudnej i delikatnej materii, jak sądzę, przyczyniło się do ograniczenia samowolnych aktów stosowania siły – z zemsty, z nienawiści czy z rozpaczy. Dla młodych ludzi chcących walczyć, stanowiliśmy zorganizowaną opozycję, w której mogli odpowiedzialnie uczestniczyć. Solidarność Walcząca przez swój program i jawnie artykułowane mocne, radykalne hasła i wartości, paradoksalnie stabilizowała polską scenę społeczno-polityczną w latach 80*[29].

Dla przykładu, późną jesienią 1985 roku, za zgodą Komitetu Wykonawczego SW, Roman Zwiercan utworzył w Gdyni ściśle zakonspirowaną grupę zdolną do prowadzenia działań dywersyjnych, samoobronnych i sabotażowych. Jej członkowie nigdy nie zostali rozpracowani przez SB, a jej skład został ujawniony dopiero podczas przygotowań do obchodów 25-lecia powstania Solidarności Walczącej w Trójmieście w 2010 roku W jej skład wchodzili: Andrzej Kołodziej, Roman Zwiercan, Teresa Komorowska, Krzysztof Bednarek, Jacek Kaczorowski, Jagoda Krawczyk i Marek Bieliński, który jednocześnie był w stoczniowej grupie sabotażowej i odpowiadał za przygotowanie materiałów wymagających wsparcia warsztatowego. Wytaczał i spawał m.in. korpusy do ładunków wybuchowych, z których jeden został użyty do demonstracji możliwości grupy w lutym 1987 roku. Już w 1985 roku rozpoczęto gromadzenie broni i materiałów wybuchowych. Podjęto udaną próbę produkcji broni, rzecz praktycznie niespotykaną w powojennej Polsce wśród organizacji konspiracyjnych. Plany konstrukcyjne broni pochodziły od przyjaciół SW z zagranicy i zostały przesłane do Polski w 1985 roku w formie negatywów, pociętych na pojedyncze zdjęcia. Roman Zwiercan wywołał materiał i pozytywy przekazał Jerzemu Miotke z prośbą o dostosowanie wymiarów do systemu metrycznego używanego w Polsce. Powstały plany, które umożliwiły wykonanie egzemplarza prototypowego, przetestowanie go i upewnienie się, że w warunkach konspiracji istnieje możliwość podjęcia produkcji. Ze względu na spore ryzyko i brak konieczności jego podejmowania nie zdecydowali się wówczas na to. Wystarczyła świadomość, że mogą taki montaż rozpocząć w każdej chwili. Z zupełnie innego źródła SW Oddział Trójmiasto otrzymała „elementarz" produkcji materiałów wybuchowych, detonatorów oraz schematy różnego rodzaju zapalników. Podobnie jak plany konstrukcyjne broni negatywy trafiły do szefa grupy Romana Zwiercana, który po ich wywołaniu

29 Kołodziej A., Zwiercan R., *…o godność i wolność. Po prostu…Solidarność Walcząca w Trójmieście w latach 1982-1990*, wyd. II, Kościerzyna 2010, s. 126.

osobiście przetestował wszystkie instrukcje. Jedną z zaplanowanych akcji, odwołaną ze względu na brak zgody zainteresowanego, było odbicie z aresztu w Gdańsku uwięzionego wiosną 1985 roku Bogdana Borusewicza. Najbardziej spektakularną, akcją – przeprowadzoną przez Romana Zwiercana – była detonacja bomby przed gmachem Komitetu Miejskiego PZPR w Gdyni, która miała miejsce 28 lutego 1987 roku[30].

Poza główną grupą dywersyjno-sabotażową w Trójmieście istniała w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni również podlegającą Romanowi Zwiercanowi druga grupa „sabotażowa" licząca co najmniej osiem osób: Marek Bieliński, Edward Frankiewicz, Mirosław Korsak, Stanisław Ossowski, Henryk Parszyk, Bogdan Partyka, Bogdan Pełka i Andrzej Tyrka. Takich grup było jednak więcej, a ich skład czasami mieszał się i przenikał ze względu na specyfikę wykonywanych akcji.

W początkach 1983 roku powstał lubelski Oddział SW (początkowo używano nazwy „delegatura"), a przy tworzeniu wykorzystano kontakty Pawła Falickiego. Kierownictwem struktury zajęli się Krzysztof Duszkiewicz, Weronika Falicka-Jezior i Andrzej Patyra. W niedługim czasie zebrali przy sobie grono współpracowników, którym byli: Grzegorz Biolik, Anna Grażyna Kister, Grzegorz Kozicki, Janusz Mazurek, Tomasz Pietkiewicz, Tadeusz Skiba i Adam Stec. Główną działalnością oddziału był druk lubelskiej odmiany „Solidarności Walczącej". Ukazały się 52 numery pisma wydawane w latach 1983–1987. Objętość pisma była zróżnicowana, od kilku do kilkunastu stron, podobnie jak nakład – od 300 do 3000 egzemplarzy. Poważny kryzys działalności oddziału nadszedł wraz z aresztowaniem Patyry (od grudnia 1983 r.) i później Duszkiewicza (od kwietnia 1984 roku), co sparaliżowało poligrafię SW w Lublinie na pewien czas. Ostatecznie emigracja Krzysztofa Duszkiewicza i Andrzeja Patyry z końcem 1987 roku zakończyła działalność SW na Lubelszczyźnie.

W 1983 roku powstała Rada SW Oddział w Jeleniej Górze. Jej liderami byli Chrystoforosz Tulasz oraz Władysław i Roman Niegoszowie. Od lipca do września 1983 roku wydano trzy numery redagowanego przez Chrystoforosza Tulasza miesięcznika „Myśl". W druku i kolportażu pisma uczestniczyli Andrzej Walla i Tamara Bałwas-Łuczycka[31]. Jesienią 1983 roku wszyscy troje zostali aresztowani. 20 lutego 1984 roku Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze skazał Tulasza na 1,5 roku pozbawienia wolności, Andrzej Walla i Tamara Bałwas-Łuczycka otrzymali kary w zawieszeniu. Proces skutecznie zahamował dalszą działalność. Dopiero na początku 1985 roku z inicjatywy Tulasza w Jeleniej Górze reaktywowano Radę Oddziałową

30 Zob. szerzej: A. Kołodziej, R. Zwiercan, *Solidarność Walcząca…*, s. 166-192.

31 AIPN Wr, 63/13, t. 1, *Postanowienie o wszczęciu dochodzenia przez WUSW w Jeleniej Górze*, Jelenia Góra, 18 VIII 1983 r., k. 3; tamże, *Notatka urzędowa por. Edwarda Przecieracza z Wydziału Śledczego WUSW w Jeleniej Górze, 20 VIII 1983* r., k. 21. Zob. także: Biuletyn Informacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej (ipn.gov.pl) [dostęp: 29 kwietnia 2022].

SW. Jej organem prasowym stało się pismo „Gencjana". Do końca roku ukazało się dziesięć numerów. Od 1986 roku działalność struktury wyraźnie osłabła[32].

W latach 1984–1985 w Piechowicach ukazywało się jako gazetka SW pismo zakładowe Karkonoskich Zakładów Maszyn Elektrycznych „Karelma", którego tytuł był cytatem ze znanej pieśni Jacka Kaczmarskiego (Mury) – „Zerwij Kajdany, Połam Bat". Ogółem ukazało się co najmniej osiem numerów. Pismo wydawali m.in. Władysław Niegosz, Edward Wryszcz (redaktor), Marian Zagórny (drukarz)[33].

Dość aktywna struktura podziemnej SW powstała w Zgorzelcu. Jej liderem był pracownik FAMAGO Ryszard Serwa. Po 13 grudnia 1981 roku nawiązał on kontakt ze Stanisławem Mittkiem z Wrocławia, a latem 1982 roku powstał oddział SW w Zgorzelcu, który zaczął wydawać zakładowe pismo „Fama". Ukazywało się w latach 1983–1985. Pod koniec 1983 roku Serwa został zaprzysiężonym członkiem SW. Zgorzelecki oddział SW jednocześnie współpracował i utrzymywał bezpośredni kontakt z RKS we Wrocławiu. W kwietniu 1985 roku Ryszard Serwa i Jerzy Hendzel zostali aresztowani. 19 sierpnia 1985 roku Sąd Rejonowy w Zgorzelcu skazał ich na dwa lata ograniczenia wolności. Dwa lata później Serwa wyemigrował[34].

W latach 1984–1986 w Mirsku działała przez kilka miesięcy Grupa Solidarności Walczącej Izery, której liderem był Józef Swastek. Zajmowała się głównie kolportażem prasy niezależnej.

Od 1982 roku stały kontakt z Wrocławiem utrzymywała także lubińska grupa Edwarda Wóltańskiego, głównego organizatora i koordynatora inicjatyw SW na terenie Zagłębia Miedziowego.

Wiosną 1983 roku kontakt z Wrocławiem nawiązał radykalny działacz poznańskiego podziemia, wsławiony dwukrotną ucieczką z miejsca uwięzienia, Maciej Frankiewicz. Założył on oddział poznański SW. Od 20 listopada 1983 roku wraz z Szymonem Jabłońskim i Szymonem Łukasiewiczem wchodził w skład Rady SW w Poznaniu. Warto zaznaczyć, że w bezpośrednią działalność było ponad dwadzieścia osób, a znacznie więcej uczestniczyło w kolportażu. Z datą 12 września 1983 roku ukazał się debiutancki numer ogólnoinformacyjnej poznańskiej „Solidarności Walczącej". Kilkanaście pierwszych numerów przygotowali Krzysztof Stasiewski i Maciej Frankiewicz. W kolejnych latach zaczęto wydawać także bardziej ambitne periodyki, jak np.: od 1984 roku „Czas", a od 1985 roku „Czas Kultury". Ten pierwszy redagował najpierw Włodzimierz Filipek, a dwa ostatnie numery – Ireneusz Adamski.

32 Ł. Sołtysik, *Region Jelenia Góra* [w:] *NSZZ „Solidarność 1980-1989. Polska południowa*, T.6, pod red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010, s. 517-554. O SW w Jeleniej Górze szerzej zob. Jelenia Góra – Mapa – Solidarność Walcząca (ipn.gov.pl) [dostęp: 29 kwietnia 2022].

33 Tamże.

34 Biuletyn Informacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej (ipn.gov.pl) [dostęp: 29 kwietnia 2022]

Redaktorem naczelnym „Czasu Kultury" był Rafał Grupiński[35]. Oba pisma miały szeroką autonomię. Po licznych perturbacjach, w tym m.in. zatrzymanie Frankiewicza, od 1986 roku nastąpiła systematyczna odbudowa poznańskich struktur SW[36].

W Koninie SW ukształtowała się jesienią 1983 roku. Jej inicjatorką była Ewa Bugno-Zaleska, dwukrotnie internowana i wielokrotnie zatrzymywana działaczka tamtejszej Solidarności (do stanu wojennego również ZSL). Głównym symbolem istnienia grupy było wydawanie pisma „Solidarność Walcząca – Konin", która zawierała zarówno przedruki wrocławskiego organu SW, oświadczenia miejscowych struktur SW i teksty własne. Za to odpowiadali Ewa Bugno-Zaleska i jej mąż Wojciech Zaleski. Później redagowanie pisma przejął Lech Stefaniak. Pierwsze numery były drukowane przez Teresę i Wiesława Wysockich. Wydawać by się mogło, że grupa z Konina nie miała stałego kontaktu z Wrocławiem. W sumie ukazało się 10 numerów „Solidarności Walczącej – Konin", a ostatni wydrukowany został w maju 1984 roku Wtedy grupa zaprzestała działalności na skutek aresztowań. W kolejnych latach próbowano odbudować konińskie struktury SW, czego inicjatorem był Janusz Kukieła. Później w tę działalność włączyła się ponownie Ewa Bugno-Zaleska, Andrzej Katafoni, Marek Tarczewski i Artur Olejnik. Jednak ponowne założenie grupy nastąpiło dopiero 11 lipca 1989 roku Podczas zebrania obecny był Maciej Frankiewicz z Poznania. Zajmowano się przede wszystkim kolportażem oraz malowaniem napisów na murach[37].

Utworzenie struktur rzeszowskiego oddziału SW sięgają końca 1983 roku. Podczas listopadowego spotkania Andrzeja Kucharskiego i Janusza Szkutnika z Kornelem Morawieckim podjęto decyzję o utworzeniu w Rzeszowie struktur SW. Do jesieni 1984 roku nie używano jednak nazwy „Solidarność Walcząca", posługując się przy wydawaniu pisma „Solidarność Zwycięży. Dodatek Regionalny" szyldem Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży" – Oddział Rzeszów. W następnych miesiącach w Rzeszowie ukształtowały się zasadnicze struktury SW, a mianowicie Rada Polityczna i Rada Wykonawcza. O obliczu oddziału w dużym stopniu decydowali: stojący na czele Rady Politycznej Antoni Kopaczewski, pomysłodawca większości przedsięwzięć Andrzej Kucharski oraz współtworzący rzeszowski Komitet Oporu Rolników Janusz Szkutnik. Łącznikiem oddziału z Wrocławiem był Leszek Rybak.

Rzeczą charakterystyczną dla funkcjonowania Służby Bezpieczeństwa, było wykorzystanie tajnych współpracowników. Kiedy namierzono grupę rzeszowskiego SW, natychmiast otoczono ich grupą TW, dzięki którym SB była w stanie

35 Por. R. Grupiński, *„Czas Kultury". Prymat estetyki nad polityką* [w:] *Organizacja Solidarność Walcząca w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, red. K. Brzechczyn, P. Zwiernik, Poznań 2009, s. 169–174.

36 P. Zwiernik, *Wybrane aspekty działalności Solidarności Walczącej Oddział w Poznaniu* [w:] tamże, s. 53–57

37 E. Wojcieszyk, *Działania SB wobec Solidarności Walczącej w województwie konińskim* [w:] tamże, s. 111–115, 118–121.

orientować się w działaniach podejmowanych przez znaczną część struktur SW na Podkarpaciu.

Mimo to, co warto podkreślić *(a może właśnie dzięki temu) udało się rozszerzyć działalność organizacji na wiele miejscowości poza Rzeszowem, m.in. Leżajsk, Mielec, Strzyżów, a pod koniec lat osiemdziesiątych również Krosno, Sanok i Tarnobrzeg. Organem oddziału była wydawana od 1984 roku „Galicja". Oprócz przedruków na jej łamach zamieszczano też własne, dosyć radykalne teksty, pisane na ogół pod różnymi pseudonimami przez Andrzeja Kucharskiego. Do 1989 roku wydano 68 numerów*[38].

W Krakowie w 1985 roku została zaprzysiężona grupa działaczy, która skupiała się wokół pisma „Solidarność Zwycięży" i utrzymująca od pewnego czasu kontakt z SW. Co ciekawe, nie ujawniono faktu istnienia krakowskiej struktury, która nadal funkcjonowała jako Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży". W strukturach małopolskiej SW zaangażowanych było kilkanaście osób, jak m.in. Marek Biesiada, Władysław Głowa, Piotr Hlebowicz, Zbigniew Nowak, Krzysztof Ochel, Marian Stachniuk, Ewa Tarnawska-Wiejacha, Piotr Warisch.

Krakowski Oddział SW dysponował m.in. doskonale zakonspirowaną drukarnią, mieszczącą się w bunkrze specjalnie wybudowanym na terenie gospodarstwa Hlebowiczów w Zagórzanach. Od 1987 roku pismo „Solidarność Zwycięży" zaczęło odnotowywać fakt współpracy z SW. Powstanie oddziału krakowskiego Solidarności Walczącej podano do publicznej wiadomości w 1989 roku[39].

W Warszawie formalnie oddział SW powstał w 1987 roku. Struktury organizacyjne istniały jednak już wcześniej. Z początkiem stanu wojennego, zaczęły tworzyć się grupy oporu wobec ówczesnej władzy, które zrzeszały mniejsze lub większe struktury skupiające różne zakłady pracy. W efekcie tej sytuacji nastąpiło połączenie dwóch dużych organizacji podziemnych: MRK „S" reprezentowanych przez Edwarda Mizikowskiego i Jerzego Bogumiła oraz Porozumienie CDN reprezentowana przez Adama Borowskiego. W dniu 24 kwietnia 1982 roku doszło do połączenia obu organizacji, zrzeszając je pod nazwą – Międzyzakładowy Robotniczy Komitet „Solidarności" (MRK „S"). Prócz pracy poligraficznej, jak wydawanie pism „CDN" i „GWR" (od maja wychodziło jedno pismo – CDN – Głos Wolnego Robotnika), organizowano również uliczne manifestacje 1 maja (która zgromadziła ok. 30 tys. osób) i 3 maja, a także wzięto udział w strajkach z 13 maja 1982 roku. Najgłośniejszą akcją było uwolnienie postrzelonego przez milicję Jana Narożniaka ze szpitala na Banacha 7 czerwca 1982 roku.

38 Ł. Kamiński, G. Waligóra, *Solidarność Walcząca* [w:] *NSZZ „Solidarność" 1980-1989*..., s. 467-468. Zob. także: *Kryptonim „Ośmiornica". Służba Bezpieczeństwa wobec rzeszowskiego oddziału Solidarności Walczącej 1982 –1990*, red. J. Borowiec, Warszawa–Rzeszów 2008, s. 13–16.

39 Tamże, s. 468.

Struktury SW w Warszawie próbowali od 1985 roku tworzyć wspólnie Jerzy Bogumił, Włodzimierz Jacek Sarnecki i Adam Borowski. Prócz nich aktywni byli także: Zbigniew Jusis, Mirosława Łątkowska, Tadeusz Markiewicz, Jacek Mejsak, Krzysztof Wolf i Edward Mizikowski. Głównym przejawem aktywności SW była działalność założonego przez Borowskiego wydawnictwa Prawy Margines, które w latach 1987–1989 wydrukowało m.in. 30 numerów pisma SW „Horyzont". Redagowali je: Dariusz Fikus, Wojciech Maziarski, Jacek Moskwa, Ewa Szemplińska oraz Iwona Śledzińska-Katarasińska. Ponieważ nie były to osoby w pełni identyfikujące się z linią SW, wielu członków organizacji podchodziło do tego pisma z dystansem.

Kolejną warszawską grupę SW tworzyli działacze wywodzący się z „Armenii" – zakonspirowanego zaplecza techniczno-organizacyjnego RKW Mazowsze (m.in. Marek Harasiuk, Piotr Sobolewski, Andrzej Ziółkowski). Grupa ta znalazła się w szeregach Solidarności Walczącej w 1988 roku, a jej działalność koncentrowała się głównie na kolportażu, akcjach ulotkowych i malowaniu napisów na murach[40].

Solidarność Walcząca miała swój oddział także w Łomiankach. Za pośrednictwem Bolesława Guzowskiego grupa działaczy dotarła do Seweryna Jaworskiego, który wspólnie z Aleksandrem Piwońskim odebrał w marcu 1986 roku przysięgę SW od Jacka Guzowskiego ps. Rafał i Adama Cymborskiego ps. Konrad. Później przysięgę złożyli m.in. Włodzimierz Jacek Sarnecki (także działacz SW Oddział Warszawa), Tomasz Szostek ps. Krzysiek, Paweł Kołkiewicz ps. Student, Andrzej Rączka ps. Jędrek, Bolesław Guzowski ps. Bolek, Tomek ps. Józef oraz kierownicy poszczególnych sekcji Grup Wykonawczych SW. W sumie było to kilkanaście zaufanych osób. Znacznie większe grono stanowili współpracownicy i sympatycy, którzy z różnych przyczyn nie zdecydowali się na złożenie przysięgi. Nie było to jednak najważniejsze kryterium przynależności do SW. Ślubowania nie złożyły np. Maria Borowska i jej córka Ela ps. Maluch. W ich mieszkaniu przy ul. Marymonckiej mieściła się kwatera główna SW Łomianki. Było to podstawowe miejsce spotkań. W niedługi czasie nastąpił naturalny podział ról, przy czym każdy objął funkcję zgodną z jego predyspozycjami. Pracami kierowali założyciele SW Oddział Łomianki: A. Cymborski, J. Guzowski i T. Szostek. Spotkania odbywały się co tydzień, a podczas nich ustalano zadania, omawiano kwestie finansowania, analizowano sytuację w kraju i decydowano o następnych krokach. Każdej z osób podlegały kilkuosobowe sekcje odpowiedzialne za druk, kolportaż, redagowanie pism i ulotek. W 1986 roku powstały Grupy Wykonawcze SW, których szefem został Jacek Guzowski. Były także cztery dwuosobowe grupy drukarzy. Każda zajmowała się inną metodą druku. Jedna grupa obsługiwała powielacz, a pozostałe ekipy pracowały metodą sitodruku. Osobna ko-

40 Kamiński Ł., Waligóra G., Solidarność Walcząca [w:] NSZZ „Solidarność" 1980-1989, t.2: Ruch społeczny, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010, s. 469.

mórka zajęła się drukiem pism: „Wolny Strzelec" i „Alternatywa", które ukazywały się w nakładzie 2 tys. egzemplarzy, a inna wydawnictwami ulotkowymi: „Warszawski Biuletyn Uliczny" i „WiS", które osiągały nakład do 15 tys. egzemplarzy w formacie A5. Z gotowych diapozytywów drukowano także wrocławskie wydanie dwutygodnika „Solidarność Walcząca" oraz „Wiadomości Bieżące". Diapozytywy dostarczał wrocławski działacz SW Mariusz Grabowski, a czasami Seweryn Jaworski. Ich pisma sygnowane były przez Agencję Informacyjną SW Oddział Warszawa. Trzecia ekipa była wykorzystywana do wydawania znaczków m.in. „Poczty Uśmiechu" i „Poczty Niepodległość", a także kalendarzy, kopert itd. Dochód z ich sprzedaży pozwalał finansować druk prasy i ulotek.

Toruńska grupa SW powstała w 1986 roku Stworzyły ją Marianna Błaszczak (obecnie Samlik) oraz Elżbieta Mossakowska. Pierwsza z nich została w czerwcu 1982 roku skazana na 3,5 roku więzienia w procesie kolporterów ulotek przed manifestacjami pierwszo i trzeciomajowymi. *Mossakowska natomiast została aresztowana już pod koniec grudnia 1981 roku i skazana na 1,5 roku, ponieważ w kierowanym przez siebie hotelu sporządziła i wywiesiła ulotkę skierowaną przeciwko stanowi wojennemu. Obie odbywały karę w więzieniu w Fordonie, gdzie poznały Ewę Kubasiewicz. Kontakt ten zaowocował z czasem nawiązaniem więzi organizacyjnej. W pracach grupy uczestniczyły także Krystyna Kuta oraz Elżbieta Michalak z Chełmna. Podstawową formą działalności oddziału było wydawanie miejscowej edycji „Solidarności Walczącej". Druk w pierwszym okresie organizowali m.in. Janusz Kóż, Piotr Niedlich i Bernard Witkowski, a następnie wydawnictwo Kwadrat, największa toruńska oficyna podziemna. W redagowaniu pisma uczestniczyli m.in. Krystyna Kuta, Wojciech Polak i Krzysztof Zaleski. Ukazywało się ono do 1988 roku. Zanik aktywności SW w Toruniu związany był zapewne z emigracją Marianny Błaszczak i Elżbiety Mossakowskiej. W 1989 roku Elżbieta Michalak podjęła próbę reaktywacji działalności oddziału*[41].

Również w początkach 1986 roku rozpoczął działalność oddział Solidarności Walczącej w Szczecinie. *Skupiał grupę osób wydających wcześniej pismo „Jedność", z Krzysztofem Korczakiem i Stanisławem Januszem na czele. Utrzymywali oni sporadyczne kontakty z SW już od 1984 roku, a na powołanie oddziału zdecydowali się po „oddaniu" pisma grupie Mariana Jurczyka*. Równocześnie ze stworzeniem struktury rozpoczęli wydawanie nowego pisma SW – „Gryf", którego do 1990 roku wydrukowano 38 numerów. Od 1988 roku nadawano także audycje radiowe. Oprócz wcześniej wymienionych w strukturze tej działali m.in. Leszek Dobrzyński, Dariusz Kłos, Henryk Strzelczyk. W 1989 roku kilkuosobowa grupa SW pojawiła się w Stargardzie.

41 Tamże, s. 469-470.

W Łodzi niewielki oddział SW zorganizowali Włodzimierz Strzemiński i Włodzimierz Domagalski. Od listopada 1988 r. rozpoczęto wydawanie dwutygodnika „Wolność". Grupa SW istniała też w Kielcach, działali w niej m.in. Mirosław Gębski, Alicja Twarowska i Feliks Zagrodzki. Od 1984 roku wydawano pismo „WiS. Wolność i Solidarność" (39 numerów do 1990 roku)52. W Zielonej Górze zaczęto drukować „Solidarność Lubuską" (do 1984 r. 6 numerów). Pojedyncze osoby, a z czasem niewielka struktura działała także w Opolu[42].

Mniejsze i większe oddziały powstawały także w Kaliszu, Pile, w Kępnie. A od 1989 roku w Białymstoku, Bielsku-Białej (oddział SW istniał tam od grudnia 1988 roku), Gorzowie Wielkopolskim, Siedlcach, Suwałkach i Tarnowie.

Bardzo ważnym polem aktywności Solidarności Walczącej była działalność radiowa i emisja podziemnych audycji. Pierwszą grupą radiowców przewodził Romuald Lazarowicz. 27 czerwca 1982 roku nadali oni audycję próbną, a kolejne były zapowiadane na łamach „Solidarności Walczącej". Dbano o to, by audycje były nadawane w cyklu tygodniowym. Korzystano przy tym z „wolnego" zakresu UKF 68–72 MHz. Ze względów bezpieczeństwa trwały one nie więcej niż 10 minut. Mała moc nadajników oraz zagłuszanie przez SB pasma wykorzystywanego przez ekipę Lazarowicza sprawiały, że ich zasięg był ograniczony. Do osiągnięć bezprecedensowych należała natomiast przeprowadzona 31 sierpnia 1982 roku transmisja na żywo z wielkich demonstracji we Wrocławiu. Z uwagi na obawy przed dekonspiracją, po dziewiętnastu audycjach, we wrześniu 1982 roku ekipa Lazarowicza zakończyła działalność. Nowym zespołem, który przygotował czternaście kolejnych audycji, kierował Krzysztof Tenerowicz. Nadawane były one jednak z mniejszą częstotliwością niż poprzednio[43]. Zwiększona inwigilacja ze strony SB wymagała głębszej konspiracji radiowców. Ostatecznie wiosną 1983 roku podjęto decyzję o przekazaniu radia kolejnej ekipie Wojciecha Bartoszka. Na pewien czas, zwłaszcza wskutek aresztowań, SW zawiesiła nadawanie nowych audycji. Ponowne ożywienie w eterze nastąpiło w 1984 roku po przejęciu kierownictwa ekipy radiowej przez Jana Krusińskiego. W sumie do kwietnia 1990 roku z mieszkań prywatnych wyemitowano 70 audycji, zazwyczaj nadawanych kilka razy w tygodniu. Aby skuteczniej zakonspirować miejsce montowania nadajników, w prywatnym domu przy ul. Dobrej we Wrocławiu otwarto warsztat napraw sprzętu radiowo-telewizyjnego „Teleradiomechanika". W pewnej chwili audycje zaczęto nadawać na częstotliwościach używanych przez oficjalne rozgłośnie, najczęściej Program III Polskiego Radia, co zarów-

42 Tamże.

43 R. Lazarowicz, *Radio Solidarności Walczącej* [w:] *O wyzwolenie z komunizmu…*, s. 39–40; idem, *Relacja* [w:] *Studia i materiały z dziejów opozycji i oporu społecznego*, t. 3, red. Ł. Kamiński, Wrocław 2000, s. 144–145; W. Sawicki, *Solidarność wrocławska w eterze 1982–1989* [w:] *Studia i materiały z dziejów opozycji i oporu społecznego…*, t. 3, s. 42–43

no zwiększało krąg odbiorców, jak i ograniczało możliwości zagłuszania. Trudniejsze było też namierzenie nadajników. Program słyszeli wszyscy znajdujący się w pobliżu nadajnika i słuchający w danym momencie tego programu. Podstawową wadą tej działalności był niewielki, nieprzekraczający kilometra zasięg[44].

Ekipy radiowe z Wrocławia pojawiały się także w innych miastach Polski i pomimo wzmożonych wysiłków SB udało się przeprowadzić audycje także w innych regionach. W drugiej połowie lat osiemdziesiątych we własne nadajniki wyposażano silniejsze oddziały Solidarności Walczącej. W Poznaniu audycje radiowe emitowano od wiosny 1984 roku do czerwca 1985 r. Tym przedsięwzięciem kierowali Szymon Jabłoński i Maciej Frankiewicz. W sumie wyemitowano około 30–40 audycji, na ogół kilkakrotnie.

W Trójmieście pierwsze audycje radiowe, związane personalnie z Solidarnością Walczącą, ale nie w ramach Radia Solidarność Walcząca, lecz rozgłośni związkowej, nadawał w 1984 lub 1985 roku wspólnie z Witoldem Marczukiem zaproszony przez niego do współpracy Roman Zwiercan.

W połowie 1987 roku z inicjatywy Andrzeja Kołodzieja i Piotra Jagielskiego nadano pierwsze audycje Radia Solidarność Walcząca w Trójmieście. Od 1988 roku tamtejszą ekipą radiową kierował Jan Białostocki. Programy były emitowane w miarę regularnie do 1990 roku W 1988 roku przewodniczący TKZ Solidarności w Stoczni Komuny Paryskiej w Gdyni przekazał Grupie Zakładowej SW nadajnik radiowy, który po przetestowaniu przez Małgorzatę i Romana Zwiercanów (nadali kilkanaście audycji radiowych z VW Garbusa należącego do Małgorzaty w różnych dzielnicach Gdyni i Sopotu) trafił prawdopodobnie również do Jana Białostockiego.

W Rzeszowie udało się nadać tylko jedną audycję, w dniu 30 sierpnia 1984 r.[45]

W Warszawie działacze SW uczestniczyli regularnie w nadawaniu audycji Warszawskiego Radia Solidarność. Jerzy Bogumił wsparł finansowo działacza „S" Zbigniewa Romaszewskiego, co pozwoliło na uruchomienie radia. Nadawano nie tylko warszawskie audycje, ale także wrocławskie. Najwięcej audycji udało się wyemitować ekipie Krzysztofa Wolfa, który mógł się poszczycić 280 emisjami aż do roku 1989. Drugim emiterem pod względem nadawanych audycji był Edward Mizikowski, którego ekipa nadała 90 audycji.

Należy zaznaczyć, że Solidarność Walcząca stopniowo zaczęła zyskiwać na znaczeniu, jako wyrazisty uczestnik opozycyjnego podziemia. Tam, gdzie istniała taka możliwość, starano się utrzymywać kontakty z podziemnymi strukturami Solidarności. Pomimo wcześniejszych problemów, także we Wrocławiu starano się utrzymywać kontakty z RKS. Wiosną 1983 roku Kornel Morawiecki spotkał się z Jó-

44 W. Sawicki, *Solidarność wrocławska w eterze…*, s. 53.

45 Ł. Kamiński, G. Waligóra, *Solidarność Walcząca…*, s. 479–480.

zefem Piniorem. W późniejszych latach ich kontakty były już regularne. Lider SW i kolejny przewodniczący RKS Marek Muszyński (ps. Witold) wydawali też wspólne oświadczenia oraz organizowali wspólne akcje, m.in. w obronie więzionego Władysława Frasyniuka[46].

Także z innymi organizacjami starano się ułożyć jak najlepsze stosunki. Przykładowo poprawne relacje SW utrzymywała z rolnikami reprezentowanymi przez Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników. Porozumienie o współpracy podpisano 21 sierpnia 1983 roku. Bliższe kontakty, zwłaszcza w drugiej połowie lat osiemdziesiątych XX w. (porozumienie podpisano 22 lutego 1985 roku), nawiązano z Liberalno-Demokratyczną Partią „Niepodległość" oraz z Międzyzakładowym Robotniczym Komitetem „Solidarności" w Warszawie. Współpracę z Solidarnością Walczącą zacieśnił kierowany przez Zbigniewa Jagiełłę i Dariusza Kędrę Młodzieżowy Ruch Oporu „Solidarność", który w 1985 roku przekształcił się w MRO Solidarności Walczącej. Na początku 1987 roku zawarto formalne porozumienie z Konfederacją Polski Niepodległej, choć w tym przypadku współpraca nie przybrała dużych rozmiarów. Solidarność Walcząca wspierała też Niezależne Zrzeszenie Studentów i inne organizacje młodzieżowe. Organizowano szkolenia oraz wsparcie poligraficzne, niekiedy także pomoc finansową[47].

Warto podkreślić, że powstające oddziały dysponowały szeroką autonomią w swoich działaniach. Wrocławska centrala ingerowała w to rzadko. Spójność organizacji zapewniała zarówno głęboka więź ideowa, przekonanie o konieczności prowadzenia bezkompromisowej walki z systemem komunistycznym, jak i niekwestionowane przywództwo cieszącego się ogromnym autorytetem Kornela Morawieckiego. Solidarność Walcząca stopniowo zwiększała swoją aktywność również w kontaktach zagranicznych. Pierwszym przedstawicielem Solidarności Walczącej na Zachodzie został w 1982 roku mieszkający w Londynie szkolny kolega Kornela Morawieckiego, Tadeusz Warsza. Interesy Solidarności Walczącej w Holandii od roku 1982 reprezentował Jan Minkiewicz. Od 1984 roku w Republice Federalnej Niemiec przedstawicielem SW był Andrzej Wirga, we Francji, od 1987 roku Rafał Gan-Ganowicz, w Kanadzie Zbigniew Bełz, w Norwegii Jerzy Jankowski, a w Stanach Zjednoczonych Dariusz Olszewski, później, po emigracji w 1989 roku, doszedł przedstawiciel SW Trójmiasto Bogdan Andy Partyka. Koordynatorką zagranicznych struktur Solidarności Walczącej została po wyjeździe do Francji Ewa Kubasiewicz. Zadaniem zagranicznych przedstawicielstw było informowanie polskiej emigracji oraz społeczeństw wolnego świata o działalności Solidarności Walczącej, zdobywa-

46 *Wstęp* [w:] *Solidarność Walcząca w dokumentach, t. 2 cz. 1: Materiały własne*, wybór, wstęp i oprac. K. Dworaczek, G. Waligóra, Warszawa 2016, s. 35.

47 Ł. Kamiński, G. Waligóra, *Solidarność Walcząca…*, s. 458, 461.

nie na jej rzecz funduszy oraz sprzętu i materiałów poligraficznych, które następnie przerzucano do kraju.

Prawdziwym ciosem dla Solidarności Walczącej było aresztowanie 9 listopada 1987 roku po blisko sześciu latach ukrywania się Kornela Morawieckiego (został aresztowany wraz z Hanną Łukowską-Karniej). Do dekonspiracji doszło wskutek złamania reguł konspiracyjnych, tzn. skorzystania z obserwowanego przez SB mieszkania. Po aresztowaniu Kornela komunikaty i oświadczenia Komitetu Wykonawczego „sankcjonował" Andrzej Kołodziej. Zaznaczono jednak, że Przewodniczącym Solidarności Walczącej pozostaje aresztowany Morawiecki. 22 stycznia 1988 roku Kołodziej został aresztowany. Wobec tego jego kompetencje przejęła Jadwiga Chmielowska. Początkowo Andrzeja Kołodzieja i Kornela Morawieckiego zamierzano oskarżyć o terroryzm, ostatecznie jednak zdecydowano się na zarzut przemytu urządzeń o dużej wartości. W ten sposób chciano przedstawić ich opinii publicznej jako zwykłych oszustów. W odpowiedzi na te zarzuty Kornel Morawiecki napisał list adresowany do gen. Wojciecha Jaruzelskiego, w którym otwarcie stwierdzał, że kierowana przez niego organizacja dąży do obalenia komunizmu, wobec czego domaga się osądzenia zgodnie z prawdą, czyli za czyny polityczne.

W obronie obu liderów SW napływały liczne protesty zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Paradoksalnie ich aresztowanie oraz przygotowywany proces były niewygodne dla władz. Zaprzeczały bowiem ocieplanemu, co najmniej od amnestii z 1986 roku, wizerunkowi PZPR na arenie międzynarodowej. Biorąc to wszystko pod uwagę, zrezygnowano z procesu na rzecz deportowania przywódców Solidarności Walczącej za granicę. Aby przekonać ich do wyjazdu, posłużono się podstępem – sugerowano poważną chorobę Andrzeja Kołodzieja i możliwość podjęcia leczenia poza krajem. Obiecywano możliwość powrotu w dowolnej chwili. Jak się jednak okazało, miał to być bilet w jedną stronę. Pod koniec kwietnia 1988 roku liderzy Solidarności Walczącej opuścili Polskę. Gdy kilka dni później Morawiecki chciał powrócić do kraju, został zatrzymany w Warszawie na lotnisku i ponownie deportowany. Nie był to jednak czas całkowicie stracony. Przymusową emigrację wykorzystał do popularyzacji działalności Solidarności Walczącej i zbiórki funduszy na cele organizacyjne. Morawiecki odwiedził m.in. Stany Zjednoczone i Wielką Brytanię. Gdy jednak w sierpniu 1988 roku w kraju, na Górnym Śląsku i Wybrzeżu, wybuchły strajki, podjął kolejną próbę powrotu do kraju, przekraczając nielegalnie granicę przy użyciu dokumentów otrzymanych od przyjaciela, co zakończyło się powodzeniem i ponownie stanął na czele organizacji[48].

Strajki, jakie przetoczyły się przez Wybrzeże i Górny Śląsk, zostały odebrane przez kierownictwo Solidarności Walczącej z nadzieją. Był to jasny sygnał o moż-

48 N. Wójtowicz, *Kornel Morawiecki*..., s. 135; Ł. Kamiński, G. Waligóra, Solidarność Walcząca..., s. 500.

liwych zmianach. Krytykowano jednak Lecha Wałęsę za przyjęcie propozycji gen. Czesława Kiszczaka wygaszenia strajków w zamian za ogólną obietnicę rozmów, a więc za podjęcie dialogu na warunkach podyktowanych przez władze. Liderzy SW uważali, że warunkiem przystąpienia do jakichkolwiek negocjacji powinna być ponowna legalizacja NSZZ „Solidarność". Na łamach „Solidarności Walczącej" pytano: *Po co przed podjęciem rokowań z bezwzględnym przeciwnikiem rozwiązywać swoje oddziały szturmowe?*[49].

W szeregach Solidarności Walczącej istniało przekonanie, że upadek PZPR jest tylko kwestią czasu, a propozycje dialogu wysunięte przez partyjnych dygnitarzy – formą „ucieczki do przodu" w celu utrzymania jak największego stanu posiadania, rozładowując jednocześnie napiętą atmosferę społeczną. Z negatywną oceną publicystów Solidarności Walczącej spotkało się także utworzenie w grudniu 1988 roku Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność" Lechu Wałęsie, którego członkowie po raz kolejny zostali wybrani w drodze mianowania przez Lecha Wałęsę z grona dotychczasowych doradców i niezależnych intelektualistów. Przywódcy Solidarności zarzucano, że dokonany przez niego wybór był niereprezentatywny i pomijał skrzydło opozycji niepodległościowej[50]. W kolejnych tygodniach krytykowano też Wałęsę za prowadzenie ze stroną partyjno-rządową w podwarszawskiej Magdalence tajnych pertraktacji, których przebieg nie był szerzej znany społeczeństwu[51].

Przedstawiciele SW uważali, że wszelkie porozumienia z komunistami zawierane w ten sposób to droga do dalszego panowania systemu, a skompromitowana stanem wojennym ekipa Jaruzelskiego i Kiszczaka nie powinna być dla opozycji partnerem do rozmów. Prezentowano ponadto pogląd, że nacisk zorganizowanego społeczeństwa oraz okoliczności pogłębiającego się kryzysu w krótkim czasie zmuszą PZPR do wyłonienia nowej ekipy gotowej do podjęcia pertraktacji mających na celu doprowadzenie do wolnych wyborów.

W 1989 roku, kiedy zapadły ostateczne decyzje o rozpoczęciu obrad Okrągłego Stołu, Kornel Morawiecki krytycznie oceniał dotychczasowe postępowanie przystępującej do negocjacji ekipy Lecha Wałęsy. Zarzucał jej niewykorzystanie szansy, jaka wytworzyła się w trakcie sierpniowych strajków roku 1988 oraz rezygnację z odważniejszych żądań. Stawiał pytanie, czy celem rozmów ma być reforma systemu, czy jego obalenie[52].

49 K. Morawiecki, *Solidarność – tak, wypaczenia – nie*, „Solidarność Walcząca" 1988, nr 188.

50 *Stanowisko w sprawie powołania Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność"*, „Solidarność Walcząca" 1988, nr 196.

51 K. Morawiecki, *Więcej prawdy*, „Solidarność Walcząca" 1989, nr 201; idem, *Pokonać komunizm*, „Solidarność Walcząca" 1989, nr 204.

52 Wstęp [w:] *Solidarność Walcząca w dokumentach, t. 2 cz. 1…*, s. 42.

Zwracał ponadto uwagę, że obóz władzy dąży jedynie do usprawnienia systemu przez pozyskanie „konstruktywnej opozycji" i uczynienie jej współodpowiedzialną za reformę gospodarki. Trafnie zauważył, że gra nie toczyła się tylko o przetrwanie systemu komunistycznego w PRL, ale o znacznie wyższą stawkę: *Cały obóz socjalistyczny chwieje się w posadach. W nadciągającej Wiośnie Ludów Polska może i powinna odgrywać wiodącą rolę*[53].

Wypracowane przy Okrągłym Stole porozumienie polityczne (częściowe, jedynie w 35 proc. wolne wybory do sejmu i w pełni wolne do senatu – o niewielkich uprawnieniach, utworzenie urzędu prezydenta oraz legalizacja NSZZ „Solidarność") wzbudziło obawy Solidarności Walczącej. Patrzono krytycznie przede wszystkim na zgodę opozycji na niedemokratyczne wybory, które w dalszym ciągu zapewniały pełnię władzy PZPR i partiom satelickim (ZSL,SD) oraz decyzję o utworzeniu urzędu prezydenta, który z niemal całą pewnością miał objąć gen. Jaruzelski. Sprzeciw wobec porozumieniom Okrągłego Stołu był zarazem protestem przeciwko podejmowaniu prób ratowania kraju przez podtrzymywanie rozpadającego się systemu komunistycznego. Oczekiwano wyraźnego stwierdzenia, że system ten jest zły i należy go zmienić. Ponadto domagano się szczegółowych informacji o przebiegu zamkniętych negocjacji i rozmów prowadzonych w podwarszawskiej Magdalence. Oburzenie ponadto budziło także przemilczenie podczas obrad Okrągłego Stołu sprawy zamordowania dwóch reprezentantów Solidarności, kapłanów współpracujących z opozycją – ks. Stefana Niedzielaka i ks. Stanisława Suchowolca[54].

Solidarność Walcząca, opowiadająca się za w pełni wolnymi wyborami i przeciwko ustaleniom Okrągłego Stołu, wezwała do bojkotu zapowiedzianych na czerwiec 1989 roku wyborów do sejmu i senatu.

Przez cały czas SW pozostawała organizacją konspiracyjną. Jej przywódcy nie wierzyli w trwałość porozumienia przy Okrągłym Stole, dlatego zwlekano z przejściem do działalności jawnej. Dopiero w czerwcu 1989 roku ogłoszono listę jawnych przedstawicieli Solidarności Walczącej. Znaleźli się na niej: Marek Czachor, Maciej Frankiewicz, Antoni Kopaczewski i Wojciech Myślecki[55]. Sam Kornel Morawiecki wraz z dwoma jeszcze poszukiwanymi listami gończymi przez SB członkami Komitetu Wykonawczego Jadwigą Chmielowską i Romanem Zwiercanem przez jeszcze rok pozostawali w ukryciu. Był to prawdopodobnie błąd, ponieważ uniemożliwiło to uwiarygodnienie kandydatów Solidarności Walczącej w świadomości społecznej[56]. Wybory ostatecznie okazały się klęską dla strony solidarnościowej (słyn-

53 K. Morawiecki, *Uwarunkowania i stan polskiej gry*, „Biuletyn Dolnośląski" 1989, nr 85.

54 K. Morawiecki, *Po obradach okrągłego stołu*, „Solidarność Walcząca" 1989, nr 203.

55 *Informacja o ustanowieniu jawnych przedstawicieli Solidarności Walczącej*, „Solidarność Walcząca" 1989, nr 211.

56 Wstęp [w:] *Solidarność Walcząca w dokumentach, t. 2 cz. 1…*, s. 42.

ne „pacta sunt servanda" Bronisława Geremka), a wyniki po I turze, pomimo protestów m.in. SW, zostały policzone na korzyść obozu komunistycznego.

Po wyborze Tadeusza Mazowieckiego na premiera PRL Kornel Morawiecki wystosował do niego list, *podkreślając, że spoczywa na nim odpowiedzialność za poprowadzenie Polski w stronę niepodległości i demokracji*. Lider SW zwracał szczególną uwagę na niebezpieczeństwa związane ze sprawowaniem urzędu w warunkach ciągle istniejącego systemu komunistycznego[57].

Wiosną 1990 roku SW kontynuowała akcję protestów m.in. przeciwko sprawowaniu funkcji prezydenta przez gen. Wojciecha Jaruzelskiego. Głównym postulatem organizacji nadal było przeprowadzenie wolnych wyborów parlamentarnych i prezydenckich. Solidarność Walcząca próbowała zyskać popularność wśród polskiego społeczeństwa, popierając nawet najbardziej skrajne propozycje w sferze socjalnej i płacowej. Wobec zmiany sytuacji organizacja stopniowo wychodziła z konspiracji. W początkach lipca 1990 roku formalnie ujawnił się Kornel Morawiecki wraz z Jadwigą Chmielowską i Romanem Zwiercanem (który mimo tego faktu poszukiwany był jeszcze do kwietnia 1991 roku, gdyż listy gończe zostały uchylone dopiero za czasów rządów drugiego solidarnościowego premiera Jana Krzysztofa Bieleckiego).

Rozwiązanie Komitetu Wykonawczego stanowi jedyną konkretną datę, z którą można wiązać zaprzestanie działalności przez Solidarność Walczącą, mimo że ludzie związani z organizacją wykazywali i wykazują aktywność na wielu polach społecznych, gospodarczych czy politycznych do dzisiaj.

Po wyjściu z konspiracji Kornel Morawiecki powołał partię polityczną – Partię Wolności. Wystartował również w pierwszych wyborach prezydenckich, jednakże rejestrację jego kandydatury uniemożliwiło „niewyjaśnione zaginięcie" w ostatniej chwili części zebranych podpisów z poparciem. Partia Wolności bez większego sukcesu wzięła udział w wyborach parlamentarnych w 1991 roku.

Ostatnią spektakularną akcją ludzi związanych organizacyjnie z Solidarnością Walczącą w Polsce były protesty związane z sowiecką interwencją wojskową w Wilnie i Rydze w styczniu 1991 roku. W czasie manifestacji w Poznaniu Maciej Frankiewicz wraz z grupą członków organizacji wdarł się na teren sowieckiego konsulatu. Sam budynek został obrzucony butelkami zapalającymi. Ostatnia akcja protestacyjna, stosunkowo jeszcze jednorodnego środowiska działaczy SW, była związana z ujawnieniem przez Antoniego Macierewicza w 1992 roku „Informacji o zasobach archiwalnych MSW" i obaleniem w wyniku tej sytuacji rządu Jana Olszewskiego.

57 „Solidarność Walcząca", nr 21, s. 1-2.

Solidarność Walcząca kolportowała wówczas tzw. Listę Macierewicza, organizowała też liczne demonstracje i pikiety[58].

Powstanie tego słownika, a przede wszystkim zgromadzenia do niego materiałów było przedsięwzięciem ogromnym i z pewnością nie wolnym od niedoskonałości i przeoczeń związanych z powtórzeniami czy niedociągnięciami. Jednak jego intencją było podjęcie opisania krótkiej historii Solidarności Walczącej, przedstawienie jej działaczy oraz współpracowników. Dlatego jako zespół redakcyjny książki chcielibyśmy podziękować wszystkim osobom zaangażowanym w tworzenie niniejszego zbioru oraz przeprosić Czytelnika za ewentualne błędy i nieścisłości.

58 Ł. Kamiński, G. Waligóra, *Solidarność Walcząca* [w:] *NSZZ „Solidarność" 1980-1989*..., s. 503.

Słownik działaczy i współpracowników Solidarności Walczącej 1982-1990

A

Abżandadze Anzor, ur. 30 grudnia 1941 r. w Zeda Simoneti w Gruzji.
(Gruzja)

Zdobył wykształcenie techniczne. Był zaangażowany w kolportaż nielegalnej literatury antykomunistycznej, przez co stał się obiektem zainteresowania KGB. Anzor Abżandadze zajmował się również tłumaczeniem na język gruziński klasyki literatury rosyjskiej w tym m.in.: Aleksandra Puszkina, Michaiła Lermontowa, Mikołaja Gogola, Leonida Andriejewa, Wasyla Szukszyna, Bułata Okudżawy czy Josipa Brodskiego. W latach 1980–1981, jako członek kolegium redakcyjnego nielegalnego czasopisma „Zbiór teologiczny", gromadził materiały do publikacji, tłumaczył je i opracowywał. W 1987 wstąpił do nieformalnej organizacji patriotycznej „Stowarzyszenie Ilii Czawczawadze". W latach 1989–1993 był członkiem zarządu tej organizacji oraz aktywnie angażował się w prace przy wydawanym przez stowarzyszenie, nielegalnym czasopiśmie „Iweria". Od 1990 współpracował i utrzymywał ścisłe kontakty z Solidarnością Walczącą. Od lat dziewięćdziesiątych jest autorem prac naukowych, poezji, tłumaczeń literackich i rozpraw filozoficznych.

Adamczyk Jerzy, ur. 10 maja 1948 r. w Chobienii, zm. 3 lutego 2008 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1964–1977 pracował w Przedsiębiorstwie Budownictwa Ogólnego we Wrocławiu i w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Handlu Wewnętrznego. We wrześniu 1981 r. został członkiem Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" we wrocławskim WPHW. Po 13 grudnia 1981 r. uczestniczył w protestach organizowanych przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego. Brał czynny udział w kolportażu oraz druku pism niezależnych, takich jak: „Biuletyn Dolnośląski", „Miesięcznik Niezależny", „Solidarność Walcząca", „Z Dnia na Dzień". Uczestniczył w licznych akcjach rozrzucania ulotek, rozlepiania plakatów oraz malowania antykomunistycznych haseł na murach. Współtworzył Robotnicze Wydawnictwo Feniks. W 1983 został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W związku z działalnością opozycyjną stał się obiektem zainteresowania Służby Bezpieczeństwa. W 2016, na podstawie postano-

wienia nr 453/2016 Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Adamczyk Stanisław, ur. 1952 r. w Chrząstawie Wielkiej.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

Był członkiem NSZZ ,,Solidarność" związanym z tzw. Grupą Jelczańską działającą na terenie Jelczańskich Zakładów Samochodowych w Jelczu. W ramach prowadzonej działalności zbierał składki pieniężne na działalność związkową i kolportował wydawnictwa podziemne w tym m.in: ,,Gross Rosen", ,,Z Dnia na Dzień", ,,Solidarność Walcząca" ,,Tygodnik Wojenny", ,,Podaj dalej". W maju 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Zakładzie Karnym w Nysie, gdzie przebywał do lipca 1982 r. Po wyjściu na wolność kontynuował działalność konspiracyjną i był rozpracowywany przez SB. W 2016, na podstawie postanowienia nr 453/2016 Prezydenta RP, nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Adamska Grażyna, ur. w 1961 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Historyk sztuki. Współpracowniczka Solidarności Walczącej. W latach 1983–1990 udostępniała mieszkanie do przechowywania oraz dystrybucji materiałów poligraficznych i wydawnictw drugiego obiegu. Zajmowała się również ich odbiorem i przewozem na terenie Wrocławia i okolic. W latach 1984–1986 brała udział w druku publikacji „Solidarna Rzeczpospolita". W 1986 była współtwórczynią Niezależnej Oficyny Studenckiej. W latach 1987–1989 wielokrotnie uczestniczyła w podróżach kurierskich do Trójmiasta, z którego przywoziła do Wrocławia m.in. powielacze elektryczne. Brała udział w licznych wiecach antyreżimowych i demonstracjach ulicznych. W 1988 i 1989 zaangażowała się w strajki okupacyjne na Uniwersytecie Wrocławskim. W 2016 została odznaczona Medalem „Za Działalność Opozycyjną", przyznanym przez Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk.

Adamska Grażyna Teresa, ur. w 1953 r. w Szczecinie.
(Szczecin)

Jako uczennica Zasadniczej Szkoły Zawodowej przy Fabryce Urządzeń Budowlanych „Bumar-Hydroma" zaangażowała się w wydarzenia Grudnia '70. 17 grudnia 1970 r. uczestniczyła w starciach ulicznych z mili-

cją pod siedzibami KW PZPR, KWMO i Miejskiej Rady Narodowej. W lipcu 1971 r. rozpoczęła pracę w Fabryce Maszyn Budowlanych „Zremb-Famabud" w Szczecinie i włączyła się w działalność konspiracyjną na terenie zakładu pracy. Nawiązała wówczas kontakt z działaczami podziemnej struktury związkowej w Stoczni Szczecińskiej im. Warskiego. Została łączniczką obu zakładów, zajmowała się także kolportażem ulotek i podziemnych wydawnictw. W sierpniu 1980 r. brała aktywny udział w strajku okupacyjnym na terenie FMB „Zremb-Famabud", została współtwórczynią Komisji Robotniczej i wstąpiła do NSZZ Solidarność. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., brała udział w strajku okupacyjnym w swoim zakładzie pracy oraz została współorganizatorką podziemnej struktury Solidarności. Za swoją antysocjalistyczną działalność, we wrześniu 1982 r., została zmuszona przez kierownictwo „Famabudu" do zwolnienia się z pracy na własną prośbę. Była zastraszana, przesłuchiwana i poddawana rewizjom przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Po odejściu z „Famabudu" rozpoczęła pracę w Przedsiębiorstwie Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Gryf" w Szczecinie. Tam również zaangażowała się w działalność konspiracyjną podziemnej Solidarności, zajmując się szczególnie ustalaniem form protestów i metod kolportażu nielegalnych wydawnictw takich jak: „Jedność", „Solidarność Walcząca", „Grot" czy „Tygodnik Wojenny Pomorza Zachodniego". Organizowała kontrpochody pierwszomajowe w 1982 i w 1983. Od 17 sierpnia do 3 września 1988 r. brała udział w strajku okupacyjnym na terenie Przedsiębiorstwa Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Gryf" w Szczecinie. Była także współzałożycielką Stowarzyszenia „Grudzień '70 i „Styczeń '71". W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP –nr 303/2018 – została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności.

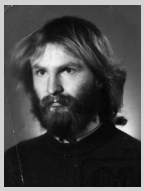

Adamski Artur, ur. 24 marca 1964 r. w Obornikach Śląskich.
(Dolny Śląsk)

Historyk, publicysta, autor książek. Wkrótce po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął działalność podziemną, polegającą na pisaniu haseł na murach, druku i rozklejaniu plakatów oraz w akcjach ulotkowych. Brał udział w demonstracjach i mszach za Ojczyznę. Następnie (wraz z m.in. Grzegorzem Osińskim i Iwoną Sikorską) utworzył grupę o nazwie Niezależna Organizacja Młodzieży Polskiej. Był m.in. autorem tekstów przepisywanych na maszynie, które później kolportowano oraz rozklejano w mieście. Jako lider Szkolnej Sekcji Fotograficznej, funkcjonującej również jako dru-

karnia, pomagał przy druku materiałów dydaktycznych. Korzystając z tej okazji, wykonywał kserokopie prasy podziemnej (CPSD posiadało unikatowe wówczas kserografy), a od wiosny 1982 r. dość regularnie przygotowywał własny „dodruk" prasy drugiego obiegu – głównie czasopisma „Z Dnia na Dzień", a później także „Solidarności Walczącej". Działalność ta nie została zdekonspirowana. We wrześniu 1982 r. otrzymał od Radosława Hejnowicza propozycję działalności w Polskiej Niezależnej Organizacji Młodzieżowej. W jej konsekwencji cała grupa NOMP dołączyła do organizacji PNOM. Poskutkowało to m.in. kolportażem większej liczby tytułów prasy podziemnej i dostępem do biblioteki wydawnictw bezdebitowych. Na początku 1983 r. uczestniczył w szkoleniu drukarskim zorganizowanym dla PNOM przez członków Solidarności Walczącej. Latem i jesienią tego samego roku wziął udział w tworzeniu Oficyny Wydawniczej im. Grzegorza Przemyka. Jego aktywność została przerwana, kiedy w grudniu 1983 r. SB zatrzymała pięciu członków PNOM. Znalazł się wówczas w gronie osób, które zdecydowały się kontynuować działalność i wznowić wydawanie biuletynu PNOM „Młodzież". Pełnił funkcję redaktora naczelnego tego czasopisma. W latach 1986–1989 był członkiem Solidarności Walczącej, gdzie angażował się głównie w odbiór i rozwożenie kompletów diapozytywów dla grup drukujących czasopismo „Solidarność Walcząca".

Alama Andrzej Jan, ur. 17 kwietnia 1958 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Od 1980 był członkiem NSZZ „Solidarność" w Zakładach Graficznych „Tamka" w Warszawie, gdzie drukował czasopismo „Solidarność «Tamka» ZG". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w marcu 1982 r., został członkiem sekcji Grupy Specjalnej Komitetu Porozumienia Międzyzakładowego Solidarności (Grupa Waldemara Różyckiego, ps. Suchy – późniejsze Grupy Oporu „Solidarni"). Brał udział w kolportowaniu prasy i wydawnictw podziemnych. Do końca 1983 był współpracownikiem środowiska Ruchu Młodej Polski. Uczestniczył w akcjach antykolaboracyjnych, ulotkowych i transparentowych. Malował na murach i mostach hasła antykomunistyczne, brał czynny udział w manifestacjach i demonstracjach antyreżimowych. Na ulicach Warszawy ustawiał drewniane krzyże z tabliczkami dedykowanymi m.in. „Ofiarom represji władzy ludowej", „Ofiarom Katynia", „Ofiarom Grudnia". Był zaangażowany w zamach na teatr „Syrena", który miał miejsce 29 października 1982 r. Ukończył specjalny kurs ratowników medycznych. Od jesieni 1983 r. był członkiem Grupy Specjalnej „Ar-

menia" (ps. Kolbe), emitował audycje Radia Solidarność, uczestniczył w akcji „Most-Grobla 1986". 8 marca 1989 r. brał udział w akcji uderzeniowej na kolumnę ZOMO na ul. Międzyparkowej w Warszawie. Na przełomie lat 1986 i 1987 wstąpił do warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej. Został zaprzysiężony w obecności Jadwigi Chmielowskiej i Macieja Frankiewicza. Pełnił funkcję kolportera „Głosu Solidarności" i „Horyzontu". Na podstawie postanowienia Prezydenta RP nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności. Został również odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej, Złotym Krzyżem Zasługi oraz Odznaką Grup Oporu „Solidarni".

Ammas Andres, ur. 25 lutego 1962 r. w Tallinie, zm. 4 kwietnia 2018 r. w Tallinie.
(Estonia)

W 1979 ukończył I Liceum Ogólnokształcące w Haapsalu. W 1984 ukończył studia w Państwowym Konserwatorium w Tallinie na wydziale pedagogiki muzycznej, a w 1993 roku został absolwentem wydziału dziennikarstwa na Uniwersytecie w Tartu. W latach 1982– 1986 oraz 1988–1990 był zatrudniony jako nauczyciel w I Liceum Ogólnokształcącym w Haapsalu. W latach 1986–1987 pracował jako dyrektor w tej samej szkole. Od 1987 do 1988 r. szefował działowi kultury Komitetu Wykonawczego Haapsalu RSN. W latach 1992–1995 i 1996–1999 pracował jako redaktor naczelny gazety „Lääne Elu". Wspierał Solidarność Walczącą po 1990 r.

Ancypo Mirosław Peter, ur. w 1962 r.
(Szwecja)

Ekonomista. W 1981 wyjechał do Szwecji. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w strukturach Komitetu Poparcia „Solidarności" w Lund. W latach 1983–1990 był pracownikiem Independent Polish Agency. W tym okresie wspierał również działalność Solidarności Walczącej razem z Marianem Kalatem i Józefem Lebenbaumem. W późniejszych latach był przedstawicielem wydawnictw „Puls Publication", „Zeszyty Literackie" na Skandynawię i „Kontakt" na Szwecję. W latach 1987–1990 pełnił funkcję sekretarza Conference of „Solidarity" Support Organizations (CSSO).

Anders Ryszard, ur. 14 marca 1955 w Gdańsku.
(Trójmiasto)

W 1978 r. ukończył Policealne Studium Zawodowe Budowy Okrętów w Gdańsku. W latach 1978–1982 był monterem maszyn i urządzeń

okrętowych w Stoczni Marynarki Wojennej im. Dąbrowszczaków w Gdyni Ośrodek Produkcyjny im. Westerplatte w Gdańsku. W sierpniu 1980 uczestniczył w strajku w stoczni, a od września 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność". Był członkiem Komitetu Założycielskiego. Po 13 grudnia 1981 uczestniczył w próbie zorganizowania strajku w stoczni, za co został zwolniony z pracy. W latach 1982–1989 pracował na stanowisku pomiarowca w Stoczni Remontowej Nauta w Gdyni. W okresie 1981–1983 współpracował z TKZ. Uczestniczył w zbiórkach pieniężnych na rzecz internowanych, akcjach dyscyplinujących (m.in. oblewanie żrącymi substancjami karoserii samochodów, podpalanie drzwi do mieszkania, czasami pobicia) członków PZPR w stoczni. W czerwcu 1982 próbował razem z Romanem Jankowskim stworzyć Solidarność Walczącą Gdańsk, jednak bez większych rezultatów. W latach 1986–1988 współpracował z podziemną Regionalną Komisją Koordynacyjną w Gdańsku. Kolporter i drukarz pism takich jak: „Solidarność" Regionu Gdańskiego, „Rozwaga i Solidarność", „Tygodnik Mazowsze", wydawnictw zwartych, ulotek, pism Federacji Młodzieży Walczącej Regionu Gdańsk (od 1988 także FMW Regionu Pomorze Wschodnie), PPS, Ruchu WiP, KPN, PPN (m.in. z Markiem Biernackim, Jerzym Kowalskim, Tomaszem Matulańcem). W okresie lat 1989–1991 prowadził własną działalność gospodarczą. Od 1991 do 1992 był starszym specjalistą w Ministerstwie Obrony Narodowej. W 1985 współzakładał Polską Partię Niepodległościową. W latach 1992–1999 był działaczem politycznym, m.in. w Ruchu Trzeciej Rzeczypospolitej, nast. RdR. Od 1999 ponownie prowadzi własną działalność gospodarczą.

10 IX 1986 – 16 X 1989 rozpracowywany przez p. V RUSW w Gdyni w ramach SOR krypt. Piątka.

Andrysiak Tomasz Kazimierz, ur. 22 czerwca 1970 r. w Szczecinie. **(Szczecin)**

Działalność opozycyjną rozpoczął już w szkole średniej. Od 1984 był kolporterem wydawnictw podziemnych i emigracyjnych w środowisku szczecińskich szkół średnich. W latach 1985–1988 organizował i koordynował kolportaż podziemnych wydawnictw na dużą skalę, w tym pism: „PWA", „CDN", „BIS", „Lustro", „A Cappella", „Gryf", „Termit", „Grot", „Solidarność Walcząca" i innych. Uczestniczył w akcjach ulotkowych na głównych ulicach Szczecina. W latach 1987–1988 był szefem grupy wykonawczej Federacji Młodzieży Walczącej w Szczecinie (ps. Herkules), we wła-

snym mieszkaniu tworzył i drukował plakaty FMW. Uczestniczył w happeningach FMW w Szczecinie. Zabezpieczał akcję palenia książeczek wojskowych. Do 1989 był członkiem Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego. Uczestniczył w akcjach malowania haseł na murach sowieckich jednostek wojskowych, komisariatach MO i tramwajach. Projektował i tworzył transparenty na manifestacje, wizytę Jana Pawła II w Gdańsku, pielgrzymki młodzieży do Częstochowy i Warszawy w rocznice śmierci ks. Jerzego Popiełuszki. W 1988 był członkiem Grupy Pomocowej przy parafii oo. Jezuitów, wspierającej sierpniowe strajki szczecińskie. Uczestniczył też w akcjach ulotkowych, w zbiórkach pieniędzy i współorganizował manifestacje. W latach 1986–1988 był wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. W 1986, po zatrzymaniu w czasie akcji ulotkowej, jako osoba niepełnoletnia został osadzony w Milicyjnej Izbie Dziecka. W 2013 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 411/2013 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Andrzejak Marek Janusz, ur. w 1953 r. w Poznaniu.
(Dolny Śląsk)

Nauczyciel. Pracował w Zbiorczej Szkole Gminnej w Wisznie Małej, następnie jako wychowawca w Bursie Szkolnictwa Zawodowego nr 3 we Wrocławiu, a później jako dyspozytor w Miejskiej Służbie Dyspozytorskiej we Wrocławiu. W dniach od 29 grudnia 1980 r. do 20 lutego 1981 r. uczestniczył w strajkach rolników w Urzędzie Gminy w Ustrzykach Dolnych oraz w siedzibie byłej Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych w Rzeszowie. Strajki te zakończyły się podpisaniem porozumień rzeszowsko-ustrzyckich. W latach 1986–1989, będąc członkiem Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników Dolny Śląsk, pełnił funkcję łącznika tej organizacji. W latach 1985–1986 był zaangażowany w drukowanie podziemnego czasopisma „Solidarność Rolników" w konspiracyjnej drukarni OKOR zlokalizowanej w Osoli, w domu zamieszkanym przez Andrzeja Stadnickiego. W latach 1986–1989 w Osoli uczestniczył w nielegalnych spotkaniach kierownictwa organizacji Solidarność Walcząca i OKOR, w których udział brali także m.in. Kornel Morawiecki i Wieńczysław Nowacki. W latach 1988–1989 na terenie Wrocławia współredagował opozycyjne pisma: „Sumienie", „Kontur" oraz „Kalendarium roku 1989". W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 373/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Andrzejewski Dariusz, ur. 8 sierpnia 1960 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Wstąpienie do poznańskich struktur Solidarności Walczącej zaproponował mu Szymon Jabłoński. W ramach działalności w SW zajmował się drukiem podziemnych czasopism, w tym dwutygodnika „Solidarność Walcząca". Kolportował te wydawnictwa na terenie Poznania. Brał udział w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach, a także wielokrotnie w emitowaniu audycji podziemnego Radia Solidarność Walcząca. W 1986 został zatrzymany przez Służbę Bezpieczeństwa w trakcie akcji kolportażowej i aresztowany. Przebywał w areszcie sześć miesięcy.

Andrzejewski Faustyn, ur. 26 grudnia 1957 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Do struktur poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej, dołączył w 1983 dzięki znajomości z Szymonem Jabłońskim. Był zaprzysiężonym członkiem tej organizacji. Składał przysięgę w obecności Macieja Frankiewicza i Szymona Jabłońskiego. W początkowym okresie swej aktywności zajmował się drukiem czasopism podziemnych, w tym m.in. dwutygodnika „Solidarność Walcząca", okazjonalnie malował też antyreżimowe napisy na murach. Organizował działalność podziemnego Radia Solidarność Walcząca w Poznaniu. Po aresztowaniu należącego do SW brata Dariusza wyjechał wraz z kilkoma kolegami do Republiki Federalnej Niemiec, gdzie zaangażował się w życie polityczne polskiej emigracji. W 1988, po wyjeździe Szymona Jabłońskiego z Niemiec do Kanady, przejął jego obowiązki przedstawiciela poznańskiego oddziału SW w RFN.

Angielczyk Hanna, Ur. 26 marca 1948 r., zm. 28 lutego 1989 r.
(Trójmiasto)

Brała udział w ostatniej wizycie ks. Jerzego Popiełuszki w Gdańsku. Malarka oraz poetka, pisała teksty, a także tworzyła grafiki. Była wierna ideałom Sierpnia '80. W trakcie swojej działalności wspomagała m.in. Federację Młodzieży Walczącej. Współpracowała z Eulalią Badurską i „Solidarnością Walczącą". Jako animatorka, organizowała liczne spotkania i akcje antykomunistyczne. Po sobie pozostawiła wiele niepublikowanych tekstów oraz wierszy. Zmarła w niewyjaśnionych okolicznościach w 28 lutego 1989 r.

Antosiewicz Tomasz Marek, ur. w 1968 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W 1986 współpracował z nieformalną grupą opozycyjną w Zasadniczej Szkole Budowlanej nr 2 w Warszawie. Kolportował ulotki i brał udział w antyreżimowych manifestacjach. W 1987 przystąpił do Ruchu Politycznego „Wyzwolenie". W latach 1987–1989 zajmował się kolportażem nielegalnych wydawnictw, w tym m.in. czasopism: „Wyzwolenie", „Kontakt", „Dekada Polska", „Solidarność Walcząca". Pomagał również w pracach drukarskich. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 567/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Aszkiełowicz Paweł, ur. 2 marca 1965 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Politolog. W latach 1982–1984 brał udział, a następnie organizował – wraz z działaczami Solidarności Walczącej i Regionalnym Komitetem Strajkowym Dolny Śląsk – grupy samokształceniowe wśród młodzieży szkół średnich oraz akcje ulotkowe we Wrocławiu. W latach 1984–1989 należał do Solidarności Walczącej. Był jej zaprzysiężonym członkiem. Jednocześnie w tym samym okresie współpracował z Niezależnym Związkiem Studentów. Również w latach 1984–1989 działał jako wrocławski kolporter podziemnych czasopism, m.in.: „Solidarności Walczącej", „Solidarności Dolnośląskiej", „Z Dnia na Dzień", „Wiadomości Bieżących", „Walki", „Tygodnika Mazowsze" czy „PWA. Przeglądu Wiadomości Agencyjnych", oraz ulotek, plakatów, znaczków pocztowych, podziemnych, kalendarzy, książek i kaset magnetofonowych z zapisem wystąpień działaczy opozycji. Był także kurierem między Wrocławiem a Warszawą. W latach 1986–1987 współorganizował kilka emisji audycji podziemnego Radia Solidarność Walcząca (grupa Jana Krusińskiego). W 1987 został dwukrotnie zatrzymany i ukarany grzywną przez kolegium ds. wykroczeń. W latach 1988–1989 współpracował z podziemnym pismem "Informator. Pismo TKS". W dniach 6–7 maja 1988 r. uczestniczył w strajku na Uniwersytecie Wrocławskim, zorganizowanym w geście solidarności ze spacyfikowaną przez władze Hutą im. Lenina w Krakowie Nowej Hucie. W latach 1989–1992 należał do Niezależnego Zrzeszenia Studentów.

W latach 1987–1989 był rozpracowany przez Inspektorat II WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Kefir". W 2011 został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, w 2012 Medalem Pro Memoria.

Augustyniak Kajus, ur. 26 czerwca 1962 r. w Świeciu nad Wisłą.
(Łódź)

W 1986 ukończył studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim, w 1988 ukończył też kulturoznawstwo na tej samej uczelni. W 1981 wstąpił do Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14–15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku na Wydziale Prawa UŁ. Był członkiem Solidarności Walczącej. W latach 1988–1989 odbył dziesięciomiesięczną służbę wojskową w Świeciu i Szczecinie. W 1989 pełnił funkcję męża zaufania strony solidarnościowej w wyborach 4 czerwca.

Awakumowski Jacek, ur. 1957, zm. 1999 r.
(Trójmiasto)

Fotoreporter. Od 1974 roku pracował w dziale promocji Bałtyckiej Agencji Artystycznej. Na początku lat 80. założył własną pracownię fotograficzną. Działał w Międzyzakładowym Komitecie Założycielskim NSZZ „Solidarność" (w al. Grunwaldzkiej we Wrzeszczu), w którym razem z Leszkiem Biernackim zainicjowali „Fotograficzny Przegląd Wydarzeń", wywieszany w oknach klubu „Ster" i kwiaciarni „Sasanka". Współpracował z „Dziennikiem Bałtyckim" i „Wieczorem Wybrzeża". W 1981 roku zarejestrował tłumne obchody rocznicy Marca '68 na Uniwersytecie Warszawskim, fotografował w Polsce wydarzenia związane z Solidarnością, dokumentował fotograficznie ważne wydarzenia: podróże Lecha Wałęsy po kraju, pogrzeb prymasa Stefana Wyszyńskiego, odsłonięcie pomnika Czerwca '56 w Poznaniu, strajk komunikacji miejskiej w centrum Warszawy w sierpniu 1981 roku. Portretował znanych i nieznanych działaczy Solidarności. Przygotowywał diapozytywy do pierwszych numerów Solidarności Walczącej Oddziału Trójmiasto, oraz sporadycznie w późniejszym okresie. W latach 90. towarzyszył z aparatem m.in. przemianom demokratycznym na Łotwie, Litwie i w Estonii. Dokumentował fenomen polskiego rocka, uwieczniał muzyków podczas koncertów, uczestniczył w pierwszych festiwalach w Jarocinie.

B

Babiński Paweł, ur. w 1964 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

W latach 1986–1989 prowadził działalność antykomunistyczną. Będąc członkiem Solidarności Walczącej, zajmował się kolportażem wydawnictw podziemnych. Uczestniczył w manifestacjach antyreżimowych. Ukarany karą grzywny przez Kolegium Rejonowe przy Prezydencie miasta Gdyni za udział w demonstracji przed kościołem Matki Bożej Nieustającej Pomocy 20 grudnia 1987 r. 14 sierpnia 1988 r. w trakcie manifestacji został zatrzymany przez Milicję Obywatelską i 17 sierpnia osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Z aresztowania zwolniony 20 września 1988 r. Doświadczył różnych form represji, w tym m.in. zatrzymań, rewizji w swoim mieszkaniu, konfiskaty materiałów opozycyjnych, otrzymał też zakaz wyjazdu za granicę. W 2014 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 299/2014 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Babula Jan, ur. 28 lutego 1949 r. w Górkach.
(Rzeszów)

Hydrogeolog, wiertnik. W 1968 był szykanowany przez krakowską bezpiekę za uczestnictwo w protestach studenckich. Podczas inwazji wojsk Układu Warszawskiego inwigilowano go z powodu rozpowszechniania informacji o przemarszu wojsk sowieckich przez Polskę. Od 1980 brał udział w organizowaniu Solidarności Wiejskiej na terenie gminy Borowa k. Mielca. W lutym 1981 r. wspierał strajki rzeszowsko-ustrzyckie, w listopadzie uczestniczył w strajku okupacyjnym Urzędu Gminy w Czerminie. Był pierwszym przewodniczącym Koła Wiejskiego NSZZ Rolników Indywidualnych Solidarność w Górkach. W stanie wojennym kilka razy go zatrzymywano. Od 1984 był sympatykiem, a od 1985 współpracownikiem rzeszowskiego oddziału Solidarności Walczącej, w grupie „Przecław", kierowanej przez Janusza Koperę z Białego Boru i płk. Aleksandra Rusina z Dobrynina. Grupa działała w kilku gminach; miała w nich swoich przedstawicieli, w tym K. Bąka zajmującego się kolportażem prasy oraz gromadzeniem informacji o nastrojach społecznych i możliwości pozyskiwania ludzi

do współpracy. W 2011 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Badurska Eulalia, ur. 9 kwietnia 1929 r. w Gorzowie.
(Trójmiasto)

Ekonomistka. Była pracownikiem Urzędu Miejskiego w Gdańsku. W latach 1978–1989 prowadziła działalność opozycyjną. Od 1978 współpracowała z Wolnymi Związkami Zawodowymi Wybrzeża, po sierpniu 1980 r. Była współzałożycielką NSZZ „Solidarność" w gdańskim magistracie. W dniu wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., została zmuszona do odejścia na emeryturę. Udostępniała swoje mieszkanie na potrzeby podziemnych struktur Solidarności. Działała jako kolporterka oraz publicystka prasy niezależnej, m.in. czasopism: „Poza układem" czy „Orlik". Od 1989 prowadziła jawne biuro Solidarności Walczącej w Trójmieście. W 2010 otrzymała Krzyż Solidarności Walczącej. W 2011 decyzją Prezydenta RP została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2016 postanowieniem Prezydenta RP – nr 64/2016 – Krzyżem Wolności i Solidarności.

Banach Jerzy, ur. 4 listopada 1952 r. w Łodzi, zm. 18 lipca 1992 r. w Łodzi.
(Łódź)

W 1980 był zatrudniony jako pracownik techniczny na Uniwersytecie Łódzkim. We wrześniu 1980 r. współzakładał NSZZ „Solidarność" na Uniwersytecie Łódzkim. Został wiceprzewodniczącym Komisji Uczelnianej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 28 stycznia 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Łowiczu. Zwolniono go 8 sierpnia 1982 r. Od sierpnia 1982 r. należał do TKZ „S" na UŁ, wraz z Rafałem Kasprzykiem współorganizował transporty sprzętu poligraficznego oraz kolportaż wydawnictw podziemnych. W latach 1986–1989 był współpracownikiem łódzkiego oddziału Solidarności Walczącej. Wraz z Włodzimierzem Domagalskim współorganizował podziemną drukarnię offsetową, drukował niezależne pisma podziemne, w tym m.in.: „Wolność", „Unia", „Solidarność Ziemi Łódzkiej" i „Biuletyn Uniwersytetu Łódzkiego".

Od 25 listopada 1981 r. do 21 lipca 1983 r. był rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO w Łodzi w ramach SOR o kryptonimie „Heca".

Banaśkiewicz Edward Adam, ur. w 1964 r. w Brzesku.
(Kraków)

W latach 1981–1988 przynależał do podziemnej organizacji młodzieżowej Osiedlowy Ruch Oporu Solidarności, działającej na trzech krakowskich osiedlach: Na Kozłówce, Prokocim Nowy i Bieżanów Nowy. Brał udział w demonstracjach antykomunistycznych, akcjach ulotkowych, akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach. Był związany również z Solidarnością Walczącą oraz Federacją Młodzieży Walczącej. W 1985 rozpoczął pracę w Hucie im. Lenina w Krakowie Nowej Hucie. Był zaangażowany w działalność struktur podziemnych podległych Tajnej Komisji Robotniczej Hutników. Od 26 kwietnia do 5 maja 1988 r. uczestniczył w strajku w Hucie im. Lenina jako jego organizator na Wydziale Walcowni Zimnej Blach. Pełnił funkcję członka Komitetu Strajkowego. W trakcie pacyfikacji strajku został zatrzymany 5 maja i ukarany aresztem przez kolegium do spraw wykroczeń. Zwolniono go 12 maja 1988 r. W latach 1988–1989 brał udział w odtwarzaniu jawnych struktur Solidarności w Hucie im. Lenina. W roku 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 125/2020 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Baran Maria, ur. w 1956 r. w Zgłąbieniu.
(Rzeszów)

Pracowała w Archiwum Państwowym w Rzeszowie. Od roku 1981 należała do NSZZ Solidarność. Po wprowadzeniu stanu wojennego utrzymywała stały kontakt z tworzącym się podziemiem Solidarności. W latach 1983–1987 należała do rzeszowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Wspólnie z Januszem Borowcem i Andrzejem Łyko prowadzili na terenie Archiwum Państwowego w Rzeszowie magazyn papieru i materiałów drukarskich. Uczestniczyła w kolportażu prasy podziemnej: przewoziła nielegalne druki z Krakowa, odbierała wydawnictwa podziemne z punktu kolportażowego przy ul. Grodzisko 1a w Rzeszowie. Brała też udział w akcjach ulotkowych, m.in. w 1984 na Osiedlu 1000-lecia oraz okolicach ulicy Sportowej. Działając w strukturach Solidarności Walczącej, rozprowadzała nielegalne wydawnictwa na terenie Rzeszowa. Uczestniczyła w akcjach organizowanych przez podziemną Solidarność, takich jak: msze za Ojczyznę w rocznice wprowadzenia stanu wojennego, 3 Maja czy 31 sierpnia. W 1989 brała udział w reaktywowaniu jawnej działalności związkowej w Archiwum Państwowym w Rzeszowie. W 2019 na podstawie posta-

nowienia Prezydenta RP – 203/2019 – została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności.

Barełkowski Piotr, ur. 21 kwietnia w 1971 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Dziennikarz, producent filmowy, realizator i menedżer telewizyjny.

Ukończył Państwową Wyższą Szkołę Filmową, Telewizyjną i Teatralną im. Leona Schillera w Łodzi. Samodzielnie zrealizował wiele filmów dokumentalnych oraz programów telewizyjnych. Jest założycielem m.in. TV Biznes, TV Republika i wPolsce.pl oraz autorem wielu filmów i programów telewizyjnych. W latach 1986–1990 był współpracownikiem Macieja Frankiewicza i poznańskiej Solidarności Walczącej. W tym samym czasie aktywnie uczestniczył w wielu protestach oraz akcjach kolportażowych. Był wydawcą czasopisma młodzieży „KPN" i „SW WARTA", a także organizatorem wielu konspiracyjnych spotkań edukacyjnych. Organizował liczne happeningi w Poznaniu, m.in. Pożegnanie wiosny i Wkroczenie Armii Czerwonej. W 1987 i 1988 uczestniczył w krakowskich Marszach Szlakiem I Kompanii Kadrowej.

Bartkiewicz Barbara Danuta, ur. w 1937 r. w Czeladzi.
(Katowice)

W latach 1980–1989 była aktywną działaczką NSZZ „Solidarność" na terenie Katowic, a także współtwórczynią struktur związkowych przy Biurze Projektów Budownictwa Ogólnego w Katowicach. W 1980 powołała do życia Komitet Kultury Niezależnej przy Zarządzie Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność", któremu przewodniczyła do 1989. Działalność Komitetu skupiała się głównie na organizowaniu spektakli teatralnych, prelekcji i paneli dyskusyjnych. W jego ramach uruchomiła Wszechnicę, której naczelnym zadaniem było krzewienie niezależnej myśli społeczno-politycznej. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuowała działalność opozycyjną. W ramach współpracy z Biskupim Komitetem Pomocy Uwięzionym i Internowanym, powołanym w marcu 1982 r. przez biskupa Herberta Bednorza przy Kurii Diecezjalnej w Katowicach, zaangażowała się w szeroko pojętą pomoc charytatywną polegająca m.in. na zbiórce pieniędzy, żywności, odzieży dla potrzebujących, internowanych i ich rodzin. 3 grudnia 1982 r. brała udział w akcji wmurowania tablic upamiętniających tragicznie zmarłych górników. Uczestniczyła w manifestacjach rocznicowych pod Kopalnią Węgla Kamiennego „Wujek" w Katowicach, a także w latach późniejszych w demonstracjach organizowanych przez Konfederację Pol-

ski Niepodległej, Solidarność Walczącą i Niezależne Zrzeszenie Studentów. Podczas wyjazdów zagranicznych nawiązała współpracę z Instytutem Literackim w Paryżu i Jerzym Giedroyciem. Z Francji i Austrii przywoziła i rozpowszechniała wydawnictwa ukazujące się na emigracji, których oficjalny obieg w Polsce był niemożliwy z uwagi na obowiązującą wówczas cenzurę. W 1988 zainicjowała pomysł budowy pomnika górników poległych w grudniu 1981 r. podczas pacyfikacji kopalni „Wujek" w Katowicach. W czasie transformacji ustrojowej w 1989 była aktywnie zaangażowana w działalność Komitetu Obywatelskiego Solidarności w Katowicach, pełniąc funkcję wiceprzewodniczącej. W 2021 r. na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 94/2021 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Bartosiak Joanna, ur. w 1971 r. w Nowym Dworze Gdańskim.
(Jastrzębie Zdrój)

Przedsiębiorca. W 1987 kolportowała podziemne czasopisma, brała udział w akcjach ulicznych związanych z plakatowaniem i rozprowadzaniem ulotek. Była kurierem przewożącym podziemne wydawnictwa na odcinku Jastrzębie-Zdrój – Wrocław. W 1988 uczestniczyła w obozie opozycyjnych środowisk młodzieżowych w Walimiu. W sierpniu tego samego roku, w czasie strajków w Jastrzębiu-Zdroju, pomagała w drukowaniu i przenoszeniu gazety strajkowej między MKS a strajkującymi w Kopalni Węgla Kamiennego „Manifest Lipcowy". W trakcie jednego z transportów została zatrzymana przez SB i przetrzymana przez 48 godzin w Komendzie Miejskiej Milicji Obywatelskiej w Jastrzębiu-Zdroju. We wrześniu 1988 r. Była współzałożycielką Międzyszkolnego Komitetu Oporu w Jastrzębiu-Zdroju i redaktorem czasopisma „Zsyp". Organizowała także spotkania opozycyjnych organizacji młodzieżowych. W 1988 r. jastrzębski Międzyszkolny Komitet Oporu nawiązał współpracę z katowickim oddziałem Solidarności Walczącej, co zapewniło tej organizacji wsparcie poligraficzne i konieczny do drukowania sprzęt. W 1989 rozpoczęła współpracę z Wydziałem Wschodnim Solidarności Walczącej, w 2010 r. z Inicjatywą Społeczną „Pamięć Jastrzębska".

Bartosiak Marek, ur. 28 października 1961 r. w Nowym Dworze Gdańskim.
(Jastrzębie-Zdrój)

W 1984 ukończył Policealne Studium Reklamy w Katowicach.

W latach 1984–1985 był nauczycielem w Szkole Podstawowej nr 11 w Jastrzębiu-Zdroju. Od 1985 do 1987 odbywał zasadniczą służbę wojskową. W latach 1987–1990 pracował w Usługowej Spółdzielni Pracy w Jastrzę-

biu-Zdroju. W kwietniu 1985 r. uczestniczył w głodówce rotacyjnej w kościele Narodzenia NMP w Krakowie Bieżanowie. Od 1986 współpracował z Solidarnością Walczącą i środowiskiem jastrzębskim KOS. Był kolporterem pism podziemnych, m.in. „Bez cenzury". W latach 1987–1990 angażował się w druk wydawnictw podziemnych, głównie ulotek i plakatów, natomiast od sierpnia 1988 r. w drukowanie pism, w tym m.in.: „Gazety Strajkowej", „Solidarności Walczącej Jastrzębie", „Przeglądu Jastrzębskiego". W 1987 został współtwórcą Niezależnej Organizacji Samoobrony zajmującej się głównie kolportażem ulotek. Od maja do sierpnia 1988 r. pełnił funkcję przewodniczącego Miejskiego Komitetu Solidarności. W sierpniu 1988 r. współorganizował strajki w Jastrzębiu-Zdroju, odpowiadał za poligrafię, był też członkiem sztabu wspomagającego strajki, działającego przy kościele NMP Matki Kościoła. Od 1988 pełnił funkcję przywódcy jastrzębskiej Solidarności Walczącej. Na przełomie 1988 i 1989 r. został współzałożycielem Radia Solidarność Walcząca w Jastrzębiu-Zdroju. W lutym 1989 r. brał udział w Zgromadzeniu Delegatów Solidarności Regionu Śląsko-Dąbrowskiego w Ustroniu-Polanie. W latach 1989–1990 szkolił drukarzy z Litwy i Ukrainy.

Bartoszek Wojciech, ur. w 1955 r.

(Wrocław/Gdańsk)

Na początku lat osiemdziesiątych organizator kierownik podziemnego Radia Solidarności Walczącej. Członek Rady i Komitetu Wykonawczego Solidarności Walczącej.

Ukończył Wydział Podstawowych Problemów Techniki Politechniki Wrocławskiej w 1979 roku w specjalności matematyka. Doktorat uzyskał w 1982 roku a habilitację w 1996 roku w dziedzinie nauk matematycznych. Pracował między innymi w Instytucie Matematycznym Polskiej Akademii Nauk i na University of South Africa w Republice Południowej Afryki.

W 1996 roku zatrudniony na stanowisku profesora nadzwyczajnego na Wydziale Fizyki Technicznej i Matematyki Stosowanej Politechniki Gdańskiej. Specjalizuje się w analizie funkcjonalnej w połączeniu z teorią prawdopodobieństwa. Tytuł profesora i stanowisko profesora zwyczajnego w dziedzinie nauk matematycznych uzyskał w 2007 roku.

Bartoszewska Zofia, ur. 19 czerwca 1934 r. w Józefowie.

(Poznań)

W 1953 ukończyła Państwową Szkołę Pielęgniarstwa w Poznaniu. Od września 1980 r. była członkiem NSZZ „Solidarność" oraz współorgani-

zatorką MKZ w Poznaniu, także członkiem Komitetu Zakładowego w ZOZ Grunwald oraz członkiem Komisji Koordynacyjnej Służby Zdrowia w Wielkopolsce (z Anną Kałamoniak, Anną Grzymisławską, Barbarą Napieralską, Jerzym Żarnowskim, Bogdanem Narożnym, dr. Rudnickim, doc. Anną Potok), a następnie członkiem Prezydium Ogólnokrajowej Komisji Koordynacyjnej Służby Zdrowia (z dr. Nowakowskim, dr. Michałem Gerwelem, dr. Pietraszkiem, Krystyną Nowak, Ludwiką Kubicką). Organizowała zbiórki żywności i pieniędzy na rzecz represjonowanych, świadczyła także pomoc medyczną. Należała do Duszpasterstwa Ludzi Pracy, współorganizowała msze za Ojczyznę i Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażowała się w kolportaż wydawnictw podziemnych, m.in. „Obserwatora Wielkopolskiego". 4 sierpnia 1982 r. została skazana przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny w wysokości 3000 złotych. W 1982 przeniesiono ją na gorzej płatne stanowisko, a w 1986 zwolniono ją z pracy. W sierpniu 1988 r. została zatrzymana za udział w strajku w HCP, gdzie zapewniała opiekę medyczną strajkującym. Udostępniała swoje mieszkanie na spotkania działaczy podziemnej Solidarności i Solidarności Walczącej. Służyło ono także za punkt kontaktowy między strukturami podziemia oraz było też miejscem organizowania zbiórek żywności i pieniędzy na potrzeby osób represjonowanych i ich rodzin. W 1989 organizowała Komitet Obywatelski Osiedli Lecha i Czecha w Poznaniu. W trakcie wyborów 4 VI 1989 pełniła funkcję męża zaufania Ryszarda Ganowicza. Współzakładała, a także została członkiem (z legitymacją nr 1) Stowarzyszenia „Poznański Czerwiec". Była też pomysłodawczynią i współzałożycielką samorządu pielęgniarskiego. W 1991 została pierwszą przewodniczącą Komitetu Założycielskiego Samorządu Pielęgniarek i Położnych. Była wielokrotnie odznaczana i wyróżniana: w 1996 Odznaką Honorową za Zasługi dla Ochrony Zdrowia, w 2001 odznaką Zasłużony Działacz Kultury, w 2002 Srebrnym Krzyżem Zasługi za Samorząd Pielęgniarski, w 2003 Odznaką Honorową za Zasługi dla Województwa Wielkopolskiego, w 2006 Medalem Okolicznościowym Prezydenta Miasta Poznania z okazji obchodów 50. rocznicy powstania poznańskiego. W 2006 otrzymała też w Budapeszcie Medal Związku Kombatantów Węgierskich w 50. rocznicę powstania węgierskiego dla uczestników powstania poznańskiego, w 2008 natomiast Odznakę 25 lat Solidarności Walczącej za zaangażowanie w działalność na rzecz wolnej Polski.

W 1981 była rozpracowywana przez Wydz. IIIA KW MO w Poznaniu w ramach SO o kryptonimie „Pomnik".

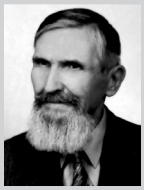

Bartyński Antoni, ur. 13 stycznia 1933 r. w Hermanowej k/Rzeszowa, zm. 26 października 2012 r. tamże. **(Rzeszów)**

W latach 1956–1958 pracował w Kopalni Węgla Kamiennego „Komuna Paryska" w Jaworznie. Został zmuszony do odejścia z pracy gdyż za głoszenie poglądów „antysocjalistycznych" pozbawiono go wszelkich dodatków i premii. W 1969 został zwolniony z biura projektów budowlanych w Białymstoku. Był autorem listu zawierającego postulaty i żądania pod adresem Edwarda Gierka, Dyzmy Gołaja i Piotra Jaroszewicza, przyjętego jednogłośnie przez mieszkańców Hermanowej w marcu 1971 r. Na zlecenie SB represjonowany przez administrację gminną, włącznie z zakazem budowy zaplecza gospodarczego i odebraniem prawa do przydziału materiałów budowlanych. W październiku 1980 r. organizował Solidarność Wiejską. Przewodniczył jej kołu wiejskiemu i zarządowi gminnemu. Był też członkiem Prezydium Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego NSZZ RI Solidarność w Rzeszowie. Współorganizował i uczestniczył w strajkach chłopskich w Rzeszowie, które miały miejsce w styczniu i w lutym 1981 r. W listopadzie tego samego roku pełnił funkcję przewodniczącego strajku okupacyjnego Urzędu Miasta i Gminy Tyczyn. Reprezentował region rzeszowski w Komisji Koordynacyjnej Polski Południowo-Wschodniej, był współpracownikiem Regionalnego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. W październiku i listopadzie 1981 r. wziął aktywny udział w akcji w obronie sądzonego Jana Kozłowskiego. Współpracował z czasopismem „Wieś Rzeszowska", był członkiem Rady Programowej. Wspierał powołanie niezależnej biblioteki przy WKZ. W dniu wprowadzenia stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., został internowany. Zwolniono go 9 grudnia 1982 r. W trakcie internowania został pobity, postawiono go również dwukrotnie przed sądem. W Rzeszowie skazano na karę grzywny, w Kielcach Piaskach uniewinniono. Wielokrotnie był zatrzymywany i przesłuchiwany. Zaangażowany w niezależne dochodzenie w sprawie zabójstwa Mieczysława Rokitowskiego w ZK Załęże. W 1983 został współzałożycielem rzeszowskiego oddziału Solidarności Walczącej i Rzeszowskiego Komitetu Oporu Rolników, był członkiem jego kierownictwa. Należał do redakcji podziemnego czasopisma „Galicja" i współpracował z pismem „Porozumienie Prasowe Solidarność Zwycięży". Od 1984 szefował kolportażowej grupie tyczyńskiej. Był członkiem wymiennym Rady Politycznej rzeszowskiego oddziału Solidarności Walczącej i grupy ds. koordynacji organizacji niepodległościowych w regionie rzeszowsko-przemyskim. Od 1987 należał do Niezależnego Ruchu Ludowego Solidarność.

W 1989 włączył się w odbudowę Solidarności Rolniczej. Od 1989 jest rencistą, aktywny i śpieszący z pomocą słabszym.

Basaj Jarosław Artur, ur. w 1967 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W latach 1982–1986, będąc uczniem III Liceum Ogólnokształcącego im. św. Augustyna w Warszawie, rozprowadzał na terenie szkoły i poza nią Gazetkę Niezależnej Organizacji Młodzieżowej (GNOM), książki autorstwa Aleksandra Sołżenicyna, Georga Orwella, Józefa Mackiewicza oraz ulotki. Brał udział w antyreżimowych demonstracjach i uroczystościach religijnych o charakterze patriotycznym, współpracował z młodzieżową formacją KPN. W latach 1986–1989 był członkiem Federacji Młodzieży Walczącej i Grup Oporu „Solidarni". W ramach działalności w tych organizacjach kolportował ulotki, ubezpieczał akcje wywieszania transparentów, uczestniczył w manifestacjach, malował antyreżimowe napisy w miejscach publicznych. W 1986 podjął studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie. Od maja 1988 r. był członkiem Niezależnego Zrzeszenia Studentów na AM. Uczestniczył w większości inicjatyw organizowanych przez Zrzeszenie. 31 sierpnia 1988 r. został zatrzymany przez funkcjonariuszy MO na ul. Marszałkowskiej w Warszawie, podczas rozrzucania ulotek. Tego samego dnia przeprowadzono przeszukanie jego mieszkania. Odnaleziono w nim wydawnictwa Solidarności Walczącej i NZS. Za to został ukarany przez kolegium ds. wykroczeń karą 20 tysięcy zł grzywny. W wyborach 4 czerwca 1989 r. był mężem zaufania ówczesnego kandydata Komitetu Obywatelskiego na senatora Grzegorza Białkowskiego. W 2021 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 398/2021 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bator Witold, ur. 10 lipca 1946 r. w Nisku.
(Kraków)

Działał pod pseudonimem „Gucio". Inżynier budowlany, kierownik wielu budów, zawodowy pszczelarz. Do sierpnia 1980 r. zajmował się kolportowaniem wydawnictw KOR-u. Po sierpniu rozprowadzał prasę związkową Solidarności. Prowadził własną pasiekę pszczelarską w posiadłości Hlebowiczów w Zagórzanach, zainspirowany patriotyczną aktywnością tej rodziny, przystąpił do działalności konspiracyjnej. Pomagał przy budowie bunkra – drukarni „Wilno" im. gen. Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka" pod pracownią w posiadłości Hlebowiczów. Nadzorował tę tajną budowę jako inżynier. Regularnie transportował samochodem marki Tarpan, na trasie Kra-

ków – Zagórzany, prasę podziemną i ulotki wydrukowane w powstałym bunkrze. Z Krakowa przywoził natomiast papier, farbę, sprzęt, jak również osoby związane z działalnością konspiracyjną. Wielokrotnie użyczał samochodu osobom związanym z Porozumieniem Prasowym Solidarność Zwycięży oraz z Solidarnością Walczącą. Kolportował prasę podziemną. Był członkiem Porozumienia Prasowego Solidarność Zwycięży oraz – od 1986 – zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W maju 1988 r., w trakcie strajków w Nowej Hucie, codziennie kursował z ulotkami i gazetami pomiędzy Zagórzanami a Krakowem. Drukarze, działacze Porozumienia Prasowego Solidarność Zwycięży oraz ich rodziny otrzymywały nieodpłatnie od Batora miód pszczeli, tak długo jak prowadził pasiekę. Uważał, że miód utrzymywał dobrą formę fizyczną i psychiczną drukarzy w czasie nocnej pracy, zwłaszcza w okresie zimowym. Witold Bator został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności, Medalem Stulecia Odzyskania Niepodległości oraz Krzyżem Solidarności Walczącej.

Bąk Ryszard Marian, ur. w 1958 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Jako pracownik Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego we Wrocławiu był współzałożycielem Komisji Strajkowej ZNTK oraz Związków Zawodowych Solidarność. Od września 1980 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Strajkowej, a od września 1980 do stycznia 1981 r. funkcję skarbnika Komitetu Założycielskiego. W lipcu 1980 r. brał udział w strajku na terenie zakładu ZNTK. Od 26 do 31 sierpnia 1980 r. należał do Komitetu Strajkowego. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 do 15 grudnia 1981 r. był współorganizatorem strajku okupacyjnego. Jako jego uczestnik został zatrzymany 15 grudnia 1981 roku i więziony w Areszcie Śledczym przy pl. Muzealnym we Wrocławiu. 17 grudnia 1981 r. została wydana decyzja o jego internowaniu. 24 grudnia został przeniesiony do Ośrodka Odosobnienia w Zakładzie Karnym w Nysie. Zwolniono go na mocy decyzji z 26 lutego 1982 r. 6 listopada tego roku został ponownie internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Zakładzie Karnym w Strzelinie. Wyszedł na wolność 2 grudnia tego samego roku. W latach 1982–1983 uczestniczył w antyreżimowych manifestacjach i walkach ulicznych. Od 1982 do 1984 należał do Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ Solidarność w ZNTK we Wrocławiu. W tym samym okresie był wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin i przesłuchiwany oraz poddawany rewizjom. W latach 1982–1985 prowadził drukarnię na potrzeby KRS Dolny Śląsk oraz ZNTK. Zajmował się również kolportażem nielegal-

nych wydawnictw na terenie swojego zakładu pracy. Współzakładał, redagował i drukował podziemne pismo „Iskierka". Drukował też wiele innych tytułów wrocławskich pism podziemnych, m.in. „Z Dnia na Dzień", „Jutrzenka" czy „Solidarność Walcząca". Brał udział w zbiórkach pieniężnych na cele związkowe oraz na pomoc dla osób represjonowanych i ich rodzin. W 2021 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 95/2021 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bąk Szczepan, ur. 10 lutego 1938 r. w Lipnie, zm. 28 kwietnia 1989 r. w Nowej Soli.
(Nowa Sól)

Był synem Jana i Marianny z domu Felczak. Po ukończeniu technikum chemicznego został zatrudniony w Lidze Przyjaciół Żołnierza w Łosicach. W 1960 poślubił Janinę Michalską, z którą miał córkę Dorotę. Po przeprowadzce do Nowej Soli podjął pracę w gazowni a później w CPN. Od 1964 pracował w Dolnośląskich Zakładach Metalurgicznych „DOZAMET" w laboratorium chemicznym. Podjął również studia na Politechnice Łódzkiej i został kierownikiem Małej Odlewni. W 1980 założył w swoim zakładzie pracy struktury NSZZ Solidarność i przewodniczył Komisji Zakładowej. W związku z wprowadzeniem stanu wojennego został internowany 13 grudnia 1981 r. Przebywał w areszcie z Zielonej Górze, w Głogowie i w Ostrowie Wielkopolskim. Później w Ośrodku Odosobnienia w Gębarzewie i Zakładzie Karnym w Kwidzynie, skąd został zwolniony w listopadzie 1982 r. Ponownie został aresztowany w marcu 1984 r. Był wówczas przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Zielonej Górze, skąd został warunkowo zwolniony w czerwcu tego samego roku. Działał aktywnie w podziemnych strukturach Solidarności, m.in. drukując ulotki (ze Zdzisławem Szukalskim) i prasę podziemną (z Janem Wodeckim). Organizował kolportaż na terenie Nowej Soli i jej okolic. Stworzył siatkę kurierską do Wrocławia. Nawiązał współpracę z Solidarnością Walczącą i założył jej oddział w Nowej Soli. W tym czasie zainicjował wykonanie drugiego sztandaru NSZZ Solidarność „DOZAMET-u".

Bednarczuk Leszek, ur. 30 maja 1936 r. w Wilnie.
(Kraków)

Językoznawca (języki polski, słowacki, irlandzki, języki celtyckie, bałkańskie i inne), indoeuropeista, celtolog. Absolwent Wyższej Szkoły Pedagogicznej oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Od 1987 profesor w Wyższej Szkole Pedagogicznej tamże. Od 1991 członek Polskiej Akademii Umiejętności. Na swoim koncie naukowym ma wiele książek i arty-

kułów z dziedziny językoznawstwa. Znawca dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego, specjalista od Ordre de Bataille oddziału „Kmicica" oraz V Brygady Wileńskiej „Łupaszki". W czasie wojny, jako dziecko, zetknął się z Zygmuntem Szendzielarzem „Łupaszką" w okolicach jeziora Narocz. W 1980 był współzałożycielem i działaczem NSZZ „Solidarność" w krakowskiej WSP. Jest współautorem trzech numerów podziemnego biuletynu „LITHUANIA", poświęconego Litwie, Litwinom i stosunkom polsko-litewskim (lata 1981, 1984, 1986). Od 1985 roku stały współpracownik Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" oraz krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Kolportował prasę niezależną na terenie WSP w Krakowie, był konsultantem historycznym redakcji podziemnego biuletynu „Solidarność Zwycięży" (potem „Solidarność Walcząca – Zwycięży", a następnie – „Solidarność Walcząca" Oddział Kraków). Po 1990 był członkiem Wydziału Wschodniego Solidarności Walczącej.

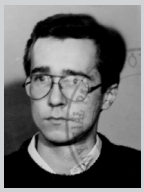

Bednarczyk Adam, ur. w 1965 roku w Krakowie.

(Kraków)

W 1981, będąc uczniem szkoły średniej, współpracował z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W latach 1983–1985 był członkiem Młodzieżowego Ruchu Oporu w Krakowie, a następnie Federacji Młodzieży Walczącej. Uczestniczył w licznych manifestacjach antykomunistycznych, akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach oraz w akcjach ulotkowych. Był zaangażowany w druk niezależnych pism „ABC", „BMW", „Pancernik Potiomkin". Współpracował z Solidarnością Walczącą. Brał udział w Międzynarodowej Konferencji Praw Człowieka, która odbyła się w dniach 25–28 sierpnia 1988 r. w zabudowaniach kościoła pw. św. Maksymiliana w Krakowie Mistrzejowicach. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 489/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bednarek Krzysztof, ur. w 1962 r.

(Trójmiasto)

Działał pod pseudonimem „Ewek". W połowie lat osiemdziesiątych został członkiem Solidarności Walczącej. W 1985 uczestniczył w akcji bojkotu wyborów, w czasie której wieszał transparenty w różnych dzielnicach Gdyni. Brał ponadto udział w akcjach malowania antyreżimowych haseł na pociągach. Wraz z jedną z grup Solidarności Walczącej, przygotowywał się do czynnej samoobrony, gromadząc m.in. materiały wybuchowe.

Bednarz Łukasz, ur. w 1960 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Od 1983 był aktywnym członkiem poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej. Zajmował się kolportażem i drukowaniem różnego rodzaju wydawnictw opozycyjnych. Przechowywał w domu duże ich ilości oraz inne materiały związane z konspiracją. Na początku 1984 r. podczas przeszukiwań domów ówczesnych znanych działaczy opozycyjnych został zadenuncjowany, a w konsekwencji aresztowany przez Służbę Bezpieczeństwa. Przez około pół roku przebywał w Areszcie Śledczym w Poznaniu i poddawany był różnego rodzaju przesłuchaniom mającym na celu wydanie i zdradzenie innych działaczy podziemia. Przez cały okres pozostawania w areszcie odmawiał udzielania jakichkolwiek informacji i podjęcia współpracy z SB. W połowie 1984 r. na mocy amnestii dla więźniów politycznych zwolniono go z aresztu.

Bełz Tadeusz, ur. 14 sierpnia 1950 r. w Gorzowie Wielkopolskim, zm. 28 lipca 2013 r. w Gliwicach.
(Gliwice)

W 1969 ukończył Technikum Elektromechaniczne w Gliwicach.

W latach 1975–1990 pełnił funkcję kierownika Wydziału Remontu Sprzętu Budowlanego w gliwickim Przedsiębiorstwie Robót Inżynieryjnych. Pod koniec sierpnia 1980 r. został przewodniczącym Komitetu Strajkowego w trakcie kilkugodzinnego protestu w GPRI. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ Solidarność. Był przewodniczącym Komitetu Założycielskiego, a następnie przewodniczącym Komitetu Zakładowego. W 1981 został członkiem Polskiej Partii Demokratycznej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 r. został członkiem Drugiego Garnituru Delegatury Gliwickiej, kolporterem wydawnictw podziemnych (m.in. „Manifestacji Gliwickiej"), drukarzem oraz wytwórcą urządzeń do druku z matryc i na sicie. W sierpniu 1982 r. uczestniczył w instalowaniu nadajnika radiowego II GDG. Wykonywał także półmetrowe pieczęcie, którymi 8 października 1982 r. ostemplowano 150 autobusów komunikacji miejskiej w gliwickiej zajezdni. W 1983 został współtwórcą gliwickiego oddziału Solidarności Walczącej. Organizował również druk i kolportaż wydawnictw „SW" (we współpracy m.in. z Jadwigą Chmielowską i Tadeuszem Drzazgowskim). Był kilkakrotnie zatrzymany na 48 godzin, szykanowany w pracy (przesunięcie na gorzej płatne stanowisko, pogróżki, próby zastraszenia). Od grudnia 1981 r. do 1989 r. brał udział w działalności nieformalnej grupy pomagającej represjonowanym w znalezieniu pracy.

W latach 1983–1984 był rozpracowywany przez Wydz. V-2 WUSW w Katowicach w ramach SOS o kryptonimie „Kooperacja".

Bełz Zbigniew, ur. 17 września 1955 r. w Gorzowie Wielkopolskim.
(Gorzów Wielkopolski)

W 1978 ukończył Wydział Prawa i Administracji na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1980–1981 pracował jako asesor w Sądzie Rejonowym w Gorzowie Wielkopolskim (oczekiwanie na nominację sędziowską przerwał stan wojenny). We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ Solidarności, organizował też komitety założycielskie w sądach województwa gorzowskiego. W latach 1980–1981 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komitetu Zakładowego przy Sądzie Rejonowym w Gorzowie Wielkopolskim. Od 19 lutego 1981 r. był członkiem KOWzP w Gorzowie Wielkopolskim. Od kwietnia 1981 r. członkiem ZR oraz członkiem KKK Pracowników Wymiaru Sprawiedliwości. 22 lipca 1981 r. został współzałożycielem Polskiej Partii Demokratycznej. Na przełomie września i października tego samego roku był delegatem na I KZD. Od 5 października 1981 r. pełnił funkcję członka prezydium KKR, a od października członka redakcji „Przeglądu Demokratycznego". W grudniu 1981 r. współorganizował MKS w Gorzowie Wielkopolskim. W okresie od 13 grudnia 1981 r. do 15 kwietnia 1983 r. ukrywał się. 13 czerwca 1982 r. został przewodniczącym gorzowskiego RKW. W tym samym roku współtworzył i współredagował wydawane przez RKW Gorzów Wielkopolski pismo „Feniks". Stał się współzałożycielem gorzowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Od 11 listopada 1982 r. pełnił funkcję członka Rady Solidarności Walczącej. Od 14 marca 1983 r. przewodniczył Federacji Gorzowsko-Koszalińsko-Szczecińskiej Solidarności. 15 kwietnia 1983 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Zielonej Górze. 27 września tego samego roku zwolniony po złożeniu deklaracji lojalności (opublikowanej 27 września 1983 r. w „Gazecie Lubuskiej"). Próbował (bez powodzenia) ponownie włączyć się w działalność podziemnej Solidarności w Gorzowie Wielkopolskim.

Berdzenishvili David, ur. 4 sierpnia 1960 r. w Batumi.
(Gruzja)

W 1986 ukończył wydział historii Uniwersytetu Państwowego w Tbilisi. W 1978 został jednym z założycieli antykomunistycznej Gruzińskiej Partii Republikańskiej. W latach 1983–1985, skazany za antysowiecką propagandę i kolportaż samizdatu oraz podziemnego biuletynu „Samreklo", odbywał karę w sowieckich łagrach. W latach 1986–1990 pracował w instytu-

cie naukowo-badawczym w Batumi. W latach 1988–1990 był członkiem organu wykonawczego stowarzyszenia Ilii Czawczawadze oraz członkiem Narodowego Frontu Gruzji. W latach 1990 – 1991, z ramienia Republikańskiej Partii Gruzji, pełnił funkcję deputowanego Rady Najwyższej Gruzji z okręgu Batumi. W latach 1991–1996, jako przedstawiciel opozycyjnej frakcji „Adżaria", był członkiem Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Adżarii. Od 1990 związany z Solidarnością Walczącą.

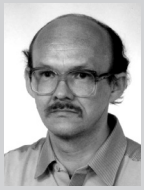

Bereszyński Zbigniew, ur. 8 stycznia 1956 r. w Opolu.
(Opole)

W 1980 ukończył studia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1980–1984 był doktorantem na tej uczelni. W 2012 uzyskał stopień doktora. W 1973 w I LO w Opolu należał do opozycyjnie nastawionej grupy uczniów (m.in. z Andrzejem Jaroszem, Krzysztofem Tomańskim, Wiesławem Ukleją), przygotowującej dyskusje na tematy polityczne. W grudniu 1977 r. kolportował w Opolu tzw. listy gończe za Edwardem Gierkiem. W marcu 1978 r. został zatrzymany i był przesłuchiwany. W październiku 1980 r. współorganizował Niezależne Zrzeszenie Studentów w Wyższej Szkole Inżynierskiej (WSI) w Opolu, następnie był jego współpracownikiem. Redagował niezależne wydawnictwa NZS WSI, w tym m.in. „Biuletyn Informacyjny NZS WSI", „Informator NZS WSI", „Opolitechnika". W październiku 1980 r. wstąpił do Solidarności na Uniwersytecie Wrocławskim. Od kwietnia 1981 r. działał w Studenckim KOWzP w Opolu. Współorganizował antyreżimowe manifestacje. Od września był redaktorem pism związkowych w ZR Śląsk Opolski „Prawda" i „Sygnały". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Opolu, następnie w Nysie i w Grodkowie. Zwolniony 14 października 1982 r.. Po wyjściu na wolność organizował kolportaż podziemnych wydawnictw w Opolu, m.in.: „Solidarność Opolską", „Tygodnik Mazowsze", „Solidarność Walczącą", „Solidarność Dolnego Śląska", „Biuletyn Dolnośląski", „Z Dnia na Dzień". W latach 1984–1989 współpracował z Solidarnością Walczącą. W latach 1984–1990 był autorem tekstów (ps. J.B., Jakub Broński, Jaromir Bilet, J. Bilet, Rafał Jaworski) w „Biuletynie Dolnośląskim". W 1985 pełnił funkcję redaktora „Biuletynu Opolskiego". W latach 1988–1990 współpracował z młodzieżowymi grupami opozycyjnymi w Opolu. Współorganizował demonstracje, akcje ulotkowe, akcje pisania listów i petycji przeciwko obradom Okrągłego Stołu i prezydenturze Wojciecha Jaruzelskiego. Był także jednym z inicjatorów utworzenia we wrześniu 1989 r. Tymczasowej Reprezentacji Politycznej Śląska Opol-

skiego, skupiającej różne środowiska niepodległościowe. W 2001 został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, ale nie przyjął go od prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego.

Od 16 października 1973 r. do 11 lipca 1974 r. był rozpracowywany przez Wydział III KW MO w Opolu w ramach SOS o kryptonimie „Powielacz". Od 1977 do 23 marca 1978 r w ramach SOR o kryptonimie „Fotograf". Od 2 marca 1981 r. do 23 stycznia 1990 r. przez Wydział III KW MO/ WUSW/Wydz. OKPP WUSW w Opolu w ramach KE o kryptonimie „Doktor".

Bernacki Zdzisław, ur. 29 listopada 1957 r. w Grodkowie.
(Dolny Śląsk)

Od stycznia 1981 r. był zaangażowany w działalność Solidarności Rolników Indywidualnych. W okresie stanu wojennego współorganizował wiele pielgrzymek parafialnych. Jesienią 1982 r. rozpoczął w swoim domu druk ulotek i wydawnictw Solidarności RI: w listopadzie podziemnego czasopisma „Pokłosie", następnie na przełomie lat 1983 i 1984 czterech numerów niezależnego pisma „Solidarność Chłopska" oraz czasopisma wiejskiego ruchu trzeźwościowego „Rewolucja Moralna". Równolegle zajmował się także kolportażem „Biuletynu Dolnośląskiego" w swojej gminie i w gminach sąsiednich. 19 października 1983 r. został zatrzymany za posiadanie ulotki w akcji obejmującej całe ówczesne województwo opolskie. Następnie trafił do aresztu z zarzutami z art. 273 pkt. 2 kk i innymi i postawiony przed Sądem Rejonowym w Brzegu. Sądzono go na podstawie artykułów: 273,272, 282, 58, 10 k.k. Jeszcze w trakcie trwania postępowania sądowego, 8 marca 1984 r., zwolniony z aresztu. Jego sprawa nie została zakończona wyrokiem, lecz umorzona na mocy amnestii z 22 lipca 1984 r.. Zdzisław Bernacki nie zaprzestał wówczas działalności podziemnej, działał aktywnie do 1989.

W dokumentach SB dotyczących Zdzisławowa Bernackiego prowadzono Kwestionariusz Ewidencyjny o kryptonimie „Grzywacz". Zdzisław Bernacki jest autorem książki wspomnieniowej „Sprawa Dziennik Podejrzanego", publikuje też swoją poezję w regionalnych wydawnictwach.

Berner Zofia, ur. 23 marca 1941 r. w Łodzi, zm. 1 lutego 2010 r. tamże.
(Łódź)

W latach 1958–1959 była zatrudniona w Fabryce Kołder w Łodzi. W okresie od 1960 do 1962 pracowała w Chłodni Łódź, a w latach 1962–1979 w łódzkiej Spółdzielni Pracy Inwalidów Pokój. W 1979 przeszła na ren-

tę. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ Solidarność i weszła w skład KZ „S" w Spółdzielni Pracy Inwalidów Pokój w Łodzi. Po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczyła 13 grudnia 1981 r. w demonstracji przed siedzibą ZR Ziemi Łódzkiej. W 1982 współpracowała z Ośrodkiem Pomocy Uwięzionym, Internowanym i ich Rodzinom przy parafii oo. Jezuitów w Łodzi. Dostarczała żywność z własnych zapasów. W latach 1982–1988 kolportowała wydawnictwa podziemne, w tym książki wydawnictw: Krąg, Myśl, CDN, NOWa, Officyna Liberałów, Gryf Publications Ltd a także ulotki, znaczki poczt podziemnych, kalendarze, karty świąteczne (we współpracy z Zygmuntem Ciechańskim, Marianem Juraszczykiem, Heleną Pryczek, Józefem Krygielem, Władysławą Stolarczyk, Urszulą Jasińską, Iloną Ogińską i Janiną Pietrzak) oraz pism podziemnych: „Tygodnik Mazowsze", „Wolna Solidarność", „Biuletyn Łódzki", „Solidarni. Wiadomości Wojenne", „Głos Łodzi", „Gotowość «S»", „Senior «S»". Brała udział w antyreżimowych demonstracjach w Łodzi. W styczniu 1982 r. została zatrzymana przez funkcjonariuszy MO na 48 godzin w KD MO Łódź Śródmieście. Skazana przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny w wysokości 12 000 zł. 12 listopada 1982 r. ponownie skazana na karę grzywny w wysokości 15 000 zł. 1 maja 1984 r. znów ją zatrzymano podczas demonstracji. Została wówczas pobita i przewieziona do szpitala św. Rodziny w Łodzi. 14 maja została przesłuchana w Prokuraturze Rejonowej Łódź Śródmieście. W 1987 należała do zespołu redakcyjnego (z Z. Ciechańskim i Haliną Milińską) łódzkiego podziemnego pisma „Senior «S»". Współpracowała z łódzką Solidarnością Walczącą. W 2007 otrzymała medal O Niepodległość Polski i Prawa Człowieka 13 XII 1981–4 VI 1989.

Bessert Aleksandra, ur. 31 lipca 1953 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Od 1977 była zaangażowana w działalność opozycyjną. Współpracowała z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela. W listopadzie 1977 r. została zatrzymana za rozpowszechnianie ulotek. Od 1981 należała do NSZZ Solidarność, była m.in. członkiem koła Solidarności na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu i działała w Zarządzie Regionu NSZZ Solidarność Wielkopolska. Za swoją działalność 16 grudnia 1981 r. została internowana. Do 5 lipca 1982 r. przebywała w Ośrodku Odosobnienia w Gołdapi. Po zwolnieniu z internowania kontynuowała działalność w podziemnych strukturach Solidarności, sporządzając i kolportując bezdebitowe wydawnictwa. W 1984 podczas rewizji znaleziono u niej wydawnictwa podziemne, m.in. czasopismo „Solidarność" i okolicznościowe znaczki. Została wówczas zatrzymana i umiesz-

czona w areszcie. Śledztwo w sprawie produkcji i kolportażu ulotek zostało umorzone przez prokuraturę. Od 1985 aktywnie współpracowała z poznańską `Solidarnością Walczącą i tworzyła struktury Polskiej Partii Socjalistycznej w Poznaniu. Działalność opozycyjną prowadziła do 1989, głównie kolportując podziemną literaturę i biorąc udział w antyreżimowych manifestacjach, za co była karana przez kolegium ds. wykroczeń. W 1989 należała do Komitetu Obywatelskiego Solidarność. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 386/2018 – –nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Betka Krzysztof, ur. w 1951 r. w Wałbrzychu, zm. 4 listopada 2015 r.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W sierpniu 1980 r. był członkiem komitetu strajkowego Kopalni Węgla Kamiennego „Victoria" w Wałbrzychu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 r., organizował zbiórkę pieniędzy dla rodzin internowanych. Brał udział w wielu demonstracjach antyreżimowych. W sierpniu 1988 r. został przewodniczącym komitetu strajkowego Kopalni Węgla Kamiennego „Victoria", a w związku z tym 7 września 1988 r. Zarejestrowano Sprawę Operacyjnego Rozpracowania krypt. „Barbara". Prokuratura Rejonowa w Wałbrzychu warunkowo umorzyła postępowanie 22 września 1988 r. W 1989 uczestniczył w posiedzeniach podzespołu ds. górnictwa Okrągłego Stołu. Był przewodniczącym NSZZ Solidarność w wałbrzyskiej KWK „Victoria" oraz przewodniczącym Komisji Górniczej Solidarność Ziemi Wałbrzyskiej do czasu likwidacji tamtejszych kopalń, 1993. Był współpracownikiem Solidarności Walczącej, a także kolporterem podziemnych wydawnictw Solidarności i Solidarności Walczącej.

Białek Józef, ur. 11 marca 1957 r. w Baranowicach k. Kątów Wrocławskich
(Dolny Śląsk)

Od 1979 zaangażowany w druk wydawnictw niezależnych. W październiku 1980 r. został współzałożycielem Niezależnego Zrzeszenia Studentów na AWF we Wrocławiu. Był organizatorem podziemnych struktur wydawniczych publikujących m.in. pisma Akademickiego Ruchu Oporu, „Solidarności Walczącej" oraz innych licznych organizacji młodzieżowych. Od 1983 wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany, poddawany rewizjom, wzywany na rozmowy ostrzegawcze. W październiku 1985 r. został zatrzymany w czasie przewożenia dużych ilości wydawnictw podziemnych i skazany przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny oraz konfiskatę samochodu. W latach 1982–1983 pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej w Kątach

Wrocławskich, od 1983 do 1987 w Zespole Szkół Przemysłu Spożywczego we Wrocławiu, a w latach 1987–1989 w Zespole Szkół Kolejowych we Wrocławiu.

W 1989 został współzałożycielem i prezesem Spółdzielni INR we Wrocławiu. Od 1989 właściciel firmy „Wektory" zajmującej się m.in. handlem zagranicznym i działalnością wydawniczą. Działał w Unii Polityki Realnej, był wiceprezesem jej dolnośląskiego oddziału. W 1991 współtworzył Towarzystwo Prywatyzacyjne. Był również założycielem Dolnośląskiego Towarzystwa Gospodarczego oraz współzałożycielem stowarzyszenia przedsiębiorców Forum Polskie. Od 2001 jest wydawcą miesięcznika – późniejszego kwartalnika – „Opcja Na Prawo".

Białostocka Jadwiga, ur. 9 października 1923 r. w Grodnie.
(Trójmiasto)

Jest córką płk. Ignacego Oziewicza, pierwszego dowódcy Narodowych Sił Zbrojnych. Należała do Solidarności Walczącej. W ramach działalności w SW zajmowała się kolportażem oraz prowadziła tzw. skrzynkę kontaktową.

Białostocki Jan, ur. w 16 kwietnia 1962 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

Był współpracownikiem trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej od początku jego istnienia. Kierował Radiem Solidarność Walcząca, zwłaszcza jego stroną programową i techniczną. Instalował nadajniki w przerobionym samochodzie osobowym, z bagażnikiem dachowym w roli anteny, co przez dwa lata praktycznie uniemożliwiło namierzenie Radia SW przez SB. Od 14 sierpnia 1987 r. był rozpracowywany przez Inspektorat 2 SB w Gdańsku. Jest wnukiem pierwszego komendanta głównego NSZ, płk. Ignacego Oziewicza, w związku z czym zaangażował się w działalność upamiętniającą „żołnierzy wyklętych". Sfinansował publikację albumu *Żołnierze Wyklęci*, był producentem cyklu filmów dokumentalnych o Narodowych Siłach Zbrojnych, wspierał działalność grup kombatanckich NSZ, organizował i finansował sesje naukowe i wystawy dotyczące tej tematyki.

Bibro Maria Ludwika, ur. 18 czerwca 1931 r. w Warszawie.
(Trójmiasto)

W latach 1984–1990 prowadziła działalność podziemną. Od 1984 działała w strukturach trójmiejskiej Solidarności Walczącej jako łącznicz-

ka i kolporterka publikacji drugiego obiegu. Udzielała schronienia ukrywającym się działaczom SW. W jej mieszkaniu aż do 1990 funkcjonowała tzw. skrzynka kontaktowa dla struktur SW z Trójmiasta i Wrocławia oraz punkt przerzutowy prasy i publikacji podziemnych z Warszawy, Poznania, Wrocławia i Krakowa. Należała także do zorganizowanej przez Annę Walentynowicz grupy kwatermistrzowskiej, której celem było wynajdywanie lokali oraz organizowanie zaopatrzenia na potrzeby konspiracyjnych struktur opozycji. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 515/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Bidochko Diana, ur. 10 czerwca 1962 r. w Iwano Frankowsku.
(Ukraina)

Wychowywała się w rodzinie z tradycjami patriotycznymi, jej liczni krewni za działalność antysowiecką byli represjonowani w łagrach i na zsyłkach. W 1975, mając 13 lat, kolportowała w mieście ulotki o treści antysowieckiej. W 1979 rozpoczęła studia na wydziale germanistyki Uniwersytetu Lwowskiego. W 1980 została relegowana z uczelni za uczestnictwo w protestach związanych z okolicznościami śmierci kompozytora Wołodymyra Iwasiuka i rozpoczęła pracę w zakładzie produkcyjnym. W 1989 była współinicjatorką poszukiwań ofiar represji komunistycznych w Demianiw Łazie. Przez 1,5 miesiąca brała udział w rozkopywaniu masowych grobów, w których znaleziono szczątki 532 ofiar NKWD. W tym samym roku zasiliła szeregi Ukraińskiego Związku Helsińskiego (UHS), wybrano ją na przewodniczącą jego miejskiej struktury i wiceprzewodniczącą struktury obwodowej. W 1990 została delegatką z ramienia UHS na pierwszy zjazd organizacyjny Ukraińskiego Związku Helsińskiego/Ukraińskiej Partii Republikańskiej (UHS/UPR). Również w 1990 roku, poprzez Olesia Szewczenkę, nawiązała kontakty polityczno-informacyjne z Solidarnością Walczącą (Jadwiga Chmielowska, Piotr Hlebowicz, Maciej Ruszczyński). W ramach tej współpracy zaczęła rozprowadzać wydawaną na Zachodzie i przemycaną z Polski antysowiecką literaturę. Brała także osobisty udział w kontrabandzie książek przez sowiecką granicę. Przy wsparciu Władimira Bukowskiego i polskich przyjaciół z Solidarności Walczącej przewiozła przez granicę na sowiecką Ukrainę trzy powielacze do podziemnego druku. Już w niepodległej Ukrainie ukończyła prawo na Uniwersytecie Państwowym w Iwano Frankowsku. W 2017 otrzymała Krzyż Solidarności Walczącej, została również odznaczona przez Stowarzyszenie „Memoriał" medalem Za poszukiwania w Demianowym Łazie oraz otrzymała medal Za walkę o wolną Ukrainę.

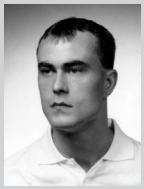

Bielasiński Jerzy, ur. 1 marca 1970 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1993 ukończył studia na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1993–1998 był słuchaczem studiów doktoranckich nauk prawnych i doktorantem w Katedrze Postępowania Karnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1992 został zatrudniony jako pracownik administracji centralnej Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1985, jako uczeń, wszedł też w struktury Międzyszkolnego Komitetu Oporu – Federacji Młodzieży Walczącej, angażując się w tzw. działania miejskie, przeprowadzane przez MKO – FMW na terenie Wrocławia. Uczestniczył w akcjach ulotkowych, w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach, wywieszaniu transparentów i kolportażu wydawnictw opozycyjnych. W 1986, po rozpoczęciu nauki w Zespole Szkół Żeglugi Śródlądowej we Wrocławiu, organizował struktury i był liderem MKO – FMW,:zbudował liczną i prężnie działającą grupę oporu oraz sieć kolportażu wydawnictw opozycyjnych obejmującą swoim zasięgiem zarówno teren zespołu szkół (szkoła, internat, warsztaty szkolne), jak i wrocławskich stoczni, remontowej i rzecznej, gdzie praktykowali uczniowie. Organizował na terenie placówki manifestacje szkolne (tzw. ciche przerwy), akcje bojkotu sobót, pochodów pierwszomajowych i systemowych apeli oraz upamiętniania wydarzeń patriotycznych i rocznicowych. Jednocześnie od 1986 związany był z wrocławskimi Grupami Wykonawczymi Solidarności Walczącej, początkowo jako szeregowy uczestnik, następnie, od 1987, jako szef jednej z GW. Należał do najaktywniejszej grupy osób działających w ramach akcji bezpośredniej SW we Wrocławiu. W 1987, podczas nauki w Zespole Szkół Żeglugi Śródlądowej, spośród skupionych wokół siebie uczniów sformował kilkuosobową uczniowską GW SW, nazywaną „marynarską". Kierując grupą, planował i przeprowadzał spektakularne odbijające się szerokim echem uliczne akcje rozrzucania ulotek, rozklejania plakatów, malowania napisów na murach i tramwajach, niszczenia symboli komunizmu. Brał bezpośredni udział w przygotowaniach i organizacji większości ulicznych manifestacji organizowanych przez SW w drugiej połowie lat osiemdziesiątych we Wrocławiu. Kierowana prze niego grupa była aktywna do chwili formalnego rozwiązania organizacji. W latach 1988–1990 współpracował z redakcją wrocławskiego pisma szeregowych członków „S" „Bez Cenzury", które kolportował i na którego łamach ukazywały się jego teksty (ps. Oset i Piołun). W związku ze swoją działalnością opozycyjną spotkał się z różnymi formami represji. W 2007 wstąpił do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca.

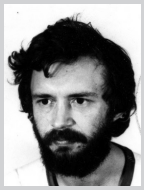

Bielawski Piotr, ur. 8 września 1951 r. we Wrocławiu, zm. 22 września 2012 r. tamże.
(Dolny Śląsk)

W 1994 ukończył Polsko-Amerykańskie Studium Komunikacji Społecznej *Central Connecticut State University* we Wrocławiu, w 1995 filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim. W 2006 uzyskał stopień doktora nauk ekonomicznych. W latach 1973–1974 pracował jako dziennikarz we wrocławskich dziennikach „Wieczór Wrocławia" i „Słowo Polskie", w latach 1974–1976 we wrocławskim oddziale Polskiego Radia, a w latach 1976–1981 w tamtejszym oddziale Telewizji Polskiej. W sierpniu 1980 r. kolportował ulotki wzywające do poparcia robotników strajkujących na Wybrzeżu. Od 26 do 31 sierpnia 1980 r. był doradcą MKS we Wrocławiu. We wrześniu został członkiem NSZZ „Solidarność". Był też doradcą wrocławskich komitetów założycielskich i współzałożycielem Solidarności w Telewizji Polskiej Wrocław. Od października 1980 r. pełnił funkcję doradcy Międzyokręgowej Komisji Porozumiewawczej Kolejarzy oraz Krajowej Sekcji Kolejarzy Solidarność. Od 1981 doradzał również ZR Dolny Śląsk. W październiku 1981 r. założył niezależne pismo „Solidarność Dolnośląska". Od listopada był też redaktorem niezależnego pisma „Semafor". W tymże roku wyreżyserował z Markiem Tumidajewiczem film dokumentalny *Kolejarze '80* o wrocławskiej głodówce kolejarzy w październiku 1980 r. W dniu wprowadzenia stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., został internowany. Był przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia we Wrocławiu, Grodkowie (tam 31 grudnia 1981 r. był współorganizatorem buntu, za co został karnie osadzony na kilka dni w ZK w Brzegu), Strzelcach Opolskich, Nowym Łupkowie i Załężu k. Rzeszowa (z kolei tam od 14 czerwca do 2 lipca 1982 r. uczestniczył w głodówce, następnie przewieziono go do Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Rzeszowie), z 6 na 7 lipca 1982 r. zbiegł ze szpitala. Do jesieni tego roku ukrywał się w Krakowie, później we Wrocławiu. 23 grudnia 1982 r. został formalnie zwolniony z internowania. Od lipca do listopada 1982 r. współorganizował, a wkrótce również działał w Porozumieniu Prasowym Solidarność Zwycięży w Krakowie. W grudniu 1982 r. wstąpił w szeregi Solidarności Walczącej. Od tego czasu do marca 1983 roku pełnił funkcję redaktora w redakcji podziemnego pisma „Wiadomości Bieżące". W latach 1982–1989 pisywał do podziemnych pism, w tym m.in. do „Solidarności Dolnośląskiej" i „Biuletynu Dolnośląskiego" (ps. Krzysztof Lewicki oraz Andrzej Żuławski i AŻ – wspólne z Romualdem Lazarowiczem). Od 25 do 28 sierpnia 1988 r. był referentem na Międzynarodowej

Konferencji Praw Człowieka w Krakowie Mistrzejowicach. W latach 1988–1990 współzakładał i współtworzył podziemny Serwis Agencji Informacyjnej Solidarności Walczącej. W latach 1988–1995 pełnił funkcję redaktora naczelnego prywatnej Agencji Prasowej RP we Wrocławiu. Napisał około 30 publikacji naukowych dotyczących mediów publicznych, książki *Public Relations: zarządzanie informacjami oraz Dziwny rok 1989 – kalendarium wydarzeń na świecie* wspólnie z Romualdem Lazarowiczem.

Bielecki Rajmund, ur. w 1946 r. w Wolfenbüttel (Niemcy).

(Łódź)

W marcu 1968 r. kierował strażą strajkową podczas strajku studenckiego na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego, skutecznie broniąc wkroczenia na teren uczelni funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa podszywających się pod studentów. W ramach represji został zmuszony do powtarzania piątego roku studiów. W 1980 rozpoczął współpracę z Komitetem Samoobrony Społecznej Komitetu Obrony Robotników, przekazywał informacje o naruszeniach praw pracowniczych w łódzkich zakładach przemysłowych i kolportował niezależne pismo „Robotnik". Od września 1980 r. działał w strukturach NSZZ Solidarność w miejscu pracy, tj. Centralnym Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Przemysłu Dziewiarskiego w Łodzi, gdzie przewodniczył Komisji Zakładowej. W latach 1980–1981 był członkiem Ogólnopolskiej Sekcji Włókna i Skóry, a po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował jej tajną działalność. 14 grudnia 1981 r. koordynował akcję ulotkową w miejscu pracy. W 1982 zainicjował wydawanie łódzkiego pisma „Serwis Informacyjny «Solidarności»", którego drukiem i rozpowszechnianiem zajął się osobiście. Kolportował również inne wydawnictwa podziemne, w tym m.in.: „Tygodnik Mazowsze", „Solidarność Walczącą", „Wolną Solidarność", „Przedwiośnie", „Jesteśmy". Od 31 sierpnia 1982 r. do 10 grudnia 1982 r. był internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Kielcach. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 28/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bieleń Adam

(Dolny Śląsk)

W latach osiemdziesiątych drukował we Wrocławiu takie czasopisma podziemne, jak: „Solidarność Walcząca" czy „Niezależne Pismo Re-

gionu Ziemia Wschowska". Był zaangażowany w kolportaż m.in. w Górze, Lesznie i Wschowie.

Bieliński Ireneusz, ur. w 1963 r. w Pogódkach.
(Trójmiasto)

Jako pracownik Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni, tuż po wprowadzeniu stanu wojennego, uczestniczył czynnie w zorganizowanym tam strajku. Od grudnia 1987 r. należał do trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej. Był też członkiem grupy Solidarności Walczącej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni, kolporterem niezależnych pism, m.in. „Solidarność Walcząca – Oddział Trójmiasto", „Poza Układem", „Gryps", „Czas", „SW Stoczni Gdańskiej", jak również wydawanych w tzw. drugim obiegu kart okolicznościowych, kalendarzy i książek. Brał udział w akcjach ulotkowych na terenie gdyńskiej stoczni, w organizowaniu kontrmanifestacji pierwszo – i trzeciomajowych oraz niezależnych obchodów i manifestacji patriotycznych. Działał w nieleganych strukturach NSZZ Solidarność, był członkiem Komitetu Zakładowego NSZZ Solidarność. W 1988 kilkakrotnie zatrzymywany prewencyjnie. W styczniu 1989 r. został zwolniony z pracy w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Wkrótce rozpoczął pracę w Stoczni im. Lenina w Gdańsku.

Bieliński Marek Jan, ur. 1961 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W sierpniu 1980 r. uczestniczył w strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. We wrześniu tego samego roku został członkiem NSZZ Solidarność i wszedł w skład Komisji Wydziałowej na wydziale K-1. Tuż po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–15 grudnia 1981 r., brał udział w strajku na terenie ww. stoczni. W latach 1984–1989 był zaangażowany w działalność trójmiejskich struktur Solidarności Walczącej, w ramach której należał do grupy sabotażowo-dywersyjnej. Prowadził akcje skierowane przeciwko działaczom PZPR, zajmował się m. in. odcinaniem zasilania prądu i wrzucaniem świec dymnych do wentylatorów podczas zebrań partyjnych. Uczestniczył w kontrmanifestacjach pierwszomajowych, organizował niezależne obchody świąt państwowych. Prowadził też akcje propagandowe, malował na suwnicach antykomunistyczne hasła. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 515/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bieniek Ryszard Feliks, ur. w 1949 r. w Rozalinie.
(Jastrzębie-Zdrój)

Prowadził działalność opozycyjną zagrożoną represjami oraz odpowiedzialnością karną. Od 13 do 15 grudnia 1981 r. oraz od 18 do 27 sierpnia 1988 r. aktywnie uczestniczył w akcjach strajkowych w Kopalni Węgla Kamiennego „Jastrzębie". W trakcie protestu w sierpniu 1988 r. wchodził w skład tzw. straży strajkowej, przez co zwolniono go z pracy w kopalni. Został przywrócony do pracy, ale na niekorzystnych warunkach płacowych. W latach 1981–1989 zajmował się rozpowszechnianiem podziemnej prasy, m.in. tytułów takich jak: „Manifeściak", „Tygodnik Mazowsze", „Solidarność Walcząca" i „Szerszeń". Brał udział w licznych protestach ulicznych, akcjach plakatowania oraz w mszach za Ojczyznę organizowanych w kościele pw. Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Jastrzębiu-Zdroju. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 144/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bieniek Zbigniew, ur. w 1955 r. w Jeleniej Górze.
(Dolny Śląsk)

W latach 1970–1974, będąc uczniem szkoły zawodowej, pracował jako konserwator urządzeń pomiarowych w Fabryce Papieru w Łomnicy. W latach 1974–1991 był zatrudniony na stanowisku elektromontera w Przedsiębiorstwie Budowy Obiektów Użyteczności Publicznej BUDPOL we Wrocławiu. W 1986 ukończył Technikum Elektroenergetyczne dla Pracujących. W latach 1984–1985 systematycznie dostarczał duże ilości drukowanych we Wrocławiu niezależnych wydawnictw do Łodzi, co przyczyniło się do utworzenia w tym mieście oddziału Solidarności Walczącej. Od 1978 zajmował się kolportażem wydawnictw niezależnych, a od września 1980 roku był członkiem NSZZ Solidarność. Po wprowadzeniu stanu wojennego został jednym ze współorganizatorów strajku w Przedsiębiorstwie Budowy Obiektów Użyteczności Publicznej BUDOPOL we Wrocławiu, a następnie aktywnym uczestnikiem akcji ulotkowych, protestacyjnych oraz malowania napisów na murach. Ponadto zajmował się również udzielaniem pomocy rodzinom osób uwięzionych i zwolnionych z pracy. Na przełomie lat 1981 i 1982 został jednym ze współzałożycieli Narodowej Organizacji Wyzwoleńczej Lechia, z którą wszedł, w październiku 1982 r., w skład Solidarności Walczącej. W następnych latach kolportował wydawnictwa Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ Solidarność

Dolny Śląsk, drukował i rozpowszechniał niezależne pismo „Goniec Polski", prowadził tzw. skrzynkę kontaktową i hurtownię prasy drugiego obiegu. W latach 1984–1985 przewoził prasę i wydawnictwa podziemne do różnych miast Polski, głównie do Łodzi. W związku z prowadzoną działalnością opozycyjną był kilkakrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. W 1987 za przechowywanie znacznych ilości nielegalnych wydawnictw i ulotek został ukarany przez kolegium ds. wykroczeń grzywną w wysokości 40 000 zł. W 2016 roku na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 259/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

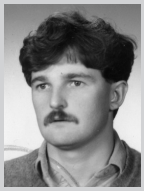

Biesiada Marek, ur. 13 czerwca 1957 r. w Krakowie.
(Kraków)

W 1982 ukończył Technikum Elektryczne przy Hucie im. Lenina w Krakowie Nowej Hucie. W latach 1979–1982 był zatrudniony w Mostostalu. W 1982 podjął też pracę w Elektromontażu Południe w Katowicach. We wrześniu 1980 r. został członkiem NSZZ Solidarność. Po wprowadzeniu stanu wojennego. rozpoczął działalność podziemną. Od 1982 należał do Porozumienia Prasowego Solidarność Zwycięży, od 1985 do krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. W latach 1985–1987 był współpracownikiem grupy małopolskiej Liberalno-Demokratycznej Partii Niepodległość. W latach 1982–1990 organizował kolportaż i sam był także kolporterem podziemnych wydawnictw, takich jak: „Solidarność Zwycięży", „Hutnik", „Zomorządność", „Solidarność Grzegórzecka", „Krecik", „Tygodnik Mazowsze", „PWA", „Solidarność Walczącą", „Biuletyn Dolnośląski". Rozprowadzał też znaczki i kalendarze Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", banknoty okolicznościowe z różnych rejonów Polski i kartki świąteczne (najczęściej z Mazowsza, Dolnego Śląska i Małopolski). Był kurierem między Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży" i Solidarnością Walczącą z Krakowa a środowiskami podziemnymi we Wrocławiu (Solidarność Walcząca) i Warszawie (pisma LDPN, m.in. „Baza"). 1 maja 1988 r. został zatrzymany w trakcie demonstracji w Krakowie i skazany przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny. W latach 1982–1989 drukował wydawnictwa podziemne, w tym ulotki, plakaty, druki okolicznościowe oraz prasę: w latach 1982–1989 „Solidarność Zwycięży", w latach 1985–1987 „Niepodległość" (LDPN Kraków). W kwietniu i maju 1988 r. był przedstawicielem Solidarności Walczącej i Porozumienia Prasowego Solidarność Zwycięży podczas strajku w Hucie im. Lenina. Należał do przeciwników tzw. porozumień Okrągłego Stołu w 1989. W latach 1989–1992

był członkiem tzw. Wydziału Wschodniego Solidarności Walczącej. W 1990 kilkakrotnie wyjeżdżał z Piotrem Hlebowiczem na Białoruś i Litwę w celu nawiązania i utrwalenia kontaktów z tamtejszą opozycją. W latach 1992–2008 pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Zakładowego Solidarności w Elektromontażu. W latach 1992–2000 był delegatem na kolejne Walne Zgromadzenie Delegatów Regionu Śląsko-Dąbrowskiego.

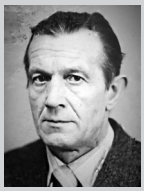

Bieżuński Henryk, ur. 13 stycznia 1926 roku w Cieksynie, zm. 5 lipca 2002 roku we Wrocławiu.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W latach czterdziestych XX wieku, po ukończeniu 14 roku życia, został zesłany na przymusowe roboty do Królewca. Początkowo ukrywał się przed Niemcami, jednak na groźbę wywiezienia zamiast niego ,jego starszej siostry Henryki Bieżuńskiej zgłosił się do Arbeitsamtu. W Królewcu przyuczył się do zawodu krawieckiego. W szwalni uprawiał tzw. mały sabotaż m.in. podcinał szwy w mundurach, które szył dla Wermachtu, aby zbyt długo nie służyły niemieckim żołnierzom, zwłaszcza na froncie. W mieście przebywał do zdobycia go przez Armię Sowiecką. Jeszcze przed jej wkroczeniem zmuszony był, tak jak inni robotnicy przymusowi, do budowania umocnień obronnych, po przekształceniu na rozkaz Hitlera, Królewca w miasto twierdzę. Po wojnie osiedlił się wraz z rodziną we Wrocławiu. Jako elektryk pracował w różnych przedsiębiorstwach wrocławskich, w tym w Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych nr 8. We wrześniu 1980 roku wstąpił do NSZZ „Solidarność". W latach 1982–1988 w swoim zakładzie pracy kolportował podziemne wydawnictwa, zwłaszcza te, które były sygnowane przez „Solidarność Walczącą". Rozprowadzał także konspiracyjne książki, kalendarze, znaczki pocztowe i inne materiały drukowane w podziemiu.

Bieżuński Krzysztof Bogdan, ur. 14 maja 1960 roku we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1979 roku ukończył wrocławskie Liceum Samochodowe.
W latach 1979 – 1980 pracował jako mechanik samochodowy we Wrocławskim Kombinacie Budowlanym. W latach 1980 – 1982 odbył zasadniczą służbę wojskową z czego lata 1981 i 1982 jako górnik dołowy w Kopalni Węgla Kamiennego „Borynia" w Jastrzębiu Zdroju. W latach 1980–1985 był zatrudniony w MPK we Wrocławiu. Między 2 sierpnia a 1 września 1980 roku brał udział w strajku w Zajezdni Autobusowej nr VII MPK we Wrocławiu. Drukował także czasopismo „Komunikat" MKS we Wrocła-

wiu. Od września 1980 roku był członkiem NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–18 grudnia 1981 roku, uczestniczył w strajku w KWK „Borynia" w Jastrzębiu Zdroju. W listopadzie 1982 roku zasilił szeregi „Solidarności Walczącej". Od 1984 roku był jej zaprzysiężonym członkiem. Współpracował z Agencją Informacyjną Solidarność Walcząca. Drukował i kolportował pisma podziemne w tym m.in. tytuły: „Solidarność Walcząca", „Wiadomości Bieżące", „Replika", „Biuletyn Dolnośląski", „Gencjana", a także kalendarze, pocztówki oraz znaczków poczt podziemnych. W latach 1983 – 1985 kilkakrotnie był zatrzymywany. Od czerwca 1985 roku do roku 1988 w związku z przedstawieniem zarzutu o druk i kolportaż podziemnych wydawnictw, w tym głównie czasopisma „Gencjana", ukrywał się. 8 sierpnia 1985 roku sprawę poddano rewizji, w grudniu tego samego roku śledztwo umorzono. W latach 1988 – 1990 ponownie zatrudniono go w MPK. W roku 1990 został współzałożycielem Partii Wolności, w 2009 roku członkiem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2012 roku otrzymał Złoty Krzyż Zasługi.

Biolik Grzegorz, ur. w 1961 roku w Bielsku – Białej.
(Lublin)

W 1980 roku jako student Akademii Rolniczej w Lublinie był zaangażowany w kolportaż wydawnictw bezdebitowych, których posiadanie i rozpowszechnianie było wówczas w Polsce prawnie zabronione. Wtedy również nawiązał kontakt ze środowiskiem lubelskiej opozycji antykomunistycznej. Po ogłoszeniu stanu wojennego nie zaniechał działalności opozycyjnej. Zajmował się drukiem podziemnego pisma pt. „Informator Nauczycielski" oraz „Solidarność Nauczycielska". Pozyskiwał także materiały poligraficzne oraz nielegalne wydawnictwa z innych regionów kraju m.in. z Krakowa i Warszawy. W 1983 roku rozpoczął współpracę z redakcją podziemnego wydawnictwa pt. „Biblioteka Informatora", z redakcją Niezależnego Pisma Młodych Katolików pt. „Spotkania" i z lubelskim oddziałem „Solidarności Walczącej". Jego działalność opozycyjna trwała nieprzerwanie do 1987 roku. Odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Bitka Zbigniew Józef, ur. w 1957 r. w Opolu.
(Opole)

Był aktywnie zaangażowany w działalność niepodległościową już od 1976 roku, zajmując się głównie kolportażem wydawnictw bezdebitowych. We wrześniu 1980 r. założył i redagował czasopismo „Test. Pismo

Pracowników Oświaty i Wychowania NSZZ Solidarność Śląska Opolskiego". W 1981 został aktywnym członkiem Klubu Inteligencji Katolickiej i współorganizował Tydzień Kultury Chrześcijańskiej. Współtworzył NZS w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu, a następnie został wiceprzewodniczącym tej organizacji. W latach osiemdziesiątych organizował liczne protesty i manifestacje antyreżimowe, m.in. marsz w obronie braci Jerzego i Ryszarda Kowalczyków. Uczestniczył w organizacji wykładów i odczytów. W latach 1982–1984 był związany z poznańskim czasopismem „Solidarność Walcząca". W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 541/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Błachowicz Eugeniusz Bronisław, ur. 18 grudnia 1931 r. w Tuszymie, zm. 27 kwietnia 1993 r.
(Rzeszów)

Był synem Jana i Stefanii z domu Kocińskiej. Pracował jako spawacz w Instal-Rzeszów oraz w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego w Mielcu. W 1966 przeszedł na rentę. W 1980 współorganizował struktury Solidarności Wiejskiej, był członkiem Zarządu Gminnego NSZZ RI Solidarność. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w styczniu 1981 r. – wraz z Edwardem Biesiem z Podola, Franciszkiem Kielarem z Tuszymy i Januszem Koperą z Białego Boru – zawiązali pierwszą grupę konspiracyjną w gminie Przecław. W grudniu 1983 r. rozpoczął działalność w Solidarności Walczącej. Od 1984 był członkiem Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników oraz członkiem RKOR. Był także bliskim współpracownikiem Janusza Kopery. Organizował kolportaż na terenie kilku gmin. W sierpniu 1988 r. sygnował akt powołania Lokalnego Parlamentu Ugrupowań Niezależnych Ziemi Rzeszowskiej z udziałem przedstawicieli Solidarności Walczącej (Antoni Kopaczewski, Andrzej Kucharski), Konfederacji Polski Niepodległej (Andrzej T. Mazurkiewicz), RKOR (Eugeniusz Błachowicz, Janusz Kopera), NSZZ RI Solidarność w Jarosławiu (Jadwiga Misiąg).

Błaszczyk Ewa Jadwiga, ur. w 1952 r. w Łodzi.
(Łódź)

Mając kontakty z łódzkimi przedstawicielami Komitetu Obrony Robotników, przechowywała oraz kolportowała niezależne tytuły: „Puls", „Robotnik", „Solidarność z Gdańskiem", wydawnictwa Instytutu Literackiego w Paryżu. Była członkiem NSZZ „Solidarność" w Instytucie Techniki Cieplnej w Łodzi. Uczestniczyła w akcjach ulotkowych. W stanie wojennym współorganizowała mieszkania dla osób ukrywających się i wsparcie finansowe dla

związanych z NSZZ „Solidarność”. 20 lutego 1982 r. została zatrzymana pod zarzutem rozpowszechniania – w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 20 lutego 1982 r. – nielegalnego biuletynu „Solidarność Walcząca”. Wyrokiem z 13 maja 1982 r. Sąd Pomorski Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy skazał ją na karę 1 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata oraz 20 000 zł grzywny. W tym samym dniu opuściła Zakład Karny w Bydgoszczy-Fordonie. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 548/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Błażewicz Bohdan, ur. 14 kwietnia 1942 r. w Wilnie, zm. 29 czerwca 2008 r. w Olsztynie.
(Dolny Śląsk)

W 1971 ukończył Technikum Mechaniczne dla Pracujących w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 we Wrocławiu. W latach 1958–1964 pracował jako ślusarz w Spółdzielni Metalowiec w Olsztynie, w latach 1964–1966 w Państwowej Fabryce Wagonów Pafawag we Wrocławiu, w latach 1966–1968 we `wrocławskim Mostostalu. Od 1968 do 1971 był zatrudniony w Miejskim Przedsiębiorstwie Robót Budowlanych Południe we Wrocławiu, w latach 1971–1978 w Instalu we Wrocławiu. W latach 1978–1984 pracował we wrocławskim Megabudzie, skąd został zwolniony. W okresie od 1985 do 1986 zatrudniała go Spółdzielnia Unimet we Wrocławiu, ale stamtąd również został zwolniony. W sierpniu 1980 r. współorganizował akcję poparcia dla strajkujących robotników Wybrzeża, następnie uczestniczył w strajku solidarnościowym. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność”. Kolportował wydawnictwa niezależne, wziął udział w kursie poligraficznym „S”, był drukarzem. W 1981 w Czechosłowacji nawiązywał kontakty w celu organizowania tam niezależnych związków zawodowych. Po wprowadzeniu stanu wojennego od 13 do 18 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku w Megabudzie, który również współorganizował. Od 14 grudnia 1981 r. współorganizował też podziemną poligrafię RKS. W styczniu 1982 r. był organizatorem akcji zawieszenia flagi „S” na kominie Pafawagu we Wrocławiu. Od 1982 prowadził szkolenia drukarskie, zorganizował również wiele podziemnych drukarni, m.in. we własnym mieszkaniu. Drukował takie tytuły jak: „Z Dnia na Dzień”, „Solidarność Walcząca”, „Prawda. Miesięcznik Myśli Niezależnej”, „Odrodzenie. Serwis informacyjny NSZZ”, „Region. Pismo NSZZ «Solidarność» Dolny Śląsk”, „Tygodnik Wojenny”, „Bądźmy Solidarni”, „Biuletyn Dolnośląski”, „Wiadomości Bieżące”, „Jednością Silni. Międzyzakładowy biuletyn NSZZ «Solidarność» PTHW, Wrozamet, ZPUT”, „Iskierki”, „Obecność. Niezależne pismo literackie”, „Riposta”, „CDN”, „Przegląd Myśli Niezależnej”, „Biule-

tyn Informacyjny Solidarności Walczącej". Drukował również ulotki i książki. Od 1983 należał do Solidarności Walczącej. Współzakładał i drukował czasopismo „Wyrostek. Pisemko młodzieży szkolnej". Drukował wydawnictwa Ugrupowania Politycznego Zamek oraz broszury, ulotki i plakaty Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy kościele św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu.. W latach 1987–1990 był zatrudniony przez parafię św. Augustyna (m.in. jako drukarz pisemka „Nasza Parafia"). 7 kwietnia. i 30 sierpnia w 1987 r. w jego mieszkaniu przeprowadzono rewizje, w trakcie których skonfiskowano materiały poligraficzne. Był zatrzymywany i przesłuchiwany.

Do 23 maja 1988 r. rozpracowywany przez Insp. II WUSW we Wrocławiu w ramach SOS o kryptonimie „Kucharz".

Błażewicz-Brzechowska Katarzyna Józefa, ur. w 1942 r. w Częstochowie.
(Dolny Śląsk)

Od 1981, razem z mężem Bogdanem Błażewiczem, prowadziła domową drukarnię. Syn Paweł, który w tamtym czasie miał 10 lat, również pomagał przy druku. W latach 1982–1989 współpracowała ze strukturami podziemnej Solidarności oraz Solidarności Walczącej. Zorganizowała cykl warsztatów słowa pisanego i mówionego. Były one skierowane do młodzieży zaangażowanej w druk lub redakcję niezależnej prasy uczniowskiej, odbywały się w podziemnej salce katechetycznej, a zajęcia prowadziła Maria Woś, dziennikarka radiowa, lwowiaczka. W warsztatach wzięli udział m.in. Romuald Adamowicz z Technikum Elektrycznego z gazetki „Uczeń Niepokorny" i innych, Radosław Mikorski z XIV LO z pisma „TeKaEsBeKa", obaj związani z Międzyszkolnym Komitetem Oporu, a także Dorota Błażewicz z V LO, drukarz i kolporter m.in. uczniowskiego pisma „Wyrostek". Współorganizowała druk podziemnych wydawnictw oraz udzielała pomocy osobom represjonowanym. W 1987 została zatrzymana przez Służbę Bezpieczeństwa w związku z prowadzoną działalnością opozycyjną. W jej mieszkaniu kilkukrotnie przeprowadzano rewizje, w trakcie których skonfiskowano sprzęt drukarski i fotograficzny. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 20/2018 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Błażewicz Dorota, ur. 9 listopada 1969 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Jako uczennica brała czynny udział w działalności jednej z największych i najdłużej działających drukarń wrocławskich. Drukarnia ta nieprzerwanie przez 5 lat działała w jej domu rodzinnym, a następnie pod innymi

adresami, jako Oficyna Wydawnicza im. Grzegorza Przemyka we Wrocławiu. Na potrzeby konspiracji ta sama drukarnia wydawała często materiały pod szyldem Biblioteki „Wyrostka", Biblioteki Robotniczej i innymi. Drukowała takie tytuły jak „Z Dnia na Dzień", „Biuletyn Informacyjny Solidarności Walczącej", „Wiadomości Bieżące", a także inne materiały na zlecenie NZS oraz różnych organizacji zakładowych Solidarności. Od 1982 do 1990 r. była zaangażowana w jej działalność, pełniąc różne funkcje: kuriera informacji i matryc, pomocnika drukarza, drukarza i kolportera między drukarnią a kolporterami pierwszego kontaktu, a także rozprowadzała wydawnictwa podziemne na terenie V LO we Wrocławiu. Szczególnym hartem ducha wykazała się 7 kwietnia 1987 r., ewakuując samodzielnie dużą część sprzętu drukarskiego i matryc z wrocławskiego mieszkania przy ul. Jaworowej 44/1, w którym przebywali już funkcjonariusze SB. W efekcie tej akcji druk był możliwy zaraz po uwolnieniu jej rodziców z aresztowania na 24 godziny. W wyniku szykan w szkole, aktywności w drukarni i związanymi stąd stresami, przez rok była ciężko chora i nie mogła uczestniczyć w zajęciach szkolnych. W kwestiach niezwiązanych z Oficyną im. G. Przemyka uczestniczyła też w ubezpieczaniu odzyskiwania nadajników po emisji Radia Solidarność, w akcji rozwieszania krzyży w V LO we Wrocławiu, której była organizatorką, a także w organizacji tzw. cichych i czarnych przerw w tymże liceum. Brała też udział w nielegalnej akcji „Mozaika"; podczas niej liczono uczestników reżimowych wyborów w 1988.

Błażewicz Paweł, ur. 26 marca 1972 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Jako nieletni brał czynny udział w działalności jednej z największych i najdłużej działających drukarń wrocławskich. Drukarnia ta bowiem nieprzerwanie przez 5 lat działała w jego domu rodzinnym, a następnie pod innymi adresami jako Oficyna Wydawnicza im. Grzegorza Przemyka we Wrocławiu. Na potrzeby konspiracji ta sama drukarnia wydawała często materiały pod szyldem Biblioteki „Wyrostka", Biblioteki Robotniczej i innymi. Drukowała takie tytuły, jak „Z Dnia na Dzień", „Biuletyn Informacyjny Solidarności Walczącej", „Wiadomości Bieżące", a także inne materiały na zlecenie NZS oraz różnych organizacji zakładowych Solidarności. Od 1982 do 1990 r. był zaangażowany w jej działalność, pełniąc różne funkcje, w tym kuriera informacji i matryc, pomocnika drukarza, drukarza i kolportera między drukarnią a kolporterami pierwszego kontaktu. Ponadto w kwestiach niezwiązanych z Oficyną im. G. Przemyka uczestniczył w ubezpie-

czaniu odzyskiwania nadajników po emisji Radia Solidarność, rozklejaniu ulotek i pisaniu na murach. W trakcie nielegalnej akcji „Mozaika", polegającej na liczeniu uczestników reżimowych wyborów w 1988, został zatrzymany i poddany rewizji. Współorganizował również nielegalną biblioteczkę szkolną w XIII LO im. Polonii Belgijskiej, współzakładał XIII Drużynę Harcerzy ZHR, a następnie został jej zastępowym. Dwukrotnie był zatrzymany w czasie manifestacji i przewieziony za pierwszym razem do siedziby SB na ul. Łąkową, a za drugim na komendę na ul Grunwaldzkiej we Wrocławiu.

Bogdan Dariusz, ur. w 1967 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Od września 1982 r. był uczniem Zasadniczej Szkoły Zawodowej przy Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego we Wrocławiu. W tym samym roku zaangażował się w drukowanie czasopism podziemnych. Brał udział w antyreżimowych demonstracjach, m.in. przewodził zorganizowanej grupie, która stawiała czynny opór ZOMO. Od grudnia 1982 r. współpracował z Polską Niezależną Organizacją Młodzieżową. Od marca 1983 r. kolportował pismo podziemne „Młodzież". 1 maja tego roku został zatrzymany po antykomunistycznej manifestacji i pobity. W styczniu 1984 r. zatrzymano go podczas akcji plakatowej. W 1984 został drukarzem pism „Z Dnia na Dzień" oraz „Impuls". 2 września znów został zatrzymany. W czasie śledztwa był torturowany, doznał wówczas m.in. pęknięcia czaszki. 15 stycznia 1985 r. skazano go na rok i 10 miesięcy więzienia i osadzono w Zakładzie Karnym w Wałbrzychu. Był szykanowany. W marcu 1985 r. przekazał kapelanowi więziennemu list opisujący uwięzienie, śledztwo i proces. Dzięki ks. Stanisławowi Orzechowskiemu list został w kwietniu 1985 r. opublikowany w podziemnym piśmie „Solidarność Walcząca" i odczytany na antenie Radia Wolna Europa. Od maja 1985 r. był więziony w Zakładzie Karnym w Gorzowie, następnie przewieziono go do Wrocławia. 8 października 1985 r., w wyniku starań lekarza więziennego, członka Solidarności Walczącej, został zwolniony z odbywania kary ze względu na stan zdrowia. Wkrótce potem usunięto go ze szkoły. W lipcu 1987 r. złożył w Prokuraturze Wojewódzkiej powiadomienie o przestępstwach popełnionych wobec jego osoby w czasie śledztwa z lat 1984 i 1985. We wrześniu 1987 r. powrócił do przerwanej nauki. W listopadzie w drodze do szkoły został porwany z ulicy przez „nieznanych sprawców" i wywieziony do lasu, gdzie kazano kopać mu grób. Podczas strajków w maju 1988 r. współtworzył „Informator Strajkowy". Trwały i znaczący uszczerbek na zdrowiu uniemożliwił mu ukończe-

nie szkoły i podjęcie pracy. Uczestnik kampanii wyborczej w 1989. Po 1989 pracował dorywczo jako drukarz. W 2006 śledztwo w sprawie jego pobicia zostało umorzone przez wrocławską prokuraturę. Przed 2010 wznowił je IPN.

Bogdanowicz Mariusz, ur. 15 stycznia 1961 roku w Szczecinie.
(Szczecin)

Od 1976, jako uczeń Liceum Ogólnokształcącego nr 6 w Szczecinie, działał w antykomunistycznej organizacji Młodzież Orlętom Lwowskim. Uczestniczył w akcjach malowania haseł antyreżimowych na murach. W ramach współpracy z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela kolportował antyreżimowe ulotki na terenie Szczecina. W 1977 rozpoczął aktywną działalność w Duszpasterstwie Akademickim przy kościele oo. Jezuitów w Szczecinie. Brał udział w spotkaniach organizowanych przez powyższy ośrodek, podczas których nawiązał kontakty z działaczami opozycyjnymi (m.in. ze współorganizatorem szczecińskiego ROPCiO i SKS – ks. Hubertem Czumą). W sierpniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" przy Zakładach Przemysłu Odzieżowego „Odra" w Szczecinie. W latach 1985–1989 był członkiem Solidarności Walczącej, brał udział w licznych manifestacjach ulicznych, a także zajmował się drukowaniem i kolportażem pisma społeczno-politycznego „Gryf". W 2017 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

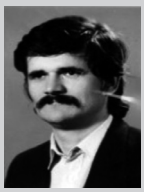

Bogusławski Przemysław Mirosław, ur. 8 stycznia 1950 r. w Otwocku.
(Dolny Śląsk)

W dniach 26 sierpnia–2 września 1980 r. wziął udział w strajku w Zakładach Zmechanizowanego Sprzętu Domowego „Predom-Polar" we Wrocławiu. We wrześniu tego samego roku wstąpił do NSZZ „Solidarność". W latach 1981–1989 był członkiem i przewodniczącym Tymczasowej Komisji Zakładowej. Od listopada 1982 r. do kwietnia 1983 r. wchodził w skład Regionalnego Komitetu Strajkowego Dolny Śląsk, gdzie zajmował się przede wszystkim organizowaniem i koordynowaniem kolportażu prasy i wydawnictw podziemnych, takich jak: „Hydralek", „Solidarność Walcząca", „Wiadomości Wojenne", „Wiadomości Bieżące", „U Nas", „Z Dnia na Dzień". 19 grudnia 1983 r. został zatrzymany, a 21 grudnia aresztowany i osadzony w Zakładzie Karnym we Wrocławiu, gdzie przebywał do 8 marca 1984 r. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 375/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bomba Tomasz, ur. 1968 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Już jako uczeń Zespołu Szkół Mechanicznych nr 1 we Wrocławiu był zaangażowany w działalność opozycyjną. W latach 1986–1988 redagował i kolportował niezależne czasopisma młodzieżowe „Banita" i „Szkoła". Zajmował się również kolportażem takich tytułów prasy podziemnej, jak „Z Dnia na Dzień", „Region", czy „Solidarność Walcząca". Współorganizował emisje audycji radia Solidarność Walcząca. Brał udział w wielu akcjach protestacyjnych organizowanych przez Międzyszkolny Komitet Oporu, Ruch Wolność i Pokój oraz happeningach Pomarańczowej Alternatywy. 31 sierpnia 1987 r. uczestniczył w demonstracji przed Zakładami Zmechanizowanego Sprzętu Domowego „Predom-Polar" we Wrocławiu, za co razem z innymi uczestnikami protestu został zatrzymany i ukarany przez kolegium ds. wykroczeń karą grzywny. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 384/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

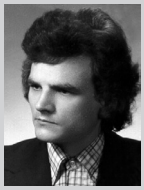

Borowiec Andrzej
(Dolny Śląsk)

Pracownik Instytutu Fizyki Uniwersytetu Wrocławskiego. Od 1976 roku był zaangażowany w kolportaż prasy niezależnej. Przed wprowadzeniem stanu wojennego współpracował z redakcją miesięcznika „Biuletyn Dolnośląski". W latach 1982–1983 razem z żoną drukował w mieszkaniu podziemne pismo „Z Dnia na Dzień" oraz niezależny tygodnik „Solidarność Walcząca". Był członkiem – założycielem Solidarności Walczącej. W jej strukturach specjalizował się w wykrywaniu zamontowanych w gniazdkach elektrycznych urządzeń podsłuchowych. Był współodpowiedzialny za działanie Agencji Fotograficznej Solidarności Walczącej, która przygotowywała mikrofilmy dla podziemnej prasy, okolicznościowe albumy oraz zdjęcia działaczy podziemia. W drugiej połowie lat osiemdziesiątych, w ramach działalności w strukturach Solidarności Walczącej, dostarczał podziemne wydawnictwa do Państwowej Fabryki Wagonów Pafawag oraz do Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego we Wrocławiu.

Borowiec Janusz Witold, ur. 20 października 1956 r. w Rzeszowie
(Rzeszów)

Od 1981 pracował w Archiwum Państwowym w Rzeszowie. W tym samym roku został inicjatorem utworzenia Komisji Zakładowej NSZZ „So-

lidarność" przy tym archiwum, gdzie pełnił następnie funkcję sekretarza. W latach 1984–1987 należał do rzeszowskiego oddziału Solidarności Walczącej. W tym okresie wraz z innymi pracownikami – Marią Baran i Andrzejem Łyko – prowadził w Archiwum Państwowym w Rzeszowie magazyn papieru na potrzeby Solidarności Walczącej. W ramach swojej działalności w SW kilka razy brał udział w kolportażu nielegalnych ulotek i prasy podziemnej. Z Andrzejem Łyko przewozili również maszynę do pisania oraz matryce drukarskie. Uczestniczył w uroczystościach rocznicowych organizowanych przez podziemne struktury Solidarności i Solidarności Walczącej. W 2014 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 281/2014 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Borowska Maria, ur. w 1939 r. w Stanimierzu.
(Warszawa)

W latach 1982–1989 była aktywną współpracowniczką podziemnych struktur Solidarności Regionu Mazowsze. Wykonywała zadania kurierskie, przewożąc hurtowe ilości nielegalnych pism do Krakowa, Wrocławia i Zgorzelca, m.in.: „Tygodnika Wojennego", „CDN – Głosu Wolnego Robotnika", „Tygodnika Mazowsze" oraz książek wydawnictw: NOWA, Krąg, CDN. Była współpracowniczką Grup Oporu Solidarni. Odpowiadała za przygotowanie transparentów. Wykonywała prace introligatorskie w Oficynie Wydawniczej „Rytm". Była związana z parafią św. Stanisława Kostki w Warszawie, w której tworzyła dekoracje do mszy za Ojczyznę, organizowała pomoc represjonowanym i ich rodzinom. W latach 1987–1989 była członkiem warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej i Polskiej Partii Niepodległościowej. Udostępniała swoje mieszkanie na spotkania konspiracyjne i druk wydawnictw podziemnych. W 2015 została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2019 Medalem Stulecia Odzyskania Niepodległości. W 2016 uzyskała status działacza opozycji antykomunistycznej, przyznany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Borowski Adam, ur. 21 lipca 1955 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W 1975 ukończył Technikum Mechaniczne nr 1 w Warszawie. Od 1979 studiował w trybie zaocznym historię na Uniwersytecie Warszawskim. Po wprowadzeniu stanu wojennego został relegowany z uczelni. W latach 1975–1976 był zatrudniony w Miejskim Przedsiębiorstwie Mate-

riałów Budowlanych w Warszawie. W latach 1976–1979 pracował w warszawskim Przedsiębiorstwie Budowy Sieci Cieplnych, w latach 1979–1986 w Miejskim Przedsiębiorstwie Robót Elektrycznych (MPRE) w Warszawie. Od stycznia 1980 r. kolportował niezależne czasopisma, m.in. „Biuletyn Informacyjny KSS KOR", „Robotnika", a także wydawnictwa NOWej. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego, a następnie KZ w MPRE. Był pracownikiem społecznym Komisji Interwencji i Mediacji „S" Regionu Mazowsze. Po wprowadzeniu stanu wojennego w dniach 14–15 grudnia 1981 r. zorganizował strajk w swoim zakładzie pracy. Po rozwiązaniu strajku pozostawał w ukryciu. Organizował struktury podziemne CDN, później MRKS. Był również organizatorem i koordynatorem tzw. służb specjalnych MRKS. W 1982 jako pomysłodawca współorganizował niezależny pochód pierwszomajowy. 31 maja współorganizował położenie płyty marmurowej na Placu Zwycięstwa ku czci poległych górników w kopalni „Wujek". Wraz z Jerzym Bogumiłem, Mirosławem Radzikowskim i Kazimierzem Hintzem brał udział w akcji uwolnienia postrzelonego przez MO Jana Narożniaka ze szpitala przy ul. Banacha w Warszawie. 10 lipca 1982 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym Warszawa-Mokotów, a 19 maja 1983 r. skazany przez Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego na karę 3 i pół roku pozbawienia wolności. W wyniku apelacji prokuratorskiej wyrok podwyższono do 6 lat więzienia. W lipcu 1983 r., na mocy amnestii, karę tę zmniejszono o połowę. 19 lipca 1984 r. został warunkowo zwolniony. W 1985 współzakładał Niezależne Wydawnictwo Książkowe „Wers". W tym samym roku został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej, organizował też jej warszawskie struktury. W 1987 założył wydawnictwo Solidarności Walczącej „Prawy Margines". W latach 1987–1989 był wydawcą podziemnego pisma Solidarności Walczącej „Horyzont". W lipcu 1989 r. razem z żoną Mirosławą Łątkowską założyli Oficynę Wydawniczą „Volumen". W 1993 został odznaczony medalem Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, w 1997 otrzymał brązowy medal „Za zasługi dla obronności kraju", w 2006 Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. W 2000 został wyróżniony odznaką Zasłużony Działacz Kultury.

Od 21 czerwca 1982 r. był rozpracowywany przez Wydział XIII/VI Dep. II MSW/Wydz. III-2 SUSW w ramach SOR o kryptonimie „Komandor". Zdjęty z ewidencji 11 stycznia 1990 r.

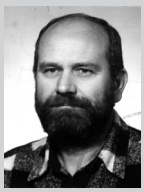

Boruch Antoni, ur. w 1945 r. w Zgierzu.
(Łódź)

We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" w Zakładach Przemysłu Barwników „Boruta" w Zgierzu. Wchodził w skład Komitetu Założycielskiego i Prezydium Komisji Zakładowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego 14 grudnia 1981 r. wziął udział w strajku w ZPB „Boruta", następnie współorganizował podziemne struktury związku na terenie Zgierza. Kolportował wydawnictwa podziemne, m.in. „Wolną Solidarność", „Biuletyn Łódzki", „Tygodnik Mazowsze" i „Solidarność Walczącą". Brał udział w akcjach ulotkowych i w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach. Zbierał składki na pomoc osobom represjonowanym i współtworzył bibliotekę wydawnictw podziemnych w Zgierzu. 3 maja 1982 r. uczestniczył w demonstracji patriotycznej. 9 maja został zatrzymany i do 23 lipca był internowany i przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia w Łowiczu. 1 stycznia 1983 r. otrzymał wypowiedzenie z pracy w ZPB „Boruta". W 1988 podziemna Komisja Lokalna Solidarności w Zgierzu oddelegowała go do współpracy z łódzkim Zarządem Regionalnym. W latach 1982–1985 był inwigilowany przez SB. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 548/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bosakowska Janina Krystyna, ur. w 1959 r. w Lubawce.
(Warszawa)

W działalność opozycyjną zaangażowała się w drugiej połowie lat 70., podejmując – wraz z mężem Romualdem – współpracę z czołowymi działaczami Komitetu Obrony Robotników. W mieszkaniu państwa Bosakowskich drukowano ulotki, podziemne wydawnictwa książkowe, czasopisma niezależne i biuletyny, takie jak: „Jesteśmy", „Robotnik" czy „Solidarność Walcząca". Bosakowska zajmowała się głównie składaniem wydawnictw drugiego obiegu warszawskiej Niezależnej Oficyny Wydawniczej „NOWA" oraz działającej w Łodzi – od kwietnia aż do 13 grudnia 1981 r. – Międzyzakładowej Oficyny Wydawniczej „MOWA". Kolportowała bibułę, pełniła rolę łącznika w kontaktach z osobami zaangażowanymi w druk i kolportaż wydawnictw bezdebitowych. W okresie stanu wojennego i po jego zakończeniu organizowała pomoc dla rodzin internowanych i aresztowanych. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 279/2017 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Brandeburg Jan, ur. w 1951 r. w Sławnikowicach.
(Dolny Śląsk)

Od września 1980 r. był członkiem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w Kombinacie Maszyn Rolniczych „Agromet-Pilmet" we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął działalność podziemną. 15 grudnia 1981 r. współorganizował strajk w swoim miejscu pracy. Od stycznia 1982 r. kolportował podziemne czasopismo Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk „Z Dnia na Dzień", za co został internowany 23 kwietnia 1982 r. W pierwszych dniach przebywał w Areszcie Śledczym we Wrocławiu, zaś od 28 kwietnia w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. Z internowania został zwolniony 11 czerwca ze względu na zły stan zdrowia. Po wyjściu na wolność rozprowadzał wydawnictwa RKS NSZZ „Solidarność", Solidarności Walczącej i podziemne pismo zakładowe „Iskra Wolności". W listopadzie 1988 r. został przewodniczącym Tymczasowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" w KMR „Agromet-Pilmet", natomiast w 1989 przewodniczącym Komisji Zakładowej. Z powodu prowadzonej działalności był wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin, a w latach 1983–1989 kontrolowany operacyjnie w ramach kwestionariusza ewidencyjnego o kryptonimie „A-2" i sprawy operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Pismo". W 2014 roku na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 425/2014 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Brewczyk Michał Eugeniusz, ur. w 1970 r. w Wodzisławiu Śląskim.
(Rybnik)

Działalność podziemną rozpoczął w 1986, tworząc nieformalną grupę młodzieżową wspomagającą działalność podziemnych struktur Solidarności. W 1988 w Rybniku założył Klub Młodzieży Solidarnej i wszedł również do struktur Solidarności Walczącej. Pod koniec lat 80. współpracował z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów na Politechnice Śląskiej. Pomagał w druku i kolportażu wydawnictw bezdebitowych. Przed wyborami w czerwcu 1989 r. współpracował z Komitetem Obywatelskim w Rybniku w ramach akcji informacyjno-plakatowej. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 144/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Broda Jarosław, ur. 25 lutego 1956 r. w Bystrzycy Kłodzkiej
(Dolny Śląsk)

W latach 1976–1980 był współpracownikiem KOR, KSS „KOR", a także kolporterem wydawnictw niezależnych, m.in. książki NOWej, Biuletyn Informacyjny KSS „KOR". W latach 1977–1980 współorganizował wrocławski SKS i był zaangażowany w jego działalność. W 1980 uczestniczył w legendarnej głodówce solidarnościowej w kościele św. Krzysztofa w Podkowie Leśnej z głodującymi w więzieniu Mirosławem Chojeckim i Dariuszem Kobzdejem oraz w proteście przeciwko przetrzymywaniu w więzieniach działaczy opozycji. Wielokrotnie szykanowany i zatrzymywany na 48 godzin przez SB.

W latach 1978–1982 był rozpracowywany przez Wydział III KW MO we Wrocławiu w ramach SOR krypt. „Orędownicy"; 1986–1990 przez Wydz. III WUSW we Wrocławiu w ramach SOR krypt. „Grafomani/SOR" krypt. Prezes. Od 1980 należał do NSZZ „Solidarność" i pełnił funkcję redaktora naczelnego tygodnika „Solidarność Dolnośląska". Podczas I Krajowego Zgromadzenia Delegatów w Gdańsku współredagował gazetę zjazdową „Głos Wolny". Od 13 grudnia 1981 r. do 31 lipca 1982 r. Był internowany. W latach 1984–1987 pracował jako archiwista w Spółdzielni Pracy „Nowa" we Wrocławiu, był również pracownikiem prywatnego zakładu dekarskiego. W 1984 rozpoczął działalność w Solidarności Walczącej. Redagował niezależne pisma „Walka", „Biuletyn Solidarności Polsko-Czechosłowackiej" oraz „Wschodnioeuropejska Agencja Informacyjna". W latach 1985–1989 był członkiem wrocławskiego Komitetu Kultury Niezależnej, w 1989 zasilił szeregi Solidarności Polsko-Węgierskiej.

Brokos Czesław, ur. 5 lipca 1950 r. w Kretkach Małych.
(Dolny Śląsk)

Działalność opozycyjną ropoczął w czasie strajków, w sierpniu 1980, będąc wówczas pracownikiem Wrocławskiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych „Instal". Należał wówczas do inicjatorów protestu i stanął na czele komitetu strajkującego. Po strajkach wstąpił do NSZZ „Solidarność" i pełnił funkcję przewodniczącego Tymczasowej Komisji Założycielskiej WPIP „Instal". Z biegiem czasu został etatowym działaczem związkowym. Był jednym z pierwszych drukarzy Solidarności Walczącej. Został odznaczony Krzyż Solidarności Walczącej oraz Krzyżem Za Zasługi dla Niepodległości.

Bryjak Jan, ur.19 marca 1963 r. w Długopolu.
(Kraków)

Działacz Solidarności Rolników Indywidualnych szczebla wiejskiego. W latach 1983–1989 był współpracownikiem Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży". W latach 1984–1989 współdziałał z Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników. W latach 1985–1989 był członkiem krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Mąż Joanny z domu Hlebowicz, zięć Anny i Jerzego Hlebowiczów. W latach 1983–1984 pomagał przy budowie bunkra – drukarni „Wilno im. generała Leopolda Okulickiego – Niedźwiadka", która powstała pod zabudowaniami gospodarczymi Anny i Jerzego Hlebowiczów w Zagórzanach koło Wieliczki. Drukarnia funkcjonowała nieprzerwanie przez cały okres konspiracji. Bryjak, jako właściciel samochodu Nysa, a następnie samochodu UAZ, zapewniał regularny transport (na przemian z Witoldem Batorem i Jerzym Hlebowiczem) wydrukowanych tam pism niezależnych, m.in. „Solidarność Zwycięży", „Solidarność Walcząca", „Kurierek B", ulotek, sprzętu poligraficznego, papieru, farby drukarskiej. Przywiózł też z Warszawy nowy offset. Transportował działaczy Solidarności Walczącej, PP „SZ" i OKOR na spotkania konspiracyjne. Uczestniczył czynnie w uroczystościach patriotycznych organizowanych przez gruszowską parafię. Przewoził pomoc humanitarną organizowaną przez ks. Kazimierza Puchałę dla rodzin osób internowanych i uwięzionych, a także dla drukarzy, kolporterów i ich rodzin. Jan Bryjak został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności oraz Medalem Stulecia Odzyskania Niepodległości.

Bryjak Joanna Katarzyna, ur. 28 października 1964 r. w Olsztynie,
zm. 9 marca 2011 r. w Łapanowie k/Krakowa.
(Kraków)

Córka Anny i Jerzego Hlebowiczów, siostra Piotra Hlebowicza. W latach 1982–1989 współpracowała z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży", w latach 1984–1989 z Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników, w latach 1985–1989 z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej. Pomagała w druku ulotek i prasy niezależnej, m.in. „Solidarność Zwycięży", „Kurierek B", „Solidarność Rolników". W sytuacjach awaryjnych podejmowała się funkcji kurierskich. Wielokrotnie, razem z rodziną, organizowała papier do druku wydawnictw podziemnych. Pomagała również bratu Piotrowi Hlebowiczowi przy budowie bunkra drukarni, a także w wykonywaniu linorytów do odciskania plakatów oraz w samej ich produkcji. Brała ak-

tywny udział w okolicznościowych uroczystościach patriotycznych, organizowanych przez ks. Kazimierza Puchałę w gruszowskim kościele. W 2009 odznaczono ją Złotym Krzyżem Zasługi. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP pośmiertnie nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Bryk Andrzej, ur. 12 maja 1966 r. w Wałbrzychu.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

31 sierpnia 1982 r. wziął udział w demonstracji antyreżimowej w Wałbrzychu. Od tego czasu Służba Bezpieczeństwa rozpoczęła intensywne rozpracowywanie jego osoby w sprawie o kryptonimie „Altanka". W wyniku pracy operacyjnej został zatrzymany i przesłuchany 12 lutego 1983 r. 31 sierpnia 1983 r. uczestniczył w kolejnej antykomunistycznej demonstracji w Nowej Hucie. Od 9 stycznia do 28 czerwca 1985 r. był rozpracowywany przez Wydział II WUSW w Wałbrzychu. Od października 1985 r. współpracował z Niezależnym Związkiem Studentów wrocławskiej Akademii Rolniczej i Akademii Medycznej oraz Uniwersytetu Wrocławskiego. Od listopada działał jako kurier Solidarności Walczącej, a także koordynator kolportażu niezależnych wydawnictw w rejonie Wałbrzycha. W 1988 roku został skazany na 30 dni aresztu przez kolegium ds. wykroczeń za odmowę służby wojskowej.

Brzechczyn Krzysztof, ur. 5 lipca 1963 roku w Kaliszu.
(Kalisz)

Historyk, nauczyciel akademicki. Profesor nauk humanistycznych UAM. Od września do grudnia 1981 r. był redaktorem pisma samorządu uczniowskiego Liceum Ekonomicznego w Kaliszu „Głos Ucznia". W latach 1983–1985 należał do samorządu studenckiego UAM, pełnił także funkcję redaktora naczelnego gazetki ściennej Samorządu Studenckiego „Paranoik" i kolportował wydawnictwa niezależne. W latach 1985–1986 należał do redakcji pisma Liberalno-Demokratycznej Partii Niepodległość „Strzecha", a w latach 1986-1987 współpracował z tym pismem. Pisał artykuły do czasopism podziemnych: „Cordis", „Przyjaciel Nauk", „Spartakus", „Głos Poznańskich Literatów", „Czas Kultury" i „Strzecha". W latach 1987–1990 był zatrudniony jako nauczyciel historii w Szkole Podstawowej nr 11 w Kaliszu. 9 marca 1989 r. Zainicjował powołanie Tymczasowej Komisji Organizacyjnej Pracowników Oświaty, Kultury i Wychowania w Kaliszu (we współpracy z Bohdanem Maryniukiem, Joanną Molską i Kazimierą Wiatrowską), a od 30 maja 1989 pełnił funkcję sekretarza Komitetu Zakładowe-

go Pracowników Oświaty i Wychowania w Kaliszu. Od listopada 1989 r. został przewodniczącym Koła Solidarności w kaliskiej Szkole Podstawowej nr 11. Od 11 kwietnia do czerwca 1989 r. był członkiem Grupy Inicjatywnej KO przy Tymczasowym Zarządzie Regionu „Solidarność" oraz delegatem na II Walne Zgromadzenie Delegatów Region Wielkopolska Południowa w Kaliszu. W latach 1989–1990 pełnił funkcję redaktora i był współpracownikiem pism Solidarności Regionu Wielkopolska Południowa w Kaliszu, takich jak „Wolne Słowo", „Wiadomości Dnia", „Impuls" czy „Belfer". 17 września 1990 roku wystąpił z Solidarności. W latach 1991–1996 był członkiem redakcji „Kwartalnika Politycznego Solidarność Walcząca" w Poznaniu. W 1999 został laureatem nagrody rektora UAM II stopnia za książkę *Odrębność historyczna Europy Środkowej. Studium metodologiczne*.

Brzeźniak Stanisław, ur. 5 czerwca 1962 r. w Oświęcimiu.
(Oświęcim, Kraków)

Od jesieni 1980 r. jako pracownik Zakładów Chemicznych w Oświęcimiu, a następnie Kopalni Węgla Kamiennego „Brzeszcze" należał do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w strajku w ww. kopalni. Następnie był zaangażowany w działalność podziemnych struktur Solidarności. Od 1984 należał do Konfederacji Polski Niepodległej, związany był także z Solidarnością Walczącą. Kolportował wydawnictwa podziemne, uczestniczył w antyreżimowych manifestacjach. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 456/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Budzyński Robert, ur. 11 września 1961 r. w Poznaniu, zm. 12 lutego 2010 r. tamże.
(Poznań)

Był zaprzysiężonym członkiem poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej: w grudniu 1983 r. w obecności m.in. Macieja Frankiewicza złożył przysięgę SW. Od grudnia 1983 r. do początku 1986 r. był zaangażowany w drukowanie bezdebitowych wydawnictw Solidarności Walczącej oraz zajmował się kolportażem podziemnych książek historycznych, niezależnych miesięczników, m.in. „Czas" i „Niepodległość", jak również kalendarzy SW. Uczestniczył aktywnie w antyreżimowych manifestacjach rocznicowych w stanie wojennym. Od 1987 ponownie zaangażował się w kolportaż prasy podziemnej. W 2017 roku na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 453/2017 – nadano mu pośmiertnie Krzyż Wolności i Solidarności.

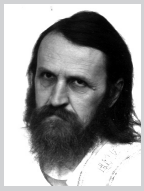

Bugajski Sławomir, ur. 15 listopada 1941 r. w Będzinie, zm. 6 marca 2003 r. w Katowicach. **(Katowice)**

W 1965 ukończył studia na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1970 uzyskał tytuł doktora. W 2002 habilitował się. W latach 1965–1982 był pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Zakładzie Fizyki Teoretycznej Instytutu Fizyki Uniwersytetu Śląskiego (do 1968 Filia UJ). W latach 1960–1980 należał do PZPR, pełnił funkcję sekretarza POP w Filii UJ w Katowicach (do 1968). Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 roku współtworzył Konspiracyjny Komitet Oporu Uniwersytetu Śląskiego zrzeszający pracowników naukowych Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii. Był także pomysłodawcą, autorem i redaktorem naczelnym podziemnego „Biuletynu KKO Uniwersytetu Śląskiego". Pisał do niego pod pseudonimami: Gen. Gruba, Albin S. 13 maja 1982 r. po demonstracji przed rektoratem został zatrzymany, a 15 maja internowany do ośrodka odosobnienia w Zabrzu-Zaborzu. Z internowania zwolniono go 24 czerwca 1982 roku, po czym został zwolniony z pracy. Do 1986 był objęty zakazem zatrudnienia w szkołach wyższych. W latach 1983–1986 pracował jako rzemieślnik. W październiku 1982 r. założył katowicki oddział Solidarności Walczącej, był jej zaprzysiężonym członkiem i przewodniczącym do 1985. W latach 1982–1991 pełnił funkcję redaktora naczelnego pisma „Wolni i Solidarni", którego był również pomysłodawcą i jednym z głównych autorów (pseudonimy: Alfred B., Gruba). W latach 1983–1985 był redaktorem naczelnym pisma Solidarności Walczącej „Podziemny Informator Katowicki", a od 1988 pisał teksty pod ps. Norbert Liszka, Jan Wysocki. 2 września 1983 r. został skazany przez kolegium ds. wykroczeń w Katowicach na grzywnę za udział w akcji bojkotu środków masowego transportu, który miał miejsce 31 sierpnia 1983 r. W październiku 1985 r. został pobity podczas akcji liczenia frekwencji w wyborach do Sejmu PRL. Kilkanaście razy zatrzymywano go na 48 godzin. W latach 1986–1989 był pracownikiem naukowo-dydaktycznym na Politechnice Krakowskiej, natomiast w latach 1990–2003 na Uniwersytecie Śląskim. Był autorem wielu publikacji z dziedziny fizyki teoretycznej w krajowych i zagranicznych czasopismach naukowych. W 2007 został odznaczony pośmiertnie Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W latach 1987–1990 był rozpracowywany przez Wydz. III/WSiA WUSW w Katowicach w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Bugno Ewa, ur. 14 grudnia 1949 r. w Przedborzu, zm. 27 października 2005 r. w Koninie.
(Konin)

W 1970 ukończyła Pomaturalne Studium Reklamy przy Zespole Szkół Zawodowych w Mińsku Mazowieckim. W latach 1970–1976 pracowała jako dekorator i kierownik dekoratorni w Powiatowym (od 1975 Wojewódzkim) Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska" w Koninie. W 1976 została czasowo zatrudniona w Domach Towarowych „Centrum" w Koninie. W latach 1976–1982 pełniła funkcję kierownika dekoratorni i specjalisty ds. reklamy w Wojewódzkim Związku Spółdzielni Rolniczych w Koninie. W latach 1982–1988 pracowała jako referent księgowy w Wojewódzkim Związku Gminnych Spółdzielni Rolniczych w Koninie, Zakładzie Usług Inwestycyjnych, Socjalnych i Administracyjnych. Została zwolniona z pracy w związku z likwidacją zakładu. Od września 1980 należała do NSZZ „Solidarność", była organizatorem struktur przy Wojewódzkim Związku Spółdzielni Rolniczych w Koninie, a następnie przewodniczącą Komitetu Zakładowego. W kwietniu 1981 r. została członkiem Regionalnej Komisji Wyborczej Solidarności, uczestniczyła też w działaniach na rzecz przekazania budynku KW MO dla służby zdrowia. 13 grudnia 1981 r. na mocy dekretu o stanie wojennym została internowana. Przebywała w Ośrodku Odosobnienia w Bydgoszczy-Fordonie do 24 grudnia 1981 r. 1 maja 1982 r. wywiesiła flagę Solidarności na balkonie swojego mieszkania i włączyła się do oficjalnego pochodu z transparentem „Niech żyje uwięziona i internowana klasa robotnicza", a 11 maja ponownie została internowana, tym razem w Ośrodku Odosobnienia w Gołdapi. Zwolniono ją 24 lipca 1982 r. W roku 1982 została redaktorem podziemnego pisma „Azyl Wojenny". W latach 1982–1989 była kolporterką wydawnictw podziemnych, współorganizatorką pielgrzymek pracowniczych (m.in. do Lichenia). 28 października 1982 r. została aresztowana. Była przetrzymywana w Areszcie Śledczym w Poznaniu. Zwolniono ją 5 stycznia 1983 r. Od października 1983 r. do lutego 1984 r. razem z mężem Wojciechem Zaleskim redagowali pismo „Solidarność Walcząca" wydawane przez oddział koniński Solidarności Walczącej. 12 lutego 1984 r. została ponownie zatrzymana. 14 lutego aresztowana i osadzona w Zakładzie Karnym w Grudziądzu. Zwolniono ją na mocy amnestii 28 lipca 1984 r. Od 1984 była członkiem Konfraterni im. ks. Jerzego Popiełuszki przy parafii św. Wojciecha w Koninie. Na przełomie kwietnia i maja 1985 r. uczestniczyła w głodówce na rzecz uwolnienia więźniów politycznych w Głogowcu k. Kutna. W latach 1986–1989 wraz z mę-

żem prowadzili w swoim mieszkaniu – następnie do 1993 w pomieszczeniach kościelnych i lokalach Solidarności – związkową aptekę leków z darów zagranicznych. W latach 1986–1989 była współpracowniczką Komisji Interwencji i Praworządności Solidarności. W latach 1988–1989 razem z Pawłem Kotlarskim i mężem Wojciechem Zaleskim współredagowała czasopismo „Solidarni – Konin" (nr. 24–40). Od 1 września 1989 r. do września 1990 r. (likwidacja zakładu) była zatrudniona w Konińskiej Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej „Rolnik" w Koninie decyzją Społecznej Komisji Pojednawczej. Od września 1989 r. do lutego 1990 r. była oddelegowana do pracy w Biurze Tymczasowego Zarządu Regionu „Solidarność" w Koninie. W lutym 1990 r. została delegatem na II WZD Regionu Konin. Do 1992 pełniła funkcję przewodniczącej Regionalnej Komisji. W 2006 została odznaczona pośmiertnie Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 10 listopada 1981 r. do 5 września 1989 r. była rozpracowywana przez Wydz. IV/V KW MO/WUSW w Koninie w ramach SOS o kryptonimie „Grafik"/SOR i „Układ II". Od 5 września 1989 r. do 2 lutego 1990 r. w ramach Sprawy Obiektowej (SO) o kryptonimie „Związkowcy".

Buival Valery, ur. 3 lipca w 1955 r.

(Białoruś)

Od samego początku istnienia – tj. od 1988 – był członkiem Białoruskiego Frontu Narodowego „Adradżeńnie", którego liderem jest znany białoruski opozycjonista Zjanon Paźniak. W Białoruskim Froncie Narodowym „Adradżeńnie" i w Konserwatywno-Chrześcijańskiej Partii – BNF – pełnił funkcję członka zarządu, sekretarza prasowego oraz sekretarza ds. informacji. Był wielokrotnie zatrzymywany przez KGB. Stosowano wobec niego areszty administracyjne, organizowano rewizje w mieszkaniu, wymierzano mu grzywny za działalność polityczną przeciwko systemowi sowieckiemu – a następnie przeciwko reżymowi Łukaszenki – oraz za działalność w obronie praw człowieka. W 1990 Buival związał się z Solidarnością Walczącą. Jesienią tego samego roku został członkiem utworzonej w Warszawie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa '90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSRR, Polski, Czechosłowacji, Bułgarii i Laosu. Organizacja ta działała przez ponad 2 lata, a rezultatem jej działalności była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSRR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligraficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. W 2009 Prezydent RP Lech Kaczyński nadał Valeremu Buivalowi Order Zasługi RP,

który ze względów proceduralnych (brak pozwolenia prezydenta Białorusi) po dzień dzisiejszy nie został mu wręczony. W 2017 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej.

Bujak Adam, ur. 23 stycznia 1960 r. w Krakowie.
(Kraków)

W 1986 ukończył studia na Akademii Ekonomicznej w Krakowie. W latach 1987–1993 pracował jako ekonomista i kierownik działu ekonomicznego w Przedsiębiorstwie Remontowo Budowlanym Nowa Huta. Od 1981 był członkiem NZS na AE w Krakowie. W latach 1983–1987 należał do Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży". W 1985 stał się ścisłym współpracownikiem krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Pełnił funkcję stałego kuriera pomiędzy Krakowem a Warszawą – oprócz korespondencji organizacyjnej przewoził prasę niezależną i wydawnictwa książkowe oraz gotowe do druku blachy offsetowe. Uczestniczył w nawiązaniu kontaktu pomiędzy Stefanem Morawieckim a Porozumieniem „Solidarność Zwycięży" oraz „Niepodległość" (LDP„N"). Był współpracownikiem księdza Kazimierza Jancarza z parafii w Mistrzejowicach w Krakowie-Nowej Hucie. 22 lutego 1985 r. Został aresztowany na Dworcu Centralnym w Warszawie podczas przewożenia partii prasy podziemnej i matryc „Tygodnika Mazowsze". Przetrzymywano go w areszcie śledczym przy ul. Rakowieckiej. 10 czerwca 1985 r. został skazany na 2 lata pozbawienia wolności. Zwolniono go z odbywania kary w listopadzie tego samego roku. Kolejny raz został zatrzymany 31 sierpnia 1987 r. W 2012 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Bujwicki Bernard, ur. 16 lutego 1946 r. w Kamienicy k/Sokółki.
(Białystok)

W 1968, jako student Politechniki Krakowskiej czynnie uczestniczył w wydarzeniach marcowych, będąc członkiem Komitetu 25. Od 1980 był członkiem NSZZ „Solidarność". W listopadzie tego samego roku został przewodniczącym Komitetu Założycielskiego Solidarności w PZWR „Wodrol" w Białymstoku. Od 12 września do 6 października 1980 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego pierwszego MKZ w Białymstoku. Od 12 października do 16 grudnia był członkiem Prezydium drugiego MKZ. Współtworzył i redagował „Biuletyn Informacyjny MKZ NSZZ „Solidarność". Był delegatem na Walny Zjazd NSZZ „Solidarność" Regionu Białystok w czerwcu 1981 r. oraz delegatem na I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. został internowany. Pierwotnie

osadzono go w Ośrodku Odosobnienia w Białymstoku, następnie w Ośrodku Odosobnienia w Suwałkach, później w Zakładzie Karnym w Kwidzynie. Po zwolnieniu z internowania w kwietniu 1982 r. kontynuował aktywną działalność w podziemnych strukturach Solidarności. Był jednym z sygnatariuszy Apelu 100, współzałożycielem podziemnego pisma „Słowa" i „Solidarność Walcząca" w Białymstoku. Ze względu na swą działalność wielokrotnie przesłuchiwany i kontrolowany operacyjnie aż do 1989. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 513/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Bukowski Władimir, ur. 30 grudnia 1942 r. w Belebeju, zm. 27 października 2019 r. w Cambridge. **(Rosja, GB)**

Jego pierwszy konflikt z władzami w ZSRR miał miejsce w 1959, kiedy to za rozpowszechniane samizdatu został wydalony ze szkoły. Edukację kontynuował w szkole wieczorowej. W latach 1960–1961 studiował na Wydziale Biologicznym Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego. Później za swoją działalność opozycyjną został z niego wydalony. W 1960 był jednym z organizatorów regularnych spotkań opozycyjnej młodzieży przy pomniku Władimira Majakowskiego w centrum Moskwy. Wówczas zaczęło interesować się nim KGB, skonfiskowano m.in. jego esej na temat potrzeby demokratyzacji Komsomołu. W 1963 został aresztowany za wykonanie dwóch kserokopii książki „Nowa klasa", autorstwa zakazanego w ZSRR jugosłowiańskiego pisarza Milovana Đilasa. Został uznany za chorego psychicznie i skierowany na obowiązkowe leczenie do szpitala psychiatrycznego w Leningradzie. Poznał tam zdegradowanego generała Armii Radzieckiej i działacza opozycji Petro Hryhorenkę. Na wolność wyszedł w lutym 1965.

Zaraz po wyjściu na wolność, w grudniu 1965 zorganizował demonstrację w obronie dysydentów Andrieja Siniawskiego i Julija Daniela, za co ponownie zamknięto go w ośrodku psychiatrycznym, jednak niemal od razu po odsiedzeniu wyroku zorganizował kolejny protest w obronie dysydenta – tym razem Aleksandra Ginzburga – za co trafił do obozu karnego. Po procesie, który wzbudził liczne protesty na Zachodzie i zaangażował najwyższe sfery rządzące w ZSRR, w 1971 został uznany za winnego działalności antyradzieckiej i skazany na 7 lat więzienia oraz 5 lat zsyłki. Łącznie przebywał w uwięzieniu przez 12 lat.

Los Bukowskiego i innych więźniów politycznych w Związku Radzieckim był wielokrotnie podnoszony przez zachodnich dyplomatów i organizacje praw człowieka, takie jak Amnesty International. W grudniu 1976

został deportowany z ZSRR. Na lotnisku w Zurychu rząd radziecki wymienił go na więzionego sekretarza generalnego Komunistycznej Partii Chile Luisa Corvalána. W marcu 1977 spotkał się w Białym Domu w prezydentem Stanów Zjednoczonych Jimmym Carterem. Potem były dysydent przeniósł się na stałe do Wielkiej Brytanii, gdzie wznowił studia biologiczne na University of Cambridge. Bukowski był zagranicznym honorowym członkiem Solidarności Walczącej, zaprzysiężonym przez samego Kornela Morawieckiego.

W kwietniu 1991 po raz pierwszy od swojej deportacji przybył do Moskwy. Wobec perspektywy upadku systemu komunistycznego w ZSRR postulował utworzenie międzynarodowej komisji w celu zbadania zbrodni komunistycznych i procesu sądowego w celu rozliczenia komunizmu (na wzór procesów norymberskich, które rozliczyły nazizm). Pomimo wstępnych ustaleń z nowymi władzami rosyjskimi i podjętych prób otwarcia archiwów, do urzeczywistnienia jego planów ostatecznie nie doszło. Borys Jelcyn proponował Władimirowi Bukowskiemu objęcie stanowiska wiceprezydenta Federacji Rosyjskiej. W 1992 został reprezentantem strony prezydenckiej w sporze z reaktywowaną KPZR przed Trybunałem Konstytucyjnym, dotyczącym kwestii niekonstytucyjności partii i tytułów prawnych do jej dawnego majątku. Uzyskał wówczas dostęp do dokumentów Komitetu Centralnego KPZR, których część przy okazji skopiował za pomocą przywiezionego ze sobą skanera oraz laptopa i opublikował później na Zachodzie. Dotyczyły one m.in. wspierania przez radziecki wywiad i partię komunistyczną akcji terrorystycznych za granicą, działalności partii komunistycznych w krajach kapitalistycznych, czy wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Były dysydent poparł jeszcze prezydenta Jelcyna podczas kryzysu konstytucyjnego w 1993, jednak kilka miesięcy później skrytykował przyjętą przez niego konstytucję.

W 1996 grupa moskiewskich dziennikarzy i intelektualistów zaproponowała kandydaturę Bukowskiego w wyborach prezydenckich, jako alternatywę dla Jelcyna i Ziuganowa. Nie podjęto jednak żadnych formalnych kroków w tym celu.

W maju 2007 ogłosił swoją chęć wzięcia udziału w nadchodzących w przyszłym roku wyborach prezydenckich. 18 grudnia 2007 wymaganą liczbę podpisów złożył w Centralnej Komisji Wyborczej Federacji Rosyjskiej. Grigorij Jawlinski, lider partii Jabłoko, na konferencji ogłosił, że zrezygnuje z własnej kampanii i poprze w wyborach kandydaturę Władimira Bukowskiego. 22 grudnia 2007 komisja wyborcza odrzuciła rejestrację Bu-

kowskiego, między innymi argumentując, że pisarz w ciągu ostatnich dziesięciu lat mieszkał poza granicami Rosji.

Został członkiem międzynarodowej rady doradczej Victims of Communism Memorial Foundation. Współpracował także z Cato Institute. Był jednym z 34 sygnatariuszy posłania Putin musi odejść. W 2009 dołączył do liberalno-demokratycznego ruchu Solidarnost. Poparł sankcje zachodnie wymierzone przeciwko Rosji w następstwie aneksji Krymu, uważając że przyczyni się to do zakończenia rządów Władimira Putina. W październiku 2014 władze rosyjskie odmówiły wydania mu nowego paszportu zagranicznego. Ministerstwo spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej oświadczyło, że nie może potwierdzić obywatelstwa Bukowskiego.

W ostatnich latach życia mieszkał w Cambridge.

Został pochowany na Highgate Cemetery. W jego pogrzebie udział wzięli przedstawiciele rosyjskiej emigracji w Wielkiej Brytanii. Pojawił się także reprezentant ambasady RP w Londynie, który odczytał list od premiera Mateusza Morawieckiego, który w imieniu całej Polski podziękował Bukowskiemu m.in. za wsparcie polskiego ruchu antykomunistycznego w latach 80. oraz opublikowanie archiwalnych dokumentów KC KPZR w sprawie wprowadzenia stanu wojennego w Polsce

Buzar Piotr, ur. 13 marca 1965 r. w Płońsku.
(Dolny Śląsk)

Od 1981 związany był z Duszpasterstwem Akademickim „Dominik" we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., brał udział w akcjach ulotkowych, malowania antykomunistycznych haseł na murach i rozklejania plakatów. Był również zaangażowany w drukowanie i kolportaż ulotek. Uczestniczył we wszystkich wrocławskich demonstracjach antyreżimowych. Jesienią 1982 roku współorganizował Młodzieżowe Jednostki Oporu. Kolportował pisma podziemne, m.in. „Jednością Silni". Współorganizował kursy samokształceniowe. W 1983 był współredaktorem i współwydawcą, a także kolporterem pisma podziemnego „Zarysy". W tym czasie drukował także pismo „Z Dnia Na Dzień". 26 lutego 1985 roku został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym WUSW we Wrocławiu. 10 czerwca 1985 r. został skazany przez Sąd Rejonowy Wrocław-Fabryczna na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności. W dniu ogłoszenia wyroku (w związku z głośnym protestem zgromadzonych w sali sądowej, co zostało odebrane jako sygnał do buntu) został ciężko pobity przez strażników. 26 sierpnia tego samego roku zwolniono go. Je-

sienią 1985 r. ponownie został ciężko pobity przez tzw. nieznanych sprawców. Od 1986 współpracował z podziemnym pismem „Szkoła". W tym samym roku został współtwórcą Agencji Fonograficznej „Akcent". W maju 1988 brał udział strajku okupacyjnym na Uniwersytecie Wrocławskim.

Bykowska Maria, ur. 22 stycznia 1948 r. w Kępnie.
(Kępno)

W 1967 ukończyła Liceum Ogólnokształcące w Kępnie. W latach 1978–1989 pracowała na stanowisku księgowej w kępińskim Zakładzie Urządzeń Chemicznych Montochem. Od września 1980 r. należała do NSZZ „Solidarność", była członkiem Komitetu Założycielskiego w Montochemie, od listopada pełniła funkcję sekretarza Komitetu Zakładowego, następnie została oddelegowana do pracy w Międzyzakładowej Komisji Porozumiewawczej Solidarności w Kępnie. Po wprowadzeniu stanu wojennego zasiliła szeregi podziemnej Komisji Zakładowej. Zaangażowała się w nadawanie audycji przez radiowęzeł zakładowy (we współpracy z Anielą Kempą i Bogumiłem Skowrońskim), podającej informacje nieocenzurowane. Była współorganizatorką wieców i kolportażu podziemnych wydawnictw w zakładzie (m.in. tytułów: „Solidarność Dolnośląska", „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Replika", „Odrodzenie"). W latach 1982–1984 była członkiem związanej z Solidarnością Walczącą grupy „Harpun" w Kępnie (współpracowała z Józefem Handrysikiem, Włodzimierzem Jędrasikiem, Wiesławem Kołodziejczykiem i Henrykiem Müllerem). 5 marca 1984 r. została aresztowana. Była przetrzymywana w Areszcie Śledczym w Kaliszu, a następnie w Areszcie Śledczym w Poznaniu. 24 kwietnia została skazana wyrokiem Sądu Rejonowego w Kępnie na 1 rok więzienia w zawieszeniu na 3 lata i grzywnę. 21 lipca 1984 r. wymierzone jej kary umorzono na mocy amnestii. Wielokrotnie wzywano ją na tzw. rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze przeprowadzane na komendzie Milicji Obywatelskiej w Kępnie. Od 31 marca 1989 r. była członkiem Międzyzakładowej Komisji Organizacyjnej Solidarności Ziemi Kępińskiej. W tym samym roku wyjechała do Republiki Federalnej Niemiec.

Od 6 stycznia 1982 r. była rozpracowywana przez Wydz. V KW MO w Kaliszu w ramach SOR o kryptonimie „Rower" dot. kolportażu ulotek w Kępnie (z W. Fołtą, J. Handrysikiem, B. Skowrońskim, Markiem Stefaniakiem), od 25 października 1982 r. w ramach SOR o kryptonimie „Veto", natomiast od 12 kwietnia 1983 r. do 24 kwietnia 1986 r. przez Wydz. V KW MO/WUSW w Kaliszu w ramach SOR o kryptonimie „Metro".

C

Cechnicki Czesław, ur. 7 grudnia 1938 r. w Kazanowie.
(Dolny Śląsk)

W 1957 ukończył SP w Zgorzelcu. W latach 1956–1958 pracował jako kierownik biura podawczego w Sądzie Rejonowym w Zgorzelcu. W latach 1958–1960 przebywał na rencie inwalidzkiej. W latach 1960–1970 był zatrudniony jako przykręcacz osnów w Fabryce Włókienniczej w Zawidowie Filia w Zgorzelcu. W latach 1970–2005 pracował jako kaletnik-monter oraz brygadzista w Spółdzielni Inwalidów Delta. W październiku 1980 r. wstąpił do Solidarności. W tym samym okresie współzakładał, a następnie wszedł w skład Komitetu Założycielskiego. Wkrótce został też przewodniczącym KZ. Kolportował jeleniogórskie wydawnictwa sygnowane przez Solidarność, w tym m.in. „Solidarność Jeleniogórską", „Odrodzenie". Od października 1980 r. był członkiem MKZ w Zgorzelcu/MKK Ziemia Zgorzelecka. Od stycznia do lutego 1981 r. brał udział w strajku okupacyjnym w klubie „Gencjana" w Jeleniej Górze. W latach 1982–1989 przewodniczył TKZ. Organizował (m.in. z Ryszardem Dziobańskim) kolportaż podziemnych wydawnictw w zakładzie, zbierał składki na pomoc dla osób aresztowanych, internowanych i ich rodzin. 31 sierpnia 1982 r. współorganizował antyreżimową demonstrację w Zgorzelcu i był jej uczestnikiem. W latach 1982–1989 kolportował z synem Robertem, sprowadzane z Oleśnicy, Wrocławia i Warszawy, wydawnictwa podziemne. Organizował w Zgorzelcu – razem z Jerzym Hendzlem, Wacławem Janikowskim, Marianem Nowosielskim, Ryszardem Serwą, Janem Skowrońskim – sieć kolportażu pism, takich jak: „Biuletyn Dolnośląski", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Ogniwo", „Region", „Tygodnik Mazowsze", „Gencjana", „Paragraf. Pismo Małopolskiego Komitetu Walki o Praworządność", zgorzelecka „Iskra", „Fama" i „Zgorzelina", a także kaset magnetofonowych, książek i ulotek. W latach 1983–1987 był zaprzysiężonym członkiem zgorzeleckiego oddziału SW. W latach 1984–1987 współpracował z Niezależnym Ruchem Działania „S" w Zgorzelcu. W latach 1982–1987 był wielokrotnie zatrzymywany i poddawany rewizjom. Od lutego do czerwca 1989 przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu, następnie w latach 1989–2005 przewodniczył KZ. W 2017 roku został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Do 10 stycznia 1990 roku był rozpracowywany przez WUSW w Jeleniej Górze i RUSW w Zgorzelcu.

Cembrowski Marian Jan, ur. w 1951 r. w Brzozowej.
(Szczecin)

Był zatrudniony w Stoczni Szczecińskiej im. A. Warskiego. Aktywnie uczestniczył w wydarzeniach Grudnia ’70, Stycznia ’71 oraz Sierpnia ’80 w Szczecinie. W grudniu 1970 r. brał udział w starciach ulicznych pod Komitetem Wojewódzkim PZPR i KW MO w Szczecinie. W dniach 18–22 grudnia 1970 r. uczestniczył w strajku okupacyjnym na terenie Stoczni Szczecińskiej. W styczniu 1971 r. został członkiem Komitetu Strajkowego, po czym podjął działalność w Komisji Robotniczej oraz został członkiem Informacji (Propagandy). W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność”. W latach 1982–1989 działał w strukturach podziemnej Solidarności, kolportował niezależne wydawnictwa, takie jak „Jedność”, „Grot”, czy „Solidarność Walcząca”. Organizował pomoc dla pracowników zwalnianych z pracy i osadzonych w więzieniach oraz ich rodzin. Uczestniczył protestach i manifestacjach antyreżimowych. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 496/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Cerkanowicz Henryk, ur. 7 grudnia 1950 r. w Lubaniu.
(Lubań, Dolny Śląsk)

Z zawodu technik-mechanik. Pracował w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego, gdzie był członkiem Zarządu zakładowej Solidarności. Po zwolnieniu z tego zakładu pracy znalazł zatrudnienie w Lubańskich Zakładach Przemysłu Bawełnianego. Został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Brał aktywny udział w kolportażu wydawnictw podziemnych. Przewoził także duże jej ilości do Lubania, gdzie przez długi czas był jedynym przedstawicielem SW. Aktywny do zakończenia działalności organizacji. W 2014 został odznaczony odznaką „Niezłomni”, w 2020 roku Krzyżem Solidarności Walczącej.

Chazbijewicz Selim, ur. 17 listopada 1955 r. w Gdańsku.
(Kraków)

Od 2017 pełni funkcję ambasadora RP w Kazachstanie. Profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W 1980 ukończył studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Gdańskiego.

W 1992 uzyskał stopień doktora nauk politycznych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Współpracował z Solidarnością Walczącą i Centrum Koordynacyjnym „Warszawa '90". Odpowiadał za kontakty z organizacjami Tatarów Krymskich, Litewskich, Białoruskich, Kazańskich i z opozycją w Azji Średniej. Współzałożyciel – wraz z Piotrem Hlebowiczem, Jadwigą Chmielowską i Maciejem Ruszczyńskim – Stowarzyszenia Polska–Wschód im. gen. Macieja Sulkiewicza. Był represjonowany w okresie stanu wojennego. Został odznaczony Medalem 25-lecia Solidarności.

Chmielarczyk Robert, ur. 23 kwietnia 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Był współpracownikiem Solidarności Walczącej, działającym głównie na terenie Wrocławia. Brał udział w akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach oraz w akcji współtworzenia grupy samokształceniowej. Jesienią 1980 r. został współpracownikiem Uczniowskiego Komitetu Odnowy Społecznej oraz jego pism "Quo Vadis" i "Ukosem". Od grudnia 1981 r. kolportował wydawnictwa podziemne. W maju 1982 r. został współzałożycielem i przewodniczącym Polskiej Niezależnej Organizacji Młodzieżowej. Od grudnia 1982 r. do grudnia 1983 r. pełnił funkcję redaktora naczelnego podziemnego pisma „Młodzież". Organizował szkolenia drukarskie prowadzone przez Solidarność Walczącą, kolportował prasę SW. W grudniu 1983 r. został zatrzymany przez SB po rewizji przeprowadzonej w jego mieszkaniu, a po 48 godzinach zwolniony w związku z brakiem dostatecznych dowodów na prowadzenie działalności podziemnej. Od 1984 współpracował, a następnie stał się jedną z najważniejszych postaci podziemnego Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Uniwersytecie Wrocławskim. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Polonia Restituta.

Chmielarska Natalia, ur. 2 stycznia 1929 r. w Michałowie,
zm. 22 października 2013 r. w Łaznowie k/Łodzi.
(Łódź)

W 1951 ukończyła Liceum Handlowe w Łodzi. W latach 1942–1944 była łączniczką AK i BCh, kolportowała prasę podziemną, przenosiła meldunki oraz przeprowadzała kurierów i osoby zagrożone aresztowaniem z terenów przyłączonych do III Rzeszy do Generalnej Guberni. W 1946 należała do nieformalnej grupy środowiskowej o poglądach antykomunistycznych. Została zatrzymana przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa pod-

czas rozklejania plakatów w okresie kampanii propagandowej przed referendum z 30 czerwca 1946 r., zwolniona po kilku godzinach bez przesłuchania. W latach 1950–1951 była pracownikiem Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Łodzi. W latach 1951–1984 była zatrudniona w Okręgowej Dyrekcji Poczty i Telekomunikacji. W latach pięćdziesiątych XX w. wielokrotnie odmawiała funkcjonariuszom UB składania donosów na pracowników urzędu pocztowego. We wrześniu 1980 r. Wstąpiła do NSZZ „Solidarność", współorganizowała Komitet Założycielski, następnie pełniła funkcję skarbnika KZ Dyrekcji Poczty i Telekomunikacji, obejmującej ówczesne województwo łódzkie. Na przełomie maja i czerwca 1981 r. była delegatką na I WZD Regionu Ziemia Łódzka. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizowała punkt hurtowy kolportażu w swoim mieszkaniu, obsługujący środowiska opozycyjne związane z Duszpasterstwami Ludzi Pracy i NZS. Kolportowała „Tygodnik Mazowsze", „Wolę", „Solidarność Walczącą". Od 1984 współpracowała z wiceprzewodniczącym ZR Ziemi Łódzkiej Jerzym Kropiwnickim, utrzymywała w jego imieniu kontakty z hierarchią kościelną w Warszawie i Łodzi, z działaczami politycznymi i środowiskiem naukowym Uniwersytetu Łódzkiego. Od 1986 działała w Duszpasterstwie Ludzi Pracy oraz w Duszpasterstwie Akademickim przy kościele św. Teresy w Łodzi. W latach 1986–1989 należała do Solidarności Walczącej, hurtowo kolportując wydawnictwa SW. W 1983 została przeniesiona na gorsze stanowisko pracy w Państwowym Urzędzie Pocztowym i Telekomunikacji. Od 1984 przebywa na emeryturze. W 2001 została odznaczona odznaką Zasłużony Działacz Kultury, w 2002 medalem O Niepodległość Polski i Prawa Człowieka 13 XII 1981–4 VI 1989.

Chmieleńska Krystyna, ur. w 1947 r. w Szczawnie Zdrój.
(Dolny Śląsk)

W 1980 została członkiem NSZZ „Solidarność" na Uniwersytecie Wrocławskim. 6 marca 1982 r. Była internowana i umieszczona w Zakładzie Karnym we Wrocławiu, a następnie – od 17 marca 1982 r. – w Ośrodku Odosobnienia w Gołdapi. Decyzją z dnia 30 czerwca 1982 r. internowanie uchylono i 7 lipca została zwolniona. W późniejszym okresie zajmowała się m.in. kolportowaniem wydawnictw sygnowanych przez Solidarność Walczącą. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 546/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Chmielowiec Roman
(Poznań)

We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" jako pracownik Drukarni Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Drukarnia ta wydawała czasopismo niezależne „Aktualności i nie Tylko". Mieszkał w Opalenicy, do pracy w Poznaniu dojeżdżał pociągiem. Część egzemplarzy „Aktualności i nie Tylko" transportowanych z Poznania do Opalenicy rozrzucał w pociągach kursujących między Poznaniem a Opalenicą. Razem z Robertem Budzyńskim malował na murach hasła antyreżimowe i symbole Polski Walczącej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, pod koniec grudnia 1981 r., w nocy, po godzinie policyjnej razem z braćmi Budzyńskimi umieścili na jezdni obok Komendy MO deski z wbitymi gwoździami, licząc że najedzie na to jakiś patrol. Na początku stanu wojennego wraz z Robertem Budzyńskim założył małą organizację antykomunistyczną pod nazwą Liga Antykomunistyczna. W jej skład wchodzili oprócz nich także Rafał Budzyński, Ewa Bieganek i Beata Bieganek. Wszyscy nosili przypięte oporniki, które bardzo irytowały osoby związane z systemem, natomiast noszących je podtrzymywały na duchu. Była to mała forma jawnego oporu wobec stanu wojennego. Malowali na murach hasła typu: „Solidarność", „Solidarność żyje", „Zima wasza wiosna nasza", „Zamiast liści będą wisieć komuniści". Razem z kolegami Roman Chmielowiec drukował małe ulotki, które rozrzucano na dworcach PKP i PKS, a także w pociągu do Opalenicy. Robert Budzyński transportował je do Murowanej Gośliny. Razem, asekurując jeden drugiego, prowadzili akcje ulotkowe na klatkach schodowych, w blokach poznańskich osiedli. Ponieważ wiedzieli, że po kroju czcionki SB orientuje się, skąd pochodzą ulotki, delikatnie zbijali tzw. oczko czcionki. W 1984 wraz z Robertem Budzynskim drukował dwutygodnik poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej. Co drugi tydzień z mieszkania Szymona Jabłońkiego odbierał ramkę z naświetlonym tekstem i jechał pociągiem do Murowanej Gośliny, gdzie czekał na niego Robert, a następnie fiatem 126p jechali do Kamińska i tam w domu Roberta Budzyńskiego drukowali w piwnicy. Od 1986 zajmował się kolportażem czasopism podziemnych. Rozprowadzał też pisma SW, książki, kalendarze, znaczki okolicznościowe i inne. 10 lutego 1988 r. został zatrzymany w czasie akcji i aresztowany na 24 godziny. Jego późniejsza działalność ograniczyła się do załatwiania i przekazywania płyt offsetowych oraz farby drukarskiej Maciejo-

wi Frankiewiczowi. Płyty offsetowe i farbę organizował w Opalenicy. Towar przywoził do Poznania pociągiem.

Chmielowska Janina Jadwiga, ur. 29 czerwca 1954 r. w Sosnowcu.
(Katowice)

W 1978 ukończyła Wydział Automatyki i Informatyki Politechniki Ślaskiej. W latach 1974–1978 należała do SZSP oraz Duszpasterstwa Akademickiego. W latach 1978–1981 była projektantką systemów komputerowych w Instytucie Systemów Sterowania w Katowicach. W latach 1978–1980 zajmowała się kolportażem wydawnictw niezależnych, takich jak „Robotnik", „Opinia" czy książki NOW-ej. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Współorganizowała Komitet Założycielski w Instytucie Systemów Sterowania, była także członkiem Zarządu MKZ Katowice. Od lutego 1981 r. należała do Koła Obrońców Osób Więzionych za Przekonania, a następnie do Regionalnego Koła Obrońców Osób Więzionych za Przekonania. W lipcu i w grudniu 1981 r. była delegatem na I i II WZD Regionu Śląsko-Dąbrowskiego. Była również członkiem ZR. Od dnia wprowadzenia stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., do 1990 ukrywała się: m.in. w Gliwicach, Zabrzu, Bytomiu czy Rycerce Górnej. Od 10 kwietnia 1982 r. do 1 sierpnia 1990 r. była poszukiwana listem gończym. W latach 1982–1989 założyła i przewodziła RKK „S" Regionu Śląsko-Dąbrowskiego. Była zaangażowana w druk i kolportaż prasy podziemnej, pisała także artykuły do pism podziemnych, takich jak „WiS", „PIK" czy „Punkt". W 1985 zasiliła szeregi Solidarności Walczącej, pełniła funkcję przewodniczącej katowickiego oddziału. W latach 1988-1989 podpisywała apele w imieniu krajowego Komitetu Wykonawczego Solidarności Walczącej. Po 1990 wiceprzewodniczącą Wydziału Wschodniego. W latach 1990–1992 współtworzyła Ośrodek Informacyjny Wschód w Warszawie oraz Fundację Wschodnią Wiedza. Współpracowała z Instytutem na rzecz Demokracji w Europie Wschodniej. Od połowy lat dziewięćdziesiątych zawodowo związana z mediami. Została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi przez Rząd RP na Uchodźstwie. W 1990 otrzymała Krzyż Semper Fidelis od Związku Solidarności Polskich Kombatantów, w 2007 Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. W 2009 została odznaczona orderem Za Zasługi Wobec Litwy.

Od 17 lutego 1981 r. do 1988 rozpracowywana przez Wydział V-1/III KW MO/WUSW w Katowicach w ramach KE/SOR o kryptonimie „Elektra", następnie od 4 kwietnia 1988 r. do 6 marca 1990 r. przez Wydział III-1/Inspektorat II WUSW w Katowicach w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

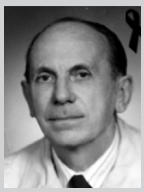

Chmielewski Henryk, ur. 22 maja 1926 r. w Poznaniu, zm. 26 grudnia 2003 r. tamże.
(Poznań)

W 1952 ukończył Wydział Budowy Maszyn Politechniki Poznańskiej. Całe jego życie zawodowe było związane z budownictwem. Swoje zainteresowania urbanistyczne, ekologiczne i prawem pracy realizował, biorąc czynny udział m.in. w powstaniu hotelu „Merkury" w Poznaniu, hotelu „Orbis" w Krakowie, Kliniki fundacji Kennedy'ego, ściany wschodniej w Warszawie. Był biegłym sądowym Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu. Z ruchem niepodległościowym związany od lat 50. W stanie wojennym wspomagał podziemną działalność NSZZ „Solidarność", Konfederacji Polski Niepodległej, Solidarności Walczącej. Pomagał osobom ukrywającym się, uciekającym przed więzieniem i aresztowaniem. W stanie wojennym dwukrotnie w jego mieszkaniu przeprowadzano rewizje, był zatrzymany na 48 godzin. Od 1985 wspomagał poznański oddział Solidarności Walczącej. Zajmował się m.in. kolportażem niezależnej prasy SW i innych wydawnictw niepodległościowych. Był jedną z osób, które przywoziły z Warszawy i Wrocławia do Poznania wydawnictwa konspiracyjne. Zawsze obecny, brał czynny udział w wolnościowych manifestacjach organizowanych w Poznaniu w latach 80. Działał na rzecz swobód demokratycznych, legalizacji NSZZ „Solidarność", uwolnienia więźniów politycznych. Był inicjatorem stworzenia tablicy na poznańskiej Kaponierze, upamiętniającej tragiczną śmierć Romana Cieślewicza – dziennikarza „Głosu Wielkopolskiego", zamordowanego przez ZOMO po manifestacji 13 lutego 1982 r.

Chojnacki Adolf, ur. 4 stycznia 1932 r. w Cichawie, zm. 22 marca 2001 r. w Makowie Podhalańskim.
(Kraków)

W 1956 przyjął święcenia kapłańskie. W ciągu trzynastu lat kapłaństwa posługiwał jako wikariusz na terenie ośmiu miejscowości: Rabka, Poronin, Bielsko-Biała, Kozy, Chrzanów, Skawina, Nowy Targ, Grabie. W 1969 rozpoczął pracę w Babicach, gdzie od 1973 realizował misję budowy kościoła w przynależącym do tej parafii Zagórzu. W październiku 1981 r. został przeniesiony na stanowisko wikariusza ekonoma pełniącego obowiązki administratora parafii w Krakowie-Bieżanowie Starym. Publicznie krytykował działania władz i nie stosował się do rozporządzeń ograniczających pracę duszpasterską z młodzieżą czy rozwój budownictwa sakralnego. Terenowa administracja państwowa żądała m.in. odebrania mu prawa nauczania religii, naciskała na usunięcie go z Nowego Tar-

gu i z Krakowa i nie wyrażała zgody na mianowanie proboszczem. Z uwagi na działalność i postawę był szykanowany i represjonowany przez SB. Jego życie było realnie zagrożone. Najbardziej spektakularnym przykładem jego działalności był protest głodowy na terenie bieżanowskiej parafii w 1985. Kapłan odpowiadając na prośbę Anny Walentynowicz, wyrażoną w imieniu inicjatorów protestu przeciw represjom wobec działaczy Solidarności i szkalowaniu księży, udostępnił pomieszczenia i wspomógł organizatorów akcji. W półrocznej głodówce rotacyjnej uczestniczyło ponad 370 osób z około 65 miejscowości. W lutym 1986 r. został przeniesiony do Juszczyna, niedaleko Makowa Podhalańskiego. Usunięcie kapłana z Krakowa dało skutek odwrotny od oczekiwanego przez władze. Na peryferyjnej parafii kontynuował działalność religijno-patriotyczną, przyciągając tam środowiska niepodległościowe. W jego wiejskiej parafii pojawiła się m.in. Anna Walentynowicz, Leszek Moczulski, a nawet delegacja związków zawodowych z Francji. Pod jego wpływem zmieniała się świadomość i postawa mieszkańców wioski i okolic. Mawiał, że czuł się zobowiązany do walki o polskość. Ochraniał pamięć i tożsamość narodową, przywracał szacunek dla przeszłości i dla obrońców Ojczyzny. Publicznie mówił o fałszowanych przez komunistów wydarzeniach z historii Polski. Przekazywał prawdę m.in.: o wojnie polsko-bolszewickiej, agresji sowieckiej na Polskę, wywózkach na Syberię, zbrodni katyńskiej, żołnierzach powojennego podziemia niepodległościowego, Czerwcu ’56, Marcu ’68, Grudniu ’70, zabójstwie ks. Jerzego Popiełuszki, niewyjaśnionych zgonach kapłanów związanych ze środowiskami opozycyjno-niepodległościowymi. W 1993 zrezygnował z probostwa w Juszczynie i podjął pracę wśród Polaków w Rumunii oraz na Ukrainie. W 1997 wrócił do kraju z uwagi na pogarszający się stan zdrowia. Zamieszkał w Domu Księży Emerytów w Makowie Podhalańskim i tam przebywał do śmierci. Pochowany został w Juszczynie. W 2007 pośmiertnie otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Chorzępa Kazimierz, ur. 20 stycznia 1953 r. w Sokołowie Małopolskim.
(Rzeszów)

Od 1978, wraz z ojcem, był zaangażowany w ujawnianie zbrodni NKWD w Turzy k. Sokołowa Małopolskiego. W 1980 związał się Solidarnością Wiejską. Od 30 grudnia 1980 r. do lutego 1981 r. brał udział w strajkach chłopskich w Ustrzykach Dolnych i siedzibie byłej WRZZ w Rzeszowie. Organizował wówczas zaplecze żywnościowe. W 1981 został wiceprzewodniczącym Zarządu Gminnego „S” RI w Sokołowie. Wraz z żoną Marią współ-

organizowali Duszpasterstwa Rolników w Górnie, Łowisku, Leżajsku i Sokołowie Małopolskim. W listopadzie 1983 r. był współzałożycielem i członkiem Rzeszowskiego Komitetu Oporu Rolników. W latach 1984–1987 pełnił funkcję łącznika z rzeszowskim oddziałem Solidarności Walczącej. W sierpniu 1985 r. został jednym z redaktorów biuletynu informacyjnego RKOR „Wieś Polska". Nadal pozostawał zaangażowany w przywracanie pamięci o obozie NKWD w Trzebusce k. Sokołowa Małopolskiego. 11 listopada 1988 r. zorganizował mszę świętą w intencji pomordowanych tamże. Kolportował wydawnictwa podziemne, m.in. „Wieś Rzeszowską", „Bieszczadnik", „Solidarność Rolników", „Wieści". 5 marca 1989 r. został przewodniczącym WKZ „S" RI w Rzeszowie. Był delegatem na Krajowy Zjazd „S" RI. W tym samym roku wziął udział w kampanii wyborczej KO (prowadził spotkania przedwyborcze). Od 1988 należał do Niezależnego Ruchu Ludowego. W 2016 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od sierpnia 1982 r. do października 1987 r. był rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Rzeszowie w ramach SOR o kryptonimie „Pięść". Od listopada 1987 r. do marca 1989 r. przez Wydział VI WUSW w Rzeszowie w ramach SOR o kryptonimie „Kora". Od marca do października 1989 r., w ramach KE o kryptonimie „Kmieć".

Choszcz Elżbieta Konstancja, ur. 11 marca 1952 r. w Grudziądzu.

(Bydgoszcz)

Była zaangażowana w działalność środowiska grudziądzkiej opozycji. Brała udział w działalności Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w Pomorskiej Odlewni i Emalierni w Grudziądzu. Za tę działalność została zatrzymana 14 grudnia 1981 r. i w okresie od 15 grudnia 1981 r. do 6 lipca 1982 r. była internowana i osadzona w Zakładzie Karnym w Bydgoszczy-Fordonie oraz w Ośrodkach Odosobnienia w Gołdapi i Darłówku. Po zwolnieniu z internowania uczestniczyła w organizowaniu spotkań działaczy grudziądzkiej Solidarności oraz w akcjach protestacyjnych. Była jedną z sygnatariuszy petycji skierowanej do Premiera PRL w sprawie uwolnienia działaczy Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" oraz w 1984 deklaracji Społecznego Stowarzyszenia Obrony Praw Człowieka. W 1983 brała udział w opracowaniu i kolportażu ulotek, sygnowanych przez Tymczasowe Prezydium NSZZ „Solidarność" w POiE w Grudziądzu, nawołujących do uczczenia rocznicy Konstytucji 3 Maja. 3 maja 1983 r. została zatrzymana na 48 godzin, następnie objęta dozorem MO. Postępowanie przeciwko niej zostało umorzone 30 lipca 1983 r., ale została zwolniona z pracy w Cechu

Rzemiosł Różnych w Grudziądzu. Pozostawała bez niej przez okres około 4 miesięcy. 27 kwietnia 1984 r. funkcjonariusze SB dokonali przeszukania mieszkania należącego do matki Elżbiety Choszcz w Grudziądzu, w wyniku którego zarekwirowali 42 podziemne wydawnictwa (m.in.: „Toruński Informator Solidarności", „Iskra", „Tygodnik Mazowsze", „Niepodległość" i „Solidarność Walcząca"). W związku z powyższym 28 kwietnia 1984 r. została tymczasowo aresztowana i osadzona w Zakładzie Karnym w Grudziądzu, jako podejrzana o uczestnictwo w kolportażu bezdebitowej literatury na terenie Grudziądza w okresie od sierpnia 1983 r. do dnia zatrzymania. Postępowanie przeciwko niej zostało umorzone 25 lipca 1984 r. na podstawie ustawy o amnestii. Zwolniona z aresztu 27 lipca 1984 r. Z uwagi na prowadzoną działalność opozycyjną w latach 1983–1985 zakazano jej wyjazdów zagranicznych do wszystkich krajów świata. Zastrzeżenie zostało anulowane 13 lutego 1984 r. w związku z planowanym wyjazdem na pobyt stały do USA. W latach 1982–1988 była inwigilowana przez Służbę Bezpieczeństwa w Grudziądzu i Toruniu. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 566/2017 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Chwalewski Marek, ur. 22 czerwca 1939 r. w Pabianicach.
(Pabianice)

W marcu 1968 r. i w grudniu 1970 r. uczestniczył w protestach antyreżimowych. W latach 70. zaangażował się w działalność opozycyjną. Należał do Komitetu Obrony Robotników, Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz do Ruchu Wolnych Demokratów. Współpracował również z Wolnymi Związkami Zawodowymi Wybrzeża. Kolportował podziemne wydawnictwa, m.in. „Robotnika", „Opinię" i „Ruch Związkowy". Od 1980 do 1981 wydawał pismo „Solidarni z Gdańskiem". W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność", pełnił funkcję m.in. przewodniczącego jej struktury w Pabianicach, był także członkiem Zarządu Regionu Łódzkiego. W sierpniu 1981 r. organizował w Pabianicach tzw. marsz głodowy. Wielokrotnie był poddawany represjom, aresztowany, skazywany za działalność opozycyjną i więziony. W 1974 został aresztowany za „szkalowanie ustroju" i przesyłanie krytycznych wiadomości na ten temat do rozgłośni Radia Wolna Europa. Następnie w ramach represji został przymusowo umieszczony w szpitalu psychiatrycznym. Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981 r. internowany. Zwolniony z internowania w grudniu 1982 r. Po uwolnieniu działał w podziemiu. W 1988 roku wystąpił z NSZZ „Solidarność", po czym związał się z Solidarnością Walczącą i organizacją Solidarność '80. Po 1989

został wydawcą, wydawał m.in. gazety lokalne, w tym „Co Wy na To?". Od 1990 do 1991 należał do Partii Wolności.

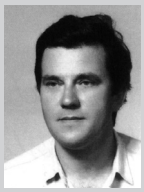

Chyczewski Leopold, ur. 8 lutego 1949 r. w Jeleniej Górze, zm. 21 lipca 2019 r. tamże.
(Dolny Śląsk)

Architekt. Należał do Dolnośląskiej Okręgowej Izby Architektów RP. W 1975 ukończył studia na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej. W tym samym roku, wraz z żoną Elżbietą dołączył do zespołu projektowego w Inwestprojekcie Wrocław i brał udział w opracowywaniu projektów osiedli Nowy Dwór i Kuźniki we Wrocławiu: jako asystent projektanta, projektant oraz główny projektant i kierownik zespołu. W latach 1980–1981 był przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w Inwestprojekcie. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w 1982 został aktywnym działaczem Solidarności Walczącej. W tym samym roku otworzył prywatną pracownię na podstawie uzyskanej licencji. Projektował budynki w Nowym Dworze przy ulicy Strzegomskiej, nadając indywidualny wyraz wielkiej płycie, osiedle domów jednorodzinnych na Żernikach, kościół w Nowym Dworze (kontynuował wygrany konkurs) oraz kościół wraz zespołem parafialnym w Milanówku (też wygrał konkurs). W latach 1985–1987 pracował w Kuwejcie jako projektant w INCO (Industrial Engineering and Consulting Office), opracowywał projekty: Baloush Bus Terminal i NHA Coastal Strip w rejonie centrum Okolica Centrum. Po powrocie do kraju z kolegami założył Studio Ar-5, w ramach którego opracował wiele projektów architektonicznych i wnętrz takich obiektów jak pizzernia „Pan Smak", hotel na placu Drobnera we Wrocławiu, domu handlowego „SOLPOL" we Wrocławiu i budynku ZUS w Jeleniej Górze czy Curtis Plaza w Warszawie. W latach 1966–2008 kontynuował swoją praktykę zawodową w Kuwejcie i Zjednoczonych Emiratach Arabskich, opracowując projekty architektoniczne i wnętrz budynków biurowych, mieszkalnych i szpitalnych oraz infrastruktury drogowej, jak most czy tunel. Po powrocie do kraju od 2009 swoje wieloletnie doświadczenie realizował we współpracy z arch. W. Jarząbkiem w ramach własnej działalności jako firma ArchDesign Studio LC. Leopolda Chyczewskiego.

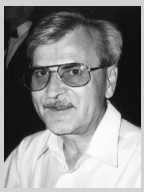

Cichocki Zdzisław, ur. 2 września 1948 r. w Bielawie.
(Dolny Śląsk)

Od września 1980 r. do 1989 należał do Komisji Zakładowej Solidarności w Instytucie Kształtowania Środowiska we Wrocławiu. Od stycznia 1981 r. pełnił funkcję II zastępcy przewodniczącego KZ „S". W czasie sta-

nu wojennego nawiązał kontakty z Solidarnością Walczącą. Przez długi czas ukrywał dwoje członków SW – Kornela Morawieckiego oraz Hannę Łukowską-Karniej. Udostępniał swoje mieszkanie na spotkania konspiracyjne, brał udział w kolportażu nielegalnych druków i wydawnictw. Był dwukrotnie aresztowany. W 1983 został skazany przez Sąd Rejonowy Wydział Karny we Wrocławiu za „kontynuowanie działalności związkowej i udostępnianie mieszkania działaczom podziemnych struktur dla organizowania w nim nielegalnych spotkań". Uznany winnym czynu zrzucanego mu w akcie oskarżenia, skazany na 10 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata, z zaliczeniem na poczet orzeczonej kary okresu tymczasowego aresztowania od 15 do 28 lutego 1983 r. Od tamtej pory cały czas inwigilowany.

Cichoń Franciszek, ur. w 1949 r. w Graboszycach.
(Jastrzębie-Zdrój)

Był pracownikiem Kopalni Węgla Kamiennego „Borynia" w Jastrzębiu-Zdroju. W dniach 28 sierpnia–3 września 1980 r. brał udział w strajku w KWK „Borynia". Od września 1980 r. członek NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego w dniach 14–18 grudnia 1981 r. aktywnie uczestniczył w antyreżimowym strajku. Po jego zakończeniu został zatrzymany na 48 godzin. Zajmował się kolportażem podziemnych czasopism, m.in. „Tygodnika Mazowsze", „Solidarności Walczącej", „Solidarność – Prawda i Sprawiedliwość". W dniach 17–24 sierpnia 1988 r. współorganizował strajk w Kopalni Węgla Brunatnego „Morcinek" w Kaczycach. W 2012 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 300/2012 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Cichoń Franciszek, ur. 7 grudnia 1938 r. w Kazanowie (Ukraina).
(Zgorzelec)

W 1957 ukończył SP w Zgorzelcu. W latach 1956–1958 pracował jako kierownik biura podawczego w Sądzie Rejonowym w Zgorzelcu. W latach 1958–1960 przebywał na rencie inwalidzkiej. W latach 1960–1970 był zatrudniony jako przykręcacz osnów w Fabryce Włókienniczej w Zawidowie Filia w Zgorzelcu. W latach 1970–2005 pracował jako kaletnik-monter oraz jako brygadzista w zgorzeleckiej Spółdzielni Inwalidów Delta. W październiku 1980 r. wstąpił do NSZZ "Solidarność". W tym samym czasie współtworzył i został członkiem Komitetu Założycielskiego, wkrótce jego przewodniczącym. Był zaangażowany w kolportaż niezależnych wydawnictw Solidarności w Jeleniej Góry, w tym „Solidarności Jeleniogórskiej" i „Odrodzenia".

Od października 1980 r. członek MKZ w Zgorzelcu/MKK Ziemia Zgorzelecka. W styczniu i lutym 1981 r. wziął udział w strajku okupacyjnym w klubie „Gencjana" w Jeleniej Górze. W latach 1982–1989 pełnił funkcję przewodniczącego Tymczasowej Komisji Zakładowej. Współorganizował kolportaż podziemnych wydawnictw w zakładzie, zbierał składki na pomoc dla aresztowanych, internowanych i ich rodzin. 31 sierpnia 1982 r. współorganizował, a także osobiście uczestniczył w antyreżimowej demonstracji w Zgorzelcu. W latach 1982–1989 razem z synem Robertem kolportował wydawnictwa podziemne, które sprowadzał z Oleśnicy, Wrocławia i Warszawy. Zorganizował również sieć kolportażu w Zgorzelcu (z Jerzym Hendzlem, Wacławem Janikowskim, Marianem Nowosielskim, Ryszardem Serwą, Janem Skowrońskim) takich czasopism niezależnych, jak m.in.: „Biuletyn Dolnośląski", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Ogniwo", „Region", „Tygodnik Mazowsze", „Gencjana", „Paragraf. Pismo Małopolskiego Komitetu Walki o Praworządność", zgorzelecka „Iskra", „Fama" i „Zgorzelina", także kaset magnetofonowych, książek i ulotek. W latach 1983–1987 był zaprzysiężonym członkiem zgorzeleckiego oddziału Solidarności Walczącej. W latach 1984–1987 współpracował z Niezależnym Ruchem Działania „Solidarność" w Zgorzelcu. W latach 1982–1987 był wielokrotnie zatrzymywany i poddawany rewizjom. Od lutego do czerwca 1989 r. pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego. Od 1989 do 2005 był przewodniczącym Komisji Zakładowej. Od lutego 1989 r. do 1990 członkiem – założycielem Komisji Koordynacyjno-Informacyjnej Ziemia Zgorzelecka/ Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego Ziemia Zgorzelecka. Od 20 kwietnia do czerwca 1989 r. był członkiem KO „Solidarność" Ziemia Zgorzelecka. W 2017 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Do 10 stycznia 1990 r. był rozpracowywany przez WUSW w Jeleniej Górze i RUSW w Zgorzelcu.

Cieszewski Tadeusz, ur. 7 stycznia 1918 r., zm. 31 grudnia 1986 r.

(Trójmiasto)

W czasie II wojny światowej był „cichociemnym", posługiwał się pseudonimem „Borus". Wchodził w skład grupy, która po zakończeniu kursów odprawowych w Anglii nie została przerzucona do kraju. Po wojnie pracował na Uniwersytecie Gdańskim. Był człowiekiem o zdecydowanie antykomunistycznych poglądach. W Trójmieście w latach stanu wojennego szkolił działaczy zainspirowanych działalnością Solidarności Walczącej w zakresie konspiracji, metod walki i dywersji.

Cieszyński Przemysław, ur. 7 maja 1965 r. w Łodzi.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W latach 80., jako student, zaangażował się w działalność podziemną. 17 lutego 1984 r. został aresztowany. W październiku przeprowadził się do Wrocławia i został członkiem Solidarności Walczącej. W ramach działalności pełnił rolę kuriera oraz kolportował wydawnictwa SW na terenie Wrocławia i Poznania. Pod koniec kwietnia 1987 r. został zatrzymany. Mimo gróźb i nakłaniania nie podpisał dokumentu zobowiązującego go do lojalności wobec władz PRL.

Cnotalski Krzysztof, ur. 31 października 1956 r. w Łodzi k. Stęszewa.
(Poznań)

W latach 1978–1990 był pracownikiem HCP w Poznaniu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął działalność jako kolporter wydawnictw podziemnych, kaset audio, ulotek i wydawnictw okolicznościowych. Działał w podziemnych strukturach Solidarności w HCP, kolportował niezależne pismo „Czas Kultury", współorganizował (z Henrykiem Popielewskim, Zdzisławem Lewandowskim, Franciszkiem Okonkiem) pomoc finansową dla osób aresztowanych i ich rodzin. Organizował manifestacje rocznicowe, akcje ulotkowe, plakatowe, akcje malowania antyreżimowych haseł na murach i zbierania informacji dotyczących HCP. W 1984 wstąpił do Solidarności Walczącej. Był współzałożycielem i drukarzem czasopisma „Hipolit". W latach 1986–1987 kilkakrotnie zatrzymywany na 48 godzin, a także wiele razy przesłuchiwany. Od 1987 był zaangażowany w druk pism podziemnych, m.in. „Solidarności Walczącej HCP", „Róbmy Swoje", „Nauczyciela", „Gryfa" i „Właściwego Toru". Z Maciejem Frankiewiczem współorganizował msze za Ojczyznę. W sierpniu 1988 r. wziął udział w dwudziestoczterogodzinnym strajku w HCP. Przed 1 maja 1988 r. był dwukrotnie zatrzymany, ukarany przez kolegium ds. wykroczeń za wnoszenie do HCP ulotek i nielegalnych wydawnictw oraz zwolniony z pracy. Przywrócono go do pracy w październiku 1988 r. W 1989 uczestniczył w kampanii wyborczej KO „Solidarność" . Od lat 90. pracuje jako drukarz. W 2001 został wyróżniony odznaką Zasłużony Działacz Kultury.

Od 17 maja 1985 r. do 28 sierpnia 1989 r. rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Poznaniu w ramach SOR o kryptonimie „Tama"/SOS o kryptonimie „Szofer".

Cupała Wiesław, ur. 27 sierpnia 1956 r. w Ostrowie Wielkopolskim.
(Dolny Śląsk)

Używał pseudonimu Rotmistrz. Happener, jeden z liderów Pomarańczowej Alternatywy, artysta, pisarz, matematyk, redaktor strony internetowej Ruchu Wolność i Pokój. W latach 1976–1980 współpracował z KOR i Komitetem Samoobrony Społecznej „KOR" oraz kolportował niezależne czasopisma wydawane przez te organizacje. W dniach 13 i 14 grudnia 1978 r. współtworzył struktury Studenckiego Komitetu Solidarności we Wrocławiu. W listopadzie i w grudniu 1981 r. został współzałożycielem, redaktorem, autorem i drukarzem pisma NZS „Na Strajku". W stanie wojennym był internowany, w okresie od 18 lutego do 15 marca 1982 r. Przebywał w obozie w Nysie. W latach 1982–1989 był zaangażowany w druk i kolportaż wydawnictw Solidarności Walczącej. W latach 1983–1987 z jego mieszkania, w którym był ulokowany tajny nadajnik, nadawano audycje Radia Solidarności Walczącej. W latach 1982–1988 składał „Biuletyn Dolnośląski". W latach 1990–1991 należał do Partii Wolności. Za swoją działalność został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Cybulski Andrzej Adam, ur. w 1958 r. w Piotrkowie.
(Trójmiasto)

Był zatrudniony jako marynarz na Wydziale Usług Żeglugowych Morskiego Portu Handlowego w Gdańsku. W 1980 roku wstąpił do NSZZ „Solidarność". W październiku 1982 r. rozpoczął działalność w strukturach Solidarności Walczącej. 3 września 1986 r. przeprowadzono rewizję w jego mieszkaniu, w trakcie której znaleziono ulotki i wydawnictwa sygnowane przez NSZZ „Solidarność", wskutek czego został zatrzymany i aresztowany. 25 kwietnia 1987 r. Prokuratura Wojewódzka w Gdańsku wydała postanowienie o uchyleniu aresztu tymczasowego. Postanowieniem Sądu Najwyższego – Izby Karnej w Warszawie z 23 października 1987 r. postępowanie karne przeciwko niemu zostało umorzone. W tym samym roku został działaczem Polskiej Partii Niepodległościowej. Zajmował się m.in. drukowaniem niezależnych pism, takich jak „Orlik" czy „Polonia Restituta". W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 280/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Cydzik Antoni, ur. w 1941 r. w Cydziku.
(Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981 r. rozpoczął działalność podziemną. W 1982 został współtwórcą Grupy Feniks i Robotniczego Wydawnictwa Feniks – podziemnych organizacji działających na terenie Wrocławia i zajmujących się drukiem ulotek i prasy niezależnej oraz ich kolportażem. W 1983, w ramach działalności w Grupie Feniks, rozpoczął współpracę z Solidarnością Walczącą. W 2018 roku na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 540/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

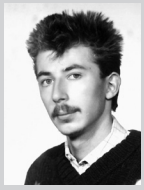

Cymborski Adam Piotr, ur. w 1967 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W 1982 został jednym ze współzałożycieli Młodzieżowego Komitetu Oporu w Zespole Szkół Ogrodniczych w Mysiadle k. Warszawy. Uczestniczył w wydawaniu podziemnych czasopism, takich jak: „Victoria", „Sympatyk" czy „Legion Młodych". W 1984 został współzałożycielem Grupy Politycznej „Wolność i Niepodległość" wydającej pismo „Niepodległość Polski". W marcu 1984 r. organizował wyjazdy młodzieży wspierającej strajk w Zespole Szkół Rolniczych w Miętnem k. Garwolina. Współpracował również z Międzyzakładowym Komitetem Robotniczym Solidarność (MRKS) w Warszawie oraz z PPS-Rewolucja Demokratyczna. Był zaangażowany w drukowanie czasopisma „Robotnik", kolportował prasę podziemną, w tym m.in.: „Tygodnik Wojenny", „Robotnika", „CDN – Głos Wolnego Robotnika", „Wolę", „PWA", „KOS", a także książki wydawane w tzw. drugim obiegu przez takie wydawnictwa, jak „Most", „Krąg" czy "Przedświt". Był współzałożycielem warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej, powstałego z istniejącej wcześniej niepodległościowej grupy „Alternatywa". W latach 1986–1991 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Uczestniczył w wielu akcjach Grup Wykonawczych SW. Był redaktorem, drukarzem i współorganizatorem kolportażu książek oraz pism wydawanych przez SW, w tym m.in. „Wolnego Strzelca", „Alternatywy", „Solidarności Walczącej" i „Warszawskiego Biuletynu Ulicznego". Przewoził masowe ilości prasy wydawanej przez Solidarność Walczącą we Wrocławiu w celu dalszego kolportażu, a wśród nich: „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Replika", „Solidarność Dolnośląska", „Wiadomości bieżące". W latach 1985–1989 był kilkakrotnie zatrzymywany. W 2012 został odznaczony Krzyżem Solidarności

Walczącej, w 2020 roku Krzyżem Wolności i Solidarności. W 2016 uzyskał status działacza opozycji antykomunistycznej przyznany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Od 26 kwietnia 1986 r. do 3 marca 1989 r. był rozpracowywany przez Wydz. III-2 SUSW w ramach SOR/KE o kryptonimie ,,Szef".

Czachor Magdalena, ur. 16 czerwca 1961 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie Gdańskim. Od stycznia do maja 1981 r. była etatową sekretarką Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Uniwersytetu Gdańskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego została aresztowana razem z grupą studentów UG, w związku z organizacją podziemnej drukarni NZS. Zwolniono ją po 3 miesiącach. Zaangażowała się wówczas w druk i kolportaż podziemnych wydawnictw. W latach 1982–1983 drukowała pismo „sKORpion", redagowane przez Joannę Dudę-Gwiazdę. W styczniu 1987 r., po śmierci ojca Stanisława Kowalskiego, współredagowała biuletyn Solidarności Walczącej Trójmiasto. W latach 1988–1989 współorganizowała akcję „Żołnierz Solidarny". W związku z odmową służby wojskowej przez męża Marka Czachora nawiązała współpracę z Ruchem Wolność i Pokój i francuskim ruchem MAN („Mouvement pour une alternative non-violante"). Była ostatnią osobą prowadzącą w Kościele Mariackim w Gdańsku modlitwy w intencji uwięzionych więźniów politycznych. Współorganizowała również protesty przeciwko budowie elektrowni jądrowej w Żarnowcu. W 2015 została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności, w 2019 Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Pracuje w IPN-ie.

Czachor Marek, ur. 30 marca 1960 r. w Słupsku.
(Trójmiasto)

Profesor nauk fizycznych Uniwersytetu Gdańskiego. We wrześniu 1980 r. został współzałożycielem Niezależnego Zrzeszenia Studentów Polskich na Uniwersytecie Gdańskim. Od jesieni 1980 r. współpracował z NZS, drukował niezależne pismo NZS UG „Reduta" oraz kolportował wydawnictwa niezależne. Po wprowadzeniu stanu wojennego w dniach 14 i 15 grudnia 1981 roku brał udział w strajku na Uniwersytecie Gdańskim. Po strajku pomógł ukryć powielacz NZS oraz udostępnił mieszkanie na drukarnię. 20 grudnia został zatrzymany na 48 godzin, a następnie 15 stycznia 1982 r. aresztowany i postawiony przed sądem wraz z grupą działaczy NZS i So-

lidarności. 3 lutego wyrokiem Sądu Marynarki Wojennej w Gdyni skazano go w trybie doraźnym na 3 lata pozbawienia wolności oraz 2 lata pozbawienia praw publicznych, osadzony w ZK w Koronowie, a później przeniesiony do Potulic. Po roku, 21 grudnia 1982 r. uzyskał przerwę w odbywaniu kary i mógł kontynuować studia. Formalnie został zwolniony 28 lipca 1983 r. na mocy amnestii. W 1984 zaczął współpracę z Solidarnością Walczącą Oddział Trójmiasto. Był łącznikiem między Ewą Kubasiewicz a Andrzejem Kołodziejem oraz kolporterem wydawnictw podziemnych. W latach 1986–1988 był zatrudniony przy pracach wysokościowych w Spółdzielni Pracy Absolwent w Gdańsku. W listopadzie 1987 r. został pracownikiem naukowym Wydziału Mechanicznego Politechniki Gdańskiej. W listopadzie 1987 r. aresztowany za odmowę podjęcia służby wojskowej. Po 42 dniach w areszcie, został zwolniony na pierwszej rozprawie. Nie stawiał się do sądu na kolejne rozprawy, w związku z czym w styczniu 1989 r. został zatrzymany i skazany wyrokiem Sądu Marynarki Wojennej w Gdyni na 1 rok pozbawienia wolności w zawieszeniu. Od stycznia 1987 r. do grudnia 1989 r. z żoną Magdaleną Czachor redagowali pismo „Solidarność Walcząca. Oddział Trójmiasto". Po aresztowaniu Andrzeja Kołodzieja w styczniu 1988 roku, do zwolnienia z więzienia Romana Zwiercana w październiku 1988 roku pełnił funkcję szefa Oddziału Trójmiasto Solidarności Walczącej. W latach 1989–1990 redagował pismo SW i LDPN „Żołnierz Solidarny". Koordynował również akcję przesyłania tego pisma oficerom Wojska Polskiego. Po zaprzysiężeniu w czerwcu 1989 roku został jawnym przedstawicielem Solidarności Walczącej na Wybrzeżu. Był przeciwnikiem porozumień Okrągłego Stołu oraz zwolennikiem bojkotu wyborów 4 czerwca 1989 r. W 1990 został przywrócony do pracy na Politechnice Gdańskiej. Jest autorem publikacji z zakresu fizyki teoretycznej oraz taternikiem. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w roku 2015 Krzyżem Wolności i Solidarności. Od 23 czerwca 1983 r. do 14 lipca 1989 r. był rozpracowywany przez Wydział III KW MO (od lipca 1983 WUSW) w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Cela"; od 18 lipca 1989 r. do 29 stycznia 1990 r. przez Inspektorat II WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Czarnecka Teresa, ur. 1 marca 1942 r. w Kowlu.
(Dolny Śląsk)

Była zaangażowana w tworzenie i wspomaganie struktur konspiracyjnych w pierwszym, najtrudniejszym okresie stanu wojennego. Udostęp-

niała swoje mieszkania, kontakty, werbowała osoby do działalności podziemnej. Kolportowała wydawnictwa niezależne, m.in. gazetę związkową „Z Dnia na Dzień". Po utworzeniu Solidarności Walczącej złożyła przysięgę organizacyjną, nie przerywając współpracy ze strukturami podziemnego związku. W marcu 1984 r. została aresztowana. Zwolniono ją na mocy amnestii w lipcu tego samego roku. Po wyjściu z więzienia nadal aktywnie działała w konspiracji. Regularnie zbierała i przekazywała składki na rzecz potrzebujących działaczy podziemia.

Czarska-Fieldorf Maria, ur. 20 marca 1925 r. w Wilnie, zm. 21 listopada 2010 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

W czasie II wojny światowej, na tajnych kompletach uzyskała świadectwo dojrzałości. W 1943 została zaprzysiężona jako łączniczka Armii Krajowej. Brała udział w akcji „Ostra Brama" jako sanitariuszka w szpitalu polowym w Kolonii Wileńskiej. Od lipca 1945 r. w wyniku ekspatriacji wraz z matką Janiną Fieldorf i siostrą Krystyną Ney zamieszkały na stałe w Łodzi. W 1962 zamieszkała w Gdańsku. Była córką gen. Augusta Emila Fieldorfa ps. Nil, dowódcy Kedywu AK i zastępcy dowódcy AK. W latach 80. jej mieszkanie było miejscem spotkań działaczy, w tym Solidarności Walczącej. W 2010 otrzymała Złoty Krzyż Zasługi po raz drugi.

Czerepiuk Krzysztof, ur. 14 grudnia 1970 r. w Piotrkowie Trybunalskim.
(Krosno)

W drugiej połowie lat 80. był zaangażowany w kolportaż różnego rodzaju wydawnictw tzw. drugiego obiegu. Pod koniec 1988 roku nawiązał kontakt z Dariuszem Tajchmanem z krośnieńskiego oddziału Solidarności Walczącej. Współpracował z nim na terenie Krosna do czasu ujawnienia się Kornela Morawieckiego. W 1989 przywoził do Krosna materiały Solidarności Walczącej. Po rozpoczęciu studiów w Krakowie współpracował z tamtejszym oddziałem Solidarności Walczącej. Kolportował pisma SW, m.in.: rzeszowską „Galicję", krakowską „Solidarność Walczącą" i „Solidarność Zwycięży", a także książki, kalendarze, pocztówki i znaczki. Brał udział w usuwaniu pomnika Lenina w Nowej Hucie. Uczestniczył w demonstracji pod KW PZPR oraz pod konsulatem ZSRR w sprawie niepodległości Litwy.

Czanturia Giorgi, ur. 19 sierpnia 1959 r., zm. 3 grudnia 1994 r. **(Gruzja)**

Gruziński działacz antykomunistyczny, jeden z liderów odnowionej (Gruzińskiej) Partii Narodowo-Demokratycznej (NDPG), w niepodległej Gruzji działacz opozycji przeciwko prezydentowi Eduardowi Szewardnadze. Z wykształcenia był historykiem. W 1981 brał udział w odtworzeniu w podziemiu działającej przed 1921 Partii Narodowo-Demokratycznej i stanął na czele jej grupy inicjatywnej razem z Iraldi Kadagiszwilim i Mamuką Giorgadze. Współorganizował razem z nimi antyradzieckie demonstracje. Po dwóch latach takiej działalności został aresztowany. Po zwolnieniu był jednym z najaktywniejszych współpracowników Zwiada Gamsachurdii w antykomunistycznej opozycji końca lat 80. XX wieku. W 1989 nawiązał pierwsze kontakty z Solidarnością Walczącą. 13 grudnia 1990 r. w Warszawie uczestniczył w powołaniu międzynarodowej organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa ’90, Narodowo–Demokratyczna Partia Gruzji uczestniczyła aktywnie w pracach powołanej w Warszawie organizacji. W sierpniu 1990 r. członkowie Solidarności Walczącej Piotr Hlebowicz i Wojciech Stando, jako zaproszeni goście Gruzińskiej Partii Narodowo-Demokratycznej, aktywnie uczestniczyli w załagodzeniu konfliktu pomiędzy większością Azerską a gruzińską administracją w jednym z regionów Gruzji. Czanturia Giorgi opowiadał się przeciwko uczestnictwu antyradzieckich ugrupowań w wyborach parlamentarnych w Gruzji w 1990 (pierwszych wolnych wyborach od likwidacji Demokratycznej Republiki Gruzji), argumentując, że wybory te odbywają się pod auspicjami radzieckimi i gruzińscy patrioci winni je zbojkotować, nadal domagając się całkowitej suwerenności swojego kraju.

Czerwińska Aleksandra, ur. 28 marca 1940 r. w Pabianicach. **(Łódź)**

Ukończyła polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1980 wstąpiła do NSZZ „Solidarność” i została członkiem Komisji Zakładowej, wcześniej nie wiedząc o istnieniu ruchów niepodległościowych w Polsce. Uczestniczyła w strajkach zakładowych. Brała udział w mszach za Ojczyznę. W stanie wojennym wstąpiła do struktur Solidarności Walczącej. Działając w jej ramach, prowadziła własną grupę konspiracyjną oraz podziemną drukarnię. Do 1990 wydawała pismo „Jednością Silni”, w jej mieszkaniu miała siedzibę redakcja tego tytułu. Zajmowała się również kolportażem prasy podziemnej.

Czapiewski Bogdan, ur. 8 marca 1949 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

Pianista i pedagog. Studiował na Akademii Muzycznej w Gdańsku, na Akademii Muzycznej w Warszawie oraz w Indiana University School of Music w Bloomington. Tytuł profesora zwyczajnego uzyskał w 2001 w Katedrze Fortepianu na Wydziale Instrumentalnym AM w Gdańsku. Jest laureatem wielu najważniejszych konkursów pianistycznych. W początkowych latach stanu wojennego współpracował z Ewą Kubasiewicz oraz Markiem i Magdaleną Czachor m.in. przy redakcji biuletynów Solidarności Walczącej.

Czwaczka Leszek Stanisław, ur. 23 stycznia 1962 r. w Głogowie.
(Lubiń)

W latach 1982–1989 był członkiem podziemnej Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" KGHM Zakładów Robót Górniczych w Lubinie. 13 lutego 1982 r. został zatrzymany po mszy świętej za Ojczyznę. Dwa tygodnie przetrzymywano go w lubińskim areszcie, a następnie został skazany na karę grzywny za nawoływanie do demonstracji. W latach 1983–1989 należał do Solidarności Walczącej. W latach 1983–1989 był kolporterem wydawnictw podziemnych, m.in. „Solidarności Walczącej", „Żądła Robola", „Biuletynu Informacyjnego TKZ NSZZ Solidarność ZRG Lubin", „NSZZ Solidarność Zagłębia Miedziowego" czy „Wolnego Głosu". Był również organizatorem akcji ulotkowych Solidarności Walczącej" w kopalniach Zakładów Górniczych Rudna oraz Zakładów Górniczych Polkowice. W okresie 1983–1989 działał w Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Zakładów Robót Górniczych Lubin".

Czyżewski Jerzy Julian, ur. 27 lipca 1939 r. we Lwowie, zm. 27 października 2018 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1962 ukończył studia w zakresie fizyki na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1971 zdobył stopień doktora, w 1977 uzyskał habilitację. W 1991 został profesorem. W latach 1962–2009 był pracownikiem naukowym w Instytucie Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1972–1973 był stypendystą Fundacji Welcha w National Instytute of Stansards and Technology w Stanach Zjednoczonych, w 1980 rządu Holandii w FOM Instytute w Amsterdamie. W 1957 wziął udział w demonstracji we Wrocławiu przeciwko zamknięciu pisma „Po Prostu". W 1968 uczestniczył w wydarzeniach marcowych we Wrocławiu. Został ukarany zablokowaniem wyjazdu

naukowego do Stanów Zjednoczonych. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", został przewodniczącym Koła „S" w Instytucie Fizyki oraz przewodniczącym Komitetu Założycielskiego na Uniwersytecie Wrocławskim. Od stycznia 1981 r. pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej. W latach 1980–1981 współpracował z uczelnianym pismem „Komunikaty NSZZ <Solidarność>". Był autorem tekstów w niezależnym tytule „Solidarność Dolnośląska". Od października 1980 r. współorganizował Sekcję Branżową Pracowników Nauki i Oświaty „S" we Wrocławiu. Od lutego do czerwca 1982 r. pełnił funkcję pełnomocnika ds. organizacyjnych przewodniczącego RKS Dolny Śląsk, współorganizował i szefował Tajnej Kancelarii RKS. Współorganizował struktury łączności RKS z komisjami zakładowymi we Wrocławiu. Współpracował z pismem RKS „Dziś i Pojutrze". W czerwcu 1982 r. był przesłuchiwany w KW MO we Wrocławiu pod pretekstem „naruszenia porządku prawnego" i aresztowany bez postawienia zarzutów. W proteście podjął głodówkę. 10 lipca został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w ZK w Grodkowie. 5 grudnia 1982 r. zwolniony. W 1983 współorganizował akcję ulotkową „Solidarność Zwycięży" grupy Jana Koziara „Młyn". W latach 1983–1989 działał w Duszpasterstwie Akademickim we Wrocławiu. Od 1989 ponownie należał do NSZZ „S" Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1992 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Czyżykowska Jolanta, ur. w 1965 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

W latach 80. ukończyła Technikum Poligraficzne we Wrocławiu. W latach 1984–1989 była zaangażowana w działalność podziemną. Od 1984 dostarczała podziemnym drukarniom papier i farbę drukarską. W tym samym roku została także członkiem Młodzieżowych Jednostek Oporu. W 1985 związała się z pismem młodzieży niezależnej „Co u Nas". Od 1986 należała do Międzyszkolnego Komitetu Oporu. Uczestniczyła w akcjach malowania antyreżimowych haseł i symboli na murach i drzwiach osób represjonujących działaczy opozycji. Współpracowała z Solidarnością Walczącą, Ruchem WIP, RKW, PPS i „Pomarańczową Alternatywą". Była zaangażowana w kolportaż wydawnictw niezależnych. Od 1986 aktywnie brała udział w większości antyreżimowych demonstracji i protestów ulicznych. Między 1987 a 1989 r. została wielokrotnie pobita i była zatrzymywana. Uczestniczyła w strajkach w 1988 oraz w kampanii wyborczej w 1989. W okresie późniejszym była zatrudniona w Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Dolmel Drives (następnie Dolmel Drives Ltd).

D

Daszkiewicz Piotr

(Poznań)

W okresie tzw. karnawału „Solidarności" brał udział w strajkach studenckich w Poznaniu. Po wprowadzeniu stanu wojennego kolportował wydawnictwa podziemne, w tym głównie czasopisma poznańskie, a następnie również pisma sygnowane przez Solidarność Walczącą. Organizował przerzuty wydawnictw konspiracyjnych z Krakowa i z Warszawy. Drukował i redagował „Strzechę" i „Ceglarza", sporadycznie także ulotki. Uczestniczył w organizacji druku „Tygodnika Mazowsze" w Poznaniu. Pomagał w organizowaniu przerzutów sprzętu poligraficznego i informatycznego z Francji do Polski. W 1984 związał się z Liberalno-Demokratyczną Partią „Niepodległość". Od 1986 kierował Wielkopolskim Oddziałem L-DP „N", wchodził też w skład Rady Politycznej. W 1987 wyemigrował do Francji, gdzie został jednym z założycieli organizacji „Solidarność z Solidarnością" Regionu Wielkopolska, współpracownikiem „Kontaktu", a także Instytutu Literackiego w Maisons-Laffite. Będąc na emigracji, śledził powstawanie Poznańskiego Porozumienia Wyborczego „Solidarność i Niepodległość", które Wielkopolski Oddział LDP"N" tworzył razem z poznańską Solidarnością Walczącą.

Dedeszko-Wierciński Eugeniusz, ur. 1 sierpnia 1963 r. w Olsztynie k. Jeleniej Góry.

(Dolny Śląsk)

Był liderem podziemnego NZS na Uniwersytecie Wrocławskim, a także wydawcą, redaktorem, drukarzem i kolporterem podziemnych wydawnictw. Organizował akcje ulotkowe, plakatowe i demonstracje i sam w nich uczestniczył. Należał do Solidarności Walczącej, był zaangażowany w działalność Radia SW, a także w studenckie akcje SW „Kontra" i Rady Oddziału SW Dolny Śląsk. W 1982 roku rozpoczął studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Od 1986 rozpoczął studia w Instytucie Filologii Polskiej UWr. W 1991 przerwał je. Od października 1983 r. kolportował podziemne wydawnictwa, m.in. „Solidarność Walczącą", „Wiadomości Bieżące" i „Solidarność Dolnośląską" na wrocławskich uczelniach, głównie na uniwersytecie i politechnice. Na przełomie lat 1982 i 1983 wziął

udział w przeszkoleniu drukarskim prowadzonym przez działaczy Solidarności Walczącej. Od 1983 organizował druk, a także drukował wydawnictwa NZS Uniwersytetu Wrocławskiego. Był współtwórcą, redaktorem i organizatorem druku niezależnego pisma NZS „Akces". W 1983 przystąpił do Solidarności Walczącej, angażował się w kolportaż, druk i organizację punktów poligraficznych. Od 1986 był wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany przez SB. Od 1987 uczestniczył w większości happeningów „Pomarańczowej Alternatywy". Na przełomie lat 1987 i 1988 współtworzył Akcję Studencką Solidarności Walczącej. W maju 1988 brał udział w strajku okupacyjnym na Uniwersytecie Wrocławskim, był też redaktorem pisma NZS „Komunikat". Od grudnia tego samego roku pełnił funkcję redaktora i drukarza pisma ASSW „Kontra". W maju 1989 r. wziął udział w strajku okupacyjnym na Uniwersytecie Wrocławskim. W czerwcu tego samego roku współorganizował wrocławski Obóz Żywego Protestu. Był członkiem Rady Oddziału Solidarności Walczącej Dolny Śląsk i redaktorem dwutygodnika „Solidarność Dolnośląska".

Dębiński Stanisław, ur. 7 grudnia 1952 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Działalność konspiracyjną rozpoczął w grudniu 1981 r., kiedy Andrzej Bafalukosz zaproponował mu uczestnictwo w podziemnej Solidarności. W 1982 podjął współpracę z Solidarnością Walczącą. Przez kilka lat zajmował się kolportażem wydawnictw podziemnych, ich drukowaniem i wytwarzaniem diapozytywów do sitodruku. Współpracował m.in. z Barbarą Sarapuk, Albertem Łyjakiem, Jadwigą Tokarską, braćmi Andrzejem i Janem Bafalukosz, Waldemarem Bobnisem. Regularnie dostarczał prasę podziemną do Zgorzelca, której odbiorcami byli Zdzisław Kania, Grażyna Pałys oraz małżeństwo Szafrańskich. W 1987, jadąc z Janem Bafalukoszem samochodem wypełnionym wydawnictwami niezależnymi, został zatrzymany przez SB. Skutkiem zatrzymania był przepadek samochodu i wysoka grzywna. W 2019 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Dobrzyński Leszek, ur. 5 czerwca 1967 r. w Szczecinie.
(Szczecin)

Politolog. W latach 1985–1988 był zatrudniony jako zestrajacz aparatury elektronicznej w Państwowym Przedsiębiorstwie Automatyki i Aparatury Kontrolno-Pomiarowej Meratronik w Szczecinie. W 1985 wstąpił w szeregi Solidarności Walczącej i struktur podziemnych w Meratro-

niku. Do 1990 drukował ulotki, petycje i odezwy. W latach 1986–1990 był autorem artykułów, redaktorem i drukarzem podziemnego pisma Solidarności Walczącej „Gryf". W 1987 zaangażował się w kolportaż podziemnych wydawnictw KPN, „Solidarności Walczącej" i „Solidarności" na terenie fabryk i szkół średnich. Był też kurierem przewożącym niezależną prasę między Szczecinem, Wrocławiem, Poznaniem i Gdańskiem. Brał udział w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach oraz regularnego nasłuchu radiostacji SB i MO. Także w 1987 został członkiem Rady Zakładowej w Meratroniku. W 1988 współorganizował Komitet Założycielski i wystąpił do sądu z wnioskiem o rejestrację. Wiosną 1988 r. był w związku z tym przesłuchiwany. W latach 1988–1989 w ramach Służby Zastępczej Poborowych pracował jako konserwator w Domu Pomocy Społecznej w Nowogardzie. W latach 1989–1990 był zatrudniony jako automatyk w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Energetyki Cieplnej w Szczecinie. W tym samym okresie pisał artykuły i drukował podziemne pismo Solidarności Walczącej „Gazetka Uliczna – Szczecin". Od stycznia 1989 r. uczestniczył w pięciu krótkich, niezależnych emisjach Radia Solidarność Walcząca na fali III Programu Polskiego Radia. Był też współorganizatorem i uczestnikiem manifestacji i wieców na placu Grunwaldzkim pod hasłami: „Sowieci do domu", „Wolność Polsce", „Ukarać zbrodniarzy stanu wojennego", przekształcających się w marsze uliczne. Współorganizował również i jednocześnie brał udział w blokadach sowieckich koszar w Szczecinie. W 2007 roku został odznaczony medalem Pro Memoria.

Doliński Grzegorz Stefan, ur. 27 października 1957 r. we Wrocławiu.
(Niemcy)

Inżynier dźwięku. W latach 1983–1985 był zatrudniony w Teatrze Pantomimy im. Henryka Tomaszewskiego we Wrocławiu. W 1985 roku wyjechał do Niemiec. Podjął tam współpracę z Arbeitsgruppe „Solidarność" Eschweiler-Aachen. W latach 1985–1988 współorganizował i uczestniczył w wielu demonstracjach pod Ambasadą PRL w Kolonii. Arbeitsgruppe „Solidarność" współpracowała z Centrum Informacji Akademickiej Niezależnego Zrzeszenia Studentów oraz z Solidarnością Walczącą, z którymi podpisano umowy o współpracy. Wspomagała finansowo fundusz wydawniczy NSZZ „Solidarność" Regionu Środkowo-Wschodniego i Pomorza Zachodniego, fundusz dla strajkujących robotników, fundusz pomocy prasie podziemnej przy CSSO. Pomagała finansowo także NZS-owi w Warszawie i Krakowie, Solidarności Podbeskidzia i Solidarności Walczącej. Był zwo-

lennikiem bliskiej współpracy z Solidarnością Walczącą, dlatego jego podpis w imieniu Arbeitsgruppe „Solidarność" Eschweiler-Aachen znalazł się na umowie o ich współpracy. Po zakończeniu w 1990 działalności niepodległościowej prowadził własną działalność gospodarczą na terenie Polski i Niemiec.

Domachowski Ryszard, ur. 2 grudnia 1941 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W lipcu 1961 r. rozpoczął pracę w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni na Wydziale K-1. W marcu 1968 r., na zaproszenie studentów, brał udział w wiecu na Politechnice Gdańskiej, za co został zatrzymany i pobity. Grożono mu również różnego rodzaju konsekwencjami. W grudniu 1970 r. był jednym z organizatorów protestu na Wydziale K-1. Uczestniczył w starciach z milicją i wojskiem na pomoście oraz na torach. W sierpniu 1980 r. współorganizował strajk na Wydziale K-1, a także odpowiadał za wystawienie wart. Wkrótce potem został członkiem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność". Brał udział w wielu manifestacjach antyreżimowych i walkach z ZOMO. Uczestniczył w mszach za Ojczyznę u ks. Jastaka, ks. Skierki, o. Ryby oraz ks. Jankowskiego, jak również w pielgrzymkach Ludzi Pracy na Jasną Górę i do Kałkowa-Godowa. Kolportował wydawnictwa podziemne, w tym także te, które były sygnowane przez Solidarność Walczącą.

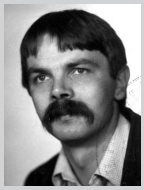

Domagalski-Łabędzki Włodzimierz, ur. 4 maja 1957 r. w Łodzi.
(Łódź)

Domagalski-Łabędzki Włodzimierz, ur. 4 maja 1957 r. w Łodzi. (Łódź) W 1981 ukończył studia w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego, a w 1987 został absolwentem Instytutu Bibliotekoznawstwa tej samej uczelni. Od września 1980 r. do 1981 działał w strukturach Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Uniwersytecie Łódzkim. Na przełomie stycznia i lutego 1981 r. brał udział w strajku studentów łódzkich uczelni o rejestrację NZS. W latach 1981–1983 pracował jako nauczyciel historii w szkołach podstawowych nr 24 i 184 w Łodzi. W latach 1983–1990 był zatrudniony w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej tamże. Od 1983 należał do TKZ „S" w WiMBP, współorganizował samokształcenie w łódzkim środowisku studenckim, organizował kolportaż wydawnictw podziemnych. W latach 1985–1989 współorganizował hurtową sieć kolportażu wydawnictw podziemnych, w tym m.in. „Tygodnika Ma-

zowsze", „PWA. Przegląd Wiadomości Agencyjnych", „Solidarności Walczącej", a także książek niezależnych wydawnictw, m.in. Officyny Liberałów, Niepodległości, Wersu, Prawego Marginesu, Kręgu, jak również hurtową sieć kolportażu wydawnictw podziemnych w Łodzi. W latach 1987–1989 redagował pisma podziemne: „Wolność" i „Unia". W latach 1987–1989 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Elżbiety Węgierskiej w Łodzi, redagował też „Informatora Duszpasterstwa Ludzi Pracy". Pod koniec 1988 r. wraz z Krzysztofem Napieralskim i Piotrem Jaworskim współtworzył łódzki oddział SW. Od 2008 jest działaczem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Domaradzki Andrzej, ur. 8 września 1958 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Drukarz i organizator druku wydawnictw podziemnych. Zorganizował własną, kilkuosobową grupę drukarzy, którymi kierował. Działał pod pseudonimem „Stawek", dołączył do grupy Zofii Maciejewskiej. Jego grupa drukowała początkowo pismo „Z Dnia na Dzień", następnie „Solidarność Walczącą", później sporadycznie inne niezależne tytuły dla zakładów takich, jak Archimedes, Hutmen czy Dolmel. Przez pewien czas drukował także „Biuletyn Dolnośląski". Kontaktował się z Ewą Grzegorzewską. Matryce pobierał w mieszkaniu Zdzisława Naskręta przy ul. Świeradowskiej. Gotowe czasopisma dostarczał do skrytki znajdującej się na ul. Sanockiej, należącej do Pani Wandy Dryll, skąd zabierali je kolporterzy. Wszystkie wydruki były dostarczane terminowo w ilości około 10 tysięcy sztuk. Wykonywał również liczne naprawy powielaczy. 14 grudnia 1983 r. został aresztowany. Zwolniony na mocy amnestii z dnia 22 lipca 1984 r.

Domińczyk Mirosław, ur. 6 grudnia 1953 r. w Krakowie.
(Kielce, USA)

Założyciel Solidarności w Kielcach i całym regionie świętokrzyskim. 20 sierpnia 1980 r. zorganizował strajki w kieleckich zakładach pracy. Pojechał do Stoczni Gdańskiej w celu nawiązania łączności z MKS-em. Był członkiem Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność", pierwszym przewodniczącym i organizatorem Regionu Świętokrzyskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. został internowany. Szantażem i groźbami zmuszono go do wyjazdu z kraju. W Stanach Zjednoczonych podjął bliską współpracę z amerykańskim ruchem związkowym, z centra-

lą ALFL-CIO. Pracował z tak znaczącymi osobami, jak Tom Khannszef z departamentu zagranicznego związku oraz Adrian Karatnycki i Nadia Diuk. Był jednym z najbardziej aktywnych członków komitetu pomocy Solidarności w Nowym Jorku. Organizował transport urządzeń poligraficznych i różnorakich wydawnictw do Polski, w tym także dla Solidarności Walczącej. Korzystał z pośrednictwa Biura Zagranicznego Solidarności Walczącej w Brukseli oraz z własnych kanałów przerzutowych, które organizował m.in. w Wielkiej Brytanii, Francji i Szwajcarii. Współpracował z Jakubem Karpińskim i Ireną Lasotą. W latach 80. był niezwykle ofiarnie i bezinteresownie zaangażowany w pomoc dla ruchu niepodległościowego w Polsce.

Dryll Wanda, ur. 23 listopada 1947 r. we Wrocławiu.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W czasie stanu wojennego, a także po jego formalnym zakończeniu udostępniała swoje mieszkanie na spotkania konspiracyjne działaczom Solidarności, jak i Solidarności Walczącej. Jej mieszkanie pełniło także funkcje tzw. skrzynki kontaktowej. Po powstaniu Solidarności Walczącej zajmowała się pracami redakcyjnymi i korektorskimi w redakcji pisma „Solidarność Walcząca", a także pozostałymi wydawnictwami SW.

Drzazgowski Tadeusz, ur. 20 października 1945 r. w Bytowie.
(Katowice)

Działał pod pseudonimem „Spokojny". Działalność opozycyjną podjął w latach 70. XX wieku i stał się wówczas obiektem zainteresowania SB. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", należał do Komitetu Założycielskiego w GPBW. W 1981 został członkiem Gliwickiej Grupy Działania KPN. Po wprowadzeniu stanu wojennego – od 13 grudnia 1981 r. do 1990 – ukrywał się. 13 grudnia 1981 r. był współtwórcą II Garnituru Gliwickiej Delegatury „Solidarności", tego samego dnia wydrukował (z Bogusławem Choiną i Andrzejem Jakubcem) na dziecięcej drukarence ulotki z hasłami: „Precz z komuną", „Wypuścić internowanych", „Przywrócić Solidarność", a następnie je rozrzucił. 14 grudnia wydrukował (z Bogusławem Choiną i Andrzejem Jakubcem) na ramce pierwszy numer „Biuletynu II Garnituru Gliwickiej Delegatury". 31 grudnia 1981 r. zorganizował wysyłkę ulotek „pocztą balonową" (baloniki napełniano gazem ziemnym). W 1982 został szefem i koordynatorem prac IIGGD„S", zrzeszającej kilkanaście grup. 3 maja 1982 r. zorganizował patriotyczną manifestację w Gliwicach. Był pomysłodawcą Radia „S" IIGGD„S" i MKO Zabrze, użytego do zorganizowa-

nia drugiej manifestacji 31 sierpnia 1982 r. 8 października – w odpowiedzi na ustawę delegalizującą „S" – zorganizował akcję opieczętowania hasłem „Solidarność żyje" 150 autobusów komunikacji miejskiej w gliwickiej zajezdni. W 1983 oddał kierowanie Delegaturą Piotrowi Kowrydze. W tym samym roku założył kilka drukarń, wyszkolił kilkanaście zespołów drukarskich, głównie dla Solidarności Walczącej na Górnym Śląsku i we Wrocławiu. Od sierpnia 1985 r. po dekonspiracji drukarni podziemnej zaczął być poszukiwany listem gończym. Był inicjatorem antologii poezji powstałej w grudniu 1981 r. i styczniu 1982 r. Zatytułowanej Reduta Śląska. Był również współautorem opracowania z maja 1982 r. Społeczne koszty oporu społecznego. W 2011 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W latach 1980–1982 był rozpracowywany przez Wydz. V-2 KW MO w Katowicach w ramach SOS o kryptonimie „Murarz". Do 1988 przez p. V-2 RUSW w Gliwicach w ramach SOR o kryptonimie „Balon".

Duda Czesław Jan, ur. w 1950 r. w Katowicach.

(Katowice)

Od września 1980 r. był członkiem NSZZ „Solidarność". Uczestniczył w powołaniu Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" w przedsiębiorstwie „Elektromontaż-1" w Katowicach. Pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Oddziałowej, następnie wchodził w skład Komisji Zakładowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego jako członek podziemnych struktur NSZZ „Solidarność" kolportował nielegalne wydawnictwa, w tym m.in.: „Solidarność Walczącą", „Tygodnik Mazowsze" „Górnika Polski" „RIS – Regionalny Informator Solidarności Śląsko-Dąbrowskiej". 27 października 1985 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Katowicach, gdzie przebywał do 27 lipca 1986 r. Powodem aresztowania był zarzut posiadania bez zezwolenia nadajnika radiowo-telewizyjnego oraz kolportaż nielegalnych pism i ulotek. 19 kwietnia 1986 r. został skazany przez Sąd Rejonowy w Katowicach na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Na mocy przepisów o amnestii z 17 lipca 1986 r. postępowanie karne zostało umorzone. W związku z prowadzeniem działalności opozycyjnej był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa PRL w okresie 1984–1989.

Duda-Gwiazda Joanna, ur. 11 października 1939 r. w Krzemieńcu.
(Trójmiasto)

W latach 1962–1968 należała do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Następnie działała w opozycji demokratycznej. W 1976, wspólnie z mężem Andrzejem Gwiazdą, napisali list otwarty do Sejmu w obronie Komitetu Obrony Robotników (KOR-u), za co oboje otrzymali zakaz opuszczania kraju. Od 1978 działała w Wolnych Związkach Zawodowych Wybrzeża. Redagowała związkowe pismo „Robotnik Wybrzeża". W październiku 1979 r. uczestniczyła w proteście głodowym w kościele Świętego Krzyża w Warszawie, podjętym w ramach solidarności z aresztowanymi działaczami czechosłowackiej Karty 77. W sierpniu 1980 r. brała udział w strajku w Stoczni Gdańskiej. Była współautorką 21 postulatów MKS. Po powstaniu NSZZ „Solidarność" zasiadała w Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej i była jego rzecznikiem prasowym. W latach 1980–1981 należała do gdańskiego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność". W dniu wprowadzenia stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku została internowana. Zwolniono ją 22 lipca 1982 r. W latach 1982–1983 wydawała czasopismo „Skorpion", natomiast w latach 1984–1990 redagowała pismo „Poza Układem", drukowane przez trójmiejski oddział Solidarności Walczącej. Należała do przeciwników porozumień Okrągłego Stołu. W 2000 otrzymała tytuł honorowego obywatela miasta Gdańska. Postanowieniem prezydenta Lecha Kaczyńskiego z 3 maja 2006 r. „za wybitne zasługi w działalności na rzecz przemian demokratycznych w Polsce" została odznaczona Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski. W 2016 została odznaczona przez prezydenta Andrzeja Dudę Krzyżem Wolności i Solidarności. W 2021 otrzymała Order Orła Białego.

Dudek Tomasz
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W latach 1986–1990 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Ściśle współpracował ze Zbigniewem Jagiełłą, będąc jego łącznikiem z kolporterami prasy drugiego obiegu. Przenosił książki podziemnych wydawnictw oraz prasę podziemną, w tym tygodnik „Solidarność Walcząca". Jako kurier wykonywał polecenia Kornela Morawieckiego, m.in. przewoził poufne materiały na trasie Warszawa – Wrocław. Wchodził w skład redakcji tygodnika „Solidarność Walcząca", gdzie zajmował się głównie łamaniem tekstu i przygotowaniem materiałów na komputerze do

później szego druku. Przez pewien czas ukrywał w lokalu, w którym mieszkał, dezertera z armii sowieckiej.

Duławski Lech Kazimierz, ur. 1 czerwca 1951 r. w Kłodzku.
(Lubin)

Górnik. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", był członkiem Komisji Zakładowej w KGHM Zakłady Górnicze „Lubin". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–16 grudnia 1981 r. organizował strajk okupacyjny i przewodniczył Komitetowi Strajkowemu na Szybie w KGHM Zakłady Górnicze „Lubin". Następnie został zwolniony z pracy za udział w strajku. W latach 1982–1989 był działaczem lub współpracownikiem następujących struktur konspiracyjnych: Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność" Województwa Legnickiego, Solidarności Walczącej, Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Zakładów Robót Górniczych w Lubinie. 31 stycznia 1983 r. został aresztowany za działalność w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność". 8 października tego samego roku zwolniono go z Aresztu Śledczego we Wrocławiu. Po wyjściu na wolność kontynuował działalność konspiracyjną. W maju 1988 r. współorganizował strajk w Zakładzie Robót Górniczych KGHM Lubin, w sierpniu 1988 r. współorganizował strajk w KGHM Lubin. W 1988 był członkiem Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Robót Górniczych KGHM Lubin. W latach 1989–1997 należał do Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Zakładu Robót Górniczych KGHM Lubin. Był represjonowany za działalność konspiracyjną. Został odznaczony: Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych" oraz Odznaką Honorową za długoletnią pracę w górnictwie.

Dunin Włodzimierz Jan, ur. w 1959 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

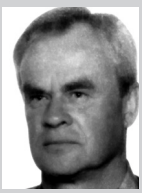

Należał do NSZZ „Solidarność". W trakcie stanu wojennego, w okresie od lutego do marca 1982 r., wykonał około osiemdziesięciu napisów o treści „Precz z PZPR" w środkach komunikacji miejskiej WPK w Gdyni. W związku z tym 31 marca 1982 r. został zatrzymany, a następnie osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku skazano go na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności. W wyniku rewizji wyroku Sąd Najwyższy w Warszawie podwyższył wyrok do 2 lat. Zwolniony z więzienia 20 września 1982 r. po odbyciu 6 miesięcy

kary. Po wyjściu na wolność kontynuował działalność konspiracyjną. Nawiązał współpracę z działaczami Solidarności Walczącej i zajął się kolportażem ulotek, brał udział w nagraniach audycji Radia Solidarność Walcząca oraz w organizowaniu części do naprawy odbiorników radiowych. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 368/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Duszkiewicz Krzysztof Cezary, ur. 22 października 1957 r. w Lublinie.
(Lublin)

W 1980 ukończył studia w zakresie fizyki na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W latach 1980–1987 pracował jako doktorant i asystent w Zakładzie Logiki UMCS. Na przełomie lat 1982 i 1983 współzakładał lubelski oddział Solidarności Walczącej. W latach 1983–1987 pełnił funkcję redaktora naczelnego podziemnego pisma „SW Lublin" oraz serii broszur „Biblioteczka SW Lublin". Był również autorem, tłumaczem, projektantem szaty graficznej, współorganizatorem druku i organizatorem kolportażu ww. wydawnictw. 23 maja 1984 r. został zatrzymany w związku z kolportażem ulotek nawołujących do bojkotu wyborów do rad narodowych, aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Lublinie. 25 lipca 1984 r. zwolniony na mocy amnestii. Od 1985 był wielokrotnie zatrzymywany i zastraszany. W kwietniu 1987 r. wyemigrował do Stanów Zjednoczonych.

W latach 1984–1987 był rozpracowywany przez Wydział III WUSW w Lublinie w ramach sprawy o kryptonimie „Mąciciele"/„Ośmiornica".

Dwojak Józef, ur. 1 lutego 1940 r. w Mogilnie, zm. 18 marca 2015 r. w Lubinie.
(Lubin)

W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" w ZG Lubin. W 1983 został członkiem Solidarności Walczącej. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w druk i kolportaż ulotek podziemnej Solidarności, a także wielu pism i wydawnictw podziemnych z całego Zagłębia Miedziowego z „Solidarnością Walczącą" na czele. Po utworzeniu Tymczasowej Komisji Zakładowej „S" kolportował też pisma „Uskok". Rozprowadzał prasę z różnych stron Polski. Był najbliższym współpracownikiem Jana Kołodzieja. W 1982 został aresztowany razem z synem Mirosławem. Bezpośrednim powodem ich zatrzymania był udział w uroczystości upamiętniającej ofia-

ry stanu wojennego. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Dymarski Lech, ur. 18 października 1949 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Poeta. W 1977 ukończył studia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 1981 ukończył Studium Scenariuszowe PWSFTviT w Łodzi. Był związany z Teatrem Ósmego Dnia i Nową Falą. W 1975 zbierał podpisy pod listem przeciwko prosowieckim zmianom w Konstytucji PRL. Od 1976 współpracował z KOR-em i rozpowszechniał sygnowane przez niego wydawnictwa. W 1977 zorganizował protest przeciwko zwolnieniu z uczelni Stanisława Barańczaka. Publikował w „Zapisie", „Pulsie", „Krytyce", paryskiej „Kulturze" i rosyjskim „Kontynencie". W sierpniu 1980 r. przyłączył się do skierowanego do władz komunistycznych apelu 64 naukowców, literatów i publicystów o podjęcie dialogu ze strajkującymi robotnikami. Zbierał podpisy pod „Listem intelektualistów poznańskich" popierających strajki w Stoczni Gdańskiej. Organizował poznańskie struktury Solidarności. Wchodził w skład Krajowej Komisji Porozumiewawczej, późniejszej Komisji Krajowej „S", należał również do Krajowego Komitetu Strajkowego. Współredagował niezależne czasopismo „Solidarność Wielkopolski". Po wprowadzeniu stanu wojennego został internowany i ponad 10 miesięcy przebywał w odosobnieniu. Po wyjściu na wolność redagował i wydawał konspiracyjne czasopisma „Komunikat" i „Obecność". Pisał też m.in. do „Solidarności Walczącej Oddział Poznań" i londyńskiego „Aneksu". W 1984 założył konspiracyjną Międzyzakładową Radę Solidarności w Poznaniu. W 1990 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim, w 2007 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2014 Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2015 otrzymał Krzyż Wolności i Solidarności. Wyróżniony odznaką honorową „Za zasługi dla Województwa Wielkopolskiego", odznaką „Zasłużony dla kultury", nagrodą literacką „Polcul".

Dzięgielewski Zbigniew, ur. 22 marca 1964 r. w Byczynie.
(Opole)

Po wprowadzeniu stanu wojennego, pod koniec grudnia 1981 r. samodzielnie i z własnej inicjatywy wykonywał antyreżimowe ulotki i rozklejał je na klatkach schodowych na jedynym z opolskich osiedli mieszkaniowych. Wkrótce potem, również działając w pojedynkę, malował na mu-

rach antyreżimowe i prosolidarnościowe napisy. W marcu 1982 r. został zatrzymany przez milicję i pobity na komendzie. Po zwolnieniu kontynuował działalność antykomunistyczną. Prócz akcji malowania napisów antyreżimowych na murach zaangażował się również w kolportaż wydawnictw podziemnych. Kopiował kasety z patriotycznymi piosenkami Jacka Kaczmarskiego i sprzedawał je, a uzyskany ze sprzedaży dochód przekazywał na działalność struktur podziemnych. Został członkiem Młodzieżowej Grupy Niepodległościowej „Pokolenie 80–88". W 1988 wraz z kolegami z konspiracji został aresztowany, a w jego domu przeprowadzono rewizję. W chwili aresztowania był pracownikiem opolskiego ZOZ. Z dyrekcją ZOZ skontaktowali się wówczas funkcjonariusze SB i żądali jego zwolnienia z pracy, uzasadniając to jego rzekomą działalnością terrorystyczną. Współpracował z Solidarnością Walczącą.

Dźwiniel Marian, ur. w 1939 r. w Albertynie.
(Poznań)

W marcu 1968 r. uczestniczył w demonstracjach studenckich pod pomnikiem Adama Mickiewicza w Poznaniu. Od marca 1981 r. należał do KZ „Solidarność" Dziennikarzy. Od kwietnia do grudnia 1981 r. redagował pisma MKZ i ZR Wielkopolska – „Solidarność Wielkopolska" i „Wiadomości Dnia". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 roku, został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Gębarzewie. Zwolniono go w lipcu 1982 r. Po wyjściu na wolność pozostawał bez zatrudnienia. Wiosną 1983 r. został zatrudniony jako nieetatowy nauczyciel w Niższym Seminarium Duchownym Zmartwychwstańców w Poznaniu oraz nieetatowy współpracownik dominikańskiego wydawnictwa „W drodze". W latach 1985–1989 pisał do podziemnych pism „Solidarność Walcząca" (ps. Jan Grad), „Czas Kultury" i „Solidarność – Poznań". W 1985 został zatrzymany i był przesłuchiwany. W latach 1987–1990 pracował jako redaktor w Instytucie Zachodnim.

E

Eberhardt Grzegorz, ur. w 1950 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Był pracownikiem Wytwórni Filmów Dokumentalnych w Warszawie. Po wprowadzeniu stanu wojennego zajmował się drukowaniem i kolportażem „Tygodnika Wojennego", a następnie „Przeglądu Wiadomości Agencyjnych". Pisał artykuły do prasy podziemnej, rozprowadzał również niezależne pisma. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 70/2018 – został odznaczony KrzyżemWolności i Solidarności.

F

Fabiańska Barbara, ur. 12 października 1957 r. w Poznaniu.
(Poznań)

W 1984 ukończyła informatykę na Politechnice Poznańskiej, a w 2005 studium podyplomowe w zakresie muzealnictwa na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jesienią 1980 była współzałożycielką Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Politechnice Poznańskiej, a także struktury międzyuczelnianej NZS. Do 1983 należała do tej organizacji. W dniach 3–6 kwietnia 1981 r. została delegatką na na I KZD NZS w Krakowie. Była również członkiem międzyuczelnianej komisji ds. ustawy o szkolnictwie wyższym i redaktorem pisma NZS PP „Errata". W listopadzie i grudniu 1981 r. była członkiem KS PP strajku studenckiego w sprawie ustawy o szkolnictwie wyższym i usunięcia rektora Hebdy. Od stycznia do października 1982 r. Zaangażowała się w działalność podziemnych struktur NZS PP, organizowała działalność wydawniczą i kolportaż podziemnych wydawnictw. Założyła dwie podziemne drukranie: Drukarnię im. 13 Grudnia oraz Drukarnię im. Romka Strzałkowskiego. Była współorganizatorką akcji protestacyjnych w Poznaniu. 4 października 1982 r. została aresztowana i przetrzymywano ją w Areszcie Śledczym KWMO oraz w Areszcie Śledczym przy ul. Młyńskiej w Poznaniu. Zwolniono ją 1 kwietnia 1983 r., a 9 maja wyrokiem Sądu Wojsk Lotniczych w Poznaniu postępowanie wobec niej umorzono. W latach 1984–1989 współpracowała z podziemnym Wydawnictwem Karta w Warszawie. Od 1985 do 1987 pracowała w Przedsiębiorstwie Zagranicznym Ameprod. W latach 1985–1988 pełniła funkcję sekretarza redakcji podziemnego pisma „Czas". Współpracowała z Solidarnością Walczącą Oddział Poznań. W latach 1987–1989 jako pracownik Osiedlowego Domu Kultury „Słońce", została współorganizatorką niezależnego Klubu „Słońce" konsolidującego poznańską opozycję. W latach 1987–1991 kierowała Archiwum Wschodnim Oddział w Poznaniu; była także jego współzałożycielką. W 1989 przyjęto ją do Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. W tym samym roku została sekretarzem redakcji informatora wyborczego KO Solidarności w Poznaniu „Głos Wolny", a w 1990 pisma „Obserwator Wielkopolski". Od 1990 roku pracowała także jako dziennikarka oddziału poznańskiego TVP. Później była zawodowo związana z mediami, działalnością wydawniczą i wystawienni-

czą. W 2001 Barbarę Fabiańską wyróżniono odznaką Zasłużony Działacz Kultury, w 2006 Nagrodą Marszałka Województwa Wielkopolskiego za całokształt dorobku w dziedzinie kultury. W 2010 została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2011 Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej, w 2016 odznaką „Zasłużony dla Kultury Polskiej", w 2013 Nagrodą Instytutu Pamięci Narodowej „Świadek Historii", w 2017 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Fabrycki Robert, ur. w 1965 r. w Gorzowie Wielkopolskim.
(Poznań)

Od 1983 do 1990 r. prowadził działalność opozycyjną w strukturach Ruchu Młodzieży Niezależnej w Gorzowie Wielkopolskim. Był zaangażowany w kolportaż wydawnictw bezdebitowych, m.in.:„Szańca", „Obserwatora Wielkopolskiego", „Solidarności Walczącej" czy „Tygodnika Mazowsze". Rozprowadzał prasę podziemną wśród studentów Politechniki Poznańskiej. Brał udział w akcjach ulotkowych. Uczestniczył również w akcjach malowania haseł antykomunistycznych w miejscach publicznych. Po utworzeniu drukarni RMN w Poznaniu ukończył specjalny kurs techniki sitodruku w Warszawie, a następnie zajmował się drukiem wydawnictw bezdebitowych. Po 1988 rozszerzył działalność opozycyjną w ramach zorganizowanych struktur Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Politechnice Poznańskiej. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 203/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Falicki Paweł Barnaba, ur. 11 czerwca 1954 r. w Lublinie.
(Dolny Śląsk)

W 1979 ukończył Wydział Matematyki i Informatyki na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1979–1982 był programistą systemowego Centrum Obliczeniowego Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1982–1984 pracował jako programista w Pracowni Modeli Matematycznych w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. W latach 1984–1986 pełnił funkcję kierownika pracowni informatycznej Instytutu Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1986–1988 był współzałożycielem i prezesem Zarządu Spółdzielni Elektroniczno-Informatycznej Inel we Wrocławiu. W czasie studiów SB nakłaniała go do współpracy. W latach 1979–1988 kolportował niezależne, a następnie podziemne wydawnictwa na terenie Wrocławia, w tym m.in.: „Głos", „Biuletyn Informacyjny" KSS KOR, „Niepodległość", „Biuletyn Dolnośląski". Od września 1980 r. należał do

NSZZ Solidarność. Na przełomie 1980 i 1981 r. był współorganizatorem kół Solidarności Wiejskiej na Dolnym Śląsku. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał we wrocławskim RKS. Drukował i kolportował niezależne pismo „Z Dnia na Dzień". W czerwcu 1982 r. Był współzałożycielem Solidarności Walczącej i współautorem jej dokumentów programowych. Został członkiem Rady SW odpowiedzialnym głównie za sieć kolportażu na terenie Dolnego Śląska. Współpracował z Radiem Solidarność Walcząca (emisja, wsparcie techniczne), był łącznikiem podziemnych kontaktów zagranicznych, przygotowywał materiały SW i pośredniczył w ich przekazywaniu kurierom m.in. do RFN, Holandii i Francji, odbierając od nich zarazem sprzęt i materiały poligraficzne. Pośredniczył w nawiązaniu kontaktu z Kornelem Morawieckim i zaprzysiężeniu założycieli SW w Lublinie. Był autorem wielu tekstów w prasie podziemnej. W latach 1982–1985 wydawał podziemny miesięcznik polityczno-gospodarczy „Replika", którego był założycielem, w 1983 r. czeskojęzyczny dwumiesięcznik „Nazory" („Opinie"). 28 lutego 1984 r. został aresztowany pod zarzutem pełnienia funkcji kierowniczej w Solidarności Walczącej. W okresie od 28 lutego do 2 lipca 1984 r. Przetrzymywano go w Areszcie Śledczym we Wrocławiu, następnie z nakazu prokuratora został skierowany na przymusową obserwację psychiatryczną w szpitalu. 26 września 1984 r. śledztwo w jego sprawie umorzono na mocy amnestii. W latach 1984–1988 był wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin, skazywany na kary grzywny, a w jego domu przed świętami państwowymi i rocznicami patriotycznymi przeprowadzano rewizje. W 1986 był animatorem i współzałożycielem Dolnośląskiego Towarzystwa Gospodarczego. W kwietniu 1988 r. Wyjechał na emigrację do Holandii. W latach 1989–2005 pełnił funkcję dyrektora holenderskiej firmy Link Europe. Od 1990 był publicystą tygodnika „Najwyższy Czas", następnie miesięcznika „Opcja na Prawo" i portali internetowych (ekonomia, reportaże, chrześcijaństwo, polityka).

W 1975 rozpracowywany przez Wydział III KW MO w Lublinie w ramach SOR o kryptonimie „Student". W 1976 został zarejestrowany przez Wydział IV KW MO we Wrocławiu jako TW „Barnaba", wyrejestrowany po aresztowaniu w 1984, ze względu na dwulicowość. Z relacji Pawła Falickiego wynika, że nie podjął realnej współpracy, a jego spotkania z oficerami SB zakończyły się przed 1980.

Fedorowicz Andrzej, ur. 30 grudnia 1950 r. w Łomży.
(Warszawa)

W 1968 ukończył Technikum Weterynaryjne w Łomży. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych należał do ZSL. W latach 1969–1972 pracował w Powiatowym Zakładzie Weterynaryjnym w Białymstoku, a w 1973 w Powiatowym Zakładzie Weterynaryjnym w Kielcach. W latach 1974–1975 był zatrudniony w Wojewódzkim Zakładzie Weterynaryjnym w Białymstoku Oddział Bielsk Podlaski. Lata 1976–1977 przepracował w Wojewódzkim Związku Kółek Rolniczych w Białymstoku. W latach 1977 – 1978 pełnił funkcję kierownika Zakładu Gospodarki Rolnej w Spółdzielni Kółek Rolniczych w Dobrzyniewie Dużym. W latach 1978–1980 pracował jako zaopatrzeniowiec w Krajowej Spółdzielni Hodowli Drobnego Inwentarza Oddział w Białymstoku, a w latach 1980–1982 w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Studziankach. W 1980 roku wstąpił do NSZZ Solidarność. W latach 1982–1989 był zaangażowany w druk i kolportaż wydawnictw podziemnych, organizował punkty druku (m.in. w swoim domu) i kolportażu tytułów takich jak: „Biuletyn Informacyjny »S« Region Białystok", „Jutrzenka", „Wątek". Zorganizował transport matrycy i powielacza z Warszawy. W latach 1982–1984 współpracował z TKW Region Białystok. W 1983 pracował w młynie w Księżynie. Od 1984 był zatrudniony jako brygadzista w Zakładzie Zwalczania Szkodników Żywności Oddział w Białymstoku. W latach 1985–1986 wchodził w skład białostockiego Tymczasowego Kolegium Wykonawczego MKK. W 1985 przeprowadzono rewizję w jego domu. Był kilkakrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. W 1987 współorganizował spotkanie działaczy białostockiej „S" z Anną Walentynowicz i Andrzejem Gwiazdą. W latach 2001–2007 był posłem IV i V kadencji Sejmu z ramienia LPR. W 2000 otrzymał odznakę Zasłużony Działacz Kultury.

W 1984 był rozpracowywany przez Wydział V WUSW Białystok w ramach SOS o kryptonimie „Odrodzenie". W latach 1984–1986 w ramach SOS o kryptonimie „Weterynarz". Do 18 maja 1987 r. w ramach SOS o kryptonimie „Uparty", w latach 1986–1989 w ramach SOS o kryptonimie „Kotwica".

Ferenc Antoni, ur. 15 lipca 1946 r. w Bytomiu, zm. 22 kwietnia 2008 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1964 ukończył Zasadniczą Szkołę Zawodową w Iławie, uzyskując profesję elektryka. W latach 1964–1966 był uczniem Technikum Gastronomicznego we Wrocławiu. W latach 1966–1972 pracował jako barman, kel-

ner i kucharz we wrocławskich lokalach gastronomicznych. W latach 1972–1974 był zatrudniony jako elektryk w Zakładach Hutniczych Metali Nieżelaznych „Hutmen" we Wrocławiu. W latach 1974–1976 pracował w bazie PKS we Wrocławiu. W latach 1976–1978 w Fabryce Dywanów w Kowarach. W latach 1978–1981 był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Budopol we Wrocławiu. W 1979 został kolporterem wydawnictw niezależnych w zakładzie pracy, m.in. „Robotnika", „Podaj dalej" i „Biuletynu Dolnośląskiego". W 1980 pracował w Czechosłowacji na budowie zagranicznej, jednak w związku z zarzutami głoszenia antykomunistycznych poglądów zerwano z nim kontrakt eksportowy. Od grudnia 1981 r. nie miał stałego zatrudnienia, utrzymywał się z prac dorywczych, głównie remontów. W sierpniu 1980 r. był współorganizatorem strajków we Wrocławiu. We wrześniu tego samego roku został współorganizatorem struktur związkowych NSZZ Solidarność w Budopolu i ich członkiem. 14 grudnia 1981 r. w akcie protestu przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego zorganizował strajk w swoim zakładzie pracy, z którego wkrótce został za to zwolniony. Od 17 do 23 grudnia 1981 r. brał udział w akcji malowania antyreżimowych napisów na murach, a także w akcjach ulotkowych. Na początku 1982 r. Współtworzył Narodową Organizację Wyzwoleńczą Lechia. Uczestniczył w większości demonstracji organizowanych przez wrocławską opozycję. W 1982 związał się z Duszpasterstwem Ludzi Pracy przy parafii św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu, a następnie także przy wrocławskiej parafii Chrystusa Króla. Od kwietnia 1982 r. należał do redakcji podziemnego pisma „Goniec Polski", zajmował się także jego drukowaniem. Jesienią 1982 r. doprowadził do przyłączenia NOW Lechia do struktur Solidarności Walczącej, której został członkiem. W ramach SW stworzył kilka autonomicznych siatek drukarsko-kolportażowych i przeprowadził wiele szkoleń z zasad konspiracji. W czerwcu 1984 r. został zatrzymany i osadzony w Areszcie Śledczym WUSW we Wrocławiu, zwolniono go 27 lipca tego samego roku na mocy amnestii. W 1989 został członkiem Klubu Myśli Politycznej „Wolni i Solidarni". Był rozpracowywany przez Insp. II WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Kangur".

Ferenc Jan, ur. 23 czerwca 1951 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1980 wstąpił do NSZZ Solidarność i został przewodniczącym Komisji Rewizyjnej. Przy wyborach do władz zarządu związku wyeliminował członków PZPR i Rady Zakładowej. 17 maja 1982 r. został zatrzyma-

ny za udział w strajku na terenie wrocławskich zakładów Polifarb, który miał miejsce 13 maja 1982 r. W 1982 rozpoczął współpracę z ‚Solidarnością Walczącą, pomagał przy wydawaniu nielegalnych druków i ich kolportażu. Współpraca ta zakończyła się w 1989. W trakcie tej współpracy miał kontakt z bra

mi Antonim i Stanisławem, szwagrem Marianem Huminiakiem oraz Stanisławem Kapikiem. 10 listopada 1982 r. uczestniczył w akcji protestacyjnej, zorganizowanej na terenie Miejskiego Przedsiębiorstwa Transportu i Sprzętu Budowlanego we Wrocławiu. Razem z innymi pracownikami odmówił przystąpienia do pracy, w następstwie czego został dyscyplinarnie zwolniony. 10 maja 1983 r. Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uznał rozwiązanie umowy za bezzasadne, jednak w związku z negatywnym zapisem na świadectwie pracy oraz militaryzacją zakładu został pozbawiony możliwości podjęcia pracy w zawodzie. To trwało do września 1989 r. W 1989 został zrehabilitowany ustawą sejmową, powrócił do zakładu macierzystego i został wybrany na przewodniczącego NSZZ Solidarność. Sprawował tę funkcję do chwili sprywatyzowania zakładu pracy. W 2018 przeszedł na emeryturę. Do stażu pracy nie zaliczono mu 7 lat pracy, mimo korzystnych dla niego w tej sprawie wyroków sądowych. Został uhonorowany odznaką „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych". (Numer legitymacji 1451 IPN.) W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 276/2020 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Ferenc Zdzisława, ur. 10 października 1948 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

W 1978 zajęła się kolportażem czasopism niezależnych, takich jak: „Robotnik", „Bratniak", „Podaj Dalej" czy „Biuletyn Dolnośląski". W grudniu 1979 r. wzięła udział w pochodzie uformowanym po mszy św. w Archikatedrze Św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu w intencji ofiar Grudnia'70. W sierpniu 1980 r. uczestniczyła w strajku solidarnościowym z robotnikami Wybrzeża. W grudniu 1980 r. wstąpiła w szeregi NSZZ „Solidarność". W 1981 wzięła udział we wrocławskiej demonstracji w obronie więźniów politycznych. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. wstąpiła do struktur podziemnych. W pierwszych dniach była zaangażowana w druk i kolportaż ulotek oraz akcje malowania antyreżimowych napisów na murach. W styczniu 1982 r. podjęła współpracę z Narodową Organizacją Wyzwoleńczą Lechia. Razem z mężem, prowadzili w swoim miesz-

kaniu duży punkt kolportażowy. Od jesieni 1982 r. współpracowała z Solidarnością Walczącą, organizując kolportaż. W latach 1982–1985 była wielokrotnie zatrzymywana i przesłuchiwana. W jej mieszkaniu miały miejsce rewizje. Od 1982 została działaczką Duszpasterstwa Ludzi Pracy we Wrocławiu. Pomimo wielokrotnych interwencji SB, nie zwolniono jej z pracy dzięki nieustępliwości jej przełożonego. W latach 1990–1995 pracowała w WZO. Od 1995 na rencie. Została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności.

Fieko Jerzy, ur. 10 marca 1960 r. w Krasnopolu.
(Poznań)

W 1985 ukończył studia polonistyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 2014 otrzymał tytuł profesora tej uczelni. W latach 1979–1980 był uczniem Technikum Mechanicznego w Suwałkach i kolporterem niezależnych wydawnictw na Suwalszczyźnie ,w tym. m.in. pism: „Biuletyn Informacyjny" KOR/KSS KOR, „Kultura" (Paryż), „Zapis", „Krytyka" czy książek NOW-ej. W październiku 1980 r. został członkiem Komitetu Założycielskiego Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1981–1985 pracował dorywczo m.in. jako pracownik ZR Pojezierze. W dniach 8–18 lutego 1981 r. uczestniczył w strajku ogłoszonym w sprawie rejestracji NZS na UAM. W dniach 24 listopada–12 grudnia 1981 r. był współorganizatorem strajku solidarnościowego ze studentami radomskiej WSI, był również współodpowiedzialny za bezpieczeństwo i porządek w gmachu Collegium Novum UAM. Od momentu wprowadzenia stanu wojennego ,tj. od 13 grudnia 1981 r., do 10 lutego 1982 r. ukrywał się. 12 lutego został internowany. Był przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia w Gębarzewie. W lutym i maju brał udział w tamtejszych buncie i głodówkach. 7 lipca tego samego roku został zwolniony z internowania. W latach 1982–1985 współorganizował samorząd studencki na UAM. W 1983 został przewodniczącym samorządu studenckiego na Wydziale Filologicznym i członkiem Senatu UAM. W latach 1984–1989 był współautorem (ps. Jan Arciszewski, Grzegorz Darski), redaktorem i organizatorem działalności wydawniczej podziemnego pisma „Solidarność Walcząca". Od początku stanu wojennego do 1989 kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. „Obserwatora Wielkopolskiego", „Tygodnika Mazowsze", „Weto", „PWA". W latach 1981–1987 był wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. W latach 1984–1987 współtworzył, redagował i organizował pracę zespołu redakcyjnego podziemnego pi-

sma „Czas". W 1987 napisał teksty do podziemnego podręcznika historii literatury „Glosariusz", dedykowanego nauczycielom i uczniom szkół średnich. 3 grudnia 1987 r. został ukarany grzywną przez kolegium ds. wykroczeń. W latach 1988–1989 współtworzył, redagował i publikował swoje teksty w podziemnym piśmie „Komentarz". Od 1985 pracował jako asystent, a następnie adiunkt i wreszcie profesor na UAM w Poznaniu. W latach 1985–1988 sporadycznie pośredniczył w kontaktach działaczy opozycji z dziennikarzami i dyplomatami zachodnimi, przekazywał informacje o sytuacji w kraju. W 1988 był członkiem KZ UAM w Poznaniu. Między 1989 a 1993 r. członkiem KZ UAM tamże. Autor książek m.in. *Polska, Rosja i misja zesłańców, Rosja Krasińskiego. Rzecz o nieprzejednaniu, Krasiński przeciw Mickiewiczowi. Najważniejszy spór romantyków* oraz rozpraw i artykułów naukowych. Redaktor pośmiertnie wydanej książki Włodzimierza Filipka *Dziennikarz w świecie klerków i współautor suplementu do niej Był sobie „Czas"*. W 2002 został wyróżniony odznaką Zasłużony Działacz Kultury, w 2012 odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2007 i 2012 był laureatem nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Od 2 maja do 28 października 1980 r. był rozpracowywany przez Wydział III KWMO w Suwałkach w ramach SOR o kryptonimie „Technik". Od 10 listopada 1980 r. do 28 marca 1985 r. rozpracowywany przez Wydział III/III-1 KWMO w Poznaniu w ramach SOR/KE o kryptonimie „Technik". Od 28 marca 1985 r. do 25 czerwca 1987 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 Sek. III KW MO/WUSW w ramach SOR o kryptonimie „KOS".

Figiel Krzysztof Jan, ur. 26 listopada 1962 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Od listopada 1981 r. należał do NSZZ „Solidarność". W latach 1981–1987 był związany z podziemnym Wydawnictwem „Młoda Polska". W latach 1982–1989 pisał teksty do czasopism podziemnych, kolportował je, organizował transport oraz lokale dla celów konspiracyjnych. Był także organizatorem dostaw sprzętu i materiałów poligraficznych dla podziemnego pisma „Solidarność" Regionu Gdańskiego. Jako kolporter współpracował z TKZ-ami Regionu Gdańskiego, Ruchem Społeczeństwa Alternatywnego, Federacją Młodzieży Walczącej oraz Solidarnością Walczącą.

Filipek Włodzimierz, ur. 1 lipca 1957 r. w Poznaniu, zm. 23 listopada 2005 r. tamże.
(Poznań)

W 1980 ukończył studia w Instytucie Filologii Polskiej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1975–1976 brał udział w zbieraniu podpisów pod listami do Sejmu PRL przeciwko planowanym zmianom w Konstytucji. Był również zaangażowany w kolportaż wydawnictw emigracyjnych, m.in. paryskiej „Kultury". Przewodniczył studenckiemu Kołu Naukowemu Polonistów. W latach 1976–1977 organizował akcje protestacyjne przeciwko usunięciu z UAM Stanisława Barańczaka, szykanowaniu Teatru Ósmego Dnia. W 1977, po śmierci Stanisława Pyjasa, zbierał podpisy pod listami solidarności ze studentami z Krakowa. Był działaczem Studenckiego Koła Solidarności w Poznaniu, redagował ulotki i oświadczenia SKS, zajmował się organizowaniem kolportażu oraz samym kolportażem jego niezależnych wydawnictw, w tym m.in. książek NOW-ej i czasopism. W 1978 został rzecznikiem SKS. Współpracował z KSS KOR, współorganizował poznańskie wykłady TKN. W sierpniu 1980 r. wspierał protestujące poznańskie zakłady i organizował zbiórki pieniędzy dla strajkujących na Wybrzeżu. We wrześniu 1980 r. wstąpił w szeregi NSZZ „Solidarność". W październiku współzakładał Niezależny Związek Studentów w Poznaniu i został jednym z jego liderów. Reprezentował NZS w komisji ministerialnej kodyfikującej nową ustawę o szkolnictwie wyższym. W sierpniu 1981 r. został etatowym pracownikiem ZR Wielkopolska i kierownikiem Wszechnicy Związkowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Gębarzewie. Zwolniony 6 lipca 1982 r. W latach 1984–1988 zaangażował się w wydawanie podziemnego pisma „Czas", był pomysłodawcą tytułu i koncepcji ideowej, pierwszym redaktorem naczelnym, autorem, współautorem publikowanych w nim wywiadów, organizatorem grona znaczących autorów i współpracowników. Od 1985 współredagował poznańskie pismo „Solidarność Walcząca", a w 1988 również pismo „Komentarz" wydawane przez poznański oddział Solidarności Walczącej. 31 października 1986 r. został zatrzymany, razem z Janem Plewą, podczas przewożenia samochodem prasy podziemnej z Warszawy do Poznania. 10 grudnia kolegium ds. wykroczeń orzekło wobec niego karę grzywny i przepadek samochodu wobec właściciela samochodu Jana Plewy. W 1988 Włodzimierz Filipek został starszym wykładowcą historii kultury na Wydziale Edukacji Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu. W ostatnich la-

tach życia wspierał związaną z ASP grupę artystyczną „Wunderteam Omela". Był publicystą. W 1989 współpracował z KO „Solidarność" w Poznaniu. Po 1990 zawodowo był związany z mediami i działalnością wydawniczą. Od 2 września 1977 r. do marca 1983 r. był rozpracowywany przez Wydział III KW MO w Poznaniu w ramach SOS o kryptonimie „Mątwa", SOR o kryptonimie „Nonet", KE o kryptonimie „Mangusta". Od 13 lipca 1989 r. był rozpracowywany przez Inspektorat II WUSW w Poznaniu w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica". Został wyrejestrowany na podstawie pisma Wydz. C WUSW w Poznaniu do Biura C MSW w Warszawie z 13 czerwca 1990 r.

Fludzińska Maria, ur. 28 czerwca 1935 r. w Rokietnicy.
(Rzeszów)

We wrześniu 1980 r. rozpoczęła działalność w NSZZ „Solidarność" w rzeszowskiej służbie zdrowia. Pełniła funkcję sekretarza Komisji Zakładowej Zakładu Opieki Zdrowotnej nr 1 w Rzeszowie. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 roku, aktywnie włączyła się w podziemną działalność opozycyjną, angażując się przede wszystkim w kolportaż. W latach 1982–1989 była kolporterką prasy podziemnej. Kolportowała pisma związkowe NSZZ „Solidarność", Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników i Solidarności Walczącej. W 1983 nawiązała kontakt ze strukturami podziemnymi w Bochni, gdzie wydawano pismo „Kurierek", następnie ze strukturami podziemnymi w Krakowie i tamtejszym pismem „Solidarność Zwycięży". Związana była również z siatką kolportażową Solidarności Walczącej, kolportując prasę wrocławską, głównie „Solidarność Walczącą", i rzeszowską „Galicję". Prowadziła szeroki kolportaż dla OKOR, rozprowadzając głównie „Solidarność Rolników", a następnie czasopismo „Wieści" dla Niezależnego Ruchu Ludowego „Solidarność". We współpracy z Wieńczysławem Nowackim przekazywała ukraińskojęzyczne wydawnictwa – w tym Pismo Święte – do Przemyśla, skąd było przekazywane dalej, na tereny dzisiejszej Ukrainy. Pomimo inwigilacji do końca 1988 r. uniknęła dekonspiracji. W 2011 została odznaczona Krzyżem Solidarności Walczącej.

Franciszkowska Janina, ur. 23 czerwca 1937 r. w Ustianowej, zm. 20 kwietnia 2016 r. w Sarbsku.
(Gliwice)

W latach 1958–1984 pracowała w Dyrekcji PKP w Gliwicach. W 1984 przeszła na rentę inwalidzką. W latach 1988–1990 była łącznikiem

gliwickiej grupy katowickiego oddziału Solidarności Walczącej z zachodnioberlińską redakcją czasopisma „Pogląd". We wrześniu 1980 r. w Dyrekcji PKP w Gliwicach zakładała struktury NSZZ "Solidarność". W tym samym miesiącu w wyborach związkowych została wybrana na przewodniczącą Komisji Zakładowej. Funkcję tę pełniła do ogłoszenia stanu wojennego. W 1981 wstąpiła do Konfederacji Polski Niepodległej. 13 grudnia 1981 r. została aresztowana w Hucie 1-go Maja w Gliwicach i dotkliwie pobita przez ZOMO. W konsekwencji pobicia była leczona szpitalnie, stwierdzono u niej uszkodzenie kręgosłupa i czaszki. Na początku 1982 r. była wielokrotnie aresztowana na 48 godzin i przesłuchiwana. Również śledzona, a w jej domu przeprowadzano rewizje. Represje te powtarzały się przy każdych rocznicach obchodzonych przez ówczesne struktury podziemne. Grożono jej śmiercią, a także śmiercią jej syna Macieja Borowskiego, również represjonowanego w trakcie studiów. Na początku stanu wojennego ściśle współpracowała z Tadeuszem Drzazgowskim, Tadeuszem Bełzem i Andrzejem Grabarą w podziemnej organizacji „Drugi Garnitur Gliwickiej Delegatury NSZZ „Solidarność", a następnie w gliwickiej grupie Solidarności Walczącej, oddział Katowice. Uczestniczyła w druku i kolportażu podziemnej prasy. Jako łącznik gliwickiej grupy SW przemycała z Berlina Zachodniego książki i materiały poligraficzne, za co została objęta rozpracowaniem w SOR o kryptonimie „Balon", SOR o kryptonimie „Abalon" i SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Frankiewicz Barbara Zofia, ur. w 1955 r. w Rumii.

(Trójmiasto)

Od końca 1984 r. była aktywną działaczką Solidarności Walczącej w Trójmieście, angażując się głównie w kolportaż wydawnictw podziemnych. W swoim mieszkaniu w Gdyni prowadziła punkt kontaktowy. Była również zaangażowana w działalność Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Wyszukiwała lokale na punkty kolportażowe i podziemne drukarnie. W jej mieszkaniu SB wielokrotnie przeprowadzała rewizje. W czasie przesłuchań grożono jej, że jeśli nie zaprzestanie działalności w Solidarności Walczącej, zginą jej najbliżsi. Organizowała także w swoim domu spotkania ze świadkami zbrodni reżimowych dla dokumentującej zbrodnie komunistyczne Grudnia '70 Wiesławy Kwiatkowskiej. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 368/20166 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Frankiewicz Edward, ur. 22 marca 1958 r. w Lęborku, zm. 15 czerwca 2019 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

Z zawodu elektryk. W latach 1976–1994 pracował w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni (od 1991 Stocznia Gdynia SA). W dniach 15–31 sierpnia 1980 r. uczestniczył w strajku w SKP. Od września był członkiem NSZZ „Solidarność", a w jej ramach członkiem Komisji Wydziałowej K-1. W dniach 14 i 15 grudnia brał udział w strajku w SKP. W styczniu 1986 r. Współtworzył (z Romanem Zwiercanem) gdyński oddział Solidarności Walczącej. Do 1989 szefował Grupie Zakładowej SW w SKP. Był współorganizatorem takich akcji, jak odcinanie zasilania prądu i wrzucanie świec dymnych do wentylatorów podczas narad działaczy zakładowej PZPR; umieszczanie ulotek w wentylatorach wyciągowych, które zmieniając fazę silnika, wdmuchiwały ulotki do hal zakładu; malowanie antyreżimowych napisów na suwnicach; zawieszanie kukły gen. Wojciecha Jaruzelskiego. W marcu 1986 r. został współzałożycielem podziemnego pisma „Solidarność Walcząca" Grupy Zakładowej SW w SKP, a także jego redaktorem, autorem tekstów, drukarzem i kolporterem w SKP. Drukował również czasopisma TKZ „Kadłub" oraz „Solidarność Walczącą – Oddział Trójmiasto" i ulotki. Od 1988 drukarnia znajdowała się w jego mieszkaniu. W sierpniu 1988 r. w czasie strajków w Gdańsku został skierowany na przymusowy urlop z zagrożeniem natychmiastowego zwolnienia z pracy w razie pojawienia się w SKP. W latach 1988–1989 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Tymczasowej KZ „S" w SKP. Był przeciwnikiem porozumień Okrągłego Stołu, wzywał też do bojkotu wyborów parlamentarnych w czerwcu 1989 r.

W okresie od 9 lipca 1986 r. do 23 września 1989 r. był rozpracowywany przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Frankiewicz Maciej, ur. 14 grudnia 1958 r. w Poznaniu, zm. 16 czerwca 2009 r. w Śremie.
(Poznań)

Działacz polityczny, samorządowy i sportowy. W latach 1999–2009 był wiceprezydentem Poznania. Studiował architekturę na Politechnice Poznańskiej, a w 1980 został także współzałożycielem i członkiem Niezależnego Zrzeszenia Studentów na tej uczelni. W tym samym roku współzakładał i współtworzył pismo „Wolna Polska". Istniało do 1981. W tamtym okresie należał do Konfederacji Polski Niepodległej. W latach 1980–1989 był zaangażowany w kolportaż wydawnictw niezależnych. Po wpro-

wadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981 r. był dwukrotnie internowany w okresach od 28 stycznia do 2 marca 1982 r. oraz od 15 czerwca do 17 lipca tego samego roku. Był również trzykrotnie aresztowany i wielokrotnie zatrzymywany za działalność podziemną. Również wielokrotnie zdołał uciec z więzienia. 10 listopada 1988 r. został zatrzymany i dotkliwie pobity w poznańskiej siedzibie Służby Bezpieczeństwa. Po zdewastowaniu konsulatu ZSRR w Poznaniu stanął przed sądem. W 1983 wstąpił w szeregi Solidarności Walczącej i był jej zaprzysiężonym członkiem do końca istnienia tej organizacji. Również w 1983 założył poznański oddział Solidarności Walczącej. W 1990 został członkiem Partii Wolności i pełnił funkcję jej wiceprzewodniczącego. Był społecznikiem, maratończykiem, alpinistą, kawalerzystą, skoczkiem spadochronowym i pływakiem. Miał wybitne zdolności organizacyjne.

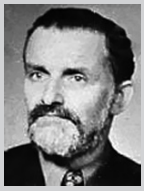

Frączek Lesław, ur. 11 marca 1935 r. we Lwowie.
(Katowice)

W 1958 uzyskał stopień magistra inżyniera metalurga na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W 1975 został zatrudniony w Centralnym Ośrodku Informatyki Górnictwa (COIG) w Katowicach. Należał także do Klubu Wysokogórskiego tamże. Aktywnie działał w strukturach NSZZ „Solidarność" przy Centralnym Ośrodku Informatyki Górnictwa w Katowicach, gdzie pełnił funkcje przewodniczącego komisji do spraw kultury, oświaty i sportu. Po ogłoszeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. był jednym z głównych organizatorów strajku okupacyjnego w COIG. Od 15 grudnia ukrywał się i był poszukiwany listem gończym. W trakcie poszukiwań Służba Bezpieczeństwa rewidowała mieszkania jego krewnych, znajomych i sąsiadów. W 1986 SB otrzymała informację, że poszukiwany zajmuje się kolportażem nielegalnych wydawnictw Solidarności Walczącej na terenie Krakowa, Gdańska i Szczecina, a swą szczególną aktywność wykazuje na terenie Wrocławia. W środowisku wrocławskich działaczy znany był pod pseudonimem „Leopold K.". W informacji z 10 marca 1987 r. ujawniono, że regularnie co dwa tygodnie przyjeżdża do Wrocławia i przywozi nielegalną prasę z terenu Warszawy, Lublina, Poznania, Gdańska, Krakowa, Katowic i Szczecina. W zamian pobiera wydawnictwa Solidarności Walczącej.

17 września 1987 r., zgodnie z poleceniem Dyrektora Biura Studiów MSW w Warszawie, zakończono prowadzenie SOR o kryptonimie „Leszek", której figurantem był Lesław Frączek, a materiały włączono do SOR o kryptonimie „Ośmiornica", w ramach której były objęte kontrolą operacyjną

osoby podejrzane o działalność w Solidarności Walczącej. Lesław Frączek był rozpracowywany w SOR o kryptonimie „Anna", SOR o kryptonimie „Leszek" oraz SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Furmaga Andrzej Waldemar, ur. w 1950 r. w Kaliszu.
(Kalisz)

W październiku 1980 r. współtworzył struktury NSZZ „Solidarność" jako członek, a następnie sekretarz Komitetu Założycielskiego w Zakładach Przemysłu Dziewiarskiego „Polo" w Kaliszu. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował podziemną działalność zakładowych struktur związku, polegającą m.in. na rozklejaniu ulotek. W latach 1982–1983 współpracował z Tymczasową Komisją Koordynacyjną Wielkopolska Południowa w Kaliszu, prowadził również kolportaż nielegalnych wydawnictw i publikował własne teksty w pismach drugiego obiegu, takich jak „Społeczeństwu do Przemyślenia", „Biuletyn Informacyjny TKK", „Z Dnia na Dzień". Był kilkakrotnie przesłuchiwany, zatrzymywany na 48 godzin, przeprowadzano także rewizje w jego mieszkaniu. W 1985 rozpoczął współpracę z oddziałem kaliskim Solidarności Walczącej w Kaliszu, zajmował się kolportażem jej wydawnictw w zakładach pracy. Organizował również matryce i materiały poligraficzne. W jego mieszkaniu istniała tzw. skrzynka kontaktowa SW. W latach 1981–1989 podlegał inwigilacji ze strony Służby Bezpieczeństwa. W 2014 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 426/2014 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Fus Władysław, ur. 11 grudnia 1930 r. w Żołyni.
(Dolny Śląsk)

Od najmłodszych lat należał go gromady zuchowej, następnie został harcerzem. W 1944 złożył Przyrzeczenie Harcerskie. W czasie II wojny światowej jego ojciec walczył w partyzantce, a dwaj starsi bracia zostali wywiezieni do Niemiec, w związku z czym na niego spadła odpowiedzialność utrzymania rodziny. W 1948 ukończył siódmą klasę szkoły podstawowej, przeniósł się do Wrocławia, gdzie od 1945 mieszkał jeden z jego braci i tutaj rozpoczął pracę w fabryce sztucznego jedwabiu na Kowalach. Jednocześnie kontynuował naukę w szkole przy ul. Chłopskiej. Trenował również boks w reprezentacji Dolnego Śląska. W 1954 rozpoczął pracę w przedsiębiorstwie Zjednoczenie Budownictwa Wojskowego. W 1957 został mistrzem w zawodzie elektryk instalator. W 1980 był zatrudniony w Zakładzie Wyrobów Betonowych na Klecinie i tam założył Komitet Zakłado-

wy NSZZ „Solidarność". Był bardzo zaangażowany w kwestie Solidarności, działalność w niej traktował priorytetowo. Również w 1980 jako jeden z pierwszych znalazł się w zajezdni tramwajowej nr 7 przy ul. Grabiszyńskiej. Uczestniczył we wszystkich wrocławskich demonstracjach antyreżimowych i niemal po każdej z nich zatrzymywano go w areszcie na 48 godzin. Brał udział w głodówkach. Organizował strajk w Jelczu. Znał Annę Walentynowicz i Piotra Bednarza, utrzymywał też kontakty z Władysławem Frasyniukiem. Brał udział w patriotycznych spotkaniach w wielu wrocławskich parafiach. W okresie, w którym drukował czasopismo „Z Dnia na Dzień", poznał Kornela Morawieckiego, a po powstaniu Solidarności Walczącej wstąpił w jej szeregi. Był członkiem tej organizacji aż do chwili zakończenia jej działalności.

G

Gabert Zygmunt, ur. 23 marca 1943 r. w Kownie.
(Dolny Śląsk)

W styczniu 1980 rozpoczął działalność jako kolporter wydawnictw niezależnych, w tym „Kultury Paryskiej" oraz „Biuletynu Dolnośląskiego". Należał do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, już od 13 grudnia 1981 r. brał udział w zorganizowanej przez Tadeusza Świerczewskiego grupie podziemnych radiowców, której szefem był jego wspólnik Jacenty Lipiński. Wraz z nim skonstruowali odbiornik podsłuchowy SB MO na bazie radiostacji przywiezionej z wrocławskiej Akademii Medycznej przez Tadeusza Świerczewskiego. Razem z Jacentym Lipińskim przystosowali również radioodbiornik marki Julia do nasłuchu rozmów Służby Bezpieczeństwa. Od 1986 obaj zajmowali się produkcją nadajników, które przekazywali Kornelowi Morawieckiemu i Solidarności Walczącej. 4 października 1987 r. po rewizji mieszkania Zygmunt Gebert został aresztowany i przez wiele godzin był przesłuchiwany. Od tego czasu aż do 1989 r. jego działalność ograniczała się do kolportażu wydawnictw Solidarności Walczącej i Kultury Paryskiej.

Gabryel Michał, ur. 15 listopada 1948 r. w Świdnicy.
(Dolny Śląsk)

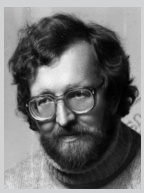

W 1974 ukończył studia w zakresie fizyki teoretycznej na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1967–1972 należał do Związku Studentów Polskich. W marcu 1968 r. uczestniczył w manifestacjach studenckich w Katowicach. W latach 1974–1975 przebywał za granicą, biorąc udział we wspinaczkach alpinistycznych w Afganistanie i Iranie oraz pracując również w Wielkiej Brytanii i w Szwecji. Od 1975 do 14 grudnia 1983 r. był zatrudniony jako asystent, a następnie jako starszy asystent na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1976–1980 współpracował z KOR/KSS KOR. W latach 1977–1980 wspomagał działalność Studenckiego Koła Solidarności we Wrocławiu, m.in. udostępniając własne mieszkanie na spotkania i druk. W latach 1979–1981 był zaangażowany w kolportaż i druk niezależnych pism, w tym m.in. „Merkuriusz Krakowski i Światowy" i „Biuletyn Dolnośląski". We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Współ-

organizował również struktury Solidarności na Politechnice Wrocławskiej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku na Politechnice Wrocławskiej. 16 grudnia został odsunięty od zajęć dydaktycznych. Od sierpnia 1982 r. do sierpnia 1989 r. pełnił funkcję dyrektora, a po interwencji SB wicedyrektora Zakładu Usług Wysokościowych „Taternik" we Wrocławiu. Od końca grudnia 1981 r. do maja 1982 r. współpracował z RKS Dolny Śląsk, współorganizował jego struktury podziemne (m.in. organizował mieszkania konspiracyjne) we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku (m.in. w Trzebnicy, Kłodzku). W czerwcu 1982 r. został współzałożycielem Solidarności Walczącej. Do 1990 był członkiem jej Rady Politycznej. W latach 1982–1984 odpowiadał za kontakty z zagranicą, w tym m.in. z Instytutem Literackim w Paryżu, Radiem Wolna Europa, Biurem Koordynacyjnym „S" za Granicą w Brukseli. Organizował przemyt sprzętu i materiałów poligraficznych oraz podzespołów i aparatury elektronicznej do konstruowania radiowych urządzeń nadawczych i nasłuchowych. Opracował również techniki przerzucania przez granicę zamówionych przez podziemie materiałów w elementach konstrukcyjnych samochodów ciężarowych oraz wewnątrz aparatów rentgenowskich. W latach 1985–1987 był wielokrotnie zatrzymywany. W latach 1987–1993 zasiadał na stanowisku prezesa firmy Inelco Sp. z o.o. we Wrocławiu. W 1989 został współzałożycielem i prezesem Dolnośląskiego Towarzystwa Gospodarczego we Wrocławiu. Od 2007 jest członkiem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca we Wrocławiu, które również współtworzył. Do 2009 należał do zarządu stowarzyszenia, a później wszedł w skład jego Komisji Rewizyjnej. W 1972 został odznaczony Brązowym Medalem za wybitne osiągnięcia sportowe związane z sukcesami alpinistycznymi, w 2007 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od października 1982 roku był rozpracowywany przez Wydział II KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SOS o kryptonimie „Alpinista", od czerwca 1983 roku w ramach SOR o kryptonimie „Kanał".

Gaca Jan, ur. 23 czerwca 1949 r. w Tomaszowie Mazowieckim.
(Polkowice)

Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–15 grudnia 1981 r. był członkiem Zakładowego KS w ZG Polkowice. W latach 1982–1988 współorganizował, a następnie osobiście także działał w Komitecie Pomocy Aresztowanym w Lubinie i Głogowie. Był członkiem Tymczasowej Podziemnej KZ w ZG Polkowice. Od 1983 należał do Międzyzakładowej Ko-

misji Wykonawczej „Solidarność” Zagłębie Miedziowe. Zajmował się kolportażem, drukiem, organizował dostawy sprzętu i materiałów poligraficznych, transport oraz lokale na potrzeby czasopism podziemnych, takich jak „Zagłębie Miedziowe”, „Z Dnia na Dzień” i „Solidarność Walcząca”. W 1987 współzakładał niezależne czasopismo „Biuletyn Informacyjny TPKZ «S» Kopalni Polkowice”. Redagował i pisał teksty. Uczestniczył w akcjach ulotkowych, akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach, manifestacjach w Głogowie i Lubinie oraz zbiórkach na cele związkowe, pomocy dla represjonowanych i ich rodzin. W latach 1983–1989 współpracował z Solidarnością Walczącą. W latach 1984–1988 był kilkanaście razy zatrzymywany. 13 maja 1984 r. został aresztowany. Osadzono go w Areszcie Śledczym we Wrocławiu, 10 sierpnia zwolniono go na mocy amnestii. 11 października 1987 r. współzakładał Komitet Organizacyjny Solidarności w ZG Polkowice i do 1989 był jego członkiem. W sierpniu 1988 r. współorganizował strajk w ZG Polkowice, 23 sierpnia został zwolniony z pracy, w listopadzie przyjęto go do niej ponownie. W latach 1986–1989 należał do Polskiej Partii Niepodległościowej. 25 stycznia 1989 r. współtworzył MKO „S” województwa legnickiego, od 25 lutego był członkiem jego Prezydium. Został odznaczony: Krzyżem Wolności i Solidarności, Odznaką Honorową „Działacz opozycji antykomunistycznej i osoba represjonowana z powodów politycznych”.

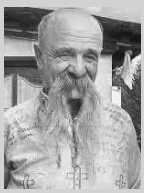

Gagatek Idzi, ur. 29 sierpnia 1932 r. w Marszałkach k. Opola.
(Dolny Śląsk)

W latach 1980–1981 brał udział w zakładaniu struktur NSZZ „Solidarność” w Kopalni Węgla Kamiennego „Thorez” w Wałbrzychu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., został internowany na KW MO Wałbrzych. Przebywał w Areszcie Śledczym w Świdnicy, następnie w ośrodku więziennym w Kamiennej Górze. W stanie wojennym uczestniczył w organizowaniu Komitetu Pomocy dla więzionych członków Solidarności i ich rodzin. Współorganizował też Duszpasterstwo Świata Pracy przy parafii św. Józefa Robotnika w Wałbrzychu, którego opiekunem był ks. Stanisław Boczoń. Brał udział w antyreżimowych manifestacjach, w mszach za Ojczyznę, a także w protestach politycznych we Wrocławiu, Gdańsku, Katowicach i Krakowie. Uczestniczył w głodówce w Krakowie-Bieżanowie. Był więziony przy ul. Kleczkowskiej, zatrzymywany na 24 godziny i na 48 godzin, zwłaszcza podczas manifestacji, spotkań i innych wydarzeń organi-

zowanych przez struktury podziemne Solidarności. Kolportował podziemne wydawnictwa Solidarności i Solidarności Walczącej.

Gajewski Jan, ur. 19 października 1943 r. w Lidzbarku, zm. 29 lipca 2015 r. w Bielsku-Białej.
(Katowice)

W 1970 ukończył Technikum Ekonomiczne w Bielsku-Białej. W latach 1960–1965 pracował tam jako listonosz. W latach 1965–1967 był zatrudniony w tamtejszych Zakładach Tłuszczowych. W latach 1967–1980 pracował w bielskiej Wytwórni Sprzętu Mechanicznego (późniejsze FSM), a następnie w latach 1981–1983 w Bielskiej Fabryce Szczotek i Pędzli „Befaszczot". Od września 1980 r. należał do NSZZ „Solidarność". W marcu 1982 r. został internowany i do czerwca, kiedy to został zwolniony z aresztowania, przebywał w Ośrodku Odosobnienia w Nowym Łupkowie. W latach 1982–1988 był współpracownikiem podziemnej RKW Trzeci Szereg. W tym okresie zajmował się m.in. drukiem, kolportażem wydawnictw podziemnych i organizacją antyreżimowych manifestacji. W latach 1983–1990 pracował jako instruktor nauki jazdy w bielskim Zakładzie Doskonalenia Zawodowego. W latach 1984–1990 był członkiem Solidarności Walczącej. Wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany przez SB, a w jego domu przeprowadzano rewizje. W 1988 r. współzakładał jawną Regionalną Komisję Organizacyjną „Solidarność" Podbeskidzia. W latach 1989–1993 był członkiem KZ „Solidarność" w bielskim FSM oraz przewodniczącym Koła Emerytów i Rencistów.

Gajewski Janusz Piotr, ur. 30 maja 1955 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W 1982 wstąpił do podziemnych struktur NSZZ „Solidarność". Był współtwórcą Komisji Porozumienia Międzyzakładowego „Solidarność" – organizacji zrzeszającej przedsiębiorstwa funkcjonujące w Warszawie Służewcu. Od 1984 kolportował w swoim zakładzie pracy, tj. Warszawskim Przedsiębiorstwie Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych „Mostostal", oraz w innych zakładach w Warszawie Służewcu wydawnictwa Międzyzakładowego Porozumienia „Solidarność" –„Unia", m.in. „Wolną Trybunę", „Unię", książki wydawane w tzw. drugim obiegu oraz gazetki komisji zakładowych przedsiębiorstw budowlanych funkcjonujących w Warszawie Służewcu, takie jak „Niezawisłość" czy „Tygodnik Mazowsze". W latach 1983–1988 wykonywał prace drukarskie dla Niezależnej Oficyny Wydawniczej NOWa. W 1984 organizował i zabezpieczał lokale,

z których nadawano audycje Radia Solidarność. Współpracował z MRK Solidarności i MKK Wola. W 1986 rozpoczął współpracę z Solidarnością Walczącą. W 1988 został sygnatariuszem wniosku złożonego w sądzie o rejestrację NSZZ „Solidarność" w WPKSiUP „Mostostal" w Warszawie. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 58/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Gajewski Konrad, ur. 29 września 1940 r. w Tczewie.
(Trójmiasto)

W 1957 ukończył Zasadniczą Szkołę Zawodową w Malborku.

W latach 1957–1984 pracował jako hartownik w Fabryce Przekładni Samochodowych Polmo w Tczewie. W grudniu 1970 r. uczestniczył w strajku odbywającym się na terenie zakładu. W dniach 2–3 lipca 1980 r. brał udział strajku w Polmo, w dniach 22–31 sierpnia współorganizował tam strajk zakładowy i pełnił funkcję członka KS. Od września 1980 r. należał do NSZZ „Solidarność", gdzie był członkiem Komitetu Założycielskiego, następnie Prezydium KZ, a także współzałożycielem i członkiem redakcji „Biuletynu Informacyjnego" KZ. W styczniu 1981 r. współzakładał (z Leszkiem Lamkiewiczem, Zdzisławem Stachowiczem i Mieczysławem Śliwką) KOWzP w Polmo i został jego przewodniczącym. Po wprowadzeniu stanu wojennego był internowany w Ośrodku Odosobnienia w Strzebielinku. W związku z uniemożliwieniem mu wizyty u śmiertelnie chorego syna wziął tam udział w głodówce. Został zwolniony w lutym 1982 r. W latach 1982–1984 współorganizował msze za Ojczyznę, m.in. w kościele św. Józefa w Tczewie. Do maja 1984 r. był współpracownikiem TKZ „Solidarność" w Polmo, zajmował się ulotkami i plakatami, kolportował też (m.in. z M. Śliwką, J. Wojdą, Leonem Jurczyńskim) wydawnictwa podziemne. W latach 1984 –1997 był zatrudniony w Zakładach Maszyn Torowych w Gdańsku Oruni. W latach 1984–1989 współorganizował i uczestniczył w spotkaniach Ruchu Trzeźwości. W latach 1986–1988 współzakładał struktury Solidarności Walczącej w Tczewie i sam został członkiem tej organizacji. W ramach działalności organizował akcje ulotkowe i plakatowe. W latach 1988–1989 był założycielem tczewskiego Ruchu Młodzieży Niezależnej, prowadził bibliotekę wydawnictw niezależnych przy parafii św. Józefa, współzakładał (m.in. z Ryszardem Graczykiem), współredagował i kolportował „Biuletyn Informacyjny Międzyzakładowej Komisji Solidarności w Tczewie". Od 1989 r. należy do Związku Byłych Więźniów Politycznych w Tczewie. W 1999 został odznaczony Orderem Męczeństwa i Zwy-

cięstwa oraz Krzyżem Więźnia Politycznego, w 2001 Złotym Krzyżem Zasługi, w 2009 Medalem Pro Memoria.

Między 20 maja 1981 r. a 1 czerwca 1982 r. był rozpracowywany przez Wydz. IIIA KW MO w Gdańsku w ramach SOS o kryptonimie „Pieniacz". W okresie od 26 marca do 23 listopada 1984 r. przez RUSW w Tczewie w ramach SOS o kryptonimie „Gracze".

Galek Edmund, ur. 16 marca 1939 r. w Korczunku.
(Dolny Śląsk)

Był aktywnym członkiem NSZZ Rolników Indywidualnych ,,Solidarność" w ówczesnym województwie wrocławskim. Od listopada 1981 r. pełnił tam funkcję przewodniczącego. W związku z prowadzoną działalnością w dniu wprowadzenia stanu wojennego został zatrzymany i internowany. Do 8 stycznia 1982 r. był osadzony w Zakładzie Karnym we Wrocławiu, a następnie do 9 marca 1982 r. w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. W latach 1984–1986 w swoim domu przechowywał podziemne wydawnictwa dostarczane przez członków Solidarności Walczącej. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 45/2020 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Gargas Anita, ur. 11 stycznia 1964 r. w Katowicach.
(Warszawa)

W trakcie studiów matematycznych na Uniwersytecie Śląskim była członkiem Niezależnego Zrzeszenia Studentów i Solidarności Walczącej. Pisała dla podziemnego pisma studenckiego „Bez Retuszu" i związanego z Solidarnością „Przeglądu Wiadomości Agencyjnych". Po 1990 zawodowo związana z mediami, dziennikarka śledcza, nauczyciel akademicki.

Gasperowicz Irena, ur. w 1934 r. w Łapach.
(Trójmiasto)

Od 1982 aż do początku lat dziewięćdziesiątych zaangażowana w działalność opozycyjną. Była łączniczką podziemnych struktur Solidarności Walczącej w Trójmieście, w których rozbudowę aktywnie się włączała. Ukrywała działaczy SW. W jej lokalu ulokowana była drukarnia offsetowa działająca do sierpnia 1990 r.. Zajmowała się pracami introligatorskimi w podziemnym wydawnictwie książkowym „Petit" SW w Trójmieście. Kolportowała wydawnictwa podziemne. Publikowała na łamach biulety-

nu „Solidarność Walcząca Grupy Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni". W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 596/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Gębski Mirosław Jerzy, ur. 24 lutego 1970 roku w Kielcach.
(Kielce)

Absolwent wydziału politologii Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach. Jako nastolatek współtworzył w Kielcach i w ówczesnym województwie kieleckim, struktury „Solidarności Walczącej" oraz równolegle struktury organizacji młodzieżowej wchodzącej w skład Federacji Młodzieży Walczącej. Jego działalność skupiała się na tworzeniu i rozbudowie struktur ww. organizacji w Kielcach i ówczesnym województwie kieleckim. Uczestniczył w licznych wiecach, demonstracjach i protestach w Kielcach i Krakowie. Współorganizował spotkanie z Andrzejem Gwiazdą na terenie Politechniki Świętokrzyskiej w kwietniu 1989 roku. Pod pseudonimem Jerzy M. Groński tworzył i redagował pismo regionalne FMW w Kielcach pt. „Jodła". Kultywował czynnie pamięć o zbrodni katyńskiej i o Józefie Piłsudskim. W 1990 r. wraz z działaczami NZS-u uczestniczył w okupacji budynku Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Kielcach. W trakcie okupacji namalował napis „FMW" na frontowej ścianie budynku. Uczestniczył także w okupacji kieleckiej redakcji „Gazety Wyborczej". Należał do Krajowej Rady Koordynacyjnej FMW. W związku ze swą działalnością antykomunistyczną w latach 1989-1990 został trzykrotnie pobity. W 2019 roku otrzymał Odznakę Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych", w 2020 roku został odznaczony Medalem Stulecia odzyskania Niepodległości.

Gierczak Kazimierz, ur. 6 września 1939 r. w Porażu.
(Rzeszów)

Od 1956 był zatrudniony w Sanockiej Fabryce Autobusów "Polmo-Autosan" jako konserwator. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął podziemną działalność związkową. W jego mieszkaniu, w domu rodzinnym i w miejscu pracy wielokrotnie przeprowadzano rewizje. W latach 1984–1985 był przesłuchiwany przez SB pod zarzutem kolportażu nielegalnych ulotek. Postępowanie przeciwko niemu prowadziła Prokuratura Rejonowa w Sanoku. W 1986 został członkiem Solidarności Walczącej. W sierpniu i wrześniu 1988 r. współorganizował pomoc finansową dla strajkujących w Hucie

Stalowa Wola. Przez kilka godzin sam uczestniczył w strajku. 30 września 1988 r. został współzałożycielem nielegalnego Komitetu Organizacyjnego „Solidarność" w Sanockiej Fabryce Autobusów. Od 1989 przewodniczył KZ „S" w SFA, oddział Zasław. Był także delegatem na WZD Regionu Podkarpacie i członkiem ZR. W 1989 należał do KO w Sanoku. Został odznaczony odznaką „Działacz opozycji antykomunistycznej" oraz Krzyżem Solidarności Walczącej.

Głowa Władysław, ur. 21 marca 1957 r. w Krakowie.
(Kraków)

Ukończył Technikum Hutniczo-Mechaniczne (THM) w Nowej Hucie, specjalność ślusarz mechanik. Był zatrudniony w Hucie im. Lenina w Krakowie Nowej Hucie. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Następnie został motorniczym tramwajów w krakowskim MPK. W latach 1987–1992 pracował w Spółdzielni Pracy Usług Wysokościowych „Świetlik" w Gdańsku. Na początku 1982 r. rozpoczął działalność podziemną. Po powstaniu Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" został członkiem tej struktury, kolportował m.in. czasopisma „Solidarność Zwycięży", „Montinowiec", „Solidarność Walcząca". Wiele razy był wysyłany jako kurier do Warszawy (przewóz prasy niezależnej, literatury, plakatów i blach offsetowych „Tygodnika Mazowsze" do dodruku w Krakowie). W 1985 przyłączył się do krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Posiada Status Działacza Opozycji Antykomunistycznej.

Gnieciak Jerzy, ur. 6 grudnia 1947 r. w Paczkowie.
(Opole)

W 1965 ukończył IV LO w Opolu. W latach 1965–1968 prowadził działalność gospodarczą. Od 1968 do 1970 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową. W latach 1970–1971 ponownie prowadził działalność gospodarczą. W latach 1971–1972 był właścicielem kiosku z warzywami w Gogolinie, a w latach 1972–1974 w Opolu. W latach 1975–1989 był właścicielem fermy drobiu w Czarnowąsach k. Opola. W latach 1982–1986 hodowlę zawieszono z powodu zakazu jej prowadzenia przez SB. W dniach 27–28 sierpnia 1980 r. przebywał w Gdańsku i Gdyni, w tym m.in. w Stoczni Gdańskiej. Dostarczał ulotki i wydawnictwa strajkowe do Opola i zajmował się ich kolportażem. We wrześniu 1980 roku wstąpił do NSZZ „Solidarność". Był głównym organizatorem rolniczej Solidarności w województwie opolskim, kolejno przewodniczącym Tymczasowego Komitetu Założycielskiego

NSZZ Indywidualnych Producentów Rolnych „Solidarność Wiejska", Tymczasowej Rady Wojewódzkiej „Solidarność Chłopska", wiceprzewodniczącym prezydium Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego „S" RI w Opolu. 28 stycznia 1981 r. współorganizował demonstrację i pochód rolników w Opolu ws. postulatów rolników strajkujących w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie oraz głodujących z NSZZ „SCh" Województwa Wałbrzyskiego w Świdnicy. W dniach 8–9 marca 1981 r. brał udział w zjeździe zjednoczeniowym związków zawodowych rolników indywidualnych w Poznaniu. W latach 1980–1981 zorganizował biblioteki niezależnych wydawnictw w siedzibie MKZ w Opolu/ZR Śląska Opolskiego, punkt kolportażu i sprzedaży książek niezależnych oraz niezależnych pism, m.in. „Sygnałów", „Solidarności Opolszczyzny", „Tygodnika Solidarność". Zorganizował również sieć kolportażu w województwie (m.in. przez kolporterów Macieja Nowickiego i Arkadiusza Chłapa). W dniach 24 – 30 marca 1981 r. należał do Wojewódzkiego Komitetu Strajkowego w Opolu. Na przełomie marca i kwietnia uczestniczył w strajku w siedzibie ZSL w Bydgoszczy. 17 kwietnia był pomysłodawcą i organizatorem głodówki rolników na Jasnej Górze ws. rejestracji „S" RI. 25 maja był delegatem na II WZD Kół Wiejskich „S" RI w Opolu. Od 25 maja do 27 listopada wiceprzewodniczącym Tymczasowego Zarządu WKZ „S" RI w Opolu, 27 listopada delegatem na I Wojewódzki Zjazd Wyborczy „S" RI w Opolu. Od 27 listopada pełnił funkcję przewodniczącego Zarządu Wojewódzkiego „S" RI. W listopadzie i grudniu 1980 r. założył niezależne pismo „Solidarność Wiejska", był także jego autorem, redaktorem i organizatorem druku. W okresie od stycznia do października 1981 r. czasopisma „Solidarność Chłopska". Od jesieni 1981 r. należał do opolskiego oddziału KPN w Opolu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. do 15 sierpnia 1982 r. ukrywał się w Opolu i we Wrocławiu, poszukiwany listem gończym. Od grudnia 1981 r. do stycznia 1982 r. był autorem i drukarzem trzech ulotek Komitet Obrony Solidarności adresowanych do władz województwa opolskiego i miasta Opola, w których zaapelował m.in. o przerwanie represji wobec społeczeństwa. 1 i 3 maja 1982 r. uczestniczył w demonstracji i walkach ulicznych w Warszawie, a 13 i 28 czerwca we Wrocławiu. W latach 1982–1989, wraz z żoną Danutą, organizował sieci kolportażu (Warszawa–Opole–Wrocław–Kraków) głównie książek podziemnych wydawnictw NOW-ej i Kręgu. Kolportował podziemne pisma, m.in.: „Tygodnik Mazowsze", „Vacat", „Solidarność Walcząca", „KOS", „Solidarność Rolników", „Solidarność OKOR", „BIS", „Replika", „Biuletyn Dolnośląski", „Wola", „Solidarność Dolnośląska", oraz ulotki,

znaczki poczt podziemnych, kasety magnetofonowe i wideo, kalendarze, banknoty, kartki świąteczne, cegiełki i inne. W latach 1982–1990 współzakładał, a także był zaprzysiężonym członkiem opolskiego oddziału Solidarności Walczącej. W latach 1982–1983 należał do Rady Politycznej SW (ps. Rolnik). Był współpracownikiem m.in.: Kornela Morawieckiego, Zbigniewa Oziewicza, Jana Pawłowskiego, Pawła Falickiego i Marii Koziebrodzkiej. W lipcu i sierpniu 1982 r. redagował, był autorem i organizatorem druku drugiego numeru podziemnego pisma „Solidarność Chłopska. Biuletyn Wojenny". 15 sierpnia 1982 r. został zatrzymany, 17 sierpnia internowany i osadzony w areszcie KW MO w Opolu, a następnie w Ośrodkach Odosobnienia w Uhercach, Grodkowie, Nysie, Strzelinie (gdzie podjął głodówkę) i ponownie w Grodkowie. Z Grodkowa, ze względu na zły stan zdrowia, został przeniesiony do szpitala we Wrocławiu. 10 grudnia 1982 r. formalnie zwolniony z internowania, a 15 grudnia opuścił szpital. Od lutego 1983 r. do 1989 r. współorganizował Duszpasterstwa Rolników przy Kurii Diecezji Opolskiej, a także był ich działaczem. Organizował wykłady dla rolników. W 1983 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Apostołów Piotra i Pawła w Opolu, organizował tam msze za Ojczyznę. 1 maja 1983 r. zorganizował manifestację pod pomnikiem Adama Mickiewicza w Opolu. W dniach 5–16 kwietnia 1983 r. zorganizował w Domu Zakonnym oo. Redemptorystów w Bardzie Śląskim spotkania-rekolekcje dla działaczy „S" RI i „SCh" z województw opolskiego, wrocławskiego, wałbrzyskiego i katowickiego. 10 czerwca 1983 r. został zatrzymany, 11 czerwca aresztowany pod zarzutami wygłoszenia 23 maja 1983 r. przemówienia do rolników w kościele Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Głubczycach oraz rzekomego przywłaszczenia pieniędzy ZW „S" RI w Opolu i osadzony w areszcie KW MO i Areszcie Śledczym w Opolu. Podjął tam 15-dniową głodówkę. 27 lipca 1983 r. został zwolniony na mocy amnestii. 10 sierpnia Sąd Rejonowy w Opolu umorzył wobec niego sprawę. 12 października Sąd Wojewódzki umorzył postępowanie z braku dowodów w sprawie przywłaszczenia pieniędzy ZW „S" RI. 14 grudnia 1983 r. w jego mieszkaniu przeprowadzono rewizję. Skonfiskowano wówczas archiwum podziemnych wydawnictw, ulotki itp. Jerzy Gnieciak został zatrzymany i przesłuchany. 16 grudnia postawiono mu zarzut posiadania i udostępniania wydawnictw podziemnych. Od grudnia 1983 r. do lipca 1984 r. Ukrywał się we Wrocławiu, w Łodzi i Warszawie. Był poszukiwany listem gończym. 24 sierpnia 1984 r. śledztwo wobec niego umorzono na mocy amnestii. W listopadzie 1984 r. został zatrzymany w Brzegu przez funkcjonariuszy ORMO i fałszywie oskar-

żony o ich znieważenie. 4 listopada 1984 r. Sąd Rejonowy w Brzegu skazał go w trybie przyspieszonym na rok pozbawienia wolności w zawieszeniu. Do lipca 1985 r. ukrywał się w Warszawie. W latach 1984–1986 był współpracownikiem NOW-ej, współpracował z Piotrem Szwajcerem i Adamem Szulczewskim oraz z Andrzejem Rosnerem. Od 13 października 1986 r. do lutego 1989 r. wchodził w skład jawnej Tymczasowej Rady Regionalnej „S" Śląska Opolskiego. W latach 1988–1989 organizował odbudowę struktur „S" RI w województwie opolskim. W latach 1982–1989 był wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany, siedmiokrotnie poddawano rewizji jego mieszkanie. Był karany grzywnami przez kolegium ds. wykroczeń.W 1989 przewodniczył „S" RI w Opolu. Po 1990 był właścicielem zakładu krawieckiego i sklepów odzieżowych oraz zakładu produkującego urządzenia chłodnicze. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Od 10 stycznia 1981 r. do 10 listopada 1989 r. był rozpracowywany przez Wydz. IIIA/Wydz. IV KW MO/Wydz. IV/Wydz. VI WUSW w Opolu w ramach SOS/SOR o kryptonimie „Przywódca"

Godziuk Cezary, ur. 4 września 1962 r. w Gdyni.

(Trójmiasto)

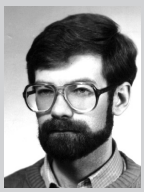

Jako licealista współpracował z trójmiejską opozycją. 3 lutego 1982 r., będąc studentem I roku fizyki na Uniwersytecie Gdańskim, został skazany w procesie Ewy Kubasiewicz i innych na karę 6 lat pozbawienia wolności. Był to najwyższy wyrok, na jaki skazano w stanie wojennym studenta. W więzieniu przebywał od grudnia 1981 r. do lutego 1983 r. W latach osiemdziesiątych był aktywnie zaangażowany w organizację podziemnej poligrafii w Trójmieście. Działał w Niezależnym Zrzeszeniu Studentów, zarówno w okresie jego legalnego, jak i podziemnego istnienia. Organizował niezależną oświatę. Współzakładał młodzieżową grupę trójmiejskiej Solidarności Walczącej (Wolni i Solidarni).

Był rozpracowywany przez Inspektorat II SB w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Gojdź Józef, ur. w 1967 r. w m. Lubawka.

(Lubin)

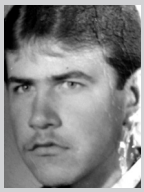

W latach 1984–1986 był członkiem grupy tzw. małego sabotażu Solidarności Walczącej w Lubinie, kierowanej przez Edwarda Wółtańskiego oraz Mirosława Gojdzia, brata Józefa. Zadaniem grupy było m.in. rozrzucanie ulotek, malowanie antyreżimowych napisów na murach, nakle-

janie naklejek. Józef Gojdź działał ze Sławomirem Jakubowem, sporadycznie dołączał Dariusz Grzywacz. W latach 1984–1986 grupa małego sabotażu przeprowadziła w Lubinie kilkadziesiąt akcji. Największe akcje ulotkowe grupy, prowadzone na terenie całego Lubina, dotyczyły bojkotu wyborów do rad narodowych w czerwcu 1984 r. oraz do sejmu PRL w październiku 1985 r. Członkowie grupy naklejali naklejki samoprzylepne z napisem „bojkot" na oficjalnych plakatach wyborczych. Głośną akcją przeprowadzoną m.in. przez Józefa Gojdźa było namalowanie napisu „Solidarność Walcząca" na stałym propagandowym billboardzie wzywającym do udziału w wyborach na Osiedlu Polne. Napis został wykonany chlorokauczukiem pozyskanym ze szkolnych zajęć praktycznych. Pomimo wielokrotnych prób zamalowania nie udało się go zakryć. Po kilku dniach Służba Bezpieczeństwa nakazała zdemontować billboard. Grupa brała też udział w pomiarach frekwencji wyborczej na Osiedlu Polne w Lubinie. Szeroko komentowaną akcją grupy było wystawienie i ochrona na lubińskim Cmentarzu Komunalnym 1 listopada 1984 r. krzyża brzozowego z napisem „Ksiądz Jerzy Popiełuszko zamordowany przez SB", pod którym wkrótce zapłonęło tysiące świec. 1 listopada 1985 r. przeprowadzono podobną akcję, stawiając na cmentarzu w Lubinie krzyż brzozowy z tablicą „Zamordowanym przez sowietów w Katyniu". 31 sierpnia 1985 r. grupa małego sabotażu przewodziła w Lubinie manifestacji domagającej się wolności dla więźniów politycznych, legalizacji Solidarności i swobód obywatelskich.

W latach 1984–1986 wraz z pozostałymi członkami grupy Józef Gojdź regularnie brał udział jako członek oficjalnych pocztów sztandarowych konspiracyjnej Solidarności Walczącej oraz Solidarności Zagłębia Miedziowego w mszach za Ojczyznę w kościele św. S. Kostki w Warszawie. W latach 1984–1987 jako kurier przewoził (wraz z bratem Mirosławem) nielegalne wydawnictwa ze Szprotawy. Jako łącznik podziemnej Solidarności przekazywał informacje, pomoc rzeczową i finansową dla będących pod obserwacją rodzin osób represjonowanych. W 2017 roku otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej, status działacza opozycji antykomunistycznej – nr legitymacji 12029 – oraz Odznakę Działacza Opozycji Antykomunistycznej.

Golczuk Jerzy, ur. 24 sierpnia 1966 r. w Opolu.
(Opole)

W 1985 ukończył Liceum Ogólnokształcące dla Pracujących w Opolu. Od 1981, jako uczeń klasy VIII Szkoły Podstawowej nr 1 w Opolu i członek Niezależnej Federacji Młodzieży Szkolnej, współredagował pi-

sma NFMS „Federatka". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 16 grudnia 1981 r. wykonywał antyreżimowe ulotki. Od lutego 1982 r. działał w młodzieżowej grupie konspiracyjnej Wolność i Niepodległość. W ramach tej działalności sporządzał ulotki sygnowane WiN oraz Solidarność. 16 kwietnia 1982 r., w odwecie za zatrzymanie w marcu 1982 r. działaczy WiN, uczestniczył w akcji obrzucenia kamieniami willi komendanta wojewódzkiego MO w Opolu, płk. Juliana Urantówki, i rozrzucenia ulotek w jego ogrodzie. (W akcji tej udział wzięli też Joachim Bekers i Maciej Wojciechowski.) 17 kwietnia 1982 r. został zatrzymany i osadzony na dwa tygodnie w Milicyjnej Izbie Dziecka w Opolu. 5 czerwca, postanowieniem Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu, na sesji wyjazdowej w Opolu, zastosowano wobec niego dozór kuratorski. Wkrótce został współpracownikiem Solidarności. W ramach działalności kolportował wydawnictwa podziemne (we współpracy m.in. z Janem Całką, Jerzym Gnieciakiem, Wiesławem Ukleją), w tym „Czas Kultury" i „Solidarność Walczącą". Od 1987 był działaczem Ruchu WiP. Współorganizował i uczestniczył w manifestacjach Ruchu WiP w Opolu, m.in. w czerwcu 1988 r. przeciwko budowie elektrowni jądrowej w Żarnowcu. W latach 1988–1989 współzakładał i stał się czołowym działacz Młodzieżowej Grupy Niepodległościowej Pokolenie „'80-88", redaktorem wydawanych przez grupę pism „Pokolenie '80-88" oraz „Na Bieżąco", stał się również czołowym działaczem opolskiej Solidarności Walczącej. Był wielokrotnie zatrzymywany i poddawany rewizjom. W okresie od marca 1987 r. do marca 1989 r., w ramach zastępczej służby wojskowej, pracował w Wojewódzkim Specjalistycznym Zespole Opieki Zdrowotnej nad Matką i Dzieckiem w Opolu. W latach 1989–1990 był redaktorem pisma „Solidarność Walcząca – Opole". W 1989 współorganizował i uczestniczył w protestach przeciwko porozumieniom Okrągłego Stołu. Wiosną tego samego roku zaangażował się w kampanię na rzecz bojkotu wyborów do tzw. sejmu kontraktowego. Był współorganizatorem i uczestnikiem wielu manifestacji, m.in. w czerwcu 1989 r. przeciwko prezydenturze gen. Wojciecha Jaruzelskiego; we wrześniu przeciwko dalszemu stacjonowaniu wojsk sowieckich w Polsce; w lutym 1990 r. na znak poparcia dla walczącej o niepodległość Litwy. Działał w utworzonej we wrześniu 1989 r. Tymczasowej Reprezentacji Politycznej Śląska Opolskiego.

Do 1989 roku był rozpracowywany przez Wydz. II/III WUSW w Opolu w ramach SOR o kryptonimie „Rybacy", a do 14 marca 1990 roku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Gorbaniewska Natalia, ur. 26 maja 1936 w Moskwie, zm. 29 listopada 2013 w Paryżu.
(Rosja, Francja)

Rosyjska poetka, dysydentka, dziennikarka, tłumaczka literatury polskiej posiadająca obywatelstwo polskie.

Studia filologiczne podjęła w 1953 na Uniwersytecie Moskiewskim, ukończyła je w 1963 na Uniwersytecie Leningradzkim. Już w czasie studiów związała się z ruchem demokratycznym, co spowodowało stopniowo nasilające się szykany. 25 sierpnia 1968 jako współorganizatorka demonstracji w Moskwie przeciwko wejściu armii Układu Warszawskiego do Czechosłowacji została na krótko aresztowana, w następnych miesiącach toczyło się śledztwo, zakończone w kwietniu 1970 represyjnym uznaniem za psychicznie chorą i uwięzieniem do 22 lutego 1972, najpierw w szpitalu psychiatrycznym w Kazaniu, a potem w więzieniu na Butyrkach w Moskwie. W grudniu 1975 została zmuszona do opuszczenia kraju. Osiedliła się w Paryżu. Pracowała jako dziennikarka w kilku rosyjskich pismach emigracyjnych, a także dla Radia Swoboda. Współpracowała z Solidarnością Walczącą.

Za przekłady literatury polskiej nagrodzona przez Polski PEN Club (1992). Laureatka Nagrody im. Jerzego Giedroycia przyznawanej przez dziennik „Rzeczpospolita" za działalność na rzecz polskiej racji stanu (2005). Do 8. edycji (2013) była przewodniczącą jury Nagrody Literackiej Europy Środkowej „Angelus". Od kwietnia 2005 obywatelka Polski.

W październiku 2008 Gorbaniewska otrzymała tytuł doktora honoris causa lubelskiego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Za wybitne zasługi w działalności na rzecz przełamywania historycznych stereotypów między narodem polskim i rosyjskim, za osiągnięcia w popularyzowaniu polskiej kultury, za wspieranie przemian demokratycznych w Polsce została pośmiertnie odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Gorgoń Anna Kazimiera, ur. 17 lipca 1930 r. w Myślenicach.
(Katowice)

Była zatrudniona jako magister chemii, w Głównym Instytucie Górnictwa (GIG) w Katowicach. W latach siedemdziesiątych utrzymywała kontakt z Kazimierzem Świtoniem i kolportowała prasę KSS-KOR, za co została objęta operacyjnym rozpracowaniem przez Służbę Bezpieczeństwa. W styczniu 1980 r. ujawniono, że literaturę dla Świtonia można kierować

na adres pani Anny Gorgoń. W stanie wojennym utrzymywała kontakty z kierownictwem Biura Solidarności w Australii. W 1986, będąc już na emeryturze, kolportowała podziemne czasopismo „Wolność i Solidarność" (WiS), wydawane przez katowicki oddział Solidarności Walczącej, oraz dwutygodnik „Solidarność Walcząca", sygnowane przez biuro Interwencji SW. Trudniła się również rozprowadzaniem podziemnych wydań znaczków pocztowych. Przywoziła i kolportowała podziemną prasę z Krakowa, Wrocławia, Warszawy i Gdańska. W 1986 SB dowiedziała się o jej kontaktach towarzyskich z Jadwigą Morawiecką, żoną poszukiwanego wówczas Kornela Morawieckiego, przywódcy Solidarności Walczącej. W lipcu 1987 r. SB pozyskało wiedzę o jej spotkaniach z Kornelem Morawieckim i z tego powodu włączyło ją do SOS o kryptonimie „Aga", a następnie do SOR o kryptonimie „Ośmiornica". Była też figurantem w SOS o kryptonimie „Panna" oraz SOS, krypt. „GIG".

Gorzelik Jerzy Zdzisław, ur. 25 października 1971 r. w Zabrzu. **(Katowice)**

Historyk sztuki, wykładowca akademicki, działacz samorządowy związany z Górnym Śląskiem. W kwietniu 1988 r. z jego inicjatywy powstał Młodzieżowy Ruch Oporu Niepodlegli. Był wówczas uczniem II klasy licealnej. Podstawową działalnością grupy było malowanie antyreżimowych napisów na murach, kolportaż pism SW „PiK" i „WiS", współorganizowanie demonstracji rocznicowych (m.in. 11 XI 1988 manifestacji w Katowicach w rocznicę odzyskania niepodległości Polski) i wydawanie pisma „Przebojem". Od 8 września 1988 r. MRON wszedł w skład struktur Solidarności Walczącej, przyjmując nazwę Młodzieżowy Ruch Oporu Solidarności Walczącej. W szczytowym okresie liczył trzydziestu członków. Członkowie MROSW uczestniczyli w akcji wzywającej do bojkotu wyborów w 1989 r. i współorganizowali manifestację przeciwko kandydaturze Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta. W 1990 r. zaangażowali się w tworzenie Partii Wolności i Klubu Antykomunistycznego im. Józefa Mackiewicza. Aktywność grupy wygasła w drugiej połowie 1990 r. Jerzy Gorzelik pełni funkcję przewodniczącego Ruchu Autonomii Śląska. W latach 2010–2013 był członkiem zarządu województwa śląskiego.

Grabara Andrzej, ur. 14 lipca 1938 r. w Sosnowcu, zm. 23 grudnia 1992 r. w Gliwicach.
(Katowice)

Inżynier mechanik. Był zatrudniony w Biurze Projektów „Mostostal" w Zabrzu. Aktywnie działał w NSZZ „Solidarność" w okresie jej legalnej działalności. Posiadał liczne kontakty z regionalnym kierownictwem związku w Katowicach. W czasie stanu wojennego działał w strukturach Drugiego Garnituru Gliwickiej Delegatury RKW NSZZ Solidarność Regionu Śląsko-Dąbrowskiego. Ściśle współpracował z Tadeuszem Drzazgowskim i Tadeuszem Bełzem. Był członkiem gliwickiej grupy Solidarności Walczącej oddziału Katowice. Na polecenie Sławomira Bugajskiego wraz z Tadeuszem Bełzem organizowali przerzuty materiałów i sprzętu z Berlina Zachodniego. Potwierdzenia uzyskanej pomocy ukazywały się w podziemnej gazetce „WIS", czasopiśmie katowickiego oddziału Solidarności Walczącej.

Był inwigilowany w Sprawie Operacyjnego Rozpracowania (SOR) o kryptonimie „Balon".

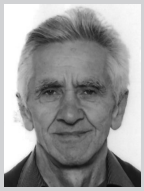

Grabczak Ireneusz Julian, ur. 15 czerwca 1952 r. w Lubieniu Kujawskim.
(Trójmiasto)

Był pracownikiem Stoczni Marynarki Wojennej w Gdyni. W grudniu 1970 r. został członkiem Komitetu Protestacyjnego i brał udział w strajku w swoim zakładzie. 17 grudnia wyprowadził część pracowników z zakładu i wraz z nimi ruszył wzdłuż kanału do centrum Gdyni, aby solidaryzować się z pozostałymi strajkującymi w Gdyni zakładami. Brał również udział w starciach z milicją na dawnym Wzgórzu Nowotki. Otrzymał wówczas cios pałką, a także został ranny w nogę. Po wprowadzeniu stanu wojennego zajął się drukowaniem domowymi metodami ulotek, które następnie rozrzucał na terenie Stoczni Marynarki Wojennej. Na murach domów malował hasła antykomunistyczne. Po 1982 nawiązał współpracę z działaczami Solidarności Walczącej. W ramach tej współpracy we wskazanych miejscach odbierał i przekazywał materiały do produkcji nielegalnych pism, ulotek jak również sitodruki dla podziemnej drukarni. Przekazał maszynę do pisania dla SW. Kolportował wydawnictwa sygnowane przez SW. Brał udział w antyreżimowych manifestacjach, które dokumentował. Otrzymał odznakę honorową „Działacza Opozycji Antykomunistycznej" oraz Krzyż Wolności i Solidarności.

Grabowska Lihs Maria

(Trójmiasto)

Należała do Solidarności Walczącej. W ramach działalności kolportowała wydawnictwa podziemne, pełniła rolę łączniczki struktur Solidarności Walczącej w Trójmieście. Współpracowała ściśle z Janem Grabowskim oraz Marianem Pokojskim. Pomagała w przygotowywaniu flag oraz transparentów na manifestacje, które czasami również fotografowała. Uczestniczyła w pielgrzymkach na Jasną Górę, w trakcie których kolportowała podziemną prasę. Brała także udział w mszach za Ojczyznę w Gdyni i Gdańsku.

Grabowski Jan, ur. 22 kwietnia 1960 r. w Piotrkowie Kujawskim.

(Trójmiasto)

Od 1985 współpracował z grupą Solidarności Walczącej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Zajmował się kolportażem niezależnych pism, m.in.: „Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto", „Poza Układem", „Gryps", „Czas". Brał udział w akcjach ulotkowych na terenie gdyńskiej Stoczni im. Komuny Paryskiej. Tam uczestniczył w organizowaniu strajków oraz niezależnych obchodów i manifestacji patriotycznych. Był członkiem Duszpasterstwa Ludzi Pracy, brał udział w pielgrzymkach, odpowiadając za ich zabezpieczenie. Ponadto zajmował się drukiem zakładowego biuletynu stoczniowego o nazwie „Kadłub". Przygotowywał tabliczki z nazwą ul. Janka Wiśniewskiego i brał udział w przemianowaniu ul. Marchlewskiego w Gdyni na ul. Janka Wiśniewskiego. Uczestniczył również w reaktywacji NSZZ „Solidarność" w 1988 r., zajmując stanowisko członka Komitetu Założycielskiego w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W 2015 roku na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 538/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Grabowski Mariusz, ur. 16 maja 1967 r. w Wałbrzychu.

(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W 1985 ukończył II LO w Wałbrzychu. 31 sierpnia 1982 r. uczestniczył w manifestacji w Wałbrzychu zorganizowanej w związku z rocznicą Porozumień Sierpniowych. W latach 1983–1989 był w Wałbrzychu kolporterem podziemnych czasopism, takich jak „Wyrostek", „Co u Nas" i „Solidarność Walcząca", odbieranych od Dariusza Króla, ucznia III LO we Wrocławiu. W latach 1983–1989 współorganizował i koordynował struktury kolportażowe i działalność podziemnych drukarni we Wrocławiu, Wałbrzychu,

Dziećmorowicach, Świebodzicach, Świdnicy i Kamiennej-Górze. W 1984 był organizatorem łączności z warszawskim Młodzieżowym Komitetem Oporu – oddziałem Solidarności Walczącej w Warszawie. W latach 1986–1989 należał do Międzyszkolnego Komitetu Oporu we Wrocławiu oraz organizował MKO w Wałbrzychu. W latach 1986–1989 był także współpracownikiem Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Wrocławskiego i Politechniki Wrocławskiej. W latach 1986–1987 studiował chemię na Politechnice Wrocławskiej, w latach 1987–1989 historię na Uniwersytecie Wrocławskim, w latach 1989–1990 był studentem prawa tego samego uniwersytetu. W czerwcu 1987 r. został zatrzymany za kolportaż w Gdańsku i pobity. Był zastraszany. 13 lipca ukarany grzywną przez kolegium ds. wykroczeń. 16 grudnia ponownie zatrzymano go za kolportaż wydawnictw podziemnych we Wrocławiu. 7 marca 1988 r. został ukarany grzywną przez kolegium ds. wykroczeń. W 1987 współzakładał Inicjatywę Walki Czynnej (z Arkadiuszem Urbanem, Wojciechem Stando, Jarosławem Wardęgą, Adamem Cymborskim i Jackiem Guzowskim), skupionej wokół podziemnego pisma „Wolny Strzelec", której celem było stworzenie grup paramilitarnych, gotowych walczyć czynnie w przypadku zaostrzenia represji wobec opozycji. W latach 1988–1990 współtworzył i wydawał podziemne pisma: „Szkolny Biuletyn", „Uczniowski Biuletyn", „Węgielki Wałbrzyskie", „Prawda", „Straża", „Hej", „Szkoła", wałbrzyskie edycje pism „Solidarność Walcząca" i „Region" oraz wydawnictw Poczty SW i druków okolicznościowych. W dniach 6–7 maja 1988 r. brał udział w strajku okupacyjnym na Uniwersytecie Wrocławskim, zorganizowanym w geście solidarności ze spacyfikowaną Hutą im. Lenina w Krakowie Nowej Hucie. W 1988 był też inicjatorem powołania Ruchu Młodzieży Niezależnej w Wałbrzychu. W grudniu 1988 r. zainicjował i koordynował RMN Dolny Śląsk, który objął swym zasięgiem obszar południowej i południowo-zachodniej Polski, od Bielska-Białej po Zieloną Górę. W latach 1988–1989 był działaczem Solidarności Walczącej oraz organizatorem jej struktur w Wałbrzychu i regionie (m.in. w: Świdnicy, Świebodzice, Kamiennej Górze, Brzegu, Żarówie i Strzelinie). W 1989 został członkiem Rady Oddziału SW Dolny Śląsk i redaktorem podziemnego pisma „Solidarność Dolnośląska". W latach 1988–1989 współorganizował obozy szkoleniowe dla uczestników młodzieżowej konspiracji, przy współpracy zaprzyjaźnionych parafii katolickich (m.in. w Walimiu, Kotlinie Kłodzkiej, na Mazurach), w zakresie obrony przed działaniami Służby Bezpieczeństwa, działań drukarskich, redakcyjnych i spotkań z liderami opozycji. Również w latach 1988–1989 uczestniczył w strajkach w wałbrzyskich kopalniach węgla

kamiennego „Wałbrzych" i „Victoria". Był doradcą KS, organizatorem łączności i dostawcą wydawnictw wrocławskich RKS Dolny Śląsk i RKW Dolny Śląsk. 31 maja 1989 r. wziął udział w strajku na Uniwersytecie Wrocławskim po odmowie przez Sąd Wojewódzki w Warszawie rejestracji Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Od 1991 prowadzi własną działalność gospodarczą. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W okresie od 22 marca 1989 r. do 21 maja 1990 r. był rozpracowywany przez Wydz. III/WO-KPP WUSW w Wałbrzychu w ramach SOR o kryptonimie „Młodzi".

Grigoriew Andrzej, ur. 17 lipca 1947 r. w Katowicach.
(Katowice)

W latach 1980–1981, w okresie tzw. Karnawału Solidarności, był zatrudniony jako fotograf w Kopalni „Rozbark" w Bytomiu, gdzie dokumentował wydarzenia polityczne. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w styczniu 1982 r. został internowany. Po złamaniu kości śródstopia i uszkodzeniu kręgosłupa, i związanej z tym hospitalizacji, został zwolniony z internowania. Od tego czasu jest inwalidą. W latach 1983–1990 współpracował z Regionalną Komisją Koordynacyjną Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność", wyposażając drukarnie w sprzęt i materiały fotograficzne do produkcji klisz graficznych do sitodruku i przygotowania blach offsetowych. W latach 1988–1990 wyposażał Solidarność Walczącą w materiały fotograficzne przerzucane na teren byłego ZSRR w celu organizacji na tamtym obszarze niezależnych drukarni.

Grupińska Anna, ur. 9 listopada 1956 r. w Koszalinie.
(Poznań)

W 1980 ukończyła filologię angielską na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1977–1980 należała do Studenckiego Koła Solidarności w Poznaniu. Kolportowała wydawnictwa KOR, następnie KSS KOR. Była zaangażowana w wydawanie „Biuletynu Informacyjnego" KSS KOR i „Krytyki". W latach 1976–1988 udostępniała własną bibliotekę wydawnictw niezależnych. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego kolportowała na terenie Poznania: „Tygodnik Mazowsze", „Wolę", „KOS", „Biuletyn Dolnośląski", „Obecność". Dzięki kontaktom z Zygmuntem Warszą, środowiskiem „Pulsu" i „Aneksu" w Londynie, Ireną Lasotą w USA, AFL-CIO, środowiskiem

Partii Zielonych we Frankfurcie i Berlinie Zachodnim pozyskiwała sprzęt, materiały poligraficzne i środki finansowe na rzecz Solidarności Walczącej. W latach 1981–1982 pracowała jako nauczycielka języka angielskiego w VIII LO w Poznaniu. Została zwolniona z pracy. W latach 1982–1984 była zatrudniona jako lektor języka angielskiego w Bibliotece Publicznej w Krotoszynie. W latach 1984–1988 pozostawała bez zatrudnienia, utrzymywała się z korepetycji. W 1983 została współzałożycielką poznańskiego oddziału SW. Współzakładała czasopisma podziemne „Czas" i „Czas Kultury". Była autorką, tłumaczem, redaktorem i organizatorką prac wydawniczych (lokale, sprzęt poligraficzny, transport). Kolportowała ulotki, kasety audio, wideo, tzw. cegiełki i inne wydawnictwa okolicznościowe na terenie HCP, Liceum Plastycznego, Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych, VIII LO, UAM. Udostępniała lokal na potrzeby działalności wydawniczej. W latach 1984–1988 współorganizowała wydawanie „Veta", manifestacje SW, zbiórki pieniędzy na pomoc represjonowanym i ich rodzinom, gromadziła informacje o represjach, wspierała merytorycznie i organizacyjnie Radio Solidarność. Kilkakrotnie była zatrzymywana na 48 godzin i przesłuchiwana. W jej mieszkaniu były przeprowadzane rewizje. W latach 1990–1994 była attaché kulturalnym w Ambasadzie RP w Tel Awiwie.

Grupiński Rafał, ur. 26 września 1952 r. we Wronkach.
(Poznań)

W 1976 ukończył studia na wydziale polonistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1977–1979 kolportował czasopisma niezależne, w tym m.in. „Biuletyn Informacyjny" KOR, KSS KOR, książki NOW-ej, „Witrynki Literatów i Krytyków" i paryskiej „Kultury". W latach 1977–1980 współorganizował działalność Studenckiego Koła Solidarności. W latach 1978–1980 współpracował z KSS KOR. W ramach współpracy przechowywał niezależne wydawnictwa i kolportował je. W 1977 pracował jako nauczyciel w Zespole Szkół Budownictwa w Poznaniu. W latach 1977–1978 był nauczycielem w poznańskim Zespole Szkół Energetycznych. W latach 1978–1979 pracował w Zespole Szkół Administracji Terenami Zielonymi. Był zwalniany z pracy nauczyciela z przyczyn politycznych. W latach 1979–1981 pracował jako bibliotekarz w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych. W latach 1981–2008 był zatrudniony jako starszy wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Poznaniu, pracował wówczas także dorywczo. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i został członkiem KZ Pracowników Oświaty i Wychowania przy

ZR Wielkopolska. 3 września 1980 r. założył pierwsze nauczycielskie koło NSZZ „Solidarność" w Wielkopolsce w PLSP w Poznaniu. W lipcu 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Wielkopolska, przewodniczącym Koła POiW przy ZR, członkiem Krajowej Komisji POiW. Kolportował niezależny „Biuletyn Oświaty i Wychowania NSZZ Solidarność", wydawnictwa KZ i „Obserwatora Wielkopolskiego". W 1981 uczestniczył w negocjacjach Solidarności POiW z Ministerstwem Oświaty i Wychowania ws. podręczników szkolnych. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. wstąpił do struktur poznańskiej Solidarności podziemnej. Był kolporterem kilkudziesięciu pism podziemnych, m.in. „Obserwatora Wielkopolskiego", „Veta" oraz pism Solidarności Walczącej. Rozprowadzał również książki tzw. drugiego obiegu, ulotki, kasety audio (programy paryskiego „Kontaktu"), wydawnictwa okolicznościowe. W latach 1982–1984 przez kilka miesięcy ukrywał się w jego mieszkaniu Maciej Frankiewicz. Rafał Grupiński współpracował także z Radiem Solidarność w Poznaniu i brał udział w rozpowszechnianiu planów technicznych do emisji radiowych (tranzystory wysokiej mocy) w głównych ośrodkach w Polsce. W 1983 po nawiązaniu kontaktu z Solidarnością Walczącą został współzałożycielem, autorem i kolporterem jej pism. Od 1983 współorganizował działalność wydawniczą, w tym materiały i sprzęt poligraficzny. Współpracował z Ireną Lasotą (Fundusz IDEE Francja), Jerzym Giedroyciem oraz paryskimi pismami „Kulturą", „Kontaktem", „La Nouvelle Alternative", londyńskim „Pulsem", z Committee in Support of Solidarity, zachodnioniemiecką Partią Zielonych oraz Pale Jalta we Frankfurcie n. Menem, dostarczającym do Polski sprzęt i materiały poligraficzne, środki finansowe, leki i odzież. 5 lipca 1983 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Poznaniu. 25 lipca decyzją Prokuratury Wojewódzkiej w Poznaniu areszt mu uchylono na mocy amnestii. W latach 1984–1985 wraz z Włodzimierzem Filipkiem i Anną Grupińską założył czasopismo „Czas". Był autorem ukazujących się w nim tekstów, organizatorem prac zespołu redakcyjnego, działalności wydawniczej i transportu. W 1985 razem z Anną Grupińską, Dariuszem Gościniakiem, Krzysztofem Czyżewskim i Andrzejem Piątkiem współtworzył „Czas Kultury", a w latach 1985–1990 był jego redaktorem naczelnym. W 1986 otrzymał półroczne stypendium Committee in Support of Solidarity w Stanach Zjednoczonych. W 1988 współzakładał i został autorem w redakcji pisma społeczno-politycznego Solidarności Walczącej „Komentarz". W prasie podziemnej publikował m.in. pod pseudonimami: J.O., Jerzy Okoniewski, Stanisław Stanisławski, Szymon Staropolski, Roman Grot. Po 1990 zawodowo związany był

z mediami, zajmował się także działalnością wydawniczą. Od 2005 poseł do parlamentu z listy Platformy Obywatelskiej. W latach 2007–2009 pełnił funkcję sekretarza stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Od września 2009 r. był wiceprzewodniczącym Klubu Parlamentarnego Platformy Obywatelskiej RP, a od listopada 2011 r. jego przewodniczącym. Jest autorem wierszy, opowiadań, esejów i scenariuszy.

Gruszkowski Jarosław, ur. 26 listopada 1955 r. w Czarnkowie.
(Poznań)

W 1970 był uczniem pracownikiem Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w Pile. W 1976 roku ukończył tam Technikum Mechaniczne. W latach 1976–1978 był zatrudniony w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Turystycznym Noteć. W latach 1978–1988 pracował znów w ZNTK. W sierpniu i we wrześniu 1980 r. brał udział w protestach społecznych tamże. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", pełnił funkcję wiceprzewodniczącego KZ w ZNTK. Od 7 listopada 1981 r. był członkiem Prezydium MKZ „Solidarność" w Pile. W marcu został delegatem na I WZD Regionu Województwa Pilskiego oraz członkiem Prezydium ZR, jako przedstawiciel prasy związkowej uczestniczył w I KZD. Od 20 listopada 1980 r. pełnił funkcję redaktora naczelnego niezależnego pisma „Solidarność Pilska". Współpracował również z czasopismami: „Wolne Słowo" z Torunia, „Wolne Związki" z Bydgoszczy oraz „Solidarność – Ziemia Kujawska i Dobrzyńska" z Włocławka. Pisał do szczecińskiej „Jedności". 16 lipca 1981 r. zarekwirowano w drukarni cały nakład broszur Bruk był naszym przyjacielem 1956, 1968, 1970, 1976 i Poznański Czerwiec 1956, wydanych przez ZR pod redakcją jego i Franciszka Langnera. Wstrzymano także nakład „Solidarności Pilskiej". Jarosław Gruszkowski był w tym okresie wielokrotnie przesłuchiwany, został też postawiony w stan oskarżenia. Rozprawa przeciwko niemu i F. Langnerowi była kilkakrotnie przekładana. Do dnia wprowadzenia stanu wojennego nie odbyła się, a później sprawę umorzono. Od października 1981 r. był redaktorem naczelnym biuletynu ZR „Tu i Teraz". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 roku został internowany. Był osadzony w Ośrodku Odosobnienia we Wronkach, potem w Gębarzewie i Kwidzynie. 4 grudnia 1982 r. został zwolniony. Po zakończeniu internowania aż do 1989 prowadził własną działalność wydawniczą, autor w pilskiej podziemnej prasie solidarnościowej, w tym pozycji: Lechu, Robotnicy '83, Protest. W 1983 zakładał struktury Solidarności Walczącej w Pile. Do 1986 roku pełnił funkcję przewodniczącego regionalnej Rady Politycznej SW oraz redak-

tora naczelnego pism: „Fundamentalista", „Informator SW w Pile". Współorganizował (z RKW „S") obchody rocznic Sierpnia '80, sieć kolportażu wydawnictw Solidarności Walczącej i Solidarności. Brał udział w emisjach podziemnego Radia Solidarność. Również w 1986, w wyniku nieporozumień z centralą SW, rozwiązał pilską SW i włączył się w działalność RKW „Solidarności". Po 1986 był sygnatariuszem wielu petycji do władz w obronie represjonowanych i więzionych za przekonania. Współorganizował manifestację przeciwko hałasowi z pilskiego lotniska wojskowego i przeciw budowie elektrowni jądrowej w Klempiczu. W 1989 został działaczem KO Krajny, Ziemi Nadnoteckiej i Pałuk, rzecznikiem prasowym, uczestnikiem kampanii wyborczej KO „S", członkiem Obwodowej Komisji Wyborczej.

Był rozpracowywany przez Wydz. V WUSW w Pile w ramach SOR o kryptonimie „Redaktor".

Grzegorzewska Ewa, ur. w 1950 r. w Poznaniu.
(Dolny Śląsk)

Inżynier budowlany. Działała pod pseudonimem konspiracyjnym „Fuga". Zaangażowana w struktury Solidarności i Solidarności Walczącej, której była zaprzysiężonym członkiem. Brała udział w kolportażu, udostępniała swoje mieszkanie dla ukrywającego się Kornela Morawieckiego i innych osób, m.in. Izabelli Witkowskiej. W mieszkaniu Ewy Grzegorzewskiej odbywały się liczne spotkania konspiracyjne. W kwietniu 1984 r. została aresztowana. W lipcu zwolniono ją na mocy amnestii. Nie zaprzestała działalności konspiracyjnej, ściśle współpracując z wydawnictwem BIS i pełniąc rolę łączniczki i kolporterki.

Grzesiński Mirosław Grzegorz, ur. w 1961 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Od lutego 1985 r. kolportował na terenie Poznania pisma i wydawnictwa podziemne, w tym materiały sygnowane przez Solidarność Walczącą. 28 lutego 1985 r. został zatrzymany, a następnie postanowieniem Prokuratury Wojewódzkiej w Poznaniu, tymczasowo aresztowany. 2 marca osadzono go w poznańskim Areszcie Śledczym. Sąd Rejonowy w Poznaniu w dniu 13 września skazał go na karę 1 roku 6 miesięcy pozbawienia wolności, jednocześnie warunkowo zawieszając jej wykonanie na 3 lata i zaliczając na jej poczet okres tymczasowego aresztowania od 28 lutego do chwili zwolnienia, tj. 13 września 1985 r. Sąd orzekł również wobec niego karę grzywny w wysokości 100 000 zł, przepadek dowodów rzeczowych

zgromadzonych w sprawie oraz zasądził od oskarżonego kwotę stanowiącą zwrot kosztów postępowania. W 2012 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 133/2012 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Grzybowski Andrzej, ur. 15 stycznia 1948 r. w Poznaniu.
(Poznań)

W pierwszej połowie lat sześćdziesiątych XX w. podjął pracę w Zakładach Hipolita Cegielskiego w Poznaniu. W kwietniu 1968 r. rozpoczął służbę wojskową. Po jej zakończeniu powrócił do pracy w HCP. W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego przeprowadzono z nim rozmowę ostrzegawczą. Ponieważ działał w strukturach podziemnych Solidarności, w listopadzie 1982 r. Był internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Wierzchowie Pomorskim. W lutym 1983 r. został aresztowany. Wyszedł na wolność w lipcu tego samego roku, po ogłoszeniu amnestii. Nadal był zaangażowany w kolportaż i druk wydawnictw podziemnych. W maju 1986 r. został ponownie aresztowany. Zwolniono go na mocy amnestii w sierpniu. Przeprowadzono z nim wówczas znów rozmowę ostrzegawczą i zaproponowano mu współpracę z SB. Gdy odmówił, został zmuszony do zwolnienia się z HCP. Współpracował z poznańską Solidarnością Walczącą. Brał udział w wielu antyreżimowych demonstracjach, w kolportażu i w druku SW. Podjął pracę w Spółdzielni Pracy „Wenus". Współorganizował Punkt Wydawania Leków głównie dla pracowników HCP. Wielokrotnie zatrzymywano go na 48 godzin. Również wielokrotnie stawał przed Kolegium Karnym za działalność polityczną. Był represjonowany. W latach 1986–1988 należał do Polskiej Partii Socjalistycznej. Wchodził w skład prezydium w Poznaniu. Wystąpił z niej w 1988 ze względów światopoglądowych. W 2001 otrzymał odznaczenie Zasłużonego Działacza Kultury, w 2010 odznaczono go Złotym Krzyżem Zasługi, a w 2013 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Grzymalska Alicja Barbara, ur. w 1966 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1986–1989 angażowała się w działalność młodzieżowych organizacji podziemnych na terenie Wrocławia. Należała do Solidarności Walczącej, Niezależnego Zrzeszenia Studentów i Solidarności Polsko-Czechosłowackiej. Była aktywnym uczestnikiem happeningów organizowanych przez Pomarańczową Alternatywę. Brała udział w strajku studenckim na Uniwersytecie Wrocławskim oraz antyreżimowych manifestacjach Soli-

darności Walczącej. Zajmowała się kolportażem prasy podziemnej, malowała antykomunistyczne napisy na murach. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 490/2019 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Grzymalska Leokadia, ur. w 1932 r. w Stołowiczach.
(Dolny Śląsk)

W latach 1986–1989 była zaangażowana w działalność konspiracyjną na terenie Wrocławia. Organizowała pomoc dla osób represjonowanych. Współpracowała m.in. z Pomarańczową Alternatywą i Solidarnością Walczącą. Udostępniała swoje mieszkanie na spotkania konspiracyjne, kolportowała również wydawnictwa podziemne. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 490/2019 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Gulbinowicz Krzysztof, ur. 6 grudnia 1956 r. we Wrocławiu, zm. 20 listopada 2009 r. tamże.
(Dolny Śląsk)

W 1974 ukończył ZSZ Przemysłu Poligraficznego we Wrocławiu i ropoczął pracę we Wrocławskich Zakładów Drukarskich. W 1975 został strażakiem we wrocławskiej Zawodowej Straży Pożarnej. W czerwcu 1976 r. porzucił służbę po informacji, że jego jednostka może zostać skierowana do tłumienia protestów społecznych (za pomocą armatek wodnych). Został zatrzymany, ale zwolniono go dzięki zaświadczeniu z poradni zdrowia psychicznego. Był związany z ruchem hippisowskim, gdzie zajmował się m.in. wydawaniem pism ulotnych. Od 1976 pracował w prywatnych punktach małej poligrafii. Współorganizował kolportaż i kolportował na Dolnym Śląsku takie wydawnictwa niezależne jak: „Biuletyn Informacyjny", „Robotnik Wybrzeża", „Bratniak" czy książki NOW-ej. W 1979 zaangażował się w druk czasopism niezależnych wrocławskiego Studenckiego Koła Solidarności, Klubu Samoobrony Społecznej Ziemi Dolnośląskiej, NOW-ej oraz „Biuletynu Dolnośląskiego", którego w latach osiemdziesiątych był także współpracownikiem, redaktorem i publicystą (ps. A.B., Anonim, K.G., P.T.-Z., Pytia, Młody Robotnik). W 1980 rozpoczął pracę w MKZ Wrocław, a następnie w ZR Dolny Śląsk: drukarz i instruktor poligrafii prowadzący szkolenia dla działaczy „S" w zakładach pracy. W 1981 został współzałożycielem, redaktorem (z Grażyną Malinowską) i autorem pisma „Dokąd Idziesz?", wychodzącego przy Społecznym Komitecie Przeciwdziałania Narkomanii we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego zorgani-

zował jedną z pierwszych podziemnych drukarń i poligrafii RKS „Solidarność" Dolny Śląsk. W 1982 został redaktorem podziemnego pisma „Pytania", w lipcu i sierpniu prowadził szkolenie dla drukarzy wrocławskich TKZ „Solidarność" ze zgrupowania zakładów pracy Tarnina. W latach 1982–1990 należał do Solidarności Walczącej. W sierpniu 1982 r. był współzałożycielem Niezależnej Agencji Fotograficznej Dementi we Wrocławiu, związany z nią do 1983. Od 1983 był publicystą (ps. Józef Ziuk) i współpracownikiem wrocławskiego podziemnego pisma „Ogniwo" oraz autorem (ps. Józef Ziuk) broszury Widziane z podziemia (wyd. Agencja Informacyjna Solidarności Walczącej, 1984). W latach 1985–1986 razem z Leszkiem Budrewiczem założył podziemne czasopismo „Zero. Niezależne Pismo Młodych", którego został redaktorem i autorem (ps. Wacław Szczególny). W latach 1985–1989 był redaktorem i autorem w niezależnym katolickim piśmie studenckim „Sumienie". Do 1989 roku opublikował wiele artykułów w prasie podziemnej, m.in. w „Solidarności Walczącej", „Solidarności Dolnośląskiej", „Z Dnia na Dzień" i „Wiadomościach Bieżących". W połowie lat osiemdziesiątych drukował różnorakie wydawnictwa dla organizacji podziemnych, takich jak: RKS Dolny Śląsk, Ruchu WiP, Solidarności Walczącej, NZS. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

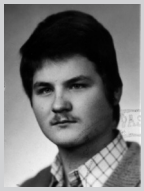

Gumowski Leszek Andrzej, ur. w 1958 r. w Pile.

(Poznań, Piła)

W 1983 wstąpił do struktur Solidarności Walczącej. W ramach działalności w tej organizacji był zaangażowany głównie w druk wydawnictw podziemnych. Brał udział w szkoleniu z zakresu druku w technice sitodruku, które odbyło się w 1984 w Łodzi. Dostarczał papier, tusz i inne materiały konieczne do druku. Uczestniczył również w kolportażu. Przez krótki okres w swoim mieszkaniu przechowywał nadajnik Radia Solidarność. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 453/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Gurecki Winicjusz Stanisław, ur. 30 czerwca 1938 r. w Łodzi, zm. 28 czerwca 2019 r. w Mississauga.

(Szczecin)

W 1976 ukończył Studium Zawodowe w Zakładzie Doskonalenia Zawodowego w Świnoujściu. Jako uczeń VI klasy szkoły podstawowej w Łodzi był współzałożycielem i komendantem tajnej organizacji młodzieżo-

wej Sparta. W ramach działalności w tej organizacji wykonywał i rozklejał ulotki na witrynach sklepowych. W latach 1964–1968 pracował jako kelner w restauracji hotelu „Orlinek i Góralka" w Karpaczu. W latach 1968–1977 był zatrudniony w Zakładach Gastronomicznych w Świnoujściu. W latach 1977–1982 był pracownikiem w Hotelu „Orbis Continental" w Szczecinie. W latach 1982–1986 utrzymywał się z prac dorywczych. W sierpniu 1980 r. był pomysłodawcą i założycielem Komisji Robotniczej w hotelach „Orbis". Został też delegatem do MKS w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego z poparciem dla strajkujących i postulatami KR w „Orbisie". We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Zakładał struktury Solidarności w sieci hoteli „Orbis". Od września 1980 r. do 13 grudnia 1981 r. przewodniczył Komisji Robotniczej. 22 listopada 1980 r. był delegatem na ogólnopolski walny zjazd pracowników turystyki w Łodzi. Od 22 listopada 1980 r. do 1981 r. należał do KKP NSZZ „S" Pracowników Turystyki, wchodził w skład grupy roboczej ds. zbiorowego układu pracy. Po wprowadzeniu stanu wojennego, przez dwa tygodnie pozostawał w ukryciu. Pozyskiwał informacje (z M. Korczakiem) o ośrodkach odosobnienia, o internowanych i więzionych. Od stycznia do maja 1982 r. w redakcji „Jedności" był odpowiedzialny za kolportaż. 9 maja został zatrzymany, 11 maja aresztowany i osadzony w areszcie KW MO, gdzie prowadził głodówkę. 20 września został skazany przez Sąd Wojewódzki w Szczecinie na karę 3 lat pozbawienia wolności i osadzony w ZK we Wrocławiu. Publikował wówczas wiersze w podziemnej gazetce więziennej „Igła Siedzącej Ekstremy", kolportował „Wiadomości Bieżące" i przemycane z zewnątrz pismo „Z Dnia na Dzień". 18 lutego 1983 r. został zwolniony na pięciodniową przepustkę, w czasie której uciekł. 29 lipca 1983 r. zwolniony na mocy amnestii. 23 listopada 1984 r. został członkiem i sygnatariuszem Deklaracji Założycielskiej Regionalnego Społecznego Obywatelskiego Komitetu Obrony Praworządności Pomorza Zachodniego i współorganizatorem protestu przeciwko odmowie zarejestrowania Komitetu, skierowanego do Sejmu PRL, przewodniczącego Rady Państwa, Prokuratury Generalnej i Komisji Praw Człowieka przy ONZ. Został wówczas objęty śledztwem. 13 sierpnia 1986 r. postępowanie wobec niego umorzono na mocy amnestii. W latach 1982–1986 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany i zastraszany. W październiku 1986 r. wyemigrował do Kanady. W latach 1986–1989 pełnił funkcję przedstawiciela „S" Regionu Pomorza Zachodniego w Kanadzie (na prośbę Mariana Jurczyka), realizował akcje zbiórki pieniędzy wśród Polonii oraz innych środków na rzecz „S" oraz Solidarności Walczącej. Opie-

kował się emigrantami politycznymi, był łącznikiem z biurem Adolfa Szutkiewicza w Szwecji i biurem „S" w Brukseli. Współorganizował i uczestniczył w demonstracjach pod konsulatem PRL w Toronto. Był autorem artykułów i współwydawcą emigracyjnego biuletynu „Solidarni". W 1986 zrzekł się honorarium za tom wierszy Dziś ja, skazany za Polskę na rzecz pomocy szczecińskiemu podziemiu. W 2016 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

W latach 1985–1986 był rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Szczecinie w ramach SOS o kryptonimie „Grupa".

Gustab Dariusz, ur. 5 lutego 1969 r. w Wałbrzychu.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczył w akcjach ulotkowych na ulicach oraz w akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach w Wałbrzychu, Świdnicy i Świebodzicach. 31 sierpnia 1982 r. wziął udział w antykomunistycznej manifestacji i starciach demonstrantów z ZOMO w Wałbrzychu. Od 1984 należał do Grupy Wykonawczej Solidarności Walczącej. Kolportował podziemne wydawnictwa, m.in. „Solidarność Walczącą" i „Biuletyn Dolnośląski". Od 1986 współpracował z wrocławskim Międzyszkolnym Komitetem Oporu, na terenie Wałbrzycha i okolic organizował kolportaż niezależnej prasy MKO, m.in. „Szkoły Podziemnej", „BIUST -u", „Wieszcza", „HEJ", „Zamiast", „MON STOP". W 1987 współorganizował emisje audycji Radia SW na terenie Wałbrzycha. Był także współorganizatorem manifestacji na ulicach Wałbrzycha i Świdnicy. Uczestniczył w wielu pielgrzymkach, w trakcie których rozprowadzał wydawnictwa podziemne i wywieszał transparenty patriotyczne. Podczas jednej z nich, na placu pod klasztorem na Jasnej Górze, w czasie głównej mszy z udziałem tysięcy pielgrzymów, wywiesił na wieżyczce telewizji transparent z napisem „Solidarność Walcząca". W 1987, w Gdańsku, podczas pielgrzymki Jana Pawła II został zatrzymany i pobity na komisariacie kolejowym za nieudaną próbę wywieszenia transparentu z napisem „Niepodległość" na spotkaniu z papieżem. Od 1988 działał w Ruchu Młodzieży Niezależnej. W latach 1988–1989 pracował jako elektryk w Lokomotywowni Dworzec Główny w Wałbrzychu, gdzie kolportował wydawnictwa podziemne i organizował grupę pracowników do założenia NSZZ „Solidarność". We wrześniu 1988 r. został inicjatorem powołania KZ „S" w tym mieście. W 1989 współpracował z Komitetem Obywatelskim w Wałbrzychu i brał czynny udział w kampanii wyborczej. Obecnie prowadzi działalność gospodarczą.

Guzowska Elżbieta, ur. 5 grudnia 1964 r. w Lubaniu.
(Warszawa)

W latach 1982–1989 hurtowo kolportowała wydawnictwa podziemne, m.in. „Tygodnik Wojenny", „CDN – Głos Wolnego Robotnika", „Tygodnik Mazowsze", a także książki wydawnictw NOWA, Krąg, CDN. Współpracowała z Grupami Oporu Solidarni. W latach 1982–1989 związana z parafią św. St. Kostki w Warszawie, udzielała pomocy osobom represjonowanym i ich rodzinom. W latach 1987–1989 należała do warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej powstałego z grupy „Alternatywa" oraz do Polskiej Partii Niepodległościowej. Udostępniała mieszkanie na spotkania konspiracyjne i druk wydawnictw podziemnych. W latach 1987–1989 odpowiadała za przygotowanie maszynopisów pism „Sprawa" (PPN), „Alternatywa" i „WiS" (Solidarność Walcząca). W 2018 została odznaczona Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

Guzowski Bolesław, ur. 15 grudnia 1943 r. w Burakowie.
(Warszawa)

Od 1982 roku był zaangażowany w kolportaż nielegalnych pism i wydawnictw, w tym m.in. „Tygodnika Wojennego", „Tygodnika Mazowsze", „CDN – Głos Wolnego Robotnika". Od 1983 pracował w Fabryce Wyrobów z Proszków Spiekanych w Łomiankach. Od 1986 aktywnie działał w ramach warszawskiej Solidarności Walczącej, odpowiadając m.in. za dostawę materiałów poligraficznych, uczestniczył także w akcjach ulotkowych i manifestacjach, prowadził kolportaż pism warszawskiej SW, m.in. „Alternatywy" i „Solidarności Walczącej". 30 kwietnia 1986 r. został zatrzymany podczas próby wniesienia na teren zakładu pracy tysiąca ulotek nawołujących do udziału w kontrpochodzie pierwszomajowym. Zastosowano wobec niego areszt tymczasowy, a postępowanie było prowadzone w trybie przyspieszonym przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy. 2 maja 1986 r. został skazany na karę 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 4 lata, karę grzywny w wysokości 50 000 zł oraz podanie wyroku do publicznej wiadomości. Jednocześnie uchylono wobec niego areszt tymczasowy, a 1 sierpnia Sąd Wojewódzki w Warszawie umorzył postępowanie karne na mocy amnestii. Pomimo represji Bolesław Guzowski nie zrezygnował z dostarczania nielegalnej prasy do FSO i Huty Warszawa. Był również członkiem służby porządkowej w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie. Przed obchodami 1 maja 1987 r. kilkakrotnie wzywa-

no go na rozmowy ostrzegawcze, na których potwierdził zamiar uczestnictwa w kontrpochodzie pierwszomajowym mającym wyruszyć spod kościoła św. Stanisława Kostki. W związku z powyższym 30 kwietnia 1987 r. został zatrzymany prewencyjnie na 48 godzin.

W latach 1986–1989 był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa. Rozpracowywany przez SB – SOR o kryptonimie ,,Kurier".

W 2009 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski Polonia Restituta, w 2015 Krzyżem Wolności i Solidarności, w 2019 Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości. W 2015 uzyskał status działacza opozycji antykomunistycznej przyznany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Guzowski Jacek, ur. 22 czerwca 1968 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W latach 1984–1986 współpracował z Młodzieżowym Komitetem Oporu w Zasadniczej Szkole Rzemiosł Artystycznych w Warszawie. Do 1989 był kolporterem prasy podziemnej. W 1986 przyłączył się do struktur Solidarności Walczącej i został jej zaprzysiężonym członkiem. Był współzałożycielem warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej z grupy „Alternatywa". Był pomysłodawcą, założycielem i szefem Grup Wykonawczych SW. Prowadził podziemną działalność poligraficzną, uczestniczył w druku i kolportażu pism warszawskiego SW, w tym „Wolnego Strzelca", „Alternatywy", „Solidarności Walczącej", „Warszawskiego Biuletynu Ulicznego". W drugiej połowie lat osiemdziesiątych uczestniczył w licznych akcjach ulotkowych, pikietach i demonstracjach. Współpracował też z innymi organizacjami podziemia, w tym z Międzyzakładowym Robotniczym Komitetem Solidarności (MRKS), Grupami Oporu Solidarni oraz Polską Partią Socjalistyczną (frakcja Rewolucja Demokratyczna). W październiku 1987 r. odmówił pełnienia służby wojskowej. Przez kilka miesięcy był poszukiwany przez WSW. W 1990 został skazany przez Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim na karę 2 lat więzienia w zawieszeniu na 3 lata. W 2009 odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski Polonia Restituta, w 2015 Krzyżem Wolności i Solidarności, w 2019 Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości. W 2016 uzyskał status działacza opozycji antykomunistycznej przyznany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Był rozpracowywany przez SB – SOR o kryptonimie ,,Działacze".

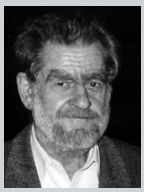

Gwiazda Andrzej, ur. 14 kwietnia w 1935 r. w Pińczowie.
(Trójmiasto)

W 1968 brał udział w wydarzeniach marcowych. Uczestniczył również w wydarzeniach Grudnia'70. W 1973 podjął pracę w Zakładach Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki Elmor.

W 1976 wspólnie z żoną Joanną napisali list do Sejmu PRL zawierający wyrazy poparcia dla postulatów głoszonych przez Komitet Obrony Robotników. Wkrótce po tym Gwiazdowie otrzymali zakaz opuszczania granic PRL i zaczęli być inwigilowani przez Służbę Bezpieczeństwa. Andrzej Gwiazda jako figurant otrzymał kryptonim „Brodacz", używany przez SB do końca istnienia PRL. Od 1977 współpracował z Biurem Interwencji KOR. W 1978 był współzałożycielem Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża. Redagował wówczas biuletyn WZZ „Robotnik Wybrzeża", zajmował się również drukiem i kolportażem innych wydawnictw drugiego obiegu. Od 1978 do 1980 około dziesięciu razy był zatrzymywany przez funkcjonariuszy SB.Po wybuchu strajku w sierpniu 1980 r. został członkiem prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej. Współtworzył NSZZ „Solidarność", 17 września 1980 r., w dniu powołania związku, został wybrany na stanowisko wiceprzewodniczącego związku jako jeden z dwóch zastępców Lecha Wałęsy. Brał udział w negocjacjach ze stroną rządową w sprawie trzech postulatów MKS, tj. zniesienia cenzury, zalegalizowania niezależnych związków zawodowych oraz uwolnienia więźniów politycznych. Następnie pełnił funkcje wiceprzewodniczącego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego, Krajowej Komisji Porozumiewawczej i Komisji Krajowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. został aresztowany i internowany. Osadzono go w Ośrodku Odosobnienia w Strzebielinku. Stamtąd przeniesiono go do aresztu śledczego w Białołęce, a we wrześniu 1982 roku – po wizycie przedstawicieli Międzynarodowego Czerwonego Krzyża – do jednego z ośrodków dla internowanych. 22 grudnia 1982 roku ponownie go aresztowano i oskarżono o „próbę obalenia ustroju siłą". Został zwolniony na mocy amnestii 22 lipca 1984 roku. 16 grudnia tego samego został ponownie aresztowany i skazany na karę 5 miesięcy aresztu. Był osadzony najpierw w Gdańsku, a później w Zabrzu. Zwolniono go 15 maja 1985 roku. W latach 1986–1989 należał do liderów Grupy Roboczej Komisji Krajowej „Solidarności", która sprzeciwiała się rozmowom z władzami PRL prowadzonymi pod przewodnictwem Lecha Wałęsy. Nie brał udziału w tworzeniu Komitetu Obywatel-

skiego ani w obradach Okrągłego Stołu. Był jednym z głównych oponentów Lecha Wałęsy, którego uznał za zdrajcę „ideałów sierpniowych" i agenta SB. Podjął działalność w organizacji „Solidarność '80". Kawaler Orderu Orła Białego.

Gwoździewicz Karol (junior), ur. 13 czerwca 1948 roku w Andrychowie.
(Katowice)

W 1968 roku ukończył Technikum Metali Nieżelaznych w Katowicach-Szopienicach. W latach 1968 – 2004 był zatrudniony w Zakładach Cynkowych Silesia w Katowicach (od 1996 Zakłady Metalurgiczne Silesia SA). W marcu 1968 roku uczestniczył w demonstracjach studenckich w Katowicach. W latach 1970 – 1973 należał do ZMS, przewodniczył Komisji Wydziałowej. W latach 1978 – 1980 sporadycznie kolportował niezależne wydawnictwa WZZ, ROPCiO i KSS KOR w Silesii (m.in. „Ruch Związkowy", „Robotnik"). W październiku 1980 roku wstąpił do NSZZ „Solidarność", należał do KZ w Silesii, współorganizował zebrania MKZ Katowice odbywających się w Silesii. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował mieszkania i zaopatrzenie dla ukrywających się Jadwigi Chmielowskiej i Jana Górnego. Od 1982 roku inicjował i współorganizował tzw. latające biblioteki. W latach 1983 – 1987 należał do KPN. Od 1983 roku był dostawcą materiałów poligraficznych dla podziemnej drukarni w Gliwicach. W latch 1983 – 1989 łącznikiem RKK. W latach 1985 – 1987 współpracownikiem RKW odpowiedzialny za kontakt z Tadeuszem Jarzębowskim (Jarskim) z londyńskiej „Solidarity with Solidarity". W latach 1984 – 1988 blisko współpracował i orgaznizował spotkania RKW z Andrzejem Rozpłochowskim. W latach 1985 – 1990 był zaprzysiężonym członek „Solidarności Walczącej". W 1989 roku współredagował pismo „Przegląd Jastrzębsko-Rybnicki", drukował i kolportował pisma „PIK" i „WiS". W latach 1987 – 1993 należał do Polskiej Partii Niepodległościowej.

Gwoździewicz Karol (senior), ur. 17 października 1924 w Andrychowie, zm. 13 listopada 2015 r.
(Kraków)

W 1941 roku został skierowany do prac przymusowych w Bielsku Białej, jako kominiarz. Pracując z Pawłem Kusym, został zaprzysiężony w struktury Z.W.Z (Związek Walki Zbrojnej) pod pseudonimem Bajan. W roku 1943 został aresztowany przez Gestapo w Bielsku Białej. W 1945 roku podjął pracę w R.U.T w Katowicach (Rejonowy Urząd Telekomunikacyjny).W 1946 roku wstąpił do PSL Stanisława Mikołajczyka.

Od 1980 roku Należał do "Solidarności" w Rejonowym Urzędzie Telekomunikacyjnym. Od początku stanu wojennego (od 13 grudnia 1981) współpracował z ukrywającymi się członkami Regionu Śląsko – Dąbrowskiego. W styczniu 1982 roku w, rozpracował oficerów S.B. działających w G.O.P (Górnośląski Okręg Przemysłowy). W 1985 roku nawiązał współpracę pomiędzy S.w.S (Solidarność z "Solidarnością") w Londynie (Tadeusz Jarski – Jarzębowski), a strukturami śląskiego podziemia. Był kolporterem prasy podziemnej na Śląsku i w Małopolsce, a także członkiem „Solidarności Walczącej". Prowadził tzw. skrzynkę kontaktową "Solidarności", "Solidarności Walczącej", PPN oraz był w komórce wywiadu i analiz. Ukrywał w swoim domu w Andrychowie poszukiwaną listem gończym Janinę Jadwigę Chmielowską. Został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski w grudniu 2009 roku, a pośmiertnie otrzymał Krzyż Wolności i Solidarności.

H

Harendarz Mariusz, ur. 8 czerwca 1960 r. w Kaliszu.
(Kalisz)

W 1985 ukończył studia na Wydziale Budownictwa Lądowego Politechniki Poznańskiej. Od września 1980 r. należał do NZS, dostarczał z Poznania do Kalisza wydawnictwa niezależne. Po wprowadzeniu stanu wojennego zajął się kolportażem prasy podziemnej. Od grudnia 1984 r. był zaprzysiężonym członkiem poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej. Współorganizował grupy SW w Kaliszu. Od 1985 drukował – m.in. w swoim mieszkaniu – ulotki oraz pismo kaliskiego oddziału SW „Solidarność Walcząca". Wydrukowany nakład dostarczał przedstawicielom kaliskich zakładów, a także zawoził do Poznania. Przywoził również do Kalisza wydawnictwa podziemne wydawane w Poznaniu i różnych miastach Polski. Uczestniczył w manifestacjach po szach za Ojczyznę w kościele oo. Jezuitów w Kaliszu. 13 stycznia 1983 r., podczas jednej z nich, został pobity przez SB i przewieziony do Izby Wytrzeźwień.

Harutyunyan Vardan Ludwikowicz, ur. 3 lutego 1961 r. w Sers.
(Armenia)

Obrońca praw człowieka, publicysta oraz sowiecki więzień polityczny. Ukończył Instytut Architektury i Budownictwa w Erewaniu. W latach 1978–1980 był zaangażowany w działalność antykomunistyczną w podziemnych organizacjach. Członek skrzydła młodzieżowego Związku Młodych Ormian (NOP). W 1980 został aresztowany za antysowiecką działalność i skazany na 5 lat łagru oraz 3 lata zsyłki. Karę odbywał na Uralu, a zsyłkę w Magadanie. Po odbyciu kary wrócił do Armenii i kontynuował swą działalność w szeregach Ruchu Narodowego Armenii. W latach 1991–1995 zajmował się wymianą jeńców i zakładników wziętych do niewoli w czasie wojny pomiędzy Armenią a Azerbejdżanem. Uczestniczył w procesie tworzenia się tzw. obywatelskiego dialogu ormiańsko-azerbejdżańskiego, był zaangażowany w problemy ormiańskich uchodźców, którzy w wyniku konfliktów musieli opuścić Czeczenię, Gruzję i Azerbejdżan. Przewodniczył klubowi „Kaukaz" skupiającemu znawców problemów kaukaskich i działaczy społeczno-politycznych. Pracował również w redakcji gazety

„Kanteh" („Pochodnia"). Był przewodniczącym organizacji „Arżanapatwutjun" („Godność"). W 1990 razem z Paruyrem Hayrikyanem nawiązał kontakt z Solidarnością Walczącą. W 2017 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej. Jest autorem dwóch książek poświęconych opozycji ormiańskiej i tematyce łagrowej: *Инакомыслие в советской Армении* („Bunt w sowieckiej Armenii") wydanej w 2014, oraz *История политзаключённого* („Historia więźnia politycznego") wydanej w 2018.

Hayrikyan Paruyr, ur. 5 lipca 1947 r. w Erewaniu.
(Armenia)

W latach 1966–1969 studiował na Politechnice w Erewaniu, pracując jednocześnie jako elektryk w fabryce odzieżowej. Od 1967 był członkiem, a następnie liderem podziemnej Narodowej Zjednoczonej Partii Armenii. W 1969 został aresztowany. Skazano go na 4 lata łagrów. Karę odbył w kolonii o zaostrzonym rygorze w Mordowii. W 1973 po uwolnieniu i powrocie do Erewania podlegał ciągłemu nadzorowi administracyjnemu. Za niestosowanie się do przepisów nadzoru milicyjnego skazano go ponownie na pobyt w łagrze. Po rozprawie sądowej został osadzony w izolatorze KGB i spędził w karcerach karnych ponad 300 dni. W 1987 ponownie wrócił do Erewania i wraz ze swoimi współpracownikami stworzył partię Narodowe Samostanowienie. W lutym 1988 oskarżył władze ZSRR o organizację pogromów ormiańskiej ludności w Sumgaicie, za co został pozbawiony sowieckiego obywatelstwa i deportowany do Etiopii. Niedługo potem zdołał nielegalnie powrócić do Armenii. W latach 1988–1992 był liderem Ruchu Narodowego w ZSRR, został wybrany przewodniczącym międzynarodowej organizacji Demokracja i Niepodległość. Od 1990 współpracował z Solidarnością Walczącą. Razem z Kornelem Morawieckim i Władimirem Bukowskim wziął udział w utworzeniu międzynarodowej organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa 90, powołanej w Warszawie 13 grudnia 1990 r. Po 1990 był m.in. parlamentarzystą ormiańskim. W 2017 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej.

Hebrowska Bożena, ur. w 1951 r. w Chorzowie.
(Katowice)

W latach 1978–1980 była zaangażowana w kolportaż niezależnych wydawnictw KSS KOR – grupy w ISS Katowice. Od 30 grudnia 1981 r. do marca 1982 r. ukrywała poszukiwaną listem gończym Jadwigę Chmielowską, członka Zarządu Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność".

W latach 1982–1990 była łączniczką Regionalnej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność" Regionu Śląsko-Dąbrowskiego. Brała udział w początkach druku ulotek. Zorganizowała pocztę podziemną. Przygotowała zespół zajmujący się kontaktami z matką ukrywającej się Jadwigi Chmielowskiej. Do 1990 kolportowała prasę podziemną na terenie Śląska.

Hejcz Barbara Zofia, ur. 16 sierpnia 1956 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

W latach 1978–1982 studiowała pedagogikę na Uniwersytecie Gdańskim, w 2001 uzyskała magisterium. W latach 1975–1977 była zatrudniona jako nauczycielka języka angielskiego w szkołach podstawowych w Gdańsku. W latach 1978–1979 brała udział w niezależnych obchodach rocznic Grudnia '70. W latach 1979–1980 współpracowała z KSS KOR, SKS i WZZ Wybrzeża. W ramach tej współpracy m.in. udostępniała mieszkanie na spotkania, kolportowała niezależne wydawnictwa, organizowała koła samokształceniowe. W sierpniu 1980 r. uczestniczyła w strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, pełniła rolę łączniczki między strajkującymi zakładami, kolportowała ulotki i pisma strajkowe. We wrześniu 1980 r. współorganizowała struktury Niezależnego Zrzeszenia Studentów na UG, należała do Tymczasowego Komitetu Założycielskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 roku została internowana i osadzona w Ośrodkach Odosobnienia w Strzebielinku, następnie w Bydgoszczy-Fordonie i Gołdapi. W Gołdapi była zaangażowana w wydawanie pisma „Gołdapianka" oraz w głodówki. 29 kwietnia 1982 r. została zwolniona. Od kwietnia do sierpnia 1982 r. należała do SKS NZS Trójmiasto, gdzie m.in. kolportowała podziemne wydawnictwa, takie jak „Gryps", „Niezależny Serwis Informacyjny", „CDN. Niezależnego Pisma Wybrzeża", oraz książki, znaczki poczt podziemnych. Współpracowała z Bogdanem Borusewiczem. Pomagała rodzinom osób represjonowanych. 30 sierpnia 1982 r. została aresztowana i osadzona w Areszcie Śledczym w Gdańsku. 20 kwietnia 1983 r. zwolniona. Postępowanie wobec niej umorzono. W latach 1984–1985 pracowała jako wychowawczyni w internacie przy Pomaturalnym Studium Pielęgniarek w Gdańsku. W latach 1985–1994 była zatrudniona w Zespole Szkół Budownictwa Okrętowego Stoczni Gdańskiej im. Lenina (od 1990 Stoczni Gdańskiej SA). W latach 1984–1985 działała w strukturach Młodej Inteligencji Katolickiej. W latach 1985–1987 kolportowała podziemne wydawnictwa, m.in. „«Solidarność». Pismo Regionu Gdańskiego" oraz „Rozwaga i Solidarność". W połowie 1987 r. została zatrzymana

na 48 godzin, a w jej mieszkaniu przeprowadzono rewizję, w wyniku której znaleziono wydawnictwa Solidarności Walczącej. Wkrótce została skazana przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny. W wyniku prowadzonych czynności okazało się, że od 1986 należała do Solidarności Walczącej. W 1989 weszła w skład KZ „S" w ZSBO SG. W 2012 została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2017 otrzymała Krzyż Wolności i Solidarności.

Od 27 sierpnia 1982 r. do 11 maja 1983 r. była rozpracowywana przez Wydz. III KW MO w Gdańsku w ramach SOS o kryptonimie „Latawiec". Od 7 kwietnia 1986 r. do 29 stycznia 1990 r. była rozpracowywana przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Hejnowicz Radosław, ur. w 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Studiował bankowość i finanse na Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1981–1984 uczestniczył w działalności opozycji demokratycznej. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r., brał udział w działalności młodzieżowych organizacji niezależnych. W latach 1981–1984, do czasu rewizji 11 grudnia 1984 r., w jego mieszkaniu znajdowały się materiały drukarskie (tusz) dla prasy niezależnej. Dostarczał te materiały oraz kolportował wydawnictwa podziemne, w tym „Z Dnia na Dzień" i "Solidarność Walczącą". Uczestniczył też w akcjach ulotkowych i plakatowych we wrocławskich szkołach średnich oraz na terenie miasta Wrocławia. W latach 1982–1984 brał udział w antyreżimowych demonstracjach ulicznych. W latach 1982–1985 był członkiem Polskiej Niezależnej Organizacji Młodzieżowej. 11 grudnia 1984 r. został zatrzymany i w wyniku pracy operacyjnej Tadeusza Puczki TW "Bolek", zainstalowanego w środowisku Polskiej Niezależnej Organizacji Młodzieżowej, uznany za konfidenta. Po tych wydarzeniach wycofał się z działalności opozycyjnej i zaangażował się w działalność Duszpasterstwa Akademickiego, z ramienia którego brał czynny udział w kampanii wyborczej 1989. Po 1989 został zatrudniony w Banku Zachodnim WBK.

Hendzel Jerzy, ur. 1 lipca 1949 r. w Zawidowie.
(Dolny Śląsk)

W 1967 ukończył LO w Zgorzelcu. Egzamin dojrzałości zdał w 1999. W latach 1967–1970 był zatrudniony jako ślusarz i tokarz w zgorzeleckiej

Spółdzielni Wielobranżowej Zakład Metalowy. W latach 1970–1972 odbył zasadniczą służbę wojskową. W okresie 1972–1975 pracował w Spółdzielni Wielobranżowej 22 Lipca Zwijki – Zakład nr 3 Kondensatory w Zgorzelcu. W latach 1975–1977 pełnił funkcję mistrza ślusarza maszynowego w Zgorzeleckich Zakładach Naprawczych/Fabryce Maszyn Górnictwa Odkrywkowego Famago. W 1977 był kierownikiem magazynierem w Hucie Szkła Lucyna w Pieńsku. W latach 1977–1978 pracował w Zakładzie Remontowym Energetyki Wrocław. Od 1978 do stycznia 1998 r. zatrudniony był jako mistrz ślusarz narzędziowy, spawacz w Famago w Zgorzelcu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Od lutego 1982 r. do 1987 r. należał do TKZ w Famago. W 1982 zbierał składki na pomoc dla represjonowanych działaczy „S". 31 sierpnia 1982 r. współorganizował i uczestniczył w antyreżimowej demonstracji w Zgorzelcu. W latach 1982–1987 był zaprzysiężonym członkiem zgorzeleckiego oddziału Solidarności Walczącej. W latach 1982–1985 był współzałożycielem, autorem (ps. „Fidżi") oraz drukarzem podziemnego zakładowego pisma „Fama". W latach 1982–1985 kolportował wydawnictwa podziemne, które sprowadzał do Zgorzelca z Wrocławia i Bielska-Białej. Kolportował w Famago i na terenie Zgorzelca takie tytuły, jak: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Fama", „Zgorzelina", „Tygodnik Mazowsze", „CDN", „Wiadomości Bieżące", „Zeszyty Literackie", „Wiadomości. Biuletyn NSZZ »Solidarność« Regionu Mazowsze". 24 kwietnia 1985 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Zgorzelcu, a następnie w Lubaniu Śląskim. 22 maja 1985 r. zwolniony. 19 sierpnia 1985 r. został skazany w trybie nakazowym przez Sąd Rejonowy w Zgorzelcu na karę 2 lat pozbawienia wolności (w wyniku odwołań nie trafił do więzienia), w lipcu 1986 r. objęty amnestią. W latach 1983–1986 brał udział w mszach za Ojczyznę w kościele św. Bonifacego w Zgorzelcu. W 2017 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Do 20 listopada 1985 r. był rozpracowywany przez pion III RUSW w Zgorzelcu w ramach SOR o kryptonimie „Maj".

Herburt Andrzej Tadeusz, ur. 16 stycznia 1943 r. w Sochaczewie.
(Wrocław, Łódź)

Absolwent Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej. W latach 1967–1982 był zatrudniony w Inwestprojekcie we Wrocławiu. Od września 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" w Inwestprojekcie. Kolportował wydawnictwa niezależne. Po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował (razem z Barbarą Gruszczyńską i żoną Martą) pomoc dla rodzin

osób internowanych i więzionych. Wraz z żoną zajmował się hurtowym kolportażem wydawnictw niezależnych. Organizował stałe dostawy z Warszawy, Lublina i Wrocławia prasy podziemnej. Były to m.in. „Tygodnik Mazowsze", „Wola", „PWA", „Z Dnia na Dzień", wrocławska „Solidarność Walcząca". W skład dostaw wchodziła również prasa łódzka, książki bezdebitowe (m.in. Kręgu, NOW-ej, Officyny Liberałów, Wydawnictwa „Antyk"), znaczków, pocztówek czy kalendarzy. W latach 1986–1989 współpracował w zakresie kolportażu z łódzkim oddziałem Solidarności Walczącej. W czerwcu 1987 r., wraz z żoną, projektował winiety pism łódzkich, znaczki, kalendarze, pocztówki, transparenty dla KPN oraz sztandar łódzkiej Solidarności. W 1982 został właścicielem firmy architektonicznej.

Herbst Lothar Helmut, ur. 27 lipca 1940 r. we Wrocławiu, zm. 27 kwietnia 2000 r. tamże.
(Dolny Śląsk)

Polski poeta, działacz opozycji demokratycznej w okresie PRL, w latach 1990–2000 redaktor naczelny, a następnie prezes zarządu Polskiego Radia Wrocław. Jesienią 1980 r. został członkiem NSZZ „Solidarność". Od grudnia 1980 r. do grudnia 1981 r. był członkiem redakcji „Solidarności Dolnośląskiej". Po ogłoszeniu stanu wojennego uczestniczył w strajku okupacyjnym w Państwowej Fabryce Wagonów „Pafawag" i Dolnośląskich Zakładach Wytwórczych Maszyn Elektrycznych „Dolmel". 4 stycznia 1982 r., po upadku strajku, został zatrzymany, a następnie internowany. Zwolniono go w kwietniu 1982 r. z uwagi na pogarszający się stan zdrowia. Od 1983 współpracował z wrocławskim pismem literackim „Obecność", a w latach 1984–1985 był jego redaktorem. W latach 1984–1986 redagował pismo „Walka". W latach 1983–1986 współpracował z wydawnictwem podziemnym Inicjatywa Wydawnicza Aspekt. W latach 1983–1985 był współpracownikiem Solidarności Walczącej. Wielokrotnie zatrzymywany i karany grzywnami. W październiku 1985 r. został aresztowany w związku z kolportażem wydawnictw niezależnych. Zwolniono go w styczniu 1986 r., a jego sprawę ostatecznie umorzono na mocy amnestii w październiku tego samego roku. Od 1985 był członkiem wrocławskiego Komitetu Kultury Niezależnej. W 1987 wyjechał na leczenie do Niemiec. W lutym 1989 r. wrócił do Polski i zaangażował się w przygotowania do wyborów parlamentarnych w czerwcu 1989 r. W ramach tej działalności w kwietniu 1989 r. został członkiem wrocławskiego Komitetu Obywatelskiego Solidarności i redaktorem wydawanej przez Komitet „Gazety Wyborczej".

Hlebowicz Anna, ur. 12 listopada 1934 r. w Pcimiu, zm. 10 lipca 2004 r. w Krakowie.
(Kraków)

Absolwentka prestiżowego Liceum Plastycznego im. Kenara w Zakopanem oraz Akademii Sztuk Plastycznych im Jana Matejki w Krakowie. Od 1980 wspomagała działalność męża Jerzego Hlebowicza i syna Piotra Hlebowicza. Po wprowadzeniu stanu wojennego wykonywała linoryty i projekty plakatów podziemnych. We wrześniu 1982 r. wraz z mężem ukrywała działacza bocheńskiej Solidarności Józefa Mroczka. Od tego czasu w domu Hlebowiczów działała podziemna drukarnia, a w latach 1983–1984 pod pracownią Anny Hlebowicz powstał bunkier – tajna drukarnia „Wilno" im. gen. Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka", która działała do 1990. Anna Hlebowicz pomagała w zdobywaniu papieru do druku i kartek żywnościowych dla ukrywającego się Czesława Mroczka. Przewoziła do Krakowa ulotki i drukowane w domowej podziemnej drukarni czasopisma. Część z nich kolportowała w środowisku artystycznym (należała do Związku Polskich Artystów Plastyków). W 1983 w czasie dwóch rewizji na prośbę syna Piotra zajęła rozmową funkcjonariuszy SB po to, by w tym czasie z drugiego pokoju syn zdążył wynieść przez okno do ogrodu maszynę do pisania, matryce i farbę i je ukryć. Od 1985 była współpracownicą krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Należała do Solidarności Rolników oraz podziemnej organizacji Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników założonej przez płk. Armii Krajowej Józefa Teligę. Teliga w trakcie swego ukrywania się oraz po wyjściu z więzienia kilkakrotnie przyjeżdżał do domu Hlebowiczów. Dom Anny i Jerzego był zawsze otwarty dla działaczy opozycji niepodległościowej. Wielokrotnie przyjeżdżała tu ukrywająca się i poszukiwana listem gończym Janina Jadwiga Chmielowska. Z powodu ciągłych odwiedzin bardzo dużej liczby gości, zwłaszcza ze środowisk artystycznych, dom w Zagórzanach trudny był do obserwacji i Służba Bezpieczeństwa tylko wyrywkowo, w dodatku bez rezultatów, inwigilowała rodzinę Hlebowiczów. Pośmiertnie, w 2009, Anna Hlebowicz została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2020 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Hlebowicz Jan herbu Leliwa, ur. 30 września 1915 r. w Hlebowiczach, zm. 3 kwietnia 1992 r. w Krakowie.
(Kraków)

Działał pod pseudonim „Stryj". W okresie II wojny światowej pomagał partyzantce polskiej oraz sowieckiej (tzw. okrużeńcam). Wysyłał tak-

że paczki żywnościowe jeńcom sowieckim przebywającym w obozach niemieckich. Po wojnie, w związku ze zmianą granic, wraz z braćmi wyjechał na Warmię (Morąg). W Morągu po 1947 skończył Kursy Szkoły Średniej Ogólnokształcącej dla Dorosłych. W końcu lat 40. prowadził sklep w Krynkach. W latach 50. przeniósł się do Krakowa, gdzie podjął pracę w Pracowni Konserwacji Zabytków, a następnie w Państwowych Zbiorach Sztuki na Wawelu. Pracował tam do 1968, do przejścia na emeryturę. Kolekcjoner obrazów i dzieł sztuki, mieszkał przy ul. Brodzińskiego w Krakowie Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w pomoc strukturom konspiracyjnym. W 1982 podjął współpracę z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży", w 1983 z Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników, w 1985 z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej. W latach 1982–1990 mieszkanie Jana Hlebowicza służyło jako stały punkt kontaktowy, magazyn prasy, papieru, punkt odbioru gazet i konspiracyjnych spotkań. Pozostawiano w nim i odbierano z niego podziemną prasę i literaturę, listy, farbę drukarską. Tutaj także znajdowała się tzw. poczekalnia dla spotkań i kurierów. Na ludzi czekała zawsze herbata, przekąska i dobre słowo. Lokal był idealnym miejscem dla konspiracji, do Jana Hlebowicza przychodziło codziennie wielu kolekcjonerów na konsultacje oraz celem kupna, sprzedaży lub wymiany dzieł sztuki. W mieszkaniu panował stały ruch, co skutecznie uniemożliwiało inwigilację i dekonspirację.

Hlebowicz Jerzy, ur. 3 stycznia 1937 r. w Staniewiczach, zm. 1 marca 2014 r. w Krakowie.
(Kraków)

Ukończył Liceum Ogólnokształcące w Morągu. W latach 1963–1965 pracował jako konserwator w Muzeum Mazurskim na zamku w Olsztynie, a w latach 1965–1966 w muzeum na zamku w Lidzbarku Warmińskim Oddział Muzeum w Olsztynie. W latach 1966–1968 był konserwatorem i magazynierem w Pracowniach Konserwacji Zabytków w Krakowie. W latach 1968–1999, po zakupie dworku w Zagórzanach, wraz z żoną Anną Hlebowicz, zajął się konserwowaniem dzieł sztuki i rolnictwem. Jesienią 1980 r. razem z synem Piotrem współorganizował Komitety Założycielskie Kół Rolników NSZZ Solidarność Wiejska w gminie Gdów oraz w gminach sąsiednich. W 1981 był członkiem Wojewódzkiej Komisji Interwencji przy Wojewódzkim Komitecie Założycielskim NSZZ RI „Solidarność" Kraków. Od listopada 1981 r. pełnił funkcję przewodniczącego gminnej struktury Solidarności RI w Gdowie. W 1982 rozpoczął działalność w podziemnych strukturach Solidarności RI i został członkiem OKOR. Pod koniec 1982 r. wstą-

pił w szeregi Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" w Krakowie. Od jesieni 1982 r. ukrywał poszukiwanego listem gończym Józefa Mroczka. W 1983 r. współinicjował i uczestniczył w budowie tajnej drukarni-bunkra pod nazwą „Wilno" im. gen. L. Okulickiego „Niedźwiadka" na terenie swojej posesji w Zagórzanach. Drukarnia ta, archiwum i magazyn papieru, pracowały nieprzerwanie do połowy 1993 r. Drukował czasopisma podziemne, w tym m.in. „Solidarność Zwycięży", „Kurierek B", „«Solidarność» Rolników", a także ulotki i plakaty. W latach 1983–1989 wraz z Janem Bryjakiem i Witoldem Batorem organizował regularne transporty prasy podziemnej (m.in. tytułów: „Solidarność Zwycięży", „Solidarność Rolników", „Kurierek B", „Solidarność Walcząca" oraz ulotek i plakatów Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży"), papieru, materiałów, sprzętu poligraficznego pomiędzy Zagórzanami a Krakowem. W latach 1983–1989 razem z ks. Kazimierzem Puchałą z Gruszowa współorganizował pomoc żywnościową dla drukarzy Drukarni „Wilno" im. gen. L. Okulickiego i działaczy opozycji. Był też organizatorem jej transportu. W latach 1983 –1984 był kilkakrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany w WUSW w Krakowie. Był także poddawany rewizjom. W latach 1985–1990 współpracował z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej. W marcu 1989 r. został delegatem na Krajowy Zjazd „S" RI w Warszawie, następnie wiceprzewodniczącym Rady Wojewódzkiej „S" RI w Krakowie. Był przeciwnikiem porozumień Okrągłego Stołu. W 2006 przeszedł na emeryturę. W 2009 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2012 Krzyżem Solidarności Walczącej. Od 29 stycznia 1982 r. do 3 marca 1987 r. był rozpracowywany przez Wydz. IV KW MO/WUSW w Krakowie i VI RUSW w Myślenicach w ramach KE o kryptonimie „Obszarnik".

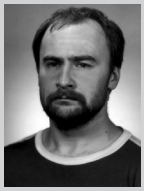

Hlebowicz Piotr, ur. 2 marca 1963 r. w Morągu.
(Kraków)

Był uczniem Liceum Rolniczego w Gdowie, z którego w 1982 został wydalony z powodów politycznych z tzw. wilczym biletem. W latach 1981–1996 razem z rodzicami prowadził gospodarstwo rolne (10 ha), dorywczo pomagał także rodzicom w pracy związanej z konserwacją zabytków. W latach 1980–1981 należał i działał aktywnie w strukturach Solidarności Rolników Indywidualnych. Po wprowadzeniu stanu wojennego, po 13 grudnia 1981 r. przeszedł do działalności konspiracyjnej i był w nią zaangażowany do 1989. Działał pod pseudonimami „Hrabia", „Żmudzin", „Paweł Podolski". W 1985 przyłączył się do krakowskiego oddziału Soli-

darności Walczącej, od 1986 szefował tej strukturze. W latach 1982–1990 był również zaprzysiężonym członkiem Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. W latach 1982–1990 działał w Porozumieniu Prasowym „Solidarność Zwycięży", w którym od 1986 był szefem. W latach 1983–1984 uczestniczył w budowie bunkra – drukarni „Wilno" im. gen. Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka" w Zagórzanach, pod pracownią matki Anny Hlebowicz w Zagórzanach k/Gdowa. Drukarnia ta nigdy nie została zdekonspirowana. W latach 1982–1990 prowadził niezależną działalność wydawniczą, tj. współredagował pisma, pisał teksty, dokonywał technicznej obróbki, drukował czasopisma podziemne, plakaty i ulotki. Wśród czasopism, które drukował były m.in. „Solidarność Zwycięży" („Solidarność Walcząca – Zwycięży", „Solidarność Walcząca" Oddział Kraków), „Kurierek B", „Solidarność Rolników", „Niepodległość" LDP „N". Prowadził także działalność polityczno-informacyjną i szkolenia poligraficzne dla działaczy z ówczesnego ZSRR. Był zaangażowany w przerzut sprzętu poligraficznego oraz zakazanej literatury do Związku Sowieckiego. Współpracował z tamtejszą opozycją oraz Polonią. W 1992 wraz z Maciejem Ruszczyńskim i Anatolem Diaczyńskim podjął po raz pierwszy kwestię repatriacji Polaków z Kazachstanu oraz z innych regionów byłego ZSRR, doprowadzając do debat w Parlamencie RP w tym temacie. Piotr Hlebowicz był współtwórcą i współprzewodniczącym – wraz z Jadwigą Chmielowską – tzw. Wydziału Wschodniego Solidarności Walczącej, który powstał po 1990 i zajmował się współpracą z opozycją antykomunistyczną w byłym ZSRR. (Kontakty i współpraca zachowane zostały do dziś.) Współorganizował „Centrum Koordynacyjne Warszawa '90" w zakresie współpracy z liderami ruchów narodowo-niepodległościowych w poszczególnych republikach ówczesnego Związku Sowieckiego (organizacja powstała 13 grudnia 1990 r. w Warszawie na konferencji założycielskiej). Od 1988 do dziś prowadzi działalność polonijną i dziennikarską na rzecz Polaków w byłym ZSRR. W latach 1990–1991 należał do Niepodległościowego Sojuszu Małopolskiego. W 1990 został honorowym członkiem gruzińskiego stowarzyszenia im. Ilii Czawczawadze. W styczniu 1991 r. brał udział w wydarzeniach związanych z puczem Janajewa na Litwie, koordynował również transporty z pomocą dla parlamentu litewskiego. Został wpisany do księgi pamiątkowej Obrońców Litewskiego Parlamentu. Od lat 90. jest zaangażowany w szeroko rozumianą działalność na rzecz pomocy Polakom na Wschodzie, a także pomocą na rzecz wspierania niepodległości republik byłego ZSRR, takich jak Gruzja, Kazachstan, Czeczenia. Jest autorem książek i artykułów prasowych.

Od 2008 jest członkiem-założycielem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (leg. nr 81-2007-10); w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności (leg. nr 130-2016-2); medalem Orderu „Za Zasługi dla Litwy" (Wilno, 2009), medalem Pro Patria (leg. nr 6932/17); Krzyżem Semper Fidelis Solidarności Polskich Kombatantów (2000); Krzyżem Solidarności Walczącej (2012); Medalem pamiątkowym błogosławionego Księdza Jerzego Popiełuszki „Zło dobrem zwyciężaj", przyznanym przez kapitułę Pamięci ks. Jerzego Popiełuszki (2014); medalem „Za zasługi dla Małopolskiej Solidarności „(2007); medalem „Pro Memoria Prasy Podziemnej 1982–1989"; odznaką honorową emigracji Tatarów Krymskich w USA (2000); Medalem XXX lecia Ukraińskiego Związku Helsińskiego (Kijów, 2018); Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości (leg nr 1-2019-5 MS); Medalem Wolności (Rząd Emigracyjny Czeczeńskiej Republiki Iczkeria, Akhiad Idigov, Winterberg, 2019); odznaką Zasłużony dla Kultury Polskiej, (Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 2019); Krzyż Służby Niepodległości (odznaczenie Formacji Niepodległościowej, leg. nr. 357 z 22. 02. 2021). W 2020 prezydent RP Andrzej Duda nadał mu Krzyż Komandorski OOP (oczekuje na wręczenie). Piotr Hlebowicz uzyskał też Status Działacza Opozycji Antykomunistycznej i osoby represjonowanej nadany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (leg. nr 321 z 29. 12. 2015).

Hładczuk Jarosław Gabriel, ur. w 1960 r. w Sławie.

(Głogów, Polkowice)

Od początku lat 80. był bliskim współpracownikiem działaczy NSZZ „Solidarność" Zagłębia Miedziowego, Edwarda Papenfusa i Jana Gacy, którzy wprowadzili go w tajniki drukowania nielegalnych wydawnictw. W drukarni, która mieściła się w prywatnym mieszkaniu, powielał, a następnie rozprowadzał po Głogowie takie tytuły jak: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Solidarność Zagłębia Miedziowego", „Biuletyn Informacyjny" – regionalne pismo z Polkowic. Zajmował się także drukowaniem kartek świątecznych oraz kalendarzy rocznych Solidarności. Na szczególną uwagę zwracały unikatowe prace, ukazujące się pod tytułem „Lubin Oskarża – 82" (proporczyki, albumy) wykonane w związku z tzw. wydarzeniami lubińskimi. W 1982 jego mieszkanie zostało objęte przez SB tzw. kontrolą operacyjną, która trwała aż do 1989. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 541/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Hohendorff Adam Zbigniew, ur. w 1961 r. w Warszawie.

(Warszawa)

Od października 1980 r. działał w strukturach Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Łódzkiego, prowadził bibliotekę wydawnictw niezależnych i współorganizował wykłady Towarzystwa Kursów Naukowych. W styczniu i w lutym 1981 r. oraz 14 i 15 grudnia 1981 r., uczestniczył w strajkach studenckich (wchodził w skład redakcji pisma strajkowego „Akces"). Był sygnatariuszem deklaracji Klubów Rzeczypospolitej Samorządnej Wolność-Sprawiedliwość-Niepodległość. Od 1982 współpracował z wydawnictwami podziemnymi, takimi jak „Solidarność Walcząca", „Szaniec", „Biuletyn Łódzki". W związku z zarzutem udziału w zbiegowisku publicznym i ataku na funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej podczas manifestacji 31 sierpnia 1982 r. w Warszawie został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym Warszawa Białołęka, gdzie przebywał od 2 września do 4 października 1982 r. W konsekwencji powyższych okoliczności został zawieszony w prawach studenta na pół roku. W latach 1984–1985 podlegał inwigilacji ze strony Służby Bezpieczeństwa. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 375/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Horyń Mychajło Mykołajowycz, ur. 17 czerwca 1930 r. w Kniesiole, zm. 13 stycznia 2013 r. we Lwowie.

(Ukraina)

Ukraiński polityk, dysydent, sympatyk Solidarności Walczącej, brat Mykoły i Bohdana. Z wykształcenia był psychologiem, w latach 1949–1955 studiował na Uniwersytecie Lwowskim. W 1953 usunięto go z uczelni za odmowę wstąpienia do Komsomołu, jednak za wstawiennictwem rektora został przyjęty z powrotem. W 1956 został po raz pierwszy aresztowany. Po kilkumiesięcznym śledztwie skazano go na 6 lat łagru o zaostrzonym rygorze. W 1967 został skazany na karę 3 lat pozbawienia wolności o najcięższym reżimie, zwolniono go pod koniec 1971 r. W czerwcu 1982 r. skazano go na 10 lat łagru i 5 lat zesłania. Należał do Ukraińskiej Grupy Helsińskiej, Ukraińskiego Związku Helsińskiego, a w latach 1992–1995 przewodniczył Ukraińskiej Partii Republikańskiej. Współorganizował Ludowy Ruch Ukrainy na rzecz Przebudowy. W latach 1990–1994 zasiadał w Radzie Najwyższej. Od początku lat 90. razem z Olesem Szewczenką współpracował z Solidarnością Walczącą w sferze politycznej i informacyjnej. Z Polski na Ukrainę docierały nielegalne wydawnictwa i sprzęt poligraficzny, odbywały się

szkolenia drukarskie. Był odznaczony Orderem Wolności, Orderem Jarosława Mądrego, Orderem za Odwagę i Orderem „Za zasługi".

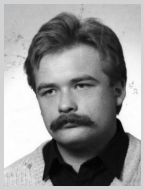

Hyk Jarosław, ur. 20 marca 1960 r. we Wrocławiu, zm. 18 kwietnia 2022 r. w Warszawie.
(Dolny Śląsk)

W 2010 ukończył studia na Wydziale Ekonomii Uczelni Warszawskiej im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie. W latach 1980–1984 studiował na Wydziale Melioracji Wodnych – Oddział Geodezji Urządzeń Rolnych – na Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Od października 1981 r. należał do Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Od 16 listopada do 12 grudnia brał udział w strajku solidarnościowym ze studentami WSI na Akademii Rolniczej. Był redaktorem wydawanych w czasie strajku niezależnych pism „Serwisu Informacyjnego Uczelnianego Komitetu Strajkowego Akademii Rolniczej we Wrocławiu" oraz „Niebieskiej Alternatywy" i „Czarnej Alternatywy" (ukazały się 12 grudnia 1981 r.). Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 do 15 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku na AR, a następnie, do 17 grudnia, we Wrocławskim Przedsiębiorstwie Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Chłodniczych i Przemysłowych Mostostal. W grudniu 1981 r. był redaktorem podziemnych pism „WRON-ki", „Monitorek Dolnośląski"/„Biuletynu – Podaj Dalej". Od grudnia 1981 r. do 1983 współorganizował podziemne struktury NZS na AR. Od lutego 1982 r. do 1983 był współorganizatorem Akademickiego Ruchu Oporu we Wrocławiu. W latach 1982–1990 należał do Solidarności Walczącej. W latach 1982–1989 drukował podziemne czasopisma, w tym m.in.: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Myśli", „KOS", „Rezystor", „CDN", „Wiadomości Bieżące", „Walka", „Biuletyn Wrocławski ARO" oraz wydawnictwa zwarte. Współpracował m.in. z Polską Partią Niepodległościową, LDPN, Federacją Młodzieży Walczącej, kilkoma wrocławskimi TKZ. 31 sierpnia 1982 r., w drugą rocznicę Porozumień Sierpniowych, brał udział w demonstracji we Wrocławiu, gdzie został przejechany przez ciężarówkę ZOMO (zdjęcia z tego zdarzenia obiegły światowe media). Przeżył dzięki pomocy demonstrantów i skutecznej interwencji chirurgicznej. W latach 1983–1987 był wielokrotnie zatrzymywany. W latach 1987–1989 uczestniczył w happeningach Pomarańczowej Alternatywy we Wrocławiu. W latach 1984–1985 pracował jako technik geodeta we wrocławskim Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej. W latach 1986–1987 był specjalistą w zakresie pomiarów geodezyjnych w Okręgowym Przedsiębiorstwie Geodezyjno-Kartograficznym we Wrocławiu. Od 2011 prowadzi własne biuro konsultingowe w Warszawie. W 2011 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Imieliński Waldemar, ur. 1 stycznia 1933 r. w Częstochowie, zm. 2 stycznia 1987 r. we Wrocławiu.
(Częstochowa)

Był zaangażowany w ruch solidarnościowy, od początku istnienia Solidarności Walczącej był jej wielkim sympatykiem. Działalności podziemnej służył swoim samochodem. Najczęściej woził w różne miejsca Alicję Kopeć „Madzię", która przenosiła ważne informacje oraz przewoziła wydawnictwa konspiracyjne związane z Solidarnością Walczącą. Mimo problemów z zakupem benzyny organizował ją na potrzeby swej działalności.

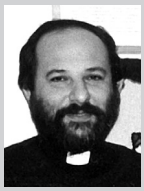

Isakowicz-Zaleski Tadeusz, ur. 7 września 1956 r. w Krakowie.
(Kraków)

Ksiądz katolicki obrządków ormiańskiego i łacińskiego. W okresie PRL był działaczem opozycji antykomunistycznej oraz kapelanem podziemnej Solidarności. W 1975 wstąpił do seminarium duchownego, które ukończył po przymusowej dwuletniej przerwie na odbycie służby wojskowej. W 1983 przyjął święcenia kapłańskie. W czasie studiów związany z opozycją demokratyczną, m.in. Studenckim Komitetem Solidarności, a następnie z podziemną Solidarnością i Solidarnością Walczącą. Kolportował wśród duchownych pisma drugiego obiegu, współredagował „Krzyż Nowohucki" (jako Jacek Partyka). Działał w prowadzonym przez ks. Kazimierza Jancarza Duszpasterstwie Ludzi Pracy w Nowej Hucie-Mistrzejowicach. W 1985 został dwukrotnie pobity przez funkcjonariuszy SB. W 1988 posługiwał jako kapelan w strajku w Hucie im. Lenina. Angażował się też w działalność dobroczynną i pomoc niepełnosprawnym. W 1987 był współzałożycielem Fundacji im. Brata Alberta, zajmującej się osobami upośledzonymi umysłowo, prowadzącej schronisko w podkrakowskich Radwanowicach. W 2006 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2007 został laureatem Nagrody Rzecznika Praw Obywatelskich im. Pawła Włodkowica i nagrody „Niezależnej Gazety Polskiej" im. św. Grzegorza I Wielkiego za „szczególny wkład w obronę prawdy w życiu publicznym".

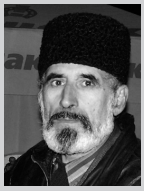

Ismaiłov Aider, ur. 4 września 1949 r. w Loto.
(Krym)

Ismailov Aider Rizanovicz, po deportacji rodziców z Krymu, w 1956 r wraz z nimi przeniósł się do Gurjewa w Kazachstanie. W latach 1965–1969 studiował na politechnice, gdzie zdobył zawód specjalisty od wiercenia szybów naftowych i gazowych. W latach 1969–1971 odbył służbę wojskową w armii sowieckiej. Po demobilizacji zakończył zaoczny Związkowy Instytut Politechniczny w specjalności transport drogowy, a następnie Uniwersytet Marksizmu i Leninizmu.

W połowie lat 80. Aider Ismaiłow bardzo aktywnie włączył się w działalność narodową środowiska Tatarów Krymskich na rzecz przywrócenia im należnych praw, w tym możliwości powrotu na Krym. W 1990 nawiązał kontakt i współpracę z Piotrem Hlebowiczem z Solidarności Walczącej. Kolportował literaturę przywożoną przez Piotra Hlebowicza i innych członków SW.

Iwaniuk Alicja, ur. w 1947 r. w Szprotawie.
(Dolny Śląsk)

Była zaangażowana w działalność Solidarności w bibliotece na Politechnice Wrocławskiej. Od chwili wprowadzenia stanu wojennego należała do struktur kolportażowych i łącznościowych. Przez pewien czas ukrywała jednego z najdłużej poszukiwanych działaczy Solidarności Jana Koziara. Była jedną z głównych łączniczek Andrzeja Zaracha. Bardzo odpowiedzialna i dokładna. Zawsze dyspozycyjna. W latach 1984–1989 była tzw. centralną skrzynką korespondencyjną Solidarności Walczącej i dublerką Hanny Łukowskiej-Karniej, założycielki i jednej z najważniejszych osób w Solidarności Walczącej.

Iwanow Mikołaj Lew, ur. 30 grudnia 1948 r. w Brześciu (Białoruś).
(Dolny Śląsk, Białoruś)

W 1971 ukończył studia na Białoruskim Uniwersytecie Humanistycznym w Mińsku. W 1977 zdobył tytuł doktora, w 1989 uzyskał habilitację, w 2016 został profesorem zwyczajnym. W latach 1974–1983 należał do Komunistycznej Partii Związku Sowieckiego, z której został usunięty dyscyplinarnie. W latach 1970–1973 pracował jako dziennikarz w Rozgłośni Radia Białoruskiego w Mińsku. W latach 1973–1985 był doktorantem, następnie asystentem i starszym naukowcem w Instytucie Historii

Białoruskiej Akademii Nauk w Mińsku. W latach 1978–1982 współzakładał (m.in. z Andriejem Fadinem i Pawłem Kudiukinem) i działał w Grupach Młodych Socjalistów w Moskwie. W latach 1978–1979 wydawał w Mińsku samizdatowe pismo „Nowaja Nasza Niwa". W latach 1980–1990 był autorem (pisał używając pseudonimów: W.S. Sidorow, I. Mickiewicz, Jan Mickiewicz, Polak zza Buga) w niezależnym piśmie „Biuletyn Dolnośląski". Przygotowywane przez niego teksty do Polski przemycała z ZSRR żona Beata, współpracowniczka Kornela Morawieckiego. Wiosną 1981 r. współzakładał podziemny Komitet Założycielski Wolnych Związków Zawodowych w ZSRR w Moskwie. Latem 1981 r. był współautorem (z A. Fadinem) Posłania do I Krajowego Zjazdu Solidarności, sygnowanego przez ten komitet (przewiózł je z Moskwy do Polski, wydrukowane w „Biuletynie Dolnośląskim", było rozpowszechniane wśród delegatów I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność"). Od czerwca 1982 r. do 1990 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Pisał artykuły do podziemnych pism, głównie do „Solidarności Walczącej". Był redaktorem, tłumaczem i kolporterem materiałów SW skierowanych do antykomunistycznych środowisk rosyjskich, ukraińskich i białoruskich. Autor i tłumacz licznych odezw i ulotek SW w języku rosyjskim, adresowanych do żołnierzy sowieckich stacjonujących w Polsce. Od 1982 do 1991 pełnił rolę osobistego konsultanta Kornela Morawieckiego od spraw wschodnich, nawiązał oraz koordynował kontakty z działaczami „Młodych Socjalistów" (Moskwa, Mińsk) i Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych w ZSRR. W latach 1982–1983 władze ZSRR odmówiły mu prawa do ponownego wyjazdu do Polski. Wielokrotnie był zatrzymywany, przesłuchiwany przez KGB w związku z aresztowaniami w środowisku GMS i Komitetu Założycielskiego WZZ w ZSRR. W 1985 po dojściu do władzy Michaiła Gorbaczowa połączył się z rodziną w Polsce.

W latach 1985–1992 pracował jako adiunkt w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1988–1989 pisał teksty do paryskiej „Kultury" i pisma „Russkaja Mysl". W latach 1989–1991 współpracował, a w latach 1992–2004 był pracownikiem Radia Wolna Europa: Radia Swoboda w Monachium, następnie w Pradze. Należał do Redakcji Białoruskiej i Redakcji Kaukaskiej. W 2012 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

Iwański Andrzej, ur. w 1955 r. w Pile.
(Poznań)

Pracownik Centralnego Ośrodka Badawczo-Rozwojowego „POLAM" w Pile. Od 1983 był aktywnym członkiem Solidarności Walczącej. Zajmował się produkcją i rozpowszechnianiem opozycyjnych ulotek na terenie dawnego województwa pilskiego. Jego działalność zwróciła uwagę SB, która w sierpniu 1986 r. wszczęła dochodzenie w tej sprawie. Podstawą do jej wszczęcia stały się informacje, że w mieszkaniu małżeństwa Natalii i Andrzeja Iwańskich wykonywane są matryce do produkcji ulotek oraz że przebywał tam działacz podziemnych struktur Solidarności w Pile. W trakcie rewizji w mieszkaniu znaleziono matryce z tekstami dwóch ulotek pilskiej Solidarności. W związku z powyższym 7 sierpnia 1986 r. Andrzej Iwański został zatrzymany i osadzony w areszcie. Postawiono mu zarzut, że od połowy 1983 r. do 6 sierpnia 1986 r. brał udział w sporządzaniu i rozpowszechnianiu bezdebitowych wydawnictw zawierających treści „wrogie ustrojowi i porządkowi publicznemu". Areszt uchylono 27 sierpnia 1986 r. Postanowieniem Prokuratury Wojewódzkiej w Pile z 28 listopada 1986 r. postępowanie karne zostało umorzone w konsekwencji zmiany w przepisach prawnych. Odtąd zarzucany Andrzejowi Iwańskiemu czyn miał być traktowany jako wykroczenie. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 137/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Iżyłowska Beata, ur. w 1960 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W sierpniu 1980 r., wspólnie z ojcem, czynnie wspierała strajkujących stoczniowców. Razem z nim – ojciec był aktorem – organizowała występy artystyczne dla stoczniowców na terenie Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Po ogłoszeniu stanu wojennego brała udział w demonstracjach Solidarności organizowanych w Gdyni. Z ramienia Duszpasterstwa Akademickiego przy parafii NSPJ w Gdyni organizowała pomoc w dostarczaniu paczek żywnościowych rodzinom osób internowanych, poszukiwanych i innym potrzebującym. Współpracowała z Zofią Pałowską przy pozyskiwaniu lokali na działalność konspiracyjną. Korzystali z nich poszukiwani przez SB działacze Solidarności Walczącej Andrzej Kołodziej i Roman Zwiercan. W 1988 weszła w skład grupy osób zorganizowanej przez Jerzego Kanikułę, które wykonywały prace introligatorskie dla Petit, podziemnego wydawnictwa książek Solidarności Walczącej.

J

Jabłoński Ryszard, ur. w 1957 r. w Ostrowie Wielkopolskim.
(Poznań, RFN)

W 1983 wstąpił w szeregi poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej i został jej zaprzysiężonym członkiem. W ramach tej aktywności, działając z Dariuszem Andrzejewskim, Łukaszem Bednarzem, Magdaleną Jędrzejczak i Wiolettą Styczyńską, zajmował się kolportażem prasy podziemnej, odpowiadał za drukowanie wydawnictw konspiracyjnych. Do 1987 uczestniczył we wszystkich demonstracjach antyreżimowych i patriotycznych obchodach rocznic. Od końca 1987 r., będąc na emigracji w Niemczech, czynnie udzielał się wraz z Szymonem Jabłońskim w środowisku Polaków na rzecz zmian demokratycznych w Polsce. Wielokrotnie był zatrzymywany przez SB, szykanowany i poddawany rewizjom.

Jabłoński Szymon, ur. 22 czerwca 1958 r. w Poznaniu.
(Poznań, RFN, Kanada)

W 1985 ukończył studia na Wydziale Melioracji Wodnych na Akademii Rolniczej w Poznaniu. W listopadzie i grudniu 1981 r. uczestniczył tam w strajku studenckim. Od jesieni 1983 r. był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W latach 1983–1987 drukował, był redaktorem i autorem artykułów (publikował pod pseudonimem St. Stanisławski) w dwutygodniku „Solidarność Walcząca", zajmował się też kolportażem. W latach 1984–1985 z Adamem Szatkowskim zorganizował Studio Fotograficzne SW. Był współpracownikiem Radia Solidarność Walcząca w Poznaniu. Po aresztowaniu Macieja Frankiewicza i Szymona Łukasiewicza, od jesieni 1985 r. do 1987 kierował poznańskim oddziałem Solidarności Walczącej. Uczestniczył w spotkaniach przedstawicieli oddziałów SW z ukrywającym się Kornelem Morawieckim. W latach 1985–1986 pracował jako klimatolog w Zakładzie Biologii Rolnej i Leśnej PAN w Poznaniu. W latach 1986–1987 był instruktorem w Poznańskim Klubie Karate. W latach 1987–1989 przebywał na emigracji w RFN. Pełnił tam funkcję przedstawiciela poznańskiego oddziału SW w Niemczech. W 1988 zorganizował manifestację przed ambasadą PRL w Bonn na rzecz uwolnienia Kornela Morawieckiego. W latach 1989–1995 przebywał na emigracji w Kanadzie. Od 2009 jest członkiem zarządu Stowarzyszenia Solidar-

ność Walcząca. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2010 Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2017 Krzyżem Wolności i Solidarności.

W okresie od 15 maja 1984 r. do 3 marca 1990 r. był rozpracowywany przez Wydz.III/Inspektorat 2 WUSW w Poznaniu w ramach KE o kryptonimie „Trener" i SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Jagiełło Zbigniew, ur. 23 stycznia 1964 r. w Strzelinie.
(Dolny Śląsk)

W 1989 ukończył studia na Wydziale Informatyki i Zarządzania na Politechnice Wrocławskiej. W 1982, razem z Dariuszem Kędrą, współzakładał Młodzieżowy Ruch Oporu Solidarność. Uczestniczył w demonstracjach antyreżimowych i starciach z ZOMO na ulicach Wrocławia, w tym m.in. 31 sierpnia 1982 r., kiedy z innymi członkami MROS stawiał zorganizowany czynny opór atakującym funkcjonariuszom. Od grudnia 1982 r. był redaktorem, drukarzem i współorganizatorem kolportażu podziemnego pisma MROS „Wolna Polska". W marcu 1983 r. współorganizował popartą przez Solidarność Walczącą i zaatakowaną przez ZOMO, demonstrację we Wrocławiu. Był też uczestnikiem towarzyszącej ww. demonstracji akcji ulotkowej. W 1984 współorganizował grupę wydającą podziemne pismo „Solidarność Młodzieży", był jego redaktorem, drukarzem i kolporterem. W 1985 wystąpił z inicjatywą przyłączenia MROS do Solidarności Walczącej i przekształcenia organizacji w Młodzieżowy Ruch Oporu Solidarności Walczącej. Od 1985 należał do Solidarności Walczącej. Był również autorem publikacji w innych podziemnych wydawnictwach, współorganizatorem i koordynatorem siatki podziemnych drukarń, współtwórcą nowych ogniw SW. Od 1988 wchodził w skład Komitetu Wykonawczego SW, był też współredaktorem głównego wydania podziemnego dwutygodnika „Solidarność Walcząca". Po 1990 zawodowo związany z bankowością. Od września 2009 r. do 2021 był prezesem Zarządu PKO Bank Polski. W 2007 uhonorowany wyróżnieniem Orła „Rzeczpospolitej", został zwycięzcą konkursu Lider Polskiego Biznesu. W tym samym r. odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2008 otrzymał Medal Solidarności Społecznej za propagowanie idei społecznej odpowiedzialności biznesu.

Jagliński Marek, ur. 18 maja 1962 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1980 rozpoczął współpracę z „Biuletynem Dolnośląskim" jako autor tekstów. W 1986 opublikował pod pseudonimem „Ikarus" debiu-

tancki tomik poezji *Wiersze niepokonane* we wrocławskim podziemnym wydawnictwie NSZZ „Solidarność". W latach 1981–1989 publikował artykuły w różnych podziemnych czasopismach. Był drukarzem pisma ,,Z Dnia na Dzień" oraz współredaktorem ,,Robotnika Wrocławskiego". Należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca.

Jakubauskas Adas, ur.19 sierpnia 1964 r. w Butrymańcach.
(Litwa)

Przedsiębiorca, politolog i działacz społeczny tatarskiego pochodzenia, przewodniczący Związku Wspólnot Litewskich Tatarów. W 1993 ukończył studia rusycystyczne na Wydziale Slawistyki Wileńskiego Uniwersytetu Pedagogicznego. W 2003 uzyskał tytuł doktora na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. W latach 1986–1987 pracował w Kombinacie Eksperymentalnym Budownictwa Mieszkaniowego w Olicie. W 1989 związał się z Solidarnością Walczącą, ściśle odtąd współpracując z Jadwigą Chmielowską, Piotrem Hlebowiczem, Selimem Chazbijewiczem i Maciejem Ruszczyńskim na rzecz międzynarodowego poparcia reprezentacji politycznej i społecznej Tatarów Krymskich na Krymie. W 2017 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej.

Jakubiec Jacek
(Jelenia Góra)

Należał do Komitetu Koordynacyjnego ,,Solidarność" regionu Jelenia Góra, który zawiązał się w 1982 i próbował integrować działalność rozproszonych – po ogłoszeniu stanu wojennego – grupek konspirujących działaczy „S". Był pomysłodawcą i jednym z twórców późniejszego podziemnego wydawnictwa „Odroczenie". Od 1984 do marca 1985 r. kolportował czasopismo „Zerwij Kajdany, Połam Bat...–Niezależne pismo Solidarności Walczącej w Piechowicach".

Jakubiec Marek, ur. 1 lipca 1947 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1967 ukończył Technikum Budowy Silników Lotniczych we Wrocławiu. W tym samym r. rozpoczął studia na Politechnice Wrocławskiej. W marcu 1968 wziął tam udział w strajku okupacyjnym. Został relegowany ze studiów i zmuszony do odbycia zasadniczej służby wojskowej. W latach 1971–1983 był pracownikiem technicznym w Instytucie Immunologii

i Terapii Doświadczalnej PAN we Wrocławiu. W latach 1977–1980 kolportował paryską „Kulturę", „Biuletyn Informacyjny" KSS KOR oraz „Biuletyn Dolnośląski". We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Pełnił funkcję przewodniczącego KZ w IIiTD PAN. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 do 15 grudnia 1981 r. uczestniczył tam w strajku. Był członkiem KS, a następnie, do 1983, tajnej Tymczasowej KZ „S". Do 1989 kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. czasopisma „KOS", „Odrodzenie", „Solidarność Walcząca", „Tygodnik Mazowsze", „Z Dnia na Dzień". W latach 1982–1984 dostarczał te czasopisma do punktów kolportażu w Nysie, Otmuchowie i Jeleniej Górze. 28 lutego 1982 r., po rewizji w mieszkaniu, został zatrzymany i był przesłuchiwany w KW MO we Wrocławiu. 2 marca 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. Zwolniono go 28 czerwca 1982 r.. W tym samym r. został współpracownikiem Solidarności Walczącej, zajmował się m.in. transportem materiałów i wynajmem mieszkań dla celów konspiracyjnych. W 1983 został zwolniony z pracy po weryfikacji kadr. W latach 1984–1986 pracował jako ślusarz-spawacz we wrocławskiej Spółdzielni Inwalidów Odra. 3 stycznia 1984 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 29 maja 1984 r. został zwolniony. 28 lipca 1984 r. Sąd Rejonowy Wrocław-Fabryczna umorzył postępowanie wobec niego na mocy amnestii. W tym samym okresie stracił zatrudnienie. W latach 1987–1989 pracował jako technolog w Instytucie Ochrony Środowiska Oddział we Wrocławiu, pełnił także funkcję rzecznika KIiP „S" Regionu Dolny Śląsk. W latach 1982–1989 działał w Arcybiskupim Komitecie Charytatywnym we Wrocławiu. Kilkanaście razy był zatrzymywany na 48 godzin. Kilkakrotnie został pobity. W 1989 należał do wrocławskiego KO „S", uczestniczył w kampanii wyborczej KO „S". W 1995 został odznaczony Krzyżem Więźnia Politycznego, w 2006 Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Jakubiec Zbigniew, ur. 28 października 1941 r. w Tarnobrzegu.
(Dolny Śląsk)

W 1964 ukończył studia na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1987 uzyskał stopień doktora, w 2003 habilitację. W latach 1964–1965 był pracownikiem Leśnego Zakładu Doświadczalnego Akademii Rolniczej w Poznaniu z siedzibą w Siemianowicach. W latach 1965–1972 był zatrudniony w Instytucie Zoologii i Muzeum Przyrodniczego Uniwersytetu Wrocławskiego, a od 1972 w Instytucie Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Stacja we Wrocławiu/Dolnośląska. Od 1970 należał do

Polskiego Towarzystwa Zoologicznego. W marcu 1968 r. uczestniczył w strajku na Uniwersytecie Wrocławskim i w antykomunistycznej demonstracji we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do Solidarności. Współorganizował jej struktury w Oddziale PAN, wchodził w skład KZ. Od 1981 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego. We wrześniu został doradcą załóg pracowniczych przy zakładaniu NSZZ jako członek tzw. grupy prelegentów (kierowanej przez Barbarę Labudę), następnie doradzał w ramach Biura Interwencyjnego MKZ/ZR Dolny Śląsk. W październiku był autorem „Tygodnika Solidarność", brał również udział w pracach Ogólnopolskiego Komitetu Porozumiewawczego Nauki. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. uczestniczył w wiecu na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1982–1989 współpracował z Solidarnością Walczącą. W ramach tej współpracy m.in. udostępniał mieszkanie na emisje Radia SW oraz druk. Kolportował czasopisma podziemne, w tym m.in. tytuły: „Solidarność Walcząca", „Z Dnia na Dzień", „Wiadomości Bieżące", „Samarytanka", „Janosik", „Tygodnik Mazowsze", „Replika", „Niepodległość", „Ogniwo". Od 1982 działał w Arcybiskupim Komitecie Charytatywnym we Wrocławiu. W 1989 został członkiem Komitetu Organizacyjnego „S" przy wrocławskim Oddziale PAN.

Jakubiszyn-Borowiec Kazimiera, ur. 27 września 1951 r. w Myślibórzy.
(Dolny Śląsk)

Od początku stanu wojennego w swoim mieszkaniu przy ul. Roosvelta we Wrocławiu prowadziła podziemną działalność poligraficzną. W początkowym okresie bardzo intensywnie (co drugą noc). Drukowała czasopismo „Z Dnia na Dzień", a po powstaniu Solidarności Walczącej również czasopismo „Solidarność Walcząca". W jej mieszkaniu przy ul. Roosevelta i następnym przy ul. Bajana wielokrotnie przeprowadzano rewizje. Odwiedzali ją również funkcjonariusze SB, próbując ją zastraszyć. W skutek represji związanych z działalnością opozycyjną została zwolniona z pracy w Technikum Żeglugi Śródlądowej, a w następnym miejscu pracy – Technikum Włókienniczo-Odzieżowym – podlegała, na zlecenie SB, specjalnemu nadzorowi dyrekcji.

Jakubowski Jacek, ur. 9 sierpnia 1960 r. w Kaliszu.
(Poznań)

W 1981 ukończył Technikum Mechaniczne w Kaliszu. W latach 1981–1982 pracował w kaliskiej Fabryce Wyrobów Ażurowych „Haft". Od marca 1981 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Koła Związku Młodzieży Demo-

kratycznej w Kaliszu. 14 maja 1981 r. został wybrany na stanowisko wiceprzewodniczącego Rady Okręgowej ZMD tamże. W 1981 wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. wywiesił w gablocie ZR apel do członków ZMD z prośbą o kontakt z Zarządem ZMD. Po 13 grudnia 1981 r. rozpoczął współpracę z tajnym Tymczasowym Komitetem Koordynacyjnym „S" Regionu Wielkopolska Południowa. Kolportował prasę podziemną. 14 grudnia 1981 r. brał udział w kilkugodzinnym przestoju w FWA Haft. W latach 1982–1984 obywał zasadniczą służbę wojskową. W grudniu 1984 r. wstąpił w struktury Solidarności Walczącej i został jej zaprzysiężonym członkiem. Współorganizował grupę SW w Kaliszu razem z Mariuszem Harendarzem i Jerzym Kozłowskim. Organizował druk podziemnych wydawnictw. Drukował we własnym mieszkaniu pismo Solidarność Walcząca i ulotki. Współorganizował kolportaż prasy podziemnej z Poznania, m.in. wydawnictw SW i „Obserwatora Wielkopolskiego" oraz z Wrocławia, m.in. „Tygodnika Solidarność", „Z Dnia na Dzień", „Tygodnika Mazowsze" oraz lokalnej „Naszej Solidarności" (we współpracy na terenie Kalisza m.in. z Antonim i Jerzym Pietkiewiczami, Marią Kowalewską, Małgorzatą Piotrowską i Andrzejem Furmagą). 26 kwietnia 1985 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Kaliszu. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Kaliszu skazano go na karę 1 r. więzienia. Został osadzony w ZK w Kaliszu. Po apelacji i zawieszeniu wyroku przez Sąd Okręgowy w Kaliszu zwolniono go 13 października 1985 r.. W latach 1984–1988 współorganizował patriotyczne msze w kościele oo. Jezuitów w Kaliszu. W 1985 był zatrudniony w kaliskim Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym. A w 1986 w prywatnej firmie budowlanej. W latach 1986–1987 był pracownikiem Państwowego Przedsiębiorstwa Uzdrowiskowego Lądek-Długopole. W latach 1987–1989 pracował w prywatnym zakładzie ślusarskim. Od 1989 r. pracował kolejno jako kontroler, tokarz, kierownik w Przedsiębiorstwie Usług Komunalnych. W październiku 1989 został przewodniczącym KZ „S" w PUK.

Od stycznia do października 1985 r. był rozpracowywany przez Wydz. III WUSW w Kaliszu w ramach SOR o kryptonimie „Waleczni". Do 11 grudnia 1986 przez Wydz. III WUSW w Kaliszu w ramach KE o kryptonimie „Rudy".

Jakubowski Jerzy, ur. 13 lutego 1938 r. we Lwowie, zm. 19 grudnia 1998 r. w Krośnie.
(Rzeszów)

W 1940 wraz z rodziną został wywieziony na Syberię. W 1945 wrócił do Polski. Ukończył studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od 1980 do sierpnia 1984 r. oraz od sierpnia 1989 r.

pracował na stanowisku kierownika Działu Mikrobiologii Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Krośnie. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Wraz z Janem Grzesikiem i Janem Żywcem współorganizował Komitet Założycielski w WSZ w Krośnie. Od października tego samego r. przewodniczył KZ. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Uhercach, a potem w Nowym Łupkowie. Zwolniony 29 kwietnia 1982 r. Jesienią tego samego r. został współorganizatorem podziemnej RKW Regionu Podkarpacie. Był jednym z drukarzy podziemnego czasopisma „Solidarność Podkarpacka", współorganizował także szkolenia drukarzy w regionie. 5 marca 1984 r., po rewizji w domu, został zatrzymany na 48 godzin, a 9 czerwca aresztowany. W lipcu zwolniono go na mocy amnestii. Należał do Komisji Charytatywnej i współorganizował aptekę leków zagranicznych z darów przy kościele Świętej Trójcy w Krośnie. W sierpniu został zwolniony z pracy. W latach 1986–1989 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii Trójcy Przenajświętszej w Krośnie, a następnie przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego. W maju 1988 r. współorganizował prowadzoną w kościele oo. Kapucynów zbiórkę pieniędzy dla strajkujących w Nowej Hucie i Stalowej Woli. Był wówczas przesłuchiwany. W styczniu 1989 r., wraz z Andrzejem Janochą, Henrykiem Kuligą i Dariuszem Tejchmanem, współorganizował struktury Solidarności Walczącej w Krośnie. W sierpniu został ponownie zatrudniony w krośnieńskim WSZ i został przewodniczącym KZ „S" tamże.

W latach 1984–1985 był rozpracowywany przez Wydział III WUSW w Krośnie w ramach SOR o kryptonimie „Spokojny". W latach 1986–1990 w ramach SOR o kryptonimie „Sekta".

Jakubów Sławomir, ur. 7 kwietnia 1967 r. w Zielonej Górze.
(Lubin)

W latach 1984–1986 należał do grupy „małego sabotażu" w organizacji Solidarność Walcząca, kierowanej w Lubinie przez Edwarda Wółtańskiego. Zadaniem grupy było przeprowadzenie akcji rozrzucania ulotek, malowania antyreżimowych napisów na murach, naklejanie naklejek na plakatach itp. Działał z Józefem Gojdziem, do których sporadycznie dołączał Dariusz Grzywacz. Ich grupa w latach 1984–1986 przeprowadziła w Lubinie kilkadziesiąt akcji malowania na murach kotwic SW, napisów „Solidarność Walcząca", głównie na osiedlu Polne w Lubinie, oraz regularnego rozrzucania ulotek. Brał m.in. udział w akcji malowania napisu „Solidarność

Walcząca" na stałym propagandowym billboardzie wzywającym do udziału w wyborach na Osiedlu Polne. Napis wykonano chlorokauczukiem pozyskanym przez Józefa Gojdzia w trakcie szkolnych zajęć praktycznych. Pomimo wielokrotnych prób zamalowania, nie udało się skutecznie zakryć napisu. Po kilku dniach SB nakazała zdemontować billboard. Szeroko komentowaną w Lubinie akcją grupy było wystawienie i ochrona na cmentarzu komunalnym w Lubinie 1 listopada 1984 r., krzyża brzozowego z napisem: „Ksiądz Jerzy Popiełuszko zamordowany przez SB", pod którym wkrótce zapłonęło tysiące świec. W dniu 1 listopada 1985 r. grupa przeprowadziła podobną akcję, stawiając na cmentarzu w Lubinie krzyż brzozowy z napisem „Zamordowanym przez sowietów w Katyniu". 31 sierpnia 1985 r. w Lubinie uczestniczył w manifestacji ulicznej domagającej się wolności dla więźniów politycznych, legalizacji Solidarności i swobód obywatelskich. Został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej oraz Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

Janiszewski Eugeniusz, ur. w 1933 r., zm. w 2002 r..
(Szczecin)

Zawodowy żołnierz. W latach 80 XX w. przebywał na emeryturze. Od lat powojennych działał w antykomunistycznym podziemiu. W 1967 stworzył grupę „Wici" i związane z nią czasopismo o tej samej nazwie. W 1988 wstąpił do Solidarności Walczącej i został jej zaprzysiężonym członkiem. Był liderem grupy „Wici" SW oddziału Pomorze Zachodnie. Współorganizował akcje plakatowania miasta i pisania na murach wezwań do antyreżimowych manifestacji. Był aktywnym uczestnikiem tychże manifestacji, idąc zwykle w czołówce pochodu i niosąc transparent lub tubę. Po 1989 brał udział w organizacji Forum Demokratycznego do pierwszych wyborów samorządowych w Szczecinie. Był współzałożycielem Solidarności 80.

Janiszewski Józef, ur. 1 stycznia 1928 r. w Sikorkach, zm. 13 czerwca 2019 r. w Krakowie.
(Kraków)

Od 1980 pomagał Jerzemu i Piotrowi Hlebowiczom przy zakładaniu komórek Solidarności Rolników Indywidualnych w gminie Gdów i gminach sąsiednich. Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął współpracę z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży" oraz Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników. W 1985 wstąpił do krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Brał udział w budowie bunkra-drukarni „Wilno" im.

gen. Leopolda Okulickiego – „Niedźwiadka" pod pracownią Anny i Jerzego Hlebowiczów na terenie ich posesji w Zagórzanach. Drukowano w niej prasę podziemną, plakaty, ulotki, w tym m.in. „Kurierek B", „Solidarność Zwycięży", „Solidarność Walcząca". Drukarnia nie została nigdy zdekonspirowana. Współorganizował i pomagał przewozić papier, sprzęt oraz gotowe wydruki. Sporadycznie pomagał Piotrowi Hlebowiczowi w procesie druku. Wielokrotnie wykonywał funkcję kuriera. Kolportował również prasę podziemną, m.in. „Kurierek B", „Solidarność Zwycięży", „Solidarność Rolników". W latach 90. wyjeżdżał do Kazachstanu i na Syberię (razem z Piotrem Hlebowiczem) w sprawach Polonii. W 2009 otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, został także odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Jankowski Jerzy, ur. 31 października 1935 r. w Smolicach.
(Norwegia)

We wrześniu 1980 r. włączył się aktywnie w organizacje związku NSZZ „Solidarność" we Wrocławiu i na terenie Dolnego Śląska. W październiku 1980 r. z ramienia Prezydium Międzyzakładowego Komitetu NSZZ „Solidarność" Dolnego Śląska uczestniczył w rozmowach z delegacją rządową z wiceministrem Januszem Obodowskim na czele i Międzyokręgową Komisją Kolejarzy NSZZ „Solidarność" – (słynna Wrocławska Głodówka Kolejarzy). Od stycznia 1981 r. był zatrudniony w Biurze Interwencyjnym Związku we Wrocławiu. 12 września 1981 r. został kierownikiem Wojewódzkiego Zarządu NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność" w Lesznie. Po wprowadzeniu stanu wojennego był aresztowany i internowany. W czasie internowania przetrzymywany we Wrocławiu, w Lesznie, Ostrowie Wielkopolskim i Głogowie. Po wyjściu na wolność podjął działalność w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność". Pod koniec 1982 r. został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Na polecenie Kornela Morawieckiego i Tadeusza Świerczewskiego 27 maja 1983 r. wyjechał do Norwegii jako przedstawiciel Solidarności Walczącej na kraje skandynawskie. W sierpniu 1983 r. ogłosił w prasie norweskiej otwarcie oficjalnego biura Solidarności Walczącej w Oslo. Było to pierwsze przedstawicielstwo SW na zachodzie Europy. Rozpoczął także współpracę z Radiem Wolna Europa. W listopadzie 1983 r. został członkiem Zarządu Głównego Solidatitet Norge – Polen (jedna z pierwszych i najważniejszych organizacji powołanych na zachodzie Europy po wprowadzeniu stanu wojennego w PRL, wspierająca Solidarność i demokratyczną opozycję w Polsce). W latach 1993–1989

był tam odpowiedzialny za kontakty z organizacjami wspierającymi Solidarność na Zachodzie. Organizował również pomoc finansową i transport maszyn drukarskich dla Solidarności. W 1987 wyjechał do Stanów Zjednoczonych jako przedstawiciel Solidarności Walczącej. Będąc tam, uzyskał poparcie w Kongresie Polonii Amerykańskiej i u niektórych kongresmenów. W tym samym czasie współpracował z Amnesty International i Norweskim Komitetem Helsińskim na rzecz przestrzegania Praw Człowieka w Polsce. W 1983 działał aktywnie na rzecz przyznania Pokojowej Nagrody Nobla Lechowi Wałęsie oraz organizował demonstracje prosolidarnościowe w Oslo z okazji wręczenia tej nagrody. W 1983 założył Związek Polaków w Norwegii z siedzibą w Aakim. Jest jego prezesem do dnia dzisiejszego. W latach 1984–1986 zorganizował i prowadził Polską Szkołę Sobotnią w Askim. Była to pierwsza szkoła dla dzieci i młodzieży polskiej w Norwegii założona za zgodą władz norweskich. Od 1986 należał do Polskiego Ruchu Wolnościowego Niepodległość i Demokracja w Londynie oraz Międzynarodowej Ligi Antykomunistycznej w Stanach Zjednoczonych. W tym samym czasie inicjował i organizował liczne protesty polityczne przeciwko władzom PRL na terenie Norwegii, m.in. w celu uwolnienia więźniów politycznych oraz wprowadzenia swobód demokratycznych w Polsce. W latach 1988–1990 w lokalnej TV na terenie Østvold prowadził program telewizyjny w języku polskim poświęcony informacjom dotyczącym spraw polskich.

Jankowski Roman, ur. 3 lipca 1956 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W 1975 ukończył V LO Gdyni, a w 1979 tamtejsze Technikum Mechaniczne dla Pracujących. W 1996 ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji na Uniwersytecie Gdańskim. W latach 1982–1989 wraz z Ryszardem Andersem współorganizował struktury trójmiejskiej Solidarności Walczącej. Był także członkiem tej organizacji oraz drukarzem i kolporterem wydawnictw podziemnych. Współtworzył również Radio „S". W latach 1975–1977 odbył zasadniczą służbę wojskową. W latach 1977–1978 był studentem Politechniki Gdańskiej. W latach 1978–1983 pracował w Stoczni Remontowej „Nauta" w Gdyni. W sierpniu 1980 r. współorganizował strajk w „Naucie", został też przewodniczącym, a następnie członkiem KS. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i został członkiem KZ. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 14 do 16 grudnia r. brał udział w strajku w „Naucie". W latach 1981–1983 był tam współpracownikiem TKZ. Uczestniczył w akcji zbierania składek na rzecz osób in-

ternowanych, drukował również ulotki. W latach 1982–1984 współorganizował akcje „dyscyplinujące" członków PZPR, osoby uważane za współpracowników SB. Był też współorganizatorem zespołów szybkiego reagowania. W 1983 zwolnił się z pracy. W latach 1983–1986 był zatrudniony w Elektrociepłowni Wybrzeże. Od września 1986 r. do lipca 1989 r. pozostawał w ukryciu. W latach 1986–1989 był współpracownikiem Bogdana Borusewicza i RKK „S". Wraz z R. Andersem założył podziemną drukarnię, kolportował i drukował podziemne wydawnictwa, w tym m.in.: „«Solidarność» Regionu Gdańskiego", „Rozwagę i Solidarność", „Tygodnik Mazowsze", a także ulotki, czasopisma Federacji Młodzieży Walczącej Regionów Gdańsk i Pomorze Wschodnie, PPS, WiP, KPN, PPN. W 2014 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 426/2014 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Od 11 lutego 1987 r. do 18 listopada 1988 r. był rozpracowywany przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Drygent".

Jankowski Wojciech, ur. 27 listopada 1948 r. w Gdańsku.
(Wrocław, Jelenia Góra)

W 1973 ukończył studia na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1973–1976 pracował jako nauczyciel akademicki na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1976–1977 był pracownikiem Krajowej Agencji Wydawniczej. W latach 1977–1979 pracował jako nauczyciel w I LO w Jeleniej Górze. W latach 1980–1986 był wykładowcą na Politechnice Wrocławskiej. W marcu 1968 r. uczestniczył w strajkach i demonstracjach studenckich we Wrocławiu. W listopadzie 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", przewodniczył Komisji Oddziałowej na Politechnice Wrocławskiej. W 1981 został autorem publikacji w niezależnej „Solidarności Jeleniogórskiej" oraz w „Odrodzeniu. Tygodniku publicystycznym NSZZ «S»", do którego pisał artykuły (ps. Wuj). Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14 – 15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku na Politechnice Wrocławskiej, szefował redakcji i organizował druk biuletynu strajkowego. W latach 1982–1983 prowadził seminaria w ramach działalności samokształceniowej wrocławskich studentów. Od maja 1982 r. do marca 1983 r. – z Jackiem Jakubcem i Władysławem Kumikiem – redagował podziemne czasopismo „Odroczenie", pisał do niego artykuły, był również współtwórcą redakcji. W latach 1982–1987 pełnił funkcję redaktora naczelnego miesięcznika „Replika" wydawanego przez Solidarność Walczącą, pisał również artykuły (ps.

Wuj i Ernest). W latach 1982–1986 działał w strukturach podziemnych na Politechnice Wrocławskiej, zbierał składki, kolportował pisma podziemne, m.in.: „Z Dnia na Dzień", „Biuletyn Dolnośląski", „Replikę", „Odroczenia". W latach 1982–1987 współpracował z Solidarnością Walczącą. W latach 1987–1989 współpracował z Ruchem Polityki Realnej. W latach 1986–1987 pracował jako pomocnik malarza w Spółdzielni Pracy Jutrzenka w Jeleniej Górze. W 1987 rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej. W 1989 był zaangażowany w kampanię wyborczą KO „S" we Wrocławiu, drukował i kolportował plakaty i ulotki. Od połowy lat 90. zawodowo związany z mediami.

Janocha Andrzej, ur. 3 czerwca 1960 r., zm. 10 kwietnia 1998 r.
(Rzeszów)

Po ogłoszeniu stanu wojennego wykonał napis „Solidarność" przy głównej drodze w swojej miejscowości Potok koło Krosna. Brał udział w spotkaniach Duszpasterstwa Ludzi Pracy, kolportował prasę podziemną. W 1988 wstąpił do krośnieńskiego pododdziału Solidarności Walczącej. Był autorem artykułów do „Podkarpatczyka" – miejscowego pisma SW. Utrzymywał kontakt z kolegami z sanockiej opozycji, Janem Nebesiem, Kazimierzem Gierczakiem i Stanisławem Niziołkiem. Brał udział w zbiórce na rzecz walczącej o wolność Litwy. W 1989 we współpracy ze znajomą z Irlandii zorganizował jednorazową pomoc finansową na rzecz Solidarności Walczącej.

Janusz Stanisław. ur. 19 lutego 1927 r. w Żelejowej, zm. 28 kwietnia 2000 r. w Szczecinie.
(Szczecin)

W sierpniu 1980 uczestniczył w strajku w Szczecińskiej Stoczni Remontowej „Gryfia". Jesienią 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". W lutym 1982 r. zaangażował się w tworzenie podziemnego pisma Solidarności pod nazwą „Jedność". Był jego redaktorem, autorem oraz kolporterem. Udostępniał swoje mieszkanie na spotkania redakcyjne „Jedności". Od 1983 był członkiem Solidarności Walczącej. Zajmował się kolportażem ulotek i podziemnych wydawnictw SW, do których należało m.in. pismo „Grot". Uczestniczył również w organizowaniu manifestacji w rocznice masakry grudniowej 1970 oraz wprowadzenia stanu wojennego. Współpracował z działaczami Federacji Młodzieży Walczącej oraz Ruchem Wolność i Pokój. Jako osoba podejrzana o działalność antysystemową był objęty stałą kontrolą operacyjną szczecińskiej SB. W 2016 na podstawie posta-

nowienia Prezydenta RP – nr 552/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Jaranowski Leszek, ur. 25 marca 1958 r. w Krakowie.
(Kraków)

W latach 1979–1980 współpracował z WZZ. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Do grudnia 1981 r. przewodniczył Komisji Wydziałowej Centrum Obróbczego WSK-PZL, a także należał do KZ. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–14 grudnia 1981 r. brał udział w strajku w WSK-PZL i przewodniczył KS. W latach 1982–1989 był członkiem TKZ w ww. zakładzie pracy, współpracował z MKS Nowa Huta oraz z RKW/RKS Małopolska. Od 1982 był zaangażowany w niezależną działalność wydawniczą jako redaktor, autor tekstów, organizator transportu i lokali, drukarz oraz dostawca sprzętu poligraficznego. W 1982 został współzałożycielem pisma „Jesteśmy, będziemy…", założył również czasopismo „Miscellanea". W latach 1982–1983 współpracował z „Serwisem Informacyjnym RKW/RKS" oraz „Aktualnościami RKW/RKS". Od 1983 był współpracownikiem „Hutnika". W 1982 został kolporterem i organizatorem sieci kolportażu takich czasopism, jak: „Serwis Informacyjny RKW/RKS", „Aktualności RKW/RKS", „Hutnik", „Solidarność Grzegórzecka", „Mała Polska", „Solidarność Hutników", „Paragraf", „Bez Dekretu", „Tygodnik Mazowsze", „Arka" oraz książek NOW-ej i Biblioteki Obserwatora Wojennego. W tym samym roku założył, zorganizował i zaczął prowadzić biblioteki wydawnictw niezależnych, w tym m.in.: w latach 1982–1983 biblioteki TKZ w WSK-PZL; w latach 1985–1989 w PAN oraz w Konfraterni Robotniczej w Krakowie-Mistrzejowicach. 5 listopada 1982 r. został powołany do służby wojskowej w Wojskowym Obozie Specjalnym w Czerwonym Borze, gdzie przebywał do końca lutego 1983 r.. W latach 1982–1985 był wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany przez SB. W latach 1985–1986 współpracował z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży" i Pomarańczową Alternatywą. W latach 1987–1989 był współpracownikiem Federacji Młodzieży Walczącej i Solidarności Walczącej. W 1988 w czasie strajku w Hucie im. Lenina w Krakowie Nowej Hucie był redaktorem, wydawcą, drukarzem i kolporterem „Hutnika". W 1989 uczestniczył w przygotowaniach do wyborów 4 czerwca, drukował ulotki wyborcze i zajmował się plakatowaniem. Był zaangażowany w pracę Sekcji Informacji ZR Małopolska „S", w 1990, działania Sekcji Informacji Komisji Robotniczej Hutników „S", w latach 1990–1991 działał w Sekcji Informacji KZ Krakowskich

Zakładów Przemysłu Tytoniowego. Za swoją działalność został odznaczony w 2009 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

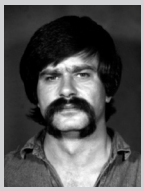

Jarząbek Wojciech, ur. 5 czerwca 1950 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Od początku stanu wojennego współpracował z Zofią Maciejewską. W czerwcu 1982 r. przyłączył się do „Solidarności Walczącej, nie był jednak jej zaprzysiężonym członkiem. Kolportował wydawnictwa podziemne. Transportował matryce przeznaczone do druku konspiracyjnych czasopism SW na ul. Działkową we Wrocławiu, do mieszkania Zdzisława Naskręta. Został zatrzymany przez SB wskutek sygnowania przez niego listu protestacyjnego odczytanego kilka godzin wcześniej w audycji Radia Wolna Europa. Uczestniczył w manifestacjach antyreżimowych. W 1985 wyjechał do Kuwejtu do pracy. Tam, 4 czerwca 1989 r., został wytypowany przez Komitet Wyborczy NSZZ „Solidarność" do czuwania nad przebiegiem wyborów w Ambasadzie Polski w Kuwejcie.

Jarzembowski Tadeusz Edmund, ur. 16 maja 1933 r. w Lublinie, zm. 14 czerwca 2007 r. w Milanówku.
(Lublin)

Poeta, publicysta i komentator polityczny. W 1952 przedostał się nielegalnie na pokład włoskiego statku „Monfiore" w porcie szczecińskim i w ten sposób uciekł z komunistycznej Polski. Po kilkumiesięcznym oczekiwaniu w Holandii otrzymał wizę brytyjską i przyjechał do Wielkiej Brytanii, gdzie mieszkał jego ojciec, chorąży 2. Pułku Pancernego w 1-szej Dywizji Pancernej generała Maczka. W 1956 wziął udział w organizowaniu brytyjskich batalionów ochotniczych, które zamierzały udać się z pomocą Węgrom w powstaniu węgierskim. W 1963 pod przybranym nazwiskiem Tadeusz Jarski otworzył przedsiębiorstwo Tubornet Ltd dla importu polskich jachtów do Wielkiej Brytanii w spółce z Franciszkiem Berką i Francisem T. Pyattem. W 1966 podczas biznesowej wizyty w Polsce był uporczywie namawiany do współpracy z SB. Kiedy odmówił, Centrala Handlu Zagranicznego Centromor zerwała z nim umowę, powodując likwidacje jego firmy i znaczne straty materialne. Po kilku latach wygrał postępowanie arbitrażowe i uzyskałem zwrot części strat. W 1981 pełnił funkcję tłumacza dla delegatów Solidarności wizytujących brytyjskie związki zawodowe, a po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego założył w Londynie organizacje Solidarity with Solidarity (Solidarność z Solidarnością), która z czasem

otworzyła oddziały w centralnej Anglii, w Berlinie Zachodnim i w Cleveland, USA. i udzielała pomocy Solidarności Walczącej oraz pozostałym polskim organizacjom niepodległościowym. Organizacja prowadziła intensywną działalność aż do upadku komunizmu w Europie i została formalnie rozwiązana w 1993. Przez cały czas jej istnienia Tadeusz Jarski był jej Przewodniczącym. W 1989 wrócił do kraju, włączając się w działania polityczne odbudowujące Polską demokrację.

Jarzębowski Zdzisław, ur. 9 maja 1958 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1981–1988 współuczestniczył w powstawaniu wydawnictw podziemnych sygnowanych przez Solidarność Walczącą. Przygotowywał matryce do tych publikacji oraz opracowywał dokumentację specjalistycznej elektronicznej maszyny do pisania używanej w tym procesie. Zajmował się kolportażem wydawnictw konspiracyjnych oraz nagrań audycji Radia SW na kasetach magnetofonowych. Udostępniał również swoje mieszkanie do emitowania takich audycji. Zorganizował produkcję wyspecjalizowanych skanerów do słuchania częstotliwości zarezerwowanych dla SB. Zorganizował też produkcję znaków plastikowych/metalowych popularyzujących osoby oraz idee solidarnościowe. Wspierał pod względem logistycznym mieszkanie, gdzie ukrywał się Kornel Morawiecki. Za swoją działalność był represjonowany przez SB. Dwukrotnie został zatrzymany, dwukrotnie też przeprowadzano rewizje w jego mieszkaniu i w obydwu przypadkach zakończyło się to konfiskatą materiałów solidarnościowych. W czasie pierwszego przesłuchania został pobity, wskutek pobicia częściowo utracił słuch.

Jarzębski Arkadiusz, ur. w 1966 r. w Bystrzycy Kłodzkiej.
(Dolny Śląsk)

W latach 1982–1989 był zaangażowany w działalność opozycyjną. Należał do Młodzieżowego Komitetu Oporu we Wrocławiu. W latach 1982–1984 współpracował m.in. z Solidarnością Walczącą oraz Ruchem Wolność i Pokój. W ramach działalności konspiracyjnej gromadził oraz kolportował prasę i ulotki, wykonywał antyreżimowe napisy na murach. Uczestniczył też w antyreżimowych manifestacjach oraz happeningach Pomarańczowej Alternatywy. Brał udział w spotkaniach organizacyjnych Polskiej Partii Socjalistycznej. Był kilkukrotnie przesłuchiwany przez SB. 25 sierpnia 1988 r. za posiadanie podziemnych druków został ukarany przez kolegium

ds. wykroczeń we Wrocławiu karą grzywny. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 438/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Jasińska-Nowak Renata, ur. 17 marca 1953 r. w Zielonej Górze, zm. 4 sierpnia 2019 r. we Wrocławiu.

(Jelenia Góra)

W latach 1978–1981 była aktorką Wrocławskiego Teatru Lalek, a następnie, w latach 1981 – 1987, Teatru im. Cypriana Kamila Norwida w Jeleniej Górze. Od września 1980 r. aktywnie działała w strukturach NSZZ „Solidarność". Pełniła funkcję wiceprzewodniczącej Komitetu Zakładowego we Wrocławskim Teatrze Lalek. W latach 1983–1987 współzakładała i należała do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy kościele Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze. Współorganizowała msze za Ojczyznę oraz Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej w Jeleniej Górze. 13 czerwca 1987 r. brała udział w spotkaniu niezależnych środowisk twórczych z Janem Pawłem II w kościele św. Krzyża w Warszawie.

Była wielokrotnie zatrzymywana i przesłuchiwana. Szykanowano ją w miejscu pracy poprzez nieprzydzielanie ról w teatrze. W sierpniu 1987 r. pod naciskiem SB dyrekcja Teatru im. C.K. Norwida nie przedłużyła z nią umowy o pracę. W latach 1987–1993 była aktorką we Wrocławskim Teatrze Współczesnym im. Edmunda Wiercińskiego. W drugiej połowie lat 80. współpracowała z Solidarnością Walczącą, a także z Komitetem Kultury Niezależnej we Wrocławiu. W lutym 1989 r. współorganizowała odtworzenie struktur NSZZ „Solidarność" we wrocławskim Teatrze Współczesnym. W tym samym roku brała także udział w kampanii wyborczej Komitetu Obywatelskiego NSZZ „Solidarność" w województwie jeleniogórskim.

Jaśkiewicz Jacek, ur. 3 sierpnia 1958 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

Jako student Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych we Wrocławiu (obecnie Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta) został członkiem Solidarności. Materiały do działalności dostawał od Marka Stanielewicza. Kilka dni po wprowadzeniu stanu wojennego został zatrzymany i aresztowany. W areszcie przy ul. Muzealnej we Wrocławiu przebywał do maja 1982 r. W okresie aresztowania poznał m. in. Wojciecha Myśleckiego i Piotra Medonia, którzy w niedalekiej przyszłości mieli współtworzyć Solidarność Walczącą. W latach 1982–1988 był członkiem wro-

cławskiego oddziału Solidarności Walczącej. Zajmował się projektowaniem i drukiem znaczków. Znaczki drukował w mieszkaniu, narażając się na dekonspirację. Pod koniec lat 80. wyjechał do Niemiec, a następnie do Holandii. W 1989 wrócił do Polski.

Jawor Adam, ur. 21 grudnia 1962 r. w Nowym Sączu.
(Katowice)

W 1990 ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Śląskim, w 1999 studia podyplomowe na Akademii Obrony Narodowej w Warszawie. W latach 1979–1980 był kolporterem pism niezależnych: „Robotnik Wybrzeża", „Robotnik", „Opinia". Po sierpniu 1980 r. współorganizował Komitety Uczniowskie, m.in. w Zasadniczych Szkołach Górniczych. W 1981 działał w ogólnopolskiej Federacji Młodzieży Szkolnej, był jej członkiem, delegatem na zjazdy w Warszawie i Katowicach. Należał też do Niezależnego Zrzeszenia Młodzieży Szkół Ponadpodstawowych. Kolportował niezależne pisma młodzieżowe, m.in. „Ucznia Polskiego". Jesienią 1981 r. został zatrzymany podczas akcji plakatowej. W latach 1981–1990 należał do KPN. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., uczestniczył w strajku w Hucie „Baildon". 14 grudnia został zatrzymany, internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Strzelcach Opolskich, gdzie brał udział w głodówce protestacyjnej, a następnie w Ośrodku Odosobnienia w Uhercach, gdzie uczestniczył w buncie, oraz w Załężu k. Rzeszowa, gdzie został jednym z głównych inspiratorów buntu internowanych. W czerwcu 1982 r. był hospitalizowany, a następnie zwolniony ze względu na stan zdrowia (symulacja choroby – wytypowany do tego przez współwięźniów). Po wyjściu na wolność nawiązał kontakt z TKZ Huty „Baildon". Zorganizował grupę kolportażowo-ulotkową złożoną głównie z uczniów Technikum Górniczego w Chorzowie-Klimzowcu. 31 sierpnia 1983 r. został zatrzymany na 48 godzin podczas składania kwiatów pod Kopalnią Węgla Kamiennego „Wujek". W 1985 rozpoczął studia na Wydziale Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Współpracował ze Studenckim Komitetem Oporu. Od 1986 należał do ścisłego kierownictwa Akcji Bieżącej KPN Obszar V, szefował także wydziałowi studenckiemu. W latach 1986–1989 przewodniczył Tajnemu Zarządowi Uczelnianemu NZS oraz wchodził w skład władz Międzyuczelnianej Rady Porozumiewawczej NZS. Był twórcą rozległej sieci tzw. skrzynek kontaktowych i punktów kolportażu, pozostawał w ścisłym kontakcie z RKW. Był współwydawcą „Podziemnego Informatora Katowickiego". W latach 1987–1988 należał do KK NZS. W maju 1989 r. podczas straj-

ku studentów został przewodniczącym KS. W styczniu 1990 r. był pomysłodawcą oraz uczestnikiem okupacji gmachu KW PZPR w Katowicach, a także głównym negocjatorem z przedstawicielami władz.

W latach 1986–1990 rozpracowywany przez Wydział III-1 WUSW w Katowicach w ramach SOR o kryptonimie „Dubler".

Jaworska Tatiana

(Kazachstan)

Wraz z mężem Andrzejem przyjechała do Polski w drugiej połowie lat 90. XX wieku z Kazachstanu, w ramach repatriacji. Pod koniec lat 80. oboje przyłączyli się do Polskiego Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego Polonia Północna w kazachskim mieście Kokszetau, w którym mieszkali. Wielokrotnie gościli u siebie w mieszkaniu przedstawicieli Solidarności Walczącej, m.in. Piotra Hlebowicza, Macieja Ruszczyńskiego, Józefa Janiszewskiego, którzy przyjeżdżali do Kazachstanu także w sprawach polonijnych. Współpracowali z Piotrem Hlebowiczem i Maciejem Ruszczyńskim w czasie kampanii na rzecz repatriacji Polaków z Kazachstanu do Polski. Użyczali również swojego samochodu na wyjazdy po całym obwodzie kokszetauskim w celu spotkań z Polakami.

Jaworski Andrzej, ur. w 1970 r. we Włocławku.

(Trójmiasto)

W latach 1987–1990 był aktywnym współpracownikiem Federacji Młodzieży Walczącej (FMW) w Gdańsku. W ramach tej działalności zajmował się kolportażem i dystrybucją ulotek i biuletynów sygnowanych przez FMW, Solidarność i Solidarność Walczącą na terenie Włocławka i Gdańska. W 1989 uczestniczył w zakładaniu Niezależnej Unii Młodzieży Szkolnej, NUMS, której celem była „demilitaryzacja" przysposobienia obronnego i doprowadzenie do rozwiązania reżimowej organizacji młodzieżowej ZSMP. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 320/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Jaworski Piotr Marceli, ur. w 1962 w Łodzi.

(Łódź)

Od 1980 r. jako student Wydziału Historii Uniwersytetu Łódzkiego aktywnie uczestniczył w działaniach Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Po 1983 pełnił funkcję przewodniczącego Wydziałowego Samorządu

Studenckiego. Był inicjatorem zawieszenia krzyży w pomieszczeniach samorządu oraz na uczelni, a także współorganizatorem akcji protestacyjnej i współautorem listu przeciwko nowelizacji ustawy o szkolnictwie wyższym, skierowanego w lipcu 1985 r. do Sejmu PRL. W środowisku studenckim kolportował wydawnictwa bezdebitowe. W związku z podejrzeniem zamiaru prowadzenia nielegalnej propagandy w trakcie planowanego wyjazdu na Międzynarodowy Obóz Pracy na Węgry w sierpniu 1985 r. został objęty zakazem wyjazdów zagranicznych, co uniemożliwiło mu wykonywanie pracy pilota wycieczek zagranicznych. W latach 1987–1989 był działaczem, a od wiosny 1989 r. przewodniczącym łódzkiego oddziału Solidarności Walczącej oraz współzałożycielem i redaktorem pisma „Wolność". W 2017 r. na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 482/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Jaworski Seweryn, ur. 22 maja 1931 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W 1950 ukończył jedno z warszawskich Liceów Ogólnokształcących. W latach 1950–1952 pracował jako robotnik w Zakładach Aparatury Elektronicznej im. Georgi Dymitrowa w Międzylesiu k. Warszawy. Od 1954 był wychowawcą w Szkole Szkutniczej w Pucku, następnie w zakładzie poprawczym w Warszawie. W latach 1962–1970 był zatrudniony jako administrator w ADM Żoliborz. W latach 1970–1981 pracował w Hucie Warszawa i należał do Rady Robotniczej. Od 1954 był członkiem ZNP. Od 1952 należał do PZPR, pełnił funkcję I sekretarza POP w Szkole Szkutniczej w Pucku. W 1956 został usunięty z partii. 28 sierpnia 1980 r. uczestniczył w strajku w Hucie Warszawa, pełniąc funkcję przewodniczącego KS. We wrześniu wszedł w skład Prezydium MKZ Mazowsze oraz został przewodniczącym KZ w HW. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Mazowsze, wiceprzewodniczącym ZR, delegatem na I KZD oraz członkiem KK. We wrześniu tego samego roku został sygnatariuszem deklaracji założycielskiej Klubów Służby Niepodległości. Na przełomie listopada i grudnia 1981 r., z ramienia ZR Mazowsze, wspierał strajk studentów podchorążych w Wyższej Ochotniczej Szkole Pożarniczej w Warszawie. Był bliskim współpracownikiem ks. Jerzego Popiełuszki. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., został internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia w Strzebielinku i Warszawie Białołęce. 23 grudnia 1982 r. został aresztowany i przewieziony do Aresztu Śledczego Warszawa Mokotów. W kwietniu i maju 1983 r. był trzykrotnie pobity (szczegól-

nie brutalnie 2 maja). W sierpniu 1984 r. zwolniono go na mocy amnestii. Od listopada 1984 r. należał do Komitetu Obywatelskiego Przeciw Przemocy. Współpracował z MRKS. 1 maja 1985 r. brał udział w antyreżimowej demonstracji. 15 maja 1986 r. został ponownie aresztowany i skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Warszawie na karę 2 lat pozbawienia wolności. Zwolniono go we wrześniu tego samego roku na mocy amnestii. W kwietniu 1987 r. był współzałożycielem Grupy Roboczej KK domagającej się zwołania KK w składzie z 1981. W 1989 był przeciwnikiem idei Okrągłego Stołu. W 2006 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od grudnia 1980 r. był rozpracowywany przez Wydział III-A KS MO w ramach SO o kryptonimie „Mazowsze". Od 11 sierpnia 1981 r. przez Wydział III-A KS MO w ramach SOR o kryptonimie „Seweryn". Od 5 marca 1982 r. przez Wydział V KS MO w ramach SOS o kryptonimie „Edek". Od 6 sierpnia 1984 r. przez Wydział V/III-2 SUSW w ramach SOR o kryptonimie „Seweryn".

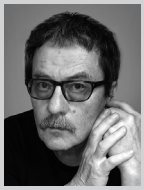

Jerzmański Jan, ur. w 1957 r. we Wrocławiu
(Wrocław)

Wraz z żoną Igą współtworzył rozległą strukturę organizacyjną Solidarności Walczącej, która pomagała ukrywać się Kornelowi Morawieckiemu. W ich mieszkaniu odbywały się bardzo ważne spotkania konspiracyjne Kornela Morawieckiego, m.in. z Władysławem Frasyniukiem. Polecone przez niego mieszkanie było miejscem ukonstytuowania się Rady Solidarności Walczącej. Zajmował się łącznością, kolportażem, redagowaniem czasopism podziemnych oraz konspiracyjnym radiem. Stworzył wraz z żoną siatkę konspiracyjną, ważną dla dalszej działalności Solidarności Walczącej i pomocy ukrywającemu się Kornelowi Morawieckiemu. Układ ten jest nieobecny w żadnych rozpracowywanych materiałach SB i świadczy to o znakomitym wyczuciu zasad konspiracji.

Jezior Weronika Maria, ur. 1 lipca 1957 r. we Wrocławiu.
(Lublin)

W 1982 ukończyła studia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Informatyki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 1981 przyłączyła się do Niezależnego Zrzeszenia Studentów. W latach 1982–1986 była zatrudniona jako pracownik techniczno-administracyjny na UMCS. W latach 1986–1990 pracowała jako nauczycielka fizyki w lubelskich szkołach pod-

stawowych. W marcu 1983 r., wraz z Andrzejem Patyrą i Krzysztofem Duszkiewiczem, zakładała Radę Solidarności Walczącej Lublin oraz redakcję podziemnego dwutygodnika „SW Lublin. Pismo organizacji Solidarność Walcząca Ziemi Lubelskiej", które do 1987 redagowała i drukowała z Andrzejem Patyrą i Krzysztofem Duszkiewiczem. Również w 1983 została współzałożycielką wydawnictwa Biblioteczka SW Lublin, które wydawało konspiracyjne książki, kalendarze oraz znaczki poczt podziemnych. Była łączniczką SW Lublin z SW we Wrocławiu. Kilkakrotnie przesłuchiwana. W latach 1989–1994 należała do Międzyszkolnej KZ „S" w Lublinie. W latach 1989–1990 wchodziła w skład Regionalnej Sekcji Oświaty i Wychowania „S" tamże oraz była delegatem na WZD Sekcji. Od 1990 była wizytatorem, następnie starszym wizytatorem Kuratorium Oświaty w Lublinie.

Od 14 maja 1984 r. była rozpracowywana przez Wydz. III WUSW w Lublinie w ramach SOR o kryptonimie „Mąciciele".

Jezusek Mirosław, ur. 2 sierpnia 1934 r. w Kolnie.
(Trójmiasto)

W 1980 brał czynny udział w strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W grudniu 1984 r. rozpoczął działalność w trójmiejskim oddziale Solidarności Walczącej, w Grupy Solidarności Walczącej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in.: „Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto", „Poza Układem", „Gryps", „Czas", „SW Stoczni Gdańskiej". Uczestniczył w organizowaniu kontrmanifestacji pierwszomajowych oraz niezależnych obchodów i manifestacji patriotycznych. Brał udział w akcjach utrudniających życie aktywowi PZPR w Stoczni, w tym np. w rozpędzaniu zebrań aktywu partyjnych stoczni przez wrzucanie świec dymnych do pomieszczeń, w których odbywały się zebrania, i blokowanie drzwi. Działał w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność", był członkiem Komitetu Zakładowego. Od 16 marca do 10 września 1986 r. przebywał w areszcie. Kilkakrotnie był zatrzymywany na 48 godzin. Został zwolniony z pracy w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni w związku z działalnością opozycyjną.

Jeżewska Jadwiga, ur. w 1950 r. w Wysoczynie.
(Warszawa)

W latach 1986–1989 była drukarzem Niezależnych Wydawnictw Książkowych Wers i Prawy Margines, działających w Warszawie z ramienia Solidarności Walczącej. W jej warszawskim mieszkaniu funkcjonowa-

ła w tym okresie podziemna drukarnia, w której pracowała wspólnie z mężem Januszem. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 28/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Jeżewski Janusz, ur. w 1947 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W latach 1986–1989 był drukarzem Niezależnych Wydawnictw Książkowych Wers i Prawy Margines, działających w Warszawie z ramienia Solidarności Walczącej. W jego warszawskim mieszkaniu funkcjonowała w tym czasie podziemna drukarnia, w której pracował razem z żoną Jadwigą. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 28/2016 nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

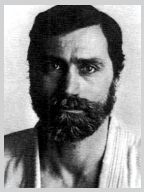

Jęczmyk Lech, ur. 10 stycznia 1936 r. w Bydgoszczy.
(Bydgoszcz)

Tłumacz literatury anglojęzycznej i rosyjskiej. W 1960 ukończył studia na Wydziale Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego. W latach 1950–1955 przewodniczył szkolnemu kołu ZMP W latach 1959–1963 był zatrudniony jako pracownik biblioteki Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych. W latach 1963–1978 pracował jako kierownik redakcji w Państwowym Wydawnictwie „Iskry". W latach 1978–1984 pełnił funkcję kierownika działu literatury anglojęzycznej w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik". Do 1983 należał do ZLP. W latach 1980.–1981 wchodził w skład redakcji „Komunikatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego »Solidarność« przy Bibliotece Narodowej". W latach 1981–1984 działał w Solidarności Międzywydawniczej. W latach 1982–1984 był autorem (ps. AZ, Adam lub Antoni Zajonc, Andrzej Zawada), redaktorem oraz kolporterem podziemnych czasopism: „BMW", „Wyzwolenie", „Vacat"; „Sprawa". W latach 1981–1989 działał w Duszpasterstwie Środowisk Twórczych. W 1983 współzakładał Ruch Polityczny Wyzwolenie. Był autorem *Deklaracji* i *Elementów programu RP Wyzwolenie*. W latach 1985–1992 wchodził w skład Zarządu Polskiej Partii Niepodległościowej. W latach 1984–1992 pracował jako kierownik działu zagranicznego, następnie jako redaktor naczelny „Fantastyki" i „Nowej Fantastyki". W latach 1991–1992 uczestniczył w organizowanych przez Solidarność Walczącą spotkań narodów przeciw ZSRR na Litwie, w Estonii i w Gruzji. W 1999 został odznaczony odznaką Zasłużony Działacz Kultury, w 2007 r. otrzymał Srebrny Medal Zasłużony Kulturze Gloria Artis.

Od 24 kwietnia 1982 r. był rozpracowywany przez Wydział III-1 KS MO w ramach kwestionariusza ewidencyjnego o kryptonimie „Czytelnik".

Jędrzejczak Magdalena, ur. 25 maja 1965 r. w Poznaniu.
(Poznań)

W 1984 została wprowadzona przez Ryszarda Jabłońskiego do poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej. Była zaprzysiężonym członkiem SW i działała w jej strukturach do 1987. W ramach tej działalności zajmowała się drukowaniem dwutygodnika „Solidarność Walcząca" i miesięcznika „Czas" oraz kolportażem, przy współpracy z Violettą Styczyńską, Ryszardem Jabłońskim, Szymonem Jabłońskim, Dariuszem i Faustynem Andrzejewskimi. Udostępniała mieszkanie do nadawania audycji Radia SW. Aktualnie należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca.

Jędrzejczak Tomasz, ur. 7 lipca 1944 r. w Sinning (Bawaria, Niemcy)
(Dolny Śląsk)

W marcu 1968 r. uczestniczył w protestach studenckich we Wrocławiu. W sierpniu 1980 r. pełnił funkcję przewodniczącego Wydziałowego Komitetu Strajkowego we wrocławskim Pafawagu, a następnie uczestniczył w pracach Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego wziął udział w strajku na terenie Pafawagu. W grudniu 1981 r. został internowany i osadzony w Zakładzie Karnym we Wrocławiu, a następnie w Ośrodku Odosobnienia w Nysie, gdzie więziono go do lutego 1982 r. Po raz drugi został internowany w maju 1982 r. i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Głogowie. Przebywał tam do lipca. Po raz trzeci internowano go w październiku 1982 r. W listopadzie zwolniono go z Ośrodka Odosobnienia w Grodkowie. Po wyjściu na wolność, w latach 1984–1989 był członkiem Solidarności Walczącej. Brał udział w licznych akcjach ulotkowych i plakatowych. Był czynnie zaangażowany w kolportaż pism niezależnych, takich jak: „Jutrzenka", „Biuletyn Informacyjny", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca". W latach 1982–1989 działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu.

Jędrasik Włodzimierz, ur. 27 maja 1955 r. w Kępnie. (Poznań) Mechanik urządzeń chłodniczych. W 1976 ukończył Policealne Studium Zawodowe we Wrocławiu. W latach 1976–1985 pracował jako maszynista urządzeń chłodniczych w Ostrowskich Zakładach Drobiarskich w Kępnie. W 1980 współinicjował powołanie w OZD w Kępnie Tymczasowego Ko-

mitetu Zakładowego „Solidarność", następnie przewodniczył KZ. Od 15 maja 1981 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Międzyzakładowej Komisji Porozumiewawczej w Kępnie. Od 28 kwietnia 1981 r. był wiceprzewodniczącym RKW przy MKZ Kalisz. Po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w przeniesieniu dokumentów MKP do ks. Mariana Magnuszewskiego i ukryciu powielacza. 16 grudnia 1981 r. został zwolniony z pracy. 18 grudnia, po interwencji dyrekcji zakładu, przywrócono go do pracy. Był drukarzem i kolporterem podziemnych wydawnictw. W 1982 nawiązał kontakt z wrocławskim oddziałem Solidarności Walczącej. W latach 1982–1984 był jednym z liderów kępińskiej grupy Harpun. Udostępniał piwnicę swojego domu w Kępnie na druk ulotek. 4 marca 1984 r., w wyniku rewizji w mieszkaniu (znaleziono po kilkadziesiąt egzemplarzy różnych tytułów prasy podziemnej, m.in. „Biuletynu Informacyjnego", „Solidarności Walczącej", „Odrodzenia", „Repliki") został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Ostrowie Wielkopolskim. 18 maja 1984 r. wyrokiem Sądu Rejonowego w Kępnie skazano go na karę 2 lat więzienia w zawieszeniu na 3 lata oraz karę grzywny. 30 lipca postępowanie wobec niego umorzono na mocy amnestii. W latach 1985–1990 wspólnie z bratem prowadził gospodarstwo rolne w Czarnym Lesie.

Do 12 maja 1984 r. był rozpracowywany przez Wydział IV KW MO w Kaliszu/p. IV RUSW w Kępnie w ramach KE o kryptonimie „Klon". Do 14 kwietnia 1986 r. w ramach SOR o kryptonimie „Metro".

Juchiewicz Grzegorz, ur. 25 kwietnia w 1970 r. w Świdnicy.
(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimem „Jurand". W latach 1985–1988 był uczniem Dolnośląskich Zakładów Usług Górniczych w Wałbrzychu, a od 1989 uczniem Lotniczych Zakładów Naukowych we Wrocławiu. W latach 1985–1989 działał w opozycji demokratycznej. W 1985 był zaangażowany w struktury młodzieżowe współpracujące z Solidarnością Walczącą w Wałbrzychu. Kolportował pisma niezależne, dostarczał materiały do działalności poligraficznej. Od 1987 pełnił rolę kuriera na trasie Wałbrzych – Wrocław, Jelenia Góra, Warszawa, Racibórz, Jastrzębie Zdrój. W 1988 odpowiadał za logistykę w organizacji obozów młodzieży niezależnej w Walimiu i Rynie. Od 1988 należał do Ruchu Młodzieży Niezależnej i Międzyszkolnego Komitetu Oporu. Od 1989 aktor, reżyser, producent kreatywny.

Juraszczyk Marian, ur. 26 marca 1949 r. w Poddębicach.
(Łódź)

Absolwent Instytutu Teologicznego w Łodzi. Był zatrudniony w kilku zakładach pracy w Poddębicach, na Śląsku Opolskim i Mazowszu. Od lat 70. zatrudniony w Zakładach Tekstylno-Konfekcyjnych Teofilów w Łodzi. 13 sierpnia 1980 r. brał udział w strajku w miejscu pracy. Był współautorem postulatów załogi, m.in. utworzenia wolnych związków zawodowych. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", należał do Komitetu Założycielskiego, przewodniczył Komisji Wydziałowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku okupacyjnym w swoim zakładzie pracy. Od 15 grudnia 1981 r. do 1989 pełnił funkcję przewodniczącego Tajnej Tymczasowej KZ „S" w ZTK Teofilów. W latach 1983–1988 działał w Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej w Łodzi. W latach 1982–1989 hurtowo kolportował wydawnictwa podziemne. W 1986 zwolniono go z pracy. W latach 1985–1988 drukował i wchodził w skład redakcji pisma MKK „Gotowość «Solidarności»". W latach 1987–1989 działał w Solidarności Walczącej.

Jurijków Jan, ur. 29 sierpnia 1950 r. w Bystrzycy Oławskiej,
zm. 4 kwietnia 2017 r. w Jelczu-Laskowicach
(Dolny Śląsk)

Był zatrudniony w Jelczańskich Zakładach Samochodowych w Jelczu. Działalność opozycyjną prowadził w ramach tzw. Grupy Jelczańskiej na terenie Jelczańskich Zakładów Samochodowych. Zbierał składki pieniężne na działalność związkową oraz redagował i kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. ulotki oraz czasopisma takie jak: ,,Gross Rosen", „Z Dnia na Dzień", ,,Solidarność Walcząca", ,,Tygodnik Wojenny", ,,Podaj Dalej". Angażował się również w przekazywanie informacji o bieżącej sytuacji politycznej takim redakcjom, jak ,,Z Dnia na Dzień", ,,Solidarność Walcząca" oraz Radiu Wolna Europa. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 453/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Jürgenson Kalle, ur. 1 września 1960 r. w Tallinie.
(Estonia)

Ukończył studia w dziedzinie fizyki-astrofizyki teoretycznej na uniwersytecie w Tartu. Od 1990 do 1998 miał kontakty z różnymi polskimi ugrupowaniami, w tym z Solidarnością Walczącą. Matka Kalle była Po-

lką i przyjmowała w swoim domu przebywających w Tallinnie przedstawicieli polskich ugrupowań niepodległościowych. Bardzo często bywali tam członkowie Solidarności Walczącej. Jesienią 1990 r. przystąpił do utworzonej w Warszawie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa ’90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSSR oraz z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii, Laosu. Celem jej działalności była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSSR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligraficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. W 2009 został odznaczony Orderem Zasługi RP, otrzymał również Krzyż Solidarności Walczącej.

K

Kaczmarek Mieczysław Kazimierz, ur. w 1942 r. w Łuszczanowie.
(Poznań)

Był działaczem NSZZ „Solidarność", gdzie pełnił funkcje zastępcy przewodniczącego Komitetu Zakładowego przy Swarzędzkich Fabrykach Mebli oraz przewodniczącego Międzyzakładowego Komitetu Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność" dla Miasta i Gminy Swarzędz. Po wprowadzeniu stanu wojennego został internowany. Od 13 grudnia 1981 r. do 5 lipca 1982 r. przebywał w Ośrodku Odosobnienia w Gębarzewie. Po wyjściu na wolność kontynuował działalność opozycyjną, utrzymując ścisłe kontakty z byłymi działaczami NSZZ „Solidarność" i angażując się w kolportaż podziemnych wydawnictw, w tym m.in. czasopisma „Obserwator Wielkopolski" czy kalendarze Solidarności Walczącej. Zbierał także fundusze dla osób więzionych i dla celów konspiracji. W 2012 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 193/2012 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kaczmarska-Perlak Maria, ur. 10 czerwca 1955 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1979 ukończyła studia na Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1974–1979 należała do SZSP. W 1989 ukończyła Papieski Fakultet Teologiczny we Wrocławiu. W latach 1979–1990 była zatrudniona jako specjalistka w Branżowym Ośrodku Informatyki i Organizacji Pracy Przemysłu Cukrowniczego tamże (późniejszym Przedsiębiorstwie Usług Informatycznych Przemysłu Cukrowniczego). W latach 1978–1979 współpracowała z wrocławskimi strukturami Studenckich Komitetów Solidarności, brała też udział w niezależnych wykładach i spotkaniach organizowanych przez wrocławskie Duszpasterstwo Akademickie. Kolportowała niezależne wydawnictwa, m.in. „Biuletyn Dolnośląski", „Bratniak", „Biuletyn Informacyjny" KOR/KSS KOR. Od września 1980 r. należała do NSZZ „Solidarność" i pełniła funkcję przewodniczącej Komitetu Założycielskiego w BOIOP PC, a następnie jego wiceprzewodniczącej. We wrześniu i w październiku tego samego r. była pełnomocnikiem MKZ we Wrocławiu. Współorganizowała struktury Solidarności w oświacie i współtworzyła KKK „S" Pracowników Prze-

mysłu Cukrowniczego. W listopadzie 1980 r. była współorganizatorką strajku okupacyjnego cukrowników w Pruszczu Gdańskim i członkiem KS. W lutym 1981 r. na I WZD PPC „S" została wybrana na przewodniczącą Krajowej Komisji Rewizyjnej KKK „S" PPC, od marca pełniła funkcję przewodniczącej Krajowej Rady Sekcji „S" PPC. Od grudnia 1981 r. do lutego 1989 r. była członkiem TKZ w BOIOP PC. Prowadziła punkt kolportażu wydawnictw podziemnych w miejscu pracy oraz organizowała pomoc dla osób represjonowanych i ich rodzin. Wiosną 1982 r. wraz z Bogusławem Kaczmarskim współorganizowała spotkania Ogólnopolskiego Komitetu Oporu we Wrocławiu. W lutym i marcu 1982 r. współpracowała z redakcją podziemnego czasopisma „Wiadomości Bieżące". Od grudnia 1982 r. do kwietnia 1983 r. oraz od listopada 1985 r. do marca 1986 r. była członkiem redakcji tego pisma i jego redaktorem. Od kwietnia do czerwca 1982 r. współpracowała z podziemnym pismem „Przegląd Prasy". Od 1982 do 1987 działała w TKZ „S" w PAN we Wrocławiu. W ramach tej działalności prowadziła przegląd materiałów z prasy podziemnej, nasłuch Radia Wolna Europa i zbierała informacje, organizowała lokale na działalność opozycji. W latach 1982–1989 była współpracownikiem Solidarności Walczącej. Brała udział w manifestacjach antyreżimowych we Wrocławiu. W okresie między 1983 a 1988 współorganizowała oraz była członkiem, Ruchu Światło-Życie. Od lutego 1989 r. należała do KZ „S" w PUIPC. W 1989 została specjalistą ds. związkowych w RKW „S" Dolny Śląsk. W kwietniu 1989 r. organizowała parafialne punkty informacyjne, działające następnie jako Sekcja Informacji KO „S". Razem z Bogusławem Kaczmarskim projektowała i współtworzyła większość druków wyborczych KO „S" woj. Wrocławskiego (obecnie dolnośląskie). W maju 1989 r. zainicjowała i współorganizowała II KZD „S" PPC we Wrocławiu. W latach 90. XX w. pracowała jako nauczyciel, pełniła też mandat radnej Miasta Bytom Odrzański. W 2007 została wyznaczona przez premiera do pełnienia funkcji burmistrza Bytomia Odrzańskiego, a później Kożuchowa.

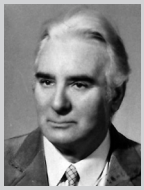

Kaczmarski Bogusław, ur. się 30 września 1929 r. w Wołkowysku, zm. 4 listopada 1996 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimiem „Boguś". Od 10 września 1980 r. pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" przy Oddziale PAN we Wrocławiu. Od 28 listopada 1981 r. do 3 maja 1989 r. przewodniczył Komisji Zakładowej. Po wprowadzeniu stanu wojen-

nego, 13 grudnia 1981 r., szykanowany w miejscu pracy. Był zaangażowany m.in. w tworzenie konspiracyjnych krajowych struktur Solidarności OKO oraz II Komisji Krajowej, której był pełnomocnikiem na IV obszar (południowo-zachodni). Jego współpracownikiem w II KK był Zbigniew Jakubiec. Pracami II KK kierował z Sopotu Tadeusz Harasimowicz. Bogusław Kaczmarski był redaktorem czasopisma „Wiadomości Bieżące" (ps. Stefan). W jego mieszkaniu odbyło się część spotkań zespołu redakcyjnego. Od 21 czerwca 1989 r. pełnił funkcję przewodniczącego Zarządu Komisji Koordynacyjnej Placówek PAN we Wrocławiu i był delegatem na OKP w PAN. W 1989 działał w odrodzonych strukturach krajowych Solidarności Nauki i w PAN, w ramach których był członkiem Komisji Organizacyjnej OKPN, inicjatorem Komisji Koordynacyjnej będącej podstawą do odtworzenia OKP PAN oraz członkiem Komisji Wyborczej Solidarności w Regionie Dolny Śląsk i delegatem na WZD Dolny Śląsk.

Kaczorowski Jarosław Marek, ur. w 1955 r. w Szczecinie.
(Szczecin)

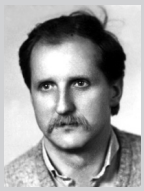

W latach 1984-1989 prowadził działalność konspiracyjną. Był aktywnym członkiem podziemnego NSZZ ,,Solidarność" oraz Federacji Młodzieży Walczącej, a także kolporterem materiałów bezdebitowych. Od 1984 zaangażował się w działalność nielegalnych struktur ,,S" w Szczecinie. W 1986 został także członkiem FMW, w ramach której uczestniczył w akcjach ulotkowo-kolportażowych. Równolegle zajmował się koordynacją działań organizacji podziemnych, kolportując także wydawnictwa podziemne sygnowane przez Ruch Wolność i Pokój oraz Niezależne Zrzeszenie Studentów. Uczestniczył w antyreżimowych demonstracjach. W 1987 funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa próbowali bezskutecznie nakłonić go do współpracy. Z powodu kategorycznej odmowy i aktywności opozycyjnej został objęty stałą kontrolą operacyjną. Pomimo daleko posuniętej inwigilacji, w 1988 podczas pobytu w Berlinie Zachodnim rozpowszechniał nielegalne materiały związane z działalnością ,,S". Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Kaczoruk Stanisław Ryszard, ur. 20 lutego 1955 r. we Wrocławiu
(Dolny Śląsk)

Działacz wrocławskiego oddziału Solidarności Walczącej. Współtworzył Serwis Agencji Informacyjnej SW, którego zasadniczym celem było dostarczanie redakcjom nielegalnych czasopism gotowego materiału do

publikacji, zorientowanie ich w bieżących wydarzeniach oraz pewna edukacja polityczna. W latach 1979–1980 współpracował z Kornelem Morawieckim, tworząc i uczestnicząc w druku niezależnych czasopism „Biuletyn Dolnośląski" i „Nasze Słowo". Po wprowadzeniu stanu wojennego na polecenie Kornela Morawieckiego organizował sieć konspiracji wśród osób związanych z Politechniką Wrocławską i wrocławskim środowiskiem fizyków. Przez 3 miesiące ukrywał się przed Służbą Bezpieczeństwa. Razem z Hanną Łukowską-Karniej gromadził sprzęt radiowy na potrzeby podsłuchów SB. Dostarczał sprzęt komputerowy dla celów tworzenia „Serwisu SW", który powstawał w mieszkaniu Heleny i Romualda Lazarowiczów.

Kadyrov Sinaver, ur. 1 stycznia 1955 r. w Samarkandzie, na terenie ówczesnej Uzbeckiej SRS. **(Krym)**

Kadyrov Sinaver (krymskotatarski: Qadır Sinaver) przyszedł na świat w rodzinie deportowanych Tatarów Krymskich. W grudniu 1966 r., wraz z rodziną przeniósł się do Taszkientu, stolicy Uzbeckiej SRS. W latach 1980–1985 uczył się tam w Państwowym Instytucie Pedagogicznym na wydziale języka krymskotatarskiego i literatury. W 1972 został przyjęty na wydział budowy samolotów taszkienckiej politechniki. Po niedługim czasie relegowany ze studiów bez podania przyczyny. Wkrótce rozpoczął naukę w technikum o profilu geologii poszukiwawczej, jednak wiosną 1973 r. zrezygnował z nauki. Od maja 1974 r. do czerwca 1976 r. odbywał służbę wojskową w armii sowieckiej. Był zaangażowany w działalność edukacyjną młodzieży tatarskiej; celem było włączenie jej do narodowego ruchu Tatarów Krymskich i doprowadzenie do powrotu deportowanej ludności tatarskiej na Krym, wraz z przywróceniem im wszelkich praw obywatelskich. W latach 1983–1985 został jednym z inicjatorów utworzenia biuletynu analitycznego o tematyce społeczno–politycznej „Qasevet" przy grupie inicjatywnej im. Musy Mamuta. Do 1990 pismo to wychodziło w konspiracji na zasadzie samizdatu. 12 grudnia 1985 r. został aresztowany. W marcu 1986 r. skazano go na karę 3 lat łagru. Wyrok odbywał w kolonii karnej zaostrzonego reżimu w Leńsku w Jakuckiej SRS. Zwolniono go 8 grudnia 1988 r. W latach 1989–1993 był członkiem Rady Centralnej Organizacji Narodowego Ruchu Tatarów Krymskich. Po 1990 pełnił funkcję kierownika Sztabu ds. Powrotu narodu Tatarów Krymskich na Krym. Po 1990 związał się z Solidarnością Walczącą. W 2015 uczestniczył jako obserwator wyborów prezydenckich i parlamentarnych w Polsce. W 2017 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Kaibullaiev Shevket, ur. 27 września 1954 r. w Taszkiencie na terenie ówczesnej Uzbeckiej SRS.
(Krym)

Kaibullaiev Shevket (krymskotatarski: Qaybulla Şevket) przyszedł na świat w rodzinie deportowanych Tatarów Krymskich.

W 1973 ukończył szkołę muzyczną w sekcji instrumentów dętych. W latach 1973–1975 odbył służbę wojskową w sowieckiej armii. Od 1975 rozpoczął działalność w ruchu narodowym Tatarów Krymskich. W latach 1980–1986 studiował historię w Państwowym Uniwersytecie w Taszkiencie. W 1981 brał udział w tworzeniu grupy inicjatywnej im. Musy Mamuta. W latach 1983–1986 był współtwórcą i redaktorem biuletynu podziemnego grupy inicjatywnej im. Musy Mamuta. W lipcu 1984 r. Współredagował analityczny społeczno-polityczny magazyn „Qasevet", sygnowany przez grupę inicjatywną im. Musy Mamuta. Do 1990 pismo to ukazywało się jako wydawnictwo podziemne. W 1988 przeprowadził się na Krym. W 1989 został sekretarzem centralnej rady Organizacji Ruchu Narodowego Tatarów Krymskich. W 1990 nawiązał ścisłą współpracę z Solidarnością Walczącą. Kornel Morawiecki nadał mu Krzyż Solidarności Walczącej, który miał być wręczony na uroczystościach XXXV rocznicy powstania SW w Warszawie. Ponieważ Shevket Kaibullaiev nie mógł przyjechać do Warszawy ze względów proceduralnych, Sinaver Kadyrov krzyż ten zawiózł na Ukrainę i przekazał Kaibullaievowi. Po 1990 nadal działał na rzecz Ruchu Narodowego Tatarów Krymskich, został także wydawcą magazynu historyczno-etnograficznego poświęconego sprawom tatarskim.

Kajdzik Janusz Andrzej, ur. w 1956 r. w Brzegu.
(Opole)

Działalność opozycyjną rozpoczął w czasie studiów na Politechnice Wrocławskiej, był aktywnym członkiem Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Od 1982 do 1989 był kolporterem „Prostownika", organu prasowego Tajnej MKK w Brzegu, następnie reaktywowanej przez opolskie struktury Solidarności Walczącej i drukowanego do sierpnia 1992. Współpracował z SW i kolportował jej wydawnictwa. W 1983 w trakcie przewożenia z Wrocławia wydawnictw podziemnych został zatrzymany przez funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i tymczasowo aresztowany w Rejonowym Urzędzie Spraw Wewnętrznych w Brzegu. 8 listopada 1983 r. na wniosek Wydziału Śledczego WUSW w Opolu Prokurator Rejonowy w Brzegu przed-

stawił mu zarzut przewożenia nielegalnych wydawnictw „nawołujących do nieposłuszeństwa i rozpowszechniających fałszywe wiadomości, mogące wyrządzić poważną szkodę interesom PRL". W okresie od 8 listopada 1983 r. do 7 marca 1984 r. przebywał w Zakładzie Karnym w Brzegu. 19 kwietnia Sąd Rejonowy w Brzegu wydał wyrok w sprawie przeciwko Januszowi Andrzejowi Kajdzikowi, uniewinniając go od zarzucanych mu czynów. Wyrok Sądu Rejonowego w Brzegu został zaskarżony przez prokuratora, który wniósł rewizję do Sądu Wojewódzkiego w Opolu, domagając się kary 2 lat więzienia. 26 czerwca Sąd Wojewódzki w Opolu uznał go winnym zarzucanych mu czynów i skazał na karę 1 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. 28 sierpnia Sąd Wojewódzki w Opolu umorzył postępowanie na mocy ustawy o amnestii z dnia 21 lipca 1984 r.. Janusz Andrzej Kajdzik należał do ścisłego kierownictwa założonej w 1981 w Brzegu drużyny harcerskiej nr XIII im. Józefa Grzesiaka, tzw. Czarnej Trzynastki. W 1989 był członkiem Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" w Brzegu. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 453/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

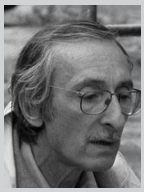

Kalabugin Valeri, ur. 10 listopada 1947 r. w Tallinnie, a zm. 30 kwietnia 2014 r. tamże.
(Estonia)

Uczestniczył w ruchu narodowo-wyzwoleńczym: w latach 1989–1992 był członkiem talińskiego miejskiego Komitetu Obywateli Republiki Estońskiej, w latach 1989–1990 należał do głównego Komitetu Obywateli Republiki Estońskiej, w latach 1990–1992 pełnił funkcję deputowanego Kongresu Estońskiego i Komitetu Estońskiego. Od 1988 do 1992 był korespondentem rosyjskiej redakcji „Radio Swoboda", w latach 1989–2003 należał do jego redakcji estońskiej. Przedstawiciel fundacji Głasnost w krajach bałtyckich. W 1990 rozpoczął aktywną współpracę z Solidarnością Walczącą. Jesienią 1990 r. dołączył do utworzonej w Warszawie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa '90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSRR oraz z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii, Laosu. Organizacja ta działała ponad 2 lata, a celem jej działalności była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSRR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligraficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. W 2009 Valeri Kalabugin otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. W tym samym roku został odznaczony Orderem Zasługi RP. W 2012 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej.

Kaleta Marian, ur. 9 grudnia 1945 r. w Krakowie.
(Szwecja)

W 1969 wyjechał nielegalnie do Włoch, w 1971 zamieszkał w Szwecji. W latach 1979–1989 współpracował z paryską „Kulturą" i Polskim Rządem na Uchodźstwie. Po powstaniu Solidarności, współtworzył Polenkommittén oraz Komitet Poparcia Solidarności w Lund. W latach 1982–1990 pracował w Biurze Solidarności w Brukseli. Był współpracownikiem Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej „S". Od 1986 w Biurze „S" był odpowiedzialny za transporty techniczne dla podziemia w Polsce, w tym również dla Solidarności Walczącej.

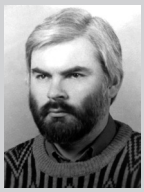

Kalinowski Aleksander
(Dolny Śląsk)

Pseudonim „Leszek". Działał w strukturach wrocławskiego oddziału Solidarności Walczącej w latach 1982–1989. Drukował czasopisma „Solidarność Walcząca" i „Mały Konspirator", a także inne podziemne wydawnictwa. Dzięki jego osobistym staraniom między 1982 a 1989 ukazało się około 20 książek i broszur. Organizował druk, a także przewoził gotowe materiały do miejsca, gdzie były składane, a następnie do specjalnie wynajętego garażu, z którego książki trafiały do kolporterów. Aktywnie działał także w NSZZ „Solidarność". Pomagał w budowie struktur podziemnych. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

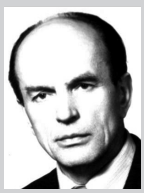

Kalinowski Wacław, ur. w 1927 r. w Chajnówce, zmarł 26 czerwca 1991 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1968 uczestniczył w antyreżimowych protestach na terenie Wrocławia i Warszawy. Kolportował również wydawnictwa niezależne między tymi miastami. Został zidentyfikowany przez SB w czasie przesłuchań warszawskich studentów, w konsekwencji czego był sądzony i został skazany na karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, z czego odbył 1 rok i 6 miesięcy kary. Po wyjściu na wolność nie mógł znaleźć zatrudnienia. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w działalność podziemnych struktur Solidarności. W czerwcu 1982 r. zasilił szeregi Solidarności Walczącej. Zajmował się m.in. kolportażem, organizowaniem spotkań działaczy SW oraz zakupem składników potrzebnych do druku.

Kalisz Ewa ur. w 1950 r. w Gdyni
(Trójmiasto)

Nauczyciel akademicki na Uniwersytecie Gdańskim. W latach 1985–1989 działała w tajnych strukturach związkowych w Trójmieście jako łączniczka podziemnych struktur Solidarności Walczącej. Współpracowała i wchodziła w skład redakcji czasopisma „Solidarność Walcząca Grupy Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni", pracowała także przy redakcji biuletynu „Poza Układem" wydawanego przez Joannę Dudę-Gwiazdę. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 515/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Kamecka Danuta, ur. w 1960 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1987 ukończyła studia geologiczne na Uniwersytecie Wrocławskim. Od końca 1980 członek NZS Uniwersytetu Wrocławskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. przeprowadzała i nagrywała wywiady z osobami internowanymi i aresztowanymi. Była zaangażowana w kolportaż czasopism podziemnych, w tym. m.in.: „Reżimówki", „Solidarności Dolnego Śląska", „Gazety Dźwiękowej", „Kroniki Małopolskiej", „Woli", „Solidarności Walczącej, „Bez Przemocy", innych pism podziemnych struktur związkowych, studenckich i samorządowych oraz książek różnych oficyn podziemnych. Zajmowała się dystrybucją i transportem tych wydawnictw, papieru, powielaczy, urządzeń do sitodruku. Pełniła też funkcję łącznika grupy z różnymi organizacjami – NZS, RSS, SW. W 1988 rozpoczęła pracę zawodową, początkowo jako nauczyciel chemii w SP nr 17 we Wrocławiu, a od sierpnia tego samego roku w Państwowym Instytucie Geologicznym – Oddziale Dolnośląskim.

Kamiński Andrzej Jan, ur. w 1958 r. w Tomaszowie Mazowieckim.
(Katowice)

W drugiej połowie lat 80. włączył się aktywnie w działalność konspiracyjną. W latach 1987–1988 współpracował z Niezależną Organizacją Samoobrony, która działała na terenie Jastrzębia-Zdroju. W ramach tej struktury kolportowano pisma Solidarności Walczącej i drukowano ulotki, które następnie rozrzucano na ulicach miasta i przystankach autobusowych. Andrzej Opracowywał te materiały od strony plastycznej. W swoim mieszkaniu zorganizował niezależną bibliotekę. Współtworzył i redagował pisma

„SPiS", Słowem Prawdą i Solidarnością, „Wolność" oraz „Jastrząb". W sierpniu 1988 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i jako członek organizacji związkowej w dniach 18–28 sierpnia 1988 r. współorganizował strajk w Kopalni Węgla Kamiennego „Jastrzębie" w Jastrzębiu-Zdroju. Wszedł w skład Komitetu Strajkowego; odpowiadał za łączność i kontaktowanie się z innymi zakładami strajkującymi. Po zakończeniu protestu został członkiem Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w KWK „Jastrzębie". W latach 1988–1989 zaangażował się w tworzenie jastrzębskiej struktury Solidarności Walczącej, z ramienia której uczestniczył w licznych akcjach ulotkowych, m.in. w Budapeszcie w rocznicę węgierskiego powstania 1848 r. oraz na katowickim rynku w styczniu 1989 r. 25 stycznia 1989 r. został zatrzymany i ukarany przez Kolegium do Spraw Wykroczeń w Katowicach grzywną w wysokości 20 000 zł. Ponownie został zatrzymany 28 marca 1989 r. za próbę kolportowania znacznej ilości ulotek sygnowanych przez jastrzębski oddział Solidarności Walczącej oraz wydawnictwa „Przebojem". W związku z popełnionym przewinieniem Wydział Śledczy WUSW w Katowicach skierował wniosek do Kolegium do Spraw Wykroczeń przy Prezydencie Miasta Katowice o ukaranie Andrzeja Kamińskiego. Postępowanie zostało umorzone w lipcu 1989 r. W kwietniu 1989 r. założył Towarzystwo im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 204/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kamiński Franciszek, ur. 18 lutego 1943 r. w Krzyżowej.
(Lubin, Polkowice)

Był członkiem NSZZ „Solidarność" przy Zakładach Górniczych „Rudna" w Lubinie. 14 grudnia 1981 r. w miejscu pracy zorganizował strajk i kierował nim do 17 grudnia. Po zakończeniu strajku, przebywając w ukryciu, kontynuował działalność podziemną, m.in. pełnił funkcję przewodniczącego Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. Redagował oraz drukował nielegalne czasopisma: „Biuletyn Informacyjny Stanu Wojny", „Zagłębie Miedziowe", kolportował „Z Dnia na Dzień". 24 lipca 1982 r. został aresztowany i zatrzymany w Areszcie Śledczym w Legnicy, a następnie 22 października wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Legnicy skazany na 1 rok i 6 miesięcy więzienia w zawieszeniu na 3 lata. Do 13 stycznia 1983 r. przebywał w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. W latach 1984–1989 należał do Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność" Zagłębie Miedziowe. Współpracował z Solidarnością Walczącą. Był autorem artykułów oraz redaktorem naczelnym w pismach podziemnych: „Wolny Głos",

„Swojak", „Miedziak". W związku z prowadzoną działalnością był kilkukrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 218/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kamiński Grzegorz Jerzy, ur. 11 sierpnia 1957 r. w Pionkach.
(Pionki)

Od 1981 należał do NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Doświadczalnym „Dozachem" w Pionkach. Współpracował z MKR Ziemia Radomska. Był wydawcą niezależnego czasopisma „Stop". 19 lutego 1982 r. został osadzony w Areszcie Śledczym w Kielcach, 8 lipca internowany w Łupkowie. Od 3 sierpnia 1982 r. przebywał w Ośrodku Odosobnienia w Rzeszowie, od 29 września ponownie w Ośrodku Odosobnienia w Kielcach. 23 grudnia zwolniono go z internowania. Wkrótce Grzegorz powrócił do działalności wydawniczej i kolporterskiej. Był kolporterem biuletynów Solidarności Walczącej, „Tygodnika Mazowsze", „Informatora Regionu Środkowo-Wschodniego" oraz zaopatrzeniowcem konspiracyjnej poligrafii. Zaangażował się w druk i kolportaż bezdebitowego biuletynu „Barykada". Był współorganizatorem kanału przerzutowego wydawnictw podziemnych z Lublina do Pionek oraz organizatorem druku ulotek nawołujących do bojkotu wyborów do Sejmu PRL w październiku 1985 r.. Z powodu swej działalności inwigilowany i kontrolowany operacyjnie. W latach 1982–1985 funkcjonariusze SB sprawdzali go w każdej ujawnionej sprawie nielegalnej działalności na terenie Pionek i Kozienic. Był współpracownikiem Solidarności Walczącej, KPN i NZS. 16 stycznia 1984 r. został aresztowany na terenie Opola Lubelskiego. Otrzymał zakaz wyjazdów zagranicznych w 1986. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 22/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

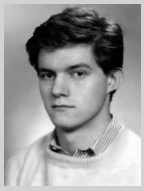

Kamiński Krzysztof Jan, ur. w 1964 r. w Mogilnie.
(Poznań)

W 1983 w czasie studiów na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu rozpoczął działalność podziemną. Uczestniczył w antyreżimowych demonstracjach ulicznych w Poznaniu i Warszawie. Współorganizował wiece i strajki studenckie na poznańskim UAM. Na terenie poznańskich akademików organizował akcje zbierania podpisów pod protestem w sprawie treści PRL-owskiej przysięgi wojskowej. W 1987 nawiązał bliską współpracę z gorzowskim Ruchem Młodzieży Niezależnej. Kolportował wydawnictwa gorzowskiego RMN, takie jak: „Szaniec", oraz prasę po-

znańską i warszawską – „Obserwator Wielkopolski", „Solidarność Walcząca", „PWA", „Tygodnik Mazowsze". Rozprowadzał je głównie w środowisku studenckim na Wydziale Historii UAM w Poznaniu. Wiosną 1988 r. uczestniczył w antyreżimowych manifestacjach ulicznych i happeningach Pomarańczowej Alternatywy. Angażował się także w akcje ulotkowo-kolportażowe, w malowanie antykomunistycznych haseł na murach. W maju 1988 r. został członkiem komitetu założycielskiego reaktywowanego Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Pełnił w nim funkcję przewodniczącego na Wydziale Historycznym UAM oraz członka Prezydium Komisji Uczelnianej NZS. W latach 1988–1989 reprezentował NZS UAM na spotkaniach krajowych tej organizacji. Krzysztof Był również przeciwnikiem budowy elektrowni atomowej w Klempiczu, w związku z czym prowadził akcje o charakterze ekologicznym, rozwieszając transparenty i plakaty oraz rozrzucając kilka tysięcy ulotek informujących o zagrożeniach wynikających z budowy tej elektrowni. W latach 1986–1990 pozostawał w ciągłym zainteresowaniu Służby Bezpieczeństwa, czego dowodem były jego zatrzymania, przesłuchania, rozmowy ostrzegawcze i rewizje. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 562/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kamiński Romuald, ur. 13 marca 1933 r. w Chorzowie.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność" w Zakładach Koksowniczych w Wałbrzychu. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuował działalność w podziemnych strukturach Związku. Kolportował wydawnictwa podziemne sygnowane przez Solidarność i Solidarność Walczącą. Zbierał fundusze na działalność związkową. W 1987 zaangażował się w działania mające na celu reaktywację Związku w ZK w Wałbrzychu. Został wybrany przewodniczącym Komitetu Założycielskiego. Należał do grupy osób podejmujących próby ponownej rejestracji Solidarności, oraz organizował struktury koła Polskiej Partii Socjalistycznej w tym mieście. Wchodził w skład podziemnego zarządu zakładowych struktur Solidarności. W 2013 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 410/2013 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kamocki Janusz Maria, ur. 2 sierpnia 1927 r. w Warszawie, zm. 22 października 2021 r. w Krakowie.
(Kraków)

Ukończył studia etnograficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1942 należał do Narodowej Organizacji Wojsko-

wej, w której działał pod pseudonimem „Orcio". Po scaleniu organizacji w 2 pp legionów Armii Krajowej przyjął pseudonim „Mamut". Z chwilą rozwiązania AK, do maja 1946 r. z ramienia Narodowego Związku Wojskowego szefował organizacji Młodzież Wielkiej Polski w Sandomierzu, działając pod pseudonimami „Eders" i „001". W czasie studiów był dwukrotnie aresztowany, w 1947 i 1949. W 1962 został aresztowany po raz trzeci i skazany na karę 1 roku pozbawienia wolności pod zarzutem organizowania konspiracyjnych struktur w harcerstwie (4 i 14 & mkk). Od 1952 do 1987 był zatrudniony w Muzeum Etnograficznym w Krakowie. W latach 1987–1992 pracował jako wykładowca na Uniwersytecie im. Marii Curie–Skłodowskiej w Lublinie oraz na Uniwersytecie Śląskim. Był również wykładowcą–wolontariuszem na nieuznawanym na Litwie Uniwersytecie Polskim w Wilnie. Od 1947 aż do śmierci był członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Autor szeregu prac z zakresu etnografii. Jako pierwszy Polak spotkał się z Dalaj Lamą. W lipcu 1980 r. zorganizował Komitet Porozumiewawczy Rad Zakładowych Muzeów Krakowskich, oddziałujący znacząco na muzea w Zakopanem, Warszawie i Wrocławiu. Po powstaniu NSZZ „Solidarność" Komitet Porozumiewawczy wszedł w skład Solidarności. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał konspiracyjnie w Muzeum Etnograficznym w Krakowie. W 1983 wspólnie z Józefem Tallatem zainicjował powstanie Ugrupowania Niepodległościowego „Zamek". Z ramienia tej organizacji nawiązał i kontynuował kontakty z Rządem RP na uchodźstwie. Trwały one aż do 1990, do chwili kiedy prezydent Kaczorowski przekazał insygnia władzy II RP do Warszawy. Był ostatnim kurierem do Prezydenta Rzeczypospolitej na uchodźstwie. Współpracował, a następnie przynależał do Stronnictwa Wierności Rzeczpospolitej. Ściśle współpracował z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej, był członkiem Autonomicznego Wydziału Wschodniego SW oraz Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwyciężу". Po 1989 został jednym z liderów Niepodległościowego Sojuszu Małopolskiego w Krakowie. W 1992 współzakładał i został pierwszym prezesem Społecznego Komitetu Pomocy Polakom w Kazachstanie i Azji Środkowej. Przez Rząd RP na Uchodźstwie uhonorowany Krzyżem Kampanii Wrześniowej, Krzyżem AK, Złotym Krzyżem Zasługi. Odmówił przyjęcia od prezydenta Lecha Wałęsy Krzyża Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski, jak i stopnia oficerskiego od prezydenta Kwaśniewskiego. W 2007 nominowany przez Prezydenta Kaczyńskiego na stopień porucznika. Posiada odznaczenia honorowe: Krzyż Więźnia Politycznego, Krzyż Walki o Niepodległość. W 2009 w Rzeszowie odznaczony Krzyżem Komandorskim OOP

nadanym przez Prezydenta Lecha Kaczyńskiego, Krzyżem Wolności i Solidarności, Medalem Stulecia Odzyskania Niepodległości, Krzyżem Orderu Krzyża Niepodległości, Medalem Pro Bono Poloniae.

Kanikuła Jerzy, ur. 19 maja 1965 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W 1983 ukończył gdyńską Zasadniczą Szkołę Budowy Okrętów, w 1987 został absolwentem wieczorowego II LO w Gdyni. W latach 1983–1984 był zatrudniony w Stoczni Remontowej Nauta w Gdyni. W latach 1984–1989 wykonywał prace dorywcze, m.in. roznosił mleko w PSS Społem Gdynia, był konserwatorem w przedszkolu. W grudniu 1984 r. zasilił szeregi Solidarności Walczącej. Zajmował się organizowaniem druku, kolportażem podziemnych wydawnictw, w tym m.in. czasopism: „Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto", „Poza Układem", „Gryps", „Czas", „SW Stoczni Gdańskiej", kart okolicznościowych i kalendarzy. W okresie od 7 do 10 października 1985 r. razem z m.in. Romanem Zwiercanem i Jackiem Parzychem uczestniczył w akcji malowania napisów na murach wzywających do bojkotu wyborów do Sejmu PRL, rozlepiania i rozrzucania ulotek tej treści w wagonach Szybkiej Kolei Miejskiej. 10 października 1985 r. został aresztowany. Przetrzymywano go w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Zwolniono 15 listopada 1985 r. 26 kwietnia 1986 r. został ponownie zatrzymany podczas kolportażu ulotek Solidarności Walczącej, aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Zwolniono go w październiku 1986 r. na mocy amnestii. Od 1991 prowadzi własną Firmę Reklamową Contrast w Gdyni.

W okresie od 18 listopada 1985 r. do 10 lutego 1988 r., był rozpracowywany przez Wydz. V RUSW w Gdyni w ramach SOR o kryptonimie „Kominiarze". Od 9 lutego 1988 r. do 29 stycznia 1990 r. przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Karaś Henryk, ur. 8 kwietnia 1948 r. w Krakowie.
(Lubin, Dolny Śląsk)

We wrześniu 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność. W ramach tej przynależności był członkiem Komitetu Założycielskiego i Komisji Zakładowej Zakładów Górniczych „Cuprum" KGHM w Lubinie. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 15 grudnia 1981 r. zorganizował w Zakładach Górniczych „Cuprum" wiec, w trakcie którego ogłoszono przyłączenie się do strajków. W następstwie tego wydarzenia 19 grudnia został zwolniony z pracy. W la-

tach 1982–1984 angażował się w pomoc rodzinom osób represjonowanych. Aktywnie zajmował się kolportażem podziemnej prasy, m.in. „Zagłębiem Miedziowym", „Z Dnia na Dzień", „Solidarnością Walcząca". W 1984 założył Stowarzyszenie Salezjańskich Pomocników Kościoła, zrzeszające m. in. członków podziemnej Solidarności, gdzie prowadził działalność charytatywną oraz organizował spotkania z przedstawicielami świata kultury i polityki. Za udział w przygotowaniach do obchodów rocznicy powstania NSZZ „Solidarność" 31 sierpnia 1984 r. został aresztowany. 1 września uciekł z Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych, za co wyrokiem Sądu Rejonowego w Legnicy z 28 stycznia 1985 r. został skazany na karę 8 lat pozbawienia wolności w zawieszeniu na 1 rok i 6 miesięcy. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 218/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Karcz Leszek, ur. 24 marca 1947 r. w Skale.
(Rzeszów)

W 1972 ukończył studia na Wydziale Geodezji Górniczej na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W latach 1972–1975 był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Geodezyjno-Geologicznym Geoprojekt w Krakowie. W latach 1975–1978 pracował w Przedsiębiorstwie Geodezyjnym, a następnie w Biurze Geodety Miejskiego w Urzędzie Miejskim w Krośnie. Od grudnia 1980 r. był etatowym pracownikiem Solidarności Regionu Podkarpacie. Wiosną 1981 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Początkowo szefował Biuru Organizacyjnemu, następnie był pracownikiem Biura Interwencyjnego i Sekcji Informacyjnej. Redagował i kolportował czasopismo „Solidarność Podkarpacka". Wchodził w skład pierwszego Zarządu KIK w Krośnie. Był również pierwszym redaktorem wydawanego przez KIK „Biuletynu Informacyjnego". 30 września 1981 r., wbrew decyzji ZR, nadał z Krosna teleks do delegatów I KZD z wypowiedzią Albina Siwaka (członka KC i Biura Politycznego) dotyczącą zatwierdzonych już planów siłowego rozwiązania kwestii opozycji solidarnościowej w Polsce. Po wprowadzeniu stanu wojennego, organizował pomoc osób dla represjonowanych. 13 stycznia 1982 r. został internowany i odsadzony w Ośrodku Odosobnienia w Uhercach, gdzie wziął udział w głodówce. 19 kwietnia. przeniesiono go do Załęża k. Rzeszowa, tam również uczestniczył w głodówce. 12 lipca został znów przeniesiony do Nowego Łupkowa. Zwolniony 22 lipca 1982 r. W trakcie internowania wykonywał m.in. pieczątki i stemple, a także sztandar z wizerunkiem Matki Bożej Bolesnej, poświęcony w czasie mszy św. odprawia-

nej przez ks. Bronisława Jastrzębskiego 21 stycznia 1982 r. w Uhercach. Po zwolnieniu współorganizował Duszpasterstwo Ludzi Pracy przy klasztorze oo. Kapucynów w Krośnie. Od listopada 1982 r. wchodził w skład TKW Regionu Podkarpacie. Kolportował prasę podziemną, książki, ulotki i inne materiały podziemne. W latach 1983–1987 pobierał świadczenie rentowe. W latach 1986–1990 pracował jako rzemieślnik. W 1985 rozpoczął współpracę z Solidarnością Walczącą. W latach 1985–1986 promował niezależną kulturę, organizował nielegalne koncerty patriotyczne.Był przeciwnikiem porozumień Okrągłego Stołu. W 1990 podczas wyborów prezydenckich pełnił funkcję łącznika Sztabu Wyborczego Lecha Wałęsy na ówczesne województwo krośnieńskie. Po 1990 został licencjonowanym agentem ubezpieczeniowym.

Od połowy maja 1984 r. do 14 marca 1986 r. był rozpracowywany przez Wydz. III WUSW w Krośnie w ramach SOR o kryptonimie „Uparty", natomiast od 22 maja 1986 r. w ramach SOR o kryptonimie „Sekta".

Karniej Zofia, ur. 26 listopada 1968 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego prowadziła kolportaż prasy podziemnej oraz ulotek. Pełniła funkcję łącznika między różnymi ogniwami podziemnej Solidarności. W latach 1982–1989 aktywnie wspomagała matkę, Hannę Łukowską–Karniej, w działaniach konspiracyjnych. W okresie aresztowań matki oraz jej ukrywania się prowadziła dom i opiekowała się młodszym rodzeństwem. W związku z prowadzoną działalnością, znajdowała się w ciągłym zainteresowaniu SB. Była wielokrotnie rewidowana, a w 1987 dwukrotnie zatrzymana. Od 1986 publikowała swoje teksty na łamach prasy niezależnej, informując m.in. o represjach, którym była poddawana jej rodzina. Była zastraszana, wielokrotnie nękana rewizjami, a po ukończeniu 18 lat dwukrotnie aresztowana na 48 godzin. Do końca lat 80. uczestniczyła w kolportażu wydawnictw podziemnych oraz w demonstracjach ulicznych, organizowanych przez NSZZ „Solidarność" i Solidarność Walczącą.

Karpińczyk Jerzy, ur. 11 maja 1949 r. w Rzeszowie, zm. 8 lutego 2005 r. w Krakowie.
(Rzeszów)

W latach 1968–1970 odbył zasadniczą służbę wojskową. Od 1972 do czerwca 1973 r. pracował jako rozlewacz stali w Zakładzie Stalowniczym Huty im. Lenina w Krakowie Nowej Hucie. Od sierpnia 1973 r.

do 1981 był zatrudniony jako kierowca-maszynista żurawia samojezdnego w Nowohuckim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Montin w Krakowie. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Współorganizował Komitet Założycielski, a następnie został wiceprzewodniczącym KZ. Był współorganizatorem, wydawcą i autorem niezależnego pisma zakładowego „Montinowiec". W lipcu 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Małopolska w Tarnowie, następnie członkiem ZR Małopolska. Na przełomie września i października. był delegatem na I KZD. Po wprowadzeniu stanu wojennego od 13 do 16 grudnia 1981 r. współorganizował strajk w zakładzie pracy i przewodniczył KS. W dniach 16–17 grudnia przebywał w ukryciu (m.in. u Marii Kusyk i Edwarda Gwazdacza), był poszukiwany listem gończym. W grudniu 1981 r. został zwolniony z pracy. Od grudnia 1981 r. był współorganizatorem, redaktorem i autorem podziemnego pisma „Montinowiec". Drukował wydawnictwa podziemne. We wrześniu 1982 r. współorganizował z Marianem Stachniukiem powołanie Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" (współpraca dot. wymiany informacji, poligrafii i kolportażu, pomocy poszukiwanym i rodzinom represjonowanych). Od 1983 był wydawcą oraz drukarzem pisma „Solidarność Zwycięży". Od marca tego samego roku rozpoczął współpracę z rzeszowskim oddziałem Solidarności Walczącej. 6 kwietnia 1983 r. został aresztowany. 16 kwietnia zwolniono go i oddano pod dozór milicyjny. 25 lipca sprawę wobec niego umorzono na mocy amnestii. Od września do listopada 1983 r. pracował jako operator żurawia samojezdnego w Przedsiębiorstwie Transportowo-Sprzętowym Budownictwa Transbud – Nowa Huta w Krakowie. Od listopada 1983 r. uczestniczył w rocznicowych spotkaniach w Turzy k. Gorlic przy grobach żołnierzy AK pomordowanych przez NKWD. Do 1985 był zaangażowany w ujawnianie tej zbrodni. W 1984 wraz z Grzegorzem Surdym, Z. Kusykiem i Januszem Szkutnikiem zainicjował powstanie podziemnego Radia Wolna Polska w Rzeszowie. Od 1984 r. do sierpnia 1990 r. był zatrudniony jako maszynista żurawia samojezdnego w Krakowskim Przedsiębiorstwie Gospodarki Maszynami Budownictwa. W latach 1986–1988 zorganizował w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie druk okolicznościowych znaczków poczt podziemnych dla Rzeszowskiego Komitetu Oporu Rolników, Niezależnego Ruchu Ludowego i Solidarności Walczącej. Brał udział antyreżimowych w demonstracjach rocznicowych i patriotycznych w Krakowie. W 2011 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 9 lipca 1982 r. do 19 stycznia 1984 r. był rozpracowywany przez Wydział V KW MO/WUSW w Krakowie/ DUSW w Krakowie-Nowej Hucie w ramach SOS o kryptonimie „Pająk". W latach 1982–1990 był rozpracowywany przez Wydział V/WOG KW MO/WUSW w Rzeszowie w ramach SOR o kryptonimach „Poligraf"/"Ośmiornica".

Karpiński Sławomir, ur. 5 stycznia 1952 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Pełnił funkcję rzecznika prasowego zakładowych struktur NSZZ „Solidarność" w Zakładach Wytwórczych Urządzeń Telefonicznych w Warszawie. Po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował strajk okupacyjny ogłoszony 14 grudnia 1981 r. przez Komisję Zakładową NSZZ „Solidarność" na terenie ZWUT. Brał czynny udział w tym strajku, domagając się dostępu do zakładowego radiowęzła celem przekazywania komunikatów i postulatów strajkującym. Przewodniczył grupie podziemnej Solidarności na terenie Zakładów Wytwórczych Urządzeń Telefonicznych, pełnił funkcję szefa „grup bojowych" Solidarności. Był zaangażowany w kolportaż prasy podziemnej. Rozprowadzał również kopiowane przez siebie kasety radia podziemnego i Radia Wolna Europa. W trakcie stanu wojennego współorganizował na terenie zakładu pracy akcje protestacyjne i pomoc dla internowanych. Uczestniczył w manifestacjach antyreżimowych oraz w warszawskim kontrpochodzie mającym miejsce 1 maja 1982 r. W związku z działalnością podziemną w marcu 1983 r. został zmuszony do odejścia z pracy w ZWUT.

Za swoją działalność, decyzją Prezydenta RP – nr 294/2016 – został uhonorowany Krzyżem Wolności i Solidarności oraz w tym samym roku Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Kaźmierczak Robert, ur. w 1970 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1984–1989 był uczniem X LO we Wrocławiu oraz wrocławskiego Zespołu Szkół Ekonomicznych nr 1. W tym okresie również działał w konspiracji antykomunistycznej. Od 1984 kolportował prasę podziemną w środowiskach młodzieżowych. Od 1985 zajmował się drukiem niezależnych wydawnictw, w tym w szczególności ulotek, plakatów oraz wydawnictw szkolnych. Pierwsze zatrzymanie miało miejsce w sierpniu 1985 r. w sprawie Solidarności Walczącej, z którą współpracował – kolportaż dużych ilości prasy niezależnej. Był wielokrotnie zatrzymywany i ka-

rany przez kolegia ds. wykroczeń. Działał również w Międzyszkolnym Komitecie Oporu i należał do redakcji konspiracyjnego czasopisma „Szkoła". Był także współorganizatorem akcji: „Sobota w domu" oraz twórcą gazetki szkolnej X LO we Wrocławiu „X". Aktywnie angażował się w działalność Pomarańczowej Alternatywy, uczestniczył w przygotowywaniu happeningów oraz druku plakatów i ulotek AP. Dwukrotnie został pobity przez ZOMO, również dwukrotnie uczestniczył w strajkach głodowych zorganizowanych w sprawie uwolnienia więźniów politycznych. Członek PPS.

Kędra Dariusz, ur. 11 września 1963 r. we Wrocławiu
(Dolny Śląsk)

W 1981 ukończył Technikum Hutnicze we Wrocławiu. W latach 1981–1983 pracował w Odlewni Centrum Naukowo–Produkcyjnego Automatyki Energetycznej we Wrocławiu. W latach 1983–1985 był zatrudniony we wrocławskim przedsiębiorstwie Trans-Mlecz. W latach 1985–1988 był pracownikiem wrocławskiego PKP. W latach 1988–1993 pracował we wrocławskich Zakładach Piwowarskich. Od 1993 prowadzi działalność gospodarczą. Od września 1980 był zaangażowany w kolportaż wydawnictw niezależnych. W 1981 został członkiem Związku Młodzieży Demokratycznej i zespołu redakcyjnego niezależnego czasopisma ZMD „Młody Demokrata". W tym samym roku został także członkiem Klubu Samorządnej Rzeczpospolitej Wolność-Sprawiedliwość-Niepodległość. W czerwcu 1981 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego malował antyreżimowe hasła na murach, drukował i rozklejał plakaty oraz ulotki. W 1982 współorganizował – wraz ze Zbigniewem Jagiełłą – Młodzieżowy Ruch Oporu Solidarność. Do 1988 był także członkiem jego Rady. Współorganizował sieć kolportażu prasy niezależnej, a jesienią 1982 r. sieć podziemnych drukarni. Pełnił funkcję redaktora i wydawcy czasopisma „Wolna Polska". 8 marca 1983 r. był jednym z głównych organizatorów antyrządowych demonstracji we Wrocławiu, po czym został zatrzymywany przez ZOMO. Do 1984 r. wielokrotnie inwigilowany i zatrzymywany. W 1985 wszedł w skład zespołu redakcyjnego czasopisma „Solidarność Młodzieży", był także organizatorem jego druku. W 1986 po rewizji w mieszkaniu został zatrzymany i przesłuchany. Również w 1986 do 1990 – wraz z całą strukturą MROS – przyłączył się do struktur Solidarności Walczącej. Od 1989 był członkiem Rady Oddziału Solidarności Walczącej Dolny Śląsk oraz redakcji czasopisma „Solidarność Dolnośląska".

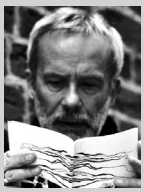

Kierc Bogusław, ur. 22 stycznia 1943 r. w Bielsku-Białej.
(Doślny Śląsk)

Aktor, reżyser teatralny, dramaturg, poeta, eseista i krytyk literacki. W 1967 ukończył studia na Wydziale Aktorskim w Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie. W latach 1968–1980 należał do PZPR. W latach 1979–1983 był członkiem ZLP. W okresie od 1966 do 1972 publikował wiersze w „Odrze" i „Poezji". W latach 1972–1979 był autorem i redaktorem w „Nowym Wyrazie". W latach 1973–1976 był autorem felietonów w „Scenie". W latach 1967–1972 pracował jako aktor w Teatrze Rozmaitości/Teatrze Współczesnym we Wrocławiu. W latach 1972–1974 był zatrudniony w Teatrze im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie. W latach 1974–1976 pracował w Lubuskim Teatrze im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze. W latach 1976–1984 ponownie zatrudniony w Teatrze Współczesnym we Wrocławiu. W latach 1979–1990 pracował jako reżyser, w latach 1982–1983 jako kierownik artystyczny Państwowego Teatru Lalki i Aktora w Wałbrzychu. W latach 1968–1990 był wykładowcą kolejno: w Studio Aktorskim Teatrów Lalek we Wrocławiu, na Uniwersytecie Wrocławskim, Wydz. Wokalno–Aktorskim w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej tamże oraz Wydz. Aktorskim i Lalkarskim PWST im. L. Solskiego w Krakowie Filia tamże. W latach 1968–1972 pracował w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Inżynieryjnych we Wrocławiu, był też kierownikiem Teatru Poezji (po grudniu 1970 roku prezentującego wiersze poetów nowofalowych, m.in. Ryszarda Krynickiego i Stanisława Barańczaka). W latach 1980–1982 współzałożyciel Teatru Wędrującego (projekt artystyczny realizowany przy Teatrze Współczesnym we wsiach dolnośląskich), aktor w spektaklach *Wesele bez panny młodej* i *Pielgrzymka do ziemi naszej* (autor tekstów pieśni i współautor scenariusza). Od 1982 do 1989 działacz Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu; wielokrotnie występował (m.in. w przedstawieniach wrocławskiej niezależnej grupy teatralnej Nie Samym Teatrem) w ramach Tygodni Kultury Chrześcijańskiej w kościołach m.in.: w Bydgoszczy, Nowej Rudzie, Krakowie, Warszawie i we Wrocławiu. 21 czerwca 1983 r. wystąpił jako aktor i autor tekstów pieśni programu *Pokój Tobie,. Polsko, Ojczyzno moja* zaprezentowanego podczas mszy Jana Pawła II we Wrocławiu-Partynicach. 5 sierpnia 1984 r. zwolnił się z Teatru Współczesnego na znak protestu przeciwko odwołaniu Kazimierza Brauna z funkcji dyrektora. W latach 1983–1987 współzałożyciel, reżyser, scenarzysta i aktor niezależnej wro-

cławskiej grupy teatralnej NST, 1983–1988 publikował wiersze w podziemnym piśmie „Obecność", a także zbiory wierszy w podziemnych wydawnictwach *Modlitwa przeciw rozpaczy* (Robotnicze Wydawnictwo Feniks, 1985), *Łagodny, miły: wiersze i mała proza* (RW Feniks, 1986), *Źródło światła* (Inicjatywa Wydawnicza Aspekt, 1988). W okresie 1983–1989 wielokrotnie zatrzymywany (m.in. 30 września 1985 r., 29 czerwca 1986 r., 19 marca 1987 r.), przesłuchiwany, poddawany rewizjom, 29 czerwca i 11 listopada 1987 r. ukarany grzywnami przez kolegium ds. wykroczeń. Kolportował niezależną prasę i współpracował z Solidarnością Walczącą. Od lat 80. reżyser w Teatrze Lalek Banialuka w Bielsku-Białej. Od 1989 członek SPP (1992–2003 w Zarządzie Głównym). 1990–1992 dyrektor artystyczny w Teatrze Współczesnym w Szczecinie. 1992–2010 ponownie wykładowca w PWST im. L. Solskiego w Krakowie Filia we Wrocławiu, 1992–2000 aktor w Teatrze Polskim tamże, 2000–2008 we Wrocławskim Teatrze Współczesnym; od 2008 na emeryturze (nadal gościnnie występuje w teatrach, m.in. we Wrocławiu i Warszawie). Autor licznych książek poetyckich i eseistycznych oraz dramatów i opracowań literackich, m.in. poezje: *Nagość stokrotna* (1972), *Ciemny chleb* (1973), *Niewinność* (1981), *Sekundy* (1994), *Tyber z piaskiem* (1997), *Zaskroniec* (2003), *Rtęć* (2010), *Manatki* (2013); tomy szkiców: *Przyboś i* (1976), *Wzniosły upadek anioła* (1992), *Moje kochanki* (2001), *Ciało z mojego ciała* (2005), *Rafał Wojaczek. Prawdziwe życie bohatera* 2007; prozy poetycko-eseistyczne *Bazgroły dla składacza modeli latających* (2010), *Ciemność* (2014). W 2006 odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 1978, 1996 Złotym Krzyżem Zasługi, w 2010 Medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis, w 1986 laureat nagrody Polcul Foundation. Od 1975 do stycznia 1990 r. rozpracowywany przez Wydz. III/WOKPP KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SO krypt. „Stars"; od 6 lutego 1985 do stycznia 1989 r. przez Wydz. III WUSW w ramach SOR krypt. „Habit".

Kieruzal Paweł, ur. 26 czerwca 1969 roku we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1996 roku ukończył studia na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1985–1989 współorganizował Międzyszkolny Komitet Oporu we Wrocławiu, a także był jego członkiem. Od 1986 roku szefował Grupom Wykonawczym, od 1987 roku wchodził w skład Komitetu Kierowniczego. Od 1985 roku organizował struktury MKO w szkołach średnich Wrocławia, koordynował akcje ulotkowe,

plakatowe oraz akcje malowania na murach antyreżimowych napisów. Współorganizował i brał udział w manifestacjach organizowanych przez MKO, w Mszach za Ojczyznę w kościele św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu oraz w obozach szkoleniowych MKO (w lutym 1988 w Złotoryi i Kłodzku, w lipcu 1988 w Walimiu i w lipcu 1989 w Rynie). Był współpracownikiem „Solidarności Walczącej", Ruchu WiP, Pomarańczowej Alternatywy i RKW „S" Dolny Śląsk. Współorganizował obozy młodzieżowe, podczas których odbywały się szkolenia drukarskie, warsztaty dziennikarskie i spotkania z działaczami podziemia. Współorganizował również pokazy filmów niezależnych i był współautorem inicjatyw na rzecz rozwoju samorządności w szkołach średnich Wrocławia. W latach 1985–1989 współorganizował współpracę środowisk Federacji Młodzieży Walczącej m.in. z Gdańska, Szczecina i Wrocławia. Był drukarzem pism podziemnych MKO, m.in. „Wieszcza". W latach 1986–1989 organizował działalność wydawniczą w piśmie „Szkoła", oraz kolportaż pism MKO (m.in. „Szkoła", „BIUST. Biuletyn Informacyjny Szkół Technicznych" i „Hej. Informator uczniowski"), a także innych wydawnictw (m.in. „Biblioteki Ucznia") oraz wrocławskich pism podziemnych (m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarności Walczącej"), ulotek, znaczków poczt podziemnych, kalendarzy, banknotów, itp.

Kierenkiewicz Marek, ur. w 1947 r. w Rogoźnie. **(Poznań)**

Był zatrudniony jako blacharz w Zakładach Maszyn Ceramicznych w Chodzieży. Od września 1980 r. należał do struktur NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego podjął działalność w podziemnych strukturach chodzieskiej Solidarności, gdzie zajmował się rozprowadzaniem podziemnych wydawnictw. 7 października 1985 r. został ujęty przez SB w trakcie kolportowania ulotek Solidarności Walczącej. Sprawa została skierowana do sądu w trybie przyspieszonym. Oskarżono go o próbę wywołania niepokoju publicznego poprzez kolportaż ulotek o treści wrogiej ustrojowi i nawołujących do bojkotu wyborów do Sejmu. 9 października 1985 r. Sąd Rejonowy w Chodzieży skazał go na karę 1 r. i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 4 lata oraz karę grzywny. Działalność podziemną kontynuował do 1989. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 137/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kieryło Andrzej, ur. w 1947 r. w Szczeglacinie.
(Zielona Góra)

W latach 80. prowadził działalność opozycyjną. Był współzałożycielem i przewodniczącym NSZZ ,,Solidarność" przy Komunalnym Przedsiębiorstwie Robót Budowlanych w Sulechowie, organizatorem akcji opozycyjnych, a także kolporterem materiałów bezdebitowych. Po wprowadzeniu stanu wojennego i delegalizacji Solidarności zaangażował się w akcję pomocy dla rodzin osób internowanych i działaczy ,,S", rozwożąc żywność potrzebującym. W 1986 nawiązał współpracę z Ruchem Młodzieży Solidarnej w Sulechowie, antykomunistyczną organizacją młodzieżową, której materiały kolportował. Z czasem rozszerzył kolportaż o czasopisma podziemne Solidarności, Ruchu Młodzieży Niezależnej z Gorzowa Wielkopolskiego, a także Solidarności Walczącej. Nielegalne materiały kolportował też wśród żołnierzy służących w Sulechowie. Poza działalnością kolporterską, współorganizował również uroczystości upamiętniające wydarzenia Poznańskiego Czerwca '56 oraz osobę ks. Jerzego Popiełuszki. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 209/2020 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kirejczyk Paweł, ur. 8 września 1966 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1983 jako siedemnastolatek rozpoczął działalność podziemną. Dzięki znajomości z Barbarą Sarapuk przyłączył się do Solidarności Walczącej, w której zajmował się drukowaniem wydawnictw podziemnych, a także ich kolportowaniem. Aktywnie działał w opozycji do 1986.

Kirpluk Michał Sławomir, ur. w 1962 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Działał pod pseudonimem Michał. W 1981, w trakcie studiów na Politechnice Warszawskiej, wziął udział w strajku studenckim na terenie uczelni oraz w manifestacjach ulicznych organizowanych przez Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność". Uczestniczył również w akcjach ulotkowych i w malowaniu antykomunistycznych napisów na murach. W latach 1982–1989 był członkiem Grupy Specjalnej „Armenia" RKW Mazowsze. Brał udział w druku i kolportażu ulotek oraz prasy podziemnej, w tym „Tygodnika Wojennego", „W Okopach", „Słowa Podziemnego". 5 kwietnia 1983 r. został zatrzymany przez funkcjonariuszy MO pod-

czas rozklejania ulotek NSZZ „Solidarność”. 27 czerwca postępowanie karne, które wszczęto przeciwko niemu, zostało warunkowo umorzone przez Prokuraturę Rejonową Warszawa Praga Północ, a następnie postanowieniem z 29 sierpnia umorzone na mocy ustawy o amnestii. 1 maja 1983 r. został ponownie zatrzymany podczas udziału w manifestacji na Starym Mieście w Warszawie. Za udział w tej manifestacji został ukarany przez kolegium ds. wykroczeń przy Naczelniku Dzielnicy Warszawa-Wola grzywną w wysokości 5000 zł. Był współpracownikiem Radia Solidarność i Radia Solidarność Walcząca. Podczas służby wojskowej w latach 1987–1988 odmówił złożenia przysięgi wojskowej. W latach 1984–1987 był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 280/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kirszenstein Jan

(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W grudniu 1981 r. zamieszkiwał w Gdańsku. Po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w starciach ulicznych z ZOMO. Po przeprowadzce do Wałbrzycha wstąpił do Solidarności Walczącej. W 1988 został jej zaprzysiężonym członkiem. Szefował grupie SW w Kopalni Węgla Kamiennego „Wałbrzych”. Redagował podziemny biuletyn „Radykał”, był autorem artykułów w „Węgielkach Wałbrzyskich”. Kolportował podziemne wydawnictwa Solidarności i Solidarności Walczącej. W 1988 został jawnym przedstawicielem „W na terenie Wałbrzycha.

Kisielewicz Andrzej, ur. 15 maja 1953 r. w Jeleniej Górze.

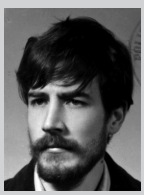

(Dolny Śląsk)

W 1976 ukończył studia matematyczne na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1979 uzyskał tytuł doktora, w 1992 habilitację, w 2001 został profesorem zwyczajnym. W latach 1972–1976 należał do ZSP/SZSP. W 1976 pracował jako mechanik samochodowy w Szwecji. W latach 1976–1979 był doktorantem, a następnie w latach 1979–1993 pracownikiem naukowym w Instytucie Matematyki Politechniki Wrocławskiej. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–15 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku okupacyjnym na Politechnice Wrocławskiej. W drugiej połowie grudnia 1981 r. kolportował wykonane przez siebie ulotki. Od lutego do czerwca 1982 r. działał w strukturach podlegających RKS Dolny Śląsk. W tym okresie był również współpracownikiem Kornela Morawieckiego oraz autorem artykułów pisanych dla podziemnych pism, takich

jak „Z Dnia na Dzień" czy „Biuletyn Dolnośląski". Od czerwca 1982 r. do 1989 należał do Solidarności Walczącej. 13 grudnia 1982 r. umożliwił studentom zorganizowanie w sali wykładowej krótkiej uroczystości poświęconej rocznicy wprowadzenia stanu wojennego. W 1983 został odsunięty od prowadzenia zajęć i przeniesiony do filii Politechniki Wrocławskiej w Legnicy. Na początku 1983 r. został współredaktorem „Biuletynu Dolnośląskiego". Od marca 1983 r. do listopada 1987 r. był redaktorem (z Marią Peisert-Kisielewicz i Jerzym Peisertem) wrocławskiej edycji podziemnego pisma „Solidarność Walcząca". Prace redakcyjne odbywały się w mieszkaniu Kisielewiczów. Pisał teksty do „Biuletynu Dolnośląskiego" i „Solidarności Walczącej (ps. Jan Mak, alias). W latach 1986–1987 pełnił funkcję redaktora wrocławskiego podziemnego Radia Solidarność. W latach 1983–1985 był kilkakrotnie zatrzymywany, a jego mieszkanie, które poddano stałej obserwacji, było kilkakrotnie rewidowane. Od 1990 zatrudniony jako pracownik naukowy. Jest autorem kilkudziesięciu książek naukowych. W 2016 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności, a w 2017 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Kisielewski Andrzej, ur. 15 maja 1953 r. w Jeleniej Górze.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W latach 1982–1989 działał w Solidarności Walczącej oraz RKS „Dolny Śląsk". Był autorem wielu artykułów w pismach podziemnych (ps. Jan Mak, alias). Redagował dwa numery „Biuletynu Dolnośląskiego" w stanie wojennym. Od marca 1983 r. do listopada 1987 r. był redaktorem pisma „Solidarność Walcząca". Pod jego kierownictwem w tym okresie powstawała pierwsza wersja numeru pisma, która następnie przekazywana była Kornelowi Morawieckiemu do akceptacji. W jego mieszkaniu, które było pod obserwacją SB, odbywały się spotkania redakcyjne. Udzielał różnorakiej pomocy RKS-owi, m.in. redagował audycje podziemne Radia Solidarność. Był kilkakrotnie aresztowany i przesłuchiwany. W okolicach dat rocznic obchodzonych przez Solidarność, zmuszony do ukrywania się. Został odsunięty od zajęć na elitarnym wydziale PPT Politechniki Wrocławskiej za „zły wpływ na studentów" i przeniesiony do zajęć w filii Politechniki Wrocławskiej w Legnicy. Rada Instytutu Matematyki Politechniki Wrocławskiej, w którym pracował, przyjęła wniosek o zwolnienie go z pracy na Politechnice Wrocławskiej pod pretekstem braku perspektyw na rozwój naukowy. Do zwolnienia nie doszło z powodu przedstawienia w krótkim czasie rozprawy habilitacyjnej. W jego mieszkaniu odbyło się kilka rewizji, miały miejsce także próby wtargnięcia do mieszkania przez okno.

Kister Anna Grażyna

(Lublin)

W latach 1979–1981 udostępniała swoje mieszkanie do odbioru i magazynowania tzw. literatury drugiego obiegu na ówczesne województwo lubelskie. Uczestniczyła w strajku radomskim na KUL-u, w trakcie którego koordynowała akcję wykładów o tematach tabu dla szkół średnich. Po wprowadzeniu stanu wojennego, do 1983 redagowała teksty i kolportowała „Informator Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ Solidarność" na terenie Lublina oraz do Stalowej Woli. W latach 1983–1986 pisała artykuły i redagowała teksty oraz pozyskiwała autorów dla czasopisma lubelskiego oddziału Solidarności Walczącej „SW Lublin". Kolportowała także to czasopismo.

Kisza Maria, ur. w 1951 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

We wrześniu 1980 r. została członkiem NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–15 grudnia 1981 r. brała udział w strajku na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1982–1989 kolportowała wydawnictwa podziemne, w tym m.in.: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Dolnośląską", „Solidarność Walczącą", „Czas", „Wolną Polskę", wśród pracowników politechniki i Uniwersytetu Wrocławskiego. Od 1982 udostępniała swoje mieszkanie na podziemną drukarnię. Współpracowała z Regionalnym Komitetem Strajkowym NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk, gdzie była odpowiedzialna m.in. za kontakty z Arcybiskupim Komitetem Charytatywnym we Wrocławiu. Zbierała informacje o osobach represjonowanych, udzielała wsparcia materialnego i prawnego ich rodzinom. W latach 1982–1984 na łamach prasy podziemnej relacjonowała przebieg procesów politycznych Władysława Frasyniuka, Piotra Bednarza oraz działaczy Solidarności Walczącej. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 295/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Klatkowski Wiktor Arkadiusz, ur. w 1948 r. w Gorlicach.

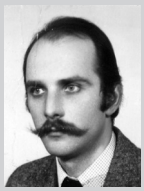

(Białystok)

W latach 1981–1986 prowadził aktywną działalność opozycyjną. Był współzałożycielem i wiceprzewodniczącym NSZZ ,,Solidarność" przy Białostockim Zjednoczeniu Budownictwa. Po wprowadzeniu stanu wojennego został zwolniony z pracy. Podjął działalność konspiracyjną w struktu-

rach podziemnej NSZZ ,,S" Region Białystok. Organizował sieć kolportażu podziemnych wydawnictw i ulotek. Na terenie plebanii kościoła p.w. św. Andrzeja Boboli w Białymstoku współorganizował podziemną drukarnię. Pod koniec 1986 r. wspierał druk periodyku ,,Słowa". Uczestniczył w druku i kolportażu pisma Solidarności Walczącej, także w akcji rozprowadzania i zawieszania flag ,Solidarności oraz wykonywania napisów o treści patriotycznej na obiektach użyteczności publicznej. Angażował się w pomoc rodzinom osób internowanych oraz organizował lokale dla ukrywających się działaczy podziemia. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP– nr 126/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Klimczak Edward, ur. 5 kwietnia 1944 r. w Kielcach, zm. 15 kwietnia 2011 r. w Berlinie. **(Niemcy)**

Działał pod pseudonimem KED. W 1973 wyemigrował do Niemiec. Zdobył wykształcenie wyższe, był zatrudniony na Wolnym Uniwersytecie (Freie Universität) w Berlinie Zachodnim jako wykładowca języka rosyjskiego, a od 2004 również jako wykładowca języka polskiego i literatury. Na początku stanu wojennego był inicjatorem i przewodniczącym Komitetu Obrony Solidarności (KOS) w Berlinie Zachodnim, który 1 sierpnia 1983 r. został oficjalnie zarejestrowany i zmienił nazwę na Towarzystwo Solidarność (TS). KOS wydawał „Biuletyn Informacyjny", który po rejestracji zmienił nazwę na „Pogląd" i był organem prasowym Towarzystwa Solidarność. Egzemplarze „Poglądu" były oferowane bezpłatnie osobom, które proponowały przemycenie ich do Polski. Dla ułatwienia przewiezienia przez granicę, „Pogląd" był również wydawany w formie miniaturowej i w dużych ilościach wysyłany kanałami przerzutowymi. Nieregularnie wydawany był również niemieckojęzyczny odpowiednik „Poglądu" pod tytułem „Meinung". Edward Klimczak przyjął od Kornela Morawieckiego propozycję bycia przedstawicielem Solidarności Walczącej i od tego czasu rozpoczęły się regularne wizyty łączników. Utrzymywał ścisły kontakt z Maciejem Frankiewiczem, przewodniczącym poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej. W 1983 został mianowany przez prezydenta Raczyńskiego członkiem Rady Narodowej rządu RP na Uchodźstwie w Londynie. Dzięki sukcesom Edwarda Klimczaka w zdobywaniu sponsorów, Towarzystwo Solidarność było najbardziej aktywną instytucją wysyłającą pomoc materialną i sprzętową wszystkim organizacjom niepodległościowym w Polsce, które się o taką pomoc zwróciły. Poprzez Edwarda Klimczaka i Kazimierza Michalczyka do Polski wędrowała nielegalna literatura (książki, maga-

zyny, gazety) w językach polskim, rosyjskim, ukraińskim i angielskim. Z Polski Solidarność Walcząca swoimi kanałami przerzucała ją do ówczesnego ZSRR. W 2009 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej, a w 2007 medalem Solidarności „Zasłużony w Walce o Niepodległość Polski i Prawa Człowieka".

Był inwigilowany przez służby PRL w operacjach o kryptonimach: „Forkida", „Galeta", „Mafia II" oraz przez służby NRD o kryptonimach: „OV LEKTOR" i „OV SIZILIEN".

Klimek Elżbieta

(Dolny Śląsk)

Była członkiem NSZZ „Solidarność" w Przedsiębiorstwie Państwowym Pracownie Konserwacji Zabytków w Toruniu. W 1983 przeprowadziła się do Wrocławia, gdzie współtworzyła Agencję Fotograficzną Solidarności Walczącej. Wraz ze swoim mężem Stanisławem Klimkiem sporządzała projekty, wykonywała zdjęcia okolicznościowe oraz odbitki, sygnowane przez Agencję Fotograficzną Solidarności Walczącej, które następnie rozpowszechniano w drugim obiegu wydawniczym. Za swoją działalność w 2017 otrzymała Złoty Krzyż Zasługi oraz Krzyż Wolności i Solidarności.

Klimek Stanisław

(Dolny Śląsk)

Był członkiem NSZZ „Solidarność" w Przedsiębiorstwie Geofizyki Morskiej i Lądowej Górnictwa Naftowego „Geofizyka" w Toruniu. Po przeniesieniu się do Wrocławia w 1983, wraz z żoną Elżbietą, włączył się w działalność Agencji Fotograficznej Solidarności Walczącej. W swoim mieszkaniu projektował i wykonywał liczne fotomontaże, które następnie były kolportowane w drugim obiegu wydawniczym w nakładach sięgających 10 000 egzemplarzy. Za swoją działalność w 2017 otrzymał Złoty Krzyż Zasługi oraz Krzyż Wolności i Solidarności.

Knakiewicz Henryk, ur. w 1951 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

Był współpracownikiem wrocławskiego KPN-u. Prowadził kolportaż wydawnictw podziemnych na terenie szpitala kolejowego we Wrocławiu. Przewoził samochodem liderów konspiracji związkowej, m.in. Władysława Frasyniuka i Kornela Morawieckiego. Od połowy lat 80. był bli-

skim współpracownikiem Solidarności Walczącej, a następnie jej członkiem. Jego mieszkanie przy ul. Kwiskiej we Wrocławiu włączone było w sieć 4 sąsiedzkich mieszkań obsługujących ukrywającego się Kornela Morawieckiego i łączność z nim. Henryk Knakiewicz zabezpieczał również odpoczynek wakacyjny Kornela Morawieckiego. W szpitalu klinicznym we Wrocławiu przy ul. Chałubińskiego obsługiwał tzw. skrzynkę kontaktową SW.

Kobojczyk Ryszard, ur. w 1966 r. w Głogowie.
(Dolny Śląsk)

Był zaangażowany w działalność Radia Solidarność Walcząca. W latach 1985–1989 ściśle współpracował z Januszem Krusińskim. Jego dom stał się stałym punktem, z którego emitowane były podziemne audycje radiowe na oficjalnym paśmie UKF Polskiego Radia. Sygnał z konspiracyjnego nadajnika przebijał sygnał oficjalny nadawany ze Ślęży pod Wrocławiem w promieniu około 1 kilometra. Emitował kilkadziesiąt audycji o różnych porach dnia. Po przejściu do struktur radia SW został wyłączony z wcześniejszej działalności kolportażowej. Jeździł za granicę na spotkania z przedstawicielami SW (m.in. w Londynie z Tadeuszem Warszą), skąd przywiózł unikalne tranzystory mocy do radiowych nadajników.

Kokot Lech, ur. 6 października 1948 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimem Chudy. Był jednym z najbliższych współpracowników Andrzeja Zaracha. Prowadził wszechstronną działalność konspiracyjną pod ciągłą presją SB. Organizował struktury Solidarności w środowisku hotelarskim, przez które zdobywał i przekazywał cenne informacje wywiadowcze. Za jego pośrednictwem kontrwywiad Solidarności Walczącej wszedł w posiadanie informacji, że w hotelu Wrocław mieści się główna komórka SB rozpracowująca struktury podziemne. Przekazał informację o numerach pokoi hotelowych z podsłuchami. Czynnie uczestniczył w kolportażu wydawnictw związkowych i Solidarności Walczącej. Był przesłuchiwany w sprawie gromadzenia materiałów wybuchowych.

Kolankiewicz Wiesław, ur. 11 lipca 1947 r. w Bisztynku, zm. 30 marca 2003 r. w Londynie.
(Olsztyn)

W 1966 ukończył Technikum Mechaniczne w Kętrzynie. W latach 1966–1980 był zatrudniony kolejno w: Mechanicznych Zakładach Produkcyj-

nych WZGS w Giżycku, Pracowniczym Ośrodku Maszynowym w Wydminach, POM w Gajewie. W październiku 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność". 9 października. zorganizował spotkanie, na którym zawiązał się MKZ Region Mazury w Giżycku. Do 15 grudnia 1980 r. był jego przewodniczącym. W latach 1981–1983 pracował jako starszy specjalista bhp w Rominckim Kombinacie Rolniczym w Gołdapi, w latach 1983–1984 wykonywał prace dorywcze. W latach 1983–1989 kolportował podziemną prasę, w tym „Tygodnik Mazowsze", „Kres", „Solidarność Walczącą". Rozprowadzał także ulotki, znaczki poczt podziemnych oraz tzw. cegiełki na pomoc represjonowanym. W związku z prowadzoną działalnością zwolniono go z pracy, inwigilowano, przesłuchiwano, wielokrotnie przeprowadzano rewizje w jego mieszkaniu. W latach 1984–1987 pracował jako konserwator w Spółdzielni Pracy Jedność w Gołdapi. W czerwcu 1985 r. kolportował ulotki nawołujące do bojkotu wyborów do Sejmu PRL. Od 1985 współorganizował i należał do RKW „S" Regionu Pojezierze. Od 1987 r. udostępniał swoje mieszkanie na oficjalną siedzibę RKW. Był współzałożycielem reaktywowanego w 1986 „Kresu", a do 1989 także jego głównym drukarzem. Drukował też ulotki RKW. W 1987 pracował w Zakładzie Technicznego Wyposażenia Wnętrz w Gołdapi. W latach 1987–1989 należał do Solidarności Walczącej. W 1988, w związku z wyborami do rad narodowych, uczestniczył w akcji wzywającej do bojkotu tych wyborów. W październiku tego samego roku został pobity przez ZOMO po mszy za Ojczyznę w Warszawie, aresztowany i skazany przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny i 60 dni aresztu. Osadzono go w Areszcie Śledczym Warszawa-Służewiec, a po odwołaniu się od wyroku, w listopadzie 1988 r. uniewinniono i uwolniono. Od 11 lutego 1989 r. wchodził w skład MKO „S" w Gołdapi. Od 16 kwietnia 1989 r. był członkiem TZR „S" Region Pojezierze. W lipcu 1989 r. wystąpił z Solidarności. W 1993 przeprowadził się do Wielkiej Brytanii.

Kołczykiewicz Eugeniusz, ur. w 1935 r. w Strzałkowicach.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W latach 1984–1989 działał w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność" na terenie Wałbrzycha. W swoim mieszkaniu organizował nielegalne spotkania, kolportował wydawnictwa podziemne Solidarności i Solidarności Walczącej, a także znaczki, z których dochód był przeznaczony na cele związkowe. Współorganizował akcje protestacyjne. Działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy w Wałbrzychu. Współorganizował pielgrzymki działaczy NSZZ „Solidarność" do Częstochowy, na spotkania z Janem Pawłem II

oraz do grobu ks. Jerzego Popiełuszki. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 131/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kołecki Ryszard, ur. 1 stycznia 1948 r. w Starych Kolniach.
(Brzeg, Opole)

W 1969 ukończył Technikum Budowlane we Wrocławiu. W latach 1960–1980 należał do ZHP, gdzie pełnił funkcję instruktora, podharcmistrza, a od 1969 komendanta Szczepu Drużyn ZHP w Zespole Szkół Budowlanych w Brzegu. W latach 1969–1980 należał do ZNP. W okresie od 1969 do 1983 pracował jako nauczyciel, wychowawca oraz kierownik internatu w ZSB w Brzegu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" oraz współorganizował Koło „S" w ZSB. Od 14 listopada 1980 r. do lutego 1981 r. był wiceprzewodniczącym Tymczasowej Komisji Międzyszkolnej „S" Pracowników Oświaty i Wychowania w Brzegu. Od 16 lutego 1981 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Zakładowej POiW tamże. Od 2 października 1980 r. do kwietnia 1981 r. wchodził w skład MKZ/MKK tamże. Od 4 maja 1981 r. należał do prezydium MKK Ziemi Brzeskiej. W dniach 29–30 czerwca był delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk i członkiem ZR. W 1981 r. był również delegatem na regionalne spotkania „S" POiW Regionu Dolny Śląsk i Śląska Opolskiego (członek Regionalnej Komisji Koordynacyjnej) oraz na krajowe zebranie POiW we Wrocławiu. Od grudnia 1981 r. do 1989 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego, a od czerwca 1983 r. przewodniczącego TKZ POiW. W okresie od 17 lutego 1982 r. do lutego 1989 r. był współzałożycielem oraz członkiem Tajnej MKK Ziemi Brzeskiej. Od listopada 1982 r. do 1989 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Od grudnia 1981 r. do 1983 uczestniczył w pomocy rodzinom osób internowanych i represjonowanych. W latach 1983–1990 działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii św. Mikołaja w Brzegu, a następnie, po zmianie afiliacji, od 1987 w parafii Podwyższenia Krzyża Świętego tamże. W latach 1982–1989 współzakładał, organizował druk, a także drukował (do stycznia 1987 r. regularnie, w okresie późniejszym rotacyjnie) podziemne czasopisma: „Prostownik", „Z Dnia na Dzień" i „Solidarność Walcząca". W latach 1982–1989 był organizatorem sieci kolportażu i kolporterem podziemnych wydawnictw w tym m.in. ulotek, kaset, książek i czasopism takich jak: „Solidarność Walcząca", „Z Dnia na Dzień", „Tygodnik Mazowsze", „Biuletyn Dolnośląski", „Region", „Ogniwo". W latach 1983–1984 pracował jako mistrz budowlany w Nadleśnictwie w Brzegu. 6 listopada 1983 r. został zatrzymany i był przesłuchiwany w związku ze sprawą Janusza Kajdzi-

ka. 17 listopada został poddany rewizji w pracy, zrewidowano także jego mieszkanie. 18 listopada ponownie go przesłuchano. W latach 1984–1987 był zatrudniony jako kierownik robót budowlanych grupy remontowo-budowlanej w Klubie Sportowym Stal w Brzegu. W latach 1987–1996 prowadził działalność gospodarczą. Od kwietnia do czerwca 1989 r. należał do KO „S" w Brzegu, wykonywał plakaty i ulotki wyborcze, uczestniczył w kolportażu materiałów wyborczych oraz akcjach ulotkowych i w akcjach plakatowania. W latach 90. przedsiębiorca. W 2008 przeszedł na emeryturę.

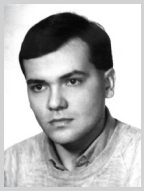

Kołkiewicz Paweł, ur. 29 grudnia 1966 r. w Opocznie.
(Warszawa)

W latach 1985–1992 studiował na Politechnice Warszawskiej. Od 1983 był zaangażowany w działalność konspiracyjną w Opocznie. Przed maturą, w 1985, był przesłuchiwany przez zastępcę szefa SB w Opocznie na skutek donosu. Od 1985 współpracował z Międzyzakładową Komisją Koordynacyjną (MKK) „Wola". W ramach tej współpracy zajmował się kolportażem pism podziemnych takich jak: „Wola", „PWA", „BAZA", „CDN", „Tygodnik Mazowsze", „KOS", książek wydawnictw: „NOWA", „Krąg", „Rytm", „Most", „Przedświt", oraz pism studenckich: „Miś", „Grizzly", „CIA" , „Kurier Akademicki". Kolportował także pisma podziemne wydawane w innych miastach Polski. W 1986 przyłączył się do warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej powstałej z grupy Alternatywa. W ramach działalności w SW kolportował pisma warszawskiej SW: „Wolny Strzelec", „Alternatywa" i „Solidarność Walcząca" oraz wrocławskiej SW: „Solidarność Walcząca", „Wiadomości Bieżące", „Biuletyn Dolnośląski", „Solidarność Młodych", „Solidarność Dolnośląska". Uczestniczył w akcjach Grup Wykonawczych SW, tj. w akcjach ulotkowych, akcjach druku i w pracach redakcyjnych pism Solidarności Walczącej. Wiosną 1987 r. został zaprzysiężonym członkiem SW. W pokoju akademika ,,Bratniak" przy ul. Grójeckiej 39 w Warszawie, w którym mieszkał, często odbywały się spotkania warszawskiego oddziału SW. Pokój ten służył także dla celów kolportażu. Docierała do niego i była przekazywana dalej prasa podziemna z Warszawy, Wrocławia, Łodzi, Poznania, Krakowa i Gdańska. W 2009 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski Polonia Restituta, w 2012 Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2019 Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości i w 2020 Krzyżem Solidarności i Wolności. W 2016 uzyskał także status działacza opozycji antykomunistycznej przyznany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Kołodziej Andrzej, ur. 18 listopada 1959 r. w Zagórzu.
(Trójmiasto)

W 1977 ukończył ZSZ dla Pracujących Sanockiej Fabryki Autobusów Autosan w Sanoku. Studia (MBA) ukończył na Wyższej Szkole Administracji w Warszawie. Ukończył też Akademię Marynarki Wojennej na wydziale Bezpieczeństwo Narodowe w 2020. Następnie ukończył studia podyplomowe Morska Energetyka Wiatrowa na Politechnice Gdańskiej w 2021. W latach 1977–1980 pracował w Stoczni Gdańskiej im. Lenina. W latach 1978–1980 był związany z ROPCiO, działał również w WZZ Wybrzeża. Drukował niezależne pismo „Robotnik Wybrzeża", kolportował niezależną prasę na terenie SG. W 1979 został sygnatariuszem Karty Praw Robotniczych. W lutym 1980 r. zwolniony z pracy w SG. 14 sierpnia 1980 r. zatrudniono go w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. 15 sierpnia zorganizował strajk w SKP, został przewodniczącym KS i wiceprzewodniczącym MKS w SG. Został także sygnatariuszem Porozumień Sierpniowych. We wrześniu wstąpił do Solidarności. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego MKZ Gdańsk, odpowiadał też za budowę struktur regionalnych Związku. W lipcu 1981 r. odszedł z kierownictwa Solidarności. Od stycznia 1981 r., z własnej inicjatywy, organizował przerzut wydawnictw niezależnych do Czechosłowacji. 19 października tego samego roku po nielegalnym przekroczeniu granicy polsko-czechosłowackiej został aresztowany. W kwietniu 1982 r., sąd w Ostrawie skazał go na karę 1 roku i dziewięciu miesięcy pozbawienia wolności. Został osadzony w więzieniach w Pradze, a następnie w Litomierzycach. W lipcu 1983 r. przekazano go władzom PRL i zwolniono. W 1984 został współzałożycielem trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej, wszedł w skład krajowego Komitetu Wykonawczego SW, a od listopada 1987 r., tj. od momentu aresztowania Kornela Morawieckiego, został przewodniczącym KW. 22 stycznia 1988 r. aresztowany, a 30 kwietnia tego samego r., podstępem nakłoniony do wyjazdu z Polski na leczenie do Włoch (z K. Morawieckim). W 1990 powrócił do kraju. Od 2000 jest Honorowym Obywatelem Miasta Gdańska, a od 2005 Honorowym Obywatelem Miasta Zagórza. W 2006 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności. Od 12 lutego do 28 maja 1979 r. był rozpracowywany przez Wydz. IIIA KW MO w Gdańsku w ramach SOS o kryptonimie „Piast". Od 30 września 1984 r. do 29 stycznia 1990 r. przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimach „Emerytka"/„Gniazdo"/„Ośmiornica".

Kołodziej Jan, ur. 1 marca 1943 r. we Wszachowie, zm. 8 października 1994 r. w Stanach Zjednoczonych. **(Lubin)**

W 1973 ukończył kurs mechanika samochodowego przy KGHM w Lubinie. W latach 1968–1972 pracował jako pomocnik mechanika samochodowego w Hucie Szkła Kryształowego Julia w Szklarskiej Porębie. W latach 1972–1981 był zatrudniony jako ślusarz w Zakładach Górniczych Lubin KGHM w Lubinie. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku w ZG Lubin, w konsekwencji czego został zwolniony z pracy. Od 13 grudnia 1981 r. do września 1982 r. wchodził w skład TKZ w ZG Lubin. W 1982 pracował jako mechanik w PGR w Szklarach Górnych. Był członkiem tzw. grupy bombiarzy: 12 lutego 1982 r. we współpracy z Ryszardem Szwedem skonstruował ładunek wybuchowy i podłożył go pod stacją CPN w centrum Lubina. 13 marca został zatrzymany (z Ryszardem Szwedem i Mirosławem Kozerą), a 15 marca aresztowany za posiadanie wydawnictw podziemnych. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Legnicy i we Wrocławiu. 15 kwietnia Sąd Śląski Okręgu Wojskowego we Wrocławiu skazał go na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata i uchylił areszt. Od czerwca 1982 r. do lutego 1983 r. był zatrudniony jako ślusarz-mechanik w Przedsiębiorstwie Budowy Kopalń w Lubinie. 31 sierpnia 1982 r. oraz 1 września 1982 r. uczestniczył w antyreżimowych manifestacjach w Lubinie. 7 września został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 16 grudnia 1982 r. zwolniono go. 31 stycznia 1983 r. ponownie zatrzymany i 2 lutego 1983 r. aresztowany. 21 listopada 1983 r. Sąd ŚOW we Wrocławiu skazał go na karę 4 lat pozbawienia wolności. Odbywał ją m.in. w ZK w Łęczycy i Strzelinie. 28 lipca 1984 r. został zwolniony na mocy amnestii. W latach 1984–1989 należał do Solidarności Walczącej w Lubinie oraz wchodził w skład Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej „S" Zagłębia Miedziowego. W latach 1988–1989 był zatrudniony jako mechanik samochodowy w Przedsiębiorstwie Transportu Sprzętu Budowlanego Transbud Zielona Góra. W 1989 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych. W 2007 pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Od 25 marca do 22 września 1982 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Legnicy w ramach SOR o kryptonimie „Nić". Po 1984, w ramach KE o kryptonimie „Koło". Do 20 lipca 1989 r. przez Wydz. V WUSW w Legnicy w ramach SOR o kryptonimie „Komisja".

Komorowska Antonina Danuta, ur. 30 lipca 1936 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Była pracownikiem Instytutu Gruźliczego w Warszawie, od 1982 należała do organizacji działającej pod nazwą Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników, założonej w kwietniu 1982 r. przez opozycjonistę Józefa Teligę. W jej mieszkaniu odbywały się spotkania działaczy OKOR. Lokal ten był także ważnym punktem kontaktowym działaczy NSZZ RI „Solidarność". W ramach swojej działalności uczestniczyła w organizowaniu protestów i akcji propagandowych przeciwko PRL. Utrzymywała kontakty z innymi strukturami konspiracyjnymi, w tym z grupą Zbigniewa Bujaka oraz z Solidarnością Walczącą. W wyniku śledztwa prowadzonego przez MSW w sprawie przynależności do OKOR, 13 grudnia 1983 r. została tymczasowo aresztowana. Przeszukano wówczas także jej mieszkanie i zarekwirowano przechowywane, przeznaczone do kolportażu, nielegalne wydawnictwa. 8 maja 1984 r. została zwolniona z aresztu, pod warunkiem, że dwa razy w tygodniu będzie meldowała się we właściwej jednostce Milicji Obywatelskiej. 23 lipca 1984 r. śledztwo umorzono. W ramach represji zablokowano jej możliwość wyjazdów zagranicznych. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 549/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Komorowska Teresa, ur. 15 października 1935 r., zm. 10 lutego 1997 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

Od początku lat 80-tych organizacyjnie zaangażowana w działalność ruchów solidarnościowych, zwłaszcza w działania „Solidarności Walczącej" Oddziału Trójmiasto. Wspierała logistykę kolportażu prasy i książek Solidarności Walczącej. Bezkompromisowa, uważała, że komunistami nie można rozmawiać o niczym innym jak tylko o bezwarunkowym oddaniu władzy. Należała do ściśle zakonspirowanej komórki oddziału trójmiejskiego Solidarności Walczącej zajmującej się przygotowaniem do stawiania czynnego oporu. Przeprowadziła rekonesans podczas demonstracji polegającej na podłożeniu i detonacji materiałów wybuchowych przy Komitecie Miejskim PZPR w Gdyni mającej uświadomić władzom możliwości techniczne opozycji niepodległościowej.

W 2010 roku pośmiertnie odznaczona Krzyżem „Solidarności Walczącej".

Komorowski Piotr

(Trójmiasto)

Syn Teresy Komorowskiej. Zajmował się drukiem prasy SW Grupy Stoczni im. Komuny Paryskiej, biuletynu „Solidarność Walcząca" Oddziału Trójmiasto i miesięcznika Poza Układem. Wspólnie z Jerzym Kanikułą i Jackiem Parzychem stanowili trzon podziemnego wydawnictwa książkowego PetiT, które wydało 17 książek poza cenzurą. Pod koniec lat 90' został jednym z jawnych przedstawicieli Solidarności Walczącej z Wybrzeża.

Kondracki Ryszard, ur. 26 marca 1951 r. w Olecku.

(Opole)

W 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność" oraz przewodniczącym Komitetu Założycielskiego, a następnie Komisji Zakładowej przy Rejonowym Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Nysie. W 1981 wszedł w skład Międzyzakładowej Komisji Związkowej NSZZ „Solidarność" Ziemi Nyskiej. Od 1982 był zaangażowany w organizację druku podziemnych ulotek i plakatów oraz wydawnictw okolicznościowych kolportowanych wśród pracowników Zakładu Urządzeń Przemysłowych w Nysie. Rozpowszechniał podziemne pisma wydawane w Nysie, Otmuchowie, Paczkowie i Prudniku, m. in. „KOS", „Solidarność Walczącą", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Opolską". W 1982 założył bibliotekę wydawnictw niezależnych, w której do 1988 zgromadził około 100 woluminów. W 1984 razem z m.in. Zbigniewem Jakubkiem drukował we własnym mieszkaniu podziemne pismo „Solidarność Młodzieży". W latach 1984–1988 był jednym z uczestników grupy przemycającej do Czechosłowacji wydawnictwa religijne drukowane we Włoszech. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 541/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kondratowicz Iwona, ur. 15 stycznia 1965 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

W 1980 – jako pracownik młodociany, uczennica przyzakładowej szkoły zawodowej – wstąpiła do Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność". W czerwcu 1982 r. została członkiem Solidarności Walczącej i przeszła tajne szkolenie w zakresie małej poligrafii. Pracowała jako drukarz podziemnych wydawnictw. Jednocześnie kolportowała ulotki i niezależne pisma, w tym m.in. „Z Dnia na Dzień" i „Biuletyn Dolnośląski". Drukowała i kolportowała pismo „Solidarność Walcząca". Brała

udział w większości wrocławskich protestów ulicznych, dwukrotnie była zatrzymywana na 48 godzin i przesłuchiwana. Uczestniczyła w 24-godzinnej głodówce w kościele św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu. W 1985 wzięła udział w rotacyjnej głodówce w kościele Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Krakowie-Bieżanowie. Po 1990 była członkiem Partii Wolności, brała także udział we wszystkich kampaniach wyborczych Kornela Morawieckiego. Została odznaczona: Krzyżem Solidarności Walczącej, Krzyżem Wolności i Solidarności (nr 280/2016), Krzyżem Honorowym Osób Internetowych i Więźniów Politycznych, Krzyżem Semper Fidelis, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Za Zasługi dla Niepodległości oraz Medalem „Niezłomni".

Kondratowicz Mirosława, ur. 11 marca 1939 r. w Drui k. Brasławia (Białoruś)
(Dolny Śląsk)

W 1945 wraz z rodziną została repatriowana z Wilna na Dolny Śląsk. W latach 1956–1961 była zatrudniona w zakładach Diora w Dzierżoniowie. W latach 1961–1965 pracowała w Przedsiębiorstwie Budownictwa Uprzemysłowionego we Wrocławiu. W latach 1965 –1968 we wrocławskiej Państwowej Fabryce Wagonów. Od 1968 była dekoratorką lalek we wrocławskiej Spółdzielni Plecionka. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, zajęła się drukowaniem antyreżimowych ulotek i plakatów. Do 1989 brała udział w większości wrocławskich protestów ulicznych. W czerwcu 1982 r. zasiliła szeregi Solidarności Walczącej. Udostępniała mieszkanie dla potrzeb tzw. skrzynki kontaktowej i druku. Kolportowała materiały poligraficzne i wydawnictwa podziemne. 6 czerwca 1984 r. została zatrzymana, a w jej mieszkaniu przeprowadzono rewizję. Przebywała w Areszcie Śledczym WUSW i ZK we Wrocławiu. 24 lipca została zwolniona na mocy amnestii. Od sierpnia 1984 r. przeszła na rentę. 6 października znów została zatrzymana i była przesłuchiwana. W okresie od 19 lutego do 31 sierpnia 1985 r., uczestniczyła w rotacyjnym proteście głodowym w Krakowie-Bieżanowie, a następnie w 24-godzinnej głodówce w kościele św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu. Organizowała pomoc dla osób represjonowanych. W 1989 przeszła na emeryturę. Została odznaczona Krzyżem Solidarności Walczącej, Krzyżem Honorowym Osób Internetowych i Więźniów Politycznych, Orderem Męczeństwa i Zwycięstwa, Krzyżem Semper Fidelis, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności oraz Krzyżem Za Zasługi dla Niepodległości. Otrzymała także Medal „Niezłomni" oraz Medal Stulecia Odzyskania Niepodległości.

Konieczny Franciszek, ur. w 1930 r. w Kluszkowcach, zm. 1 kwietnia 1995 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1958–1964 działał w nielegalnej organizacji o nazwie Rewolucyjna Organizacja Armii Krajowej, której celem była walka z ustrojem PRL oraz jednostkami radzieckimi stacjonującymi w Brzegu. W latach 1981–1989 był zaangażowany w działalność tzw. Grupy Jelczańskiej na terenie Jelczańskich Zakładów Samochodowych. Grupa ta prowadziła podziemną działalność związkową, współpracując m. in. z Regionalnym Komitetem Strajkowym NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk i wrocławską Solidarnością Walczącą. Kolportował podziemne wydawnictwa, a w piwnicy swojego domu drukował niezależne pismo „Gross Rosen" oraz ulotki. W związku z działalnością konspiracyjną został aresztowany i zwolniony z pracy. W 1982 był rozpracowywany przez SB.

Kopacz Aleksander, ur. w 1966 r. w Bochni.
(Kraków)

Studiował na Politechnice Krakowskiej. W 1984 przyłączył się do grup młodzieżowych biorących udział w manifestacjach w Nowej Hucie. W latach 1985–1989 należał do Federacji Młodzieży Walczącej. Był także członkiem Krakowskiej Rady Koordynacyjnej FMW, organizatorem grup zajmujących się wykonywaniem antyreżimowych napisów na murach, rozklejaniem plakatów oraz kolportażem ulotek. Uczestniczył w licznych antyrządowych manifestacjach, za udział w których był karany grzywnami. Kolportował czasopisma FMW, w tym m. in. „ABC Młodych", a także pisma Solidarności Walczącej i Konfederacji Polski Niepodległej. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 371/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kopaczewski Antoni, ur. się 15 grudnia 1941 r. w Piaskach, zm. 2 sierpnia 2014 r. w Rzeszowie.
(Rzeszów)

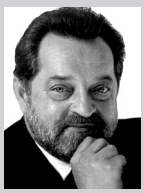

W wieku pięciu lat przeżył tragedię rodzinną, kiedy to 8 września 1946 r. oddziały MO oraz funkcjonariusze Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego przeprowadzili w Ignasinie obławę na oddział WiN dowodzony przez jego ojca, ppor. Antoniego Kopaczewskiego ps. Lew. Podczas tej akcji wszyscy członkowie oddziału zostali zamordowani. W październiku 1964 r., po przeprowadzce do Rzeszowa rozpoczął pracę w oddziale II PKS. W kwietniu 1965 r. został pracownikiem WSK w Rzeszowie na wydziale W-69 na stanowisku formierz odlewnik. Przez wiele lat był brygadzistą wydziału, także autorem kil-

ku projektów racjonalizatorskich. W sierpniu 1980 r. został członkiem Komitetu Strajkowego w WSK, a 12 września przewodniczącym Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ ,,Solidarność'' w Rzeszowie. We wrześniu 1980 r. znalazł się wśród sygnatariuszy porozumienia zawartego pomiędzy Międzywydziałowym Komitetem Strajkowym a Dyrekcją WSK ,,PZL-Rzeszów'' w sprawie postulatów o treści; ,,Utworzenie Nowych, Samorządnych, Niezależnych od Partii i Pracodawców Związków Zawodowych w WSK ,,PZL-Rzeszów''. 29 grudnia 1980 r. nakłonił MKZ i inne komisje zakładowe do poparcia strajku w Ustrzykach Dolnych, a następnie 5 stycznia 1981 r. poparł strajk rolników w Domu Kolejarza (siedziba Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych). Był również jednym z sygnatariuszy, w imieniu KKP, porozumienia zawartego w Ustrzykach Dolnych 20 lutego 1981 r. W lipcu 1981 r. podczas Walnego Zjazdu Delegatów Regionu Rzeszowskiego został wybrany na przewodniczącego ZR MKR. Podczas drugiej tury I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ ,,S'' wszedł w skład Komisji Krajowej NSZZ ,,S", a w kwietniu 1981 r. został przewodniczącym Krajowej Komisji Wyborczej. 13 grudnia 1981 r., w chwili wprowadzenia stanu wojennego wracał z Gdańska z posiedzenia KK NSZZ, ‚S'' i razem z A. Kuźniarem i T. Kensy zostali aresztowani i przewiezieni do Ośrodka Odosobnienia w Iławie. Po kilku dniach Antoni Kopaczewski został przewieziony do Aresztu Śledczego Komendy MO Miasta Stołecznego Warszawy, a następnie 22 grudnia 1981 r. do Ośrodka Odosobnienia w Załężu k. Rzeszowa. Ze względu na zły stan zdrowia w lutym 1982 r. został przyjęty na oddział chorób wewnętrznych Szpitala Aresztu Śledczego przy ul. Montelupich w Krakowie, skąd w marcu wrócił do więzienia w Załężu. W lipcu ponownie przebywał na leczeniu w Szpitalu Wojewódzkim w Rzeszowie. 21 lipca 1982 r. nie skorzystał z propozycji miesięcznego urlopu, oferowanego przez Komendanta Wojewódzkiego MO płka Józefa Kierata. 6 sierpnia tego samego r. uchylono decyzję o internowaniu. W czasie internowania dwukrotnie przeszedł atak serca, mimo tego jednak kontynuował działalność konspiracyjną. W latach 1982–1989 jawnie reprezentował regionalne władze Solidarności podczas manifestacji, mszy świętych za Ojczyznę i spotkań rocznicowych. W styczniu 1983 r. został współorganizatorem rzeszowskiego oddziału Solidarności Walczącej, szefem tego oddziału oraz przewodniczącym Rady Politycznej SW. Wspierał Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników na terenie Podkarpacia. W latach 1983–1984 z Januszem Szkutnikiem konsultowali sytuację polityczną Polski z Wojciechem Ziembińskim i Andrzejem Czumą. W styczniu 1989 r. złożył rezygnację z funkcji przewodniczącego zarządu regionu NSZZ ,,S''. Był przeciwny porozumieniom Okrągłego Stołu i przy-

łączył się do nowych struktur NSZZ „Solidarność". Popierał grupę roboczą KK NSZZ „S" na czele z Andrzejem Gwiazdą, domagającą się zwołania zjazdu demokratycznie wybranej Komisji Krajowej NSZZ „S". Od 1990. był przewodniczącym Partii Wolności założonej przez Kornela Morawieckiego. W 1991 kandydował do Sejmu z list partii Wolności. Od lat 90. aż do śmierci pełnił mandat radnego Miasta Rzeszowa. Został odznaczony w 1990 Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2001 Złotym Krzyżem Zasługi, w 2006 Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2010 Krzyżem Solidarności Walczącej, a także Krzyżem Semper Fidelis, Odznaką Honorową „Za zasługi dla województwa rzeszowskiego", Medalem Wielkim Uniwersytetu Rzeszowskiego, Odznaką Honorową „Za zasługi dla województwa Podkarpackiego" oraz Krzyżem Wolności i Solidarności.

Kopeć Alicja, ur. 25 listopada 1939 r. w Chełmie Lubelskim.
(Dolny Śląsk)

Większość życia spędziła we Wrocławiu. Pracowała jako architekt, głównie przy konserwacji oraz renowacji zabytkowych budynków. Należała do NSZZ „Solidarność". W 1982 została członkiem Solidarności Walczącej. Udostępniała swoje mieszkanie celem spotkań kierownictwa SW. Przez klika lat była dublerką Hanny Łukowskiej-Karniej. Otrzymała Krzyż Solidarności Walczącej, a także Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Kopera Janusz, ur. 26 czerwca 1942 r. w Woli Bobrowskiej, zm. 14 marca 2012 r. w Rzeszowie.
(Rzeszów)

W latach 60. był szykanowany przez władze PRL za bojkot wyborów. W 1980 przyłączył się do organizowania struktur NSZZ Rolników Solidarność Wiejska, następnie został członkiem Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował grupy kolporterów prasy podziemnej. Należał do Duszpasterstwa Rolników w Krasiczynie oraz w Czernej. Był zaprzysiężonym członkiem Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. Wielokrotnie przesłuchiwany i poddawany rewizjom. W lipcu 1988 r. został skazany przez kolegium ds. wykroczeń w Rzeszowie na karę grzywny w wysokości 41 500 złotych. Od lipca 1983 r. należał do Solidarności Walczącej. W listopadzie zainicjował i współzakładał Rzeszowski Komitet Oporu Rolników. Od 1984 na terenie swojej gminy i gmin sąsiednich kierował grupą Solidarności Walczącej i grupą OKOR. Koordynował kilka punktów przerzutowych prasy podziemnej sygnowanej przez m.in. Solidarność Walczącą, OKOR, KOS, Porozumienie

Prasowe „Solidarność Zwycięży", Liberalno-Demokratyczną Partię Niepodległość. W sierpniu 1985 r. rozpoczął wydawanie pisma „Wieś Polska". W 1987 po powołaniu Tymczasowej Krajowej Rady Rolników i Konwentu Seniorów Niezależnego Ruchu Ludowego zorganizował Niezależny Ruch Ludowy „Solidarność". W sierpniu 1988 r. został sygnatariuszem powołania Lokalnego Parlamentu Ugrupowań Niezależnych Ziemi Rzeszowskiej z udziałem przedstawicieli SW (Antoni Kopaczewski, Andrzej Kucharski), KPN (Andrzej T. Mazurkiewicz), RKOR (Eugeniusz Błachowicz, Janusz Kopera), NSZZ RI „Solidarność" w Jarosławiu (Jadwiga Misiąg). Wyrażał negatywny stosunek do porozumień Okrągłego Stołu, a następnie do tworzenia Komitetów Obywatelskich Solidarności. W 2009 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2010 Krzyżem Solidarności Walczącej.

Korczak Krzysztof, ur. 3 IV 1962 w Szczecinie.
(Szczecin)

W 2002 ukończył studia w Zachodniopomorskiej Szkole Biznesu w Szczecinie. Od końca lat 70. miał kontakt ze środowiskami opozycyjnymi. W latach 1980–1981 pracował na stanowisku referenta w Wydziale Finansowym Urzędu Miejskiego w Szczecinie. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" przy szczecińskim Urzędzie Miejskim. Po wprowadzeniu stanu wojennego został zwolniony z pracy. Przez następne lata pracował jako listonosz i katecheta w parafii Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Szczecinie. W latach 1982–1985 szefował grupie oporu (we współpracy m.in. z Mirosławem Gudowskim, Ryszardem Pilatem, Marianem Korczakiem, Winicjuszem Gureckim), współorganizował i uczestniczył w akcji plakatowania miasta w rocznicę Sierpnia '80. Był redaktorem, autorem, drukarzem i kolporterem podziemnego tygodnika „Jedność". W 1985 został członkiem szczecińskiego oddziału Solidarności Walczącej. W ramach działalności w tej organizacji drukował, wydawał podziemne pismo „Gryf", organizował akcje ulotkowych w środowisku młodzieży szkół średnich, kolportował, współorganizował manifestacje antyreżimowe, akcje demontażu tablic z nazwą „Plac Włodzimierza Lenina" i ich zamiany na „Plac Józefa Piłsudskiego". 13 grudnia 1989 r. zorganizował manifestację przed szczecińskim WUSW przeciwko porozumieniu z komunistami. Był wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin, przesłuchiwany, poddawany rewizjom. W latach 1986–1987 pracował jako sprzedawca w księgarni Ossolineum w Szczecinie. W 1988 był zatrudniony jako akwizytor w firmie handlowej Polska AG w Warszawie. W latach 1988–1989 był pracownikiem w PZZ Helios i Inter Commerce tamże.

Po 1990 przedsiębiorca, a następnie przedstawiciel handlowy. Od 2006 jest pracownikiem restauracji w Londynie. Wydał dwa tomiki poezji. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W latach 1983–1985 był rozpracowywany przez Wydz. V/III WUSW w Szczecinie w ramach SOR o kryptonimie „Widok". W latach 1985–1986 przez Wydz. III WUSW w Szczecinie w ramach SOS o kryptonimie „Kosa". W latach 1988–1990 przez Wydz. III/WSiA WUSW w Szczecinie w ramach SOS/SOR o kryptonimie „Hindus".

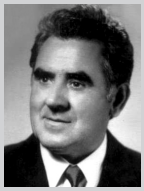

Korczak Marian, ur. 25 marca 1934 r. w Sadłowie Parcelach, zm. 16 lutego 2008 r. w Szczecinie. **(Szczecin)**

W 1947 r. uczestniczył w akcji ulotkowej *„Tak, dla Stanisława Mikołajczyka".* W 1956 ukończył kursy przysposobienia zawodowego dla spawaczy. W latach 1958–1963 pracował jako spawacz w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego. W latach 1963–1965 był zatrudniony w Szczecińskim Przedsiębiorstwie Transportowo-Sprzętowym Budownictwa. W latach 1965–1970 był pracownikiem Spółdzielni Pracy Budownictwa Przemysłowego, a w okresie między 1971 a 1976 pracownikiem SP Budownictwa Ogólnego nr 3. W latach 1977–1978 zatrudniony był w prywatnym zakładzie blacharskim. W latach 1978–1990 pracował w Spółdzielni Usług Motoryzacyjnych. W 1976 brał udział w proteście robotniczym w SPBO nr 3. 1 lipca 1976 r. został zwolniony dyscyplinarnie z pracy za propagowanie pomysłu organizowania wolnych związków zawodowych. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i został przewodniczącym Komitetu Założycielskiego w SUM, a następnie przewodniczącym KZ. W 1981 pośredniczył w systemie kolportażowo-informacyjnym ABC ZR Pomorze Zachodnie. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w Komitecie Pomocy Internowanym, uczestniczył w akcji pomocy osobom represjonowanym i ich rodzinom. Do 1986 był drukarzem, współwydawcą, organizatorem środków finansowych i kolportażu podziemnego tygodnika „Jedność". 11 maja 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Wierzchowie. W lipcu zwolniono go ze względu na zły stan zdrowia. W 1985 współorganizował wydawanie podziemnego pisma „Gryf", uczestniczył także w akcjach Solidarności Walczącej w Szczecinie. Do 1989 brał udział w antyreżimowych manifestacjach i w licznych akcjach ulotkowych. Był kilkakrotnie zatrzymywany. Jego mieszkanie poddawano rewizjom, a on był zastraszany i nakłaniany do emigracji. Po 1990 przedsiębiorca. W 1999 r. przeszedł na emeryturę.

W 1976 był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Szczecinie w ramach SOS o kryptonimie „Betoniarz". W latach 1984–1985 przez Wydz. V WUSW w Szczecinie w ramach SOS o kryptonimie „Widok". W latach 1985–1986 przez Wydz. III WUSW w Szczecinie w ramach SOS o kryptonimie „Kosa". W latach 1988–1990 przez Wydz. III/WSiA WUSW w Szczecinie w ramach SOS/SOR o kryptonimie „Hindus".

Kordasz Stanisław, ur. 27 stycznia 1965 r. w Bogatyni.
(Doślny Śląsk)

W 1990 ukończył studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Wrocławskiej. W latach 1984–1989 należał do podziemnych struktur Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1986–1988 przewodniczący podziemnego NZS. W dniach 9–10 września 1988 r., był delegatem na III Krajowy Zjazd NZS w Gdańsku. W latach 1985–1989 współpracował z RKS „S" Dolny Śląsk i z Solidarnością Walczącą. Uczestniczył i współorganizował akcje ulotkowe, akcje plakatowe, akcje malowania antyreżimowych haseł na murach i tramwajach. Brał udział w happeningach Pomarańczowej Alternatywy, współorganizował manifestacje. W latach 1986–1989 współorganizował emisje audycji podziemnego Radia NZS. Od 1984 należał do Duszpasterstwa Akademickiego Wawrzyny przy kościele św. Wawrzyńca we Wrocławiu. W latach 1986–1989 współzakładał i opiekował się biblioteką wydawnictw podziemnych. Także w latach 1986–1989 współredagował podziemne czasopismo „Na Indeksie. Pisma Członków i Sympatyków NZS". W latach 1985–1989 był organizatorem prowadzonego na szeroką skalę kolportażu wydawnictw podziemnych, m.in. pism: „Na Indeksie", „Gazety Ulicznej", „Z Dnia na Dzień", „Solidarności Walczącej", książek i ulotek. Od kwietnia do września 1988 r. współredagował i odpowiadał za kolportaż „Gazety Ulicznej". W maju 1988 r. Współorganizował i uczestniczył w strajku studenckim na Politechnice Wrocławskiej. Był łącznikiem z Duszpasterstwem Ludzi Pracy w Dzierżoniowie.

Kornaś Krzysztof, ur. 29 września 1964 r. w Suchej Beskidzkiej, zm. 21 listopada 2008 r. w Krakowie.
(Kraków)

Działał pod pseudonimem Dziki. W 1984 ukończył Technikum Chemiczne w Tarnowie. W latach 1984–1985 odbywał praktykę w Studenckim Hufcu Pracy w Krakowie. W 1985 rozpoczął studia na Wydziale Leśnictwa krakowskiej Akademii Rolniczej. W tym samym roku został członkiem Niezależnego Zrzeszenia Studentów i współtwórcą studenckiego podziemne-

go pisma „Index". Współorganizował akcje ulotkowe NZS oraz akcje malowania antyreżimowych haseł na murach. Drukował czasopisma podziemne, takie jak: „Z Ukrycia", „Index", „Gwarek" „Hutnik" (z Leszkiem Jaranowskim). Projektował i wykonywał plakaty, kalendarze i znaczki poczty podziemnej „Solidarność". W październiku 1988 r. wszedł w skład Krakowskiej Rady Koordynacyjnej NZS (m.in. z Piotrem Hertigiem, Grzegorzem Surdym, Janem Gębskim, Dariuszem Piekło) i został przedstawicielem krakowskiego NZS we władzach krajowych. Współpracował z Federacją Młodzieży Walczącej (m.in. w kontakcie z Januszem Rybińskim i Włodzimierzem Pietrusem). Pod koniec lat 80. wstąpił do Solidarności Walczącej. W ramach działalności w tej organizacji drukował czasopisma dla SW. W 1988 wyjechał do Wrocławia i tam zajął się składem oraz drukiem w centrali SW.

Korona Witold, ur. w 1965 r. w Blachowni.
(Katowice)

W latach 1985–89 działał w strukturach podziemnych Niezależnego Zrzeszenia Studentów oraz Solidarności. Zajmował się kolportażem nielegalnej literatury. W lutym 1987 r. został zatrzymany na dworcu w Warszawie, miał przy sobie maszynopis nielegalnego wydawnictwa. Po zatrzymaniu przeprowadzono w jego mieszkaniu przeszukanie, podczas którego znaleziono wydawnictwa bezdebitowe, kasety, ulotki i znaczki Solidarności. Sprawę skierowano do kolegium. Został skazany na karę grzywny w wysokości 50 000 zł. W maju 1987 r. Rzecznik ds. Studentów wszczął postępowanie wyjaśniające w związku z nałożoną na Witolda Koronę kara grzywny i ciążącymi na nim zarzutami. Ostatecznie został skreślony z listy studentów.

Korsak Mirosław, ur. w 1958 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

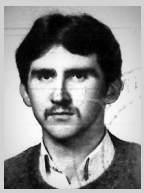

W 1980 uczestniczył czynnie w strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W styczniu 1985 r. przyłączył się do trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej i jednocześnie wszedł w skład Grupy Solidarności Walczącej w Stoczni im. Komuny Paryskiej tamże. W ramach działalności w SW kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. „Solidarność Walczącą Oddział Trójmiasto", „Poza Układem", „Gryps", „Czas", „SW Stoczni Gdańskiej", karty okolicznościowe, kalendarze i książki. Współorganizował i osobiście brał udział w akcjach malowania antyreżimowych napisów na suwnicach w stoczni. Uczestniczył w organizowaniu kontrmanifestacji pierwszomajowych i manifestacji trzeciomajowych oraz niezależnych obchodów i ma-

nifestacji patriotycznych. Brał także udział w akcjach mających na celu rozpędzanie zebrań aktywu partyjnego stoczni za pomocą świec dymnych i blokowania drzwi. Działał też w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność", gdzie pełnił funkcję członka Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność".

Kosmalski Rafał, ur. w 1968 r. w Strzelinie.
(Dolny Śląsk)

W styczniu 1985 r. został współzałożycielem Międzyszkolnego Komitetu Oporu. W latach 1985–1986 współzakładał, szefował, drukował i pisywał do podziemnego pisma MKO „Szkoła Podziemna". Organizował również punkt kolportażu. W latach 1986–1987 należał do redakcji podziemnego czasopisma „Szkoła". W latach 1985–1988 brał udział w wielu akcjach ulotkowych, plakatowych, w manifestacjach MKO we Wrocławiu i happeningach Pomarańczowej Alternatywy. Współorganizował msze za Ojczyznę w kościele św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu. W latach 1986–1987, w związku z działalnością w MKO, był kilkakrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. Również w latach 1986–1987 działał w ogólnopolskiej Federacji Młodzieży Walczącej. Kolportował wydawnictwa podziemne, współpracując z Regionalnym Komitetem Strajkowym i Solidarnością Walczącą. Był współautorem audycji MKO wyemitowanej przez Radio SW. W 1988 został współzałożycielem stowarzyszenia studentów Uniwersytetu Wrocławskiego „Bratniak", a także redaktorem naczelnym i autorem w podziemnym miesięczniku „Wrocławski Student". W maju tego samego roku uczestniczył w strajku NZS na Wydziale Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1988–1989 był dziennikarzem tygodnika ZR Dolny Śląsk „Region". W latach 1989–1990 przewodniczył Samorządowi Studenckiemu na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1989 wszedł w skład KO we Wrocławiu. Był asystentem prasowym Karola Modzelewskiego.

Kossakowska Daniela, ur. 30 września 1937 r. w Wasylówce k. Łucka, zm. 12 stycznia 2006 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1955 ukończyła Technikum Mechaniczne we Wrocławiu. W latach 1955–1991 była zatrudniona w WSK we Wrocławiu (później PZL Hydral). W 1979 zajęła się kolportażem wydawnictw niezależnych. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego była łączniczką między TKZ w PZL Hydral a RKS Dolny Śląsk. Od stycznia 1982 r. organizowała we własnym mieszkaniu tzw. skrzynkę kontaktową.

Od lipca była kolporterką prasy Solidarności Walczącej. Również w 1982 została współwydawcą czasopisma TKZ „Hydralek. Nasze słowo". W maju 1982 r. uczestniczka w strajku w PZL Hydral, po czym razem z całą załogą zostali zwolnieni z pracy. Przywrócono ją do pracy w drodze ponownego naboru. W okresie od 1983 do 1989 hurtowo kolportowała książki z tzw. drugiego obiegu (ponad 300 tytułów). W 1989 wspierała kampanię wyborczą kandydatów KO przed wyborami 4 czerwca. Była mężem zaufania podczas wyborów. W 1991 przeszła na emeryturę. W latach 90. uczestniczka w lokalnych inicjatywach ZChN.

Kostecki Mikołaj, ur. w 1924 r. w Druii, zm. 3 listopada 2009 r. w Sopocie.
(Trójmiasto)

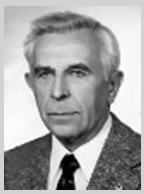

Naukowiec, doktor inżynier elektroniki, rektor Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni. W latach 1942–1945 był członkiem Szarych Szeregów: hufiec Białystok, dzielnica Bojary, ps. Mewa, stopień kapral podchorąży, akcje wywiadowczo-dywersyjne. W 1943 zdał małą maturę (tajny egzamin). W sierpniu 1944 r. został ranny podczas nalotu niemieckiego w trakcie walk przyfrontowych. Do marca 1945 r. był hospitalizowany w szpitalu PCK w Białymstoku. W sierpniu 1945 r. zdał egzamin maturalny w Liceum im. Zygmunta Augusta w Białymstoku. Także w 1945 przeprowadził się do Gdańska. W 1952 ukończył studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Gdańskiej. W latach 1966–1968 był zatrudniony w PKA Meramont, w Dziale Studiów Oddział Gdańsk. W 1968 odrzucił propozycję objęcia stanowiska dyrektora pod warunkiem wstąpienia do PZPR i zrezygnował z pracy. W latach 1961–1971 wykładał teorię sterowania na Wydziale Elektroniki Politechniki Gdańskiej. W 1971 obronił rozprawę doktorską pt. *Model stochastyczny falowania morza*. W 1969–1972 był przewodniczącym Komisji Rozwoju Techniki Oddziału Wojewódzkiego NOT w Gdańsku. W 1975 objął posadę jako docent kontraktowy w Wyższej Szkole Morskiej w Gdyni. We wrześniu 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" i został przewodniczącym Uczelnianego Komitetu Założycielskiego. W latach 1980–1981 pełnił funkcję przewodniczącego KZ „S" WSM, w maju 1981 wybrany rektorem WSM. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. był obecny na uczelni podczas strajku okupacyjnego. 15 grudnia za niewypełnienie poleceń wynikających z wprowadzenia stanu wojennego został usunięty ze stanowiska rektora. W czerwcu 1982 r. dodatkowo represyjnie został zwolniony z WSM z zakazem pracy z młodzieżą i tzw. wilczym biletem. W 1983 przeszedł na wcześniejszą emeryturę. W latach 1982–1990 działał w tajnych strukturach Soli-

darności środowisk akademickich Wybrzeża oraz w Solidarności Walczącej. Był redaktorem niezależnego pisma akademickiego „Wolna Myśl", a także pierwszym redaktorem „Biuletynu Solidarność Walcząca. Przygotowywał matryce numeru do druku wspólnie z Andrzejem Kołodziejem. W 1989 należał do komitetu organizacyjnego przy Lechu Wałęsie, a w 1991 pełnił funkcję doradcy premiera Jana Olszewskiego. Został odznaczony Krzyżem Armii Krajowej, Medalem Wojska Polskiego, Złotym Krzyżem Zasługi oraz pośmiertnie Krzyżem Solidarności Walczącej. Od sierpnia 1976 r. do września 1977 r. był rozpracowywany przez Wydział III KW Milicji Obywatelskiej w Gdańsku w sprawie o kryptonimie „Docent".

Kotecki Franciszek, ur. 26 lutego 1946 r. w Brzegu, zm. 12 maja 2014 r. tamże.
(Opole)

W 1963 ukończył ZSZ w Brzegu. W latach 1962–1972 pracował w Fabryce Siewników Brzeg oraz brzeskiej Fabryce Maszyn Rolniczych Agromet. W latach 1972–1995 był zatrudniony jako garbarz skór w Śląskich Zakładach Przemysłu Skórzanego „Otmęt" – Garbarnia Brzeg. W październiku 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność", został przewodniczącym Komitetu Założycielskiego, a następnie wiceprzewodniczącym KZ. Wchodził w skład Komisji Porozumiewawczej Przedsiębiorstwa ŚZPS Otmęt. Od 2 października 1980 do maja 1981 był członkiem MKZ w Brzegu. Od 12 kwietnia 1981 r. należał do Prezydium Zarządu MKK w Brzegu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. wziął udział w proteście w zakładzie pracy. Od grudnia 1981 r. do 1989 r. wchodził w skład TKZ. Od 17 lutego 1982 r. do lutego 1989 r. był członkiem Tajnej MKK Ziemia Brzeska. Od grudnia 1981 r. do 1983 działał w Komitecie Pomocy Internowanym i Aresztowanym w Brzegu. Od grudnia 1981 r. do 1989 organizował sieć kolportażu i kolportował w Brzegu i okolicach ulotki, podziemne książki i czasopisma, w tym m.in. tytuły takie jak: „Solidarność Walcząca", „Z Dnia na Dzień", „Prostownik", „Gross Rosen", „Tygodnik Mazowsze", „Bez Cenzury", „Biuletyn Dolnośląski", „Region", „Ogniwo". Od lutego 1982 r. do lutego 1989 współzakładał i współpracował z redakcją podziemnego pisma „Prostownik". Organizował także druk i drukował takie czasopisma jak: „Prostownik", „Z Dnia na Dzień" i „Solidarność Walcząca. 13 maja 1982 r. wziął udział w strajku w zakładzie pracy. W latach 1982–1989 był współpracownikiem „Solidarności Walczącej. 31 sierpnia 1982 r. został zatrzymany, 2 września internowany. Był przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie. 25 listopada 1982 r. zwolniono go. W 1983 zo-

stał zwolniony z pracy. Następnie pracował kolejno: w prywatnych warsztatach rzemieślniczych, w Brzeskich Zakładach Urządzeń Wagonowych Bewag, we własnej firmie, w Urzędzie Miasta i Gminy w Brzegu. W latach 1983–1990 działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy brzeskiej parafii św. Mikołaja, a po zmianie afiliacji, od 1987, w parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Brzegu. W 1989 ponownie przystąpił do Solidarności. Od 24 lutego 1989 r. do lutego 1990 r. wchodził w skład RKW Dolny Śląsk – Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego w Brzegu. Od kwietnia 1989 r. do 1990. był członkiem KO „S" w Brzegu. Po 1990 pełnił mandat radnego Miasta Brzeg. W 2013 przeszedł na emeryturę.

Od 10 marca 1981 r. do 1987 był rozpracowywany przez Wydz. IIIA KW MO/WUSW w Opolu. Od 13 sierpnia 1987 r. do 19 października 1989 r. był rozpracowywany przez p. V RUSW w Brzegu w ramach KE o kryptonimie „Odnowiciel".

Kotlarski Paweł, ur. 14 kwietnia 1961 r. w Lesznie.

(Poznań, Konin)

W latach 80. działał w opozycji demokratycznej–początkowo w Niezależnym Zrzeszeniu Studentów, a następnie w podziemnym ruchu wydawniczym w ramach Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży". W latach 1984–1985 redagował i drukował w Poznaniu (z Jakubem Pietrzakiem i innymi studentami poznańskiej Akademii Medycznej) biuletyn „Ceglorz" sygnowany przez Koło Oporu Społecznego przy Zakładach Przemysłu Metalowego H. Cegielskiego. W 1984 założył pismo „Solidarni-Konin", które w ramach Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" ukazywało się nieprzerwanie do 1992. Paweł Kotlarski współpracował zarówno ze strukturami Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", jak i krakowskim i konińskim oddziałem Solidarności Walczącej. Po 1990 został wybrany na posła na Sejm I kadencji z listy Porozumienia Obywatelskiego Centrum, następnie przez wiele lat związany był z Radiem Konin. W 2017 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Wolności i Solidarności.

Kowal Lucyna, ur. 1958 r. w Ziębicach.

(Dolny Śląsk)

W 1996 ukończyła studia pedagogiczne na Uniwersytecie Wrocławskim. W 2000 na tej samej uczelni ukończyła Podyplomowe Studia z zakresie rewalidacji. W latach 1979–1981 pracowała w hotelu Nowotel, w Są-

dzie Rejonowym Wrocław-Fabryczna i w Zespole Szkół Gastronomicznych. Od listopada 1981 r. do grudnia 1982 r. przebywała na emigracji w Austrii. Po powrocie do kraju, w latach 1983–1984 była zatrudniona jako wychowawczyni w Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu. W latach 1984–2008 pracowała z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Nr 8 we Wrocławiu. W 1983 związała się z opozycją antykomunistyczną. W latach 1983–1985 drukowała i kolportowała wydawnictwa Solidarności Walczącej. W latach 1985–1989 była łączniczką Solidarności Dolnego Śląska (grupa Janusza Laski). Brała udział w wielu manifestacjach antyreżimowych organizowanych we Wrocławiu przez struktury podziemia.

Kowal Roman, ur. 1958 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1985 ukończył studia na Akademii Rolniczej we Wrocławiu. . W latach 1979–1983 był działaczem Akademickiego Związku Sportowego. W grudniu 1981 r. przyłączył się do opozycji antykomunistycznej, a w ramach swej działalności zorganizował grupę około 10 kolporterów prasy podziemnej (głównie studentów Akademii Rolniczej we Wrocławiu) współpracujących m.in. z podziemnymi strukturami Solidarności we wrocławskim Pafawagu. Na przełomie lat 1981 i 1982 w jego mieszkaniu funkcjonowała tzw. skrzynka kontaktowa. W kwietniu 1982 r. został zatrzymany i internowany: początkowo, do lipca 1982 r. ,w Ośrodku Odosobnienia w Nysie, następnie od lipca do października w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie. Po zwolnieniu z internowania kontynuował działalność konspiracyjną. Był zaangażowany w druk i kolportaż, współpracował z Solidarnością Walczącą. Brał udział w licznych manifestacjach antyreżimowych organizowanych przez wrocławskie struktury podziemne. Uczestniczył w akcji oblania benzyną i podpalenia plakatów propagandowych na pl. Grunwaldzkim we Wrocławiu. W 1986 przyznano mu rentę inwalidzką. Po ukończeniu studiów, ze względu na zły stan zdrowia, pomimo licznych prób nie był w stanie podjąć stałej pracy zawodowej. Obecnie jest zatrudniony jako pracownik fizyczny.

Kowalczyk Barbara, ur. 1 listopada 1946 r. w Katowicach.
(Katowice)

W 1970 ukończyła studia na Wydziale Wydz. Matematyki, Fizyki i Chemii na Uniwersytecie Śląskim. W 1980 uzyskała stopień dokto-

ra. W latach 1971–1986 była zatrudniona w naukowym Instytucie Fizyki Uniwersytetu Śląskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., wraz ze Sławomirem Bugajskim założyła Konspiracyjny Komitet Oporu Uniwersytetu Śląskiego. Była także redaktorem, grafikiem i drukarzem podziemnego pisma „Biuletyn KKO Uniwersytetu Śląskiego". 13 maja 1982 r. została zatrzymana w związku z udziałem w demonstracji przed Uniwersytetem Śląskim i przetrzymywana w KW MO w Katowicach. 17 maja 1982 r. została internowana i osadzona w Ośrodku Odosobnienia w Bytomiu-Miechowicach. 7 lipca 1982 r. zwolniono ją. W latach 1982–1990 współpracowała z katowickim oddziałem Solidarności Walczącej. Współorganizowała zaopatrzenie drukarni pism podziemnych „PIK" oraz „Wolni i Solidarni" (we współpracy m.in. z Edwardem Sołtysem i Lesławem Frączkiem). Kolportowała wydawnictwa Solidarności Walczącej i m.in. książki NOW-ej, ulotki oraz druki okolicznościowe. W latach 1982–1988 była wielokrotnie zatrzymywana na 48 godzin. Jej mieszkanie było kilkukrotnie poddawane rewizjom. W 1986 została zwolniona z pracy. Do 1990 utrzymywała się z działalności rzemieślniczej. Po 1990 pełniła funkcję dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach, od 2005 pracowała jako starszy wykładowca w Instytucie Socjologii UŚl. W 2006 przeszła na emeryturę. W 2007 została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a następnie także Krzyżem Wolności i Solidarności.

Do 1987 była rozpracowywana przez Wydz. III WUSW w Katowicach w ramach SOR o kryptonimie „Kawalarz". W latach 1987–1990 przez Inspektorat 2 WUSW w Katowicach w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Kowalczyk Jan, ur. w 1956 r. w Wałbrzychu.
(Dolny Śląsk)

Drukarz, kolporter, uczestnik manifestacji antyreżimowych. Po wprowadzeniu stanu wojennego przyłączył się do konspiracji. Był wielokrotnie zatrzymywany, karany przez kolegia i rozpracowywany przez SB. Współpracował z Solidarnością Walczącą i Ruchem Młodzieży Niezależnej. Działał w podziemnej Solidarności w Zakładzie Robót Górniczych w Wałbrzychu. Kolportował i drukował podziemne wydawnictwa Solidarności Walczącej. Był również kurierem. Uczestniczył w antyreżimowych demonstracjach, głodówkach i pielgrzymkach. Należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Użyczał swego mieszkania dla celów działalności podziemnej.

Kowalczyk Roman, ur. w 1964 r. w Wieluniu.
(Dolny Śląsk)

Jako student I roku Uniwersytetu Wrocławskiego był czynnie zaangażowany w pomoc podziemnym strukturom NSZZ „Solidarność". 14 marca 1985 r. w związku z posiadaniem dużej ilości ulotek sygnowanych przez podziemne struktury Solidarności Krakowskiej oraz ulotek Solidarności Walczącej został tymczasowo aresztowany. Od 29 marca do 24 maja 1985 r. przebywał w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieście wyrokiem z 24 maja 1985 r. skazał go na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres 3 lat, wyznaczył mu kuratora i zasądził przepadek dowodów rzeczowych. Sąd Wojewódzki we Wrocławiu wyrokiem z 23 września 1985 r. uchylił orzeczenie o warunkowym zawieszeniu kary, zmniejszając jednocześnie wysokość wymierzonej do 6 miesięcy pozbawienia wolności. Resztę kary, która pozostała Romanowi Kowalczykowi do odbycia, odroczono do 27 maja 1986 r., a wyrokiem Sądu Najwyższego w Warszawie z 22 czerwca 1994 r., uniewinniono go od popełnienia zarzucanego mu czynu. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 356/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kowalik Józef Zbigniew, ur. 13 marca 1956 r. w Żarach.
(Lubin, Polkowice)

We wrześniu 1980 r. wstąpił w szeregi NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. współorganizował strajk okupacyjny i wchodził w skład Komitetu Strajkowego na Szybie Rudna Zachodnia w KGHM Zakłady Górnicze „Rudna" w Polkowicach. Za czynny udział w strajku został powołany do rezerwy LWP. W latach 1982–1989 był członkiem sekcji kolportażu „Rudna Zachodnia" podziemnej Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" KGHM Zakładu Robót Górniczych w Lubinie. W latach 1983–1989 należał do Solidarności Walczącej. W ramach działalności kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in.: „Solidarność Walczącą", „Żądło Robola", „Biuletyn Informacyjny TKZ NSZZ Solidarność ZRG Lubin", „NSZZ Solidarność Zagłębia Miedziowego ", „Wolny Głos". W okresie 1984–1989, w ramach TKZ NSZZ „Solidarność" KGHM ZRG Lubin i działalności w Solidarności Walczącej, odpowiadał za akcję bieżącą na szybie „Rudna Zachodnia". Brał udział w akcjach ulotkowych, protestacyjnych oraz w akcjach malowania antyreżimowych

haseł na murach i wyrobiskach kopalni. W maju 1988 r. został współorganizatorem strajku w KGHM Zakładzie Robót Górniczych Lubin. W sierpniu 1988 r. współorganizował strajk w KGHM. W tym samym r. wszedł w skład Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Robót Górniczych Lubin.

Kowalski Gerard

(Poznań)

Działał pod pseudonimem Michaś. Na początku lat 80. był szefem poznańskiego Klubu Karate „Feniks". W 1982 został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W ramach działalności w jej strukturach zajmował się przede wszystkim drukowaniem podziemnych wydawnictw i ich kolportażem. W stanie wojennym organizował także papier dla celów druku.

Kowalski Stanisław Andrzej, ur. w 1938 r. w Chojnicach, zm. w styczniu 1987 r. w Gdańsku.

(Trójmiasto)

Naukowiec. W latach 1961–1982 był zatrudniony jako pracownik naukowy na Politechnice Gdańskiej na Wydziałach Łączności i Elektroniki. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", gdzie objął stanowisko wiceprzewodniczącego Komitetu Założycielskiego Solidarności na Politechnice Gdańskiej. Od lutego 1981 r. był zaangażowany w redakcję i kolportaż „Serwisu Informacyjnego Solidarności Politechniki Gdańskiej", który założył razem z Andrzejem Szczepańskim. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuował wydawanie czasopisma, opisując aktualną sytuację w kraju. Z tego powodu 20 grudnia 1981 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku. 15 stycznia 1982 r. Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni skazał go na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Odbywał ją w Zakładzie Karnym w Potulicach. 23 grudnia 1982 r. został zwolniony z więzienia. W 1983 r. przywrócono go do pracy na Politechnice Gdańskiej, gdzie nadal zajmował się redagowaniem i kolportażem wydawnictw bezdebitowych (m.in. „Poza Układem", „Biuletyn Solidarności Walczącej Oddział Trójmiasto"). Po aresztowaniu Andrzeja Gwiazdy, 16 grudnia 1984 r., był inicjatorem codziennych modlitw w intencji uwolnienia więźniów politycznych w Bazylice Mariackiej w Gdańsku. 20 lutego 1985 r. został ponownie aresztowany pod zarzutem „prób wywoływania niepokoju publicznego oraz posiadania bez zezwole-

nia dwóch radiotelefonów" i osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Pomimo uniewinnienia wyrokiem Sądu Rejonowego w Gdańsku z 11 lipca 1985 r. w wyniku rewizji prokuratorskiej został 6 marca 1986 r. skazany w II instancji na karę 1 roku więzienia w zawieszeniu na 3 lata. Następnie na podstawie Ustawy Rady Państwa PRL o amnestii z 17 lipca 1986 r. zwolniony z odbywania reszty kary. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 538/2015 – nadano mu pośmiertnie Krzyż Wolności i Solidarności.

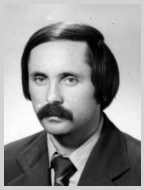

Koza Mieczysław, ur. 22 grudnia 1948 r. w Bukowcu.
(Doślny Śląsk)

W 1972 ukończył studia na Wydziale Budowy Maszyn na Politechnice Poznańskiej. W latach 1966–1972 należał do ZSP. W latach 1980–1985 był członkiem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Francuskiej w Lubinie. W marcu 1968 r. uczestniczył w antyreżimowej manifestacji studentów w Poznaniu. W latach 1972–1976 pracował jako główny mechanik w Rejonie Eksploatacji Dróg Publicznych w Nowym Tomyślu. W latach 1976–1979 pełnił funkcję kierownika oddziału remontów hutniczych w Zakładach Naprawczych Maszyn „Zanam" w Polkowicach w KGHM w Lubinie. W latach 1979–1983 był kierownikiem w Zakładzie Remontowo-Montażowym w Polkowicach KGHM, Wydział Remontów Hutniczych Legnica z siedzibą w Hucie Miedzi Legnica. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". W listopadzie tego samego roku został członkiem KZ, a w 1981 wiceprzewodniczącym Rady Pracowniczej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od grudnia 1981 r. do września 1982 r. należał do MKS w Legnicy. W latach 1982–1983 współorganizował oraz był liderem podziemnych struktur Solidarności w swoim zakładzie pracy. Zbierał składki na działalność związkową. Kolportował wydawnictwa podziemne, takie jak: „Na Bieżąco…", „Solidarność Zagłębia Miedziowego", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Tygodnik Mazowsze" oraz ulotki. W latach 1982–1983 był kurierem między Legnicą a Wrocławiem. W latach 1982–1983 współpracował z wrocławskim oddziałem Solidarności Walczącej (kontakt z Andrzejem Mycem). W okresie 1982–1983 był organizatorem materiałów poligraficznych dla podziemnych drukarni w Legnicy i we Wrocławiu. 30 kwietnia 1983 r. został zatrzymany. 1 maja aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Legnicy, a następnie w ZK we Wrocławiu. 30 czerwca tego samego roku zwolniono go. 19 lipca 1983 r. Sąd Rejonowy w Legnicy umorzył postępowa-

nie w jego sprawie. We wrześniu 1983 r. został zwolniony z pracy. W latach 1983–1985 wezwany na kilka tzw. rozmów ostrzegawczych. W latach 1983–1984 pracował jako kierownik wydziału remontowego w Przedsiębiorstwie Budownictwa Inżynierii Miejskiej w Legnicy „INŻYNIERIA – LEGNICA". W latach 1984–1987 był zatrudniony jako majster, kierownik (w 1985 na budowie elektrociepłowni w Zielonej Górze) w Przedsiębiorstwie Montażu Urządzeń Przemysłowych Energomontaż-Zachód we Wrocławiu Oddział w Legnicy. W latach 1987–1988 pracował w Zakładzie Wulkanizacyjnym Jana Sikory w Legnicy. W 1988 rozpoczął własną działalność gospodarczą. Od kwietnia do czerwca 1989 r. działał w KO „S" w Legnicy.W 2014. przeszedł na emeryturę. W 2017 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 2 maja 1983 r. do 6 stycznia 1984 r. był rozpracowywany przez Wydz. V KW MO/WUSW w Legnicy w ramach SOR o kryptonimie „Kierownik". Od 9 stycznia do 2 października 1984 r. przez Wydz. V WUSW tamże w ramach SOR o kryptonimie „Włamywacze". Od 2 października 1984 r. do 31 stycznia 1986 r. przez Wydz. V WUSW tamże w ramach KE o kryptonimie „Organizator".

Kozakowska Sylwia, ur. 21 września 1947 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W trakcie studiów na Wydziale Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego czynnie uczestniczyła w protestach przeciw cenzurze i represjom. Rozrzucała ulotki oraz brała udział w antyreżimowych manifestacjach ulicznych. Po studiach, pracując na uczelni, rozpowszechniała wśród studentów nielegalne, wydawane na Zachodzie książki. W 1979 zaczęła rozprowadzać „Biuletyn Dolnośląski" i brać udział w spotkaniach z osobami z kręgu opozycji. W 1980 zaangażowała się w tworzenie NSZZ „Solidarność" na swojej uczelni i w nim działała. Do organizacji Solidarność Walcząca wprowadziła ją Małgorzata Martynowska. 14 grudnia 1983 r. została zatrzymana. Kilkakrotnie była także zatrzymywana na 48 godzin. 11 kwietnia 1984 r. Została aresztowana. Przebywała w więzieniach na Podwalu, przy ul. Kleczkowskiej oraz w Krzywańcu. 22 czerwca tego samego roku areszt uchylono. W trakcie ogólnopolskiej akcji „Brzoza III" , mającej na celu neutralizację wpływów Solidarności Walczącej, 11 kwietnia 1987 r. w jej mieszkaniu zostaje przeprowadzona rewizja.

Koziebrodzka Maria, ur. 28 września 1954 we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1978 ukończyła studia na Wydziale Podstawowych Problemów Techniki na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1975–1977 należała do SZSP. W latach 1978–1979 pracowała jako asystent w Instytucie Matematyki Politechniki Wrocławskiej. W latach 1979–1981 była zatrudniona jako nauczycielka w IV i XIII LO we Wrocławiu. W latach 1978–1980 kolportowała niezależne wydawnictwa, w tym m.in.: „Komunikat" KSS KOR, „Biuletyn Informacyjny" KSS KOR, „Zapis", „Biuletyn Dolnośląski" oraz książki NOWej. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Była także założycielką koła „S" w IV LO i jego wiceprzewodniczącą. W latach 1981–1984 ponownie została zatrudniona jako asystent w IM PWr.

Od grudnia 1981 r. do czerwca 1982 r. była łączniczką Kornela Morawieckiego (w kontakcie z Władysławem Frasyniukiem, Tadeuszem Świerczewskim, rzadziej z Piotrem Bednarzem). Od czerwca 1982 r. do 1990 należała do struktur Solidarności Walczącej, którą również współzakładała. Weszła także w skład Rady SW. 13 czerwca 1982 r. została zatrzymana, 15 czerwca internowana. Była przetrzymywana w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 24 czerwca 1982 r. została zwolniona. W pierwszej połowie lat 80. była autorką artykułów w „Biuletynie Dolnośląskim" (ps. Barbara S., M. K., Anna Zdan). W drugiej połowie lat 80. kolportowała podziemne czasopisma „Solidarność Walcząca" i „Replika". W latach 1984–1992 pracowała jako nauczycielka w Zespole Szkół Rolniczych w Krzyżowicach koło Wrocławia. 24 kwietnia 1987 r. została zatrzymana, poddana rewizji. W 1990 założyła Wrocławskie Stowarzyszenie Edukacyjne, została też współzałożycielką pierwszej niepublicznej szkoły we Wrocławiu: Zespołu Szkół Wrocławskiego Stowarzyszenia Edukacyjnego. W 1994 wyjechała do Stanów Zjednoczonych. W 2007 została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Koziestański Krzysztof, ur. 5 marca 1963 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Od 1979 do czerwca 1982 r. należał do Ruchu Młodej Polski. W lutym 1981 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 r., jako działacz „S" przeszedł do konspiracji, w której był zaangażowany do czerwca 1989 r.. W czerwcu 1986 r. został członkiem warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej. Współpracował z ks.

Stanisławem Małkowskim. Kolportował prasę podziemną, m.in.: „Tygodnik Mazowsze", „Tygodnik Wojenny", „Biuletyn Dolnośląski, „Solidarność Walczącą". Obsługiwał sitodruk, wytwarzał kartki i znaczki okolicznościowe. Tworzył okładki do kaset magnetofonowych, videofonowych oraz plakaty i transparenty. Działał także przy warszawskiej parafii św. Anny, gdzie od 1979 blisko współpracował z ks. Jerzym Popiełuszką. Brał udział w wielu antyreżimowych manifestacjach, pomagał w organizowaniu uroczystości rocznicowych i mszy za Ojczyznę.

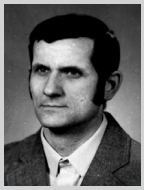

Kozik Henryk, ur. 19 lutego 1948 r. w Starachowicach.
(Sanok, Krosno)

W 1972 rozpoczął pracę na stanowisku kontrolera jakości w Sanockiej Fabryce Autobusów „Polmo-Autosan". We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", gdzie objął funkcję przewodniczącego Komisji Wydziałowej na Wydziale Służby Utrzymania Ruchu w „Autosanie", a następnie wszedł w skład Regionalnej Komisji Rewizyjnej NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego zorganizował na terenie Sanoka i Zasławia grupę działaczy Solidarności, która kolportowała wydawnictwa podziemne, organizowała akcje plakatowe i malowała hasła antyreżimowe na murach. W następstwie tej działalności 13 maja 1982 r. został zatrzymany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Załężu k. Rzeszowa. Przebywał tam od 15 maja do 10 lipca 1982 r. Po zwolnieniu z internowania kontynuował działalność podziemną, nawiązując kontakty m.in. z przedstawicielami Solidarności Walczącej oraz Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk. Nadal kolportował wydawnictwa podziemne. Jako podejrzany o nielegalną działalność został zatrzymany na 48 godzin i przesłuchany przez funkcjonariuszy SB. Prokuratura Rejonowa w Sanoku prowadziła przeciwko niemu postępowanie. Warunkowo je umorzono 27 grudnia 1985 r. Kontynuował działalność opozycyjną do 1989 r. Współpracował m.in. z Duszpasterstwem Ludzi Pracy przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Krośnie. Był sygnatariuszem oświadczenia o ujawnieniu działalności Solidarności w woj. Krośnieńskim z 31 sierpnia 1988 r.. 3 października 1988 r. złożył dyrektorowi „Autosanu" oświadczenie o wznowieniu działalności Solidarności na terenie fabryki. W 1989 wszedł w skład Prezydium Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność" w Krośnie. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 131/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kozłowska Ewa, ur. w 1953 r. w Bytomiu.
(Dolny Śląsk)

Działała pod pseudonimami: Awa i Czarna Ewka. Użyczyła swojego mieszkania dla osób ukrywających się w pierwszych miesiącach stanu wojennego, w tym m.in. Kornelowi Morawieckiemu. Również w jej mieszkaniu odbywały się spotkania konspiracyjne z przedstawicielami miast z poza regionu. Po zdekonspirowaniu mieszkania w konsekwencji zeznań Kazimierza Klementowskiego została aresztowana. W trakcie przesłuchań nikogo nie wydała. Po wyjściu z więzienia działała w strukturach kolportażowych Solidarności Walczącej. Kolportowała także wydawnictwa podziemne na teren Kujaw.

Kożuch Ryszard, ur. w 1936 r. w Józefówce.
(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimami I 23 oraz Kloss. Był zaangażowany w tworzenie struktur Solidarności w środowisku wrocławskich architektów. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w strukturach kolportażowych podziemnego czasopisma „Z Dnia na Dzień". Pomagał finansowo, przekazywał informacje. Od połowy 1982 r., ściśle współpracował z Solidarnością Walczącą, zwłaszcza z grupą Zofii Maciejewskiej. W 1984 został aresztowany. Po wyjściu na wolność wrócił do aktywnej działalności konspiracyjnej. Został członkiem Solidarności Walczącej.

Był rozpracowywany przez SB w operacji o kryptonimie „Kułag-Pacierz".

Kras Genowefa, ur. w 1942 r. w Chotczy Dolnej.
(Dolny Śląsk)

1 września 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność" w ZPO „Intermoda" we Wrocławiu. W latach 1981–1989 uczestniczyła w działalności konspiracyjnej. Od 1981 wspomagała osoby represjonowane, brała także udział w antyreżimowych demonstracjach ulicznych. W jej mieszkaniu drukowano ulotki i przechowywano prasę niezależną. W latach 1982–1984 były to m.in. pisma RKS, SW i ugrupowań młodzieżowych, w tym „Młodzież" i „Impuls". W 1984 po aresztowaniu jednego z drukarzy wraz z synem drukowała „Z Dnia Na Dzień". Robiła to do 13 grudnia 1984 r., kiedy to w jej mieszkaniu przeprowadzono rewizję i aresztowano syna Waldemara Krasa. Służba Bezpieczeństwa nachodziła mieszkanie wielokrotnie.

Mimo to aż do czerwca 1989 r. przepisywano tam matryce, opracowywano makiety do pism niezależnych i organizowano spotkania konspiracyjne. Brała udział w kampanii wyborczej w 1989. Po 1990 pracowała w ZPO „Intermoda", aż do dnia przejścia na emeryturę.

Kras Waldemar, ur. 14 maja 1967 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1982 rozpoczął naukę w ZSZ Mechaniczno–Elektrycznej we Wrocławiu. W 1987 ukończył wrocławskie Technikum Mechaniczne. W latach 1976–1979 należał do ZHP. W 1981 uczestniczył w akcjach plakatowania Solidarności. W dniu wprowadzenia stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. brał udział w starciach ulicznych z ZOMO pod siedzibą ZR Dolny Śląsk. Jako uczeń szkoły podstawowej, razem z kilkoma kolegami, założył organizację o nazwie Grupa Patriotów Polskich, która m.in. w styczniu 1982 r. obrzuciła kamieniami komisariat MO przy ul. Grunwaldzkiej we Wrocławiu. Na przełomie lat 1981 i 1982 uczestniczył w akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach, ulotkowych i rozwieszania transparentów. Od 1982 był zaangażowany w druk podziemnego czasopisma „Młodzież", współpracował także z Polską Niezależną Organizacją Młodzieżową. Wielokrotnie brał udział w antyreżimowych demonstracjach ulicznych we Wrocławiu. W latach 1983–1986 był wydawcą i redaktorem naczelnym młodzieżowego podziemnego pisma „Impuls", organizował również szkolenia drukarzy. W 1984 drukował „Z Dnia na Dzień". 13 grudnia 1984 r. Został aresztowany. Tego samego dnia SB zlikwidowała jego drukarnię, rekwirując duże ilości materiałów poligraficznych. Do 15 stycznia 1985 r. był przetrzymywany w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. Został zwolniony w wyniku poręczenia udzielonego mu przez Klub Sportowy Juvenia, w którym trenował judo. 22 maja 1985 r. wyrokiem Sądu Rejonowego we Wrocławiu-Śródmieściu został skazany na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 4 lata. Wyrok ten uniemożliwił mu naukę w Pedagogicznym Studium Technicznym. W 1986 został wydawcą i drukarzem ostatniego numeru czasopisma „Szkoła Podziemna". W tym samym roku został również jednym z liderów Międzyszkolnego Komitetu Oporu. W latach 1986–1987 był redaktorem naczelnym i graficznym oraz autorem (ps. E. Graf) dwutygodnika MKO „Szkoła". Współpracował z redakcją „Szkoły" do 1988 r. Od 1987 brał udział w happeningach Pomarańczowej Alternatywy. Wydawał też podziemne pismo „Proletariusz", ulotki dla PA sygnowane przez MKO, jak również pismo anarchistyczne „Nieregularnik Nieokreślony". W la-

tach 1988–1989 pełnił funkcję redaktora i drukarza podziemnego pisma „Hej. Informator uczniowski" oraz pisma MKO i Ruchu WiP „MON STOP". Razem z Piotrem Buzarem założył Agencję Fonograficzną Akcent. W okresie od czerwca 1988 r. do maja 1989 r. razem z Piotrem Zagrodnym redagował czasopismo poligrafów „Informator. TKZ «S» Wrocławskich Zakładów Graficznych". W sierpniu 1988 r. został współwydawcą (m.in. ze Sławomirem Niećką, Mariuszem Mieszalskim) „IS. Informatora Strajkowego", a w 1989 miesięcznika „Akapit. Ogólnopolski miesięcznik poligrafów", organu Tymczasowej Krajowej Komisji Koordynacyjnej Pracowników Poligrafii „S" wydawanego we Wrocławiu. W 1989 drukował pismo „Negocjacje. Serwis Informacyjny RKW «S» Dolny Śląsk", a także – wraz z Maciejem Furmankiem – redagował nr 1 pisma „Energetyk Elektrociepłownia-Wrocław". Od sierpnia 1989 r. był też współpracownikiem ostatniego z tytułów. Także w r. 1989 uczestniczył w kampanii wyborczej KO „Solidarność". Od 1992 prowadzi działalność gospodarczą. Jest współredaktorem książki *Międzyszkolny Komitet Oporu*.

Krawczyk Jadwiga, ur. w 1942 r. w Wilnie.
(Trójmiasto)

W 1980 została członkiem NSZZ „Solidarność" i pełniła funkcję sekretarza Komisji Zakładowej przy Zarządzie WSS „Społem" w Gdańsku. 16 grudnia 1981 r. zatrzymana za udział w strajku w Stoczni Gdańskiej i osadzona w areszcie KMMO w Starogardzie Gdańskim. 18 grudnia kolegium ds. wykroczeń w Starogardzie Gdańskim wymierzyło jej karę 3 miesięcy pozbawienia wolności. 17 lutego 1982 r. wyszła na wolność i wróciła do działalności podziemnej, angażując się w druk i kolportaż ulotek na terenie Gdańska. 15 maja 1982 r. została aresztowana pod zarzutem przechowywania i kolportażu materiałów bezdebitowych. 25 maja osadzona w Areszcie Śledczym w Koszalinie. Proces w jej sprawie toczył się przed Sądem Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, który wyrokiem z 20 lipca 1982 r. uniewinnił ją od zarzucanych czynów. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 207/2017 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Krementowski Wiesław Karol, ur. 2 stycznia 1940 r. w Jaśle.
(Trójmiasto)

W 1958 ukończył Technikum Przemysłu Okrętowego w Gdańsku. W latach 1958–1960 pracował w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdy-

ni oraz w Stoczni Północnej w Gdańsku. W latach 1960–1962 odbył zasadniczą służbę wojskową. W latach 1963–1965 studiował w Wyższej Szkole Marynarki Wojennej w Gdyni. W latach 1965–1982 był zatrudniony w Gdańskich Zakładach Elektronicznych Unimor. W październiku 1956 r. brał udział w wiecach studenckich na Politechnice Gdańskiej. W marcu 1968 r. uczestniczył w demonstracjach ulicznych oraz w wiecach studenckich na PG. W grudniu 1970 r. był uczestnikiem demonstracji ulicznych w Gdańsku. W okresie od grudnia 1970 r. do lutego 1971 r. brał udział w strajkach i w wiecach w GZE Unimor. W latach 1978–1980 współpracował z WZZ Wybrzeże i ROPCiO. Kolportował także niezależne pisma, w tym m.in. „Robotnika". W latach 1965–1980 był członkiem Rady Zakładowej ZZ Metalowców w Unimorze, w latach 1978–1980 przewodniczącym Rady Oddziałowej. W sierpniu 1980 r. współorganizował tam strajk, został także delegatem do MKS w Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Od września 1980 r. należał do NSZZ „Solidarność", pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego w Unimorze, następnie KZ. W lipcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Gdańskiego, członkiem ZR oraz przewodniczącym KK Zakładów Przemysłu Elektronicznego. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. do października 1982 r. pozostawał w ukryciu. W styczniu 1982 r. zwolniono go z pracy. Do 1989 r., pozbawiony możliwości zatrudnienia, pracował wówczas dorywczo w ogrodnictwie. W latach 1982–1989 był współzałożycielem i przewodniczącym TKZ „S" w Unimorze oraz redaktorem i autorem artykułów w piśmie TKZ „Solidarny", które było kolportowane w GZE Unimor. Zajmował się również drukiem pisma „Poza Układem", redagowanego przez Joannę Gwiazdę. W październiku 1984 r. był jednym z sygnatariuszy apelu do mieszkańców regionu gdańskiego, wzywającego do manifestowania żałoby po śmierci ks. Jerzego Popiełuszki. W 1985 został członkiem trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej, w 1989 członkiem KO w Gdańsku-Wrzeszczu. W 1989 przywrócono go do pracy w GZE Unimor. W latach 1997–2000 był rencistą. W 2000 przeszedł na emeryturę.

Kresa Mariusz, ur. w 1965 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1984 ukończył Liceum Gastronomiczne we Wrocławiu. W 1989 ukończył Policealne Studium Ekonomiczno-Administracyjne tamże. W połowie lat 80. studiował kulturoznawstwo na Uniwersytecie Wro-

cławskim. Jako ministrant w parafii św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu miał kontakt z osobami z Solidarności, które należały do prowadzonego przy tejże parafii Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 r. brał udział w starciach z ZOMO, w kolportażu prasy podziemnej, w akcjach ulotkowych, w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach oraz demonstracji organizowanych przez wrocławskie podziemie. W trakcie jednej z nich, 10 listopada 1982 r., został zatrzymany i skazany na karę 1 miesiąca aresztu, zamienionego na karę grzywny. Wówczas groziło mu także usunięcie ze szkoły; nie doszło jednak do tego dzięki interwencji jego wychowawcy. W 1982 był współzałożycielem organizacji Młodzieżowej Jednostki Oporu (MJO). Organizował akcje propagandowe i sabotażowe (wybijanie okien agentom SB, wysyłanie ostrzeżeń funkcjonariuszom aparatu przemocy). W lutym 1983 r. został zatrzymany w czasie rozklejania ulotek. Był kilkakrotnie pobity przez funkcjonariuszy MO i SB oraz skazany przez kolegium ds. wykroczeń na karę 3 miesięcy aresztu z zamianą na grzywnę (zapłaconą przez Arcybiskupi Komitet Charytatywny). Po rozbiciu przez SB struktury MJO, był drukarzem i kolporterem prasy podziemnej i ulotek, m.in. we współpracy z działaczami Solidarności i Solidarności Walczącej. W lutym 1985 r., w trakcie odbywania zastępczej służby wojskowej w Obronie Cywilnej, został zatrzymany podczas demonstracji Solidarności, a następnie w ramach represji karnie z OC usunięty. W lipcu 1986 r. zatrzymany po demonstracji we Wrocławiu i osadzony w Areszcie Śledczym. Otrzymał wówczas sankcję prokuratorską – był oskarżony o czynną napaść na funkcjonariusza MO – jednak sprawę umorzono na mocy amnestii. W styczniu 1987 r. został skazany przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny wysokości 25 000 zł za rozrzucanie ulotek MKO w Domu Towarowym „Renoma". 3 maja 1987 r. zatrzymany po mszy św. za Ojczyznę przy al. Pracy we Wrocławiu i brutalnie pobity przez SB w czasie przesłuchania na komendzie. Od października 1987 r. należał do redakcji niezależnego pisma „BIUST. Biuletyn Informacyjny Uczniów Szkół Technicznych" i działał w strukturach Międzyszkolnego Komitetu Oporu. W 1988. próbował stworzyć w Zespole Szkół Ekonomiczno-Administracyjnych we Wrocławiu wewnątrzszkolną organizację opozycyjną. Organizował akcje ulotkowe i plakatowe oraz akcje malowania antyreżimowych haseł na murach, co spowodowało wszczęcie w tej sprawie śledztwa przez SB.

Krotliński Jarosław, ur. 12 czerwca 1968 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego przyłączył się do działalności konspiracyjnej, w ramach której uczestniczył w akcjach ulotkowych oraz akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach. Brał udział w organizacji antyrządowej demonstracji w Kłodzku 31 sierpnia 1982 r. Uczestniczył także w manifestacjach antykomunistycznych na ulicach Wrocławia. W 1984 nawiązał współpracę z Solidarnością Walczącą. W latach 1984–1986 podczas wyjazdów zagranicznych do RFN wypełniał zadania kurierskie. W Monachium kontaktował się z Radiem Wolna Europa. W 1987 zaczął kierować działalnością wrocławskich Grup Wykonawczych Solidarności Walczącej. W tym samym roku został członkiem Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Uniwersytecie Wrocławskim. W czasie studiów współtworzył Akcję Studencką Solidarności Walczącej i czasopismo „Kontra". Brał udział w przerzucie sprzętu poligraficznego z Norwegii do Polski. Podczas strajku na Uniwersytecie Wrocławskim w 1988 prowadził nasłuch radiowy na częstotliwościach wykorzystywanych przez funkcjonariuszy SB. W latach 1988–1989 współorganizował kilka demonstracji we Wrocławiu. W okresie 1989–1990 współorganizator, autor programu i przewodniczący Klubu Myśli Politycznej Wolni i Solidarni, w latach 1990–1991 należał do Partii Wolności, od 1994 do 2002 prowadził własną działalność gospodarczą. W latach 1998–2002 odbył aplikację adwokacką, a od 2002 zaczął prowadzić własną kancelarię. Za swoją działalność konspiracyjną w 2016 otrzymał Krzyż Wolności i Solidarności, a rok później, decyzją Prezydenta RP – nr 223/2017 – otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Krowiński Waldemar Sławomir, ur. 19 lutego 1961 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Ukończył Akademię Muzyczną im. K. Lipińskiego we Wrocławiu, Wydział IV Teoretyczno-Pedagogiczny. Prowadził jako dyrygent i kapelmistrz jedyną na Dolnym Śląsku Harcerską Orkiestrę Dętą złożoną z licealistów i dzieci z podstawówki z Hufca Stare Miasto im. Zawiszy Czarnego. Do Solidarności Walczącej wstąpił w lipcu 1982 r. Przysięgę złożył w tzw. Kornelówce. Po uzgodnieniu swojej działalności z Kornelem Morawieckim, miał za zadanie utworzyć tzw. 3 linię. Miało to być na wypadek wsypy, a metody te polegały na stosowaniu „wyrafinowanych" metod. Działań siłowych w sytuacji, kiedy metody SB wobec SW czy podczas demonstracji

ulicznych zostałyby zbrutalizowane. Chodziło o szybką reakcję i wystraszenie zarówno SB, jak i aparatu sądowniczego. Jeżeli ucierpiałaby jedna osoba z opozycji, wtedy minimum trzy osoby z aparatu represji miały „oberwać". W tym celu kilka zespołów, tzw. pewniaków, miało przygotowane mundury milicyjne oraz wojskowe w stopniu kapitana z „ostrym osprzętowaniem".

Król Jan, ur. 24 czerwca 1946 r. w Seefeld.
(Nowa Sól)

W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" w „Dozamet" w Nowej Soli. Brał udział w akcjach zbiórek pieniędzy oraz paczek żywnościowych dla osób internowanych i ich rodzin. Rozprowadzał ulotki, był także łącznikiem pomiędzy drukarnią a zakładem pracy. W jego mieszkaniu trzykrotnie przeprowadzano rewizję. Był rewidowany również w swoim miejscu pracy. Działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii pw. św Antoniego w Nowej Soli. W trakcie pielgrzymek rozprowadzał wydawnictwa podziemnej Solidarności. W 1986 został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej.

Kruk Cezary, ur. 5 sierpnia 1962 r. w Nałęczowie.
(Puławy, Lublin)

W działalność konspiracyjną zaangażował się jeszcze na studiach. Współpracował m.in. z Solidarnością Walczącą. Kolportował wydawnictwa podziemne, takie, jak „Tygodnik Mazowsze", „Z Dnia na Dzień" oraz wydawnictwa Solidarności Walczącej. W związku z powyższą działalnością SB wszczęła wobec niego Sprawę Operacyjnego Rozpracowania [SOR], którą zarejestrował ponownie Wydział III WUSW w Olsztynie do nr OI 18019 w ramach SOR o kryptonimie „Wiktoria II". 12 czerwca 1987 r., podczas wizyty w Polsce papieża Jana Pawła II, został zatrzymany w trakcie zajść ulicznych na 48 godzin, pobity pałką gumową. Rozpracowanie Cezarego Kruka przez SB zakończyło się w związku z ukaraniem go przez Kolegium Rejonowe ds. Wykroczeń przy Prezydencie Miasta Olsztyna. Wydział Śledczy WUSW w Olsztynie 30 marca 1987 r. skierował do tego kolegium zatwierdzony przez Prokuraturę Rejonową w Olsztynie wniosek o ukaranie za to, że „w okresie od. 1986 do 2 marca 1987 r. w Olsztynie, nie mając zezwolenia, sporządzał, przechowywał i rozpowszechniał nielegalne wydawnictwa i publikacje". Kolegium orzeczeniem z 16 kwietnia 1987 r. ukarało go grzywną w wysokości 50 000 zł, przepadkiem wydawnictw i publi-

kacji na rzecz WUSW w Olsztynie oraz 1000 zł za koszty postępowania. 13 maja 1987 r. kolegium ds. wykroczeń przy Wojewodzie Olsztyńskim utrzymało postanowienie kolegium I instancji w mocy. Cezary Kruk był redaktorem naczelnym pisma Konfederacji Polski Niepodległej Rejon Puławy „Orlik" wydawanego od marca 1989 r. do przełomu lat 1989/1990.

Krusińska Teresa, ur. 8 listopada 1952 r. w Skajsterach k. Wilna.
(Dolny Śląsk)

W 1958 została repatriowana do Polski. W 1977 ukończyła Technikum Energetyczne we Wrocławiu. W latach 1972–1975 pracowała jako referentka w Zakładzie Doświadczalnym Automatyki Energetycznej we Wrocławiu. Od lipca do października 1975 r. pozostawała bez zatrudnienia. Następnie, do 1979, pracowała jako monter, brygadzistka i pracownik biurowy w Dolnośląskich Zakładach Elektronicznych Centrum Unitra-Dolam we Wrocławiu. W latach 1979–1985 była sprzedawczynią w RSW Prasa–Książka–Ruch tamże. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". W latach 1982–1990 była zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W latach 1982–1983 współorganizowała z mężem Janem zespół Radia SW. W latach 1983–1990 była redaktorem Radia SW, spikerką, współorganizatorką emisji audycji w różnych częściach Polski, głównie we Wrocławiu. Od 1984 pełniła funkcję kierownika w redakcji Radia SW. W latach 1985–1986 była zatrudniona jako sekretarka we wrocławskim Biurze Tłumaczeń Technicznych. W latach 1986–1987 współpracowała z mężem w prowadzonym przez niego zakładzie naprawy telewizorów Tele-radiomechanika. Od 2010 należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. Została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Krusiński Jan, ur. 10 marca 1953 r. w Łodzi, zm. 24 listopada 2008 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W połowie lat 70. ukończył Technikum Energetyczne we Wrocławiu. W latach 1972–1975 pracował jako galwanizer we wrocławskiej Fabryce Maszyn Rolniczych Agromet-Pilmet. W okresie 1975–1983 był zatrudniony jako ustawiacz urządzeń w Centrum Naukowo-Produkcyjnym Podzespołów i Urządzeń Elektronicznych Unitra-Dolam we Wrocławiu. W sierpniu 1980 r. wziął udział w strajku solidarnościowym z robotnikami Wybrzeża na terenie zakładu. Od września 1980 r. w NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–15 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku w swoim zakładzie pracy. Od grudnia 1981 r. do marca 1982 r.

drukował podziemne pismo „Solidarność Dolnośląska". 4 marca 1982 r. został zatrzymany, a 6 marca internowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym we Wrocławiu i Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 29 kwietnia został zwolniony z internowania. Od sierpnia 1982 r. do 1990 należał do Solidarności Walczącej. Uczestniczył w przygotowaniach do protestów ulicznych, m.in. manifestacji w rocznicę Porozumień Sierpniowych 31 sierpnia 1982 r. W latach 1982–1983 współorganizował z żoną Teresą zespół Radia SW. 5 listopada 1982 r. został powołany do wojskowego obozu specjalnego w Rawiczu. W grudniu 1982 r., bez przepustki, opuścił jednostkę i po zakończeniu służby wojskowej 2 lutego 1983 r. zatrzymany i ukarany 14-dniowym aresztem wojskowym. 16 lutego 1983 r. został zwolniony z aresztu, a następnie, też w lutym, z pracy. W latach 1983–1991 w swoim mieszkaniu prowadził zakład naprawy telewizorów Tele-radiomechanika we Wrocławiu, który był zarazem warsztatem, w którym montował sprzęt radiowy dla SW. Do 1984 drukował podziemne pisma i organizował kolportaż z Warszawy do Wrocławia. W 1983 działał w Radiu SW z Wiesławem Cupałą: od kwietnia 1984 r. do kwietnia 1990 r. jako szef. Razem m.in. z Teresą Krusińską, Krzysztofem Witczakiem, Januszem Lewandowskim i Janem Lubkiewiczem (do 1984) nadał około 500 emisji, głównie we Wrocławiu, ale także w Warszawie (m.in. w Ursusie), Bytomiu, Jastrzębiu-Zdroju, Katowicach, Opolu, Łodzi, Rzeszowie, Poznaniu, Lublinie, Szczecinie, Gdańsku, Sopocie, Przemyślu, w okolicach Zakopanego (m.in. z Gubałówki). W latach 1983–1988 był kilkakrotnie zatrzymywany. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

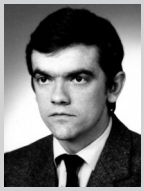

Krzemiński Marian, ur. 23 lipca 1960 r. w Radzyniu Chełmińskim.
(Dolny Śląsk)

Na początku lat 80. studiował na Wydziale Podstawowych Problemów Techniki na Uniwersytecie Wrocławskim. 8 kwietnia 1981 r. wstąpił do Niezależnego Zrzeszenia Studentów. W nocy z 2 na 3 maja 1982 r., wraz z grupą studentów ze swojego wydziału, zawiesił flagę Solidarności na iglicy wrocławskiej. Po tym wydarzeniu już w czerwcu 1982 r. z rekomendacji Jacka Leśkowa został przedstawiony Hannie Łukowskiej–Karniej. Za jej pośrednictwem uczestniczył w spotkaniach z Kornelem Morawieckim i innymi założycielami SW. Został zaprzysiężony jako członek tej organizacji. Początkowo uczestniczył w różnych akcjach, w tym w pierwszych próbach nadawania sygnału radiowego z nadajników dostarczanych przez Jana Pawłowskiego oraz w kolportażu wydawnictw podziemnych na tere-

nie Dolnego Śląska (Głogów, Lubin, Nowa Sól, Brzeg). W okresie późniejszym był dublerem Kazimierza Klementowskiego, uczestnicząc między innymi w dostarczaniu matryc, druku i kolportażu wydawnictw SW. Współpracował aktywnie z Zofią Maciejewską i jej strukturą. Po raz pierwszy został zatrzymany 14 grudnia 1983 r. w kotle przy ul. Białowieskiej 21 we Wrocławiu, a następnie 13 stycznia 1984 r. w Głogowie, skąd został przewieziony do Aresztu Śledczego na Podwalu we Wrocławiu. Wkrótce przeniesiony do aresztu na Świebodzkiej, gdzie przebywał do 16 lipca, kiedy to zwolniono co najmniej 22 członków SW na mocy ustawy o amnestii z 21 lipca 1984 r. W trakcie aresztowań odmawiał wszelkich zeznań. Po wyjściu z aresztu jako zdekonspirowany członek SW kontynuował działalność głównie pod nadzorem Wojciecha Myśleckiego. Po powrocie do Głogowa i podjęciu pracy w KGHM w 1985 odtwarzał struktury NSZZ „Solidarność" Zagłębia Miedziowego i był aktywnym członkiem związku, w tym również delegatem na II Krajowy Zjazd.

Krzyżanowski Henryk, ur. 28 stycznia 1946 r. w Sieradzu.
(Poznań)

W 1964 ukończył studia w zakresie romanistyki na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w 1974 anglistykę na tej samej uczelni. W 1981 uzyskał stopień doktora z filologii angielskiej. W marcu 1968 r. uczestniczył w antyreżimowych manifestacji studenckich. W latach 70. miał kontakt ze środowiskami opozycyjnymi. Od 1976 kolportował wydawnictwa niezależne, w tym m.in. „Biuletyn Informacyjny" KOR/KSS KOR oraz publikacje Instytutu Literackiego w Paryżu. W latach 1969–1974 pracował jako nauczyciel w I LO im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. W latach 1974–1986 był zatrudniony w Instytucie Filologii Angielskiej UAM. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", wszedł w skład Komitetu Założycielskiego, a następnie KZ na UAM. W lipcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Wielkopolska. Był członkiem ZR. Na przełomie września i października 1981 r. był delegatem na I KZD. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 16 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Gębarzewie. Wziął tam udział w kilkudniowej głodówce. Został zwolniony 5 lipca 1982 r. Od 1982 współpracował z TKZ na UAM i TZR. W latach 1986–1989 należał do Solidarności Walczącej. Był członkiem redakcji „Czas Kultury". W latach 1982–1989 kolportował wydawnictwa podziemne, w tym: „Solidarność Walczącą, „Czas Kultury", „Kulturę Niezależną", „Tygodnik Mazowsze" oraz książki wydawnictw

NOWA, CDN, Suplement, Errata, Krąg. W latach 1983–1987 kolportował podziemne kasety audio i wideo z punktu kolportażowego Janusza Weissa. Był współorganizatorem akcji szkoleniowo-oświatowych, ulotkowych, protestacyjnych oraz mszy za Ojczyznę. Zbierał składki na działalność związkową, wydawniczą i pomoc dla represjonowanych. W latach 1986–1990 pracował jako kierownik metodyczny w Prywatnej Szkole Języków Obcych „Lektor" w Poznaniu. W 1989 należał do poznańskiego KO „S", gdzie pełnił funkcję rzecznika prasowego. W 2011 przeszedł na emeryturę, kontynuuje pracę tłumacza.

Od 28 grudnia 1981 r. był rozpracowywany przez Wydz. III-1 KW MO/WUSW w Poznaniu w ramach SOS o kryptonimie „Uzdrowiciele", a od 19 lipca 1983 r. do 17 grudnia 1986 r. w ramach KE o kryptonimie „Hrabia".

Krzyżański Andrzej, ur. 19 października 1949 r. w Rogoźnie.
(Konin)

Współpracownik konińskich struktur Solidarności Walczącej. Był członkiem NSZZ „Solidarność" w Hucie Aluminium Konin. W styczniu 1982 r. został oskarżony o to, że „18 grudnia 1981 r. w Koninie po ogłoszeniu stanu wojennego w PRL, działając w celu osłabienia gotowości obronnej PRL, wywiesił na terenie Huty Aluminium w Koninie dwie ręcznie napisane ulotki zawierające fałszywe wiadomości, mogące osłabić gotowość obronną PRL oraz wywołać niepokój publiczny lub rozruchy". Wyrokiem Sądu Wojsk Lotniczych w Poznaniu z 13 stycznia 1982 r. został skazany na 3 lata pozbawienia wolności. Postanowieniem z 19 listopada 1982 r. Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu udzielił mu przerwy w odbywaniu kary na okres 6 miesięcy. Uchwałą Rady Państwa z 12 maja 1983 r. został warunkowo zwolniony z odbywania reszty kary. Postanowieniem Sądu Wojsk Lotniczych w Poznaniu z 11 sierpnia 1983 r. darowano mu karę na mocy przepisów amnestii. Po wyjściu na wolność kolportował nielegalne wydawnictwa oraz sporządzał antyreżimowe ulotki, które później rozrzucał. W 1985 został tymczasowo aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Poznaniu. Był podejrzany o to, że „od października 1984 r. do października 1985 r. w Koninie, działając czynem ciągłym, rozpowszechniał nielegalne wydawnictwa zawierające treści szkalujące ustrój i naczelne organy PRL, a nadto jest autorem nielegalnego wydawnictwa pt. »Robotnik«." Wyrokiem Sądu Rejonowego w Koninie z 22 kwietnia 1986 r. został skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności. Postanowieniem Sądu Woje-

wódzkiego w Koninie z 13 sierpnia 1986 r. umorzono wobec niego postępowanie na zasadzie przepisów amnestii. Od września 1989 r. był ponownie obserwowany przez SB jako osoba podejrzana o ekstremizm.

Kubasiewicz-Houée Ewa, ur. 21 lipca 1940 r. w Poznaniu.
(Trójmiasto)

W 1969 ukończyła studia polonistyczne na Uniwersytecie Gdańskim, a w 1976 studia podyplomowe z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na tej samej uczelni. W latach 1969–1982 pełniła funkcję kierownika Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów w Bibliotece Głównej Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni, od 1976 była również kustoszem dyplomowanym tamże. Taterniczka. W 1980. współpracowała z WZZ Wybrzeża. W sierpniu 1980 r. uczestniczyła w strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność", była również inicjatorką i współzałożycielką Tymczasowego Komitetu Założycielskiego oraz wiceprzewodniczącą KZ w WSM, odpowiedzialną za prasę i wydawnictwa. W lipcu 1981 r. była delegatem na I WZD Regionu Gdańskiego, członkinią ZR, związaną z opozycyjną wobec Lecha Wałęsy grupą skupioną wokół Andrzeja Gwiazdy. 29 listopada 1981 r. w proteście przeciw metodom kierowania Związkiem przez Lecha Wałęsę odeszła z ZR. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–16 grudnia 1981 r. brała udział w strajku w WSM. Następnie w ukryciu, razem z Jerzym Kowalczykiem, sporządzili ulotkę nawołującą społeczeństwo do oporu wobec stanu wojennego i wspólnie podpisali ją imieniem i nazwiskiem. 20 grudnia 1981 r. została aresztowana. 3 lutego 1982 r. została skazana (w procesie z synem Markiem Czachorem, a także z Cezarym Godziukiem, Krzysztofem Jankowskim, J. Kowalczykiem, Wiesławą Kwiatkowską, Sławomirem Sadowskim, Jarosławem Skowronkiem i Władysławem Trzcińskim) wyrokiem Sądu Marynarki Wojennej w Gdyni na 10 lat więzienia i 5 lat pozbawienia praw publicznych. Był to najwyższy wyrok w kraju, jaki w stanie wojennym zapadł wobec opozycjonisty. Została osadzona w ZK w Gdańsku, a następnie przeniesiona do Bydgoszczy-Fordonu i Grudziądza. W kwietniu 1982 r. została ogłoszona przez Amnesty International więźniem miesiąca. Napisała w tym czasie list otwarty z więzienia zatytułowany *Do moich przyjaciół*, w którym apelowała, by nikt nie prosił przewodniczącego Rady Państwa o łaskę dla niej, bo jej nie przyjmie. 25 kwietnia 1983 r. SN Izby Wojskowej zmniejszył wyrok wobec Ewy Kubasiewicz do 3 lat pozbawienia wolności. 6 maja

została zwolniona na przerwę w odbywaniu kary ze względu na stan zdrowia. 28 lipca tego samego roku została objęta amnestią. W 1983 wstąpiła do Solidarności Walczącej. W 1984 zainicjowała i współorganizowała – razem z Zofią Kwiatkowską i Andrzejem Kołodziejem – Oddział Trójmiasto SW. Weszła w skład Komitetu Wykonawczego tej organizacji. Redagowała pierwszy numer czasopisma „Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto". W 1984 na zaproszenie Amnesty International wyjechała na 4 miesiące do Francji. W latach 1986–1988 była zatrudniona w Bibliotece Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku. Od 31 stycznia 1988 r. przebywała na emigracji we Francji, będąc tam koordynatorem przedstawicielstw SW na Zachodzie. W czerwcu 1988 r. razem z Kornelem Morawieckim wyjechała do Stanów Zjednoczonych w celu pozyskania pomocy na działalność SW. W latach 1988–1992 pracowała w Bibliotece Polskiej w Paryżu. Od 1992 była zatrudniona w Wydziale Spraw Międzynarodowych Rady Generalnej departamentu Cotes d'Armor w Bretanii. Współpracowniczka dwóch stowarzyszeń działających na rzecz polskich dzieci: Lumière des Enfants oraz Les Enfants de la Baltique. Ewa Kubasiewicz–Houée w 2007 została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 7 grudnia 1984 r. do 4 lipca 1989 r. była rozpracowywana przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku m.in. w ramach SOR o kryptonimie „Gniazdo".

Kubasiewicz Marek, ur. 22 czerwca 1943 r. w Warszawie.
(Trójmiasto)

Działał pod pseudonimem Duży. Do Solidarności wstąpił we wrześniu 1980 r. Po 13 grudnia 1981 r. zaczął działać w konspiracji. Od 23 sierpnia 1982 r. był rozpracowywany w ramach SOR, która została dołączona do SOR „Gdańsk" (prowadzona w okresie od 21 maja 1982 r. do 15 lutego 1984 r.). Następnie przerejestrowano ją na SOR „Gniazdo", prowadzonej od 23 grudnia 1983 r. do 4 lipca 1989 r., a która dotyczyła działalności m.in. Marka Kubasiewicza w Regionalnej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność" Region Gdańsk. Prawdopodobnie w wyniku tego rozpracowania 12 stycznia 1984 r. przeprowadzono w jego mieszkaniu rewizję i odnaleziono ulotki oraz prasę, m.in. „Solidarność", „Latarnię", „Arkę", „Podziemne Pismo Politechniki Gdańskiej", „Solidarność Walczącą", w której działał od 1983. Specjalizował się w druku wymagającym dokładności, precyzji i uwagi. Razem z Aliną Kubasiewicz w 1985 drukował m.in. znaczki pocz-

ty podziemnej oraz broszurę *Sowietyzacja Ludowego Wojska Polskiego,* sygnowaną przez SW Trójmiasto.

W 2006 otrzymał status pokrzywdzonego.

Kubisz Edward Kazimierz, ur. 13 lutego 1945 r. we Włoszczowej.
(Poznań)

W sierpniu 1980 r. brał udział w strajku w Fabryce Automatów Tokarskich Ponar-Wrocław w Pleszewie. Od października 1980 r. działał w strukturach NSZZ „Solidarność". W grudniu tego samego r. objął funkcję przewodniczącego Komisji Zakładowej i uczestniczył w pracach Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej w Pleszewie. W lipcu 1981 r. został członkiem Grupy Negocjacyjnej Zarządu Regionu Wielkopolska Południowa w Kaliszu, powołanej do rozmów z władzami regionu. W marcu 1982 r. był jednym z sygnatariuszy apelu pracowników Pleszewskiej Fabryki Obrabiarek w sprawie uwolnienia internowanych i aresztowanych. Pełnił rolę łącznika między Tajną Komisją Zakładową a MKK w Pleszewie oraz Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej Wielkopolska Południowa w Kaliszu. Prowadził kolportaż podziemnych wydawnictw, w tym m.in.: „Tygodnika Mazowsze", „Woli", „Wolnej Trybuny", „Bez Cenzury", „Gazety Dźwiękowej". Brał również udział w akcjach plakatowych. Działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy oraz w Duszpasterstwie Nauczycieli przy klasztorze ss. Służebniczek w Pleszewie. W latach 1987–1990 współpracował z poznańskim oddziałem Solidarności Walczącej. W 1989 został współredaktorem podziemnego pisma zakładowego „Solidarność. Famot KZ" oraz członkiem Tymczasowej Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej w Pleszewie. W 2014 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 507/2014 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kublicki-Piottuch Witold, ur. w 1938 r. w Równem.
(Katowice)

W latach 1982–1988 był członkiem Regionalnej Komisji Koordynacyjnej Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność". Był również przedstawicielem Grupy Zabrzańskiej – biuletynu „Bibuła". W piwnicy jego domu działała nielegalna drukarnia. Udostępniał swój dom również na zebrania TKK NAZZ „S" organizowanych przez RKW NSZZ „S" w Gliwicach. Był zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych, w tym m.in. LDP -N „Niepodległość", „Tygodnik Mazowsze", „PiK", „WiS", „Szerszeń", „Szeptem", „Bibuła" oraz „Solidarność Walcząca". W 1989 wyemigrował z Polski.

Kubrak Kazimierz Zygmunt, ur. 23 grudnia 1952 r. w Krakowie.
(Kraków)

Po wprowadzeniu stanu wojennego kolportował prasę podziemną oraz uczestniczył w antyreżimowej manifestacji w Krakowie-Nowej Hucie. W związku z udziałem w demonstracji 31 sierpnia 1983 r. został zatrzymany i tymczasowo aresztowany. Zwolniono go 15 listopada 1983 r. Prowadzone przeciw niemu postępowanie karne umorzono na mocy przepisów o amnestii. W latach 1983–1986 był zaangażowany w kolportaż prasy podziemnej wydawanej przez Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży". Związany z Solidarnością Walczącą. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 374/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kucharski Andrzej, ur. 1 stycznia 1946 r. w Rzeszowie, zm. 21 stycznia 2015 r. tamże.
(Rzeszów)

W latach 1965–1968 studiował na Wydziale Metalurgii w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W marcu 1968 r. brał udział w wiecach studenckich na AGH i w związku z tym relegowano go ze studiów. W latach 1968–1970 odbywał zasadniczą służbę wojskową. W latach 1970–1973 pracował w Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Instal w Rzeszowie. W latach 1973–1990 był zatrudniony w rzeszowskim Inwestprojekcie. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność, organizował Komitet Założycielski, a następnie objął funkcję wiceprzewodniczącego KZ w Inwestprojekcie. Był też współorganizatorem MKZ w Rzeszowie. Po wprowadzeniu stanu wojennego został działaczem podziemia. Współorganizował pomoc dla rodzin osób internowanych i kolportował prasę podziemną. 20 lutego 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Załężu k. Rzeszowa. Zwolniono go 1 lipca 1982 r.. Po wyjściu na wolność został współorganizatorem rzeszowskich struktur Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży". Współredagował także wydawany od marca do lipca 1983 r. biuletyn społeczno-polityczny „Informator Rzeszowski". Był współzałożycielem rzeszowskiego oddziału Solidarności Walczącej, do lipca 1989 r. przewodniczącym Komitetu Wykonawczego i koordynatorem kontaktów z SW we Wrocławiu i oddziałami w Warszawie i Łodzi, następnie w Lublinie i Krakowie. W latach 1984–1989 organizował i redagował organ prasowy rzeszowskiej SW zatytułowany „Galicja". W maju 1984 r. został aresztowany. W lipcu tego samego r. zwolniono go na mocy amnestii. Od sierpnia do listopada

był współorganizatorem i redaktorem audycji podziemnego Radia Wolna Polska. W latach 1982–1989 wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin (ostatni raz w grudniu 1988 r.), przesłuchiwany, zastraszany, jego mieszkanie było poddawane rewizjom, pięciokrotnie był również skazywany przez kolegium ds. wykroczeń na kary grzywny. W 1989 był przeciwnikiem porozumień Okrągłego Stołu i zwolennikiem bojkotu wyborów 4 czerwca. W 2006 przeszedł na rentę, a następnie na emeryturę. W 2014 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 19 listopada 1979 r. do 16 lutego 1990 r. był rozpracowywany przez Wydz. IIIA/V KW MO/WUSW w Rzeszowie w ramach SOR o kryptonimie „Exbud". Od 11 października 1980 r. do 3 maja 1984 r. w ramach SO o kryptonimie „Azymut". Od 16 stycznia 1981 r. do 5 lutego 1990 r. w ramach KE o kryptonimie „Klon"/SOR o kryptonimie „Opór". Od 16 grudnia 1981 r. do 26 marca 1983 r. przez Wydz. III KW MO w Rzeszowie w ramach SOR o kryptonimie „Kotwica". Od 20 lutego 1982 r. do 20 kwietnia 1990 r. przez Wydz. V KW MO/WUSW w Rzeszowie w ramach SOR o kryptonimie „Poligraf"/„Ośmiornica'. Od 14 sierpnia 1982 r. do 26 kwietnia 1990 r. w ramach SOR o kryptonimie „Pięść". Od 7 maja 1983 r. do 3 września 1985 r. w ramach SOR o kryptonimie „Pomnik". Od 29 października 1987 r. do 10 marca 1989 r. przez Wydz. VI WUSW w Rzeszowie w ramach SOR o kryptonimie „Kora".

Kuchta Bożena, ur. w 1955 r. w Sopocie.

(Trójmiasto)

Była aktywnie zaangażowana w rozbudowę struktur Solidarności Walczącej. Pracowała przy redakcji technicznej biuletynu „Poza Układem", wydawanego przez Joannę Gwiazdę. Współpracowała i wchodziła w skład redakcji podziemnego czasopisma „Solidarność Walcząca Grupy Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni." Była łączniczką podziemnych struktur Solidarności Walczącej w Trójmieście. Udzielała gościny ukrywającym się działaczom SW.

Kuczyński Marek Józef, ur. w 1969 r. w Zielonej Górze.

(Poznań)

W latach 1985–1989 był kolporterem wydawnictw podziemnej Solidarności, w tym m.in.: ,,Tygodnika Mazowsze", ,,Przewodnika Wiadomości Agencyjnych", ,,Feniksa", ,,KOS-a", ,,Obserwatora Wielkopolskiego", ,,Solidarności Walczącej" oraz wrocławskiego ,,Regionu". Kolporto-

wał również młodzieżowe wydawnictwa niezależne, m.in. ,,Szaniec. Biuletyn Młodzieży Niezależnej" z Gorzowa Wielkopolskiego, ,,Korek. Pismo Ruchu Młodzieży Niezależnej" z Międzyrzecza oraz ,,Liczą się czyny" z Wrocławia. Ostatni z wymienionych tytułów również współredagował. Uczestniczył w akcjach ulotkowych oraz akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach. W latach 1985–1990 współpracował z Ruchem Młodzieży Niezależnej z Gorzowa Wielkopolskiego i Międzyrzecza. W latach 1988–1989 współpracował z wrocławskim i poznańskim oddziałem Solidarności Walczącej. 11 listopada 1986 r. współzakładał Ruch Młodzieży Solidarnej w Sulechowie. W latach 1989–1990 był redaktorem naczelnym czasopisma ,,RMS. Pismo Ruchu Młodzieży Solidarnej", do którego pisał i rysował pod pseudonimem Dalton. W 1989 aktywnie działał na rzecz Komitetu Obywatelskiego ,,Solidarność" w Sulechowie, pomagał także w przygotowaniu czerwcowych wyborów. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 147/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Kudelska-Rusiecka Maria, ur. 11 marca 1939 r. w Wielmoży.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

Działała pod pseudonimem Stokrotka. Pełniła funkcję kolportera i łączniczki między strukturami solidarnościowymi. Udostępniała mieszkanie na spotkania Solidarności Walczącej. Wspomagała drukarzy. Działała w strukturach SW.

Kujawa Helena, ur. w 1945 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W latach 80., w trakcie stanu wojennego i po jego zniesieniu, działała w tajnych strukturach związkowych. Była zaangażowana w kolportaż prasy niezależnej i książek z tzw. drugiego obiegu. Była również łączniczką podziemnych struktur Solidarności Walczącej w Trójmieście, w tym przez długi czas pełniła rolę głównej łączniczki Andrzeja Kołodzieja. Udzielała gościny ukrywającym się działaczom Solidarności Walczącej. Dbała o ich bezpieczeństwo. Zapewniała transport, organizowała spotkania poszukiwanego przez SB Andrzeja Kołodzieja z działaczami innych struktur podziemnych. Wchodziła w skład zorganizowanej przez Zofię Pawłowską grupy kwatermistrzowskiej, w ramach jej działalności organizowała lokale, mieszkania i zaopatrzenie. Była także zaangażowana w pomoc charytatywną osobom represjonowanym.

Kukieła Janusz, ur. 8 lipca 1961 r. w Koninie, zm. 7 lutego 2021 r. tamże.
(Konin)

W 1982 współpracował z Biurem Pomocy Charytatywnej dla internowanych przy kościele św. Wojciecha w Koninie-Morzysławiu prowadzonego przez ks. Stanisława Waszczyńskiego. W latach 1983–1984 należał do Konspiracyjnej Grupy Młodzieżowej w Koninie, udostępniał swoje mieszkanie na tzw. skrzynkę kontaktową. Wielokrotnie był zatrzymywany na 48 godzin i przesłuchiwany. 24 maja 1984 r. został zatrzymany, po czym groźbami i biciem zmuszany do podpisania deklaracji współpracy, której nie podjął. O zdarzeniu powiadomił natychmiast byłego przewodniczącego ZR „S" w Koninie, Ryszarda Stachowiaka, swoich kolegów oraz prokuratora wojewódzkiego w Koninie. W latach 1987–1989 kolportował wydawnictwa podziemne, m.in. „Solidarni–Konin", uczestniczył w akcjach ulotkowych, plakatowych oraz akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach. W okresie 1989–1990 zakładał i przewodniczył konińskiemu oddziałowi Solidarności Walczącej. Był także założycielem i redaktorem naczelnym niezależnego czasopisma „Solidarność Walcząca Oddział Konin".

Kukołowicz Romuald, ur. 18 grudnia 1921 r w Wilnie, zm. 25 kwietnia 2008 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Ekonomista, socjolog, polityk, nauczyciel akademicki. Był żołnierzem Związku Wolnych Polaków, Służby Zwycięstwu Polski, Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej. Został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych. Wojnę zakończył w stopniu porucznika. W 1945 przeniósł się do Łodzi. Ukończył studia na Uniwersytecie Łódzkim. Uzyskał stopień doktora ekonomii i socjologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Był wieloletnim wykładowcą i pracownikiem naukowym KUL. Należał do Komitetu Badań Rejonów Uprzemysłowionych przy prezydium PAN. Od 1949 współpracownik Księdza Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Prymasa Polski, a od 1972 jego osobistym doradcą ds. społecznych i gospodarczych. W sierpniu 1980 r. został delegowany przez Księdza Prymasa Kardynała Wyszyńskiego do strajkujących robotników w Stoczni Gdańskiej. Następnie był jego osobistym delegatem do przewodniczącego NSZZ „Solidarności" Lecha Wałęsy i Komisji Krajowej. W czerwcu 1981 r. podczas zjazdu mazowieckiej Solidarności został wybrany do Zarządu Regionu Mazowsze oraz na delegata I Zjazdu Krajowego Solidarności. W latach 1981–1984 był doradcą Księdza Prymasa Józefa Kardynała Glempa. W okresie stanu wojennego współ-

pracował z solidarnościowym podziemiem, w tym m.in. ze strukturami Solidarności Walczącej. Był przeciwnikiem porozumień Okrągłego Stołu i tzw. polityki grubej kreski. Pełnił funkcję wiceministra pracy i polityki społecznej w rządzie Jana Olszewskiego, a następnie szefował doradcom ministra Jerzego Kropiwnickiego w Centralnym Urzędzie Planowania. W 1997 był jednym z członków ścisłego zespołu organizacyjnego AWS. Po kilku tygodniach, protestując przeciw ustępstwom czynionym przez AWS na rzecz UW, wycofał się z udziału w negocjacjach. W 1999 został odznaczony odznaką Zasłużony Działacz Kultury, w 2007 Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Kula Henryk, ur. 1960 r.
(Dolny Śląsk)

Ukończył studia na Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Działał w strukturach Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Od czerwca do grudnia 1987 r. brał udział w happeningach Pomarańczowej Alternatywy. Od 1983 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W ramach działalności w jej strukturach pełnił rolę kuriera, drukarza wydawnictw podziemnych i ich kolportera. Uczestniczył w wielu antyreżimowych manifestacjach i akcjach protestacyjnych. Był kilkakrotnie zatrzymywany. Współzakładał, wydawał i szefował redakcji periodyku społeczno-kulturalnego „Sumienie". Został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej

Kulawik Mirosław, ur. się 29 czerwca 1944 w Poznaniu, zm. 1 maja 1995 r. tamże.
(Poznań)

W latach 1965–1995 pracował w drukarni Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, zatrudniony na stanowiskach zecera i rewizora maszyn poligraficznych. W okresie tzw. karnawału Solidarności, uczestniczył w zakładaniu NSZZ „Solidarność" na terenie swojego zakładu pracy, będąc jednym z jej najbardziej aktywnych członków. Po wprowadzeniu stanu wojennego dostarczał żywność i pomoc materialną dla rodzin osób internowanych. Był przesłuchiwany przez SB. W jego mieszkaniu kilkakrotnie przeprowadzano rewizje. W latach 80., razem z żoną Cecylią, drukował i kolportował wydawnictwa podziemne. Oboje dostarczali dla podziemnych struktur m.in. papier i farbę drukarską. Jedną z tych struktur była poznańska Solidarność Walcząca. W drukarni podczas nocnych zmian wytwarzano okolicznościowe ulotki, które następnie razem z kolegą i żoną rozrzucali w mieście i pozostawiali w kościołach. W latach 1989–1995 pełnił funk-

cję przewodniczącego NSZZ „Solidarność” w drukarni UAM przy ul. Heweliusza w Poznaniu.

Kuliga Henryk, ur. 9 stycznia 1929 r. w Bóbrce, zm. 26 września 1999 r. w Krośnie.
(Rzeszów)

Ukończył Technikum Samochodowe. W latach 60. XX w. pracował jako kierownik Ośrodka Szkolenia Kierowców w Krośnie. W latach 70. był zatrudniony w Rejonie Dróg Publicznych. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność”, przewodniczył KZ w RDP. Po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował zbiórki na rzecz osób internowanych i represjonowanych. W listopadzie 1982 r. współzakładał TKW Regionu Podkarpacie. Był związany z biuletynem TKW „Solidarność Podkarpacka”. Kolportował wydawnictwa podziemne w swoim przedsiębiorstwie i w mieście. W marcu 1984 r., po likwidacji podziemnej drukarni mieszczącej się w jego domu, został aresztowany wraz z innymi członkami zespołu. W trakcie rewizji funkcjonariusze znaleźli materiały poligraficzne i wydawnictwa podziemne. Po przesłuchaniach i miesięcznym pobycie w Areszcie Śledczym w Krośnie został przeniesiony do Aresztu Śledczego w Krakowie. W trakcie śledztwa podawano mu leki psychotropowe, co doprowadziło do częściowego paraliżu. Następnie został oddany do dyspozycji prokuratora wojewódzkiego w Krośnie, który zastosował wobec niego areszt domowy. Był poddany obserwacji przez SB, a 2 razy tygodniowo musiał meldować się w WUSW. Kontynuował działalność podziemną. Od 1986 r. działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Krośnie. W październiku 1986 r. był zaangażowany w wykonanie i wmurowanie w kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie tablicy poświęconej ks. Jerzemu Popiełuszko, ufundowanej przez członków podkarpackiej „S”. W marcu 1987 r. przyłączył się do Komisji Interwencji i Praworządności NSZZ „S” Podkarpacie. W 1988, wraz z Jerzym Jakubowskim, był przesłuchiwany przez SB w związku ze zorganizowaniem przed klasztorem oo. Kapucynów kwesty na rzecz strajkujących robotników ze Stalowej Woli i z Huty im. Lenina w Nowej Hucie. W maju 1988 r., po tym gdy dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Poczty nałożył sankcje pieniężne na pracowników, którzy nie uczestniczyli w pochodzie pierwszomajowym, został jednym z sygnatariuszy protestu Duszpasterstwa Ludzi Pracy skierowanego do dyrektora i Prokuratury Wojewódzkiej. W styczniu 1989 r. razem z Jerzym Jakubowskim, Andrzejem Janochą i Dariuszem Tejchmanem zakładał struktu-

ry krośnieńskiej Solidarności Walczącej z siedzibą w swoim domu. Wydawał biuletyn „Solidarność Walcząca-Podkarpatczyk".

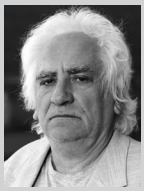

Kuligowski Włodzimierz
(Warszawa)

Scenarzysta, reżyser filmów dokumentalnych i reklamowych, prozaik, poeta. W latach 80. był kolporterem, redaktorem i autorem tekstów w wydawnictwach podziemnych. Po 1990 otrzymał kilka znaczących nagród filmowych i literackich. Jest autorem filmu *Solidarność Walcząca.*

Kuna Beata
(Trójmiasto)

Była uczestnikiem strajku na Uniwersytecie Gdańskim w 1988 r., czynnie zaangażowanym w jego funkcjonowanie i organizację. Następnie włączyła się w działania Solidarności Walczącej, przede wszystkim w działania przeciwko budowie elektrowni atomowej w Żarnowcu, ale i w działania kontestujące umowę Okrągłego Stołu.

Kuna Maciej, ur. 15 sierpnia 1962 r. w Kołobrzegu.
(Trójmiasto)

Jesienią 1981 r. uczestniczył w strajkach studenckich na Uniwersytecie Gdańskim. Po wprowadzeniu stanu wojennego wziął udział w strajku na UG i w Stoczni Gdańskiej. W 1985 został współpracownikiem trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej, wiosną 1989 r. jej zaprzysiężonym członkiem. Kolportował prasę podziemną. W 1985 zorganizował protest na Uniwersytecie Gdańskim. Latem 1988 r., w czasie strajków, współpracował z Radiem Solidarność Walcząca w Gdańsku. W latach 1988–1989 został jednym z głównych twórców pisma „Żołnierz Solidarny" i związanej z nim akcji dywersji ideologicznej wymierzonej w Ludowe Wojsko Polskie, przeprowadzonej przez SW i LDP „Niepodległość".

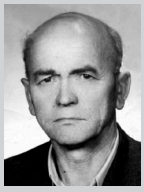

Kurasiński Julian, ur. 3 października 1925 r. w Trzebosi, zm. 11 marca 2003 r..
(Rzeszów)

Rolnik, rzemieślnik. Na przełomie lat 1944 i 1945 był łącznikiem Armii Krajowej. W 1980 organizował Komitet Założycielski NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska" w Trzebosi, został również członkiem NSZZ RI „Soli-

darność". W stanie wojennym współpracował z OKOR i Solidarnością Walczącą. Kolportował podziemną prasę.

Kurnik Jolanta, ur. 22 stycznia 1957 r. w Krakowie.
(Kraków)

W 1976 ukończyła naukę w I LO w Krakowie. W latach 1976–1981 studiowała Cybernetykę Ekonomiczną i Informatykę na Akademii Ekonomicznej tamże. W 1983. została zatrudniona jako nauczycielka matematyki w krakowskiej Szkole Podstawowej nr 24, a w latach 2000–2013 pracowała w Gimnazjum nr 29 w Krakowie. Od 1977. współpracowała ze Studenckim Komitetem Solidarności. W latach 1977–1978 działała w Duszpasterstwie Akademickim Norbertanek, współorganizując spotkania z działaczami opozycji, sympatyzującymi z nimi pisarzami, poetami i innymi działaczami kultury. W stanie wojennym ukrywała osoby poszukiwane przez SB i pomagała im. Wśród nich znaleźli się m.in. Józef Baran, Józef Mroczek i Józef Teliga. Pomagała również rodzinom osób represjonowanych i więzionych. Od 1982 r. współpracowała z tajnymi strukturami NSZZ „Solidarność" – głównie ze strukturami w Bochni, z Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników, a także z organizacjami podziemnymi Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży" i krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej. Brała udział w redagowaniu, druku, pisaniu matryc i makiet gazet podziemnych, m.in.: „Solidarności Rolników" (OKOR), „Kurierka B" (Serwis Informacyjny Terenowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność" w Bochni), „Solidarności Zwycięży" (Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży"). W jej mieszkaniu przy ul. Heleny (Kraków – Bieżanów) funkcjonowała tzw. skrzynka kontaktowa. Kolportowała wydawnictwa podziemne. Współpracowała z ks. Adolfem Chojnackim, proboszczem parafii w Bieżanowie Starym. Jolanta Kurnik otrzymała Krzyż Wolności i Solidarności, Medal „Niezłomnym w Słowie" oraz Medal Stulecia Odzyskania Niepodległości.

Kurnik Stanisław, ur. 19 października 1951 r. w Maszkienicach.
(Kraków)

Ukończył Technikum Górnicze w Krakowie, studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", był członkiem Komitetu Założycielskiego, a następnie do marca 1981 r. jego przewodniczącym w Zakładzie Przetwórstwa Hutniczego (filia HIL) w Bochni. W marcu 1981 r. wszedł w skład KZ „S" w ZPH

oraz KRH HiL. 17 września tego samego roku. Współorganizował manifestację w Bochni w rocznicę napaści ZSRR na Polskę. Należał do redakcji pisma „Kurierek B". Był przesłuchiwany wraz z innymi członkami redakcji w związku z wydaniem pierwszego numeru poświęconego kłamstwu katyńskiemu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku jako członek Komitetu Strajkowego w ZPH w Bochni Filia HIL. 22 grudnia został w związku z tym zatrzymany, a następnie internowany w KM MO w Bochni, KW MO w Tarnowie, później w Załężu, Uhercach, ponownie w Załężu i w Kielcach-Piaskach. Uczestniczył w głodówce w Załężu. Z internowania został zwolniony 15 października 1982 r. Współpracował z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży" oraz z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej. W jego mieszkaniu dokonywano rewizji m.in. w lutym 1984 r., tj. po zatrzymaniu członków Tajnej Tarnowskiej Komisji Koordynacyjnej. Uczestniczył w mszach św. za Ojczyznę w kościele w Mistrzejowicach i Pielgrzymkach Ludzi Pracy na Jasną Górę. Był sygnatariuszem wniosku KZ „S" ZPH o rejestrację związku w Sądzie Wojewódzkim w Tarnowie. Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności oraz Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

Kusz Grzegorz, ur. 5 sierpnia 1952 r. we Wrocławiu.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W latach 1981–1982, wraz z żoną Małgorzatą, udostępniał swoje mieszkanie przy ul. Sępiej 7 we Wrocławiu na drukarnię podziemną, w której drukowane były takie tytuły, jak „Solidarność Walcząca", „Replika" czy czeskie „Opinie/Nazory". W 1982 w wyniku aresztowania jego żony, w ich mieszkaniu została przeprowadzona rewizja.

Kusz Małgorzata, ur. 5 marca 1953 r. w Rawiczu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1981–1982 udostępniała wraz z mężem, Grzegorzem, mieszkanie przy ul. Sępiej 7 we Wrocławiu na drukarnie pism „Solidarność Walcząca, Replika czy czeskie „Opinie/Nazory". Była łączniczką dystrybucji matryc białkowych. Aresztowana z przyczyn politycznych jesienią 1982 r., była wtedy w ciąży. Została skazana na rok pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 3 lat.

Kuta Krystyna Maria, ur. 22 grudnia 1956 r. w Szczecinie.
(Bydgoszcz)

W latach 1976–1981 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W latach 1978–1980 należała do Duszpasterstwa Akademickiego przy kościele jezuitów Św. Ducha i św. Stanisława Kostki w Toruniu. Uczestniczyła również w spotkaniach TKN. Brała udział w akcjach, kolportowała prasę i wydawnictwa niezależne, organizowała akcje zbierania podpisów pod petycjami i listami protestacyjnymi. W 1980 należała do Klubu Samoobrony Społecznej Wielkopolski i Ziemi Kujawsko-Dobrzyńskiej. W październiku 1980 r. wstąpiła do Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Od 1 czerwca do grudnia 1981 r. pracowała w Biurze Informacyjnym MKZ/ZR Toruńskiego. Pełniła też funkcję redaktor naczelnej pism „Sprawy" i „Zjazdowego Serwisu Informacyjnego". Współredagowała „Serwis Toruńskiej Agencji Solidarności", organizowała bibliotekę ZR. 25 maja 1981 r. współorganizowała manifestację w obronie więźniów politycznych. Była autorką w pismach niezależnych, takich jak „Bratniak", „Immunitet", „Wolne Słowo". Po wprowadzeniu stanu wojennego, została internowana i osadzona w Ośrodku Odosobnienia w Bydgoszczy-Fordonie. Uczestniczyła tam w głodówce. Następnie została przeniesiona do Ośrodka Odosobnienia w Gołdapi, gdzie także uczestniczyła w głodówkach i redagowała przepisywane ręcznie pismo „Internowanka". Zwolniona z internowania 24 lipca 1982 r. W latach 1982–1989 hurtowo kolportowała wydawnictwa podziemne, w tym „Solidarność Walczącą, „AIS", „KAT". Była obserwatorką procesów politycznych (m.in. Anny Walentynowicz) i uczestniczką niezależnego ruchu artystycznego (m.in. autorskie wieczory poezji na plebanii kościoła św. Józefa oo. redemptorystów). W latach 1983–1995 pracowała w internacie Zespołu Szkół Przemysłu Spożywczego w Toruniu. W latach 1983–1984 była toruńską korespondentką i redaktorką „AIS". W latach 1985–1986 korespondentką „KAT". 26 kwietnia 1984 r. została aresztowana. Była przetrzymywana w Areszcie Śledczym w Toruniu i Grudziądzu. 24 lipca 1984 r. została zwolniona na mocy amnestii. W latach 1984–1990 należała do Solidarności Walczącej. Współorganizowała jej toruński oddział, organizowała też łączność z Wrocławiem i Poznaniem. W latach 1987–1988 pełniła funkcję redaktor naczelnej pisma „Nadwiślanin". Była także autorką artykułów w pismach podziemnych, takich jak: „Toruński Informator Solidarności", „KAT", „Solidarność Walcząca". Od lat 90. prowadzi działal-

ność gospodarczą. W 2000 została wyróżniona odznaką Zasłużony Działacz Kultury, a w 2007 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 24 stycznia 1983 r. była rozpracowywana przez Wydz. V/III KW MO w Toruniu w ramach SOS. Od 14 lipca 1983 r. do 1990 przez KW MO/WUSW w Toruniu w ramach SOR o kryptonimie „Sprzątaczka". W latach 1987–1988 przez Wydz. III WUSW w Toruniu w ramach SOS o kryptonimie „Grupa". W latach 1987–1989 w ramach SOR o kryptonimie „Prometeusz".

Kutowska Aleksandra

(Dolny Śląsk)

Działalność podziemną rozpoczęła po wprowadzeniu stanu wojennego. W 1982 w trakcie studiów na Politechnice Wrocławskiej współpracowała z Regionalnym Komitetem Strajkowym NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk. Pełniła wówczas funkcję łączniczki oraz przechowywała i dostarczała podziemne wydawnictwa. W połowie 1982 r. przyłączyła się do Solidarności Walczącej. Znajomość języków obcych pozwalała jej na utrzymywanie kontaktów z cudzoziemcami wspierającymi działalność opozycji. Przekazywała im podziemne materiały prasowe i fotograficzne, dzięki którym zagraniczna prasa była informowana o sytuacji w Polsce. W ramach swojej działalności zagranicznej współpracowała z Biurem Informacyjnym Solidarności w Amsterdamie. Jej praca w tzw. pionie współpracy z zagranicą Solidarności Walczącej dotyczyła głównie obsługi kanału przerzutowego z Holandii do Polski, którym transportowano m. in. sprzęt poligraficzny, elektronikę i podziemne wydawnictwa. Otrzymane z zagranicy materiały były składowane u niej w mieszkaniu, które do 1989 było również częstym miejscem spotkań działaczy podziemia. Współuczestniczyła także w przygotowywaniu druku podziemnego pisma „Replika". Za swoją działalność decyzją Prezydenta RP – nr 223/2017 – otrzymała Złoty Krzyż Zasługi.

Kutyła Ryszard, ur. 30 sierpnia 1956 r. w Świebodzicach.

(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W 1975 ukończył Zasadniczą Szkołę Górniczą w Wałbrzychu. W latach 1975–1988 pracował jako górnik w Kopalni Węgla Kamiennego „Wałbrzych". W dniach 28–31 sierpnia 1980 r., uczestniczył w strajku w swoim zakładzie pracy. We wrześniu 1980 r. został członkiem NSZZ „Solidarność". W latach 1980–1981 wszedł w skład KZ. W latach 1982–1988 pełnił funkcje wiceprzewodniczącego, a następnie przewodniczącego podziemne-

go TKZ. W tym samym okresie został też współzałożycielem, redaktorem, autorem i organizatorem druku podziemnego zakładowego pisma „Wałbrzych". Organizował w Wałbrzychu sieć kolportażu podziemnych pism, takich jak: „Wałbrzych", „Tygodnik Mazowsze", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Niezależne Słowo", oraz książek Instytutu Literackiego w Paryżu i NOW-ej. Brał udział w akcjach ulotkowych i plakatowych, jak również w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach. Organizował także zbiórki funduszy na działalność związkową oraz na pomoc represjonowanym. Na przełomie lutego i marca 1985 r. uczestniczył w proteście głodowym w kościele Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Krakowie-Bieżanowie. W latach 1982–1988 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany i poddawany rewizjom. W latach 1984–1989 współorganizował Duszpasterstwo Ludzi Pracy przy parafii św. Józefa Robotnika w Wałbrzychu oraz przy parafii św. Jerzego, a także działał w ich strukturach. Po 1990 r. pracował w branży budowlanej, od 1996 prowadzi działalność gospodarczą.

W okresie od 1986 r. do 30 marca 1988 r., był rozpracowywany przez Wydz. V WUSW w Wałbrzychu w ramach KE o kryptonimie „Lolo".

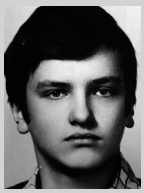

Kuźma Michał, ur. 16 maja 1965 r. we Wrocławiu
(Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego zajmował się kolportażem podziemnych wydawnictw, a w tym m.in. „Solidarności Walczącej", „Solidarności Dolnośląskiej", „Z Dnia na Dzień", „Wiadomości Bieżących", oraz ulotek, plakatów i książek. Od 1985 w ramach struktur Solidarności Walczącej odpowiadał za emisje podziemnych audycji radiowych. Był również łącznikiem i kurierem. Działalność tę prowadził do 1989. W latach 1985–1989 był kilkakrotnie zatrzymywany i szykanowany przez SB.

Kuźmiak Elżbieta, ur. 13 września 1941 r. we Lwowie.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

Należała do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego brała udział w redagowaniu i wydawaniu czasopism podziemnych „Jednością Silni" oraz „Solidarność Walcząca". Była również drukarzem i kolporterem wydawnictw konspiracyjnych. Udostępniała swoje mieszkanie na spotkania konspiracyjne, m.in. dla Kornela Morawieckiego. Pełniła rolę łączniczki ze strukturami solidarnościowymi.

Kwiatkowska Wiesława Irena, ur. 31 maja 1936 r. w Gdyni, zm. 18 czerwca 2006 r. tamże.
(Trójmiasto)

Ukończyła filologię polską na Uniwersytecie Gdańskim. Jesienią 1980 została pracownikiem Sekcji Historycznej MKZ „Solidarność" w Gdańsku, następnie w ZR zajmowała się tematyką Grudnia '70 w Gdyni. Po wprowadzeniu stanu wojennego współpracowała przy redagowaniu ulotek o protestach i represjach na Wybrzeżu. 20 grudnia 1981 r. została aresztowana wraz grupą działaczy Solidarności i Niezależnego Zrzeszenia Studentów – m.in. z Ewą Kubasiewicz i Cezarym Godziukiem – i umieszczona w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Skazana przez Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni na karę 5 lat pozbawienia wolności i 3 lata pozbawienia praw publicznych. Osadzono ją w Zakładzie Karnym w Bydgoszczy-Fordonie, następnie przeniesiono do ZK w Grudziądzu, a potem w Krzywańcu. Zwolniona wiosną 1983 r., w wyniku rewizji wyroku w Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego. W lipcu 1983 r. została objęta amnestią. Po wyjściu na wolność kontynuowała działalność podziemną. W ramach tego, m.in. we współpracy z ks. Hilarym Jastakiem, pracowała przy dokumentowaniu wydarzeń grudniowych. W 1986 wydała w wydawnictwie podziemnym publikację Grudzień 1970 w Gdyni. Współpracowała z Solidarnością Walczącą Oddział Trójmiasto. Od 1990 dziennikarka „Tygodnika Gdańskiego", następnie „Dziennika Bałtyckiego" Oddział w Gdyni. Po 1990 związała się zawodowo z mediami, opublikowała również kilka książek. W 1993 została wyróżniona nagrodą Złotego Pióra, w 2002 Medalem im. Eugeniusza Kwiatkowskiego Za wybitne zasługi dla Gdyni, w 2006 została pośmiertnie odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2017, również pośmiertnie, Krzyżem Wolności i Solidarności. Od 14 marca 1986 r. do 29 stycznia 1990 r. była rozpracowywana przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

L

Landsbergis Vytautas, ur. 18 października 1932 w Kownie.
(Litwa)

W 1955 ukończył studia w Konserwatorium Litewskim. W 1969 uzyskał stopień doktora z zakresu muzykologii. W 1994 został doktorem habilitowanym nauk humanistycznych. W latach 1952–1990 pracował jako nauczyciel. W latach 1978–1990 był profesorem historii muzyki w Litewskiej Akademii Muzyki. W 1988 zaangażował się w działalność Ruchu Niepodległości Litwy Sąjūdis i wchodził w skład grupy założycielskiej tej organizacji. Do 1990 kierował radą Sąjūdisu, w 1991 został jego honorowym przewodniczącym. Nawiązał również kontakty z Solidarnością Walczącą. W marcu 1989 uzyskał mandat w wyborach Zjazdu Deputowanych Ludowych ZSRR, w lutym 1990 został członkiem Rady Najwyższej Litewskiej SRR. 11 marca 1990 wybrano go na jej przewodniczącego, został wówczas głową państwa litewskiego. Przewodniczył w tym dniu historycznej sesji parlamentu, na której ogłoszono Akt Przywrócenia Państwa Litewskiego, proklamujący powstanie niepodległej Republiki Litewskiej. Pod jego przywództwem Litwa stawiła opór blokadzie i zbrojnej interwencji Armii Radzieckiej oraz uzyskała międzynarodowe uznanie niepodległości. W 1992, po wygranych przez postkomunistów z LDDP wyborach, został liderem sejmowej opozycji. W 1993 na bazie znacznej części Sąjūdisu współtworzył nowe ugrupowanie pod nazwą Związek Ojczyzny (Litewscy Konserwatyści), którym kierował przez dziesięć lat. W kadencji 1996–2000 sprawował urząd przewodniczącego Sejmu. W 1998 bez powodzenia kandydował w wyborach prezydenckich. Zasiadał także w parlamencie kolejnej kadencji (do 2004). W 2004 i 2009 uzyskiwał z ramienia konserwatystów mandat deputowanego do Parlamentu Europejskiego. Za swoją działalność otrzymał Wielki Krzyż Orderu Witolda Wielkiego (1998), decyzją Prezydenta RP – nr 78/99 – otrzymał Krzyż Wielki Orderu Zasługi Rzeczypospolitej (1999), Wielki Krzyż ze Złotym Łańcuchem Orderu Witolda Wielkiego (2003), Gwiazda Tysiąclecia Litwy (2009), Wielki Oficer Legii Honorowej (Francja), Krzyż Wielki Orderu Honoru (Grecja), Krzyż Wielki Wielki Oficer Orderu Trzech Gwiazd (Łotwa), Krzyż Wielki Orderu Zasługi (Norwegia), decyzją Prezydenta Ukrainy – nr 407/2017 – otrzymał Order Wolności, a w 2021 został Honorowym Obywatelem Wilna.

Laskowski Andrzej, ur. 4 lipca 1956 w Miłoradzu.
(Malbork, Trójmiasto)

W 1977 ukończył Technikum Mechaniczno-Elektryczne w Malborku. W latach 1972–1980 pracował jako elektryk w Malborskich Zakładach Przemysłu Lniarskiego Makop w Malborku. W latach 1980–1982 był zatrudniony jako mistrz energetyk w Państwowym Ośrodku Maszynowym tamże. W sierpniu 1980 współorganizował strajk w swoim zakładzie pracy, był również delegatem do MKS w Stoczni Gdańskiej. We wrześniu 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" i został przewodniczącym Komitetu Założycielskiego. Od listopada 1980 należał do KZ, od stycznia 1981 był członkiem MKK w Malborku. W lipcu 1981 delegat na I WZD Regionu Gdańskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego został współorganizatorem i działaczem Komitetu Protestacyjnego „Solidarność" w Malborku. Był redaktorem i drukarzem podziemnych czasopism, w tym m.in. „Serwisu Informacyjnego NSZZ «S» w Malborku" i „Naszego Głosu", a także odezw i apeli. Kolportował te czasopisma w malborskich zakładach i jednostkach wojskowych. 13 stycznia 1982 r. został internowany. Był przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia w Iławie. 29 kwietnia 1982 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Elblągu, a następnie w Gdańsku. 29 lipca zwolniony z pracy. 19 października 1982 r. został skazany przez Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni na karę 2 lat 6 miesięcy pozbawienia wolności. Osadzono go w ZK w Potulicach. 7 lutego 1983 r. SN zmniejszył mu wyrok do 1,5 roku w zawieszeniu, a 10 lutego Andrzej Laskowski został zwolniony. Od lutego do sierpnia 1983 r. wykonywał prace dorywcze. Od maja 1983 r. do kwietnia 1986 r., wraz z Jerzym Ziętą, był zaangażowany w pomoc rodzinom osób represjonowanych. Nawiązał współpracę z Solidarnością Walczącą i pomagał osobom poszukiwanym. Od sierpnia 1983 r. do 1986 prowadził działalność gospodarczą. W czerwcu 1986 r. wyemigrował do Kanady. W 2013 przeszedł na rentę. Także w 2013 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Lazarowicz Helena, ur. 24 maja 1956 w Raciborzu.
(Dolny Śląsk)

W 1975 ukończyła naukę w Liceum Ogólnokształcącym Carolinum w Nysie. W latach 1976–1978 studiowała bibliotekoznawstwo na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1978–1980 wykonywała pra-

ce dorywcze, pracowała m.in. jako nauczycielka w SP nr 9 we Wrocławiu. W okresie 1979–1990 współpracowała z niezależnym pismem „Biuletyn Dolnośląski". W ramach tej współpracy udostępniała mieszkanie na druk, pracowała jako maszynistka i składacz. Od lutego do marca 1980 r. należała do Obywatelskiego Komitetu Wyborców we Wrocławiu organizującego bojkot wyborów do Sejmu PRL i rad narodowych. Od września 1980 r. do grudnia 1981 r. pracowała jako drukarz małej poligrafii MKZ we Wrocławiu/ZR Dolny Śląsk. Kolportowała również wydawnictwa niezależne, głównie książki NOW-ej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. do maja 1982 r., współpracowała z RKS Dolny Śląsk. Równolegle w tym samym okresie była redaktorem, maszynistką i składaczem podziemnego pisma „Z Dnia na Dzień". Od czerwca 1982 r. do 1990 była członkiem Solidarności Walczącej. Od kwietnia do września 1982 r. współpracowała z Radiem SW. Do przełomu listopada i grudnia 1982 r. pozostawała w ukryciu. Od lutego do czerwca 1983 r. pracowała jako wychowawczyni w internacie przy Technikum Żeglugi Śródlądowej we Wrocławiu. Od września 1983 r. do stycznia 1986 r., była zatrudniona jako maszynistka we wrocławskim Przedsiębiorstwie Remontowo-Budowlanym Przemysłu Ceramiki Budowlanej Cerbudowa. Od czerwca 1986 r. do 1987 r., pracowała jako księgarz w Państwowym Przedsiębiorstwie Dom Książki we Wrocławiu. Od 1987 do czerwca 1993 r. była instruktorką terapii zajęciowej we wrocławskim Wojewódzkim Specjalistycznym Zespole Gruźlicy i Chorób Płuc. Od 1995 jest właścicielką Wydawnictwa Lena we Wrocławiu oraz współpracownikiem Wydawnictwa Wektory. Od 2010 należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2007 została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Lazarowicz Przemysław, ur. 1 lipca 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Był współpracownikiem redakcji „Z Dnia na Dzień" i „Biuletynu Dolnośląskiego". W ramach tej współpracy zajmował się kolportażem, był też kierowcą i kurierem. Od kwietnia do maja 1982 r. roku, jeszcze jako nieletni, był internowany w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie. Współpracował z Solidarnością Walczącą. Prowadzi działalność gospodarczą obsługującą banki i firmy leasingowe. Należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca.

Lazarowicz Romuald, ur. 11 sierpnia 1953 roku, we Wrocławiu, zm. 2 sierpnia 2019 r. tamże.
(Dolny Śląsk)

W 1978 ukończył studia na kierunku bibliotekoznawstwo na Uniwersytecie Wrocławskim. Od 1979 pracował jako bibliotekarz archiwista w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Od 1978 współpracował z wrocławskim Studenckim Komitetem Solidarności, a w latach 1979–1980 z Klubem Samoobrony Społecznej we Wrocławiu. W 1979 zajął się kolportażem „Biuletynu Dolnośląskiego", wkrótce został również jego redaktorem. Wiosną 1980 r. współdziałał z Obywatelskim Komitetem Wyborców organizującym bojkot wyborów do Sejmu PRL i rad narodowych. W sierpniu 1980 r. zawiózł strajkującym w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni składki pieniężne zebrane we Wrocławiu. Współredagował ulotki „Biuletynu Dolnośląskiego" wspierające wrocławski strajk. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", współpracował z wrocławskim MKZ, a następnie z ZR Dolny Śląsk. W listopadzie 1981 r. został członkiem redakcji gazety plakatowej „Nasze Słowo". Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. współorganizował struktury wydawniczo-kolportażowej RKS „S" Dolny Śląsk. Od 13 grudnia 1981 r. do maja 1982 r. pełnił funkcję redaktora naczelnego podziemnego czasopisma „Z Dnia na Dzień". Pierwszy numer tego tytułu został wydrukowany w nocy z 13 na 14 grudnia 1981 r. i był kolportowany rano 14 grudnia we wrocławskich fabrykach. Był także współredaktorem „Biuletynu Dolnośląskiego". Wiosną 1982 r. uczestniczył w pierwszych próbnych emisjach podziemnego Radia Solidarność. W czerwcu 1982 r. współzakładał Solidarność Walczącą i został jej członkiem. Od czerwca do września 1982 r. szefował Radiu SW. W sierpniu 1982 r. był współorganizatorem demonstracji 31 sierpnia w drugą rocznicę Porozumień Sierpniowych. Autor i realizator nadawanych przez Radio SW relacji na żywo z przebiegu wydarzeń na ulicach miasta. W latach 1982–1990 był autorem i redaktorem pism podziemnych, głównie „Biuletynu Dolnośląskiego". Od 1985 zajmował się składem komputerowym pism Solidarności Walczącej. Od września 1988 r. do maja 1990 r. redagował z Piotrem Bielawskim „Serwis Agencji Informacyjnej Solidarności Walczącej". Po 1990 zawodowo związany z działalnością dziennikarską, pisarską i wydawniczą. W 1999 został odznaczony Krzyżem WiN. W 2004 laureat wyróżnienia Kustosz Pamięci Narodowej. W 2007 otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Był rozpracowywany w ramach SOR o kryptonimie „Tandem II".

Lazarowicz Zbigniew, ur. 27 września 1925 r w Jaśle, zm. 29 września 2017 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

1 stycznia 1942 r. złożył przysięgę przed swoim ojcem kpt./mjr Adamem Lazarowiczem (pseudonim Klamra, Grot), komendantem Obwodu ZWZ/AK Dębica. Przyjął wówczas pseudonim Bratek. Od jesieni 1942 r. uczęszczał na kurs podchorążych. Po jego ukończeniu, w maju 1943 r., awansował do stopnia kaprala podchorążego. W marcu 1943 r. został dowódcą plutonu w miejscowości Gumniska-Braciejowa, którym również dowodził w czasie walk w akcji „Burza". Pluton ten, zwany od jego pseudonimu plutonem Bratka, do czasu „Burzy" liczył 115 żołnierzy. W okresie konspiracji zadaniem plutonu była ochrona Komendy Obwodu i magazynów broni zrzutowej. Po koncentracji oddziałów do akcji „Burza" pluton został przeorganizowany, częściowo zdemobilizowany, następnie brał udział w ciężkich walkach w okrążeniu na pierwszej linii frontu niemiecko-sowieckiego. 20 marca 1945 r. Zbigniew Lazarowicz został awansowany do stopnia podporucznika rezerwy piechoty ze starszeństwem z dnia 11 listopada 1944 r. Po wkroczeniu Armii Czerwonej ukrywał się wraz z całą rodziną. Był poszukiwany, przede wszystkim ze względu na ojca Adama Lazarowicza, który w stopniu majora dowodził w czasie „Burzy" 5 pułkiem strzelców konnych AK w Obwodzie Dębickim, a następnie był komendantem Okręgu DSZ Rzeszów, później prezesem Okręgu dolnośląskiego WiN, prezesem Obszaru Zachodniego WiN i wiceprezesem IV Zarządu Głównego WiN. W tym czasie Zbigniew Lazarowicz używał nazwisk Wolański i Kowalski. W DSZ i WiN działał u boku ojca, wykonując na jego polecenie różne czynności konspiracyjne, zależnie od potrzeb i terenu działania. W Rzeszowie zajmował się kolportażem, wywiadem, ubezpieczeniem itp. Na Dolnym Śląsku pełnił funkcję łącznika pomiędzy prezesem Obszaru Zachodniego WiN a prezesem Okręgu mjr. Ludwikiem Marszałkiem i szefem organizacyjnym Obszaru Bronisławem Pietruchą. Działalność organizacyjną zakończył w grudniu 1947 roku, po aresztowaniu ojca. Od 1948 do przejścia na emeryturę w grudniu 1981 r. pracował w budownictwie we Wrocławiu. W stanie wojennym działał w podziemnych strukturach Solidarności i Solidarności Walczącej, w wyniku czego w 1982 został internowany w Nysie. W 2000 awansowany do stopnia kapitana, a w 2005 do stopnia majora. W 2001 otrzymał Patent Weterana Walk o Wolność Ojczyzny. W trakcie niemieckiej okupacji otrzymał Krzyż Walecznych, czterokrotnie Medal Wojska, Krzyż Partyzancki. Decy-

zją Prezydenta RP – nr 620/2012 – otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Lebenbaum Józef, ur. 1 lipca 1930 r. w Warszawie.
(Szwecja)

Pracował jako dziennikarz „Głosu Robotniczego". W związku z kampanią antysemicką w 1968 wyemigrował do Szwecji, zamieszkał w Lund. Pod koniec lat 70. XX w. zaangażował się w pomoc środowiskom opozycyjnym w Polsce. Współpracował m.in. z Andrzejem Koraszewskim i Marianem Kaletą, organizował transporty wydawnictw emigracyjnych do Polski. Po ogłoszeniu stanu wojennego był jednym z organizatorów Komitetu Poparcia Solidarności w Lund. W latach 1983–1990 kierował założoną przez siebie Niezależną Agencją Polską (Independent Polish Agency), rozpowszechniającą w zachodniej Europie informacje o oporze społecznym w Polsce. Organizował przemyt materiałów i sprzętu dla podziemnej Solidarności i Solidarności Walczącej, której był zaprzysiężonym członkiem. W 1983 r. był jednym z inicjatorów powstania Światowego porozumienia Organizacji Wspierających Solidarność (CSSO) i jej światowym koordynatorem. W latach 1968 – 1990 współpracował z Wolną Europą i paryską „Kulturą" oraz Biurem Zagranicznym NSZZ „Solidarność" w Brukseli. W 2007 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Lebiedziński Aleksander, ur. 4 maja 1950 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Współtworzył „Biuletyn Dolnośląski" i współpracował z jego redakcją. Był wielokrotnie zatrzymywany. W sierpniu 1980 współdziałał w akcji ulotkowej „Biuletynu Dolnośląskiego". Akcja ta, wspomagająca strajki na Wybrzeżu, Przyczyniła się do zawiązania pierwszego poza Pomorzem Gdańskim makroregionalnego strajku solidarnościowego we Wrocławiu dnia 26 sierpnia 1980 r. Współpracował z regionem NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk. Po wprowadzeniu stanu wojennego intensywnie zaangażował się w działalność struktur konspiracyjnych. Przekazywał informacje, drukował i kolportował podziemne czasopismo „Z Dnia na Dzień". Od połowy 1982 r. w ramach działalności w strukturach Solidarności Walczącej tworzył punkty druku pism szkolnych i młodzieżowych, w tym m.in. „Wyrostka". Współpracował i redagował biuletyn informacyjny „BIS".

Lemańska Aurelia, ur. w 1954 r. w Dukli.
(Dolny Śląsk)

W latach 1982 – 1989 prowadziła działalność opozycyjną w ramach struktur Solidarności Walczącej we Wrocławiu. Była zaprzysiężonym członkiem tej organizacji. W swoim mieszkaniu, wraz z mężem, prowadziła tzw. punkt kontaktowy i magazyn podziemnych wydawnictw. Była współzałożycielką i współredaktorem podziemnego czasopisma „Vade Mecum", wydawanego we Wrocławiu i Krakowie, założonego w 1988 w proteście przeciwko przygotowaniom do obrad Okrągłego Stołu. Przyjmowała we własnym mieszkaniu działaczy ze wschodu, z Krakowa, Nowej Huty i z innych regionów Polski. Z jej mieszkania korzystał poszukiwany przez SB Kornel Morawiecki po nielegalnym powrocie z deportacji do Polski w 1988. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 131/2017 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Lemański Jerzy, ur. w 1956 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w pracę konspiracyjną. W ramach tej działalności drukował ulotki, prasę podziemną, zajmował się kolportażem, organizował miejsca druku, gościł również w swoim mieszkaniu dysydentów z ówczesnego ZSRR, udzielając im schronienia i organizując spotkania z działaczami Solidarności Walczącej. W 1985 przyłączył się do struktur wrocławskiej Solidarności Walczącej i został jej zaprzysiężonym członkiem. Współpracował również z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży". W swoim mieszkaniu przyjmował dziennikarzy z Norwegii, Litwy oraz innych krajów i organizował im spotkania prasowe. Mieszkanie Jerzego i Aurelii Lemańskich było ważnym lokalem kontaktowym dla SW Oddziału Krakowskiego (przynajmniej raz w miesiącu przyjeżdżał tu kurier z Krakowa na kontakt z kierownictwem Solidarności Walczącej). Przywożono tam duże ilości prasy podziemnej z Małopolski, Podkarpacia i Górnego Śląska. W 1988 Jerzy Lemański współzakładał niezależne czasopismo „Vade Mecum", następnie brał udział w jego redagowaniu i w organizacji druku. Zajmował się także organizacją sprzętu poligraficznego, papieru, matryc białkowych, a w późniejszym czasie blach offsetowych. Z mieszkania tego korzystał poszukiwany przez SB Kornel Morawiecki po nielegalnym powrocie z deportacji do Polski w 1988.

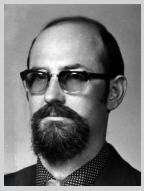

Lenkiewicz Antoni, ur. 25 października 1934 r. w Ostrołęce.
(Dolny Śląsk)

W 1964 ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1973 zdał egzaminy na Wydziale Historyczno-Filozoficznym i uzyskał tytuł doktora nauk prawnych. W latach 1945–1949 oraz 1956–1963 należał do ZHP. W latach 1949–1952 był organizatorem i członkiem konspiracyjnego Związku Skautów Polski Walczącej w Pasłęku i Morągu. 16 października 1952 r. został aresztowany. 20 lipca 1953 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Olsztynie skazał go na karę 12 lat pozbawienia wolności. Został osadzony w Areszcie Śledczym w Pasłęku, następnie w ZK w Olsztynie, ZK w Barczewie i Iławie, obozie pracy w Rudzie Śląskiej (praca w kopalni), w ZK w Sosnowcu-Radosze, Rawiczu i Jaworznie. Karę złagodzono mu do 6 lat pozbawienia wolności. Wyszedł na wolność 5 maja 1956 r. na mocy amnestii. Od stycznia 1959 r. do maja 1961 r. był prezesem Studencko-Harcerskiej Spółdzielni Pracy EWEKS we Wrocławiu, którą współzakładał. 4 maja 1961 r. został ponownie aresztowany, a następnie 21 października 1961 r. skazany przez Sąd Wojewódzki we Wrocławiu na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Sprawa dotyczyła likwidacji spółdzielni, gdyż obawiano się, że może być bazą dla działalności opozycyjnej. Został osadzony w ZK we Wrocławiu, następnie w Wołowie, a później przeniesiony do Ośrodka Pracy Więźniów w Jaroszowie. W czerwcu 1963 r. zwolniono go warunkowo. W latach 1963–1968 pracował jako referent ds. organizacyjno-prawnych we Wrocławskim Przedsiębiorstwie Transportu Budownictwa Nr 2. 1 listopada 1968 r. został zwolniony dyscyplinarnie za odmowę napisania listu do żołnierzy polskich biorących udział w interwencji w Czechosłowacji. Od listopada 1968 r. był zatrudniony jako kierownik pracowni badawczej Wojewódzkiej Spółdzielni Pracy Przeładunek we Wrocławiu. W latach 1969–1972 pełnił funkcję kierownika we wrocławskim Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Przedsiębiorstwie Kopalnictwa Rud Metali Nieżelaznych. W latach 1972–1980 kierował działem organizacji pracy w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Oczyszczania Miast w Łodzi. W latach 1977–1980 kolportował niezależne pisma, w tym m.in. „Biuletyn Informacyjny" KOR/KSS KOR, „Bratniak" i „Biuletyn Dolnośląski". W latach 1979–1980 współpracował z Klubem Samoobrony Społecznej we Wrocławiu. Od września 1979 r. do 1991 należał do KPN. W latach 1979–1990 współpracował z redakcją „Biuletynu Dolnośląskiego". Od lutego do marca 1980 r., współorganizował we Wrocławiu bojkot wyborów

do Sejmu PRL i rad narodowych. W dniach 26–31 sierpnia 1980 r. udzielał prawnego wsparcia MKS we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i został kierownikiem zespołu doradców prawnych MKZ we Wrocławiu/ZR Dolny Śląsk. W dniach 21–27 października 1980 r. pełnił funkcję rzecznika protestujących w czasie głodówki kolejarzy w Lokomotywowni PKP Wrocław Główny. W latach 1980–1981 był wykładowcą Wszechnicy Związkowej „S" we Wrocławiu. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk i członkiem ZR. Na przełomie września i października tego samego roku był delegatem na I KZD. 27 września 1981 r. wszedł do grupy sygnatariuszy deklaracji założycielskiej Klubów Służby Niepodległości. W listopadzie zaczął organizować KSN we Wrocławiu. W latach 1980–1981 współpracownik niezależnych pism, w tym m.in. „Solidarności Dolnośląskiej", „Tygodnika Solidarność", „Z Dnia na Dzień". Od października do grudnia 1981 r. był też autorem i redaktorem pisma „Semafor". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. został internowany. Był przetrzymywany w Ośrodkach Odosobnienia we Wrocławiu, Grodkowie, Strzelcach Opolskich, Nowym Łupkowie, Załężu k. Rzeszowa i Kielcach-Piaskach. 23 grudnia 1982 r. został zwolniony. Od grudnia 1982 r. do listopada 1985 r. był autorem (ps. Internowany 2) i redaktorem naczelnym podziemnego czasopisma „Wiadomości Bieżące". Od grudnia 1982 r. do 1990 pozostawał bez stałego zatrudnienia. W latach 1983–1990 należał do struktur Solidarności Walczącej, był jej zaprzysiężonym członkiem. W latach 1983–1989 pełnił funkcję głównego animatora Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego przy Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu. W latach 1983–1989 wykładał w kościołach, DLP i KIK całej Polski. Od 30 października 1984 r. do 1985 należał do Komitetu Obrony Praw Człowieka we Wrocławiu. W 1985 zainicjował obchody 50. rocznicy śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego. 11 listopada 1985 r. został zatrzymany po wykładzie w kościele św. Karola Boromeusza we Wrocławiu, 14 listopada go aresztowano i osadzono w Areszcie Śledczym, a później w ZK we Wrocławiu. 11 sierpnia 1986 r. został zwolniony. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyki umorzył postępowanie wobec jego osoby. W latach 1986–1989 ponownie szefował i pisał do „Wiadomości Bieżących". W grudniu 1986 r. został członkiem-założycielem Komisji Interwencji i Praworządności „S". Od marca 1987 r. do 1988 pełnił funkcję rzecznika KIiP „S" Dolny Śląsk. W latach 80. odbudowywał dolnośląską strukturę KPN. W latach 1987–1990 był redaktorem podziemnego pisma „Konfederacja Dolnośląska". W wyborach 4 czerwca 1989 kandydo-

wał do Sejmu z listy KPN. Jest autorem kilkuset artykułów i kilkunastu książek. W 1985 został laureatem nagrody Polcul Foundation. W 2006 odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 15 maja 1958 r. do 29 czerwca 1969 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO we Wrocławiu w ramach SAS/SOS/SOO o kryptonimie „Drużyna". Od 10 grudnia 1971 r. do 31 marca 1978 r. w ramach KE o kryptonimie „Lipa". Od 15 września 1980 r. do 31 lipca 1984 r. przez Wydz. III-A/III/V KW MO/WUSW w ramach SOR o kryptonimie „Doradca". Od 11 października 1984 r. do 27 grudnia 1989 r. przez Wydz. III DUSW we Wrocławiu-Krzyki/Inspektorat II WUSW we Wrocławiu w ramach KE/SOR o kryptonimie „Cichy".

Lesisz Cezariusz, ur. 17 czerwca 1959 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1988 ukończył studia na Wydziale Budownictwa Lądowego Politechniki Wrocławskiej. W październiku 1980 r. wstąpił w szeregi Niezależnego Zrzeszenia Studentów, był też członkiem Wydziałowego Komitetu Założycielskiego. Uczestniczył aktywnie we wszystkich strajkach organizowanych przez NZS na Politechnice Wrocławskiej. W dniach 13–15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku na Politechnice Wrocławskiej. 13 i 28 czerwca 1982 r. uczestniczył w antyreżimowych manifestacjach ulicznych we Wrocławiu. W czerwcu 1982 r. organizował i współzakładał organizację podziemną Solidarność Walcząca. Był jej członkiem do 1990. W ramach działalności w SW wchodził w skład jej Rady Programowej, która jako pierwsza złożyła Rotę SW w dniu 11 listopada 1982 r. W latach 1982 – 1987 był łącznikiem, organizatorem spotkań konspiracyjnych i jednym z najbliższych i zaufanych współpracowników przewodniczącego SW Kornela Morawieckiego. Od czerwca 1982 r. do 1986 był jednym z głównych organizatorów druku i kolportażu podziemnych pism SW, w tym „Z Dnia na Dzień" i „Solidarności Walczącej". 31 sierpnia 1982 r. został internowany. Był przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia w Strzelinie. 2 września 1982 r. został zwolniony. W latach 1987–1989 był współwłaścicielem Zakładu Kamieniarskiego we Wrocławiu. W latach 1989–2010 przebywał na emigracji w Stanach Zjednoczonych. Od 2011 należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca we Wrocławiu. W 2017 był szefem gabinetu politycznego Ministra Finansów i Rozwoju, a następnie pełnomocnikiem ministra finansów do spraw kontaktów z Parlamentem Rzeczpospolitej oraz organizacjami społecznymi. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odro-

dzenia Polski, w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności oraz Krzyżem Solidarności Walczącej.

Od 21 września 1982 r. do 21 stycznia 1985 r. był rozpracowywany przez Wydz. III-1 WUSW we Wrocławiu w ramach SOS o kryptonimie „Tenor".

Leszczyńska-Ner Zofia, ur. w 1972 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1982–1983 była angażowana przez rodziców do przenoszenia papieru przeznaczonego dla struktur Solidarności Walczącej na druki podziemne. Przenosiła także wiadomości do i od rodzin internowanych. W latach 1985–1987 rozpoczęła na terenie SP70, w której się uczyła, kolportaż czasopism „Solidarność Walcząca" i „Z Dnia na Dzień". W latach 1987–1989 zajmowała się kolportażem „Szkoły" i „BIUST-u" na terenie XIV LO we Wrocławiu. Rozrzucała również ulotki. W 1988 jej mieszkanie pełniło funkcję tzw. skrzynki kontaktowej. Przechowywano w nim większą ilość egzemplarzy „Szkoły". Uczestniczyła w obozach organizowanych m.in przez MKO: na Pardałówce i w Walimiu w 1988 oraz w Rynie w 1990. Podczas strajku NZS-u, razem z koleżankami z XIV LO zorganizowała i przeprowadziła zbiórkę żywności na pobliskim targowisku dla studentów Politechniki Wrocławskiej. W 1989 aktywnie uczestniczyła w organizowaniu kampanii wyborczej, m.in. rozwieszając plakaty wyborcze i przygotowując przedwyborcze audycje radiowe w PR.

Leszczyński Andrzej, ur. 1947 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Wykładowca akademicki. Był redaktorem „Solidarności Walczącej" Tygodnika Oddziału Trójmiasto SW. W 2002 został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi, w 2008 Medalem Komisji Edukacji Narodowej, w 2010 Krzyżem Solidarności Walczącej.

Leszczyński Stanisław, ur. 26 stycznia 1953 r., zm. 17 października 2020 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w Międzyzakładowym Robotniczym Komitecie Solidarności. Należał do Solidarności Walczącej. Współorganizował sieć kolportażu pisma „CDN –GWR". Rozprowadzał wydawnictwa sygnowane przez Solidarność Walczącą. Organizował

sieć mieszkań do emisji programów Radia Solidarność. Był współorganizatorem akcji specjalnych, organizowanych przez MRK „S" i SW.

Leśniański Wiesław, ur. w 1957 r. w Choszcznie.
(Dolny Śląsk)

W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" w PKP Wrocław. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w podziemną działalność opozycyjną, pełniąc funkcję kuriera między Regionalnym Komitetem Strajkowym we Wrocławiu a strukturami podziemia na terenie Wołowa. W latach 1983–1987 współpracował ze związanym z Solidarnością Walczącą Robotniczym Wydawnictwem Feniks. Zajmował się drukiem, kolportażem i redagowaniem nielegalnych publikacji. W związku z prowadzoną działalnością był dwukrotnie zatrzymywany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa na 48 godzin. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 218/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Lewandowski Janusz, ur. 1 stycznia 1947 r. w Mennheim (Niemcy).
(Dolny Śląsk)

Należał do Solidarności Walczącej, w latach 1983–1990 był zaangażowany w pracę Radia Solidarność Walcząca jako nadawca audycji. Od 5 maja do sierpnia 1982 r., a następnie od 8 listopada 1982 r .do 2 lutego 1983 r. był internowany w jednostce wojskowej Nr 1431 w Rawiczu.

Lewek Krzysztof, ur. w 1970 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1990 ukończył naukę w Liceum Zawodowym Nr 10 w ZSZ nr 4 we Wrocławiu. W 1995 ukończył studia na Wydziale Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1987 rozpoczął działalność w Międzyszkolnym Komitecie Oporu. W ramach działalności zajmował się kolportażem podziemnych wydawnictw w ZSZ nr 4 we Wrocławiu i innych szkołach technicznych. Brał udział w obozie MKO w Walimiu w 1988. Uczestniczył w manifestacjach patriotycznych i rocznicowych. W trakcie jednej z nich został pobity, użyto też przeciw niemu gazu łzawiącego. W latach 1988–1989 był związany z Solidarnością Walcząca. W jego rodzinnym mieszkaniu przy ul. Daszyńskiego we Wrocławiu, funkcjonowała przez rok tzw. skrzynka przerzutowa dla wydawnictw podziemnych SW. Krzysztof Lewek był aktywnym uczestnikiem działań i happenin-

gów Pomarańczowej Alternatywy. Brał udział w organizowaniu zaopatrzenia dla strajkujących robotników w ZNTK we Wrocławiu w 1988.

Lignarski Andrzej, ur. 19 maja 1957 r. w Rzeszowie.
(Rzeszów)

W 1982 ukończył studia na Zamiejscowym Wydziale Ekonomiki Produkcji i Obrotu Rolnego w Rzeszowie-Zalesiu Akademii Rolniczej w Krakowie. Jesienią 1980 współzakładał tam Niezależne Zrzeszenie Studentów (m.in. z Mirosławem Jaworskim, Robertem Kluzem, Bogusławem Gronko). Od października 1980 r. do grudnia 1981 r. był liderem tamtejszego NZS. Należał do Studenckiego Komitetu Obrony Osób Więzionych za Przekonania. Od marca 1981 r. był przedstawicielem AR w rzeszowskiej Międzyuczelnianej Komisji Koordynacyjnej NZS. Współorganizował i drukował w Nieocenzurowanej Oficynie Studenckiej NOS. Współredagował pisma studenckie, m.in. „Biuletyn Informacyjny NZS AR" i „Biuletyn Informacyjny Osa". Na przełomie listopada i grudnia 1981 r. współorganizował strajk studencki, był też przewodniczącym KS. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 16 grudnia 1981 r. został zatrzymany i był przesłuchiwany w związku z działalnością w NZS. W połowie grudnia 1981 r. drukował (m.in. z M. Jaworskim i Maciejem Szymańskim) m.in. ulotki, plakaty i podziemne biuletyny „Informacja Wojenna", „Solidarność Trwa", pełnił też funkcję instruktora w zakresie technik druku, W listopadzie 1982 r. po rewizji został zatrzymany pod zarzutem drukowania nielegalnych wydawnictw, a następnie zwolniony z braku dowodów. W latach 1982–1988 był wielokrotnie przesłuchiwany. W latach 1982–1983 pracował jako laborant w Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Rzeszowie. Od 1985 był zatrudniony w dziale administracji Rzeszowskiej Spółdzielni Mleczarskiej w Trzebownisku. W latach 1984–1990 współpracował z rzeszowskim oddziałem Solidarności Walczącej. W ramach tej współpracy wspierał jej strukturę poligraficzną. W latach 1984–1988 kolportował czasopisma podziemne: „Solidarność Trwa", „Galicja", „Solidarność Zwycięży", „Z Dnia na Dzień", W 1988 został zaprzysiężonym członkiem SW. Wiosną 1989 r. brał udział w reaktywowaniu struktur „S" w Rzeszowskiej Spółdzielni Mleczarskiej i został jej wiceprzewodniczącym, a następnie wszedł w skład KZ. W 2017 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 1981 do 27 stycznia 1984 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO/WUSW w Rzeszowie w ramach KE o kryptonimie „Klon".

Linowska Wanda, ur. 10 września 1933 r. w Małkowie.
(Dolny Śląsk)

W 1979 kolportowała „Biuletyn Dolnośląski". Od września 1980 r. należała do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, działała w podziemnej strukturze wydawniczo–kolportażowej RKS NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk. Od czerwca 1982 aktywność tę łączyła z zaangażowaniem w Solidarność Walczącą. Zajmowała się głównie kolportażem. W kwietniu 1984 r. SB przeprowadziła w jej mieszkaniu rewizję, w trakcie której wykryto duże ilości wydawnictw podziemnych, co stanowiło podstawę do jej aresztowania. W śledztwie odmawiała udzielania jakichkolwiek informacji. Została zwolniona na mocy amnestii w lipcu 1984 r. Działalność konspiracyjną kontynuowała do końca lat 80.

Lipiński Jacenty, ur. 15 marca 1948 r. w Radomsku, zm. 20 czerwca 2008 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1965–1968 studiował na Wydziale Łączności (obecnie Wydział Elektroniczny) Politechniki Wrocławskiej. W marcu 1968 r. uczestniczył w protestach studenckich, w konsekwencji czego został relegowany z uczelni. Od 1969 pracował w dziale technicznym Ośrodka TVP we Wrocławiu. W latach 1970–1972 odbył zasadniczą służbę wojskową. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" we wrocławskim oddziale TVP. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w RKS „S" Dolny Śląsk. W ramach tej działalności prowadził nasłuch na radiostacji nadawczo-odbiorczej we współpracy z zespołem „Z Dnia na Dzień", był też szefem technicznym grupy radiowców Jana Pawłowskiego. W czerwcu 1982 r. zasilił szeregi Solidarności Walczącej. Podczas demonstracji czerwcowych oraz w czasie manifestacji 31 sierpnia 1982 r. we Wrocławiu zajmował się nasłuchem radiostacji SB i MO. Był współtwórcą Radia Solidarność i Radia Solidarność Walcząca. Skonstruował i wykonał układy elektroniczne dla Radia Solidarność Walcząca, odbiorniki krótkofalarskie, konwertery, nadajniki UKF, tzw. mydelniczki i rozmagnesic do szybkiego kasowania kaset. 2 marca 1984 r. został aresztowany. W lipcu zwolniony. 25 lipca 1984 r. Sąd Rejonowy Wrocław-Krzyki umorzył postępowanie wobec niego na mocy amnestii. Został zwolniony z pracy i od 1984 był właścicielem zakładu elektronicznego. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 1983 był rozpracowywany przez Wydz. II WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Kanał".

Lipniewicz Izabella, ur. 4 kwietnia 1953 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

17 grudnia 1981 r. została zatrzymana i aresztowana pod zarzutem, iż jako członek NSZZ „Solidarność" rozpowszechniała w Gdańsku ulotki zawierające „nieprawdziwe informacje na temat aktualnej sytuacji w kraju i na Wybrzeżu". Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni w trybie doraźnym skazał ją na karę 3 lat pozbawienia wolności. Od 17 grudnia 1981 r. do 29 stycznia 1983 r. przebywała kolejno: w Areszcie Śledczym w Gdańsku, w Zakładzie Karnym w Bydgoszczy-Fordonie oraz Zakładzie Karnym w Krzywańcu. W wyniku wniesienia rewizji nadzwyczajnej i ponownego rozpatrzenia sprawy przez Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni w styczniu 1983 r. została uniewinniona. W latach 1983–1988 była łączniczką Ewy Kubasiewicz, m.in. w kontaktach z działającym w ukryciu Andrzejem Kołodziejem z Solidarności Walczącej. Współpracowała także z Andrzejem i Joanną Gwiazdami przy druku pisma „Poza Układem". W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 64/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Lis Zbigniew, ur. w 1942 r. w Świetlikowej Woli.
(Dolny Śląsk)

Był czynnie zaangażowany w działalność NSZZ „Solidarność" jako pracownik zakładów „Fadroma" we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego zajmował się kolportażem prasy podziemnej oraz uczestniczył w nielegalnych spotkaniach. 14 maja 1982 r. został internowany. Do 26 lipca 1982 r. przebywał w Zakładzie Karnym w Nysie. W 1987 został ukarany przez kolegium do spraw wykroczeń za posiadanie podziemnych czasopism wydawanych przez Solidarność Walczącą. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 218/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

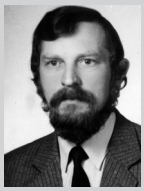

Lisowski Bogdan Kazimierz, ur. 16 lipca 1944 w Kaliszu.
(Poznań)

Był zatrudniony jako inżynier elektryk w Kombinacie Budowlanym w Kaliszu. W 1980 został wybrany przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w tym zakładzie. Po wprowadzeniu stanu wojennego był jednym z założycieli i członków Tymczasowego Komitetu Koordynacyjnego Solidarności Regionu Wielkopolska Południowa. Uczestniczył w redakcji, druku i kolportażu nielegalnych wydawnictw i ulotek, m.in.

„Społeczeństwu do Przemyślenia", „Biuletynu Informacyjnego TKK", „Magazynu Polski Walczącej". 30 sierpnia 1982 r. został zatrzymany, a następnego dnia internowany. Przebywał w ośrodku odosobnienia w Grodkowie. Został zwolniony decyzją nr 75 z 11 grudnia 1982 r. Po wyjściu na wolność włączył się aktywnie w działalność podziemną. Nadal kolportował nielegalne wydawnictwa i organizował konspiracyjne spotkania działaczy. W latach 1983–1984 nawiązał współpracę z Międzyregionalną Komisją Koordynacyjną Kalisz-Konin-Sieradz, a w 1985 z Solidarnością Walczącą. W 1986 wyemigrował z rodziną do Australii. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 323/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Liszewski Eugeniusz, ur. 2 marca 1955 r. w Okrągłej Łące.
(Lubin)

W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. brał udział w strajku okupacyjnym w KGHM Zakłady Górnicze Rudna. Został zwolniony z pracy za działalność związkową. W latach 1982–1989 działał w następujących strukturach konspiracyjnych: 1984–1989 Solidarność Walcząca; 1982–1983 członek podziemnej Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" KGHM Zakładów Górniczych Rudna w Polkowicach; 1984–1989 członek podziemnej Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Zakładów Robót Górniczych KGHM w Lubinie. Został aresztowany za działalność w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność". Od marca do października 1983 r. był przetrzymywany w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. Został skazany przez Sąd Śląski Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na karę 1,5 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. W latach 1983–1989 kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. „Solidarność Walczącą", „Żądło Robola", „Biuletyn Informacyjny TKZ NSZZ Solidarność ZRG Lubin", „NSZZ Solidarność Zagłębia Miedziowego", „Wolny Głos". Od 1984 do stycznia 1989 r. w ramach TKZ NSZZ „Solidarność" ZRG KGHM Lubin i Solidarności Walczącej w Lubinie był odpowiedzialny za akcje bieżące, akcje ulotkowe, demonstracje, malowanie antyreżimowych haseł na murach. W maju 1988 r. współorganizował strajk w Zakładzie Robót Górniczych KGHM Lubin. W sierpniu tego samego roku współorganizował strajk w KGHM Lubin. W 1988 wchodził w skład Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Robót Górniczych KGHM Lubin. Był represjonowany za działalność w podziemiu niepodległościowym. Eugeniusz Został odzna-

czony Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

Litwin Zofia, ur. 12 lutego 1940 r. w Katarynicach, zm. 19 czerwca 2020 r. w Rzeszowie.
(Rzeszów)

W czerwcu 1944 r. jej rodzina została zmuszona do opuszczenia swojego gospodarstwa w okolicach Lwowa i osiedliła się w Boguchwale koło Rzeszowa. W 1980 wstąpiła do NSZZ „Solidarność" jako pracownik rzeszowskiego Miastoprojektu. W 1982 rozpoczęła działalność w siatce kolportażowej podziemnej prasy związkowej, współpracując z Jerzym Lignarskim i Andrzejem Kucharskim z Inwestprojektu w Rzeszowie. W listopadzie 1982 r. wspólnie z Karoliną Borecką ukrywały przez tydzień w Lutoryżu Janusza Szkutnika. Od sierpnia 1983 r. dla Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" organizowała papier, a następnie czcionki drukarskie monotyp i farbę drukarską. Prowadziła tzw. punkt kontaktowy do wymiany informacji i wydawnictw związkowych Solidarności Walczącej. W lipcu 1984 r. została zatrzymana przez SB. Była stałą uczestniczką mszy za Ojczyznę i mszy rocznicowych, takich jak w rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja czy w rocznicę odzyskania niepodległości 11 listopada. Współpracowała z Solidarnością Walczącą oraz Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży" do 1988 r. W 2011 została odznaczona Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2020 przyznano jej pośmiertnie Krzyż Wolności i Solidarności.

Lubańska Krystyna, ur. 2 marca 1950 r. w Białej Podlaskiej.
(Kraków)

W okresie stanu wojennego prowadziła działalność w strukturach Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników, zajmując się kolportażem prasy podziemnej, wydawnictw, ulotek i plakatów. Przekazywała również pisma „Solidarny Podlasiak", „Solidarność Rolników", biuletyny oraz inne wydawnictwa tzw. drugiego obiegu do Lublina. Pomagała także rodzinom uwięzionych, dostarczając paczki żywnościowe z artykułami pochodzącymi z gospodarstwa ojca. Była łączniczką i kurierką pomiędzy Krakowem (Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników, Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży" i krakowski oddział Solidarności Walczącej) a strukturami konspiracyjnymi Podlasia.

Lubańska Lucyna, ur. 2 września 1952 r. w Białej Podlaskiej.
(Kraków)

Magister historii, ukończyła również studia z zakresu historii sztuki. W maju 1977 r. brała udział w Czarnym Marszu w Krakowie po śmierci Stanisława Pyjasa. Współpracowała ze Studenckim Komitetem Solidarności, zajmując się m.in. kolportażem wydawnictw niezależnych i ulotek. Od 1978 była zaangażowana w Ruch Kultury Chrześcijańskiej „Odrodzenie". W 1979 została zatrzymana w związku z podpisaniem petycji w sprawie uwolnienia Kazimierza Świtonia. W 1980 rozpoczęła pracę w Pracowniach Sztuk Plastycznych w Krakowie. Organizowała komisje rzeczoznawcze. Jesienią 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność" gdzie została wyznaczona do pełnienia funkcji łącznika w czasie strajku. W latach 1981–1982 pozostawała bez zatrudnienia. W latach 1982–1996 pracowała jako kierownik Klubu Kultury Śródpole w Nowej Hucie. Współpracowała z Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników, z redakcją podziemnego biuletynu „Solidarność Rolników" (m.in. z Józefem Teligą, Józefem Baranem, Wieńczysławem Nowackim), z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży" oraz z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej (z Marianem Stachniukiem, Piotrem Hlebowiczem). Prowadziła również działalność konspiracyjną na terenie Białej Podlaskiej, gdzie redagowała gazetę podziemną „Solidarny Podlasiak". Zajmowała się także kolportażem wydawnictw podziemnych. Udzielała pomocy ukrywającym się, udostępniała mieszkania na tzw. skrzynkę kontaktową. Była trzykrotnie zatrzymana. W 1989 uczestniczyła w kampanii wyborczej KO „S", współorganizowała informacyjny punkt wyborczy przy ul. Siennej w Krakowie. Współzakładała reaktywowaną Solidarność w Ośrodku Kultury Kombinatu Metalurgicznego w Nowej Hucie. W latach 1990–1996 członek Zarządu Komisji Wydziałowej „S" w Ośrodka Kultury KM. Po 1990 zawodowo związana z kulturą. Została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności.

Lubańska Stefania, ur. 26 listopada 1947 r. w Białej Podlaskiej.
(Kraków)

W 1971 ukończyła studia historyczne na Uniwersytecie Marii Curie–Skłodowskiej w Lublinie, a w 1975 studia filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1986 uzyskała stopień doktora. Pracowała jako adiunkt w Instytucie Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W 1986 została usunięta z uczelni. W latach 1986–1989

była zatrudniona na umowę zlecenie w Instytucie Filozofii UJ, w Studium Nauk Społecznych Akademii Medycznej oraz w Studium Nauk Społecznych AWF. W latach 1987–2008 pracowała jako kurator zawodowy w Sądzie Rodzinnym w Krakowie. Została przywrócona do pracy w 1993 roku, na wniosek uczelnianej Solidarności na WSP w Krakowie. Obecnie na emeryturze. W 1980 wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego działała w strukturach podziemnej Solidarności i współpracowała z Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników (Józef Teliga, Józef Baran), z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży", krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej (Marian Stachniuk, Piotr Hlebowicz) oraz z redakcjami biuletynów „Solidarność Rolników" i „Solidarny Podlasiak". Była także zaangażowana w kolportaż wydawnictw podziemnych. Udzielała pomocy ukrywającym się, udostępniała mieszkanie na tzw. skrzynkę kontaktową. Zatrzymana w przez MSW PRL podczas wizyty Jana Pawła II w Częstochowie. Stefania Została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Wolności i Solidarności.

Ł

Łątkowska Mirosława, ur. 3 grudnia 1952 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1976 ukończyła studia w Instytucie Kulturoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1966 – 1971 należała do ZHP, pełniła funkcję instruktora. W latach 1976 – 1981 pracowała jako nauczyciel akademicki w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Kielcach. Należała do ZNP. W 1981 powróciła do Wrocławia. W 1984 została kierownikiem Galerii Młodego Widza w Biurze Wystaw Artystycznych, z której zwolniono ją po odmowie współpracy z SB. W 1982 została zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Uczestniczyła w antyreżimowej demonstracji we Wrocławiu, w jej mieszkaniu odbywały się spotkania SW. W 1985 została współzałożycielką Niezależnego Wydawnictwa Książkowego Wers. Zajmowała się tam m.in. redakcją i maszynopisaniem. W 1986 pełniła rolę kuriera K. Morawieckiego do Norwegii (Komitet Helsiński) i Szwecji (Szwedzki Komitet Pomocy dla Solidarności w Lund). Od 1987 działała w warszawskich strukturach SW. W 1989 została współzałożycielką i współwłaścicielką (z mężem Adamem Borowskim) Oficyny Wydawniczej Volumen, kontynuującej działalność podziemnych wydawnictw Wers i Prawy Margines. Była redaktorem, wydawcą, twórczynią serii wydawniczych, równolegle pracując jako nauczyciel akademicki. W 2001 została wyróżniona medalem Zasłużony Działacz Kultury.

Łotocki Adam, ur. w 1952 r. we Wrocławiu, zm. 21 listopada 2021 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Z zawodu inżynier elektronik. Pracował w Instytucie Automatyki Systemów Energetycznych, w Zakładzie Produkcji Urządzeń Automatyki, INCO. Od 1978 był zaangażowany w kolportaż „Biuletynu Dolnośląskiego". Od grudnia 1981 r. drukował i kolportował podziemne czasopismo „Z Dnia na Dzień", a od połowy 1982 r. czasopismo „Solidarność Walcząca". Zajmował się również kolportażem i drukowaniem innych podziemnych wydawnictw. W styczniu 1984 r. został organizatorem strajku w Zakładzie Produkcji Urządzeń Automatyki przy ul. Tęczowej we Wrocławiu. Należał do redakcji pisma „AUT". Kilkakrotnie był zatrzymywany przez SB.

Brał udział w wielu akcjach mających na celu niedopuszczenie do przejęcia przez SB nakładów i wydruków wydawnictw podziemnych.

Łuczak Jarosław, ur. 15 czerwca 1957 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Działalność opozycyjną rozpoczął we wrześniu 1980 r., kiedy został członkiem-założycielem Niezależnego Zrzeszenia Studentów na wydziale Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Do 13 grudnia 1981 r. prowadził bibliotekę wydawnictw niezależnych. W okresie od lutego do czerwca 1982 r., we Wrocławiu, był zaangażowany w drukowanie podziemnych czasopism, m.in. „Z Dnia na Dzień", biuletynów i antykomunistycznych ulotek RKS NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk. Od czerwca 1982 r. do jesieni 1986 r. drukował czasopismo Solidarności Walczącej „Biuletyn Dolnośląski", książki podziemne oraz druki ulotne. Od jesieni 1982 r. był zaprzysiężonym członkiem wrocławskiego oddziału Solidarności Walczącej. Należał do grupy drukarzy, w skład której wchodzili także Marek Berdowski, Barbara Sarapuk i Zbigniew Woźniak. Bezpośrednimi przełożonymi Jarosława Łuczaka były Zofia Maciejewska, Ewa Grzegorzewska, Hanna Łukowska-Karniej. W 2012 otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, a w 2016 Krzyż Solidarności Walczącej.

Łukowska-Karniej Hanna, ur. 7 sierpnia 1941 r. w Nowej Borowlance w Kraju Ałtajskim na Syberii.
(Dolny Śląsk)

W 1970 ukończyła Wydział Historii na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1965–1967 pracowała jako laborant techniczny w Katedrze Ekonomiki Politechniki Wrocławskiej. W latach 1967–1972 była zatrudniona na stanowisku operatora maszyny cyfrowej Odra w Instytucie Ekonomii i Organizacji Politechniki Wrocławskiej. W latach 1972–1986 była pracownikiem Biblioteki Instytutu Matematyki tejże politechniki. W 1968 uczestniczyła w wydarzeniach marcowych we Wrocławiu. Od 1979 prowadziła tajną bibliotekę wydawnictw niezależnych i kolportowała „Biuletyn Dolnośląski". W październiku 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". W dniu ogłoszenia stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. ukryła w swoim mieszkaniu Kornela Morawieckiego, w wyniku czego lokal ten stał się miejscem utworzenia struktury poligraficznej i kolportażowej powstającego RKS Dolny Śląsk oraz pierwszą podziemną siedzibą redakcji podziemnego pisma „Z Dnia na Dzień". Do maja 1982 r. uczestniczyła w pracach RKS. Była główną łączniczką i asystentką Kornela Morawieckiego. Organizowała miejsca, w których mógł się ukrywać i brać udział w tajnych spotkaniach. W czerwcu 1982 r. stała się współ-

założycielką Solidarności Walczącej i została członkiem Rady oraz Komitetu Wykonawczego tej organizacji. W maju 1983 r. została zatrzymana. Była przesłuchiwana w związku ze sprawą prowadzoną przeciw redaktorom i drukarzom pisma SW „Wiadomości Bieżące". Od początku 1984 r., w związku z falą represji wobec działaczy podziemia, zagrożona aresztowaniem zaczęła się ukrywać. Była poszukiwana listem gończym. 6 czerwca 1984 r. aresztowano ją. Miesiąc później zwolniono na mocy amnestii. Po wyjściu na wolność nadal działała aktywnie w strukturach SW. Była wielokrotnie zatrzymywana i poddawana rewizjom. 9 listopada 1987 r. została ponownie aresztowana (z Kornelem Morawieckim), była przetrzymywana w areszcie MSW. 24 grudnia 1987 r. przeniesiono ją do Aresztu Śledczego Warszawa-Mokotów, a następnie do Aresztu Śledczego we Wrocławiu. W marcu 1988 r. we wrocławskim Sądzie Rejonowym wytoczono jej proces z oskarżenia o działalność antypaństwową. Przewodniczący składu sędziowskiego podjął decyzję o utajnieniu rozprawy, argumentując to manifestacyjną postawą przybyłego na nią tłumu. Po proteście obrony rozprawę odroczono. 20 kwietnia 1988 r. została zwolniona. Po 1990 pracowała jako nauczyciel historii w Zespole Szkół nr 4 we Wrocławiu. W 1988 w Londynie odznaczono ją Złotym Krzyżem Zasługi, natomiast w 2007 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 7 września 1982 r. była rozpracowywana przez Wydz. III-1 KW MO/Inspektorat 2 WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Książka".

Łyjak Albert, ur. 20 stycznia 1960 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Ukończył wrocławskie Technikum Chemiczne. Był członkiem NSZZ „Solidarność" we wrocławskich zakładach Polaru. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. internowano go i osadzono w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. Przebywał tam do marca 1982 r. Wkrótce zasilił szeregi Solidarności Walczącej. W ramach działalności w strukturach SW zajmował się drukiem i kolportażem. Był współpracownikiem Barbary Sarapuk, zwanej królową podziemnego druku. Jesienią 1982 r. został powołany do wojska, do karnej kompanii. Po zakończeniu służby wrócił do działalności w SW. Nadal zajmował się drukiem, zakładał nowe podziemne drukarnie, szkolił także drukarzy. W 1989 był przeciwnikiem porozumień Okrągłego Stołu. Po przemianach w Polsce wycofał się z życia społeczno-politycznego. W 2011 wrócił do środowiska dawnej Solidarności Walczącej i wszedł w skład redakcji „Gazety Obywatelskiej".

M

Maciąg Adam, ur. 24 lutego 1950 r. w Brzegu.
(Opole)

We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Był współorganizatorem Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" w Namysłowie. Po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczył w akcjach pomocy rodzinom osób represjonowanych, organizował także kolportaż podziemnej prasy w Wojewódzkiej Kolumnie Transportu Sanitarnego w Namysłowie. W swoim miejscu pracy kolportował m. in.: „Biuletyn Dolnośląski", pismo „Hydralek", „Z Dnia na Dzień", „Nad Stobrawą", „Solidarność Opolską" oraz „Solidarność Walczącą". Na przełomie lat 1988 i 1989 współorganizował Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność" w Namysłowie. W 1989 współorganizował tamtejszy Komitet Obywatelski „Solidarność". W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 541/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Maciąg Rafał, ur. 4 lutego 1972 r.
(Oleśnica)

Był uczniem Liceum Ogólnokształcącego im. J. Słowackiego w Oleśnicy. Kolportował wydawnictwa podziemne, brał udział w antyreżimowych manifestacjach, wykonywał również zadania kurierskie na linii Wrocław–Namysłów. W latach 1988–1989 należał do Niezależnego Ruchu Uczniowskiego w Oleśnicy, w ramach którego kolportował młodzieżowe pisma niezależne, drukowane we Wrocławiu takie jak: „Ponuraczek" czy „BOSS". Od 1988 r. utrzymywał kontakt z zarządem zakładowej Solidarności DZPS „Odra" w Oleśnicy, dostarczając prasę podziemną z Wrocławia, w tym głównie „Solidarność Walczącą". W lipcu 1988 r. został członkiem Solidarności Walczącej. Uczestniczył także działaniach oleśnickiej „Solidarności".

Maciejewska Zofia, ur. 3 czerwca 1939 r. w Janowie Poleskim.
(Dolny Śląsk)

W 1962 r. ukończyła studia na Wydziale Budownictwa Lądowego Politechniki Wrocławskiej. W 1956 r. należała do ZMP. W latach 1966–1969 była członkiem PZPR. W latach 1962–1963 pracowała na stanowisku

asystenta na Wydziale Budownictwa Lądowego na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1963–1966 była zatrudniona jako inżynier w Przedsiębiorstwie Budownictwa Uprzemysłowionego we Wrocławiu. W latach 1966–1973 pełniła funkcję kierownika budowy we Wrocławskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego nr 1. W latach 1973–1993 pracowała jako asystent, projektant w Biurze Projektów Inwestprojekt we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", weszła w skład Komitetu Założycielskiego, a następnie została członkiem KZ. W latach 1980–1981 prowadziła zakładową bibliotekę wydawnictw niezależnych. Po wprowadzeniu stanu wojennego ukrywała we własnym mieszkaniu Kornela Morawieckiego. Od stycznia do maja 1982 r. współorganizowała druk podziemnego pisma „Z Dnia na Dzień". Od czerwca 1982 r. do 1990 była zaprzysiężonym członkiem „Solidarności Walczącej". W ramach działalności w tej organizacji była główną koordynatorką działalności wydawniczej SW oraz książek wydawanych pod szyldem Agencji Informacyjnej Solidarność Walcząca. W latach 1982–1989 należała do TKZ w zakładzie pracy. Uczestniczyła w zbiórkach pieniężnych, organizowała pomoc dla aresztowanych i ukrywających się. 16 kwietnia 1984r. została zatrzymana, 17 kwietnia aresztowana i osadzona początkowo w Areszcie Śledczym, a następnie w ZK we Wrocławiu i Krzywańcu. 25 lipca tego samego roku została zwolniona na mocy amnestii. 30 lipca 1984 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabryczna umorzył postępowanie. W latach 1984–1989 Zofia Maciejewska była wielokrotnie zatrzymywana i poddawana rewizjom. W latach 1984–1985 była autorką artykułów (ps. Janusz) w podziemnym piśmie „Solidarność Walcząca". Od kwietnia do czerwca 1989 r. współorganizowała kampanię wyborczą KO we Wrocławiu. W 1993r. przeszła na emeryturę. Od 2009 jest członkiem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca we Wrocławiu i członkiem sądu koleżeńskiego. W 2007 r. została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2016 r. Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 28 października 1986 r. do 27 grudnia 1989 r. była rozpracowywana przez Wydz. V-1/Inspektorat 2 WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Pokraka", od 20 kwietnia 1988 r. do 15 marca 1990 r. przez Inspektorat 2 WUSW w ramach SO o kryptonimie „Ośmiornica".

Madej Jan, ur. 26 września 1952 r. w Dobrem k. Opola.
(Dolny Śląsk)

Jako uczeń Szkoły Podstawowej, 9 marca 1968 r. w Dobrem zorganizował protest dzieci w obronie studentów. Był przesłuchiwany przez

funkcjonariuszy KPMO w Opolu Lubelskim. W sierpniu 1980 r. został organizatorem i przewodniczącym strajku w Zakładach Górniczych Polkowice, a we wrześniu tego samego roku stanął na czele Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność". Od tego czasu był aktywnie zaangażowany w działalność związkową na terenie Lubina i Polkowic. Po wprowadzeniu stanu wojennego współtworzył Tymczasową Komisję Zakładową „Solidarność" w zakładzie pracy. Z powodu udziału w koordynowaniu podziemnych struktur „Solidarności" na terenie Zakładów Górniczych Polkowice oraz kolportażu nielegalnych wydawnictw, a także na skutek organizowania zbiórek pieniędzy na potrzeby konspiracji, 7 września 1982 r. został zatrzymany przez funkcjonariuszy WUSW w Legnicy, a w jego mieszkaniu przeprowadzono rewizję podczas której zarekwirowano biuletyny NSZZ „S" oraz nielegalne ulotki. W lutym 1984 r. Jan Madej wszedł w skład Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność" na terenie Lubina. Zajmował się m.in. drukowaniem i kolportażem czasopism takich jak: „Solidarność Dolnośląska", „Z Dnia na Dzień", „Zagłębie Miedziowe", „Solidarność Walcząca" i „Żądło Robola". Zajmował się również współpracą z innymi ośrodkami NSZZ „S" na Dolnym Śląsku. 9 marca 1985 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Legnicy, a następnie w Zakładzie Karnym we Wrocławiu i w Zakładzie Karnym w Strzelnie. Był tam przetrzymywany do 27 listopada 1985 r. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Legnicy z 14 sierpnia 1985 r. został skazany na 2 lata pozbawienia wolności, a po rewizji wyroku i ponownym rozpatrzeniu sprawy, 12 lutego 1986 r. skazano go na 2 lata pozbawienia wolnosci oraz karę grzywny. Wielokrotnie doświadczał represji ze strony funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, był zatrzymywany, przesłuchiwany, a także poddawany rewizjom w miejscu zamieszkania oraz pracy. Wr. 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 577/2016 –nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Madziarczyk Tadeusz Józef, ur. 21 lutego 1961 r. w Prudniku.
(Lubin)

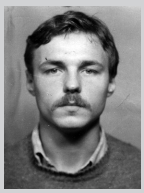

Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. brał udział w strajku okupacyjnego w KGHM Zakłady Górnicze Rudna. W latach osiemdziesiątych działał w następujących strukturach konspiracyjnych: w latach 1983–1989 był zaprzysiężonym członkiem „Solidarności Walczącej"; w latach 1982–1989 należał do Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Zakładów Robót Górniczych w Lubinie; od kwietnia 1984 r. do roku 1989 wchodził w skład Międzyzakładо-

wej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność" Zagłębie Miedziowe, gdzie był odpowiedzialny za główną część kolportażu w Zagłębiu Miedziowym. W dniu 31 sierpnia 1985 r. współorganizował antyreżimową manifestację w Lubinie, wskutek czego został aresztowany i skazany na karę grzywny. W latach 1983–1989 kolportował wydawnictwa podziemne w tym m.in. tytuły takie jak: „Solidarność Walcząca", „Żądło Robola", „Biuletyn Informacyjny TKZ NSZZ Solidarność ZRG Lubin", „NSZZ Solidarność Zagłębia Miedziowego ", „Wolny Głos" oraz książki. Od kwietnia 1985 r. do stycznia 1986 r. współredagował „Biuletyn Informacyjny Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Zakładów Robót Górniczych Lubin". W latach 1984–1989 był organizatorem akcji ulotkowych w Lubinie, biblioteki wydawnictw podziemnych, projekcji filmów zakazanych oraz prelekcji. W latach 1987–1989 pełnił rolę kuriera wydawnictw z Wrocławia. W tym samym okresie był także dostawcą materiałów poligraficznych. W maju 1988r. współorganizował strajk w Zakładzie Robót Górniczych KGHM Lubin. W sierpniu tego samego roku był współorganizatorem strajku w KGHM Lubin. W 1988 r. pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego NSZZ Solidarność w Zakładzie Robót Górniczych KGHM Lubin. Tadeusz Józef Madziarczyk został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia, Krzyżem Wolności i Solidarności, Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

W latach 1985–1986 był rozpracowywany przez SB w ramach SOS o kryptonimie „Katanga".

Majewski Grzegorz Jan, ur. 2 maja 1967 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Jako uczeń szkoły zawodowej, był zaangażowany w druk i kolportaż ulotek i plakatów. Uczestniczył również w akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach. W latach 1985–1990 kolportował podziemne czasopisma: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Serwis Informacyjny WiP", „Hydralek" i „Region". Od 1985 r. współpracował z „Solidarnością Walczącą". Włączył się w tworzenie i działalność rozgłośni radiowej „Radio SW", a w roku 1986 uczestniczył w akcjach Ruchu „Wolność i Pokój" oraz był jednym z inicjatorów reaktywowania Polskiej Partii Socjalistycznej. W latach 1987–1988 był pomysłodawcą i uczestnikiem akcji „Pomarańczowej Alternatywy" organizowanych na terenie Wrocławia. Za udział w nielegalnych manifestacjach, przechowywanie podziemnych wydawnictw

oraz rozpowszechnianie nielegalnych ulotek oraz transparentów był zatrzymywany i karany grzywnami.

Majka Robert, ur. 27 czerwca 1962 r. w Przemyślu.
(Rzeszów)

17 września 1981 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego „Pomona" w Przemyślu. Za bojkot pochodu pierwszomajowego został zwolniony z pracy. W lutym 1983 r. za odmowę przystąpienia do OPZZ i za noszenie znaczka Solidarności zwolniony z kolejnego zakładu pracy, tj. WP „Sonwil". W 1987 był bezskutecznie zmuszany do współpracy przez SB. W lipcu 1988 r. za ostentacyjną krytykę władz zwolniony z pracy w MPK. Z Zakładów Płyt Pilśniowych zwolniony po kilku miesiącach za pikietę w obronie Vaclava Havla i innych więźniów politycznych. W grudniu 1988 r. brał czynny udział w proteście głodowym w Warszawie na rzecz uwolnienia Vaclava Havla. W maju tego samego roku w czasie strajków uczestniczył w manifestacji pierwszomajowej w Nowej Hucie. 29 września 1988 r., podczas procesu Józefa Piniora z Polskiej Partii Socjalistycznej – Rewolucja Demokratyczna, protestował przeciwko osądzaniu ludzi za poglądy. Był kilkakrotnie karany przez kolegia ds. wykroczeń. Od 1988 był członkiem PPS RD i Solidarności Walczącej. W latach 1990–1997 działał w Partii Wolności. Od 1990 do 1997 był dziennikarzem „Solidarności Walczącej", a w latach 1994–2007 redaktorem kwartalnika „Wolna Polska". W latach 1995–2015 był specjalistą w Urzędzie Miasta Przemyśla, od 2015 do 2017 pracownikiem administracyjnym w Straży Miejskiej tamże. W okresie 2002–2006 był radnym Rady Miejskiej w Przemyślu (Klub Ligi Polskich Rodzin/niezależny). W latach 2015–2018 był członkiem Trybunału Stanu, a od 2018 do 2019 posłem RP z listy Kukiz '15 (niezrzeszony) Konfederacja. Od 2019 jest niezależnym pisarzem, politologiem i zajmuje się analizami politycznymi.

Majorkiewicz Jan
(Trójmiasto)

W grudniu 1981 r. rozpoczął swoją działalność w NSZZ „Solidarność" przed wprowadzeniem stanu wojennego. W latach 1983–1990 należał do Solidarności Walczącej. W ramach działalności w niej kolportował nielegalne wydawnictwa sygnowane przez SW oddział Trójmiasto. W swoim mieszkaniu drukował te wydawnictwa.

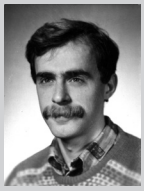

Makar Arkadiusz, ur. 12 października 1963 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Od początku lat 80. był członkiem Ruchu Młodej Polski. W jego mieszkaniu odbywał się druk ulotek „Oświadczenie RMP". W związku z ich kolportażem na terenie Gdańska 25 stycznia 1982 r. został zatrzymany i aresztowany. Prokuratura Marynarki Wojennej w trakcie prowadzonego w trybie doraźnym śledztwa postawiła mu zarzuty przynależności do nielegalnej organizacji oraz sporządzenia i kolportowania ulotek o charakterze antypaństwowym. Sąd Marynarki Wojennej 22 kwietnia 1982 r. skazał go na karę 4 lat pozbawienia wolności oraz 3 lat utraty praw publicznych. 16 lipca 1982 r. Został osadzony w Zakładzie Karnym w Potulicach. 20 kwietnia 1983 r. ułaskawiony. Po zwolnieniu z więzienia kontynuował działalność podziemną. W 1985 znalazł się w grupie współzałożycieli gdańskich struktur Liberalno-Demokratycznej Partii „Niepodległość". W 1986 zajmował się rozprowadzaniem czasopisma Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego o nazwie „Homek". Od 1987 kolportował ulotki i pełnił rolę łącznika między trójmiejskim oddziałem Solidarności Walczącej a Liberalno-Demokratyczną Partią „Niepodległość". Za przynależność do L-DP „Niepodległość" był inwigilowany przez Wydział III WUSW w Gdańsku w okresie od 4 lutego 1986 r. do 10 kwietnia 1989 r. w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Biuletyn/Libra". Sprawa została zakończona z powodu zalegalizowania partii. Ponadto z powodu swojej działalności o charakterze opozycyjnym w okresie od 1 stycznia 1982 r. do 1 stycznia 1984 r. był objęty zakazem wyjazdu za granicę do wszystkich krajów świata. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP nr 538/2015 nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Makarewicz Zbigniew, ur. w 27 września 1940 r. w Wilnie.
(Dolny Śląsk)

Rzeźbiarz, twórca instalacji i happeningów, krytyk sztuki i animator ruchu artystycznego, dziennikarz, działacz społeczny i polityczny, nauczyciel akademicki. W latach 1958–1965 studiował w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu, m.in. w pracowni rzeźby Xawerego Dunikowskiego. W 1965 r. uzyskał dyplom na Wydziale Ceramiki w Pracowni Ceramicznej Rzeźby Architektonicznej docenta Apolinarego Czepelewskiego. Ma tytuł artysty plastyka magistra sztuki. Współpracował przy zakładaniu przez Jerzego Ludwińskiego w 1972

Ośrodka Dokumentacji Sztuki Centrum Badań Artystycznych we Wrocławiu. W latach 1978–1981 oraz 1989–1994 prowadził Galerię „X" Związku Polskich Artystów Plastyków we Wrocławiu. Od 1980 działał w Prezydium Zarządu Głównego ZPAP jako skarbnik i rzecznik prasowy. W sierpniu 1980 był redaktorem projektu uchwały ZPAP popierającej wydarzenia na Wybrzeżu, przyjętej przez ZG ZPAP 28–29 sierpnia 1980 r. i przedstawionej delegacji partyjno-rządowej przed podpisaniem Porozumień w Gdańsku. Od września tego roku działał w Solidarności. W latach 1980–1992, reprezentant ZPAP w Komitecie Porozumiewawczym Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych. W latach 1980–1981 był członkiem Komisji ds. Cenzury, która przygotowała społeczny projekt Ustawy o kontroli publikacji i widowisk z 31 lipca 1981 r. Był członkiem sześcioosobowego zespołu ds. negocjacji kształtu ustawy z rządem (Solidarność i Stowarzyszenia Twórcze i Naukowe). W grudniu 1981 r. współorganizował i uczestniczył w obradach IV Kongresu Kultury Polskiej. Po wprowadzeniu stanu wojennego został współpracownikiem Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk, łącznikiem pomiędzy RKS-em a Tymczasową Komisją Koordynacyjną NSZZ „Solidarność" i grupą doradców oraz pomiędzy członkami tajnych struktur Solidarności we Wrocławiu a wysłannikami z Warszawy. Był inwigilowany, rewidowany i podsłuchiwany w mieszkaniu, pracowni oraz lokalu Galerii „X". 9 listopada 1982 r. został zatrzymany, a 11 listopada internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Strzelinie. Zwolniony 3 grudnia. Po wyjściu na wolność kontynuował działalność podziemną. 23 lutego 1983 r. został ponownie zatrzymany i aresztowany jako podejrzany o zdradę tajemnicy państwowej. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieście uchylił areszt 28 lipca 1983 r. ze względu na stan zdrowia. Wyrokiem Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia 11 lutego 1984 r. został skazany na karę 1 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata i karę grzywny. W wyniku odwołania, 25 lipca 1984 r. Sąd Wojewódzki we Wrocławiu umorzył śledztwo na podstawie ustawy o amnestii. Od 1983 do 1990 artysta nie miał stałego zatrudnienia. W tym czasie działał w podziemnych strukturach Solidarności oraz Solidarności Walczącej. W 1984 przeszedł na rentę inwalidzką z powodu utraty zdrowia w wyniku wypadku podczas szkolenia oficerów rezerwy w 1979.

Makarski Bogdan, ur. w 1959 r. w Oławie.
(Dolny Śląsk)

Od połowy 1982 r. organizował druk i kolportaż czasopism najpierw „Z Dnia na Dzień" i „Solidarność Walczącą", następnie rozprowadzał także książki z tzw. drugiego obiegu, znaczki poczty podziemnej i kartki okolicznościowe. Prowadził jeden z największych magazynów nielegalnych książek. Wyszkolił kilkanaście osób w zakresie druku sitodrukowego i uruchomił kilka punktów drukarskich. Był ostatnim więźniem politycznym. Został zatrzymany z powodu rzekomego podłożenia bomby pod KM PZPR w Gdyni w lutym 1987 r. Po zatrzymaniu i aresztowaniu był wielokrotnie przesłuchiwany, ale nikogo nie wydał.

Malawski Piotr, ur. 27 czerwca 1969 r. we Wrocławiu
(Dolny Śląsk)

Od 1982 jako uczeń SP wielokrotnie brał udział w antyreżimowych demonstracjach i starciach z ZOMO. Od 1983 r. kolportował młodzieżową prasę podziemną ,w tym m.in.: „Wyrostek", „Co u nas", „Impuls", „Młodzież", wydawnictwa RKS „S" ,w tym głównie „Z Dnia na Dzień", oraz prasę Solidarności Walczącej. W 1985 był współinicjatorem stworzenia we Wrocławiu struktury Federacji Młodzieży Walczącej. W tym samym roku przejściowo udało się zintegrować opozycyjne grupy młodzieżowe Wrocławia z FMW Gdańska, Krakowa i Warszawy. W 1987 organizował demonstrację wraz z 89 wrocławskimi radykałami FMW. Od 1985 działał w Międzyszkolnym Komitecie Oporu, wydawał też pisma „Hej" i „Szkoła". W latach 1986–1988 szefował konspiracyjnej strukturze, był odpowiedzialny głównie za kolportaż wydawnictw Międzyszkolnego Komitetu Oporu na terenie I LO we Wrocławiu. W 1986 wszedł w skład Grup Wykonawczych Solidarności Walczącej. Organizował akcje ulotkowe, akcje malowania antyreżimowych haseł na murach i rozwieszania transparentów. Brał udział w niszczeniu komunistycznych napisów propagandowych. Od 1986 uczestniczył w demonstracjach i pikietach Ruchu WiP. Był kilkakrotnie pobity przez MO, zatrzymywany na 48 godzin, przesłuchiwany przez SB. W 1987 został współinicjatorem działalności Pomarańczowej Alternatywy. 1 maja 1988 r. w czasie demonstracji we Wrocławiu został zatrzymany na 48 godzin i ciężko pobity. We wrześniu 1988 r. współorganizował Ruch Młodzieży Niezależnej. W latach 1986–1989 podczas letnich pielgrzymek do Częstochowy prowadził sprzedaż podziemnych wydawnictw. W latach 1985–

1989 organizował akcje kolportażu podziemnych materiałów na Festiwalu Muzyki Rockowej w Jarocinie.

Malcherek Marian Stefan, ur. 3 sierpnia 1934 r. w Przedmieściu.
(Szczecin)

W 1952 w Gdańsku założył konspiracyjną organizację młodzieżową pod nazwą Tajna Organizacja Patyków. Z tego powodu w maju tego samego roku został aresztowany i 17 lutego 1953 r. skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Gdańsku na karę 7 lat pozbawienia wolności. Od 1978 współpracował z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela i kolportował wydawnictwa bezdebitowe. W sierpniu 1980 r. brał udział w strajku na terenie Szczecińskiego Przedsiębiorstwa Hodowli i Nasiennictwa. Od września 1980 r. był Solidarności, a później przewodniczącym Komisji Zakładowej. W 1981 współzałożyciel Szczecińskiego Klubu Katolików. Po 13 grudnia 1981 r. udzielał pomocy materialnej internowanym, więzionym i ich rodzinom. W latach 1982–1989 współpracownik SW (ze Stanisławem Januszem), a także uczestnik zbiórek pieniężnych, kolporter podziemnych pism, m.in. „Jedności Podziemnej" i „Gryfa". W 1989 był członkiem Obywatelskiego Komitetu Porozumiewawczego Pomorza Zachodniego, kolporterem ulotek wyborczych. Od 1989 członek Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego (od 1990 sekretarz Zarządu Oddziału Pomorze Zachodnie, od 2001 prezes). W latach 1989–2010 współpracował w ZChN. Członek Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego i Polskiego Towarzystwa Genetycznego. Od 1993 na emeryturze. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2007), Krzyżem Wolności i Solidarności (2017).

Od 11 kwietnia 1980 r. Do 18 lutego 1981 r. rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Szczecinie w ramach SOS krypt. „Brygada".

Malec Edward, ur. w 1952 r. w Falkowie.
(Katowice)

W latach 1981–1984 pracował w Instytucie Fizyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Od 1982 był zaprzysiężonym członkiem-założycielem katowickiego oddziału Solidarności Walczącej. Do 1985 należał do kierownictwa OK SW razem ze Sławomirem Bugajskim i Barbarą Kowalczyk. Do lutego 1984 r. był szefem kolportażu w Katowicach i Krakowie. Współpracował m.in. z pracownikami Instytutu Matematyki Uniwersytetu Śląskiego. Założył i współredagował „Biuletyn Konspiracyjnego Komitetu Oporu Uniwersytetu Śląskiego". Współredagował również i drukował lokalne wydaw-

nictwa SW, takie jak „Wolni i Solidarni" (WiS) oraz „Podziemny Informator Katowicki" (PiK). W lutym 1984 r. na skutek donosów stracił pracę na Uniwersytecie Śląskim. Od tego czasu ograniczał się do kolportażu wydawnictw SW w Krakowie. Brał udział w działaniach mających na celu obronę pracowników naukowych, pozbawionych możliwości pracy naukowej z powodu zaangażowania w działalność opozycyjną. W 2014 na podstawie postanowienia Prezydenta RP nr 304/2014 nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Maleszka Sławomir, ur. 29 września 1948 r. w Kępnie.
(Dolny Śląsk)

Przez długi czas udostępniał mieszkanie dla ukrywającego się Kornela Morawieckiego. Mieszkanie to było również tzw. skrzynką kontaktową Solidarności Walczącej. Dla celów działalności SW często wykorzystywał swój prywatny samochód. Konstruował i wykonywał nadajniki radiowe FM na pasma telewizyjne. Zajmował się również serwisem i naprawą sprzętu Radia Solidarność Walcząca. Sporadycznie przeprowadzał emisję programów Radia SW.

Małachowski Marek, ur. 22 sierpnia 1950 r. w Inowrocławiu.
(Helsingborg, Szwecja)

W 1984, będąc na emigracji, wstąpił do Solidarności Walczącej. Do struktur SW przyłączył się za pośrednictwem Jerzego Jankowskiego, przedstawiciela tej organizacji w Skandynawii, i w jego obecności złożył przysięgę i przyjął pseudonim. Zapoznawszy się ze statutem i działalnością SW, propagował ją wsród znaczących polityków i aktywistów miejscowych partii oraz ruchu związkowego. Raz w tygodniu w lokalnym radiu prowadził audycję poświęconą działalności SW, dzięki czemu mógł zbierać fundusze na jej dzialalność. Organizował także antyreżimowe pochody i protesty lokalnej emigracji polskiej. Współpracował z rządem RP na uchodźstwie w Londynie. Nadal zamieszkuje w Helsingborgu, w Szwecji.

Marcinkowska Dorota (obecnie Dejneka), ur. w sierpniu 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Działała pod pseudonimiem Danusia. W 1985 została zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W latach 1985–1987 prowadziła w swoim mieszkaniu przy ul. Ulanowskiego we Wrocławiu największy

ówcześnie punkt kolportażu Solidarności Walczącej, do którego dostarczano m.in. drukowane w drukarni offsetowej czasopisma „Solidarność Walcząca" oraz „Biuletyn Dolnośląski". Wydawnictwa te były następnie transportowane do kilkunastu lokali na terenie Wrocławia, a stamtąd kolportowane w różne części całego kraju. W kwietniu 1987 r. została aresztowana. W trakcie przesłuchań nie zdradziła żadnych interesujących informacji funkcjonariuszom, którzy ją przesłuchiwali. Po wypuszczeniu z aresztu była nękana i inwigilowana przez SB. Jesienią 1987 r. kolegium ds. wykroczeń Dzielnicy Wrocław-Krzyki ukarało ją grzywną w wysokości 50 000 zł za podejmowanie działań mających na celu wywołanie niepokoju publicznego.

Była rozpracowywana operacyjnie przez Służbę Bezpieczeństwa w ramach operacji o kryptonimach „Sowa" i „Koło".

Marczak Mieczysław Grzegorz, ur. 12 marca 1925 r. w Warszawie. **(Dolny Śląsk)**

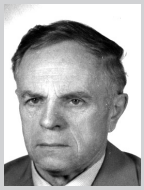

W 1956 ukończył studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Wrocławskiej. W latach 1951–1961 był zatrudniony w WSK Wrocław-Psie Pole. W latach 1962–1969 pracował jako projektant w Przedsiębiorstwie Projektowania i Dostaw Inwestycyjnych we Wrocławiu. W latach 1969–1983 zatrudniony jako konstruktor i weryfikator we wrocławskiej Fabryce Maszyn Budowlanych Fadroma. W 1983 zmuszony przez dyrekcję Fadromy przeszedł na emeryturę. W latach 1983–2000 pracował jako tłumacz języka angielskiego. W latach 1956–1957 organizował Rady Robotnicze w WSK Wrocław-Psie Pole. W sierpniu 1980 r. współorganizował i brał udział w strajku w Fadromie. Był członkiem KS. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i wszedł w skład Komitetu Założycielskiego w Fadromie. Następnie został członkiem Zarządu KZ i przewodniczącym Komisji Rewizyjnej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–18 grudnia 1981 r. współorganizował strajk i pełnił funkcję jego komisarza oraz należał do Tajnej Komisji Strajkowej w Fadromie. Zorganizował referendum wśród załogi, m.in. w sprawie kontynuacji strajku. 18 grudnia, po zerwaniu strajku, został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia we Wrocławiu i potem w Darłówku. Zwolniony 16 marca 1982 r. W latach 1982–1985 działał w RKS „S" Dolny Śląsk i w Solidarności Walczącej. Organizował sprzęt i materiały poligraficzne dla podziemnego pisma „Victoria" (we współpracy z Jerzym Malinowskim), udostępniał swój dom na punkt kolportażowy oraz na spotkania działaczy „S". Kolportował również pisma podziemne, znaczki poczt podziemnych i inne tego typu materiały. Zainicjował i pośredniczył w sprowadzeniu

z krajów zachodnich do Wrocławia książek wydawanych na emigracji. W czasie pobytu w Szwajcarii, na zlecenie Marka Muszyńskiego, zorganizował części elektroniczne dla Radia „S". W latach 1984–1985 pośredniczył w kontaktach z Niemieckim Związkiem Zawodowym w Düsseldorfie Oddział w Hamburgu. Był organizatorem, pośrednikiem, kolporterem i tłumaczem prasy zagranicznej sprowadzanej do Wrocławia. Organizował również niezależne spotkania kulturalne, animował działalność samokształceniową, współorganizował msze za Ojczyznę. Od maja do czerwca 1989 r. współpracował z KO.

Markiewicz Tadeusz Krzysztof, ur. 9 października 1947 r. w Ostrowi Mazowieckiej. **(Warszawa)**

W 1978 ukończył studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej. W latach 1963–1974 był zatrudniony w PKP. W latach 1975–1983 w Przedsiębiorstwie Instalacji Elektrycznych Budownictwa Warszawa. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", został członkiem Komitetu Założycielskiego, a następnie przewodniczącego KZ. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Mazowsze. Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął działalność w strukturach konspiracyjnych NOWA II. Organizował druk, był drukarzem podziemnych pism, m.in. „Tygodnika Mazowsze", oraz książek. Wydrukowane nakłady przekazywał do kolportażu hurtowego. 2 sierpnia 1982 r. został internowany w Ośrodku Odosobnienia w Warszawie-Białołęce. 16 września w toku internowania został aresztowany i przewieziony do Aresztu Śledczego Warszawa-Mokotów. W marcu 1983 r. został skazany wyrokiem Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego na karę 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata oraz na przepadek samochodu. Po wyjściu na wolność organizował druk podziemnych wydawnictw, m.in. pisma „Most", książek wydawnictwa Feniks, wydawnictwa Most i wydawnictw chłopskich. 28 maja 1985 r. został powtórnie aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym Warszawa-Mokotów. 4 czerwca 1986 r. skazano go wyrokiem Sądu Powiatowego w Wołominie na karę 2 lat więzienia w zawieszeniu na 3 lata. Po zwolnieniu, w latach 1986–1989 należał do Solidarności Walczącej. Wraz z Adamem Borowskim, Zbigniewem Jusisem i Jackiem Majsakiem współorganizował warszawski oddział SW i wydawnictwo „Prawy Margines". W latach 1986–1992 był właścicielem warsztatu rzemieślniczego sitodruku. W 2001 został wyróżniony odznaką Zasłużony Działacz Kultury. W 2009 odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski i odznaczeniem Za Zasługi Wobec Litwy.

Martin Lesław Bolesław, ur. w 1948 r. w Goleniowie Śląskim, zm. 23 stycznia 1985 r.
(Dolny Śląsk)

W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" w Powszechnej Spółdzielni Spożywców Społem we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego został internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia we Wrocławiu, następnie w Nysie, w Grodkowie. Zwolniony 9 marca 1982 r. W latach 1982–1985 działał w podziemnych strukturach zakładowej Solidarności. Był również zaangażowany w kolportaż Regionalnego Komitetu Strajkowego „Solidarność" Dolny Śląsk. Kolportował podziemne czasopisma, w tym m.in.: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Dolnośląską", „Wiadomości Bieżące", „Solidarność Walczącą". Od 1982 do 1985 był związany z Solidarnością Walczącą. 23 stycznia 1985 r. zmarł w wyniku obrażeń odniesionych na skutek upadku z kładki nad torami Dworca PKP Wrocław Główny. Okoliczności śmierci nie zostały do końca wyjaśnione. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP 3/2017 nadano mu pośmiertnie Krzyż Wolności i Solidarności.

Martynowski Warcisław Janusz, ur. 16 maja 1945 r. w Przeworsku.
(Dolny Śląsk)

W 1973 ukończył studia na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1956–1958 należał do ZHP. W latach 1972–1973 pracował jako nauczyciel w SP w Prusicach k. Trzebnicy. W latach 1973–1975 był zatrudniony jako asystent projektanta w Pracowni Urbanistycznej Urzędu Powiatowego w Kłodzku. W latach 1975–1983 pracował na stanowisku projektanta w Wojewódzkim Biurze Urbanistycznym w Wałbrzychu. W latach 1983–1993 był właścicielem zakładu ciesielskiego w Lądku-Zdroju. W latach 1985–1990 pracował jako projektant w Ośrodku Sportu i Rekreacji w Stroniu Śląskim. W marcu 1968 r. brał udział w antyreżimowej demonstracji we Wrocławiu. 5 marca 1969 r. został zatrzymany w Krakowie podczas próby zorganizowania obchodów rocznicy Marca '68. 26 sierpnia 1980 r. uczestniczył w rozbitym przez SB I Kongresie KPN, zorganizowanym w domu jego ojca Zbigniewa Martynowskiego w Lądku-Zdroju. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarności" i wszedł w skład Komitetu Założycielskiego, a następnie został przewodniczącym Komisji Rewizyjnej „S" w WUB. Jako współwydawca pisma KZD „Głos Wolny" uczestniczył w I KZD. W latach 1982–1989 współpracował z Solidarnością Walczącą, był także współorganiza-

torem struktur SW na Ziemi Kłodzkiej. Wraz z R. Paszkiewiczem współorganizował i był autorem w jednorazowych wydawnictwach podziemnych. 31 sierpnia 1982 r. wraz z Antonim Misiakiem współorganizował antyreżimową demonstrację w Kłodzku. Był represjonowany. 30 października 1982 r. został aresztowany w Lądku-Zdroju. Był przetrzymywany w Aresztach Śledczych w Kłodzku, Wałbrzychu i Wrocławiu. Został skazany wyrokiem Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na karę 1 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. 16 grudnia 1982 r. został zwolniony. W latach 1987–1989 współpracował z Solidarnością Polsko-Czechosłowacką. Od kwietnia 1989 r. pełnił funkcję przewodniczącego KO Ziemi Kłodzkiej. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 15 października 1971 r. do 6 listopada 1974 r. był rozpracowywany przez Wydział III KW MO we Wrocławiu w ramach KE o kryptonimie „Chemik"; od 27 kwietnia 1982 r. do 1985 przez Sekcję Rozpracowań Wydz. II Sudeckiej Brygady WOP w ramach SOS/SOR o kryptonimie „Grota".

Maziakowski Krzysztof, ur. 11 sierpnia 1969 r. w Świdnicy.
(Świdnica, Dolny Śląsk)

We wrześniu 1987 rozpoczął współpracę z wałbrzyskimi strukturami Solidarności Walczącej. Kolportował prasę podziemną na terenie Świdnicy i okolic. W latach 1988–1990 aktywnie działał w Ruchu Młodzieży Niezależnej. W tym samym okresie redagował i wydawał młodzieżowe pismo podziemne „Prawda" oraz gazetkę szkolną „Ogoniok". 23 lutego 1990 r., w dniu święta Armii Czerwonej, zorganizował jedną z pierwszych w Polsce demonstracji przeciwko obecności Armii Czerwonej w Świdnicy. Demonstracja ta odbywała się pod hasłem „Sowieci do domu", zgromadziła kilka tysięcy uczestników i zakończyła się starciami z MO. 17 września 1990 r. zorganizował identyczną demonstrację. W okresie 1989–1990 współpracował z redakcją „Solidarności Dolnośląskiej" i czasopismem wrocławskiej Solidarności Walczącej.

Maziejuk Helena, **ur.** 15 maja 1939 r. w Łomazach.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W 1980 r. zaangażowała się w działalność w strukturach NSZZ „Solidarność". Pełniła funkcję sekretarza komisji zakładowej. Była delegatką na Zjazd Delegatów. W stanie wojennym została członkiem Solidarności Walczącej.

Mazurek Janusz Andrzej, ur. 25 października 1943 r. w Niemienicach.
(Lublin)

W 1966 ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 1968 wstąpił do PZPR. W 1978 uzyskał stopień doktora nauk prawnych. W drugiej połowie lat 60. odbył aplikację sądową, a następnie pracował w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wydziale Organizacyjno-Prawnym. W 1970 związał się zawodowo z UMCS, będąc zatrudniony w Katedrze Postępowania Cywilnego i Międzynarodowego Prawa Handlowego. W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego został internowany. Pozostawał w odosobnieniu od 4 maja do 15 października 1982 r. Na początku 1983 r. dołączył do lubelskiego oddziału Solidarności Walczącej. W 2011 otrzymał Złoty Krzyż Zasługi, w 2021 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Mączyńska-Bobek Maria, ur. 1 września 1947 r. we Wrocławiu, zm. 12 lutego 2021 r. tamże.
(Dolny Śląsk)

Była zaangażowana w działalność solidarnościowego podziemia, w tym w działalność Solidarności Walczącej. Udostępniała swoje mieszkanie dla ukrywających się działaczy SW i Solidarności. Kolportowała wydawnictwa podziemne. Często udostępniała swój samochód do kolportażu wydawnictw oraz dla celów organizacji spotkań konspiracyjnych.

Medoń Piotr, ur. 15 kwietnia 1951 r. w Jeleniej Górze.
(Dolny Śląsk)

W 1975 ukończył studia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1975–1984 był zatrudniony jako asystent, a następnie starszy asystent w Katedrze Biofizyki Akademii Medycznej we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Od listopada wchodził w skład Komisji Rewizyjnej. Od grudnia 1982 r. do lutego 1983 r. udostępniał swoje mieszkanie na druk podziemnego pisma „Biuletyn Dolnośląski". 1 marca 1982 r. został zatrzymany, 5 marca internowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym we Wrocławiu i w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 24 lipca 1982 r. został zwolniony. Od 21 września 1982 r. do 1990 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Od 1984 należał do Komitetu Wykonawczego SW. Od 1982 był jednym z organizatorów druku i kolportażu podziemnych pism SW, w tym głównie „Solidarności Walczącej", książek bezdebi-

towych oraz znaczków poczty SW i banknotów. Również w 1982 współorganizował Radio Solidarność Walcząca. W latach 1984–1988 był organizatorem struktur regionalnych SW w Kłodzku, Lądku – Zdroju, Toruniu, Szczecinie, Świnoujściu i Jeleniej Górze. W ramach tej działalności dostarczał prasę podziemną, organizował druk i szkolił drukarzy. W latach 1984–1987 odpowiadał za kontakty z zagranicą (m.in. z Andrzejem Wirgą z RFN). W latach 1984–1988 współpracował z podziemną Solidarnością RI w woj. wrocławskim i rzeszowskim. W 1984 organizował przemyt Biblii w języku ukraińskim za wschodnią granicę. 12 kwietnia 1984 r. został ponownie zatrzymany. 13 kwietnia aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 26 lipca zwolniono go na mocy amnestii. W tym samym roku został zwolniony z pracy i przywrócony do niej przez Okręgowy Sąd Pracy we Wrocławiu. W latach 1984–1989 pracował jako asystent techniczny w Katedrze Biofizyki wrocławskiej Akademii Medycznej. W latach 1986–1989 pełnił funkcję nieformalnego, jawnego przedstawiciela SW. 3 lipca 1986 r. został znów zatrzymany, 4 lipca tego aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 11 sierpnia zwolniono go na mocy amnestii. 24 listopada 1987 r., wraz z Andrzejem Mycem, uczestniczył w antyreżimowej demonstracji i akcji rozrzucaniu ulotek z rusztowania wrocławskiego ratusza, z transparentem domagającym się uwolnienia Kornela Morawieckiego i Hanny Łukowskiej-Karniej. 10 grudnia 1987 r. uczestniczył w manifestacji w Warszawie domagającej się uwolnienia Kornela Morawieckiego i innych więźniów politycznych. W latach 1984–1987 był kilkakrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. W latach 1989–1990 pracował w Biurze Interwencji Kancelarii Senatu RP. Od 2003 prowadzi działalność gospodarczą. Od 2009 należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca we Wrocławiu. Od 4 października 1983 r. do 27 grudnia 1989 r. był rozpracowywany przez Wydz. V-1/III-1/ III/Inspektorat 2 WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Sowa".

Michalak Elżbieta, ur. 2 stycznia 1958 r. w Chełmnie.
(Bydgoszcz)

Działała w strukturach Solidarności Walczącej w oddziale toruńskim. W ramach tej działalności wydawała miejscową edycję czasopisma „Solidarność Walcząca". Druk w pierwszym okresie organizowali m.in. Janusz Kóż, Piotr Niedlich i Bernard Witkowski, a następnie wydawnictwo Kwadrat, największa toruńska oficyna podziemna, przy czym Elżbieta Michalak pomagała. W 1989 r., po emigracji założycielek toruńskie-

go SW, podjęła próbę reaktywacji działalności oddziału. Była pracownikiem Zakładu Opieki Zdrowotnej w Chełmnie. W latach 1980-1981 działała w NSZZ „Solidarność" i wchodziła w skład MKZ w Chełmnie. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuowała działalność opozycyjną. W grudniu 1981 r. wraz z działaczami Konfederacji Polski Niepodległej współorganizowała w Chełmnie mszę w intencji ofiar Grudnia '70 oraz internowanych działaczy Solidarności. Z jej inicjatywy powstało Duszpasterstwo Ludzi Pracy przy kościele Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Chełmnie. W latach 1982–1989 organizowała oraz brała udział w mszach patriotycznych, w czasie których wygłaszała intencje w sprawie internowanych w 1982 w obozie wojskowym w Chełmnie, uwolnienia więźniów politycznych, ofiar stanu wojennego, strajkujących robotników i uznania legalnej działalności Solidarności. W latach 1987–1989 była zaangażowana w działalność struktur Pomorskiego Okręgu KPN w Toruniu, reprezentując okręg chełmiński. Współorganizowała i uczestniczyła w demonstracjach oraz wiecach KPN w Chełmnie, Toruniu i Warszawie oraz Marszach Szlakiem Pierwszej Kompanii Kadrowej. Organizowała spotkania z liderami KPN, kolportowała bezdebitowe pisma, organizowała akcje ulotkowe upamiętniające wystąpienia wolnościowe oraz zachęcające do uczestnictwa w rocznicach patriotycznych i namawiające do bojkotu pochodów pierwszomajowych. W związku z prowadzoną działalnością była kilkakrotnie zatrzymywana, przeprowadzano z nią rozmowy ostrzegawcze oraz była inwigilowana przez Służbę Bezpieczeństwa w Chełmnie i Toruniu w latach 1985-1989.

Michalczyk Kazimierz, ur. 19 grudnia 1951 r. w Gliwicach.
(Katowice, Berlin Zachodni)

W latach 1980–1981 był członkiem Komisji Założycielskiej NSZZ „Solidarność" oraz wiceprzewodniczącym Komisji Oddziałowej NSZZ „Solidarność" przy Bazie Sprzętu i Transportu Kombinatu Famont w Gliwicach. W 1982 wszedł w skład podziemnej struktury „Drugi Garnitur Gliwickiej Delegatury NSZZ Solidarność". W ramach działalności w tej organizacji zajmował się informacją i kolportażem. Drukował i kolportował gliwicki biuletyn informacyjny „Manifestacje Gliwicka". Współzakładał pierwszą gliwicką podziemną drukarnię sitodrukową o nazwie Bratniak. Uczestniczył w wielu akcjach podziemia, m.in. w Radio Solidarność i akcji dotyczącej remizy tramwajowej w Gliwicach. 5 listopada 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Zabrzu-Zaborze.

9 grudnia 1982 r. zwolniony. 3 czerwca 1983 r., po uzgodnieniu z członkami delegatury Gliwickiej RKW, wraz z rodziną wyemigrował do Berlina Zachodniego. Tam wstąpił do organizacji „Wolność, Demokracja, Solidarność". W 1986 współorganizował pierwsze w Berlinie obchody rocznicy powstania Konstytucji 3 Maja. Był członkiem i przedstawicielem na Niemcy Londyńskiej Solidarity with Solidarity. Należał do Towarzystwa Solidarność i wydawnictwa „Pogląd", którego redaktorem naczelnym był Edward Klimczak. Organizował pomoc materialną i polityczną dla polskiego podziemia. Był również członkiem i przedstawicielem zagranicznym Polskiej Partii Niepodległościowej, katowickiego oddziału Solidarności Walczącej. Współpracował z Niną Karsov przy gromadzeniu i przerzucaniu do ZSRR książek, prasy, materiałów poligraficznych i szkoleniowych. W 1987 został Prezesem Zarządu V Okręgu Zjednoczenia Polskich Uchodźców w Niemczech. 18 maja 1987 r. uczestniczył w międzynarodowej akcji „Apel Katyński". Był sygnatariuszem telegramu do Michaiła Gorbaczowa dotyczącego ujawnienia prawdy o Katyniu. W 1989 zorganizował spotkanie Ministrów Rządu RP na Uchodźstwie i czynnie wspierał Skarb Narodowy. Nadal mieszka w Berlinie. Po 1990 został m.in. redaktorem naczelnym internetowego forum Solidarności Walczącej. W 2006 został odznaczony Krzyżem Semper Fidelis, w 2009 r. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski Polonia Restituta, w 2015 r. Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2017 Krzyżem Wolności i Solidarności. 29 czerwca 2017 r. uzyskał status „działacza opozycji antykomunistycznej i osoby represjonowanej z powodów politycznych", przyznany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Był rozpracowywany przez SB Katowice w SOR o kryptonimie „Balon", przez Wydz. XI Dep. I MSW w Sprawie Obiektowej „Fedora" i przez NRD-owską Stasi w Rozpracowaniu o kryptonimie „Sycylia". Wschodnioniemiecka Stasi prowadziła rozpracowanie „Sycylia" wspólnie z Polskim Biurem Studiów MSW w SOR „Mafia", które zostało zniszczone.

Mickiewicz Adam Wincenty, ur. 21 stycznia 1953 r. w Kalinowcach. **(Lubin)**

Z zawodu górnik operator górnictwa podziemnego. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku okupacyjnym w KGHM Zakłady Górnicze Rudna. W latach 1982–1989 działał w następujących strukturach konspiracyjnych: w latach 1983–1989 członek Solidar-

ności Walczącej, od 1982 do 1989 członek podziemnej Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" KGHM Zakładu Robót Górniczych w Lubinie. W latach 1983–1989 kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in.: „Solidarność Walczącą". Współredagował „Biuletyn Informacyjny TKZ NSZZ Solidarność ZRG Lubin". W okresie 1984–1989 w ramach działalności w TKZ NSZZ „Solidarność" ZRG Lubin i w Solidarności Walczącej był odpowiedzialny za organizację struktur konspiracyjnych na ternie Kombinatu Górniczo-Hutniczego Miedzi w Lubinie. Był jednym z najbardziej zasłużonych organizatorów struktur konspiracyjnych Solidarności Walczącej na terenie KGHM. W 1984 wyznaczony przez Solidarność Walczącą w Lubinie oraz TKZ NSZZ „Solidarność" ZRG Lubin jako kandydat do wyborów przedstawiciela załogi do Rady Pracowniczej, w których został wybrany na członka Rady Pracowniczej Zakładu Robót Górniczych w Lubinie. W maju 1988 r. współorganizował strajk w Zakładzie Robót Górniczych Lubin, w sierpniu tego samego roku współorganizował strajk w KGHM Lubin oraz został członkiem Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Robót Górniczych Lubin.

Miedziak Krzysztof, ur. 22 marca 1967 r. w Głuszycy.

(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W latach 1982–1985 uczył się w Technikum Górniczym w Wałbrzychu. W latach 1981–1989 działał w opozycji demokratycznej. W 1981, w czasie wypadków bydgoskich, drukował pierwsze ulotki. W latach 1981–1984 zajmował się drukiem na tzw. pieczątkę oraz kolportażem wydawnictw niezależnych. W 1985 współzakładał Ruch Młodzieży Niezależnej Wałbrzych: Dolny Śląsk. Był drukarzem wydawnictw RMN, takich jak ,,Szkolny Biuletyn", ,,Prawda", ,,Straże". Drukował też pismo ,,Solidarność Dolnośląska". Współpracował z Międzyszkolnym Komitetem Oporu Wrocław. Kolportował młodzieżowe czasopismo podziemne ,,Szkoła". Współorganizował pielgrzymki na terenie Wałbrzycha i obozy szkoleniowe dla młodzieży niezależnej. Współpracował z Solidarnością Walczącą w Wałbrzychu i strukturami NSZZ „Solidarność". W 1987 został zatrzymany na Dworcu Głównym w Gdańsku w czasie pielgrzymki Jana Pawła II i pobity w komisariacie dworcowym MO. Od 1988 drukował czasopisma ,,Węgielki Wałbrzyskie" i ,,Region". Również w 1988 współzakładał wałbrzyski oddział Solidarności Walczącej. W 1989 współorganizował manifestację pod hasłem ,,Sowieci do domu" w Świdnicy. Od 1990 prowadzi działalność gospodarczą.

Mielczarek Grzegorz
(Dolny Śląsk)

Był jednym z założycieli Niezależnego Zrzeszenia Studentów, a od jesieni 1980 r. wiceprzewodniczącym NZS w Instytucie Matematyki Uniwersytetu Wrocławskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczył w strajku na Uniwersytecie Wrocławskim. Brał również udział w manifestacjach ulicznych, organizowanych w obronie NSZZ „Solidarność" oraz będących wyrazem sprzeciwu wobec wprowadzonego stanu wojennego. W latach 1986–1989 uczestniczył w akcjach Ruchu „Wolność i Pokój". W latach 1987–1988 był kilkakrotnie zatrzymywany i karany za udział w protestach w obronie osób skazanych za odmowę służby lub przysięgi wojskowej, jak również za udział w zebraniu sympatyków Ruchu „Wolność i Pokój" oraz za rozpowszechnianie nielegalnych ulotek na ulicach Wrocławia. W latach 1984–1985 drukował pisma Solidarności Walczącej oraz pełnił rolę kuriera przewożącego prywatnym samochodem wydawnictwa niezależne do Warszawy. W swoim mieszkaniu zorganizował magazyn prasy podziemnej.

Mielewczyk Barbara, ur. 1959 r. w Wejherowie.
(Trójmiasto)

Od końca 1986 r. współpracowała z trójmiejskim oddziałem Solidarności Walczącej. W 1987 rozpoczęła współpracę z redakcją „Biuletynu SWT". Od drugiej połowy 1988 r. do 1990 odpowiadała za warstwę edytorską „Biuletynu SWT" i wydawnictwa PeTiT (SW Trójmiasto). W 1989 brała udział w akcji „Żołnierz Solidarny". Współpracowała z Wiesławą Kwiatkowską nad dokumentowaniem wydarzeń Grudnia'70 w Gdyni.

Mielewczyk Zbigniew, ur. w 1961 r. w Gdyni
(Trójmiasto)

Był członkiem Solidarności Walczącej oraz jednym z 24 sygnatariuszy deklaracji założycielskiej Niezależnego Zrzeszenia Studentów, podpisanej na Uniwersytecie Gdańskim w sierpniu 1980 r. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 20 grudnia 1981 r. został aresztowany w sprawie Ewy Kubasiewicz. W trakcie przesłuchań podpisał dokument o współpracy z SB, o czym natychmiast poinformował kolegów, w tym kilka osób z późniejszego kierownictwa Solidarności Walczącej. Był jednym ze współorganizatorów trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej. Przez cały okres lat 80. był najbliższym współpracownikiem Marka Czachora. Brał udział w akcjach

tzw. małego sabotażu. Drukował wydawnictwa SW, był odpowiedzialny za skład komputerowy, był też jednym z redaktorów „Biuletynu SW Trójmiasto". W 1987 odmówił służby wojskowej na znak solidarności z aresztowanym Markiem Czachorem. W latach 1988–1989 jeden z głównych organizatorów akcji SW „Żołnierz Solidarny", której celem było docieranie z niezależną informacją do zawodowych żołnierzy LWP. Redagował, składał i organizował druk czasopisma „Żołnierz Solidarny", współtworzył również bazę danych adresów kadry LWP.

Mieszała Roman, ur. 20 stycznia 1940 r. w Osieku.
(Dolny Śląsk)

W 1957 ukończył ZSZ w Wieruszowie. W latach 1957–1960 był zatrudniony przy zabezpieczaniu KWK w Katowicach, Sosnowcu i Będzinie. W latach 1960–1962 odbywał zasadniczą służbę wojskową. W latach 1962–1965 pracował jako zaopatrzeniowiec w Zakładach Aparatury Ochrony Roślin we Wrocławiu. W latach 1965–1983 był aparatowym w Zakładach Włókien Chemicznych Chemitex-Celwiskoza w Jeleniej Górze. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", został wiceprzewodniczącym Komisji Oddziałowej w Zakładzie B i wszedł w skład KZ. Od stycznia do lutego 1981 r. brał udział (straż porządkowa) w strajku w klubie „Gencjana" w Jeleniej Górze. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13 14 grudnia 1981 r. współorganizował strajk w Celwiskozie. W latach 1982–1989 wchodził w skład TKZ: zbierał składki na działalność podziemną i pomoc dla internowanych, represjonowanych i ich rodzin (m.in. w 1982 dla rodziny Piesiaków, w maju 1988 r. dla strajkujących w Krakowie-Nowej Hucie). W latach 1982–1983 należał do Komitetu Pomocy Internowanym przy kościele św. Erazma i św. Pankracego w Jeleniej Górze. W latach 1982–1989 był współorganizatorem mszy za Ojczyznę tamże. W latach 1983–1989 działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy kościele Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze. W latach 1982–1989 kolportował czasopisma podziemne, m.in. „Odroczenie", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą", „Gencjanę", „Celwiskoziaka", „Zerwij Kajdany, Połam Bat…", oraz uczestniczył w akcjach ulotkowych i plakatowych w Jeleniej Górze, Kowarach i Piechowicach. W 1983 był hospitalizowany, w latach 1983–1984 przebywał na rencie. W latach 1984–1998 ponownie pracował jako aparatowy w Celwiskozie/Zakładzie Chemicznym Jelchem SA. W latach 1983–1989 należał do jeleniogórskiego oddziału SW. W 1984 współzakładał (z Edwardem Woskowiczem) podziemne pismo „Celwiskoziak". Do 1985 współorganizował

jego redakcję i był współwydawcą. W latach 1982–1986 był wielokrotnie przesłuchiwany i poddawany rewizjom. 27 listopada 1986 r. został ukarany grzywną przez kolegium ds. wykroczeń. W latach 1988–1989 został współzałożycielem i członkiem Komitetu Organizacyjnego, w latach 1989–1991 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego KZ. W 2017 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Do 12 października 1988 r. był rozpracowywany przez Wydz. V WUSW w Jeleniej Górze w ramach KE o kryptonimie „Kruk".

Mieszkalski Mariusz, ur. się 25 kwietnia 1967 r. w Wieluniu.
(Dolny Śląsk)

W 1985 został członkiem wrocławskiego oddziału Solidarności Walczącej, wcześniej z nią współpracując. W ramach działalności tej organizacji zajmował się głównie drukowaniem podziemnych czasopism. Był też zarządcą sieci kilku podziemnych drukarni. Wkrótce po osiągnięciu pełnoletności spędził pół roku w więzieniu. Po wyjściu na wolność miał problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Obecnie pracuje na Politechnice Wrocławskiej.

Mietlicka Aleksandra, ur. 10 lipca 1958 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

Po wprowadzeniu stanu wojennego, organizowała w ramach duszpasterstwa akademickiego w Gdyni koncerty patriotyczne i wykłady samokształceniowe, wspierała także rodziny internowanych i represjonowanych członków Solidarności. W 1982 za manifestowanie poglądów antykomunistycznych została skreślona z listy studentów Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, kara ta została jej zamieniona na przymusową pracę w jednostce gospodarki uspołecznionej w charakterze robotnika budowlanego. Po odbyciu kary wróciła na studia i nawiązała kontakt z podziemnymi strukturami Solidarności. Od 1983 w jej mieszkaniu funkcjonowała tzw. skrzynka kontaktowa. Odbierała hurtowe ilości wydawnictw podziemnych i kolportowała je dalej. 1 maja 1985 r., podczas manifestacji, w trakcie której odbywała się modlitwa przy gdyńskim Krzyżu upamiętniającym robotników zamordowanych w 1970 r., została aresztowana i skazana na karę 2 miesięcy pozbawienia wolności. Po opuszczeniu więzienia kontynuowała działalność na rzecz opozycji związkowej, nawiązując jednocześnie współpracę z Solidarnością Walczącą, dla której prowadziła jeden z większych punktów kolportażowych. W maju 1988 r. wsparła strajkujących w Stoczni Gdańskiej, poma-

gając im przy druku i kolportażu ulotek oraz gazetek strajkowych. W sierpniu 1988 r. ponownie wzięła aktywny udział w strajku w Stoczni Gdańskiej. W listopadzie 1988 r., jako pracownik Zespołu Autorskiego Pracowni Architektonicznych, aktywizowała środowisko architektów do działań protestacyjnych przeciw rządowej decyzji o likwidacji Stoczni Gdańskiej i do otwartego wsparcia żądania legalizacji Solidarności.

Mikołowicz Waldemar, ur. 4 stycznia 1938 r. w Rawie Ruskiej (Ukraina), zm. 31 lipca 2017 r w Jarosławiu.

(Rzeszów)

W 1956 ukończył Technikum Chemiczne w Jarosławiu. W 1965 został absolwentem Technikum Ceramiki Budowlanej w Krotoszynie. W latach 1957–1981 był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Terenowym Ceramiki Budowlanej w Jarosławiu. W latach 1976–1978 pracował jako nauczyciel zawodu w Liceum Sztuk Plastycznych w Jarosławiu. W latach 1979–1981 był instruktorem jazdy w jarosławskim Ośrodku Szkolenia Zawodowego Kierowców Ligi Obrony Kraju. W latach 1983–1992 pozostawał na rencie. W 1985 był zatrudniony w Usługowej Spółdzielni Pracy w Jarosławiu. Od 1971 do października 1980 r. należał do PZPR. Od sierpnia do września 1980 r. współorganizował druk okolicznościowych plakatów i ulotek. Brał także udział w strajku w RzPCB. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Był także organizatorem struktur Solidarności w RzPCB w Jarosławiu, Tarnobrzegu, Nisku, Mielcu, Rzeszowie i w Zjednoczeniu Przemysłu Ceramiki Budowlanej w Warszawie. Współzakładał MKZ w Jarosławiu, należał do jego Zarządu, a od grudnia 1980 r. pełnił funkcję przewodniczącego KZ w RzPCB. W sierpniu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Rzeszów. Był członkiem ZR. Od 3 stycznia do 20 lutego 1981 r., był delegatem MKR podczas strajku ustrzycko-rzeszowskiego (ochrona strajku). 12 grudnia 1981 r. został zatrzymany za kolportaż prasy niezależnej, w tym m.in. pisma „Wryj". 13 grudnia 1981r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Uhercach. Od 24 kwietnia 1982 r. przebywał w Ośrodku Odosobnienia w Nowym Łupkowie, a od 3 sierpnia 1982 r. w Załężu koło Rzeszowa, od 28 sierpnia 1982 r. ponownie w Nowym Łupkowie. Został zwolniony 11 października 1982 r. W latach 1983–1989 uczestniczył w kolportażu wydawnictw podziemnych i emigracyjnych (m.in. *Zbrodnia Katyńska w świetle dokumentów,* z przedmową W. Andersa, Londyn 1982). 27 października 1983 r., został skazany przez Sąd Rejonowy w Przeworsku na karę 2,5 roku pozbawienia wolności za gromadzenie i przechowy-

wanie literatury podziemnej. W 1983 zwolniono go na mocy amnestii. 4 listopada 1983 r. Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Rejonowego w Przeworsku. W latach 1983–1989 należał do Solidarności Walczącej. Kilkakrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. Był inicjatorem i organizatorem nielegalnego budownictwa sakralnego (kościoły w Jarosławiu: pw. Najświętszej Marii Panny Królowej Polski, Chrystusa Króla, Miłosierdzia Bożego, świątynie w Łazach Kostkowskich, Wólce Pełkińskiej i Pawłosiowie) oraz organizatorem mszy za Ojczyznę. W 1989 wszedł w skład KO w Jarosławiu. W 1992 przeszedł na emeryturę. W 1999 został wyróżniony Krzyżem Semper Fidelis, w 2002 honorową nagrodą Burmistrza Miasta Jarosławia w dziedzinie aktywności społecznej, a w 2009 odznaką Zasłużony dla NSZZ „Solidarność" oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2011 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej.

Od 25 sierpnia 1982 r. do 17 grudnia 1987 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Przemyślu/p. III RUSW w Jarosławiu w ramach SOR o kryptonimie „Konspirator".

Minkiewicz Jan, ur. 7 stycznia 1946 r. w Sztokholmie, zm. 20 kwietnia 2014 r. w Amsterdamie. **(Holandia)**

Pracował jako dziennikarz i tłumacz. Był działaczem politycznym i kulturalnym. Jego rodzice pochodzili z Kresów. Dziadek był lekarzem akademickim na Uniwersytecie Wileńskim. W Wilnie urodził się jego ojciec, Józef Minkiewicz. Matka, Józefa Targońska, pochodziła z Podola, z Winnicy na Ukrainie. Józef Minkiewicz ukończył Politechnikę Warszawską, potem zaciągnął się jako inżynier do marynarki wojennej. Polska marynarka wysłała go do Holandii, gdzie Polska zamówiła dwie łodzie podwodne: „Orła" i „Sępa". Nadzorował budowę tych łodzi, którą ukończono tuż przed wybuchem wojny, w sierpniu 1939 r. Został zmobilizowany w Gdyni i służył na jednej z łodzi do momentu internowania załogi wraz z łodzią w Szwecji. Matka Jana dołączyła po czasie do męża w Szwecji, przebywając u rodziny ojca na Litwie, już zajętej przez Sowietów, udała się do likwidowanego konsulatu szwedzkiego w Wilnie. Szwedzi udzielili jej pomocy, w zaplombowanym pociągu ze szwedzkimi dyplomatami przejechała przez całą Polskę, Niemcy, Danię do Szwecji. Jan Minkiewicz studiował politologię w latach 1964–1970 na uniwersytecie w Amsterdamie. Wtedy zaczął bliżej interesować się komunizmem jako ideologią. Próbował zrozumieć, na czym ten system polega. W latach 60. zaczął jeździć do Polski, spotykał różnych dysydentów polskich, pisarzy, socjologów. W latach 70., po tym jak powstał KOR (Komitet Obrony

Robotników), poznał ludzi z jego kręgu. Pod koniec lat 70. z kilkoma Polakami w Amsterdamie założył organizację MERPOL (skrót od MEnsenRechten voor POLen czyli prawa człowieka dla Polaków). „Chcieliśmy zrobić lobbing wśród polityków holenderskich, aby zwrócić uwagę na sytuację w Polsce: kryzys gospodarczy, prześladowanie ludzi… Mieliśmy małą grupkę, z którą próbowaliśmy organizować wiece, dyskusje z Holendrami, żeby uświadomić im, że jest coś takiego jak Polska. Że dzieje się tam coś, czemu warto się przyjrzeć i co warto wspierać w miarę możliwości" – tak to tłumaczył w wywiadzie. W 1982 r. założył Biuro Solidarności w Holandii. Wkrótce później założył również ekspozyturę Solidarności Walczącej w Amsterdamie. W 2001 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi RP.

Miotke Jerzy, ur. 31 lipca 1951 r. w Gdyni.

(Trójmiasto)

W 1980 był pracownikiem Działu Wynalazczości w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W sierpniu tego samego roku uczestniczył w strajku na terenie zakładu pracy. Po wprowadzeniu stanu wojennego należał do podziemnych struktur Solidarności, brał udział w niezależnych obchodach i manifestacjach patriotycznych. Kolportował podziemne wydawnictwa, takie jak: „Poza układem", „Czas", „SW Stoczni Gdańskiej". Wydawnictwa te odnaleziono w trakcie przeszukań w jego miejscu pracy i w miejscu zamieszkania. Kolegium Rejonowe ds. Wykroczeń w Gdyni 28 kwietnia 1988 r. ukarało go grzywną wysokości 50 000 zł. W latach 1986–1990 był objęty zakazem wyjazdów za granicę. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 538/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Miotke Małgorzata

(Trójmiasto)

W 1976 wyszła za mąż za Jerzego Miotke. Wychowywali dwie córki. Wysiłek rodziny skierowany był w dużym stopniu na opiekę nad ciężko chorą na serce młodszą córką. Mąż Jerzy w 1980 brał czynny udział w strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni, a w latach 80. działał w podziemiu Solidarności, związany z Solidarnością Walczącą. Dom państwa Miotke był miejscem spotkań, kolportażu i przechowywania nielegalnych wydawnictw. Małgorzata w latach 80. pracowała jako nauczyciel język niemieckiego w Szkole Podstawowej nr 41 na Obłużu. Później w Stoczni Gdynia. W swoich działaniach wspierała męża oraz Solidarność Walczącą. Obecnie pracownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

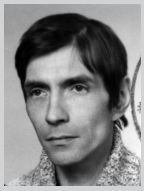

Mittek Stanisław Maria, ur. 8 października 1951 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1983 ukończył studia na Wydziale Mechaniczno-Energetycznym Politechniki Wrocławskiej. W 1969 pracował jako zaopatrzeniowiec w Instytucie Automatyki Systemów Energetycznych we Wrocławiu. W 1970 był zatrudniony jako maszynista pomp we wrocławskim Miejskim Przedsiębiorstwie Wodnym i Kanalizacyjnym. W latach 1974–1976 pracował w Pogotowiu Ratunkowym i ZOZ dla Wrocławia-Fabryczna. W latach 1976–1983 wykonywał prace dorywcze. W latach 1980–1981 był związany ze środowiskiem niezależnego pisma „Biuletyn Dolnośląski" (m.in. z Kornelem Morawieckim), konserwował sprzęt poligraficzny. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od grudnia 1981 r. do czerwca 1982 r., współpracował z poligrafią RKS Dolny Śląsk (z K. Morawieckim). W styczniu 1982 r. współorganizował akcję przewiezienia (m.in. z Jerzym Pietraszką i Jarosławem Twardowskim) powielacza z Olsztyna do Wrocławia. Od czerwca 1982 r. do 1990 należał do Solidarności Walczącej (współpracował z Leszkiem Piotrem Jabłońskim, Małgorzatą Ostaszkiewicz, Stanisławą Ewą Pielachą i Jerzym Pietraszką). Był uczestnikiem niektórych spotkań kierownictwa SW. Od grudnia 1981 r. do 1987 współpracował z grupą drukarzy skupioną wokół Bogdana Makarskiego, pełnił funkcję jej łącznika między RKS a SW. W tym samym czasie również był producentem i konserwatorem sprzętu drukarskiego oraz drukarzem podziemnych pism „Z Dnia na Dzień" i „Solidarność Walcząca", ulotek i broszur SW oraz, w latach 1983–1984, pism „Niteczka", „Biuletyn Dolnośląski", „Wiadomości Bieżące", „Replika", a w 1983. zgorzeleckiej „Famy". Od grudnia 1981 r. do 1987 organizował też sieć kolportażu we Wrocławiu oraz w Lublinie (Maria Kultys). W latach 1982–1987 organizował materiały poligraficzne (m.in. od Marka Pilśniakowskiego z Legnicy). Organizował także szkolenia z zakresu druku. Od stycznia do czerwca 1982 r. współorganizował Oddział RKS Dolny Śląsk w Zgorzelcu i tamtejszy kolportaż, a od kwietnia 1982 r. także był organizatorem i instruktorem szkolenia drukarskiego (wyszkolił m.in. Ryszarda Serwę). Efektem tego był druk okolicznościowego satyrycznego pisma „Jajco" Od czerwca 1982r. do 1987r. współpracował z tamtejszym oddziałem SW. W latach 1984–1986 wraz z Jerzym Pietraszką i Józefem Swastkiem organizował Grupę SW Izery. W latach 1982–1988 był współpracownikiem kontrwywiadu SW. W latach 1982–1983 współzakładał, redagował i przepisywał na matryce teksty zgorzeleckiego podziemnego pisma „Fama". W la-

tach 1982–1983 był współtwórcą Radia SW, projektantem i wytwórcą nadajników. W jego mieszkaniu nagrywano pierwsze audycje tego radia. Brał udział w akcji emisji Radia SW we Wrocławiu oraz pozyskiwania komponentów elektronicznych do nadajników (m.in. od Marka Gajdy z Lubina). W latach 1983–1984 współpracował z redakcją podziemnego pisma „Niteczka". W 1983r. pracował jako dekarz w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Maniowie Wielkim. W latach 1984–1986 pisał (ps. St. Żmijewski) do podziemnego pisma „Myśli". W latach 1984–1990 był zatrudniony w Zakładzie Usług Wysokościowych Taternik we Wrocławiu. Po 1990 prowadził działalność gospodarczą. W 2007 przyłączył się do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2017 przeszedł na emeryturę.

Mizikowski Edward, ur. 5 września 1952 r. w Nowej Soli,
zm. 20 sierpnia 2017 r. w Brożówce k. Giżycka.

(Warszawa)

W 1971 ukończył Zasadniczą Szkołę Zawodową w Nysie. W latach 1980–1982 był zatrudniony w Hucie Warszawa. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. wziął udział w strajku. Był współzałożycielem Robotniczego Komitetu Samoobrony Społecznej i podziemnego pisma „Głos Wolnego Hutnika". 24 kwietnia 1982 r. po połączeniu z innymi grupami podziemia współorganizował Międzyzakładowy Robotniczy Komitet Solidarności i kierował jednym z pionów tej struktury. Kolportował książki z tzw. drugiego obiegu i prasę podziemną. Nadawał przez głośniki apele i odezwy MRK „S", przeprowadzał akcje ulotkowe. Współpracował z Radiem Solidarność, w ramach tej współpracy nadał kilkadziesiąt audycji. Był organizatorem wielu manifestacji antykomunistycznych w Warszawie. Współpracował z Biurem Interwencji i Mediacji NSZZ „Solidarność" Regionu Mazowsze. 29 listopada 1982 r. został tymczasowo aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym na Mokotowie przy ul. Rakowieckiej 37. Odmówił składania zeznań. Został zwolniony na mocy amnestii 26 lipca 1983 r. Po uwolnieniu wrócił do działalności konspiracyjnej. Zaczął współpracować z Solidarnością Walczącą. W sierpniu 1988 r. został ponownie aresztowany za próbę zorganizowania strajku na Wydziale Walcowni Zimnej w Hucie Warszawa i skazany na karę 30 dni aresztu. Był wielokrotnie zatrzymywany i karany przez kolegia ds. wykroczeń. Wziął udział w spektakularnej akcji wywieszenia na budynku KC PZPR w Warszawie transparentu z hasłem „UWOLNIĆ WIĘŹNIÓW POLITYCZNYCH". Był przeciwnikiem idei Okrągłego Stołu. Nawoły-

wał do bojkotu czerwcowych wyborów w 1989 r. W 2011 został odznaczony Medalem Pro Patria, w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności, w 2017, pośmiertnie, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Otrzymał również Krzyż Solidarności Walczącej.

Mocek Ryszard, ur. 22 stycznia 1954 r. w Wałbrzychu.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W 1971 ukończył Zasadniczą Szkołę Górniczą w Wałbrzychu. W latach 1972–1973 pracował jako spawacz w Przedsiębiorstwie Urządzeń Górniczych tamże. W latach 1973–1979 był zatrudniony jako elektromonter, spawacz i górnik w Przedsiębiorstwie Elektromontażowym Przemysłu Górniczego Elkop Chorzów Oddział w Wałbrzychu. W latach 1979–2004 pracował jako górnik w wałbrzyskiej Kopalni Węgla Kamiennego „Thorez". W dniach 27–31 sierpnia 1980 r. brał udział w strajku w swoim zakładzie pracy. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". W latach 1980–1981 należał do KZ. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–16 grudnia 1981 r. był współorganizatorem strajku w zakładzie pracy. Od grudnia 1981 r. do 1983 organizował i nieformalnie szefował pierwszej podziemnej strukturze w Wałbrzychu. W latach 1981–1989 uczestniczył w akcjach ulotkowych, plakatowych i w akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach. W 1982 r. był współorganizatorem antyreżimowych manifestacji w Wałbrzychu. Od grudnia 1981 r. do 1983 wchodził w skład Komitetu Pomocy Internowanym/Komitetu Pomocy Więzionym i ich Rodzinom w Wałbrzychu. W latach 1981–1989 zakładał i koordynował działalność dwóch największych drukarni podziemnych w Wałbrzychu, wydających podziemne pisma, takie jak: „Informator Górniczy" i „Informator Wałbrzyski" oraz przedruki „Niezależnego Słowa" i „Z Dnia na Dzień". W latach 1982–1983 był założycielem, redaktorem, autorem i organizatorem druku „Informatora Górniczego", a w 1983 „Informatora Wałbrzyskiego". W latach 1982–1985 organizował w Wałbrzychu sieć kolportażu podziemnych pism, w tym m.in. tytułów takich jak: „Tygodnik Mazowsze", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Niezależne Słowo", paryska „Kultura" oraz książek Instytutu Literackiego w Paryżu oraz NOW-ej. Kolportował ulotki, znaczki poczt podziemnych, kalendarze, banknoty i inne tego typu materiały. W latach 1982–1989 należał do KIK w Wałbrzychu. Od lutego 1983 r. do 1989 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Tajnej/Tymczasowej Komisji Oddziału „S" Województwa Wałbrzyskiego. W grudniu 1982 r. i październiku 1984 r. został pobity. 21 grudnia 1983 r. Był aresztowany i osadzony w Areszcie Śled-

czym w Wałbrzychu. Zwolniono go 20 stycznia 1984 r. i objęto dozorem milicyjnym. 6 kwietnia tego samego roku ponownie go aresztowano i osadzono w Areszcie Śledczym w Wałbrzychu. 29 maja 1984 r. Zwolniony ze względu na sytuację rodzinną. 6 sierpnia postępowanie wobec niego umorzono na mocy amnestii. W latach 1984–1988 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Józefa Robotnika w Wałbrzychu. W latach 1988–1989 do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy wałbrzyskiej parafii św. Jerzego. Od marca do czerwca 1989 r. wchodził w skład KO przy Mieczysławie Tarnowskim/KO w Wałbrzychu. W kwietniu 1989 r. został przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego w KWK „Thorez". W latach 1989–2000 członek KZ. Obecnie na emeryturze. W 1998 został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, a w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Do 13 października 1986 r. był rozpracowywany przez Wydz. V WUSW w Wałbrzychu w ramach SOR.

Moczulski Wiesław Adam, ur. w 1952 r. w Głogowie.

(Rzeszów)

Był zatrudniony jako inżynier mechanik w Ośrodku Badawczo Rozwojowym przy Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Mielec". Od 1980 należał do NSZZ „Solidarność" w WSK „PZL-Mielec". Pełnił funkcję członka Komisji Informacji i Propagandy NSZZ „Solidarność", współorganizował strajki i akcje protestacyjne w miejscu pracy. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. do 7 lipca 1982 r. był internowany. Osadzono go w Ośrodku Odosobnienia w Załężu k. Rzeszowa. Po opuszczeniu ośrodka internowania został zwolniony z pracy w OBR. W 1982 włączył się w działalność podziemnych struktur mieleckiej Solidarności, a od 1984 współpracował z konspiracyjnymi strukturami NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność". W ramach działalności opozycyjnej drukował i kolportował wydawnictwa podziemne, także te związane z Solidarnością Walczącą. Od 1988 brał udział w reaktywowaniu NSZZ „Solidarność" w Mielcu. Przez cały okres swej podziemnej działalności był kontrolowany operacyjnie przez funkcjonariuszy SB. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 385/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Morawiecka Anna, ur. 12 listopada 1960 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

W 1980 ukończyła XII LO we Wrocławiu. W 1997 studia na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W październi-

ku 1980 r. rozpoczęła współpracę z MKZ we Wrocławiu/ZR Dolny Śląsk, a od lutego do grudnia 1981 r. była jego pracownikiem. W lutym 1981 r. została redaktorem niezależnego pism „Serwis Informacyjny «Solidarność»". Od sierpnia do grudnia 1981 r. redagowała „Z Dnia na Dzień". Po wprowadzeniu stanu wojennego weszła w skład redakcji podziemnego czasopisma „Z Dnia na Dzień" i należała do niej do czerwca 1982 r. Od czerwca 1982 r. do 1983 należała do redakcji pisma „Solidarność Walcząca". Również od czerwca 1982 r. do 1990 była zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W latach 1983–1984 pracowała jako wychowawczyni w Domu Dzieci Upośledzonych we Wrocławiu. W latach 1984–1989 była zatrudniona jako pracownik biurowy we wrocławskim Centrum Zaopatrzenia Farmaceutycznego Cefarm. Od połowy 1988 r. do 1989 pełniła funkcję rzecznika Komisji Interwencji i Praworządności Solidarności Dolny Śląsk. W latach 1982–1989 była wielokrotnie przesłuchiwana, a w 1985 porwana przez SB, wywieziona poza miasto i wypuszczona pod domem po próbie zastraszenia. Od grudnia 1988 r. do 1990 wchodziła w skład redakcji Wschodnioeuropejskiej Agencji Informacyjnej, była także autorką w podziemnym piśmie „Serwis Wschodnioeuropejskiej Agencji Informacyjnej". Po 1990 zawodowo związana z głównie mediami. W 2007 została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2017 Krzyżem Wolności i Solidarności oraz tytułem Zasłużona dla NSZZ „Solidarność".

Była rozpracowywana w ramach SOR o kryptonimie „Kalina".

Morawiecka Marta, ur. w 1965 r. we Wrocławiu.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

Do czasu wprowadzenia stanu wojennego, w trakcie nauki w Liceum Muzycznym we Wrocławiu kolportowała wśród uczniów i nauczycieli „Biuletyn Dolnośląski" i ulotki. Wraz ze swoją koleżanką Edytą Kosiel organizowała obchody rocznic 11 Listopada i 3 Maja w formie gazetek ściennych i akcji na przerwach. Jesienią 1980 r. była reprezentantem szkoły do struktur międzyszkolnego Uczniowskiego Komitetu Odnowy Społecznej (UKOS) w III LO. Wcześniej, kiedy przebywała w chacie pod lasem w Pęgowie, pomagała m.in. Zbigniewowi Duszakowi drukować i składać „Biuletyn Dolnośląski", a także ulotki poświęcone 40. Rocznicy Zbrodni Katyńskiej w kwietniu 1980 r. W czerwcu 1979 r., wraz z rodzicami i gronem znajomych, uczestniczyła na krakowskich Błoniach w mszy za Ojczyznę kończącą I pielgrzymkę Jana Pawła II. Trzymali przygotowany na tę okazję transparent z napisem „Wiara Niepodległość". W nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. do mieszka-

nia rodziców Marty Morawieckiej wtargnęło SB i milicja poszukała jej ojca Kornela Morawieckiego. Co kilka tygodni przeprowadzano rewizje, podczas których konfiskowano m.in. prasę oraz rzeczy osobiste. Inwigilowano rodzinę, utrudniano działalność konspiracyjną. W czasie stanu wojennego była wielokrotnie przesłuchiwana i prowadzono z nią rozmowy ostrzegawcze. W miesięcznice stanu wojennego brała udział w mszach za Ojczyznę, układała krzyże ze zniczy i uczestniczyła w demonstracjach. Była za to zatrzymywana, przesłuchiwana i karana kolegiami. W szkole organizowała ciche przerwy oraz kolportowała ulotki i gazetki Solidarności Walczącej. Jako studentka Instytutu Historii Uniwersytetu Wrocławskiego i członek Duszpasterstwa Akademickiego oo. Dominikanów, kontynuowała kolportaż ulotek i prasy SW. Działała z kolegami ze studiów: Andrzejem Monarsterskim, Radosławem Molendowiczem, Magdaleną Wapniarczuk, Arkadiuszem Urbanem i Krzysztofem Zychlą. Wspólnie kolportowali prasę SW, sprzedawali znaczki organizacji, malowali symbole SW na murach. Marta Morawiecka zaangażowała się także w działalność podziemnego NZS. Kilkukrotnie brała udział w pieszej pielgrzymce z Wrocławia do Częstochowy z widocznymi emblematami Solidarności. Była uczestniczką mszy za Ojczyznę w czerwcu 1987 r., sprawowanej przez papieża Jana Pawła II na gdańskiej Zaspie. Po jej zakończeniu wzięła udział w demonstracji, która została rozbita przez ZOMO. W trakcie tej akcji chroniła swoją mamę przed zomowcami. Kiedy w listopadzie 1987 r. został zatrzymany Kornel Morawiecki, rozwieszała plakaty żądające uwolnienia przywódcy SW, a także ubezpieczała brata Mateusza podczas pisania na murze hasła „Uwolnić Kornela Morawieckiego". W maju 1988 r. uczestniczyła w 24-godzinnym strajku studenckim w gmachu filologii polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego domagając się uwolnienia aresztowanych, prawa powrotu Kornela Morawieckiego do Polski oraz zalegalizowanie Solidarności i NZS. Brała udział we wrocławskich akcjach Pomarańczowej Alternatywy, m.in. podróży po Wrocławiu „Fradusiem". Przez cały PRL władze odmawiały jej paszportu. Była przeciwna rozmowom i ustaleniom Okrągłego Stołu. Świadomie zbojkotowała również wybory 4 czerwca 1989 r. Wraz z bratem Mateuszem zabrała transparenty Solidarności i SW do Budapesztu, biorąc udział w uroczystościach pogrzebowych Imre Nagya, przywódcy powstania węgierskiego z 1956. Kiedy Kornel Morawiecki w lipcu 1990 r. założył partię Wolność, została jej członkiem. Pomagała m.in. w redakcji gazety „Dwa Dni". Wspierała polityczną działalność swojego ojca. Decyzją Prezydenta RP Andrzeja Dudy z 5 grudnia 2019 r. otrzymała Krzyż Wolności i Solidarności.

Morawiecka Władysława ur. w 1928 r. w Borysławiu.
(Dolny Śląsk)

Była zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Założyła struktury związkowe Solidarności w szkole podstawowej nr XIV we Wrocławiu przed wprowadzeniem stanu wojennego. Po 13 grudnia 1981r. pisała artykuły i redagowała wiele podziemnych czasopism, m.in. „Vademecum", „Jednością Silni", „Solidarność Nauczycielska". Przygotowywała maszynopisy do wielu wydawnictw, była także zaangażowana w kolportaż. Jej mieszkanie było punktem konspiracyjnym dla osób przyjeżdżających spoza Wrocławia. Ukrywał się w nim szef Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników płk. Józef Teliga.

Morawiecki Jan, ur. w 1950 r. w Dukli.
(Dolny Śląsk)

Był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Od początku stanu wojennego szeroko kolportował wszystkie wydawnictwa konspiracyjne z Wrocławia i z całego kraju. Gromadził i redagował informacje, m.in. do takich pism jak „Solidarność Dolnośląska" i „Wiadomości Bieżące". Utrzymywał kontakty i łączność między różnymi gałęziami podziemia wrocławskiego. Był łącznikiem centrali RKS-U w okresie, kiedy kierował nią Józef Pinior, ze strukturami kolportażowymi. Wielokrotnie zatrzymywany przez SB, został też dotkliwie pobity. W latach 1988–1990 blisko współpracował z serwisem informacyjnym SW redagowanym przez Romualda Lazarowicza i Piotra Bielawskiego.

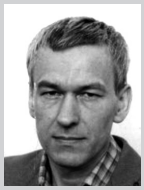

Morawiecki Kornel, ur. 3 maja 1941 r. w Warszawie, zm. 30 września 2019 r. w Warszawie
(Dolny Śląsk)

Fizyk, naukowiec, nauczyciel akademicki. Współzałożyciel i lider Solidarności Walczącej. Senator RP. W 1963 ukończył studia na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1967 uzyskał stopień doktora. W 1963 został pracownikiem naukowym Instytutu Fizyki, a następnie Instytutu Matematyki Politechniki Wrocławskiej. W marcu 1968 r. brał udział w strajkach studenckich na Politechnice Wrocławskiej. Następnie wraz z Jerzym Petryniakiem, Zdzisławem Ojrzyńskim, Piotrem Plenkiewiczem, Ryszardem Trąbskim został wydawcą i kolporterem ulotek wzywających do obrony represjonowanych studentów. Od sierpnia 1968 r. drukował ulotki i plakaty, uczestniczył w akcji plakatowej wymie-

rzonej przeciw interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji. Wkrótce potem brał udział w akcji rozwieszania klepsydr upamiętniających śmierć Jana Palacha oraz malowania antyreżimowych napisów na murach. Był drukarzem i kolporterem ulotek potępiających pacyfikację protestów na Wybrzeżu w 1970. W latach 1979–1980 współpracował z Klubem Samoobrony Społecznej we Wrocławiu. Od jesieni 1979 r. współorganizował druk i kolportaż niezależnego miesięcznika „Biuletyn Dolnośląski", a następnie został jego redaktorem naczelnym. W styczniu 1980 r. napisał – i wspólnie z redakcją „BD" – rozpowszechnił oświadczenie potępiające inwazję Związku Sowieckiego na Afganistan. W czerwcu 1979 r. wraz z Jerzym Petryniakiem, Zbigniewem Oziewiczem, Januszem Gorylem, Zbigniewem Duszakiem, Włodzimierzem Winciorkiem i Garetem Sobczykiem witał Jana Pawła II w Warszawie, Częstochowie i Krakowie biało-czerwonym transparentem z napisem: „Wiara Niepodległość". W Warszawie na placu Zwycięstwa był to jedyny transparent o treści niepodległościowej. W sierpniu 1980 r. z zespołem „BD" wspomagał strajki solidarnościowe z robotnikami Wybrzeża. Od września 1980 r. współorganizował Solidarność na Dolnym Śląsku. Należał do NSZZ „Solidarność" na Politechnice Wrocławskiej. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk oraz delegatem na I KZD. Był jednym z inspiratorów „Posłania do narodów Europy Wschodniej" i współredaktorem gazety plakatowej „Nasze Słowo". Przygotował i drukował odezwy NTS w języku rosyjskim do żołnierzy sowieckich stacjonujących w Polsce. 14 września 1981 r. został zatrzymany na 48 godzin pod zarzutem podważania sojuszu z ZSRR. Zwolniono go po poręczeniu przez rektora Politechniki Wrocławskiej i pod groźbą strajku powszechnego w Regionie Dolnośląskim sformułowaną przez Solidarność. W październiku i listopadzie 1981 r. w tej sprawie odbyło się kilka rozpraw przed Sądem Rejonowym we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w nocy 13 grudnia 1981 r. Kornel Morawiecki uniknął zatrzymania. Wieczorem 12 grudnia przewoził sprzęt poligraficzny i wydrukowany tego samego dnia nakład kolejnego numeru „BD" do kolportażu. Był upoważniony przez Władysława Frasyniuka do wydawania i podpisywania oświadczeń jego nazwiskiem. Organizował podziemną strukturę drukarską i kolportażową RKS „S", był redaktorem podziemnego pisma „Z Dnia na Dzień", którego pierwszy numer został wydrukowany w nocy z 13 na 14 grudnia 1981 r. i kolportowany rano we wrocławskich fabrykach. Od 13 grudnia 1981 r. pozostawał w ukryciu, był poszukiwany listem gończym. Od maja 1982 r.

należał do RKS. Następnie, w związku z różnicą zdań z Władysławem Frasyniukiem w kwestii metod działania, zrezygnował z członkostwa w RKS. W czerwcu 1982 r. został współzałożycielem Solidarności Walczącej. Do 1990 r. był jej przewodniczącym. Redagował podziemne pismo „Solidarność Walcząca". 9 listopada 1987 r. został aresztowany i przewieziony do Warszawy. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym Warszawa-Mokotów. 30 kwietnia 1988 r., został podstępem zmuszony do opuszczenia kraju. Wrócił do Polski po 3 dniach, po czym natychmiast został deportowany z lotniska w Warszawie do Wiednia bez prawa powrotu. Był emisariuszem spraw polskich na spotkaniach w Anglii, USA i Kanadzie. Na wieść o strajkach powrócił nielegalnie do kraju w końcu sierpnia 1988 r. i stanął na czele Solidarności Walczącej. Był przeciwnikiem idei i porozumień Okrągłego Stołu w 1989 r. W czerwcu 1990 r. ujawnił się na zjeździe założycielskim Partii Wolności. W latach 1993–2009 pracował na Politechnice Wrocławskiej. Od 2008 przewodniczył Stowarzyszeniu Solidarność Walcząca. W 2011 stworzył dwutygodnik „Gazeta Obywatelska", którego redakcją kierował aż do swojej śmierci. W 2015 został posłem na Sejm RP: jako marszałek senior otwierał jego VIII kadencję. W 1988 w Londynie został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2019 otrzymał Krzyż Komandorski Orderu Zasługi, Krzyż Wolności i Solidarności oraz Order Orła Białego.

W latach 1979–1990 był rozpracowywany przez Wydz. III/III-1/Inspektorat 2 KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimach „Harcerz"/„Tarantula"/„Ośmiornica".

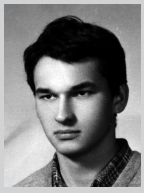

Morawiecki Mateusz, ur. 20 czerwca 1968 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Menedżer, bankowiec i polityk. Od 2017 Prezes Rady Ministrów. W 1992. ukończył studia na Wydziale Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, w 1993 studia Business Administration przy Politechnice Wrocławskiej i Central Connecticut State University. W 1995 ukończył studia MBA w Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1995–1997 studiował na uniwersytetach w Hamburgu i Bazylei. Od 1980 drukował niezależne pismo „Biuletyn Dolnośląski". Od 13 grudnia 1981 r. uczestniczył w akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach, zrywania komunistycznych flag, rozwieszania transparentów, rozklejania plakatów i ulotek, druku i kolportażu podziemnych pism, demonstracjach organizowanych przez wrocławską opozycję, w czasie których parokrot-

nie został dotkliwie pobity. W latach 1983–1986 po rewizjach w mieszkaniu wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany w sprawie ukrywającego się ojca Kornela Morawieckiego i innych działaczy podziemia. W czasie przesłuchań używano wobec niego przemocy fizycznej, grożono bronią palną oraz wyrządzeniem krzywdy matce i siostrom. Od 1983 współpracował z Solidarnością Walczącą. W 1987. był współpracownikiem struktury uczelnianej NZS na Uniwersytecie Wrocławskim. By uniknąć zatrzymania, w czasie matur przebywał na oddziale szpitalnym, który opuszczał w towarzystwie świadków tylko na egzaminy. W listopadzie 1987 r. został zatrzymany i pobity w czasie rozwieszenia transparentu na rusztowaniach przy placu Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu. W 1987 wszedł w skład zespołu redakcyjnego „Biuletynu Dolnośląskiego", był autorem także w „Solidarności Walczącej" i innych podziemnych pismach. W maju 1988 r. oraz w maju 1989 r. brał udział w strajkach okupacyjnych na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1989 został współzałożycielem Klubu Myśli Politycznej Wolni i Solidarni. W 2013 otrzymał Krzyż Wolności i Solidarności. W 2015. otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. W 2019 Krzyż Wielki Orderu Za zasługi dla Litwy, a w 2021 Srebrny Krzyż "Solidarności Walczącej".

W latach 1988–1990 był rozpracowywany przez Inspektorat 2 WUSW we Wrocławiu w ramach SO o kryptonimie „Ośmiornica".

Morawiecki Stefan, ur. w 1929 r. w Daliowej, zm. 2020 we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

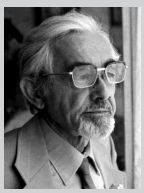

Był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej i jej wysłannikiem utrzymującym kontakty centrali wrocławskiej z wieloma miastami w Polsce, w tym z Krakowem, Przemyślem, Kielcami, Gdańskiem. W Gdańsku utrzymywał łączność z przewodniczącym Zarządu Głównego Polskich Kombatantów płk. Zbigniewem Mazurem. Jego mieszkanie służyło za punkt kolportażu i wymiany informacji. Ukrywał się w nim szef Ogólnopolskiego Oporu Rolników płk. Józef Teliga.

Morawska Teresa

(Warszawa)

Działała w strukturach warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej, współpracując z Grupą Alternatywa. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażowała się w działalność podziemną. W latach 1982–1989 kolportowała wydawnictwa podziemne, w tym m.in. tytuły takie jak.: „Baza",

„CDN-GWR", „KOS", „Robotnik", „Tygodnik Mazowsze", „Tygodnik Wojenny", „Wola". Od 1987 do czerwca 1989 r. wraz z Andrzejem Jaworskim drukowała pisma: „KOS", „Tu Teraz" i „Wielka Gra". Udostępniała swoje mieszkanie dla celów druku podziemnego (pisma SW Oddział Warszawa), udzielała także wszechstronnej pomocy w druku, wykorzystując swoje doświadczenie poligraficzne. Zmarła w latach 90. XX w.

Mossakowska Elżbieta

(Bydgoszcz)

Razem z Marianną Błaszczak (obecnie Samlik) utworzyła niewielki oddział Solidarności Walczącej w Toruniu. W stanie wojennym została skazana i osadzona w więzieniu w Bydgoszczy-Fordonie. Tam poznała i nawiązała kontakt z Ewą Kubasiewicz, jedną z czołowych działaczek trójmiejskiego oddziału SW. Po wyjściu na wolność rozpoczęła współpracę w SW. W ramach współpracy organizowała przerzuty wydawnictw SW (głównie z Wrocławia) na teren ówczesnego województwa toruńskiego. W latach 1986–1988 ukazywała się również toruńska „Solidarność Walcząca"; pracowała przy jej redakcji.

Moszczak Wiesław, ur. w 1954 r., zm. w 2008r.

(Dolny Śląsk)

Był członkiem pierwszego składu redakcji podziemnego czasopisma „Z Dnia na Dzień", wydawanego od pierwszego dnia stanu wojennego. Działał w nim do maja 1982 r..

Możejko Stanisław, ur. 13 kwietnia 1954 r. w Szczecinie, zm. 12 kwietnia 2017 r. w Świnoujściu.

(Szczecin)

Ukończył Technikum Budowy Okrętów w Szczecinie i Wydział Elektryczny Politechniki Szczecińskiej. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i zaangażował się w organizowanie samorządu pracowniczego na podstawie założeń Sieci. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. był współorganizatorem Tymczasowego Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność" w Morskiej Stoczni Remontowej w Świnoujściu. Od 30 sierpnia do 8 grudnia 1982 r. internowany w Ośrodku Odosobnienia w Wierzchowie. Od 11 listopada 1983 r. do 21 stycznia 1984 r. był tymczasowo aresztowany i przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Szczecinie, w związku z działalnością w zdelegalizowanej Solidarności. W la-

tach 1982–1989 był współorganizatorem podziemnej poligrafii i kolportażu prasy podziemnej na terenie Świnoujścia. W latach 1983–1989 współtworzył i szefował miejskiej strukturze podziemnej Solidarności w Świnoujściu. Współpracował również z Solidarnością Walczącą, m.in. kolportując jej prasę. W marcu 1983 r. został zwolniony z pracy za wręczanie kobietom z okazji Dnia Kobiet kart z życzeniami sygnowanymi przez Solidarność. W latach 1983–1987 był pracownikiem Żeglugi na Odrze w Świnoujściu. Od jesieni 1984 r. wchodził w skład Rady Koordynacyjnej Solidarności Regionu Pomorze Zachodnie. W listopadzie 1986 r. zorganizował Komitet Założycielski Solidarności w Morskiej Stoczni Remontowej w Świnoujściu. W latach 1987–1988 był pełnomocnikiem Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność". W 1989 pełnił funkcję pełnomocnika Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" Regionu Pomorza Zachodniego ds. reaktywowania „S". Był także organizatorem i przewodniczącym Podregionu Świnoujście. Po 1990 był m.in. Prezydentem Miasta Świnoujścia. W 2006 odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W okresie od 26 września 1981 r. do 18 stycznia 1990 r. rozpracowywany przez gr. V KM MO/MUSW w Świnoujściu w ramach SOS/SOR krypt. „Kadłub"/„Elektryk".

Mroczek Anna, ur. 13 maja 1964 r. w Krakowie.
(Kraków)

Absolwentka Wydziału Zarządzania Akademii Górniczo-Hutniczej. W latach 1983–1989 ściśle współpracowała ze strukturami Ogólnokrajowego Komitetu Oporu Rolników (Józef Teliga, Józef Baran, Jolanta Kurnik), Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" oraz krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej (Marian Stachniuk, Piotr Hlebowicz). Udostępniała lokal mieszkalny do celów konspiracyjnych i współprowadziła z przyszłym mężem, Józefem Mroczkiem, drukarnię wydawnictw podziemnych. Drukowała, składała i kolportowała m. in. „Kurierka B", „Paragraf", wydawnictwa książkowe, biuletyny i ulotki okolicznościowe. Organizowała pomoc materialną i mieszkaniową dla działaczy opozycji. Współpracowała z księdzem Adolfem Chojnackim, proboszczem parafii Narodzenia NMP w Krakowie-Bieżanowie. W latach 1987–1994 prowadziła działalność gospodarczą. W 2010 otrzymała Medal „Niezłomnym w słowie".

Mroczek Józef, ur. 15 października 1955 r. w Kamionnej.
(Kraków)

We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", był założycielem oraz przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w Kopalni Soli Bochnia. W latach 1974–1981 pracował jako geodeta w Kopalni Soli Bochnia, z której został zwolniony dyscyplinarnie za działalność w NSZZ „Solidarność". W 1981 uczestniczył w pracach Krajowej Komisji Górnictwa NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. zorganizował strajk i został przewodniczącym Komitetu Strajkowego w Kopalni Soli Bochnia. Od 15 grudnia 1981 r., po pacyfikacji strajku w Kopalni Soli Bochnia, ukrywał się. Był ścigany listem gończym wystawionym przez Służbą Bezpieczeństwa aż do 27 grudnia 1984 r. W latach 1982–1986 był współzałożycielem i współwydawcą podziemnego pisma „Kurierek B", który drukował przez dłuższy okres wraz z Piotrem Hlebowiczem. W latach 1983–1984 brał udział w budowie bunkra-drukarni „Wilno" im. gen. Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka" w gospodarstwie Jerzego i Anny Hlebowiczów w Zagórzanach, w którym to ukrywał się w tym okresie. W latach 1982–1990 działał w Porozumieniu Prasowym „Solidarność Zwycięży" (wraz z Marianem Stachniukiem, Piotrem Hlebowiczem i innymi), przy którym prowadził bibliotekę wydawnictw podziemnych. Kolportował prasę podziemną. Od 1985 ściśle współpracował z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej. W latach 1983–1987 był współpracownikiem podziemnego krakowskiego Radia Solidarność. W 1985 współzakładał Wydawnictwo Kraków. Od 1986 współpracował z Małopolskim Komitetem Walki o Praworządność. Był współwydawcą i współredaktorem podziemnego pisma „Paragraf" (m.in. z Aleksandrem Herzogiem, Wiesławem Zabłockim, Andrzejem Tarnawskim i Kazimierzem Barczykiem). W 1988 pełnił funkcję przewodniczącego jawnej Komisji Zakładowej w Kopalni Soli Bochnia. W latach 1989–1990 był współzałożycielem i członkiem Komitetu Obywatelskiego w Bochni. W 1989 brał udział kampanii wyborczej Komitetu Obywatelskiego „Solidarność". W styczniu 1990 r. był delegatem na II Walne Zebranie Delegatów Regionu Małopolskiego NSZZ „Solidarność". Po 1990 m.in. działał jako samorządowiec. W 2008 otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi, a 2021 r. w Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Do 14 stycznia 1985 r. był rozpracowywany przez V Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych w Bochni w ramach Sprawy Operacyjnego Rozpracowania. Do 18 października 1985 r. w ramach Karty Ewidencyjnej.

Mróz Stanisław, ur. 15 grudnia 1950 r. w Tomaszowie Lubelskim.
(Nowa Sól)

Od 13 grudnia 1981r. do 4 czerwca 1989r. działał w podziemnych strukturach Solidarności. Pracował w fabryce mebli w Nowym Miasteczku i tam zawiązał pierwsze struktury podziemnej „S". W latach 1986–1989 był członkiem Solidarności Walczącej. Zajmował się drukiem oraz kolportażem wydawnictw konspiracyjnych. Był również kurierem wydawnictw sygnowanych przez Solidarność Walczącą między Wrocławiem a Nową Solą.

Myc Andrzej, ur. 21 marca 1953 r. w Legnicy.
(Dolny Śląsk)

W 1977 ukończył studia na kierunku biologia na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1984 uzyskał stopień doktora, a w 2012. habilitację. W latach 1972–1977 należał do ZSP/SZSP. Od 1977 do stycznia 1988 r. był pracownikiem naukowym Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN we Wrocławiu. W latach 1979–1981 kolportował niezależne czasopismo „Biuletyn Dolnośląski". We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", wszedł w skład Komitetu Założycielskiego, a następnie KZ. W latach 1980–1981 brał udział w pracach Komisji Porozumiewawczej Nauki i Oświaty we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–15 grudnia 1981r. był współorganizatorem strajku w zakładzie pracy oraz przewodniczącym Tajnego KS. Od grudnia 1981 r. do czerwca 1982 r. organizował sieć kolportażu RKS Dolny Śląsk. Od czerwca 1982 r. do. 1990 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Od czerwca 1982 r. do 1988 wchodził w skład Rady Politycznej SW. W latach 1984–1988 należał do Komitetu Wykonawczego SW, gdzie odpowiadał m.in. za finanse i kolportaż. Organizował tzw. skrzynki kontaktowe i kryjówki dla ukrywających się działaczy podziemnej Solidarności. Pozyskiwał współpracowników SW poza Wrocławiem, m.in. w Dzierżoniowie, Legnicy i Pile. W latach 1982–1987 był autorem i redaktorem podziemnych pism „Solidarność Walcząca" oraz „BIS" (ps. Antoni Kurpisz, wspólny z Anną i Markiem Bireckimi). Od grudnia 1981 r. do lutego 1988 r. kolportował prasę podziemną, w tym m.in.: „Biuletyn Dolnośląski", „Z Dnia na Dzień", „Wiadomości Bieżące", „Solidarność Walczącą" i „BIS". 13 stycznia 1984 r. został zatrzymany. 14 stycznia aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 26 lipca zwolniony na mocy amnestii. Wkrótce potem został zwolniony z pracy, następnie przywrócony dzięki postawie dyrektora Instytutu prof. Stefa-

na Ślopka. 4 grudnia 1986 r. został uprowadzony przez funkcjonariuszy SB żądających podjęcia współpracy oraz wskazania miejsca ukrywania się Kornela Morawieckiego. Po kategorycznej odmowie został uwolniony, jednak później nadal był nękany przez SB. 24 listopada 1987 r., wraz z Piotrem Medoniem, brał udział w demonstracji i akcji rozrzucania ulotek z rusztowania wrocławskiego ratusza, z transparentem domagającym się uwolnienia Kornela Morawieckiego i Hanny Łukowskiej-Karniej. W latach 1983–1987 był wielokrotnie zatrzymywany, wzywany na przesłuchania i rozmowy ostrzegawcze. Kilkakrotnie był również poddawany rewizjom. Od lutego 1988 r. do czerwca 1993 r. był stypendystą naukowym Fundacji im. Alfreda Jurzykowskiego w Memorial Sloan-Kettering Cancer Center w Nowym Jorku. W latach 1988–1989, przebywając w Stanach Zjednoczonych, organizował wsparcie finansowe dla SW. Latem 1988 r. współorganizował wizytę Kornela Morawieckiego w Stanach Zjednoczonych. Po 1990 zawodowo był związany z nauką. Jest autorem i współautorem kilkunastu patentów i ponad 60 prac naukowych, w większości dotyczących zastosowania nanotechnologii w medycynie. Od 2007 jest członkiem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2017 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 1982r. był rozpracowywany przez KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Logos".

Mycek Michał, ur. w 1932 r. w Hucisku.
(Tarnobrzeg)

W 1949 został zatrzymany przez żołnierzy radzieckich podczas próby przekroczenia granicy czechosłowacko-austriackiej. W latach 1950–1953 przebywał w karnym batalionie wojskowym. Był wielokrotnie kierowany na wojskowe ćwiczenia resocjalizacyjne. W latach 50. pracował w Nowej Hucie, skąd–z przyczyn politycznych został zwolniony i zmuszony do podjęcia pracy w Kopalni Węgla Kamiennego „Rozbark" w Bytomiu. W okresie późniejszym pracował w Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek" w Katowicach. W 1960 zamieszkał w Tarnobrzegu, gdzie zatrudniony został w KiZPS Siarkopol. Od 1977 był kolporterem publikacji niezależnych wydawnictw krajowych i emigracyjnych, współpracując z Janem Kozłowskim z Chwałowic i bokserem z Sandomierza – Eugeniuszem Ozdobą. W lipcu 1980 r. został współorganizatorem trzydniowego strajku w Zakładzie Mechanicznym tarnobrzeskiego Siarkopolu, a po strajkach sierpniowych włączył się w organizowanie miejscowych struktur NSZZ „Solidarność". W okre-

sie stanu wojennego kierował Tajną Komisją w zakładzie pracy i organizował pomoc internowanym działaczom, więźniom politycznym i ich rodzinom. Od 1982. kontynuował kolportaż wydawnictw podziemnych. Miał kontakty kolportażowe ze Stalową Wolą, Wałbrzychem, Krakowem i Nową Hutą. Współpracował z Ewą Kuberną i Józefem Dulem ze Stalowej Woli, a od 1988 z ks. Frankowskim. Współpracował też z Solidarnością Wiejską, KPN i Solidarnością Walczącą. 13 maja 1982 r. uczestniczył w piętnastominutowym strajku protestacyjnym w Siarkopolu. Był wielokrotnie szykanowany przez SB i aparat partyjny, inwigilowany, zatrzymywany na wielogodzinne przesłuchania, poddawany rewizjom, także osobistym, w miejscu pracy i zamieszkania. W 1988 aktywnie wspomagał strajkujących pracowników Huty Stalowa Wola. W styczniu 1989 r. wszedł w skład Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" w Siarkopolu i został członkiem Tymczasowego Zarządu Regionu Ziemia Sandomierska. W 1990 wybrany delegatem na Walny Zjazd Regionu i członkiem Zarządu Regionu Solidarności. W 2015 otrzymał odznaczenie Zasłużony dla Solidarności.

Myślecki Wojciech Andrzej, ur. 22 lipca 1948 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1970 ukończył studia na Wydziale Elektroniki na Politechnice Wrocławskiej. W 1978 uzyskał stopień doktora. W latach 1956–1958 należał do ZHP. W latach 1967–1970 był członkiem ZSP. W latach 1975–1980 należał do ZNP. W okresie 1972–2008 był członkiem Polskiego Towarzystwa Akustycznego. Od 1975 Polskiego Towarzystwa Fonetycznego. W latach 1970–2008 pracował jako asystent, adiunkt (od czerwca do grudnia 1981 r. był dyrektorem Gabinetu Rektora) na Wydziale Elektroniki Politechniki Wrocławskiej. W marcu 1968 r. współorganizował i uczestniczył w akcjach protestacyjnych studentów Politechniki Wrocławskiej. Należał do Komisji Organizacji Wieców Uczelni Wrocławskich oraz Międzyuczelnianego Komitetu Studentów Wrocławia. 1 maja 1968 r. był współorganizatorem i uczestnikiem demonstracji studenckiej w obronie więzionych studentów w czasie oficjalnego pochodu. Od października do listopada 1976 r. organizował zbiórki pieniędzy dla robotników represjonowanych w Radomiu. W latach 1979–1980 współpracował z Klubem Samoobrony Społecznej we Wrocławiu oraz ze środowiskami skupionymi wokół niezależnego pisma „Biuletyn Dolnośląski". W marcu 1980 r. był sygnatariuszem petycji tzw. 72 postulatów adresowanych do uczestników Walnego Zjazdu ZNP Politechniki Wrocławskiej. Od 26 sierpnia do 1 września 1980 r. był doradcą strajku-

jących m. in. MKS we Wrocławiu. Współorganizował strajk na Politechnice Wrocławskiej, wchodził w skład KS PWr. oraz był organizatorem druku odezw i ulotek. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Od 13 grudnia 1980r. do października 1981 r. należał do Prezydium KZ (do zespołu ds. socjalnych). W czerwcu 1981 r. był delegatem na WZD Regionu Dolny Śląsk. Od lutego do czerwca 1981 r. wchodził w skład Komisji Porozumiewawczej ds. Utworzenia Makroregionu Dolny Śląsk „Solidarność" we Wrocławiu. Od jesieni 1980 r. do września 1981r. był członkiem Komisji Porozumiewawczej „S" Politechniki Wrocławskiej z władzami uczelni. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–14 grudnia 1981 r. współorganizował strajk na Politechnice Wrocławskiej. 16 grudnia został zatrzymany, 18 grudnia internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia we Wrocławiu, Grodkowie i Nysie. 14 sierpnia 1982 r. zwolniony. Od października 1982 r. do 1990 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W latach 1982–1990 współorganizował działalność informacyjno-propagandową, był także współorganizatorem i uczestnikiem akcji ulotkowych, plakatowych i manifestacji ulicznych. Od marca 1983 r. do 1990 należał do grupy kierującej SW, będąc odpowiedzialnym za pion organizacyjny, dział łączności z krajem (tworzenie i nadzór nad oddziałami SW w innych miastach) oraz za kontakty z zagranicą i przejęcia transportów ze sprzętem i materiałami poligraficznymi. Od października 1984 r. do 1990 wchodził w skład Komitetu Wykonawczego SW, od lipca 1989 r. do 1990 był jednym z jej jawnych przedstawicieli. W latach 1982–1989, z ramienia SW, był współpracownikiem, konsultantem, reprezentantem i łącznikiem z organizacjami podziemnymi/niezależnymi, w tym m.in.: z Grupą Porozumiewawczą Opozycji Dolnośląskiej, Arcybiskupim Komitetem Charytatywnym we Wrocławiu, Prymasowskim Komitetem Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom w Warszawie oraz grupą wrocławskich adwokatów, m.in. Stanisławem Afendą, Aranką Kiszyną, Joanną Ładomirską-Zelgą, Henrykiem Rossą. W latach 1983 –1990 współorganizował oraz działał w komórce wywiadu i kontrwywiadu SW. W tym samym okresie był też jednym z głównych organizatorów i koordynatorów ruchu wydawniczego SW. Również w latach 1983–1989 redagował, współpracował i pisywał do podziemnych pism, w tym m.in. do „Biuletynu Dolnośląskiego", „Solidarności Walczącej" (ps. Andrzej Lesowski, Jerzy Lubicz), w latach 1984 –1987 „Walki" (ps. Jerzy Lubicz) i w okresie 1986–1989 „Solidarności Dolnośląskiej". 28 lutego 1984 r. został zatrzymany, 29 lutego aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 26 lipca 1984 r. zwolniony

na mocy amnestii. 30 lipca. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabryczna umorzył postępowanie w jego sprawie. W latach 1984–1990 był współpracownikiem podziemnego Radia SW. Od 30 października 1984 r. do 1986 należał do Komitetu Obrony Praw Człowieka we Wrocławiu. W latach 1984–1989 był wykładowcą w Duszpasterstwach Ludzi Pracy oraz w trakcie Tygodni Kultury Chrześcijańskiej (m.in. we Wrocławiu, Lubaniu, Głogowie, Lubinie). W latach 1986–1989 współpracował z Komisją Interwencji i Praworządności NSZZ „S". W maju 1987 r., wraz z Kornelem Morawieckim i Andrzejem Zarachem, opracował *Zasady ideowe i program działania Solidarności Walczącej.* W dniach 25–28 sierpnia 1988 r. współorganizował Międzynarodową Konferencję Praw Człowieka w Krakowie-Mistrzejowicach. W latach 1982–1988 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany, poddawany rewizjom oraz karany grzywnami przez kolegia ds. wykroczeń. Od 2008 jest członkiem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. Jest autorem kilkudziesięciu prac naukowych z zakresu telekomunikacji, cyfrowego przetwarzania sygnałów i informatyki zarządczej, energetyki i strategii gospodarczej. Został odznaczony m.in. w 1999 Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu św. Stanisława, w 2007 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2014 Medalem Milito Pro Christo.

Od 29 grudnia 1982 r. do 28 stycznia 1990 r. był rozpracowywany przez Wydz. III/Wydz. III-1/Wydz. V-1/Insp. 2 KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SOS/SOR o kryptonimie „Koło".

Myśliwiec Wiesław, ur. w 1963 r. w Rzeszowie, zm. w 2017 r. na Cyprze. **(Rzeszów)**

Od 1982 działał w podziemnych strukturach Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Politechnice Rzeszowskiej, a także w Solidarności Walczącej. Organizował punkty kolportażowe oraz osobiście kolportował i drukował prasę podziemną. 16 września 1985 r. został aresztowany przez Wydział Śledczy SB WUSW w Rzeszowie i 18 września wyrokiem Sądu Rejonowego w Rzeszowie skazany na karę. 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. 23 października 1985 r. Sąd Wojewódzki w Rzeszowie utrzymał w mocy wyrok sądu I instancji. Na podstawie uchwały Rady Państwa z 26 lutego 1986 r., po zastosowaniu wobec Wiesława Myśliwca prawa łaski, karę zawieszono na 3 lata, a 6 marca 1986 r. został zwolniony z więzienia. Był też relegowany z uczelni, przywrócony na studia dopiero we wrześniu 1986 r. Po wyjściu na wolność nadal działał w Solidarności Walczącej, kolportował prasę i niezależne wydawnictwa podziem-

ne, również we współpracy z Regionalną Komisją Wykonawczą NSZZ „Solidarność" w Rzeszowie. W związku z prowadzoną działalnością opozycyjną miał zakaz wyjazdu do wszystkich krajów świata w latach 1985–1989. Od lutego 1989 r. działał w Komitecie Obywatelskim przy RKW NSZZ „Solidarność" w Rzeszowie, przekształconym w kwietniu 1989 r. w Rzeszowski Komitet Obywatelski „Solidarność". Podczas wyborów w 1989 odpowiadał za dystrybucję i kolportaż prasy niezależnej w regionie rzeszowskim. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 131/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

N

Nakrewicz Aleksander, ur. 23 lutego 1955 r. w Januszach, zm. 25 stycznia 2014 r.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

Był działaczem NSZZ „Solidarność", współpracował również z Solidarnością Walczącą. Kolportował wydawnictwa podziemne sygnowane przez „Solidarność" i Solidarność Walczącą. W związku ze swoją działalnością, w tym także w Tymczasowym Komitecie Organizacyjnym NSZZ „Solidarność" w Oddziale Krajowym Państwowej Komunikacji Samochodowej w Wałbrzychu, był rozpracowywany przez SB w ramach SOR o kryptonimie „Paciorkowcy". Sprawa została założona przez Wydział V WUSW w Wałbrzychu 26 stycznia 1986 r. Prowadzono również SOR o kryptonimie „Grosz" dotyczącej strajku w KPKS, którego był przewodniczącym.

Napieralski Paweł, ur. 10 lutego 1962 r. w Dopiewie.
(Poznań)

W 1992 ukończył studia na Wydziale Nauk Społecznych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 2006 uzyskał magisterium. Po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w akcjach ulotkowych i kolportażu wydawnictw podziemnych, w tym tytułów takich jak: „Niepodległość" czy „Bibuła". Był kurierem do Warszawy. W 1984 pracował jako magazynier biblioteczny w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Poznaniu. Od kwietnia 1984 r. był współtwórcą Radia „S" Regionu Wielkopolska. Wyemitował około 70 audycji. Drukował ulotki i inne wydawnictwa okolicznościowe sygnowane przez Agencję Informacyjną Radia „S" Regionu Wielkopolska. 28 listopada 1984 r., po emisji jednego z programów, został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Poznaniu. 12 lipca 1985 r. skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Poznaniu na karę 1,5 roku pozbawienia wolności i osadzony w ZK w Strzelinie. W październiku 1985 r. został skazany na 10 dni twardego łoża w izolatce. Na przełomie października i listopada 1985 r. wziął udział w 18-dniowej głodówce protestacyjnej. 3 grudnia tego samego roku został zwolniony warunkowo po odbyciu 2/3 kary. W 1986 został współpracownikiem poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej. W ramach tej działalności kolportował dwutygodnik „Soli-

darność Walcząca", czasopismo „Czas Kultury" oraz „Ruch WiP". Brał także udział w akcjach ulotkowych i akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach. Po 1990 zawodowo związany z mediami. W 2009 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Natusiewicz Marek Andrzej, ur. 1 sierpnia 1952 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1980 zaangażował się w strukturach NSZZ „Solidarność" w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego współtworzył Tajną Komisję Zakładową w WBPP, ściśle współpracował z Regionalnym Komitetem Strajkowym i Solidarnością Walczącą. Kolportował wydawnictwa podziemne, a także współpracował z Niezależną Agencją Fotograficzną Dementi. W 1983 został skazany na karę 1,5 roku pozbawienia wolności. Do lipca 1984 r. przebywał w Areszcie Śledczym we Wrocławiu i w Zakładzie Karnym w Strzelinie. W latach 1984–1989 należał do Duszpasterstw Akademickich: Maciejówka i przy parafii św. Wojciecha. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 3/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

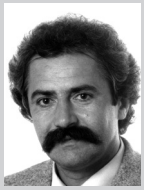

Nebesio Jan, ur. 1 stycznia 1953 r. w Sanoku.
(Rzeszów)

Technik mechanik. Od 1970 był zatrudniony w Sanockiej Fabryce Autobusów Autosan w Sanoku. W 1980 pracował jako dyspozytor na wydziale W-5 SFA. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego W-5. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. brał czynny udział w strajku. Wkrótce też zaangażował się w pomoc rodzinom osób internowanych i zwolnionych z pracy. W okresie od stycznia do października 1982 r. wspólnie z kolegami sporządzał i kolportował ulotki o treści: „Solidarność zwycięży", „Uwolnić Wałęsę", a także biuletyny. W maju 1982 r. SB przeprowadziła pierwszą rewizję w jego domu i w jej wyniku skonfiskowała materiały dotyczące Katynia. Kolejne rewizje w jego domu oraz w jego zakładzie pracy odbyły się 27 października 1982 r. i zakończyły się jego aresztowaniem i wywiezieniem do Krosna oraz przetrzymaniem w areszcie przez 48 godzin. Aresztowano go ponownie 4 listopada tego samego roku. Przebywał wówczas w Aresztach Śledczych w Krośnie i w Sanoku, będąc oskarżonym o wydawanie i kolportaż sanockiego Biuletynu i innych nielegalnych pism oraz o kontynuowanie działalności w Solidarności. Do rozprawy sądowej w jego sprawie do-

szło 31 grudnia 1982 r. W jej wyniku został zwolniony z zakazem opuszczania miejsca zamieszkania. Po wyjściu z aresztu przeniesiono go ze stanowiska dyspozytora Wydziału W-5 na stanowisko spawacza na Wydziału W-4, a następnie do Zakładu SFA Zasław. W sierpniu 1983 r. Sąd Wojewódzki w Krośnie umorzył postępowanie wobec niego na mocy amnestii z 21 lipca 1983 r. i zastosował dozór milicyjny oraz i trzyletni okres próbny. Mimo tego w latach 1983–1989 nadal działał w podziemnych strukturach Solidarności w Sanoku, organizując uroczystości patriotyczne i antyreżimowe manifestacje. Był inwigilowany przez SB, wzywany na przesłuchania i rozmowy ostrzegawcze. W 1986 wstąpił do Solidarności Walczącej i został szefem sanockiego SW. Współzakładał Komitet Organizacyjny „Solidarność" w Autosanie. Od kwietnia 1989 r. prowadził biuro i dyżury w lokalu Komitetu Organizacyjnego NSZZ „Solidarność" w Autosanie. W 2006 został odznaczony Złotą Odznaką Solidarność 80, w 2007 Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2008 został również wyróżniony tytułem Zasłużony dla Regionu Podkarpacie NSZZ Solidarność, w 2011 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej, w 2020 Krzyż Wolności i Solidarności.

Od 1982 do marca 1984 r. był rozpracowywany przez Wydział V KW MO / WUSW w Krośnie w ramach SOR o kryptonimie „Powielacz". Od października 1988 r. do sierpnia 1989 r. przez Wydział V RUSW w Sanoku w ramach SOR o kryptonimie „Inicjatywa".

Nejman Jerzy Jan, ur. w 1950 r. w Kamockiej Woli. **(Łódź)**

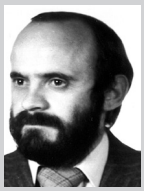

We wrześniu 1980 r. współtworzył struktury NSZZ „Solidarność" w łódzkim oddziale Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń, gdzie przewodniczył Komitetowi Założycielskiemu, a następnie Komisji Zakładowej. W latach 1982–1988 działał w Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej „Solidarność". W 1985 podjął współpracę z łódzkim oddziałem Solidarności Walczącej. Był jej zaprzysiężonym członkiem. Do 1989 w swoim mieszkaniu prowadził wspólnie z żoną Kristiną największy w Łodzi punkt kolportażowy MKK i SW. Za jego pośrednictwem do zakładów pracy w Łodzi, Łasku, Zduńskiej Woli, Pabianicach i Tomaszowie Mazowieckim trafiały m.in. publikacje wydawnictw Krąg, NOWA, CDN oraz pisma podziemne, takie jak: „Tygodnik Mazowsze", „Biuletyn Łódzki", „Gotowość »Solidarności«", „Solidarność Walcząca", „Jedność", „Goniec Małopolski", paryska „Kultura", „Konfrontacje", „Przegląd Wiadomości Agencyjnych", „Wolność". Jego mieszkanie było miejscem konspiracyjnych spotkań działaczy MKK i SW, pełniło rów-

nież funkcję tzw. punktu kontaktowego struktur Solidarności Walczącej z oddziałów na całym obszarze kraju. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 209/2020 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Nejman Kristina, ur. 24 czerwca 1954 r. w Pirdop (Bułgaria).
(Łódź)

W 1981 ukończyła studia filozoficzne na Uniwersytecie Sofijskim, w 1995 studia na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W latach 1974–1975 była zatrudniona w Instytucie Leśnictwa w Sofii. W latach 1980–1981 pracowała w Technikum Elektrycznym w Sofii. W 1981 w jednym z sofijskich przedszkoli. W latach 1981–1984 była zatrudniona w LO nr 73 w Sofii. W okresie między 1976 a 1981 była represjonowana przez władze bułgarskie za odmowę wstąpienia do Komsomołu. W 1981 otrzymała odmowę przedłużenia umowy o pracę w Technikum Elektrycznym z powodu informowania uczniów o działalności Solidarności w Polsce. W październiku 1984 r. przyjechała do Polski. W latach 1984–1989 prowadziła (z mężem Jerzym Nejmanem) punkt kolportażu wydawnictw podziemnych, w tym książek, m.in. wydawnictw Krąg, NOWA, CDN, pism podziemnych: „Tygodnika Mazowsze", „Biuletynu Łódzkiego", „Gotowości «S»", wrocławskiej „Solidarności Walczącej", szczecińskiej „Jedności", „Gońca Małopolskiego", paryskiej „Kultury", „Obozu", „Konfrontacji", w łódzkich zakładach pracy, Łasku, Zduńskiej Woli, Pabianicach, Tomaszowie Mazowieckim. W latach 1985–1989 współpracowała z MKK oraz łódzkim oddziałem Solidarności Walczącej. W 1985 była tłumaczką dokumentów dotyczących sytuacji w Bułgarii (w tym prześladowań mniejszości tureckiej) dla Komitetu Helsińskiego i Amnesty International. W latach 1985–1987 wykonywała prace dorywcze. W latach 1987–1988 była zatrudniona w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi. W 1989 pełniła funkcję rzeczniczki bułgarskiej Ekogłasnostii w Polsce. 28 sierpnia 1989 r. została kurierem, a następnie organizatorką i rzecznikiem Stowarzyszenia Solidarność Polsko-Bułgarska.

Niećko Iwona, ur. w 1966 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Była uczennicą X LO we Wrocławiu. W latach 1982–1989 aktywnie działała w konspiracji wrocławskiej. W 1982 została zatrzymana podczas plakatowania i była przetrzymywana w milicyjnej Izbie Dziecka. W 1984 została ponownie zatrzymana w trakcie demonstracji i ukarana grzywną przez kolegium ds. wykroczeń. Brała udział w wielu demonstracji opo-

zycyjnych. W latach 1982–1989 była zaangażowana w kolportaż wydawnictw podziemnych, takich jak czasopisma „Z Dnia Na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Tygodnik Mazowsze", tytułów prasy młodzieżowej, książek NOW-ej oraz licznych wydawnictw okazjonalnych: banknotów czy znaczków poczty podziemnej. Prowadziła również bibliotekę wydawnictw niezależnych. Wspomagała represjonowanych i strajkujących. W 1989 brała udział w kampanii wyborczej.

Niećko Sławomir, ur. 27 października 1965 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W październiku 1980 r., jako uczeń ZSZ i młodociany pracownik, wstąpił do NSZZ „Solidarność". Od listopada tego samego roku zajmował się kolportażem wydawnictw niezależnych. Po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w akcji malowania na murach antyreżimowych haseł oraz w drukowaniu plakatów i ulotek. W 1982 został drukarzem wydawnictw podziemnych, w tym m.in. takich tytułów jak „Dnia na Dzień" i „Solidarność Walcząca". Zorganizował drukarnię w domu swojej babki. Uczestniczył w wielu demonstracjach we Wrocławiu. Jesienią 1982 r. został współtwórcą Młodzieżowych Jednostek Oporu oraz współwydawcą i drukarzem biuletynu „Zarysy". 5 grudnia 1983 r. został aresztowany po rewizji w jego mieszkaniu. Do 20 grudnia 1983 r. był przetrzymywany w Areszcie Śledczym WUSW we Wrocławiu, a następnie we wrocławskim Areszcie Śledczym przy ul. Świebodzkiej. 25 marca 1984 r. został skazany przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu na karę 1 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. Po wyjściu kontynuował druk i kolportowanie wydawnictw podziemnych. Za tę działalność został usunięty ze szkoły bez prawa kontynuowania nauki w szkole dziennej. Współpracował z TKZ „S" Zakładu Doskonalenia Zawodowego, Fabryki Automatów Tokarskich, Archimedesa i Fadromy. Organizował akcje ulotkowe. 20 marca 1985 r. został ponownie zatrzymany i osadzony w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. Wkrótce skazano go na karę 1 roku pozbawienia wolności. Odbywał ją w ZK w Strzelinie. We wrześniu 1985 r. wyszedł na wolność po skróceniu wyroku przez Sąd Penitencjarny do 6 miesięcy. W latach 1986–1988 był zatrudniony w Spółdzielni Usług Wysokościowych Atlas. W 1987 należał do Komitetu Założycielskiego „S" w Atlasie i złożył wniosek o jego rejestrację. Wniosek został odrzucony przez Sąd Wojewódzki we Wrocławiu. W 1986 odmówił odbycia służby wojskowej i rozpoczął współpracę z Ruchem WiP. Brał udział w druku wydawnictw oraz w pikietach tej organizacji. Był wielokrotnie zatrzymywany i pobity przez funkcjonariuszy SB. Wio-

sną 1989 r. współpracował z wrocławskim KO oraz uczestniczył w kampanii wyborczej. Od 1990 prowadzi działalność gospodarczą.

Niedlich Piotr, ur. 14 października 1967 r. w Toruniu.
(Bydgoszcz)

W 2002 ukończył Technikum Ekonomiczne w Toruniu. W latach 1982–1990 pracował jako drukarz typograficzny i offsetowy w Zakładach Graficznych Toruń. W 1990 został zatrudniony w Soltor Sp. z.o.o. Od 1984 kolportował, a następnie organizował kolportaż podziemnej prasy, wydawnictw i ulotek. Rozprowadzał je w miejscu pracy i w środowiskach młodzieżowych. Był pracownikiem biblioteki niezależnych wydawnictw. Od 1985 działał w podziemnej TKZ „S". W 1987 przyłączył się do Ruchu WiP (odesłał kartę powołania do wojska), organizował manifestacje, akcje ulotkowe, akcje malowania antyreżimowych haseł na murach. Był też współautorem petycji oraz uczestnikiem ogólnopolskich spotkań Ruchu. W 1988 współzakładał podziemne pisma „Impuls" i „Nawa", został ich redaktorem naczelnym i redaktorem technicznym. Pisał też do nich artykuły. Wykonywał prace introligatorskie, organizował lokale dla wydawnictwa Kwadrat. Współpracował z podziemnym pismem „Inicjatywy – Przegląd Pomorski", w którym prowadził rubrykę poświęconą WiP. Publikacje podpisywał własnym nazwiskiem, jego mieszkanie było oficjalnym lokalem kontaktowym toruńskiego WiP i „Nawy". Działał również w strukturach toruńskiego oddziału Solidarności Walczącej W 1989 r. został przedstawicielem WiP w pierwszym toruńskim KO. Prowadził akcje ulotkowe i plakatowe związane z wyborami do Sejmu.

Niedźwiedź Wojciech Roman, ur. 18 lutego 1971 r. w Katowicach.
(Katowice)

Na przełomie lat 1987 i 1988 nawiązał aktywną współpracę ze strukturami podziemia antykomunistycznego, wstępując w szeregi Młodzieżowego Ruchu Oporu Solidarności Walczącej. Po uzyskaniu pełnoletniości został zaprzysiężony na członka Solidarności Walczącej i do czerwca 1989 r. uczestniczył we wszystkich formach jej działalności. Brał udział w akcjach malowania antykomunistycznych haseł na murach oraz w akcjach usuwania symboli partii komunistycznej. Zajmował się kolportażem prasy i wydawnictw bezdebitowych, współorganizował i brał udział w nielegalnych manifestacjach. Był wielokrotnie wykorzystywany jako kurier przewożący prasę podziemną. Współredagował i kolportował pismo Młodzie-

żowego Ruchu Oporu Solidarności Walczącej „Przebojem". W 1990 zaangażował się w działalność Klubu Antykomunistycznego im. J. Mackiewicza, opartego na byłych członkach Młodzieżowego Ruchu Oporu Solidarności Walczącej. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 33/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Niegosz Roman, ur. 10 czerwca 1950 r. w Sobieszowie, zm. 1 maja 1995 r. w Jeleniej Górze.
(Dolny Śląsk)

W 1971 kończył wieczorowe Technikum Elektromechaniczne w Piechowicach k. Jeleniej Góry. W latach 1969–1984 pracował jako technik elektromechanik w PKS w Jeleniej Górze. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", został przewodniczącym Komitetu Założycielskiego w PKS w Jeleniej Górze, a następnie przewodniczący KZ. 17 września 1980 r. współzakładał MKZ Województwa Jeleniogórskiego. Do maja 1981 r. pełnił funkcję przewodniczącego. Od września 1980 r. do maja 1981 r. wchodził w skład KKP. 20 września 1980 r. został sygnatariuszem porozumienia MKZ z władzami partyjno-politycznymi województwa i Jeleniej Góry w sprawie funkcjonowania MKZ. Od 21 stycznia do 10 lutego 1981 r. negocjował z komisjami rządowymi, uczestniczył w strajku w jeleniogórskim klubie „Gencjana". Od 22 stycznia 1981 r. pełnił funkcję przewodniczącego MKS Województwa Jeleniogórskiego, a od 26 stycznia 1981 r. był przewodniczącym Połączonego KS Dolny Śląsk. 10 lutego 1981 r. został sygnatariuszem porozumienia z Komisją Rządową w klubie „Gencjana". Od maja do czerwca 1981 r. był delegatem na I WZD Województwa Jeleniogórskiego, wchodził też w skład ZR. Na przełomie września i października 1981 r. był delegatem na I KZD, uczestniczył w pracach komisji statutowej. Od 12 marca 1981 r. działał w Regionalnym KOWzP w Jeleniej Górze. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Kamiennej Górze, a następnie we Wrocławiu, Nysie, Grodkowie i Uhercach. 23 grudnia 1982 r. został zwolniony. Od przełomu marca i kwietnia do października 1983 r. współorganizował (m.in. z Krzysztofem Kubasiakiem, Ryszardem Matusiakiem, Andrzejem Piesiakiem) podziemny TZR „S". Od listopada 1983 r. do września 1986 r. współorganizował Tymczasowy Komitet Koordynacyjny „S" Regionu Jelenia Góra i był jego członkiem. W latach 1984–1986 był zatrudniony w prywatnym warsztacie stolarskim w Jeleniej Górze. Od 1986 pracował jako drwal, a następnie strażnik w Karkonoskim Parku Narodowym. W latach 1983–1986 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej.

W latach 1983–1989 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy kościele Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze. Był współinicjatorem i uczestnikiem zbiórek pieniędzy, leków i żywności dla osób represjonowanych i zwolnionych z pracy. Zajmował się kolportażem wydawnictw podziemnych, w tym m.in. tytułów takich jak: „Solidarność Walcząca", „Z Dnia na Dzień", „Zerwij Kajdany, Połam Bat..." W latach 1983–1986 współpracował z Niezależnym Teatrem „Scena Czterdzieści i Cztery" w Jeleniej Górze. Od października 1986 do lutego 1989 r. należał do Tymczasowej Rady „S" Region Jelenia Góra. W latach 1986–1989 przewodniczył TKZ „S" w Karkonoskim Parku Narodowym. W latach 19831–988 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany, a w jego domu były przeprowadzane rewizje. Od lutego do czerwca 1989 r, wchodził w skład TZR „S". 30 kwietnia 1980 r. został pozyskany do współpracy przez Wydział II KW MO w Jeleniej Górze jako TW Zenek z powodu wynajmowania kwater cudzoziemcom. Jesienią 1980 r. po zaangażowaniu się w działalność solidarnościową zerwał współpracę. 4 marca 1982 r. został wykreślony z ewidencji SB.

Od 20 marca 1981 r. do r. 1982 był rozpracowywany przez Wydział II KW MO w Jeleniej Górze w ramach SOS o kryptonimie „Działacze". Do 19 października 1989 r. przez Wydział V WUSW w Jeleniej Górze w ramach SOR.

Niegosz Władysław Stefan, ur. 9 września 1948 r. w Sobieszowie.
(Dolny Śląsk)

W 1968 ukończył Technikum Przemysłu Drzewnego w Sobieszowie. W latach 1969–1982 pracował jako starszy mistrz oddziałowy sprzedaży w Zakładach Przemysłu Drzewnego – Tartak w Piastowie k. Jeleniej Góry. W latach 1973–1978 był bezpartyjnym radnym MRN w Sobieszowie, od 1976 w Jeleniej Górze. W październiku 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". W tym samym miesiącu objął funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego, a następnie przewodniczącego KZ. Od stycznia do lutego 1981 r. brał udział w strajku okupacyjnym w klubie „Gencjana" w Jeleniej Górze oraz koordynował strajk w ZPD. W latach 1981–1986 należał do KPN. Od listopada 1981 r. do marca 1982 r. przebywał w RFN. Od marca do maja 1982 r. organizował podziemne struktury Solidarności w Jeleniej Górze, następnie w okresie od maja do sierpnia współorganizował podziemną Komisję Koordynacyjną Regionu Jelenia Góra oraz współorganizował i koordynował sieć kolportażu w Jeleniej Górze (druk i kolportaż ulotek oraz kolportaż podziemnych pism, m.in. „Z Dnia na Dzień" i „Odroczenie").

29 sierpnia 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 23 września został zwolniony. Od września do października 1982 r. współorganizował Tymczasowe Kierownictwo RKS Jelenia Góra. Od 30 października był ponownie internowany, i osadzony w Ośrodku odosobnienia w Nysie. 8 grudnia 1982 r. został zwolniony. W latach 1982–1984 był organizatorem pomocy dla osób represjonowanych i ich rodzin. W latach 1982–1986 organizował i koordynował działania grupy młodzieży (kierowanej przez Krzysztofa i Grzegorza Karmelitów oraz Jacka Markowskiego) przeprowadzającej akcje ulotkowe, plakatowe oraz akcje malowania antyreżimowych haseł na murach w Jeleniej Górze i Piechowicach. W latach 1983–1986 był współpracownikiem Tymczasowego Komitetu Koordynacyjnego Region Jelenia Góra. W latach 1983–1986 był zaprzysiężonym członkiem SW, a także współorganizatorem i jednym z przywódców oddziału SW w Jeleniej Górze. W tym samym okresie należał też do Niezależnego „Teatru Scena Czterdzieści i Cztery" w Jeleniej Górze (kierowca, ochroniarz, pomocnik techniczny). W latach 1983–1986 był również organizatorem i uczestnikiem akcji ulotkowych i plakatowych w Jeleniej Górze i Piechowicach. Współorganizował msze za Ojczyznę w jeleniogórskich kościołach św. Erazma i św. Pankracego, Podwyższenia Krzyża Świętego oraz św. Marcina. W tym samym okresie 1983–1986, należał także do KIK w Jeleniej Górze i współpracował z jeleniogórskim Duszpasterstwem Ludzi Pracy przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego. W grudniu 1983 r. organizował dodruk 12 numeru podziemnego pisma „Dywanik". W latach 1984–1985 współzakładał, redagował, wydawał i drukował czasopismo podziemne „Zerwij Kajdany, Połam Bat…". W latach 1983–1986 był koordynatorem sieci kolportażu i kolporterem podziemnych pism (m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Myśl", „Odroczenie", „Dywanik", „Zerwij Kajdany, Połam Bat…", „Gencjana", „Celwiskoziak"), książek i wydawnictw okolicznościowych. Od 1982 do 1986 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany, karany grzywnami przez kolegia ds. wykroczeń i poddawany rewizjom. Od sierpnia 1986 r. przebywa na emigracji w Niemczech. W 2017 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 18 listopada do 30 grudnia 1982 r. był rozpracowywany przez Wydział V KW MO w Jeleniej Górze w ramach SOS o kryptonimie „Odroczenie", od 24 lutego 1983 r. do grudnia 1984 r. przez Wydział V KW MO/WUSW tamże w ramach KE o kryptonimie „Dubler", od 4 grudnia 1984 r. do 18 września 1986 r. przez Wydział V WUSW w Jeleniej Górze w ramach SOS/KE o kryptonimie „Integracja".

Nieszczerzewicz Marek, ur. 14 listopada 1968 r. w Warszawa.
(Warszawa)

Absolwent specjalnego kursu ratowników medycznych. W latach 1985–1986 należał do Grupy Specjalnej „Armenia" i działał pod ps. Młody 2. Brał udział w akcjach antykolaboracyjnych, ulotkowych, transparentowych, akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach i mostach. Uczestniczył w manifestacjach i demonstracjach ulicznych. Przygotowywał i emitował audycje Radia Solidarność. W sierpniu 1988 r. pełnił funkcję kuriera do kopalni „Jastrzębie". 8 marca 1989 r. brał udział w akcji uderzeniowej na kolumnę ZOMO na ul. Międzyparkowej w Warszawie. Na przełomie lat 1986 i 1987 wstąpił do warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej, był jej zaprzysiężonym członkiem. Kolportował podziemne czasopisma „Głos Solidarności" i „Horyzont". Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności, Krzyżem Solidarności Walczącej oraz Złotym Krzyżem Zasługi.

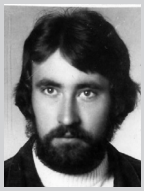

Nisiewicz Roman, ur. 21 października 1951 r. w Pile.
(Piła)

W 1977 ukończył Technikum Budowlane w Pile. W latach 1975–1988 pracował w Zakładach Sprzętu Oświetleniowego Polam – Piła. W dniach 27–30 sierpnia 1980 r. wspomagał strajk w ZSO Polam – Piła. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", współorganizował zakładowe struktury „S", należał do KZ oraz Komisji Wydziałowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego na spotkaniu w jego mieszkaniu podjęto decyzję o dalszym działaniu „S" z Polam–Piła w podziemiu. Został przewodniczącym TKZ, a jako przedstawiciel Polam – Piła został również członkiem RKW „S" w Pile. Był współorganizatorem druku, kolporterem pism podziemnych, m.in. „Lecha", „Robotników '83" i „Protestu". Był zaangażowany w zbieranie składek związkowych na pomoc osobom prześladowanym i rodzinom osób internowanych. 24 kwietnia 1982 r. został zatrzymany, internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Gębarzewie. 25 lipca 1982 r. został zwolniony. Po wyjściu na wolność nadal działał w RKW, TKZ. Był sygnatariuszem licznych petycji do władz w obronie więzionych za przekonania. Kontynuował współpracę z pismami podziemnymi „Lech", „Robotnicy '83" i „Protest". Zajmował się kolportażem. W latach 1983–1986 był współpracownikiem pilskiego oddziału Solidarności Walczącej. 13 października 1983 r. został zatrzymany. Był przetrzymywany w areszcie WUSW w Pile. 28 listopa-

da 1983 r. został zwolniony. W latach 1984–1986 brał udział w emisjach audycji podziemnego Radia „S" w Pile. W 1987 należał do Komisji Interwencji i Praworządności „S". W latach 1983–1987 współorganizował, a następnie został działaczem Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Antoniego w Pile. Był wielokrotnie przesłuchiwany. W 1989, po powtórnej rejestracji Solidarności, nie podjął dalszej działalności związkowej. Jest członkiem Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Internowanych i Represjonowanych Oddział w Pile. Od 1989 prowadzi działalność gospodarczą. Został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Solidarności Walczącej oraz Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 2 sierpnia 1982 r. do 2 listopada 1989 r. był rozpracowywany przez Wydział V KW MO/WUSW w Pile w ramach SOR o kryptonimie „Instalator".

Nisiewicz Wanda, ur. 10 czerwca 1959 r. w Poznaniu.
(Piła)

Krawcowa. 13 grudnia 1981 r. w jej mieszkaniu miało miejsce spotkanie założycielskie Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Polam – Piła. W kolejnych miesiącach dostarczała rodzinom osób prześladowanych i opozycjonistów z Piły pomoc rzeczową i finansową. Od kwietnia 1982 r., po internowaniu męża, odwiedzała internowanych w ZK w Gębarzewie i w szpitalu w Gnieźnie. Po zwolnieniu męża z internowania odwiedzała pozostałych internowanych działaczy NSZZ „S" w ZK w Kwidzynie i w szpitalu w Prabutach. W sierpniu 1982 r., w dniu pacyfikacji internowanych w więzieniu w Kwidzynie wraz z E. Zydorek i innymi odwiedzającymi protestowała przed bramą kwidzyńskiego więzienia przeciw pobiciu osób internowanych w tym ośrodku. W latach 1982–1985 zawoziła ulotki i wydawnictwa bezdebitowe do Poznania i przywoziła do Piły wydawnictwa z tzw. drugiego obiegu, m.in. „Solidarności Walczącej". W 1983 pomagała w organizacji pomocy prawnej dla aresztowanych opozycjonistów. W 1989 została członkiem Zarządu Regionu Wielkopolska NSZZ „Solidarność" jako delegatka z firmy budowlanej Poz – Bulding Poznań Oddział Piła.

Nobis Marek, ur. 20 maja 1962 r. w Krakowie.
(Kraków)

W 2003 ukończył studia pedagogiczne i studia w zakresie wychowania obronnego na Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego. W 1981

był zatrudniony w Kombinacie Cementowo-Wapienniczym „Wierzbica", oddział w Krakowie. W 1982 pracował w Przedsiębiorstwie Gospodarki Mieszkaniowej w Więcborku. W latach 1982–1983 był pracownikiem przedsiębiorstwa budownictwa przemysłowego Budostal3 w Nowej Hucie. W latach 1984–1989 był zatrudniony w Kopalni Węgla Kamiennego „Paryż" w Dąbrowie Górniczej. W okresie 1989–1991 pozostawał bez pracy. Po 1991 zawodowo związany głównie ze służbami mundurowymi. W klasie maturalnej nawiązał kontakt z J.L. Franczykiem, od którego otrzymywał czasopisma wydawane przez KOR. Był współpracownikiem „Krzyża Nowohuckiego" i drukarzem. Od 1980 utrzymywał kontakty z MKZ Kraków Małopolska, a następnie z ZR, pomagając m.in. w druku i transporcie materiałów informacyjnych. W latach 1982–1989 aktywnie uczestniczył w działaniach Solidarności jako kurier i kolporter. Współpracował z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwyciężу", Solidarnością Walczącą, z krakowskim oddziałem L-DP„N" oraz z TKRH w Nowej Hucie. Współpracował i utrzymywał kontakty z podziemnymi strukturami w Katowicach (D. Skorenko, P. Miśkiewicz) i w Warszawie (E. Tomaszewska, A. Borowski, W. Pernach, LDP„N"). Według zachowanych w archiwach IPN dokumentów był rozpracowywany od 1983 r. do 30 maja 1990 r.. W tym okresie odbył około 3 tysięcy misji kurierskich na terenie kraju (pomiędzy Krakowem, Warszawą, Katowicami, Poznaniem, Wrocławiem, Gdańskiem i Bydgoszczą). W 1985 SB porwała go na przesłuchanie z WKU w Będzinie. W trakcie przesłuchania straszono go śmiercią oraz grożono pozbawieniem życia żony i syna. Po 1990 związał się zawodowo ze służbami mundurowymi. W 2017 został odznaczony krzyżem Wolności i Solidarności.

Nowak Barbara, ur. 23 marca 1952 r. w Lidzbarku Warmińskim.
(Olsztyn)

Od 1981 do 1989 prowadziła działalność konspiracyjną. Była wiceprzewodniczącą Komitetu Założycielskiego, a następnie Komisji Zakładowej oraz delegatem do kontaktów z Międzyzakładowym Komitetem Założycielskim i Zarządem Regionu Warmińsko-Mazurskiego NSZZ „Solidarność". W 1981 była delegatem na I Walne Zgromadzenie Delegatów Regionu Warmińsko-Mazurskiego. Uczestniczyła w akcjach strajkowych i protestacyjnych oraz w tzw. marszu głodowym. Następnego dnia po wprowadzeniu stanu wojennego brała udział w demonstracji przed Olsztyńskimi Zakładami Opon Samochodowych „Stomil" oraz na Starym

Mieście w Olsztynie. Była organizatorem pomocy osobom internowanym i aresztowanym oraz ich rodzinom. Kolportowała ulotki, znaczki i pisma podziemne: „Rezonans" oraz „Solidarność Olsztyńska. Wydanie wojenne". 26 czerwca 1982 r. została internowana i osadzona w Ośrodku Odosobnienia w Darłówku, pomimo zaawansowanej ciąży. Zwolniono ją 16 października 1982 r. Po wyjściu na wolność kontynuowała działalność podziemną. Kolportowała m.in. „Rezonans" i olsztyńskie wydanie pisma ,„Solidarność Walcząca" oraz inne wydawnictwa podziemne. Prowadziła bibliotekę, była uczestnikiem mszy za Ojczyznę oraz akcji plakatowych i ulotkowych. 2 maja 1986 r. została tymczasowo aresztowana i osadzona w areszcie Komendy Miejskiej MO w Lidzbarku Warmińskim, a następnie w areszcie Komendy Wojewódzkiej MO w Olsztynie i Areszcie Śledczym w Ostródzie, skąd została zwolniona na mocy amnestii 17 lipca 1986 r.. Do 1989 pozostawała pod stałą obserwacją SB. Zastrzeżono jej możliwość wyjazdów zagranicznych. Była wielokrotnie zatrzymywana i przesłuchiwana. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 370/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Nowak Jerzy, ur. 11 sierpnia 1953 r. w Lipsku.
(Dolny Śląsk)

Jeszcze przed sierpniem 1980 r. działał w opozycji demokratycznej. Był współpracownikiem „Biuletynu Dolnośląskiego". W 1978 należał do grupy rezerwowych drukarzy. Kolportował „Biuletyn Dolnośląski". Od 1981 współpracował z RKS przy ul. Mazowieckiej we Wrocławiu, gdzie działał w ekipie osób malujących antykomunistyczne hasła na murach. W nocy z 13 na 14 grudnia 1981 r. razem ze Stanisławem Gulbinowiczem rozpoczął druk czasopisma „Z Dnia na Dzień". Kontynuował tę działalność do lutego 1982 r. W tym samym roku organizował grupę fotografów i filmowców, z których potem powstała NAF Dementii. Słynne zdjęcia autorstwa członków tej grupy to m.in. rozjeżdżany samochodem ciężarowym ZOMO Jarosław Hyk w czasie demonstracji 31 sierpnia 1982 r. we Wrocławiu. Materiały tej grupy były przerzucane na Zachód przez współpracowników Kornela Morawieckiego. Był kilkakrotnie aresztowany i bity na komisariatach. Zajmował się również kolportażem wydawnictw podziemnych między miastami, współpracował z „Obecnością" i Solidarnością Walczącą. Działał w Niezależnym Zrzeszeniu Studentów w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu.

Nowak Marek, ur. w 1951 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Jako student stomatologii na Akademii Medycznej we Wrocławiu, organizował struktury Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Malował na murach antyreżimowe hasła, uczestniczył w strajkach studenckich zakończonych 11 grudnia 1981 r. W stanie wojennym nawiązywał łączność z KPN. Z okazji święta niepodległościowego wywiesił flagę na szpitalu kolejowym we Wrocławiu. W jego mieszkaniu ukrywał się Kornel Morawiecki. Zabezpieczał logistycznie spotkania konspiracyjne, w tym m.in. ważne spotkanie Kornela Morawieckiego ze znanym amerykańskim dziennikarzem Timem Sebastianem. Był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej.

Nowik Hanna Elżbieta, ur. w 1956 r. w Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1982–1985 wraz z mężem Tomaszem tworzyła Agencję Fotograficzną Solidarności Walczącej. Głównym zadaniem agencji było mikrofilmowanie prasy podziemnej w celu przekazania dokumentacji za granicę. Także z mężem organizowała i wykonywała prace związane z funkcjonowaniem agencji fotograficznej w zakresie zaopatrzenia w sprzęt i materiały, odczynniki chemiczne i inne. Brała udział w przygotowywaniu i wydawaniu zdjęć stemplowanych pieczątką ze znakiem Agencji Fotograficznej Solidarności Walczącej. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 259/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

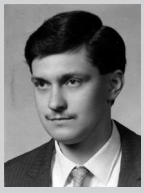

Nowik Tomasz, ur. w 1954 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1982–1985, wraz z żoną Hanną, tworzył Agencję Fotograficzną Solidarności Walczącej. Głównym zadaniem agencji było mikrofilmowanie prasy podziemnej w celu przekazania dokumentacji za granicę państwa. W późniejszym czasie przez agencję wydawane były okolicznościowe fotografie. Również z żoną organizował i wykonywał prace związane z funkcjonowaniem agencji fotograficznej w zakresie zaopatrzenia w sprzęt i materiały, odczynniki chemiczne i inne. Brał udział w przygotowywaniu i wydawaniu zdjęć stemplowanych pieczątką ze znakiem Agencji Fotograficznej Solidarności Walczącej. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 259/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Nowodworska Waleria, ur. 17 maja 1950 r. w Baranowiczach, zm. 12 lipca 2014 r. w Moskwie. **(Rosja)**

Rosyjska dysydentka, opozycjonistka i publicystka, współzałożycielka jednego z najstarszych ugrupowań demokratycznych w Rosji, partii Sojusz Demokratyczny. Za swoją działalność polityczną w ZSRR była wielokrotnie sądzona. Po raz pierwszy aresztowano ją w 1969, gdy jako 19-letnia studentka I roku Instytutu Języków Obcych im. Maurice'a Thoreza w Moskwie zorganizowała nielegalną grupę studencką, na której forum dyskutowano m.in. o konieczności zbrojnego powstania przeciwko komunistycznemu reżimowi. Po tych wydarzeniach na blisko 2 lata umieszczono ją w klinice psychiatrycznej. W latach 1977–1978 próbowała założyć podziemną partię polityczną celem walki z Komunistyczną Partią Związku Radzieckiego. W maju 1988 r. znalazła się wśród założycieli Sojuszu Demokratycznego. Po 1991 nawiązała kontakty z Wydziałem Wschodnim Solidarności Walczącej. W latach 1987–1991 organizowała opozycyjne wiece, za co 17 razy była zatrzymywana. Była więziona, m.in. w czasie komunistycznego puczu w sierpniu 1991 r. Wolność odzyskała 23 sierpnia 1991 r. „w związku ze zmianą sytuacji w kraju". We wrześniu 1993 r. była wśród pierwszych polityków, którzy poparli dekret Borysa Jelcyna o rozwiązaniu zbuntowanej przeciwko niemu Rady Najwyższej, co w konsekwencji doprowadziło do walk ulicznych w Moskwie. Organizowała wiece poparcia dla prezydenta. Była też jednym z założycieli partii Demokratyczny Wybór Rosji. Wypowiadała się bardzo często w najważniejszych dla społeczeństwa kwestiach, z powodu czego nazywano ją „wieczną opozycjonistką". Poparła rozpad ZSRS, Stany Zjednoczone nazywała „ośrodkiem demokracji". Konsekwentnie występowała przeciwko wojnie w Czeczenii, opowiedziała się po stronie Gruzji w czasie jej kilkudniowego konfliktu zbrojnego z Rosją w sierpniu 2008 r. W grudniu 2006 r. w rozmowie z PAP liderka Sojuszu Demokratycznego (DS) za największy sukces pokomunistycznej Rosji uznała próbę samooczyszczenia, jaką kraj ten podjął po przejęciu steru rządów przez Borysa Jelcyna, a także stworzenie instytucji wolności słowa. Natomiast największą porażką nowej Rosji było jej zdaniem dojście do władzy Władimira Putina.

O

Ochel Krzysztof, ur. 8 stycznia 1964 r. w Bochni, zm. 7 października 1997 r. w Krakowie.
(Kraków)

Elektromechanik. W 1981 ukończył ZSZ przy Hucie im. Lenina w Nowej Hucie. W latach 1981–1997 był zatrudniony w Zakładzie Remontowo-Usługowym przy Klubie Sportowym Hutnik w Krakowie. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w kolportaż wydawnictw podziemnych i brał udział w akcjach ulotkowych. Od 1984 należał do Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży". Uczestniczył w antyreżimowych demonstracjach. Należał do Federacji Młodzieży Walczącej. W 1985 wstąpił do krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej i był jej zaprzysiężonym członkiem. Brał udział w nieudanej akcji rozmieszczenia w przededniu 1 maja 1986 r. wyrzutni prochowych na dachu jednej z kamienic Rynku Głównego w Krakowie, za co 5 września 1986 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Krakowie. 25 kwietnia 1987 r. zwolniony. Po wyjściu z aresztu został jawnym przedstawicielem krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. W 2007 został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Ogorzelec Ludwika Grażyna, ur. 5 stycznia 1953 r. w Chobieni.
(Dolny Śląsk, Francja)

W 1983 ukończyła studia na Wydziale Malarstwa, Grafiki i Rzeźby w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu, W latach 1972–1973 pełniła funkcję dyrektora oraz instruktorki zajęć artystycznych w Gminnym Ośrodku Kultury w Chobieni. W latach 1973–1974 studiowała wychowanie plastyczne w Studium Nauczycielskim w Legnicy. W latach 1974–1977 była pracownikiem dekoratorni w WSS Społem w Legnicy. W 1977 była zatrudniona jako dekoratorka witryn sklepowych Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego (Cepelia) we Wrocławiu. W latach 1977–1978 pracowała w dekoratorni w Operze Wrocławskiej. W latach 1978–1983 studiowała na PWSSP we Wrocławiu. W październiku 1980 r. wstąpiła do Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Została także współzałożycielką NZS na PWSSP. W dniach 17–18 lutego 1981 r. brała udział w strajku studenckim na PWSSP w sprawie rejestracji NZS.

Od listopada do 13 grudnia tego samego roku uczestniczyła w strajku solidarnościowym ze studentami radomskiej WSI w PWSSP. W listopadzie i grudniu brała udział w akcji malowania napisów we Wrocławiu, skierowanych przeciw państwowemu monopolowi informacji. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. do lutego 1982 r., mimo zakazu władz, mieszkała w budynku PWSSP (w związku z wprowadzeniem stanu wojennego działalność uczelni zawieszono na 2 miesiące). Od lutego do czerwca 1982 r. drukowała podziemne czasopisma, w tym głównie „Z Dnia na Dzień". Od kwietnia do października 1982 r. redagowała podziemne czasopismo „Pytania". Od czerwca 1982 r. do 1990 była zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Od lipca do października 1983 r. współpracowała z Niezależną Agencją Fotograficzną „Dementi" we Wrocławiu. W 1983 ukończyła studia z wyróżnieniem, jednak władze uczelni anulowały wyróżnienie, uzasadniając to jej postawą polityczną. Od października 1983 r. do czerwca 1985 r. działała w kontrwywiadzie SW (prowadziła niemal codzienny nasłuch częstotliwości wykorzystywanych przez SB, analizowała nagrane komunikaty, sporządzała raporty o działaniach SB dla członków podziemia). 11 grudnia 1982 r. i 31 sierpnia 1983 r. była zatrzymana. W czerwcu 1985 r. wyjechała do Francji. W latach 1985–1988 była niejawnym przedstawicielem SW we Francji (m.in. organizowała wsparcie finansowe, przekazywała informacje, kontakty). W latach 1985–1987 była studentką na L'Ecole Nationale Superieure des Beaux-Arts w Paryżu. W 2007 została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Olesiewicz Ryszard, ur. 19 lutego 1946 r. w Knyszynie, zm. 22 kwietnia 2013 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

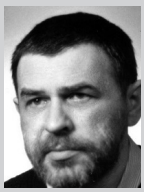

W 1976 ukończył studia na Wydziale Budownictwa Politechniki Wrocławskiej. W latach 1967–1968 pracował jako inspektor nadzoru w Wojskowym Rejonowym Zarządzie Kwaterunkowo-Budowlanym we Wrocławiu (zrezygnował z pracy z powodu interwencji „ludowego" Wojska Polskiego w Czechosłowacji). W latach 1968– 1970 pełnił funkcję kierownika robót budowlanych w Wojewódzkim Szpitalu Chorób Układu Nerwowego w Lubiążu. W latach 1970–1974 był zatrudniony jako kierownik Wydziału Budowlanego w Państwowym Ośrodku Maszynowym w Wołowie. W latach 1974–1976 pracował jako kierownik budowy w Przedsiębiorstwie Robót Inżynieryjnych Budownictwa Przemysłowego we Wrocławiu. W latach 1976–1981 kilkakrotnie pracował w RFN. Z Berlina Za-

chodniego przemycał do kraju czasopismo „Przegląd". W 1979 przyłączył się do KPN. Był współpracownikiem Tadeusza Jandziszaka, działacza Stowarzyszenia Pax i KPN. W latach 1980–1981 był współpracownikiem NZS Uniwersytetu Wrocławskiego, kolportował książki wydawnictw niezależnych otrzymywanych od współpracowników Wincentego Korsana. Od maja do grudnia 1981 r. związany ze środowiskiem Związku Młodzieży Pracującej „Robotnik" we Wrocławiu. W lipcu 1981 r. wraz z Jackiem Ściobłowskim i innymi współzakładał, redagował i był autorem (ps. Olgierd, Najman) niezależnego pisma „Młody Robotnik". W 1981 należał do KOWzP we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego ukrywał się. Współpracował z RKS „Solidarność" Dolny Śląsk. Na początku 1982 r., za pośrednictwem Wioletty Sawicz, przekazał zespołowi drukarzy Kornela Morawieckiego 3 powielacze. Od czerwca 1982 r. współpracował z Solidarnością Walczącą. Od 1982 do 30 października 1987 r. zajmował się drukiem i kolportażem podziemnych pism: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Niepodległość". Kolportował książki wydawnictw podziemnych. Od stycznia do października 1982 r. działał w komitetach pomocy internowanym przy kościołach św. Doroty, św. Stanisława i św. Wacława oraz św. Elżbiety Węgierskiej. 5 października 1982 r. został aresztowany (z Aleksandrą Matkowską). Był przetrzymywany w areszcie KW MO we Wrocławiu. 1 listopada 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 24 grudnia 1982 r. zwolniony. Od lutego 1983 r. do 30 października 1987 r. drukował (z Marianem Filarem) czasopisma takie jak: „Z Dnia na Dzień", „Wiadomości Bieżące", „Solidarność Walcząca", „Niepodległość", oraz ulotki. Od grudnia 1981 r. do stycznia 1985 r. szefował Kierownictwu Akcji Bieżącej Obszaru Zachodniego KPN we Wrocławiu. Od lutego 1985 r. należał do Polskiej Partii Niepodległościowej. W latach 1983–1988 był autorem (ps. Najman) w „Niepodległości". Do 1989 kolportował podziemne czasopisma oraz książki we Wrocławiu. W latach 1983–1986 pełnił funkcję kuriera wydawnictw podziemnych do Jeleniej Góry, Wałbrzycha i Świeradowa-Zdroju. W latach 1984–1987 pracował jako kierownik Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt we Wrocławiu. W latach 1987–1991 przebywał na rencie.

Od 12 lipca 1983 do 30 września 1986 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Wataha".

Oliwa Zbigniew, ur. 2 października 1945 r. w Karłowicach.
(Opole)

Ukończył Technikum Mechaniczne w Opolu. W październiku 1956 r. wziął udział w manifestacji mieszkańców Brzegu pod koszarami wojsk Armii Sowieckiej. W 1965 pracował jako kontroler jakości w Brzeskich Zakładach Urządzeń Wagonowych Bewag. Jesienią 1965 r. rozpoczął studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. W grudniu 1965 r. po opuszczeniu sali, w której zorganizowano wiec przeciwko listowi biskupów polskich do biskupów niemieckich, został relegowany z uczelni,. Od 26 do 29 maja 1966 r. uczestniczył w manifestacjach i walkach ulicznych mieszkańców Brzegu z ZOMO, które były konsekwencją eksmisji księży z lokali parafialnych. W latach 1966–2003 był zatrudniony kolejno jako konstruktor, główny specjalista obrotu towarowego, kierownik działu marketingu i sprzedaży w Fabryce Siewników Brzeg/Fabryce Maszyn Rolniczych Agromet w Brzegu. W dniach 20 i 29 sierpnia 1980 r. współorganizował strajk w swoim zakładzie pracy, należał do KS. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", wszedł w skład Komitetu Założycielskiego, a od 3 stycznia 1981 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego KZ. We wrześniu 1980 r. współorganizował, a od 2 października współpracował z MKZ w Brzegu. 13 kwietnia 1981 r. został przewodniczącym Komisji Rewizyjnej MKK Ziemi Brzeskiej. W dniach 29–30 czerwca 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk, a następnie członkiem RKR. W latach 1980 –1981 współpracował z „S" RI Ziemi Brzeskiej. W 1981 był współorganizatorem samorządu pracowniczego w swoim zakładzie pracy. W listopadzie 1981 r. brał udział w negocjacjach z władzami ówczesnego województwa opolskiego oraz miasta i gminy Brzeg, a także wojskowymi w kwestii zaopatrzenia sklepów w żywność w Brzegu. Po wprowadzeniu stanu wojennego od grudnia 1981 r. do 1989 był współzałożycielem i przewodniczącym podziemnego TKZ. Od 17 lutego 1982 r. do lutego 1989 r. współzałożycielem i liderem Tajnej MKK Ziemi Brzeskiej. Od listopada 1982 r. do 1989 r. był zaprzysiężonym członkiem SW. W latach 1982–1989 współpracował z podziemnymi strukturami „S" RI Ziemi Brzeskiej. Od grudnia 1981 r. do 1983 współorganizował i działał w Komitecie Pomocy Internowanym i Aresztowanym w Brzegu. W latach 1982–1990 współpracował z kurią wrocławską i opolską w sprawie pomocy osobom represjonowanym i ich rodzinom. W latach 1983–1990 współorganizował Duszpasterstwo

Ludzi Pracy przy parafii św. Mikołaja w Brzegu i był jego animatorem. Organizował msze za Ojczyznę, pielgrzymki, wykłady i spotkania z ludźmi kultury i nauki, spektakle okolicznościowe z udziałem artystów z Wrocławia, Krakowa i Warszawy. Także organizował Brzeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej. Był współorganizatorem montowania tablic poświęconych m.in. zbrodni katyńskiej i ofiarom stanu wojennego. Od lutego 1982 r. do lutego 1989 r. współzakładał, redagował, organizował druk i drukował podziemne pismo „Prostownik". Organizował także druk i drukował (z matryc przywożonych z Wrocławia) podziemne pisma „Z Dnia na Dzień" i „Solidarność Walcząca". W latach 1982–1989 był organizatorem sieci kolportażu i kolporterem podziemnych pism, w tym m.in.: „Solidarności Walczącej", „Z Dnia na Dzień", „Jednością Silni", „Gross Rosen", „Tygodnika Mazowsze", „Hutnika" (Kraków), „Bez Cenzury", „Wyrostka", „KOS", „Biuletynu Dolnośląskiego", „Regionu", „Ogniwa", „Promienistych", „Przeglądu Wiadomości Agencyjnych", ulotek i książek. Od maja do czerwca 1988 r. współorganizował pomoc finansową dla osób represjonowanych po strajku w HiL w Krakowie-Nowej Hucie. W latach 1988–1990 wchodził w skład RKW Dolny Śląsk. Od 7 lutego 1989 r. przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu „S" w Agromecie.

Od kwietnia 1982 r. do 17 października 1989 r. był rozpracowywany przez Wydz. V KW MO w Opolu/p. V/VI RUSW w Brzegu w ramach SOS/SOR o kryptonimie „Mesjasz".

Olszewski Dariusz, ur. 13 maja 1957 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1978 ukończył Technikum Mechaniczne nr 2 we Wrocławiu. W latach 1978–1981 pracował jako ratownik górniczy KGHM w Lubinie Stacja Ratownictwa Górniczego w Zakładach Górniczych Rudna w Polkowicach. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. brał udział w strajku w ZG Rudna. 19 grudnia tego samego roku został zwolniony z pracy. W latach 1981–1984 pozostawał bez stałego zatrudnienia i wykonywał prace dorywcze. W latach 1984–1986 pracował jako nauczyciel pływania w Młodzieżowym Domu Kultury Wrocław-Śródmieście. Od grudnia 1981 r. do 1984 kolportował i organizował sieć kolportażu podziemnych pism, takich jak: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „BIS" w Zagłębiu Miedziowym oraz we Wrocławiu. Od czerwca 1982 r. do 1990 należał do Solidarności Walczącej. W latach 1982–1986 był organizatorem i przywódcą grupy samoobro-

ny (ochrona zebrań Rady Politycznej SW, ochrona Kornela Morawieckiego, walka z ZOMO w czasie manifestacji). 31 sierpnia 1982 r. uczestniczył w antyreżimowej manifestacji we Wrocławiu. W latach 1983–1986 drukował znaczki Poczty Podziemnej SW. 9 lipca 1986 r. wziął udział w tzw. akcji kanapkowej na rzecz uwolnienia Władysława Frasyniuka, za co został ukarany przez kolegium ds. wykroczeń karą 3 miesięcy aresztu z zamianą na karę grzywny. W 1986 był ochroniarzem Władysława Frasyniuka. W latach 1982–1986 był kilkakrotnie zatrzymywany i poddawany rewizjom. W 1986 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych. W latach 1986–1990 pełnił funkcję zagranicznego przedstawiciela SW w USA, organizował pomoc materialną dla SW. W latach 1987–1988 współorganizował i brał udział w akcji na rzecz uwolnienia Kornela Morawieckiego. W 1988 współorganizował pobyt w Stanach Zjednoczonych deportowanego z Polski Kornela Morawieckiego. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Olszewski Krzysztof, ur. 4 lutego 1961 r. w Świeciu.

(Trójmiasto)

W latach 1980–1981, jako student Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni, działał w Niezależnym Zrzeszeniu Studentów. Jego działalność w tym okresie koncentrowała się na druku i kolportażu Biuletynu NZS WSM „Latarnia". Po wprowadzeniu stanu wojennego został relegowany z uczelni. W 1982 nawiązał kontakt z Bogdanem Borusewiczem i rozpoczął działalność w ramach Regionalnej Komisji Koordynacyjnej Solidarności. W 1984 zorganizował podziemną drukarnię, która później przekształciła się w niezależne wydawnictwo Oficyna „Kształt". Poza wydawnictwami historycznymi w drukarni prowadzonej przez niego powstawały egzemplarze różnych biuletynów opozycyjnych, m.in. „Portowca", „Tygodnika Solidarność" czy „Tygodnika Mazowsze", oraz wydawnictwa dla gdańskiego oddziału Solidarności Walczącej i RKK.

Olszewski Waldemar, ur. w 1964 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

Działalność podziemną rozpoczął w pierwszych miesiącach stanu wojennego, będąc uczniem III klasy Elektronicznych Zakładów Naukowych we Wrocławiu. Zajmował się głównie odbiorem i transportem książek z tzw. drugiego obiegu i prasy podziemnej. Przywoził również znaczki z Warszawy. W jego domu odbywało się składanie wydrukowanych w pod-

ziemiu książek, a także miały miejsce spotkania kolporterów, m.in. z Solidarności Walczącej. Produkował wspólnie z kolegą okazjonalne kalendarze i symbole patriotyczne metodą fotograficzną.

Omachel Artur, ur. w 1968 r. w Kostomłotach.
(Dolny Śląsk)

W 1986 ukończył szkołę zawodową, w 1989 został absolwentem technikum wieczorowego EZN Elwro. W latach 1986–1987 pracował jako wytapiacz-odlewacz i mechanik samochodowy w ZHPMN Hutmen, na Politechnice Wrocławskiej oraz w Bibliotece Głównej Politechniki Wrocławskiej. W latach 1982–1989 był działaczem podziemia. Kolportował wydawnictwa niezależne, brał udział w demonstracjach ulicznych. W 1985 rozpoczął współpracę z Solidarnością Walczącą. W 1986 zajął się drukowaniem podziemnych pism młodzieżowych, w tym: „Być Albo Nie Być", „Dziesiątka", „Żegluga", „Nyś". W 1987 rozpoczął współpracę z pismem „Szkoła". Należał do Międzyszkolnego Komitetu Oporu. Również w 1987, w czasie podróży kurierskiej na trasie Wrocław–Warszawa wyskoczył z jadącego pociągu, ratując wieziony z Warszawy nakład prasy szkolnej i gubiąc w ten sposób jadących za nim w pociągu funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa. Wspomagał strajki w 1988. W tym samym r.oku razem z Waldemarem Krasem, pracując w dziale reprografii Politechniki Wrocławskiej, wykonywał na folii kserograficznej diapozytywy dla wrocławskiej prasy niezależnej i kopie makiet. W 1989 drukował na kserografie pismo RKW „Negocjacje", które na bieżąco relacjonowało obrady Okrągłego Stołu. Wciąż jest pracownikiem Biblioteki Głównej Politechniki Wrocławskiej.

Opowicz Czesław
(Dolny Śląsk)

Współpracował z jeleniogórskim oddziałem Solidarności Walczącej. Zajmował się kolportażem, głównie na terenie Kotliny Jeleniogórskiej. Kolportował dokumenty, oświadczenia i apele TKK, SW, RKS Dolny Śląsk i Rady Oddziałowej SW w Jeleniej Górze, Tymczasowego Komitetu Robotniczego w Zakładach Włókien Chemicznych Chemitex-Celwiskoza w Jeleniej Górze, komentarze dotyczące bieżącej sytuacji w kraju, artykuły publicystyczne. W ramach cyklu „Odgłosy – głosy" kolportował także informacje z kraju, Dolnego Śląska, Jeleniej Góry, Piechowic i innych miejscowości ówczesnego województwa jeleniogórskiego.

Osiak Wioletta, ur. w 1960 r. w Pyskowicach.
(Katowice)

W latach 1987–1988 była związana z redakcją KOS-a, SPIS-u oraz „Wolności". Przepisywała artykuły z pism opozycyjnych, wykonywała matryce do druku. W tym samym czasie była również spikerką Radia Solidarność Walcząca w Jastrzębiu-Zdroju. W 1988 podczas strajków sierpniowych w Jastrzębiu-Zdroju kilkakrotnie przenosiła pieniądze do kościoła Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Jastrzębiu-Zdroju, zwanego również kościołem „Na Górce". Stamtąd wynosiła ulotki i bibułę, kolportowane w mieście. W latach 1987–1988 była zaangażowana w kolportaż ulotek i czasopism podziemnych:, „KOS", „RIS", „OŚĆ", „SW", „Bez Cenzury", „SPIS", „Wolność". Swoje prywatne mieszkanie udostępniała wspomagającym strajki członkom PPS-u. Służyło ono także dla celów poligraficznych szerokiego spektrum prasy podziemnej. 7 kwietnia 1989 r. wraz z Andrzejem Kamińskim założyła i została wiceprezesem Towarzystwa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Również w 1989 wzięła udział w bojkocie czerwcowych kontraktowych wyborów.

Osicki Jerzy Edmund, ur. w 1948 r. w Kamiennej Górze.
(Dolny Śląsk)

W latach 1962–1965 pracował jako elektryk-elektromonter w Zakładach Przemysłu Lniarskiego Len w Kamiennej Górze. W latach w latach 1965–1972 był zatrudniony jako elektromonter w Zakładach Przemysłu Jedwabniczego tamże. W latach 1972–1998 pracował jako elektromonter dołowy w Przedsiębiorstwie Budowy Kopalń w Lubinie KGHM w Lubinie. W sierpniu 1980 r. uczestniczył w strajku w Zakładach Górniczych Rudna w Polkowicach KGHM Lubin. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", a od listopada tego samego roku przewodniczył Komisji Oddziałowej w PBK Lubin. Dzień po wprowadzeniu stanu wojennego jako przewodniczący KS, na szybie R-7 zorganizował wiec protestacyjny. W latach 1982–1989 był skarbnikiem TKZ „S" w PBK Lubin. Zajmował się kolportażem pism podziemnych, m.in.: „Tygodnika Mazowsze", „Z Dnia na Dzień", „Solidarności Walczącej", „CDN", „Woli", „KOS-a", „Wolnego Głosu". Od 1982 brał udział w akcjach ulotkowych, zbiórkach pieniędzy na cele związkowe i akcjach pomocy dla osób represjonowanych i ich rodzin. 28 lutego 1982 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w areszcie KMMO w Lubinie, a następnie w Polkowicach i areszcie KWMO w Legnicy. 6 marca 1982 r. został

zwolniony. 22 sierpnia 1983 r. Sąd Rejonowy w Lubinie umorzył postępowanie wobec niego na mocy amnestii. W latach 1983–1989 pełnił funkcję redaktora technicznego, a także drukował podziemne czasopismo „Wolny Głos PBK Lubin". Od 1984 był członkiem, a w latach 1986–1988 skarbnikiem Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej „S" Zagłębie Miedziowe. 29 sierpnia 1986 r. został wezwany na przesłuchanie do RUSW w Lubinie. Od stycznia 1989 przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu Solidarności w PBK Lubin. W 1989 uczestniczył w kampanii wyborczej KO „S", drukował i kolportował materiały wyborcze. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 356/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Osiński Grzegorz, ur. w 1964 r.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

Był współpracownikiem Solidarności Walczącej, działającym głównie we Wrocławiu. Od 1982 należał do Polskiej Niezależnej Organizacji Młodzieżowej. Zajmował się kolportażem, drukiem, był autorem projektów graficznych realizowanych technikami małej poligrafii. Uczestniczył w wielu antyreżimowych demonstracjach ulicznych. W 1983 był współorganizatorem i uczestnikiem szkolenia z zakresu sitodruku, prowadzonego przez działacza Solidarności Walczącej Bohdana Błażewicza. Od jesieni 1984 r. do jesieni 1986 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową. Po jej ukończeniu wspierał działalność Solidarności Walczącej, m.in. uczestnicząc w transporcie i przechowywaniu sprzętu poligraficznego.

Ossowski Łukasz, ur. 5 października 1954 r. w Gdyni.
(Warszawa)

Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, Wydziału Historycznego, Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. W latach 70. brał udział w patriotycznych mszach świętych i antyreżimowych manifestacjach w Warszawie. W 1974 gromadził i przesyłał materiały do *Kroniki życia Marszałka Piłsudskiego 1867–1935* autorstwa Wacława Jędrzejewicza (wyd. Londyn 1977). W latach 1976–1980 współpracował z KOR, a następnie z KSS KOR. Prowadził magazyn i kolportował pismo „Głos". W 1980 rozpoczął współpracę z wydawnictwem Krąg. Organizował sieć kolportażu na UW i w GUS, prowadził magazyn wydawnictw niezależnych publikowanych i kolportowanych przez Krąg. Organizował także lokale do celów konspiracyjnych. 17 lutego 1982 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie

Śledczym Warszawa-Mokotów. Wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w Warszawie skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. Od czerwca 1982 r. pracował jako bibliotekarz, a następnie jako kierownik biblioteki w Instytucie Badań Literackich PAN w Warszawie. W latach 1983–1989 był współpracownikiem Kręgu, składaczem, kolporterem – w tym także wydawnictw Solidarności Walczącej. W latach 1986–1989 należał do TKZ „S" w IBL PAN. Był również delegatem na konspiracyjne spotkania RKW, Warszawskiego KO, WZD Regionu Mazowsze. W 2016 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności oraz odznaką honorowa „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych". W 2017 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej. W 2019 otrzymał Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości oraz Medal Pro Patria.

Ossowski Stanisław, ur. w 1948 r. w Nieczyszewie.
(Trójmiasto)

W 1980 brał udział w strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W styczniu 1985 r. wstąpił do trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej. Był członkiem Grupy Solidarności Walczącej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni i kolporterem podziemnych wydawnictw, w tym m.in. takich tytułów, jak: „Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto", „Poza Układem", „Gryps", „Czas", „SW Stoczni Gdańskiej", oraz kart okolicznościowych, kalendarzy i książek. Współorganizował i uczestniczył w akcjach malowania antyreżimowych napisów na suwnicach w stoczni. Współorganizował kontrmanifestacje pierwszomajowe, demonstracje i niezależne obchody rocznic patriotycznych. Był kilkakrotnie prewencyjnie zatrzymywany. Uczestniczył w akcjach wymierzonych w aktyw PZPR w stoczni, tj. w rozpędzaniu zebrań aktywu partyjnego stoczni przez wrzucanie świec dymnych i blokowanie drzwi. Działał w nieleganych strukturach NSZZ „Solidarność", był członkiem Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność". 20 września 1988 r. Komitet ten podjął uchwałę o ponownej rejestracji NSZZ „Solidarność" w Sądzie Wojewódzkim w Gdańsku. Wniosek został odrzucony.

Oszast Grzegorz, ur. 4 lutego 1967 r. w Kłodzku.
(Dolny Śląsk)

Był członkiem Solidarności Walczącej. W latach 80. został trzykrotnie aresztowany, a także pobity przez ZOMO. Z powodów politycznych musiał przerwać studia prawnicze i ukończył ostatecznie studia historyczne.

Współpracował również z NZS, Solidarnością, LDPN i innymi organizacjami podziemnymi. W Solidarności Walczącej szefował grupie wykonawczej. Już jako uczeń szkoły średniej był rozpracowywany w sprawie o kryptonimie „Szkoła". W tym okresie już także szykanowany za działalność konspiracyjną.

Ostrowska-Zakrzewska Mariola, ur. 21 października 1959 r. w Bardzie Śląskim.
(Kraków)

Prawnik, absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Pracownik Katedry Kryminologii Wydział Prawa i Administracji UJ. W latach 1982–1986 należała do Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży". W 1985 rozpoczęła ścisłą współpracę z oddziałem krakowskim Solidarności Walczącej. Była stałym kurierem pomiędzy Krakowem, Wrocławiem a Trójmiastem. W ramach działalności kurierskiej przewoziła prasę niezależną, gotowe do druku blachy offsetowe oraz korespondencję organizacyjną. Kolportowała prasę podziemną w środowiskach akademickich.

Owczarek Krzysztof Robert, ur. w 1964 r. w Krakowie.
(Kraków)

W latach 1982–1984 należał do młodzieżowej grupy opozycyjnej. Od 1985 był członkiem Federacji Młodzieży Walczącej w Krakowie-Nowej Hucie. W 1986 związał się z Solidarnością Walczącą. Uczestniczył w antyreżimowych manifestacjach, akcjach ulotkowych i plakatowych oraz w akcjach malowania antykomunistycznych haseł na murach. Kolportował wydawnictwa podziemne. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 125/2020 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

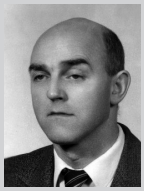

Oziewicz Marian, ur. 29 sierpnia 1943 r. w Wilnie.
(Dolny Śląsk)

W 1976 ukończył studia na Wydziale Elektroniki na Politechnice Gdańskiej, w 2005 na tej samej uczelni uzyskał stopień doktora. W latach 1967–1968 pracował jako asystent w Instytucie Elektroniki PG. W latach 1968–1972 odbył studia doktoranckie w Instytucie Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1972–1980 był tam asystentem. W latach 1980–1985 pracował w Oddziale PAN we Wrocławiu jako sekretarz Sekcji Terminologii Nauk Ścisłych przy Prezydium PAN. W 1985 został zatrudniony na stanowisku inżyniera w Instytucie Automatyki Systemów

Energetycznych we Wrocławiu. Od końca 1985 r. był pracownikiem naukowo-technicznym w Oddziale Wrocławskim Instytutu Łączności. W marcu 1968 r. wziął udział w strajku okupacyjnym na Uniwersytecie Wrocławskim. W marcu 1969 r. uczestniczył w akcji ulotkowej Kornela Morawieckiego, w której żądano przywrócenia na studia relegowanych za udział w marcowym strajku studentów. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". W 1981 zainicjował i był współorganizatorem ogólnopolskiej akcji plakatowej KK „Zejdziemy z murów i chodników, gdy wejdziemy do TVP". Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. ukrywał Jana Winnika, zastępcę przewodniczącego ZR „S" Dolny Śląsk. Od 13 grudnia 1981 r. do 1985 należał do TKZ „S" przy Oddziale PAN we Wrocławiu. Od 13 grudnia 1981 r. do 1989 współpracował z RKS. Od czerwca 1982 r. do 1989 należał do Solidarności Walczącej. Był drukarzem, kolporterem, autorem w takich podziemnych czasopismach, jak m.in. „Solidarność Walcząca", „Z Dnia na Dzień", „Nowa Kultura", oraz tekstów ulotek. W sytuacjach awaryjnych pełnił funkcję łącznika drukarzy. 3 listopada 1982 r. został zatrzymany z nakazem internowania w Ośrodku Odosobnienia w Nysie i poddany rewizji. W wyniku znalezienia ulotek, 4 listopada aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym KW MO we Wrocławiu. 14 grudnia 1982 r. z braku dowodów został uniewinniony przez Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu. 16 lutego 1983 r. na wniosek prokuratury, w wyniku rewizji w Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego, sprawę przekazano do ponownego rozpatrzenia w I instancji. 28 marca 1983 r. został ponownie uniewinniony przez Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu. Kilkakrotnie był zatrzymywany, wielokrotnie rewidowany. Po rewizji 30 kwietnia 1983 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym WUSW we Wrocławiu. 28 lipca 1984 r. zwolniono go na mocy amnestii. 1 lipca 1985 r. został zwolniony z pracy za udział w strajku. W latach 1985–1989 wchodził w skład TKZ w OWIŁ. W 1989 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Wyborczej Wrocław-Krzyki.

Oziewicz Zbigniew Antoni, ur. 22 sierpnia 1941 r. w Wilnie, zm. 8 grudnia 2020 r. w Meksyku.

(Dolny Śląsk)

Fizyk, profesor, nauczyciel akademicki. W 1964 ukończył studia w zakresie fizyki matematycznej na Uniwersytecie w Leningradzie (obecnie Sankt Petersburg). W latach 1965–2003 pracował jako pracownik naukowy w Instytucie Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1967–

1969 był stypendystą w Instytucie Badań Jądrowych w Dubnej k. Moskwy. W 1970 uzyskał tytuł doktora. Do 1977 był stażystą naukowym, m.in. na uniwersytetach w ZSRR, Szwecji, Szwajcarii i Belgii. W 1985 uzyskał habilitację. W 1992 został profesorem nadzwyczajnym na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1977 zaangażował się w kolportaż wydawnictw niezależnych. W 1979 rozpoczął współpracę z redakcją niezależnego czasopisma „Biuletyn Dolnośląski". We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Brał udział w akcjach ulotkowych. Na przełomie października i listopada 1981 r. był obserwatorem procesu Kornela Morawieckiego oskarżonego o podważanie sojuszu z ZSRR. Po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował podziemne struktury RKS Dolny Śląsk. Pełnił funkcję łącznika RKS ze Zbigniewem Bujakiem w Warszawie oraz zakładami pracy Dolnego Śląska. Od grudnia 1981 r. do lutego 1982 r. wraz z żoną Krystyną Oziewicz prowadził w mieszkaniu lokal kontaktowy, gromadził pieniądze na pomoc dla rodzin osób internowanych. Od 2 marca 1982 r. przebywał w ukryciu. Na przełomie maja i czerwca 1982 r. współzakładał struktury Solidarności Walczącej, został jej członkiem, wszedł w skład Rady Politycznej SW oraz redakcji pisma „Solidarność Walcząca". 7 października 1982 r. został zatrzymany, internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie. Zwolniono go 4 grudnia 1982 r. Był współorganizatorem podziemnych struktur SW w wielu miastach Polski (Nowa Sól, Kraków, Katowice, Toruń, Chełm, Gdynia, Poznań, Lublin, Inowrocław), kolporterem wydawnictw podziemnych, autorem w „Biuletynie Dolnośląskim" i „Solidarności Walczącej", uczestnikiem emisji audycji Radia SW. 29 lutego 1984 r. został zatrzymany, a 1 marca tego samego roku aresztowany pod zarzutem działalności w SW, kolportażu i organizowania Radia SW. 23 lipca 1984 r. został zwolniony na mocy amnestii. 28 lipca Sąd Rejonowy Wrocław-Krzyki umorzył postępowanie karne wobec niego. Po aresztowaniu – w listopadzie 1987 r. – Kornela Morawieckiego został współautorem oświadczeń i komunikatów Rady Politycznej SW. Po 1989 pracował naukowo. W 1971 został laureatem Nagrody Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego za rozprawę doktorską. W latach 1978–1987 był wielokrotnie wyróżniany nagrodami naukowymi Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1992 został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. W 2007 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 23 września 1982 r. był rozpracowywany przez Wydz. II/III-1/III/III-1/Inspektorat II KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimach „Agora"/„Trampolina". Do 25 października 1986 r. przez Wydz. II WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Aston".

P

Paluch Małgorzata Renata, ur. 26 maja 1957 r. w Krakowie.
(Kraków)

W drugiej połowie lat 70. XX w., będąc studentką, działała w Studenckim Komitecie Solidarności. Zajmowała się m.in. rozpowszechnianiem literatury podziemnej, zbieraniem podpisów pod petycjami Zarządu SKS, uczestniczyła w tzw. „nielegalnych zgromadzeniach o charakterze antysocjalistycznym". Była inwigilowana za głoszenie tzw. „wrogiej propagandy". W stanie wojennym stworzyła tzw. skrzynkę kontaktową i magazynową w miejscu zamieszkania przy ul Grodzkiej 60 / 6 A w Krakowie. Początkowo służyła ona działaczom NZS UJ i przedstawicielom lokalnej Solidarności, natomiast w latach 1983–1989 pozostawała do dyspozycji krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej, Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. Kolportowała także prasę podziemną tych organizacji, w tym :„Solidarność Zwycięży", „Solidarność Walczącą", „Kurierek B", „Solidarność Rolników". Ściśle współpracowała z Piotrem Hlebowiczem, szefem krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej od 1986 r. Otrzymała Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości oraz Odznakę Honorową Działacza Opozycji Antykomunistycznej.

Pankanin Stanisław, ur. w 1936 r. w Więcborku.
(Dolny Śląsk)

Był zaangażowany w działalność patriotyczną jeszcze przed 1980. Pisał artykuły do niezależnego czasopisma „Biuletyn Dolnośląski" pod pseudonimem ks. Knap. Jako ksiądz redemptorysta prowadził prace z młodzieżą akademicką w parafii przy ul.Wittiga we Wrocławiu. Gdy proboszcz tej parafii zabiegał o pozwolenia na rozbudowę kościoła, władze komunistyczne odpowiedziały: „Pozbądźcie się ks. Pankanina, a otrzymacie pozwolenie". W latach 80. współpracował z Solidarnością Walczącą. Pomagał przy odbiorze materiałów poligraficznych z Zachodu, przy kolportażu, przekazywaniu kontaktów oraz mieszkań dla celów konspiracyjnych. W 1992 otrzymał papieską dyskinezę od posługi kapłańskiej.

Pańczyszyn Jan, ur. 1 kwietnia 1961 r. w Połczynie-Zdroju.
(Szczecin)

W 1989 ukończył studia na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Szczecińskiego. W 1983 rozpoczął działalność w międzyuczelnianej grupie NZS (z Marzeną Szczeglewską, Grzegorzem Wilczyńskim, Krzysztofem Podkowińskim i Ewą Siudek) oraz w strukturach „Solidarności Walczącej (z Krzysztofem Korczakiem). Pozostawał w kontakcie z PPS (poprzez Jana Kosteckiego) i Federacją Młodzieży Walczącej (poprzez Ewę i Roberta Naklickich). Działał w podziemiu do 1989. Organizował środki finansowe, dostarczał sprzęt poligraficzny dla podziemnego pisma „Grot", był autorem tekstów, drukarzem ulotek i pism. Organizował transport, kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. „KOS", „Tygodnik Mazowsze", „BIS", „Grot", „Obraz", „Okno", „Gryf", „Ogniwo", „Lustro", „Czarną Skrzynkę", książki NOW-ej oraz Kręgu. Był kurierem do Warszawy i Krakowa. W latach 1983–1984 wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin. W 1984 współorganizował nieformalne spotkania studentów z działaczami opozycji. Brał udział w antyreżimowych demonstracjach i akcjach malowania antykomunistycznych napisów na murach. 29 stycznia 1986 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Szczecinie. W trakcie pobytu w areszcie uczestniczył w 10-dniowej głodówce w solidarności ze Zdzisławem Podolskim. W lipcu 1986 r. został zwolniony na mocy amnestii. W tym samym roku relegowano go z uczelni. Był wielokrotnie przesłuchiwany i poddawany rewizjom. W sierpniu 1988 r. udzielał się w grupie pomocowej przy parafii św. Andrzeja Boboli w Szczecinie (klasztor oo. Jezuitów). Wspomagał strajki m.in. przez druk odezw i ulotek strajkowych, organizację i dostawę żywności oraz wydawnictw podziemnych dla strajkujących. Do 1989 r. należał do Duszpasterstwa Akademickiego przy klasztorze oo. Jezuitów.

W latach 1985–1986 był rozpracowywany przez Wydz. III-1 WUSW w Szczecinie w ramach SOS o kryptonimie „Amant" i SOS/SOR o kryptonimie „Mruki". W latach 1986–1987 przez Wydz. III-1 WUSW w Szczecinie w ramach SOR o kryptonimie „Zrzeszenie". W latach 1987–1990 przez Wydz. III-1/OKPP WUSW w Szczecinie w ramach SO o kryptonimie „Pedagog".

Papkou Siarhiej, ur. 13 lutego 1940 r. w Nowaja Lala, obw. Swierdłowski.
(Białoruś)

Inżynier techniki rakietowej i obliczeniowej. W 1988 rozpoczął działalność w ruchu niepodległościowym. W 1990 został wybrany na członka Rady Najwyższej Białorusi (Parlamentu Republiki) z ramienia Białoruskiego Frontu Narodowego „Adradżeńnie". Brał udział w opracowaniu i przyjęciu Deklaracji o Państwowej Suwerenności Białorusi oraz przygotowaniu projektów ustaw na nadzwyczajnej sesji Rady Najwyższej 24–25 sierpnia 1991 r., w czasie której ogłoszono akt niepodległość Białorusi. Był współautorem koncepcji przejścia Białoruskiej SRR na gospodarkę rynkową. Po 1991 nawiązał współpracę z Solidarnością Walczącą.

Parek Lagle, ur. 14 kwietnia 1941 r., w Pärnu, Estonia.
(Estonia)

W 1949 została zesłana do obwodu Nowosybirskiego na Syberii jako członek rodziny burżuazyjnego nacjonalisty. Od 1975 należała do Estońskiego Ruchu Sprzeciwu Wobec Sowieckiej Władzy. W 1983 została aresztowana i skazana na karę 6 lat łagrów o zaostrzonym reżimie, oraz na 3 lata zsyłki. Jednym z punktów oskarżenia była „współpraca z polską Solidarnością. Od samego początku istnienia Solidarności wyrażała jawną sympatię z tym ruchem. W latach 1988–1993 przewodniczyła partii Narodowa Niepodległość Estonii. Do dziś jest członkiem tej partii. Pod koniec lat 80. XX w. weszła w skład Kongresu Estonii i Komitetu Estońskiego (organ wykonawczy Kongresu Estonii). W pierwszym rządzie niepodległej już Estonii, piastowała stanowisko Ministra Spraw Wewnętrznych. W 1990 rozpoczęła współpracę z „Solidarnością Walczącą. Była członkiem-założycielem powołanego w Warszawie Centrum Koordynacyjnego Warszawa '90 (organizacja niepodległościowych ruchów i partii z terytorium ZSRR oraz m.in. z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii, Laosu). W 2007 została wybrana „Obywatelem roku" w Estonii. W 2001 państwo watykańskie uhonorowało ją orderem De Equestri Ordine S.Gregorii Magni, Classis Civilis. W 2009 otrzymała Order Zasługi RP.

Parszyk Henryk, ur. w 1955 r. w Bolesławie.
(Trójmiasto)

W sierpniu 1980 r. brał udział w strajku w SKP. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i wszedł w skład Komisji Wydzia-

łowej K-1. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–15 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku w SKP. Współorganizował akcje odcinania zasilania prądu oraz wrzucania świec dymnych do wentylatorów podczas narad działaczy PZPR w zakładzie, brał udział w akcjach malowania antyreżimowych napisów na suwnicach oraz wieszania kukły gen. Wojciecha Jaruzelskiego. Czynnie uczestniczył w organizowaniu kontrmanifestacji oraz niezależnych obchodów i manifestacji patriotycznych. Należał do grupy sabotażowo-dywersyjnej Solidarności Walczącej. Przed planowanymi strajkami unieruchamiał z Mirosławem Bielińskim suwnice. Brał udział w rozpędzaniu zebrań partyjnych. Gromadził materiały wybuchowe na polecenie Romana Zwiercana. Pracował przy przygotowaniu stalowych korpusów do bomb. Jedna z nich została zdetonowana w akcie ostrzeżenia przed Komitetem Miejskim PZPR w Gdyni. Działał w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność", był członkiem Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność". W 1989 był przeciwnikiem obrad Okrągłego Stołu.

Partyka Bogdan, ur. w 1963 r. w Skorczu.
(Trójmiasto)

W 1980 brał czynny udział w strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W grudniu 1984 r. wstąpił do trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej. Należał także do Grupy Solidarności Walczącej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in.: „Solidarność Walczącą Oddział Trójmiasto", „Poza Układem", „Gryps", „Czas", „SW Stoczni Gdańskiej", karty okolicznościowe, kalendarze i książki. Współorganizował i realizował akcje malowania antyreżimowych napisów na suwnicach w Stoczni. Uczestniczył w montażu krzyża Grudzień '70, na którym umieszczone były nazwiska zamordowanych, a który stanął na placu przykościelnym w parafii Chrystusa Króla w Gdyni w 1986 r.. Czynnie uczestniczył w organizowaniu kontrmanifestacji pierwszomajowych oraz niezależnych obchodów i manifestacji patriotycznych. Został kilkakrotnie brutalnie prewencyjnie zatrzymywany. Brał udział w akcjach utrudniających działalność aktywowi PZPR w stoczni gdyńskiej, w tym m.in. w rozpędzaniu zebrań aktywu partyjnego stoczni przez wrzucanie świec dymnych i blokowanie drzwi. Działał w nieleganych strukturach NSZZ „Solidarność", był członkiem Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność". 20 września 1988 r. Komitet podjął uchwałę o ponownej rejestracji NSZZ „Solidarność" w Sądzie Wojewódzkim w Gdańsku. 13 października 1988 r., podczas wyborów do Pre-

zydium Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”, został wybrany skarbnikiem, jednak wobec krytycznego stosunku do Okrągłego Stołu władze krajowe NSZZ „Solidarność” jego osoby. Wiosną 1989 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych.

Parzych Jacek, ur. w 1965 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W grudniu 1984 r. przyłączył się do trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej, zajmował się hurtowym kolportażem podziemnych wydawnictw, w tym m.in.: czasopism: „Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto”, „Poza Układem”, „Gryps”, „Czas”, „SW Stoczni Gdańskiej”, „SW Grupy Stoczni SKP”, oraz kart okolicznościowych, kalendarzy i książek. W dniach 7–10 października 1985 r. współorganizował akcję malowania antyreżimowych napisów na murach wzywających do bojkotu wyborów do Sejmu PRL, a także akcję rozlepiania i rozrzucania ulotek tej treści w kolejce SKM. Był poszukiwany przez Służbę Bezpieczeństwa. W 1985 został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Drukował czasopisma podziemne, takie jak: „Solidarność Walcząca Oddział Trójmiasto”, „Poza Układem”, „Gryps”, „Czas”, „SW Stoczni Gdańskiej”. Współorganizował podziemną Agencję Fotograficzno – Informacyjną Solidarności Walczącej. Dokumentował fotograficznie i na taśmie filmowej antyreżimowe manifestacje w Trójmieście. Materiały jego autorstwa były przekazywane do Francji. Wykonywał znaczki i buttony. Był drukarzem w podziemnym wydawnictwie Solidarności Walczącej Petit. Należał do grona pięciu osób stanowiących trzon Solidarności Walczącej w Trójmieście.

Patyra Andrzej Rafał, ur. 2 kwietnia 1957 r. w Lublinie, zm. 11 listopada 2007 r. tamże.
(Lublin)

W 1976 ukończył II LO im. Jana Zamoyskiego w Lublinie. W latach 1979–1984 pracował jako suwnicowy w Fabryce Samochodów Ciężarowych w Lublinie, w 1984 zatrudniony był w lubelskim Faelbudzie. W dniach 11–14 sierpnia 1980 r. brał udział w strajku w FSC. We wrześniu 1980 r. wstąpił do Solidarności. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku w FSC. Po 13 grudnia 1981 r. ukrywał w swoim mieszkaniu Janusza Krupskiego. Wykorzystując kontakty ze środowiskiem „Spotkań” i uzyskując od niego matryce białkowe, przedrukowywał (z Jerzym Pocheciem z KPN) materiały

Solidarności Walczącej z Wrocławia. Za pośrednictwem Pawła Falickiego nawiązał bezpośredni kontakt z Kornelem Morawieckim i centralą SW. Pod koniec 1982 r. wstąpił do Solidarności Walczącej i stał się jej zaprzysiężonym członkiem. W marcu 1983 r. współzakładał Radę SW w Lublinie, a następnie pisma „Solidarność Walcząca Lublin" oraz wydawnictwa „Biblioteczka Solidarności Walczącej Lublin" (książki, kalendarze i znaczki). Do 1986 był jednym z drukarzy podziemnych czasopism „Czarno na Białym" oraz „Biuletynu Informacyjnego Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ «Solidarność» FSC Lublin". 7 grudnia 1983 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Lublinie. W kwietniu 1984 r. zwolniony na mocy amnestii. Na przełomie stycznia i lutego 1984 r. został zwolniony z pracy. W 1985 i w. 1986 był zatrzymywany na 48 godzin. Miały też miejsce rewizje w jego mieszkaniu. W czerwcu 1987 r. zawiesił działalność w SW. W latach 1987–1988 kilkakrotnie wyjeżdżał do pracy zarobkowej do Wielkiej Brytanii i Grecji. W maju 1989 r. Był współinicjatorem reaktywowania struktur Solidarności w Faelbudzie. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 29 listopada 1983 r. do 25 sierpnia 1989 r. był rozpracowywany przez p. V RUSW w Lublinie w ramach SOR o kryptonimie „Spychacz".

Pasturczak Waldemar, ur. w 1948 r. we Włocławku.

(Trójmiasto)

Był zatrudniony w Biurze Konstrukcyjnym Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W sierpniu 1980 r. wziął udział w strajku. Należał do NSZZ „Solidarność" oraz do Komitetu Budowy Pomników Ofiar Grudnia '70. Po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczył w strajku okupacyjnym w gdyńskiej stoczni. Po tych wydarzeniach został zwolniony ze stoczni. Do pracy wrócił dopiero w 1982. Kontynuował działalność związkową w konspiracji. W ramach tej działalności kolportował wydawnictwa podziemne. Współpracował z Edwardem Frankiewiczem, który był członkiem Solidarności Walczącej. Nie należał do SW, jednak był jej sympatykiem.

Pawełczyk Piotr, ur. w 1964 r..

(Dolny Śląsk)

Był współpracownikiem Solidarności Walczącej. W 1984 został głównym twórcą klubu studenckiego "Wagannt" znanego jako Klub Niezrzeszonych Studentów Uniwersytetu Wrocławskiego. Kolportował wiele wydawnictw podziemnych, w tym m.in. czasopismo „Solidarność Wal-

cząca". Organizował wydarzenia kulturalne o charakterze opozycyjnym oraz spotkania z działaczami podziemia. W 1985. współorganizował wiec przeciw zmianom w ustawie o szkolnictwie wyższym. Był wielokrotnie zatrzymywany przez SB i skazywany przez kolegia d.s. wykroczeń. W 1986 był współtwórcą grupy samorządowej „Dwunastka". W 1988 należał do Komitetu Strajkowego w czasie okupacyjnego protestu na Uniwersytecie Wrocławskim. Brał udział w kolportażowych aktywnościach Solidarności Walczącej, w tym m.in. w podróżach kurierskich na trasie Wrocław – Gdańsk.

Pawlicki Stanisław, ur. w 1939 r. w Darachowie.
(Dolny Śląsk)

Był pracownikiem Jelczańskich Zakładów Samochodowych w Jelczu-Laskowicach. Po wprowadzeniu stanu wojennego rozbudowywał podziemne struktury NSZZ „Solidarność" w ramach tzw. Grupy Jelczańskiej. Współuczestniczył w druku i kolportażu podziemnego pisma „Gross Rosen", sygnowanego przez Tymczasową Zakładową Komisję Koordynacyjną NSZZ „Solidarność" w JZS, a także innych wydawnictw, które były powielane na urządzeniu przekazanym przez Kornela Morawieckiego. Działał na rzecz osób represjonowanych przez komunistyczne władze, pomagał przy zbieraniu pieniędzy dla osób zwalnianych z pracy i rodzin ukrywających się działaczy opozycji – Jana Winnika i Władysława Frasyniuka. Po 1987 wszedł w skład Regionalnego Komitetu Wykonawczego NSZZ „Solidarność" Region Dolny Śląsk. Opozycyjną działalność kontynuował do 1989. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 453/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Pawlikowski Ryszard, ur. w 1935 r. w Toruniu.
(Trójmiasto)

Pracował w Stoczni im. Lenina w Gdańsku. W 1980 r. uczestniczył w strajkach sierpniowych. Działał w strukturach NSZZ „Solidarność". Po ogłoszeniu stanu wojennego wspierał działalność podziemną. Zajmował się hurtowym kolportażem prasy podziemnej. W czasie budowy domu przygotował zamaskowane, tajne pomieszczenie, w którym funkcjonowała drukarnia. Nigdy nie została ona namierzona. W jego domu odbywały się tajne spotkania środowisk niepodległościowych, w tym Solidarności Walczącej.

Pawłowska Małgorzata, ur. w 1948 r.
(Dolny Śląsk)

Cicha bohaterka Solidarności i Solidarności Walczącej, wspierająca działania męża Jana Pawłowskiego, twórcy podziemnego kontrwywiadu. Prowadziła też samodzielnie nasłuchy i ukrywała służący do tego sprzęt. Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Pawłowska Zofia, ur. w 1927 r. w Stołowiczach, zm. 26 stycznia 2021 r. w Sopocie.
(Trójmiasto)

W czasie II Wojny Światowej trafiła z matką i rodzeństwem na Syberię. Następnie przeszła przez obozy uchodźców w Kazachstanie, Persji i Rodezji. Do Polski wróciła pod koniec lat 40. Pracowała w Wyższej Szkole Morskiej. Była aktywną kolporterką podziemnych wydawnictw. Pełniła funkcję łączniczki podziemnych struktur Solidarności Walczącej w Trójmieście. Udzielała gościny ukrywającym się działaczom Solidarności Walczącej, w tym m.in. poszukiwanym Andrzejowi Kołodziejowi i Romanowi Zwiercanowi. Pełniła nieformalną również rolę kwatermistrza – organizowała lokale, mieszkania i zaopatrzenie. Organizowała też siatkę tworzącą anonimowe zaplecze dla działań struktur podziemnych. Była zaangażowana w działalność duszpasterstwa i pomoc charytatywną represjonowanym, bez względu na przynależność organizacyjną.

Pawłowski Jan, ur. 15 maja 1945 r. w Stanisławowie, zm. 12 listopada 2005 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1968 ukończył studia w zakresie fizyki na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1946 wraz z rodziną przybył na Ziemie Odzyskane. W latach 1968–1979 był zatrudniony jako pracownik naukowy na Uniwersytecie Wrocławskim i Politechnice Wrocławskiej. W latach 1980–1986 był pracownikiem administracji oraz Instytutu Matematyki Politechniki Wrocławskiej. Od 1979 kolportował niezależne wydawnictwa. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego skonstruował aparaturę umożliwiającą podsłuchiwanie rozmów radiowych funkcjonariuszy MO i SB. Na początku 1982 r. zorganizował komórkę konspiracyjną struktury RKS „Solidarność", służącą do rozpoznawania działań służb specjalnych. W czerwcu 1982 r. wstąpił do Solidarności Walczącej. Był twórcą urządzeń umożliwiających stały nasłuch i nagrywanie wszystkich komunikatów radiowych jednostek zajmujących się zwalczaniem opo-

zycji. Został głównym twórcą kontrwywiadu SW. Od lata 1982 r. jego zespół zajmował się analizą rozmów radiowych SB, a następnie – od chwili kiedy SB zorientowała się, że jest podsłuchiwana – rozszyfrowywaniem komunikatów oraz lokalizowaniem punktów operacyjnych SB i analizowaniem materiałów napływających od funkcjonariuszy współpracujących z opozycją. W latach 1982 – 1989 Jan Pawłowski był redaktorem, wydawcą i kolporterem wniosków ze swojej pracy; ostrzeżenia te wielokrotnie uchroniły działaczy przed aresztowaniem. Od 1986 był zatrudniony w firmach branży elektronicznej i informatycznej. Został odznaczony medalem Zasłużony dla Policji, a pośmiertnie, w 2007, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Pawłowski Wiesław, ur. 8 marca 1954 r. w Trzonkach.
(Lubin)

Technik mechanik. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 października 1981 r. wziął udział w strajku okupacyjnym w KGHM Zakłady Górnicze Rudna. Był członkiem Komitetu Strajkowego oraz kierownikiem straży strajkowej. Po pacyfikacji strajku przez ZOMO został zwolniony z pracy. W 1982 r. rozpoczął działalność w tajnej strukturze zakładowej NSZZ „Solidarność". W tym samym roku został kurierem wydawnictw podziemnych do Lubina, w tym m.in. tytułów takich jak: „Solidarność Walcząca", „Tygodnik Stanu Wojennego", „Tygodnik Mazowsze", „Poza Układem", „CDN", „Z Dnia na Dzień", „Jednością Silni", „KOS", „Nasz Czas", „Arka", „Niepodległość", „Dziś", „Solidarność Dolnośląska", „Myśli Niezależna". W 1982 przyłączył się do Solidarności Walczącej. Był organizatorem struktur SW w Lubinie i koordynatorem wszystkich lokalnych działań, w tym demonstracji, akcji ulotkowych i kolportażu. W 1983 współtworzył bibliotekę wydawnictw podziemnych w Lubinie. W 1985 został współzałożycielem Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Maksymiliana Marii Kolbego w Lubinie oraz organizatorem spotkań z ludźmi opozycji, kultury i sztuki. W 1986 współorganizował seanse niezależnego kina Video Nova we współpracy z Januszem Waissem z Warszawy. W 1989 współorganizował „Porozumienie na rzecz Przeprowadzenia Demokratycznych Wyborów" i był jego członkiem. Był przeciwnikiem Okrągłego Stołu. Represjonowany za działalność w podziemiu niepodległościowym. Pracował w KGHM Polska Miedź.

Paźniak Zianon, urodził się 24 kwietnia 1944 r. w Sobotnikach.
(Białoruś)

Działacz polityczny, historyk, poeta, archeolog. W czasach sowieckich był czołowym dysydentem na Białorusi. Bronił białoruskiej spuścizny kulturalnej oraz języka białoruskiego w trudnych czasach komunistycznego totalitaryzmu i rusyfikacji. Represjonowany przez władze komunistyczne, był pozbawiony możliwości pracy w swoim zawodzie. W latach 1986–1988 odkrył masowe groby ok. 250 tysięcy ofiar NKWD w Kuropatach w okolicach Mińska (w których leżą także Polacy – ofiary komunistycznego reżimu). Organizował pierwsze wielotysięczne wiece pamięci w Kuropatach latem 1988, od których rozpoczął się ówczesny ruch narodowo-wyzwoleńczy na Białorusi. W październiku 1988 r. założył Białoruski Front Narodowy „Adradżeńnie", któremu przewodzi do dnia dzisiejszego. W 1990 został wybrany na członka Rady Najwyższej Białorusi (Parlamentu Republiki), kandydując w roboczych dzielnicach Mińska. Jako przewodniczący Opozycji – Białoruskiego Frontu Narodowego w parlamencie, kierował opracowaniem Deklaracji o Państwowej Suwerenności Białorusi, przygotowaniu projektów ustaw na nadzwyczajnej sesji Rady Najwyższej 24–25 sierpnia 1991 r., w czasie której ogłoszono niepodległość Białorusi. W 1990 rozpoczął współpracę z Solidarnością Walczącą.

Pečeliūnas Saulius, ur. 19 stycznia 1956 r. w Druskiennikach.
(Litwa)

Twórca i przewodniczący Partii Demokratycznej – pierwszej niekomunistycznej partii na Litwie u schyłku wieloletniej okupacji sowieckiej. Długoletni poseł na Sejm Republiki Litewskiej, sygnatariusz Aktu Niepodległości Litwy z 11 marca 1990 r.. W 1990 związał się z Solidarnością Walczącą. W latach 1990–1991 jego dyplomatyczny paszport chronił przerzuty materiałów i sprzętu Solidarności Walczącej przed kontrolą sowieckich służb granicznych. Jego kontakty z SW (Jadwiga Chmielowska i Piotr Hlebowicz) istnieją do dnia dzisiejszego. W 2009 otrzymał Order Zasługi RP, a w 2017. został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Peisert-Kisielewicz Maria, ur. 22 lutego 1954 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1985 ukończyła studia filozoficzne na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W marcu 1968 r., jako uczennica szkoły podstawowej, roz-

klejała (z bratem Jerzym Peisertem) plakaty antyreżimowe. Od 1976 kolportowała niewielką ilość niezależnych pism (z Warszawy do Wrocławia), głównie był to „Komunikat" KOR/KSS KOR. W maju 1977 r. współorganizowała msze w intencji Stanisława Pyjasa w Warszawie. 20 maja 1977 r. uczestniczyła w pochodzie spod kościoła św. Anny do kościoła św. Marcina, gdzie odbyła się taka msza. 17 października 1977 r. brała udział w zebraniu założycielskim Studenckiego Komitetu Solidarności w Warszawie. W latach 1977–1980 przekazywała informacje o represjach do środowiska KSS KOR (Piotr Starzyński i Zbigniew Garwacki). Po wprowadzeniu stanu wojennego, od marca do kwietnia 1982 r. kolportowała podziemne czasopismo „Tygodnik Wojenny" oraz inne tytuły prasy konspiracyjnej. 4 kwietnia 1982 r. została internowana. Była przetrzymywana w Ośrodku Odosobnienia w Gołdapi. Dzięki przemyconemu aparatowi fotograficznemu wykonała zdjęcia uwięzionych, które następnie zostały opublikowane w prasie zagranicznej. 25 lipca tego samego roku została zwolniona. Na początku 1983 r. współredagowała pismo „Biuletyn Dolnośląski". Od marca 1983 r. do listopada 1987 r. redagowała (z Andrzejem Kisielewiczem i Jerzym Peisertem) czasopismo „Solidarność Walcząca" (prace redakcyjne odbywały się w mieszkaniu Kisielewiczów). Była także autorką w „Biuletynie Dolnośląskim" i w „Solidarności Walczącej" (ps. Filip z Konopi). W latach 1986–1987 pełniła funkcję redaktora we wrocławskim Radiu Solidarność. W 1983 i 1985 jej mieszkanie było rewidowane. W 2009 przyłączyła się do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2007. została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2016 otrzymała Krzyż Wolności i Solidarności .

Peisert Jerzy Stanisław, ur. 18 lutego 1947 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

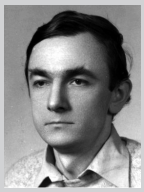

W 1970 ukończył studia w zakresie fizyki na Uniwersytecie Wrocławskim, w 1987. uzyskał tytuł doktora. W latach 1965–1970 należał do ZSP. W marcu 1968 r. brał udział w strajku w Gmachu Głównym Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1970 pracował jako nauczyciel w SP nr 112 we Wrocławiu. W latach 1970–1974 odbył studia doktoranckie na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1974– 1979 był zatrudniony jako asystent na Wydziale Podstawowych Problemów Techniki Politechniki Wrocławskiej. W latach 1979–1984 pracował jako specjalista matematyk w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział we Wrocławiu. W latach 1978–1980 kolportował niewielkie ilości wydawnictw KSS KOR, głównie pismo „Biuletyn Informacyjny" KSS KOR. W latach 1979–1980 współpraco-

wał z redakcją niezależnego czasopisma „Biuletyn Dolnośląski". We wrześniu 1980 r. wstąpił do Solidarności. Wchodził w skład Komitetu Założycielskiego, a następnie należał do KZ. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. do marca 1982 r. był łącznikiem Kornela Morawieckiego. 19 marca 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie 5 czerwca zwolniony. 31 sierpnia 1982 r. został ponownie internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Strzelinie, 2 września zwolniony. Od przełomu lat 1983 i 1984 do 1990 należał do Solidarności Walczącej i był jej zaprzysiężonym członkiem. W latach 1983–1988 pełnił funkcję redaktora i autora (ps. K.W., Kazimierz Wandy) podziemnego czasopisma „Solidarność Walcząca". W 1984 pisał artykuły do podziemnego czasopisma „Biuletyn Dolnośląski". W tym samym roku został zwolniony z pracy z powodu działalności opozycyjnej. W latach 1985–2012 był adiunktem w Instytucie Fizyki na Wydziale PPT Politechniki Wrocławskiej. W latach 1986–1988 wykładał w Archidiecezjalnym Studium Chrześcijańsko-Społecznym przy parafii św. Elżbiety Węgierskiej we Wrocławiu przy ul. Grabiszyńskiej (z prof. Romanem Dudą, dr. Adolfem Juzwenką, dr. hab. Karolem Modzelewskim, prof. Andrzejem Wiszniewskim). W 1986 kolportował z Warszawy do Wrocławia publikacje podziemnego Wydawnictwa Krąg. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Pełka Bogusław, ur. w 1952 r. w Nowej Rudzie.
(Trójmiasto)

W 1980 był pracownikiem Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W sierpniu tego samego roku uczestniczył tam w strajku. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", został członkiem Komisji Wydziałowej K-1. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14 i 15 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku w SKP. W tym samym czasie rozpoczął działalność w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność", należał do jej Komitetu Zakładowego. Do końca lat 80. był związany z trójmiejskim oddziałem Solidarności Walczącej. Współorganizował akcje utrudniające działanie aktywu PZPR w zakładzie, w tym m.in. akcje rozpędzania zebrań aktywu partyjnego w stoczni, kolportowania ulotek, malowania antyreżimowych napisów na suwnicach, wieszania kukły gen. Wojciecha Jaruzelskiego. Brał udział w organizowaniu kontrmanifestacji, niezależnych obchodów patriotycznych oraz antyreżimowych demonstracji politycznych. Gromadził materiały wybuchowe na polecenie Romana Zwiercana, pracował przy

przygotowywaniu stalowych korpusów do bomb. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 368/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Perlak Andrzej, ur. 22 marca 1954 r. w Nowej Soli.
(Dolny Śląsk)

W 1977 ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1977–1978 był zatrudniony jako bibliotekarz w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. W latach 1978–1979 pracował jako nauczyciel w SP w Nowym Miasteczku. W latach 1979–1982 był pracownikiem Zespołu Szkół Spożywczych w Nowej Soli. W latach 1973–1977 należał do SZSP, w latach 1977–1980 był członkiem ZNP, w latach 1977–1981 należał do ZSL. Od grudnia 1977 r. współpracował ze Studenckim Komitetem Solidarności we Wrocławiu, kolportował wydawnictwa KSS KOR, m.in. „Robotnika", oraz książek NOW-ej. W latach 1979–1980 był współpracownikiem niezależnego „Biuletynu Dolnośląskiego". We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", był współzałożycielem, a następnie przewodniczącym Komitetu Założycielskiego „S" w ZSS w Nowej Soli oraz przewodniczącym Komitetu Miejskiego „S" w Nowej Soli. 20 października 1980 r. wszedł w skład MKZ „S" w Zielonej Górze. W czerwcu 1981 r. był delegatem na I WZD Region Zielona Góra oraz członkiem Prezydium ZR. Od jesieni 1980 r. do 1981 pełnił funkcje redaktora i autora niezależnych pism MKZ/ZR, w tym m.in. „Solidarności Środkowego Nadodrza". W latach 1980–1981 współorganizował struktury NSZZR/NSZZR Solidarność Wiejska. W lutym 1981 r. był delegatem na zjazd wojewódzki Solidarności Wiejskiej w Zielonej Górze, a w marcu 1981 r. na zjazd krajowy w Poznaniu. Napisał broszurę Katyń, wydaną w kwietniu 1981 r. przez MKZ. Od 7 maja 1981 r. pełnił funkcję sekretarza Regionalnego KOWzP w Zielonej Górze. 25 maja. współorganizował wiec w obronie więźniów politycznych. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony kolejno w Ośrodku Odosobnienia w Zielonej Górze, w Głogowie, w Grodkowie i w Uhercach. 30 listopada 1982 r. został zwolniony. Od grudnia 1982 r. do 1984 przeniesiony represyjnie do pracy w SP nr 7 w Nowej Soli. 15 marca 1984 r. po rewizji został zatrzymany na 48 godzin. W latach 1984–1990 został objęty zakazem wykonywania zawodu nauczyciela. Od 1983 był członkiem Diecezjalnego Komitetu Pomocy dla Rodzin Osób Internowanych i Aresztowanych. W latach 1983–1989 współpracował z Diecezjalnym Duszpasterstwem Rolników, w la-

tach 1985–1989 z Duszpasterstwem Ludzi Pracy przy parafii św. Antoniego w Nowej Soli. W okresie 1983–1984 współpracował z podziemną strukturą Agencja Informacyjna „S". W latach 1984–1986 był współpracownikiem Krajowej Agencji Terenowej, drukarzem pisma „AI «S»", instruktorem druku, korespondentem (z woj. zielonogórskiego, gorzowskiego i legnickiego), organizatorem sieci kolportażu „AI «S»" i „KAT". Od 1983 był wielokrotnie operowany z powodu choroby nowotworowej, niezdiagnozowanej i nieleczonej w czasie internowania. W 1986 przeszedł amputację prawej nogi. Od 1984 przebywał na rencie inwalidzkiej. Od grudnia 1987 r. do lutego 1990 r. był zatrudniony w Spółdzielni Niewidomych Nadodrze w Bytomiu Odrzańskim. Na przełomie lat 1988 i 1989 inicjował reaktywowanie Solidarności tamże. W kwietniu 1989 r. zakładał i przewodniczył KO „S" w Bytomiu Odrzańskim. Należał do KO „S" Województwa Zielonogórskiego. 16 czerwca 1989 r. współorganizował, a następnie został członkiem Zarządu MKO w Nowej Soli. W 1990 przywrócono go do pracy w zawodzie. Został odznaczony m.in. w 2009 Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od października 1981 r. był rozpracowywany przez Wydz. IIIA/III KW MO w Zielonej Górze w ramach SO o kryptonimach „Fala", „Historyk", „Triumwirat". Od 19 stycznia 1983 r. do 20 stycznia 1986 r. przez KM MO/RUSW w Nowej Soli w ramach KE o kryptonimie „Historyk".

Perlak Mieczysław, ur. w 1955 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Był działaczem jawnej, a po wprowadzeniu stanu wojennego konspiracyjnej Solidarności we Wrocławskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Ogólnego. Aktywnie uczestniczył w manifestacjach pod kościołem przy alei Pracy we Wrocławiu. Na ręce proboszcza parafii ks. Adama Wiktora przekazywał wota dostarczane przez podziemne środowiska zakładowe. Zbierał i przechowywał składki związkowe. Pracował w strukturach drukarskich grupy Feniks zorganizowanej przez Tadeusza Piątka, a następnie ściśle współpracującej z Solidarnością Walczącą. Razem z innymi członkami grupy Feniks drukował na linotypicznej maszynie własnej produkcji: broszury, poezje i ulotki. Oprócz wymienionych wydawnictw kolportował także podziemne czasopisma zakładowe i prasę sygnowaną przez SW. Był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Nie był rozpracowywany przez SB. Za swoją działalność, decyzją Prezydenta RP – nr 295/2016 – otrzymał Krzyż Wolności i Solidarności.

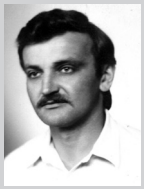

Perlak Tadeusz, ur. w 1956 r. w Kożuchowie.
(Zielona Góra)

W latach 1982–1989 był aktywnym członkiem NSZZ „Solidarność" Rolników Indywidualnych na terenie województwa zielonogórskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego prowadził działalność podziemną, w ramach której m.in. ukrył przed SB dokumentację związkową, przekazywał wiadomości od internowanego Andrzeja Perlaka, swojego brata, członkom związku. Pełnił też funkcję łącznika z Solidarnością Walczącą, Agencją Informacyjną Solidarności oraz Krajową Agencją Terenową. Działał w Duszpasterstwie Rolników Diecezji Gorzowskiej, pomagając w organizacji sympozjów, spotkań i pielgrzymek oraz kolportując ulotki. Ponadto był członkiem konspiracyjnej Wojewódzkiej Rady Rolników Solidarności w latach 1987–1988. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 488/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Pernach Maria, ur. 30 czerwca 1939 r. w Krakowie, zm. 14 lutego 2016 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W latach 1978–1980 współpracowała z KSS KOR. W 1980 była współzałożycielem NSZZ „Solidarność" w Polskim Komitecie Normalizacji, Miar i Jakości. Weszła w skład jej Komisji Zakładowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w styczniu 1982 r. została zwolniona z pracy za odmowę podpisania oświadczenia o wystąpieniu z NSZZ „S". Do 1989 prowadziła działalność podziemną. Współzakładała i kolportowała podziemny miesięcznik „BAZA". Rozprowadzała również inne wydawnictwa podziemne. Była związana z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży", współpracowała z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej. Współpracowała z PPiON oraz z Prymasowskim Komitetem Pomocy Internowanym i Aresztowanym przy kościele św. Marcina w Warszawie. Należała do Klubu Porozumienia Ponad Podziałami. Od 2004 na emeryturze. Za swoją działalność odznaczona w 2009 Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności (pośmiertnie), wyróżniona odznaką Zasłużony Działacz Kultury (1999).

Pernach Waldemar, ur. 12 września 1936 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W latach 1978–1980 współpracował z KSS KOR. Od września 1980 r. w Solidarności, współorganizator „S" w sektorze energetyki. W la-

tach 1980–1981 pełnił funkcję doradcy przewodniczącego Komisji Krajowej Energetyki. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 r. został internowany. Zwolniono go w sierpniu 1982. W latach 1983–1990 był współzałożycielem i redaktorem miesięcznika i wydawnictwa „BAZA". Jako przedstawiciel „BAZY" brał udział w akcjach propagandowych przeprowadzanych razem z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży", LDPN, Solidarnością Walczącą i innymi środowiskami. Były to m.in. akcje wymierzone przeciwko okupacji Afganistanu przez armię sowiecką. Wspierał swoim sprzętem organizacje i struktury podziemne, w tym m.in. Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży". Organizował współpracę z energetykami francuskimi, pomoc dla rodzin osób uwięzionych i obozy dla dzieci więźniów politycznych.

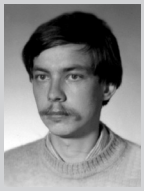

Pestkowski Rafał Jerzy, ur. w 1963 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Działalność opozycyjną rozpoczął w trakcie studiów na Politechnice Wrocławskiej. W 1984 współtworzył Centrum Informacyjne Solidarności Dolnego Śląska. Centrum to zajmowało się zbieraniem oraz wymianą informacji dotyczących funkcjonowania struktur opozycyjnych na terenie całego kraju, kierował nim do 1989. Koordynował pracę łączników oraz kolportaż podziemnej prasy i wydawnictw bezdebitowych, a także gromadzenie i przechowywanie tych materiałów. W ramach tej działalności współpracował m.in. z Regionalnym Komitetem Strajkowym oraz z Solidarnością Walczącą. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 146/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Petrusewicz Marek, ur. 22 stycznia 1934 r. w Wilnie, zm. 8 października 1992 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1979 ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1946 został repatriowany do Polski. W latach 1948–1956 należał do sekcji pływackich w klubach we Wrocławiu, Warszawie i Szczecinie. W 1952 uczestniczył w Igrzyskach Olimpijskich w Helsinkach, został dwukrotnym rekordzistą świata w pływaniu na 100 m stylem klasycznym w 1953 i 1954. Był srebrnym medalistą Mistrzostw Europy w Turynie w 1954. W 1958 został dożywotnio zdyskwalifikowany. W latach 50. i 60. XX w. pracował jako elektryk w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego. Od 1968 był członkiem wrocławskiej sekcji pływackiej osób niepełnosprawnych (po wcześniejszej amputacji nogi). Od 2

maja 1980 r. do marca 1982 r. pracował jako specjalista ds. szkolenia osób niepełnosprawnych w Wojewódzkiej Federacji Sportu we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Od października 1980 r. reprezentował WFS w MKZ we Wrocławiu. Od 25 listopada do 6 grudnia 1980 r. wchodził w skład Tymczasowej KKK Pracowników Kultury Fizycznej. W czerwcu 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk. Od lipca. należał do Prezydium ZR (odpowiedzialny za Dział Warunków Pracy, Bytu i Ochrony Zdrowia). Organizował wykłady i spotkania z działaczami Solidarności i opozycji z całej Polski (m.in. z Anną Walentynowicz, Sewerynem Jaworskim, Leszkiem Moczulskim). Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. wziął udział w strajku w Zajezdni Autobusowej nr VII MPK we Wrocławiu, następnie w siedzibie ZR, gdzie został zatrzymany i pobity przez ZOMO, internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia we Wrocławiu. 22 grudnia został zwolniony. 11 marca 1982 r. zwolniono go z pracy. W latach 1982–1990 współpracował z Solidarnością Walczącą. Oddał mieszkanie przy ul. Szybowcowej do dyspozycji drukarzy z grupy Barbary Sarapuk. W mieszkaniu przy ul. Drukarskiej prowadził nasłuch SB oraz punkt kolportażowy. W latach 80. pisał do prasy podziemnej.

Petruška Šustrová, ur. 18 maja 1947 r. w Pradze.

(Czechosłowacja)

Czechosłowacka dysydentka, czeska tłumaczka i publicystka, polityk. Studiowała na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Karola w Pradze, jednak z powodów politycznych nie ukończyła studiów. W 1969 aresztowano ją, osądzono i skazano na karę 2 lat pozbawienia wolności za udział w Ruchu Młodzieży Rewolucyjnej, w którym działali również Jaroslav Bašta i Petr Uhl. Po wyjściu z więzienia pracowała jako urzędniczka na poczcie i jako sprzątaczka. W 1976 złożyła swój podpis na Karcie 77. W 1979 przystąpiła do Komitetu Obrony Niesprawiedliwie Prześladowanych. W 1985 została jednym z trzech rzeczników Karty 77. W 1987 podjęła współpracę z redakcją pisma samizdatowego „Střední Evropa". Po obaleniu systemu komunistycznego w Czechosłowacji pełniła obowiązki federalnego wiceministra spraw wewnętrznych – zajmowała się m.in. rozliczeniem działalności służb w komunistycznym państwie. Miała swój udział w opracowaniu ustawy lustracyjnej. Zaprzyjaźniona z Solidarnością Walczącą. W 2004 została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej

Petryniak Jerzy, ur. 6 listopada 1935 r. w Poznaniu.
(Dolny Śląsk)

W 1960 ukończył studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Poznaniu. W 1971 uzyskał tytuł doktora. W latach 1966–1983 należał do Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. W latach 1973–1983 był członkiem Polskiego Towarzystwa Immunochemicznego. 28 czerwca 1956 r. brał udział w wydarzeniach Poznańskiego Czerwca. W latach 1960–1962 odbywał staż w Szpitalu Powiatowym w Lubaniu Śląskim. W latach 1962–1968 pracował jako asystent w Zakładzie Chemii Fizjologicznej AM we Wrocławiu. W marcu 1968 r. był współorganizatorem strajku w Akademii Medycznej we Wrocławiu. W kwietniu i maju tego samego roku brał udział w akcji kolportażu ulotek z żądaniem uwolnienia aresztowanych studentów. W sierpniu uczestniczył w podobnej akcji, skierowanej przeciw interwencji armii sowieckiej i Wojska Polskiego w Czechosłowacji. W styczniu 1969 r. w związku z samospaleniem Jana Palacha oraz w grudniu 1970 w związku z protestami robotników na Wybrzeżu, również uczestniczył w kolportażu ulotek. W latach 1968–1983 był doktorantem, a następnie adiunktem w Instytucie Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN we Wrocławiu. W latach 1973–1976 odbył studia w Department of Microbiology, College of Physicians and Surgeons Columbia University w Nowym Jorku (USA). W latach 1979–1980 kolportował niezależne czasopismo „Biuletyn Dolnośląski". W sierpniu 1980 r. współorganizował, w okolicach ul. Robotniczej we Wrocławiu, akcję rozrzucania ulotek nawołujących do strajku. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", przewodniczył Komitetowi Założycielskiemu, od października pełnił funkcję wiceprzewodniczącego KZ. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–15 grudnia 1981 r. wspólnie z Andrzejem Mycem współorganizował strajk w zakładzie. Od 15 grudnia 1981 r. do lutego 1982 r. pozostawał w ukryciu. 27 lutego 1982 r. został zatrzymany, pobity, a następnie oskarżony o czynną napaść na funkcjonariuszy MO. W związku ze stwierdzeniem poważnych urazów głowy został przeniesiony do Kliniki Neurochirurgii Szpitala Miejskiego we Wrocławiu, nie stanął przed sądem. W czasie pobytu w szpitalu tryb doraźny zmieniono na zwykły. Żona Bronisława Petryniak wniosła do prokuratury oskarżenie przeciw funkcjonariuszom. W przeddzień konfrontacji z uczestnikami zdarzenia KW MO we Wrocławiu wydała postanowienie o internowaniu Jerzego Petryniaka. 24 sierpnia 1982 r. został on zatrzymany, 25 sierp-

nia internowany i osadzony kolejno w Areszcie Śledczym we Wrocławiu, Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie i ponownie w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 6 listopada przewieziono go do Szpitala Miejskiego we Wrocławiu, a 14 listopada zwolniono z internowania. Nie wrócił do pracy ze względu na stan zdrowia. Od marca 1983 r. do 1990 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Od kwietnia 1983 r. przebywał na emigracji w Stanach Zjednoczonych. W latach 1983–2003 pracował naukowo na University of Michigan Medical School w Ann Arbor. W latach 1983–1989 był organizatorem pomocy finansowej dla SW. 8 grudnia 1987 r. współorganizował demonstrację przed Białym Domem w Waszyngtonie (w czasie wizyty Michaiła Gorbaczowa) w sprawie uwolnienia Kornela Morawieckiego i innych więźniów politycznych w Polsce. Od 2011 jest członkiem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca we Wrocławiu. W 2013 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Piątek Tadeusz, ur. 23 lutego 1946 r. w Borzęcinie k. Żmigrodu.
(Dolny Śląsk)

W sierpniu 1980. był jednym z głównych organizatorów strajku w Spółdzielni Mieszkaniowej „Metalowiec" we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", gdzie pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego, a następnie Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, od grudnia 1981 r. do 1987 pełnił funkcję przewodniczącego Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność" w zakładzie pracy. Uczestniczył w różnych formach oporu, między innymi biorąc udział w demonstracjach ulicznych oraz kolportując niezależne wydawnictwa. W styczniu 1983 r. przyłączył się do Solidarności Walczącej, współorganizował Robotnicze Wydawnictwo Feniks we Wrocławiu. Dla celów drukarni udostępniał swoje mieszkanie. Ukrywał w nim również osoby poszukiwane przez Służbę Bezpieczeństwa. W kwietniu 1987 r. został zatrzymany w związku ze znalezieniem w jego mieszkaniu urządzeń drukarskich, farby drukarskiej oraz podziemnych wydawnictw, i ukarany grzywną oraz przepadkiem dowodów zabezpieczonych w trakcie przeszukania mieszkania. Od drugiej połowy lat 80. prowadził bibliotekę wydawnictw podziemnych oraz organizował spotkania dyskusyjne i spektakle teatralne w prywatnych mieszkaniach. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 295/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Piątkowski Andrzej, ur. w 1943 r. w Szczukowicach, zm. 28 listopada 2019 r. w Kielcach.
(Kielce)

Był założycielem związku NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Inwestycji i Budownictwa „Samopomoc Chłopska" w Kielcach. Po wprowadzeniu stanu wojennego, do 1989 zajmował się drukowaniem i kolportażem podziemnych wydawnictw na terenie Kielc. W jego mieszkaniu miały miejsce liczne rewizje. Podczas jednej z nich funkcjonariusze SB znaleźli podziemne wydawnictwa, w tym m.in.: „Wolę", „CDN", „Solidarność" i „WiS". 16 stycznia 1986 r. został przesłuchany przez funkcjonariuszy SB WUSW w Kielcach. Współpracował z działaczami Solidarności Walczącej, Kieleckiego Komitetu Oporu Społecznego oraz Konfederacji Polski Niepodległej. Uczestniczył w spotkaniach patriotycznych i religijnych z udziałem działaczy zawieszonego związku NSZZ „Solidarność". W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 588/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Piela Stanisław, ur. 24 października 1910 r. w Sokołowie Małopolskim.
(Rzeszów)

Stolarz i rolnik. W czasie II wojny światowej należał do Armii Krajowej, gdzie działał pod pseudonimem Wilk. Był łącznikiem komendanta obwodu kolbuszowskiego. W listopadzie 1944 r., wraz z Bolesławem Nazimkiem i Janem Bełzą z Nienadówki, został skierowany przez dowódcę do akcji odkrywkowej grobów zamordowanych przez NKWD żołnierzy Armii Krajowej, Armii Czerwonej i Własowców w lesie w miejscowości Turza k. Sokołowa Małopolskiego. 27 marca 1945 r. został aresztowany przez WUBP w Rzeszowie i skazany przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Rzeszowie na karę 3 lat pozbawienia wolności za działalność w AK. Od 1945 należał do Stronnictwa Narodowego w Sokołowie Małopolskim. W 1971 Komenda Powiatowa MO w Kolbuszowej gromadziła o nim informacje, by wytoczyć mu proces o współpracę z okupantem niemieckim. Był członkiem NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska", a następnie NSZZ RI „Solidarność". W listopadzie 1981 r. wskazał dwa miejsca pochówku ofiar NKWD. Po zgłoszeniu do Prokuratury Wojewódzkiej w Rzeszowie informacji o zbrodni ludobójstwa był przesłuchiwany w charakterze świadka. W latach 1983–1985 współpracował i kolportował wydawnictwa sygnowane przez Porozumienie Prasowego „Solidarność Zwycięży", Solidarność Walczącą i Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników na terenie gminy Sokołów Małopolski. Wspólnie z przedstawicielem PPSZ z Krakowa, Jerzym Karpińczykiem

oraz z Przedstawicielami SW z Rzeszowa (m.in. Andrzej Kucharski, Janusz Szkutnik) składał wieńce w Święto Zmarłych w latach 1983–1984 na mogile ofiar NKWD w Turzy. W 1989 należał do Społecznego Komitetu Zabezpieczenia Grobów w Turzy, który zgłosił ponownie do Prokuratury Wojewódzkiej wniosek o wszczęcie postępowania wyjaśniającego w sprawie zbrodni ludobójstwa.

Pielacha Stanisława Ewa, ur. 18 czerwca 1959 r. w Międzylesiu k. Kłodzka.
(Dolny Śląsk)

W 1983 ukończyła studia pedagogiczne na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1987 na tej samej uczelni ukończyła również studia na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. W 1994 została absolwentką Community Organizing Planning and Administration na California State of University w Sacramento oraz w 2005 ukończyła socjologię na University of British Columbia. W latach 1980–1981 należała do NZS. W styczniu i w lutym 1981 r. brała udział w strajku na Uniwersytecie Wrocławskim w sprawie rejestracji NZS. Po wprowadzeniu stanu wojennego od grudnia 1981 r. do czerwca 1982 r. organizowała we Wrocławiu pomoc dla rodzin osób internowanych i aresztowanych. W lipcu 1982 r. wstąpiła do Solidarności Walczącej i była jej członkiem do kwietnia 1989 r.. Współpracowała ze Stanisławem Mittkiem, Bogdanem Makarskim, Adamem Łotockim oraz Zofią Maciejewską. Była kolporterką, koordynatorką sieci kolportażu i drukarzem podziemnych pism, takich jak m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Myśli", „CDN", „Solidarność Dolnośląska", „Wola", „Tygodnik Mazowsze", „Niteczka". Kolportowała również ulotki i książki, m.in. NOW-ej i Agencji Wydawniczej Solidarności Walczącej. W latach 1982–1984 współpracowała z redakcją podziemnego pisma „CDN", była też jego autorką (ps. Anna). Do grudnia 1983 r. pracowała jako telefonistka w Okręgowym Urzędzie Telekomunikacji we Wrocławiu. Od grudnia 1983 r. do kwietnia 1984 r. była maszynistką. W latach 1985–1987 pełniła funkcję kierownika Biblioteki Zakładowej w Fabryce Maszyn Rolniczych Agromet-Archimedes we Wrocławiu. 10 kwietnia 1984 r. została zatrzymana po rewizji w jej mieszkaniu. 12 kwietnia aresztowano ją i osadzono w ZK we Wrocławiu i tamtejszym areszcie WUSW. 27 lipca 1984 r. została zwolniona, 28 lipca Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków umorzył sprawę wobec niej na mocy amnestii. W latach 1985–1987 redagowała podziemne pismo „Myśli". W latach 1987–1989 pracowała jako kierownik Dzielnicowej Biblioteki Publicznej Wrocław-Krzyki, fi-

lia przy ul. Krynickiej. W czerwcu 1989 r. wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych. W 2012 została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi.

Od 19 kwietnia 1984 r. do 11 lutego 1988 r. była rozpracowywana przez Wydz. III WUSW we Wrocławiu w ramach SOR/KE o kryptonimach „Nauczycielka"/„Maszynistka".

Pierzchała Stanisław, ur. 6 lutego 1960 r. w Lubinie.

(Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. brał udział w strajku okupacyjnym na szybie Rudna Zachodnia w KGHM Zakłady Górnicze „Rudna" w Polkowicach i był członkiem straży strajkowej. W latach 1982–1989 należał do sekcji kolportażu podziemnej Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" KGHM Zakładu Robót Górniczych w Lubinie. W latach 1983–1989 należał do Solidarności Walczącej. Kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. czasopisma: „Żądło Robola", „Biuletyn Informacyjny TKZ NSZZ Solidarność ZRG Lubin", „NSZZ Solidarność Zagłębie Miedziowe", „Wolny Głos", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „ Tygodnik Mazowsze". Uczestniczył w antyreżimowej demonstracji w Lubinie 31 sierpnia 1982 r., w drugą rocznicę rejestracji NSZZ „Solidarność". 1 września 1982 r. został zatrzymany, a następnie internowany i osadzony w Zakładzie Karnym w Nysie. Zwolniono go z internowania 14 grudnia 1982 r.. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi oraz Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

Pietkiewicz Tomasz

(Lublin)

W 1983 wstąpił do lubelskiego oddziału Solidarności Walczącej. W latach 1983–1987 był zaangażowany przede wszystkim w redakcję, druk i kolportaż czasopisma „Solidarność Walcząca". Brał również udział w druku kilku broszur.

Pietraszko Jerzy Wojciech, ur. 21 grudnia 1954 r. we Wrocławiu, zm. 17 lipca 2020 r. tamże.

(Dolny Śląsk)

W latach 1978–1980 kolportował we Wrocławiu wydawnictwa niezależne. Po wprowadzeniu stanu wojennego został zwolniony z Politechniki Wrocławskiej oraz otrzymał zakaz wstępu na uczelnię. Od stycznia

do czerwca 1982 r. razem ze Stanisławem Mittkiem tworzył sieć kolportażu podziemnych wydawnictw w ramach struktur Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk. Kolportował między innymi czasopisma takie jak: „Z Dnia na Dzień", „Biuletyn Dolnośląski", „Wiadomości Bieżące", „Solidarność Walcząca", „BIS". W latach 1982–1990 był członkiem Solidarności Walczącej. W ramach tej organizacji do 1987 prowadził aktywną działalność kolportażową na terenie Wrocławia oraz przewoził nielegalne wydawnictwa dla struktur podziemnych w województwie jeleniogórskim. W latach 1982–1983 współpracował z Radiem Solidarność Walcząca we Wrocławiu, a w 1984 r. razem ze Stanisławem Mittkiem współorganizował Grupę Solidarności Walczącej „Izery", której do 1986 systematycznie dostarczał do kolportażu wydawnictwa podziemne i ulotki. W latach 1984–1986 był autorem tekstów publikowanych w podziemnym piśmie „Myśli". W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 453/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Pietruszka Ewa, ur. 9 stycznia 1953 r. w Grudziądzu.
(Kraków)

W latach 1980–1981 była zaangażowana w działalność Solidarności Rolników Indywidualnych szczebla wiejskiego. Po ogłoszeniu stanu wojennego dom Ewy i Stanisława Pietruszków w Gruszowie stał się ważnym punktem kontaktowym dla działaczy Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników, Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", oraz Solidarności Walczącej. Od 1982 współpracowała z Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników i Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży". Należała do krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej, była jego zaprzysiężonym członkiem. Kolportowała podziemną prasę, m.in. tytuły takie jak: „Solidarność Zwycięży", „Solidarność Walcząca", „Kurierek B", „Solidarność Rolników". Gromadziła papier i składki na potrzeby drukarni "Wilno" im. generała Okulickiego – „Niedźwiadka" pracującej w posiadłości Hlebowiczów w nieodległych Zagórzanach. Kilkakrotnie w ich domu Piotr Hlebowicz awaryjnie drukował gazety i ulotki. Na początku stanu wojennego SB przeprowadziła rewizję w jej domu. Mąż Ewy Pietruszki Stanisław był przesłuchiwany i zastraszany. Uczestniczyła w patriotycznych uroczystościach organizowanych w gruszowskim kościele. Parokrotnie dom Pietruszków był miejscem spotkań Solidarności Walczącej, Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników i Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" z Bochni, Tarnowa, Krakowa, Wrocławia. Kilkakrotnie przez ich dom przewinął się poszukiwany listem gończym lider Ogólno-

polskiego Komitetu Oporu Rolników, Józef Teliga. Ewa Pietruszka udzielała pomocy mężowi w koordynacji działań OKOR-u w okolicach gmin Łapanów, Raciechowice. Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności, Krzyżem Solidarności Walczącej, oraz Medalem Stulecia Odzyskania Niepodległości.

Pietruszka Janusz, ur. 30 sierpnia 1965 r. w Rawiczu.
(Lubin)

W latach 1980–1983 uczeń szkoły przyzakładowej „Transbud". W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" i wziął udział w strajkach jako członek straży strajkowej. W lipcu 1981 r. został pobity przez ZOMO i wyrzucony na bruk z samochodu milicyjnego. Uczestniczył w antyreżimowej demonstracji 31 sierpnia 1982 r., a następnie w trzydniowych tzw. wydarzeniach lubińskich. W 1982 r. przyłączył się do struktur Solidarności Walczącej, zajmował się kolportażem ulotek, prasy podziemnej, poczty podziemnej, kalendarzy, znaczków poczt podziemnych. Brał udział w akcjach malowania antykomunistycznych haseł na murach, był także zaangażowany we wszystkie demonstracje organizowane przez Solidarność i SW aż do 1992. W 1983 został zatrzymany i pobity przez milicję i ZOMO za próbę pobicia I sekretarza PZPR. W październiku tego samego roku, jako jeden z nielicznych, odmówił przyjęcia komunistycznego dowodu osobistego. Został doprowadzony przez funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej do urzędu i zmuszony do odebrania dowodu, po czym został pobity i poturbowany przez tę milicję. Od 1984 do 1986 odbywał służbę wojskową. W 1985 za próbę utworzenia Niezależnych Związków Zawodowych w wojsku spotkały go rozmaite szykany i represje. W 2008 został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Pietruszka Stanisław, ur. 6 czerwca 1948 r. w Gdańsku.
(Kraków)

Do NSZZ „Solidarność" wstąpił w początkach jej istnienia, kiedy pracował w Krakowskim Ośrodku Postępu Rolniczego w Karniowicach. Równolegle zapisał się do Solidarności Rolników Indywidualnych. Był członkiem Zarządu Wiejskiego w Gruszowie oraz członkiem Zarządu Gminnego w Raciechowicach. Na początku stanu wojennego kilka razy zatrzymywany, przesłuchiwany i zastraszany przez tzw. Zarząd Komisaryczny, milicję i Służbę Bezpieczeństwa. Ponadto w domu Ewy i Stanisława Pietruszków kilkakrotnie przeprowadzano rewizję. Przed każdymi wyborami do władz PRL Stanisława Pietruszkę nachodziła SB. Działalność w stanie wojennym zaczął od orga-

nizowania wraz z działaczem Solidarności z Krakowa Kazimierzem Rabsztynem żywności dla osób internowanych i ich rodzin. Organizował też składki pieniężne i przekazywał je K. Rabsztynowi na potrzeby podziemnej Solidarności. Uczestniczył w spotkaniach konspiracyjnych w Krakowie-Mogile u ojców cystersów w katakumbach, gdzie pod pretekstem „Dni skupienia rolników" ustalano strategię walki konspiracyjnej w swoich rejonach. Z inicjatywy proboszcza w Gruszowie, ks. Kazimierza Puchały, współorganizował również zbiórkę żywności, którą następnie przekazano do Krakowskiej Kurii, gdzie działał Komitet Pomocy Więźniom Politycznym. Na początku stanu wojennego rozpoczął współpracę z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży" (Piotr Hlebowicz, Marian Stachniuk). Dostarczał materiały kolegom redagującym i drukującym prasę podziemną, głównie „Kurierka B", „Solidarność Rolników", „Solidarność Zwycięży" i „Solidarność Walczącą". Przechowywał i kolportował wydawnictwa podziemne, współorganizował spotkania patriotyczne. Gromadził papier do celów drukarskich dla drukarni „Wilno" im. gen. Okulickiego – "Niedźwiadka" w Zagórzanach. W jego domu odbywały się spotkania członków Solidarności Walczącej i Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" z Krakowa, Bochni, Tarnowa i Wrocławia. Był członkiem-koordynatorem terenowych struktur Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników w Raciechowicach, w Gruszowie i przyległych okolicach. W 1985 został zaprzysiężonym członkiem krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Przez dom Pietruszków przewijały się osoby zagrożone aresztowaniem – m.in. Józef Teliga, Józef Mroczek, Stefan Morawiecki. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności, Krzyżem Solidarności Walczącej oraz Medalem Stulecia Odzyskania Niepodległości.

Pietrzak Waldemar, ur. 11 maja 1933 r. w Kościanie, zm. 13 kwietnia 2004 r. w Szczodrochowie.
(Poznań)

Ukończył Technikum Budowlane w Poznaniu. W latach 1956–1977 oraz 1978–1993 był kolejno starszym technikiem, kierownikiem budowy, specjalistą ds. kosztorysów w Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych nr 10 w Poznaniu. W latach 1977–1978 pełnił funkcję kierownika budowy w Spółdzielni Mieszkaniowej Grunwald. Od 1962 należał do Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", został przewodniczącym Komitetu Założycielskiego, a następnie wiceprzewodniczącym KZ w PRK nr 10. W latach 1982–1988 organizował i przewodniczył TKZ „S" w PRK oraz należał do krajowej branżowej Tymczasowej

Komisji Wykonawczej PBK/PRK. Prowadził też jeden z największych w Poznaniu punktów kolportażu wydawnictw podziemnych. Był autorem artykułów pisanych do pism podziemnych. Współzałożyciel, współwydawca i współredaktor miesięcznika „Solidarność Podziemna PBK/PRK". W latach 1983–1987 pełnił funkcję kuriera tajnego TZR Wielkopolska i łącznika z TKK w Gdańsku. Działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy, m.in. w Poznaniu przy kościele Matki Boskiej Bolesnej. Był współinicjatorem i współorganizatorem Duszpasterstwa Kolejarzy Poznania przy kościele Najświętszego Zbawiciela oraz ogólnopolskich pielgrzymek kolejarzy na Jasną Górę (w dniu św. Katarzyny). Od 1986 r. organizował coroczne pielgrzymki pracowników budownictwa kolejowego do grobu ks. Jerzego Popiełuszki. W 1988 był współinicjatorem reaktywowania „S". W listopadzie 1988 założył Komitet Organizacyjny „S" w ZBK. Kolportował prasę niezależną m.in. „Solidarność Walczącą". W 2000 został uhonorowany odznaką Zasłużony dla Transportu RP, a w 2001 odznaką Zasłużony Działacz Kultury.

Piłasiewicz Wanda, ur. 10 listopada 1928 r. w Przemyślanach, zm. 8 czerwca 2006 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

Udostępniała swoje mieszkanie ukrywającemu się Kornelowi Morawieckiemu. Serdecznie gościła również wielu innych działaczy podziemnych, w tym Hannę Łukowską-Karniej.

Piotrowski Stanisław

(Jelenia Góra)

Wchodził w skład redakcji „Cwiskoziak" – pisma wydawanego nieregularnie w latach 1984–1985 przez Tymczasową Komisję Robotniczą Solidarności w Zakładach Włókien Chemicznych Chemitex-Celwiskoza w Jeleniej Górze. Redakcja prezentowała też program Solidarności Walczącej. 22 maja 1985 r., po rewizji mieszkań i znalezieniu m.in. numeru „Cwiskoziaka" został aresztowany i skazany na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu.

Piotrowski Walerian, ur. 11 grudnia 1927 r. w Grodzisku Wielkopolskim.

(Zielona Góra)

W 1952 ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1941–1945 był robotnikiem przymusowym w niemieckim przedsiębiorstwie robót wodociągowych i kanalizacyj-

nych w Grodzisku Wielkopolskim. W latach 1952–1953 pracował w Ekspozyturze Wojewódzkiego Centralnego Zarządu Przemysłu Mleczarskiego w Zielonej Górze. W latach 1953–1955 odbywał aplikację adwokacką. W okresie 1956–1959 był zatrudniony jako adwokat w zespole adwokackim w Sulechowie, natomiast w latach 1959–2007 w Zielonej Górze. W latach 1946–1948 był członkiem, a następnie prezesem Sodalicji Mariańskiej Uczniów przy Państwowym Gimnazjum I LO w Zielonej Górze. W latach 1948–1949 należał do SM Studentów Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1949–1952 był członkiem Duszpasterstwa Akademickiego oo. dominikanów w Poznaniu. W latach 1956–1957 inicjował powołanie KIK w Zielonej Górze. Od 1956 r. był obrońcą księży w sprawach karnych i administracyjnych o podłożu politycznym. Członek struktur samorządu adwokackiego w woj. zielonogórskim, wykładowca i egzaminator aplikantów. Od kwietnia 1960 r. do 1962 pełnił funkcję obrońcy w sprawach karnych w związku z wydarzeniami zielonogórskimi 30 maja 1960 r. Przez wiele lat działał w katolickim parafialnym poradnictwie rodzinnym i na rzecz obrony życia poczętego. W latach 1974–1978, następnie w okresie 1984–1988 należał do Rady Duszpasterskiej Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej. W 1979 związał się ze środowiskiem Ośrodka Dokumentacji i Studiów Społecznych w Warszawie i kwartalnika „Chrześcijanin w Świecie". W latach 1981–1984 należał do Polskiego Związku Katolicko-Społecznego. Od września 1980 do 1981 był doradcą lokalnych struktur Solidarności. W latach 1980–1983 należał do zespołu charytatywnego przy kościele Najświętszego Zbawiciela, niosącego pomoc osobom represjonowanym i ich rodzinom. Był obrońcą w procesach politycznych, był także zaangażowany w pomoc prawną represjonowanym. W latach 1984–1988 pełnił mandat radnego MRN w Zielonej Górze. W kwietniu 1989 r. współorganizował i przewodniczył KO w Zielonej Górze. W latach 1989–1991 był senatorem RP z listy KO „Solidarność". W 2010 został laureatem nagrody im. ks. dr. Bolesława Domańskiego „za dążenie do prawdy i sprawiedliwości oraz dbałość o etyczny wymiar życia publicznego", przyznanej przez Katolickie Stowarzyszenie Civitas Christiana. W 2005 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Otrzymał również Odznakę Honorową za Zasługi dla Województwa Lubuskiego, tytuł Honorowego Obywatela Województwa Lubuskiego oraz Honorowego Obywatela Miasta Zielona Góra.

Od 27 października 1971 r. do 10 sierpnia 1989 r. był rozpracowywany przez Wydział IV KW MO/WUSW/RUSW w Zielonej Górze w ramach KE o kryptonimie „Piotr".

Piskorz Stanisław, ur. w 1955 r. w Opolu.
(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimami Stefan oraz A. Jam. Był zaangażowany w działalność Solidarności Walczącej.

Piwowarczyk Wiesław, ur. w 1953 r. w Głuszycy.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" w Zakładach Koksowniczych w Wałbrzychu. W stanie wojennym związał się ze strukturami podziemnej Solidarności w Wałbrzychu. W latach 1982–1983 współpracował z Radiem Solidarność w Wałbrzychu i Wrocławiu, a odbiorniki radiowe przechowywał u siebie w mieszkaniu. Kolportował prasę podziemną, głównie tę sygnowaną przez Solidarność Walczącą. W 1988 został współzałożycielem Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Zakładów Koksowniczych w Wałbrzychu (Victoria).

Poddębniak Andrzej
(Wschowa, Zielona Góra)

W latach 1986–1989 drukował takie podziemne czasopisma, jak m.in.: „Solidarność Walcząca", „Niezależne Pismo Regionu »Ziemia Wschowska«/NSZZ »S«", „Niezależne Pismo TZR »Ziemia Wschowska« NSZZ »S«". W latach 1982–1985 wraz z członkami redakcji dwóch ostatnich tytułów był rozpracowywany przez Wydz. III SB w Lesznie/RUSW we Wschowie w ramach SOR o kryptonimie „Apel". Ponadto od lutego do lipca 1984 r. redaktorzy, drukarze i kolporterzy ww. tytułów byli objęci śledztwem Prokuratury Wojewódzkiej w Lesznie. 25 lipca 1984 r. postępowanie wobec nich zostało umorzone przez Sąd Rejonowy w Lesznie na mocy amnestii.

Podgórzak Wojciech, ur. 20 lipca 1952 r. w Warszawie.
(Warszawa)

We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" przy Warszawskim Przedsiębiorstwie Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych (WPKSiUP) „Mostostal" z siedzibą przy ul. Brackiej 4 w Warszawie. Był przewodniczącym Koła „S", członkiem KZ, a od października 1981 r. Sekretarzem Komisji Zakładowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w budowaniu podziemnych struktur związko-

wych w swoim miejscu pracy, redagowaniu i wydawaniu pisma sygnowanego przez TKZ „UFO", organizowaniu zbiórek pieniędzy na działalność związkową, podziemną działalność wydawniczą i pomoc osobom represjonowanym, a także w budowaniu podziemnych związkowych struktur ponad zakładowych. W związku z prowadzoną działalnością został internowany i osadzony w ZK Białołęka. Przebywał tam od 9 maja do 22 lipca 1982 r.. Po zwolnieniu z internowania nadal działał w TKZ NSZZ „Solidarność" przy WPKSiUP „Mostostal" oraz MRKS. 16 października 1982 r. został ponownie internowany, tym razem w wojskowym obozie internowania w Czerwonym Borze JW3466. Przebywał tam do 13 lutego 1983 r.. Po wyjściu na wolność od marca 1983 r. do lipca 1987 r. brał udział w działalności podziemnego wydawnictwa NOWA – drukarz (sito, offset), oraz w pracach pomocniczych związanych z organizacją i drukiem niezależnych wydawnictw książkowych i kasetowych. Na przełomie lat 1986 i 1987 wspólnie ze Stanisławem Niteckim organizował możliwość zakupienia bardzo dużych ilości papieru w Zakładach Papierniczych we Włocławku. Od 1985 do lutego 1989 r. współpracował z Adamem Borowskim na rzecz Solidarności Walczącej. Drukował na offsecie wydawnictwa sygnowane przez Solidarność Walczącą, w tym m.in.: „Horyzont", „Wers", „Prawy Margines", a także czasopisma sygnowane przez inne struktury podziemne, jak „Tygodnik Mazowsze" czy „Praworządność". Był rozpracowywany przez SB. W 2016 uzyskał status „Działacza opozycji antykomunistycznej i osoby represjonowanej z powodów politycznych:. W 2005 został odznaczony Medalem 25-lecia NSZZ „Solidarność", w 2015 Krzyżem Wolności i Solidarności, w 2017 Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2019 Medalem Stulecia Odzyskania Niepodległości, w 2020 Krzyżem Służby Niepodległości.

Podlejska Janina, ur. 2 listopada 1946 r. w Niemczy.
(Dolny Śląsk)

W 1974 ukończyła studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1966–1968 pracowała jako księgowa w PZGS Samopomoc Chłopska w Dzierżoniowie. W latach 1969–1971 była zatrudniona jako prawnik w Urzędzie Wojewódzkim we Wrocławiu. W latach 1971–1984 była pracownikiem Wojewódzkiego Biura Geodezji i Terenów Rolnych. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność", była członkiem Komitetu Założycielskiego, a następnie sekretarzem KZ w WBGiTR. Dwa dni po wprowadzeniu stanu wojennego wzię-

ła udział w akcji zbierania podpisów pod listem przeciwko aresztowaniu i internowaniu członków Solidarności oraz niszczeniu mienia związkowego. 15 stycznia 1982 r. została zwolniona za to z pracy, z naganą. Następnie po kilku rozprawach sądowych, w tym samym roku została przywrócona do pracy. Zbierała pieniądze dla osób represjonowanych i ich rodzin. Od grudnia 1981 r. do 1984 współpracowała z RKS „S" Dolny Śląsk, organizowała materiały poligraficzne. W latach 1982–1989 należała do Solidarności Walczącej. 16 kwietnia 1984 r. została aresztowana za kolportaż i zwolniona z pracy. 25 lipca 1984 r. została zwolniona na mocy amnestii. Będąc na wolności, pozostawała pod obserwacją SB. W latach 1984–1987, z nakazu pracy była zatrudniona w Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych we Wrocławiu. Do 1989 w jej mieszkaniu znajdował się punkt kolportażowy. Wraz z mężem Jackiem kolportowała wiele podziemnych wydawnictw i czasopism sygnowanych przez Solidarność i Solidarność Walczącą. Rozprowadzała również bezdebitowe książki, znaczki poczt podziemnych i kartki okolicznościowe. Kilka razy w roku kolportowała większe ilości wydawnictw podziemnych, m.in. w Dzierżoniowie i Strzelinie. W latach 1987–1990 była zatrudniona w Wojewódzkiej Dyrekcji Dróg Miejskich we Wrocławiu. Od 2007 należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2016 otrzymała Krzyż Wolności i Solidarności.

Podlejski Jacek Andrzej, ur. 10 czerwca 1953 r. we Wrocławiu, zm. 15 czerwca 2020 tamże. **(Dolny Śląsk)**

W 1978 ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1978–1980 był zatrudniony jako inspektor ds. zaopatrzenia w Przedsiębiorstwie Produkcji Urządzeń Elektrycznych Budownictwa Elektromontaż we Wrocławiu. W 1980 pracował jako referent w Urzędzie Dzielnicowym Wrocław-Krzyki. W latach 1980–1986 był specjalistą i kierownikiem zespołu we wrocławskiej Pracowni Geodezyjnej w Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Kolportował prasę niezależną, w tym m.in. „Solidarność Dolnośląską" i „Biuletyn Dolnośląski". Po wprowadzeniu stanu wojennego, zaangażował się w kolportaż ulotek. Uczestniczył w akcjach plakatowych, antyreżimowych manifestacjach i wiecach na ulicach Wrocławia. W latach 1984–1989 współpracował z Solidarnością Walczącą. Rozprowadzał wydawnictwa podziemne, m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą", „Biuletyn Dolnośląski",

„Opcję", „Tygodnik Mazowsze", „KOS", „Myśli Nieinternowane", a także książki, znaczki poczt podziemnych, kartki okolicznościowe. Wraz z żoną Janiną zorganizował punkt kolportażowy. W 1987 r. pracował jako specjalista ds. organizacyjnych w Przedsiębiorstwie Transportowym Handlu Wewnętrznego we Wrocławiu, gdzie przeprowadził wolne wybory do Rady Pracowniczej, co uchroniło od zwolnienia działaczy Solidarności. W latach 1987–2001 był zatrudniony jako starszy specjalista w Dyrekcji Inwestycji Miejskich. W latach 1989–2001 należał do KZ „S" w DIM. W 2007 przyłączył się do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2016 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Podrabinek Aleksander, ur. 5 sierpnia 1953 r. w Elektrostalu.

(Rosja)

Rosyjski działacz demokratyczny, obrońca praw człowieka, dziennikarz Radia Swoboda. W latach siedemdziesiątych był współzałożycielem Komisji Roboczej do Badań Wykorzystywania Psychiatrii do Celów Politycznych. Został skazany za działalność dysydencką na 5 lat zesłania w Ust'-Nierze oraz na 5 lat lagrów w Jakucji. Uwolniono go w 1983. Był niezależnym dziennikarzem prasowym i radiowym. W latach 1987–2001 założył i był redaktorem gazety „Ekspriess-Chronika". Jest przyjacielem Solidarności Walczącej. W marcu 2017 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Pohl Edward

(Poznań)

We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" w ZNTK. W maju 1988 r. poznał Macieja Frankiewicza z poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej i rozpoczął z nim współpracę. Dostarczał mu m.in. drzewce i materiały na flagi, farbę, skarbony z pleksiglasu na zbiórkę pieniędzy i inne przedmioty przeznaczone do działalności konspiracyjnej. Współpracował z Krzysztofem Cnotalskim w organizacji papieru. W jego domu działała jedna z drukarni poznańskiej SW.

Pokojski Marian, ur. w 1966 r. w Nowym Mieście Lubawskim.

(Trójmiasto)

Od 1986 współpracował z Grupą Solidarności Walczącej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Kolportował podziemne czasopisma, w tym

m.in. „Solidarność Walczącą Oddział Trójmiasto", „Poza Układem", „Gryps", „Czas", „SW Stoczni Gdańskiej". Rozprowadzał także podziemne karty okolicznościowe, kalendarze i książki. Brał udział w akcjach ulotkowych na terenie Stoczni Komuny Paryskiej w Gdyni. Uczestniczył w organizowaniu strajków w tej stoczni oraz niezależnych obchodów i manifestacji patriotycznych. Drukował czasopismo Grupy SW Stoczni im. Komuny Paryskiej oraz zakładową gazetkę stoczniową „Kadłub". Przygotowywał również tabliczki z nazwą „ul. Janka Wiśniewskiego" i brał udział w przemianowaniu ulicy Marchlewskiego na ulicę Janka Wiśniewskiego. Akcja była przeprowadzana kilkakrotnie, ponieważ władze po każdorazowej nocnej wymianie w dzień przywracały starą nazwę. Po 1990 nowa nazwa została zalegalizowana i jest tak do dzisiaj. W 1988 uczestniczył w reaktywacji NSZZ „Solidarność", będąc w jej w Komitecie Założycielskim.

Polak Wojciech Józef, ur. 22 lutego 1962 r. w Olsztynie.
(Bydgoszcz)

W październiku 1980 r. był członkiem Komitetu Założycielskiego Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, następnie od lutego 1981 r. wchodził w skład Zarządu Wydziałowego i Uczelnianego NZS. Był jednym z przywódców studenckiego strajku na UMK, przeprowadzonego na przełomie listopada i grudnia 1981 r. Po wprowadzeniu stanu wojennego współkierował pracami tajnego NZS na UMK. W latach 1982–1983 współorganizował druk, redagował i był autorem tekstów w podziemnych pismach sygnowanych przez NZS, takich jak: „Jeszcze Tym Razem", „Pismo Akademickie", „Gryf", „Immunitet" oraz „Rezonans". Poza działalnością w ruchu studenckim aktywnie współpracował z podziemnymi strukturami Solidarności w Toruniu. Zajmował się drukiem i kolportażem pism podziemnych, organizowaniem antyreżimowych manifestacji i akcji ulotkowych. Współpracował z Komitetem Obrony Więzionych za Przekonania, uczestniczył w mszach za Ojczyznę. W latach 1986–1987 był autorem artykułów w toruńskim piśmie „Solidarność Walcząca" oraz redaktorem pisma „Chrześcijański Ruch Społeczny". W 1988 wspierał odradzające się struktury NZS UMK i należał do Zarządu Pomorskiego Klubu Społecznego. W związku z prowadzoną działalnością opozycyjną był przesłuchiwany, poddawany rewizjom i aresztowany na 48 godzin. Zakazano mu także wyjazdów zagranicznych na okres 2 lat. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 28/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

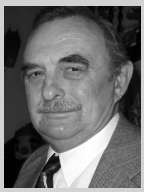

Połoniewicz Stanisław, ur. w 1941 r. w Brześciu nad Bugiem.
(Dolny Śląsk)

W latach 1979–1989 należał do organizacji opozycyjnych. W marcu 1968 r. pomagał protestującym studentom Politechniki Wrocławskiej, dostarczając im żywność oraz organizując zbiórkę pieniędzy. Pod koniec lat 70. kolportował ulotki ROPCiO. W 1979 rozpoczął współpracę z Kornelem Morawieckim przy druku oraz kolportażu niezależnego czasopisma „Biuletyn Dolnośląski". Po wprowadzeniu stanu wojennego współpracował z redakcją wydawnictwa „Z Dnia na Dzień", dostarczając blachy offsetowe i papier. Pomagał też przy drukowaniu tego pisma i jego rozprowadzaniu. Był zaangażowany w działalność podziemnego Regionalnego Komitetu Strajkowego Dolny Śląsk. Organizował struktury Solidarności w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. W czerwcu 1982 r. wstąpił do Solidarności Walczącej. W ramach działalności w tej organizacji zajmował się ochroną spotkań i posiedzeń. Do 1989 był także kolporterem i drukarzem prasy podziemnej. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 27/2020 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Ponikiewski Brunon, ur. 21 czerwca 1956 r. w Siemianowicach Śląskich, zmarł 27 sierpnia 2014 r. w Australii.
(Katowice)

W lutym 1980 r. został członkiem KPN. Był współorganizatorem struktur KPN w Rybnickim Okręgu Węglowym. Od 29 sierpnia do 3 września 1980 r. brał udział w strajku w KWK ZMP w Żorach i był członkiem straży strajkowej. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego na Wydziale Ratownictwa i Wentylacji Górniczej, a następnie przewodniczył Komisji Oddziałowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku okupacyjnym w KWK ZMP w Żorach. Od 18 grudnia 1981 r. do czerwca 1982 r. był współzałożycielem, a następnie liderem grupy podziemnej Legion Polski. Pisał teksty, drukował i kolportował czasopismo Legionu „Bagnet". Rozprowadzał także ulotki. (W kolportażu uczestniczyły także jego żona Jadwiga i matka). 31 stycznia 1981 r. uczestniczył w próbie wysadzenia pomnika Armii Czerwonej w Żorach. 5 marca 1982 r. został zatrzymany na 48 godzin. 20 kwietnia ponownie zatrzymany, a 24 kwietnia internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Zabrzu-Zaborzu. Zwolniono go 28 czerwca 1982 r. W październiku tego samego roku został ponownie zatrzymany i ponownie internowany. Tym razem osadzono go w Ośrodku Odosob-

nienia w Katowicach. 10 listopada 1982 r. został aresztowany i oskarżony o założenie organizacji mającej na celu niszczenie obiektów za pomocą materiałów wybuchowych oraz druk i rozpowszechnianie publikacji zawierających fałszywe informacje. 11 maja 1983 r. skazany w trybie doraźnym przez Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na karę 3,5 roku pozbawienia wolności. Został osadzony w ZK w Strzelinie. Od 5 grudnia 1983 r. uczestniczył w głodówce (54 dni) o przyznanie statusu więźnia politycznego i poprawę warunków bytowych w więzieniu. Wyszedł na wolność latem 1985 r. Został zwolniony z pracy i objęty stałym nadzorem (cotygodniowe wezwania do RUSW). Nakłaniano go do emigracji. Działalność podziemną kontynuował do 1989. W 2009 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Popiel Magdalena Maria, ur. w 1968 r. w Warszawie.

(Poznań)

W latach 1984–1989 należała do Ruchu Młodzieży Niezależnej w Gorzowie Wielkopolskim. W ramach RMN była zaangażowana w kolportaż prasy podziemnej, w tym m.in. tytułów takich jak „Feniks", „Szaniec", a także wydawnictw tzw. drugiego obiegu na terenie Gorzowa Wielkopolskiego, a później na poznańskich uczelniach. Była łączniczką między strukturami gorzowskimi i poznańskimi Ruchu Młodzieży Niezależnej i innych środowisk opozycyjnych, takich jak Solidarność Walcząca czy poznańskie środowisko Głosu SKOS-ów. Jako kurier zajmowała się przewożeniem antykomunistycznej prasy i wydawnictw podziemnych na trasie Gorzów – Poznań oraz Poznań –Warszawa. W 1988, będąc studentką Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, aktywnie włączyła się w działalność odradzającego się w tamtym czasie Niezależnego Zrzeszenia Studentów. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 203/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Poseniak Teresa, ur. w 1940 r. w Janowie Lubelskim.

(Lublin)

Od chwili powstania NSZZ „Solidarność" na terenie Fabryki Łożysk Tocznych w Kraśniku aktywnie angażowała się w działalność tego związku. Była wiceprzewodniczącą Komisji Wydziałowej NSZZ „Solidarność" w FŁT. Po wprowadzeniu stanu wojennego nie zaniechała prowadzenia działalności związkowej i politycznej. Zaangażowana była w zbieranie składek pieniężnych na kontynuowanie działalności oraz wydawanie podziemnych

biuletynów. Aktywnie uczestniczyła także w druku i kolportażu nielegalnego wydawnictwa „Biuletyn Informacyjny Solidarność Ziemi Kraśnickiej", a od wiosny 1982 r. do lipca 1983 r. w wydawaniu pisma związanego ze środowiskiem Solidarności Fabryki Łożysk Tocznych „Wola Narodu. Biuletyn Solidarności Walczącej". Miejscem spotkań grupy zajmującej się redagowaniem i kolportażem powyższego pisma było jej mieszkanie w Kraśniku. Tam również umiejscowiona była tzw. skrzynka kolporterska. Z powodu działalności w nielegalnych strukturach NSZZ „Solidarność" i wydawanie pisma „Wola Narodu" w 1983 toczyło się wobec niej postępowanie prokuratorskie. Zastosowano środek zapobiegawczy w postaci aresztu od 3 listopada 1983 r. do 5 listopada 1983 r. 31 lipca 1984 r. Sąd Wojewódzki w Lublinie umorzył postępowanie karne wobec Teresy Poseniak i innych osób zaangażowanych w wydawanie pisma bezdebitowego „Wola Narodu" na mocy amnestii. Z powodu swojej działalności była inwigilowana i kontrolowana przez SB oraz wzywana na rozmowy ostrzegawcze. Była także zatrzymana na 48 godzin, a w jej mieszkaniu przeprowadzono przeszukanie. Formą represji było ponadto pomijanie jej przy awansach i podwyżkach w zakładzie pracy oraz zastrzeżenie wyjazdów zagranicznych na okres 2 lat. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 262/2019 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Potyrała Kazimierz Józef, ur. 5 marca 1958 roku w Jaśle, zm. 6 maja 2020 r. tamże.
(Rzeszów)

Od 1980 należał do NSZZ „Solidarność" w Zakładach Tworzyw Sztucznych „Gamrat" Jasło. W 1981 pracował na kontrakcie w NRD. Po powrocie podjął pracę w Przedsiębiorstwie Poszukiwań Nafty i Gazu Jasło, a od marca 1983 r. ponownie podjął pracę w ZTS „Gamrat". 1 maja 1983 r. wraz z innymi członkami rodziny oraz narzeczoną brał udział w manifestacji w Jaśle. Akcja ta, zorganizowana po mszy św. o godz. 9.00 w kościele św. Stanisława w Jaśle, miała charakter kontrmanifestacji przeciw odbywającemu się w tym samym czasie pochodowi pierwszomajowemu. Brał aktywny udział w demonstracji, wznosząc okrzyki na cześć Solidarności oraz składając kwiaty pod pomnikiem T. Kościuszki w parku miejskim. Po zakończeniu manifestacji został zatrzymany, przewieziony do Komendy Miejskiej MO w Jaśle i po przesłuchaniu zwolniony. W latach 80. zajmował się dystrybucją podziemnej prasy i ulotek, m.in. wydawanego w Jaśle „Biuletynu Informacyjnego >>Solidarność<<". Współpracował z Kornelem Morawieckim i działał w strukturach SW. W styczniu 1987 r. został eksmitowany z rodziną z mieszkania zakłado-

wego. W styczniu 1989 r. wszedł w skład Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" Pracowników Zakładów Tworzyw Sztucznych „Gamrat" w Jaśle. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 453/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Poznańska Alfreda, ur. w 3 stycznia 1939 r. w Małkowie, zm. 7 października 2001 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1958–1965 studiowała na Wydziale Ceramiki i Szkła w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu. W 1965 została członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków. W 1973 objęła posadę nauczyciela akademickiego w PWSSP we Wrocławiu, w 1995 uzyskała stopień profesora. W marcu 1968 r. uczestniczyła w antyreżimowej demonstracji we Wrocławiu. Od lat 70. XX w. brała udział w spotkaniach wrocławskiego Klubu Inteligencji Katolickiej i współorganizowała Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". W październiku tego samego roku rozpoczęła współpracę z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów. W 1981 uczestniczyła w strajkach studenckich. Po wprowadzeniu stanu wojennego została kolporterką prasy podziemnej. W 1984 podjęła współpracę z Solidarnością Walczącą. W połowie lat 80. XX w. udzielała schronienia ukrywającemu się Kornelowi Morawieckiemu. W 2007 została pośmiertnie odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Poznański Andrzej, ur. 1 maja 1947 r. w Kowarach.
(Dolny Śląsk)

W 1982 był internowany i osadzony w zakładzie karnym w Nysie. Po wyjściu na wolność został członkiem Solidarności Walczącej. W ramach działalności w tej organizacji zajmował się szeroko rozumianym kolportażem wydawnictw podziemnych. Ponadto organizował i przewoził ukrywające się osoby na spotkania konspiracyjne, udostępniał też swój samochód dla celów działań konspiracyjnych. W 1985 wyjechał do Komarowa, został wtedy kurierem pomiędzy miastami.

Poznański Józef, ur. 27 marca 1936 r. w Makowie.
(Dolny Śląsk)

Był członkiem Solidarności Walczącej. Zajmował się kolportażem prasy podziemnej i ulotek, przekazywaniem składek pieniężnych zarządowi SW, udostępniał także swoje mieszkanie ukrywającemu się Kornelowi

Morawieckiemu oraz jako miejsce spotkań konspiracyjnych. Organizował paliwo potrzebne do transportu samochodowego na potrzeby SW.

Prylińska Lucyna Maria, ur. 26 sierpnia 1924 r. w Kaliszu, zm. 23 grudnia 2018 r. tamże. **(Kalisz)**

W 1970 ukończyła Studium Statystyki w Przedsiębiorstwie Przemysłowym w Łodzi. W latach 1977–1984 pełniła funkcję kierownika Sekcji Ekonomicznej w Kaliskiej Transportowej Spółdzielni Pracy. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Przewodniczyła Komitetowi Założycielskiemu, następnie KZ. Od 21 września 1981 r. pełniła funkcję sekretarza Międzyzakładowej Komisji Porozumiewawczej (Zarządu Okręgu) w Kaliszu. Od 17 lutego 1981 r. szefowała Sekcji Transportowo-Motoryzacyjnej KKK Spółdzielczości Pracy. W lipcu 1981 r. należała do Grupy Negocjacyjnej ZR Wielkopolska Południowa. Od 19 listopada 1981 r. wchodziła w skład komisji ds. samorządu terytorialnego przy ZR (z Henrykiem Sicińskim). Prowadziła szkolenia w regionie dotyczące wyborów samorządowych. W listopadzie 1981 r. została sygnatariuszką deklaracji założycielskiej Klubów Rzeczypospolitej Samorządnej Wolność–Sprawiedliwość–Niepodległość. W latach 1982–1984 współpracowała z Tymczasowym Komitetem Koordynacyjnym „S" Wielkopolska Południowa. W latach 1983–1984 współpracowała z Międzyregionalną Komisją Koordynacyjną Konin–Sieradz–Kalisz. Współpracowała również, w zakresie kolportażu i gromadzenia informacji, z podziemnymi pismami, m.in. „Społeczeństwu do Przemyślenia", „Biuletynu Informacyjnego TKK Wielkopolska Południowa", „Magazynu Polski Walczącej" „Społeczeństwu Kalisza do Przemyślenia", „Naszej Solidarności". W latach 1982–1984 kolportowała podziemne pisma spoza Kalisza, m.in. „Biuletyn Dolnośląski", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą", organizowała grupę kolporterów. Była też kurierem. W latach 1982–1984 drukowała i kolportowała podziemne koperty okolicznościowe. Pieniądze ze sprzedaży kopert przekazywano na fundusz pomocy osobom represjonowanym. Od 13 grudnia 1981 r. do 1984 była wielokrotnie zatrzymywana i przesłuchiwana. W listopadzie 1982 r. jej mieszkanie poddano rewizji. W tym samym roku ufundowała sztandar „S" Regionu Wielkopolska Południowa, wykonany przez ss. karmelitanki bose w Niedźwiadach. W 1984 przeszła na emeryturę. W latach 1984–1985 współpracowała z kaliską Solidarnością Walczącą i podziemnym czasopismem „Solidarność Walcząca. Wolni i Solidarni". W jej mieszkaniu funkcjonował skład druków SW.

Od 18 stycznia 1982 r. do 10 października 1984 r. była rozpracowywana przez Wydział V KW MO/WUSW w Kaliszu w ramach SOR o kryptonimie „Grupa". Od 21 stycznia 1982 r. do 20 listopada 1984 r. w ramach SOR o kryptonimie „Światło". Od 21 stycznia 1982 r. w ramach KE o kryptonimie „Lucia". Od 6 października 1983 r. do 24 września 1986 r. przez Wydział V WUSW tamże w ramach SOR kryptonimie „Układ". Do 15 lipca 1985 r. w ramach KE o kryptonimie „Klon".

Prysak Emil Szczepan, ur. w 1950 r. w Choroniu.
(Katowice)

We wrześniu 1980 r. został delegatem do komitetu strajkowego MZM MOSTOSTAL w Poraju. W tym samym roku wstąpił do NSZZ „Solidarność". W kwietniu 1981 r. przyłączył się do struktur Konfederacji Polski Niepodległej i działał w grupie Stefana Jabłońskiego. W pierwszych miesiącach stanu wojennego został kolporterem podziemnej prasy, w tym m.in. tytułów takich jak: „Nadzieja", „Solidarność Walcząca", „Tygodnik Mazowsze", „Wiadomości Dolnośląskie". Przewoził bezdebitowe książki i kasety magnetowidowe. Gromadził pieniądze na pomoc rodzinom osób uwięzionych. Brał również udział w antyreżimowych demonstracjach rocznicowych na terenie Częstochowy. W 1989 przyczynił się do reaktywacji NSZZ „Solidarność" w Zakładach Jedwabniczo-Dekoracyjnych w Poraju. Odznaczenie KWiS zostało nadane postanowieniem Prezydenta RP nr 542/2015.

Przybył Stanisław, ur. 14 września 1957 r. w Rychliku.
(Trzcianka, Piła)

W 1975 ukończył ZSZ w Trzciance. W latach 1972–1976 był pracownikiem Powiatowej Spółdzielni Usług Wielobranżowych tamże. W latach 1977–1979 odbywał służbę wojskową w straży pożarnej w Zakładzie Płyt Pilśniowych w Czarnkowie. W latach 1979–1982 pracował w Fabryce Domów w Trzciance. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął działalność w podziemnych strukturach Solidarności. 15 maja 1982 r. brał udział w akcji malowania antyreżimowych haseł na drodze wylotowej z Trzcianki. 19 maja został aresztowany. 5 czerwca skazany wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Pile na karę 4 lat pozbawienia wolności i osadzony w ZK w Poznaniu, a następnie we Wrocławiu i w Strzelinie. 19 czerwca 1983 r. został zwolniony na mocy aktu łaski. W latach 1983–1986 należał do pilskiego oddziału Solidarności Walczącej, wchodził w skład Rady Politycznej SW, kolportował wydawnictwa

podziemne w Trzciance i okolicach. Był kilkakrotnie zatrzymywany na 48 godzin, poddawany rewizjom w zakładzie pracy. Dwukrotnie ukarany przez kolegium ds. wykroczeń grzywnami. W latach 1983–1986 był zatrudniony w Rejonie Dróg Publicznych w Trzciance. W latach 1986–1989 pracował w przedsiębiorstwie produkcyjnym Apina Biernatowo. W 1989 brał udział w kampanii wyborczej KO „S" na terenie Krajny, Ziemi Nadnoteckiej i Pałuk.

Od 20 maja 1982 r. do 7 lipca 1982 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Pile w ramach SOR o kryptonimie „Kruki". Od 15 października 1985 r. do 21 września 1989 r. przez p. III RUSW w Trzciance w ramach KE o kryptonimie „Wrona".

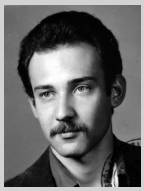

Przystawa Czesław, ur. 16 sierpnia 1960 r. w Jeleniej Górze.
(Dolny Śląsk)

Jako uczeń II LO im. Piastów Śląskich we Wrocławiu należał do Duszpasterstwa Akademickiego „Pod Czwórką". Prowadził kolportaż pism bezdebitowych, takich jak: „Kultura", „Robotnik", „Biuletyn Informacyjny" KORu, „Biuletyn Dolnośląski". Organizował pomoc dla rodzin osób uwięzionych. Zorganizował „szlak kurierski" Wrocław – Warszawa, którym przewożono wydawnictwa podziemne. We Wrocławiu współtworzył wydawnictwo Oficyna Niepokornych, w którym organizował cały proces produkcji. Odpowiadał za współpracę techniczną z wydawnictwem Aspekt z Wrocławia oraz utrzymywał łączność z Solidarnością Walczącą (współpraca z Romkiem Lazarowiczem oraz Piotrem Bielawskim).

Przystawa Jerzy Andrzej, ur. 29 kwietnia 1939 r. w Czortkowie, zm. 3 listopada 2012 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1962 ukończył studia na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego, w 1968 zdobył stopień doktora, w 1976 uzyskał habilitację, w 1998 został profesorem. W latach 1960–1962 pracował jako nauczyciel LO w Jeleniej Górze oraz jako kierownik laboratorium w Jeleniogórskiej Wytwórni Optycznej. Od 1962 był pracownikiem naukowym na Uniwersytecie Wrocławskim. Od lat 70. wykładał m.in. w Stony Brook State University w Stanach Zjednoczonych, na Uniwersytecie Paryskim w Orsay, na Uniwersytecie Dundee, na Uniwersytecie w Zagrzebiu, Chalmers University of Technology w Goteborgu, International Centre for Theoretical Physics w Trieście, Uniwersytecie w Palermo i w Zjednoczo-

nym Instytucie Badań Jądrowych w Dubnej pod Moskwą. 22 października 1956 r. brał udział w wiecu i manifestacji studenckiej we Wrocławiu. W marcu 1968 r. uczestniczył w strajku studenckim na Uniwersytecie Wrocławskim. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". 8 września został członkiem Komitetu Założycielskiego. Od stycznia 1981 r. należał do KZ. W 1981 pełnił rolę łącznika między KZ a ZR Dolny Śląsk. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 do 15 grudnia 1981 r. współorganizował strajk, a następnie został członkiem KS na Uniwersytecie Wrocławskim. Od 14 do 24 grudnia 1981 r. działał w RKS Dolny Śląsk. Także w grudniu wszedł w skład KOS na Dolnym Śląsku. 4 marca 1982 r. został zatrzymany, 6 marca internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 3 lipca 1982 r. zwolniony. W latach 1982–1989 był autorem (ps.: A. Łaszcz, Andrzej Łaszcz, Józef Put, Czesław Odrowąż, A.Ł.) w podziemnych czasopismach, w tym m.in. w „Aspekcie", „Obecności", „Solidarności Walczącej", „Biuletynie Dolnośląskim", „Z Dnia na Dzień", a także na łamach „Bazy", „Kultury Niezależnej", „Kręgu", „Walki" i „CDN". W latach 1983–1988 był autorem odczytów i wykładów na tematy społeczno-polityczne wygłaszanych w pomieszczeniach kościelnych i prywatnych mieszkaniach. W latach 1982–1989 był wielokrotnie przesłuchiwany. W 1982 i w 1989 odmówił przyjęcia tytułu profesorskiego w proteście przeciwko polityce władz wobec środowiska naukowego. W latach 1987–1989 szefował podziemnej Oficynie Niepokornych we Wrocławiu, którą również założył. W maju 1988 r. brał udział w strajku studentów i pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego. Był przeciwnikiem porozumień Okrągłego Stołu.

Przytuła Henryk Ireneusz, ur. 15 lipca 1960 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W latach 1982–1989 należał do Grupy Specjalnej „Armenii", działał pod pseudonimem Młody. Uczestniczył w antyreżimowych manifestacjach ulicznych. 31 sierpnia 1983 r., w czasie walk z ZOMO, został dotkliwie pobity, w wyniku czego leżał w szpitalu. Został oskarżony i stanął przed sądem pod zarzutem napaści na funkcjonariusza. Na mocy amnestii z 1984 r. postępowanie wobec niego umorzono. Brał udział w akcji zawieszenia kukły Wojciecha Jaruzelskiego na murach Barbakanu 22 lipca 1984 r.. Kolportował wydawnictwa i prasę niezależną. W swoim mieszkaniu składał wydawnictwa podziemne. Był uczestnikiem akcji uderzeniowej na kolumnę ZOMO 8 marca 1989 r. przy ul. Międzyparkowej. Na przełomie r. 1986 i 1987 wstąpił do struktur warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej. W ramach

działalności w niej kolportował czasopisma podziemne w tym m.in.: „Solidarność Walcząca", „Głos Solidarności" i „Horyzont".

Przytuła Robert Piotr, ur. 28 stycznia 1964 r. w Warszawie.
(Warszawa)

W latach 1982–1989 należał do Grup Specjalnych „Armenii", działał pod pseudonimem Robert. Brał udział w akcjach transportowych, antykolaboracyjnych, ulotkowych, transparentowych, plakatowych, w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach i mostach. Uczestniczył w organizowaniu i zabezpieczeniu spotkań RKW, brał udział w przekazywaniu środków finansowych, paczek odzieżowych i żywnościowych rodzinom aresztowanych i internowanych. Pełnił funkcję łącznika oraz kuriera prasowego do Lublina. Drukował i kolportował prasę oraz wydawnictwa podziemne. Brał również udział w antyreżimowych manifestacjach i demonstracjach ulicznych. Emitował audycje Radia Solidarność. 22 lipca 1984 r. wziął udział w akcji zawieszenia kukły Wojciecha Jaruzelskiego na murach Barbakanu, a 8 marca 1989 r. w akcji uderzeniowej na kolumnę ZOMO na ul. Międzyparkowej w Warszawie.

Puchała Kazimierz, 3 lutego 1940 r. w Modlniczce, zm. 18 listopada 2013 r. w Gruszowie.
(Kraków)

Ksiądz. W 1964 ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Krakowie. W latach 1980–1982 pełnił funkcję administratora parafii w Gruszowie, następnie w latach 1982–2006 sprawował posługę proboszcza. W 1980, w okresie tworzenia się NSZZ „Solidarność", aktywnie pomagał działaczom wiejskim w tworzeniu struktur Solidarności Rolników Indywidualnych na terenie najbliższych gmin. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował msze za Ojczyznę, głosił patriotyczne kazania, uczestniczył w licznych rekolekcjach. Od 1986 corocznie odprawiał mszę za zamordowanego przez SB działacza chłopskiego Piotra Bartoszcze. Po śmierci księdza Jerzego Popiełuszki w kościele gruszowskim, z inicjatywy księdza Puchały, powstał symboliczny grób księdza Jerzego. Regularnie współpracował z księżmi: Kazimierzem Jancarzem z Mistrzejowic, Adolfem Chojnackim z Bieżanowa Starego i Janem Sikorą z Gdowa. Poprzez Piotra i Jerzego Hlebowiczów związał się z Porozumieniem Prasowym „Solidarność Zwycięży" i Solidarnością Walczącą. Wspomagał także Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników. Od 1981 do 1990 dużą część pomocy humanitarnej przywożonej z Krakowskiej Kurii Metropolitarnej (żywność,

ubrania i lekarstwa) przeznaczał dla rodzin osób internowanych i więzionych oraz ukrywających się działaczy podziemia, drukarzy, kolporterów, współpracowników struktur podziemnych. Zbierał również składki pieniężne dla represjonowanych. Plebania w Gruszowie była miejscem schronienia dla poszukiwanych działaczy (m.in. Józefa Mroczka, Stefana Morawieckiego) i dawała zatrudnienie osobom pozostającym bez pracy. Swoją maszynę do pisania z kancelarii parafialnej oddał do dyspozycji redakcji podziemnych pism „Kurierek „B" i „Solidarność Zwycięży". Regularnie przekazywał też papier dla konspiracyjnej drukarni „Wilno" im. gen. Leopolda Okulickiego – „Niedźwiadka" w Zagórzanach. Kolportował prasę niezależną i literaturę wśród zaufanych parafian. Jawnie nawoływał do bojkotu wyborów do Sejmu PRL. Był inwigilowany przez SB. Plebania w Gruszowie była stałym miejscem spotkań okolicznych działaczy rolniczej Solidarności. W 1961 jako kleryk kategorycznie odmówił współpracy z SB, co odnotował ksiądz Tadeusz Isakowicz-Zaleski w swojej książce Księża wobec bezpieki (s. 211).

Pytel Wojciech, ur. 7 listopada 1961 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

Współpracował z podziemną Solidarnością oraz trójmiejskim oddziałem Solidarności Walczącej. Jako pracownik Politechniki Gdańskiej zajmował się wykrywaniem urządzeń podsłuchowych oraz naprawianiem i przerabianiem elektronicznego sprzętu dla potrzeb podziemnej poligrafii i radia (maszyny drukarskie, skanery do nasłuchu SB, nadajniki radiowe i telewizyjne, komputery). Stworzył na potrzeby „Biuletynu SW Trójmiasto" oprogramowanie i interfejs pozwalający podłączać komputer do elektronicznej maszyny do pisania. Współtworzył nowatorski niewykrywalny system nadawczy pozwalający zmieniać treść transmisji telewizyjnej, wykorzystywany przez podziemną Solidarność. W stanie wojennym i w latach późniejszych był zaangażowany w druk i kolportaż prasy niezależnej. W styczniu 1987 r. został aresztowany w Gdańsku w ramach akcji przeciwko Regionalnej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność". Uwolniony dzięki interwencji lekarzy, następnie spędził kilka miesięcy w szpitalu. Był rozpracowywany przez Inspektorat II SB w Gdańsku w ramach sprawy przeciwko RKK.

R

Radomska Ada, ur. 17 października 1966 r. w Nowej Rudzie.
(Dolny Śląsk)

W latach 1983–1990 była zaangażowana w działalność podziemną. Od 1983 współpracowała z Solidarnością Walczącą w Wałbrzychu. W ramach tej współpracy zajmowała się przede wszystkim kolportażem wydawnictw podziemnych. Uczestniczyła w organizowanych we Wrocławiu antyreżimowych manifestacjach. W 1985 została zmuszona do zwolnienia się z pracy w bibliotece szkolnej pod zarzutem wywierania złego wpływu na młodzież. W 1988 podjęła pracę jako nauczyciel w szkole podstawowej. Po kilku dniach uwarunkowano jej dalsze zatrudnienie wstąpieniem w szeregi PZPR. Odmówiła i została zwolniona z pracy. W 1990 była protokólantką Pierwszego Zjazdu Partii Wolności. Jako członek tej partii systematycznie uczestniczyła w jej spotkaniach i pracach. Brała czynny udział we wszystkich kampaniach wyborczych Kornela Morawieckiego. W 2019 otrzymała odznaczenie Za zasługi dla niepodległości.

Ratajczak Janina, ur. w 1941 r. w Dąbrowie-Dzięciel.
(Szczecin)

Należała do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego nie przerwała działalności antysystemowej. Zaangażowała się w kolportaż podziemnych wydawnictw. Dostarczała z Wrocławia do Szczecina „Biuletyn Dolnośląski", natomiast ze Szczecina do Wrocławia transportowała szczecińską „Jedność". Pozostawała w stałych kontaktach z wrocławskimi działaczami antykomunistycznymi, m.in. z Hanną Łukowską-Karniej i Kornelem Morawieckim. W 1982 po powstaniu we Wrocławiu organizacji Solidarność Walcząca przeniosła ją na grunt szczeciński. Organizowała w swoim mieszkaniu spotkania konspiracyjne członków SW oraz zajmowała się wydawaniem i kolportażem pisma organizacji „Gryf. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 138/2017 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Rembowiecki Stanisław, ur. w 1947 r. w Chmielniku.
(Dolny Śląsk)

W marcu 1982 uczestniczył w konspiracyjnym spotkaniu w mieszkaniu Elżbiety Koniecznej, gdzie powołano Nowosolski Komitet Samoobrony Solidarności. Wraz z Jerzym Ceglarkiem prowadził akcje ulotkowe. W latach 1982–1987 wraz z Jerzym Ceglarkiem i Janem Wodeckim organizowali i obsługiwali jako kurierzy przerzut publikacji Solidarności Walczącej na trasie Wrocław – Nowa Sól. Do Wrocławia transportowali materiały drukowane w Nowej Soli, a z Wrocławia przywozili ulotki, biuletyny i książki. Od 1984 uczestniczył w Pielgrzymkach Ludzi Pracy na Jasną Górę. W dniach 10–12 czerwca 1988 r. wziął udział w pogrzebie mjr. Jana Piwnika „Ponurego", który miał miejsce w Górach Świętokrzyskich. W r. 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 550/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

W latach 1985–1988 był rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Zielonej Górze w ramach sprawy o kryptonimie „Kurier".

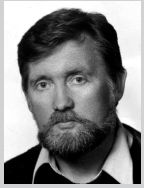

Rogosz Tadeusz, ur. 4 kwietnia 1939 r. w Przemyślu, zm. 10 października 2013 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1958 ukończył Technikum Budowlane. W 1971 został absolwentem Akademii Rolniczej we Wrocławiu. W latach 1958–1989 był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych nr 8 we Wrocławiu. W sierpniu 1980 r. organizował i uczestniczył w strajku w PRK nr 8, przewodniczył KS. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Zarządu KZ w PRK nr 8. We wrześniu 1980 r. został sygnatariuszem porozumień branżowych w Morzyczanie k. Szczecina pomiędzy Ministerstwem Komunikacji a Przedsiębiorstwami Robót Kolejowych i Mostowych w Polsce. W czerwcu 1981 r. Był delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk, kandydatem na przewodniczącego ZR, członkiem ZR oraz członkiem Zarządu Wojewódzkiego Oddziału „S" we Wrocławiu. 1 stycznia 1982 r. został aresztowany, 4 stycznia internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia we Wrocławiu, a później w Nysie. Zwolniono go 30 kwietnia 1982 r.. 3 stycznia 1982 r. został zwolniony z pracy. W latach 1982–1989 był czterokrotnie zwalniany i przywracany – po korzystnych dla niego orzeczeniach sądów –do pracy w PRK nr 8. Współpracował z Solidarnością Walczącą, pełnił funkcję łącznika SW z Polonią w Norwegii. W maju 1989 r. został przewodniczącym KZ „S" w PRK nr 8. Był przeciwnikiem Okrągłego Stołu.

Od grudnia 1989 r. do maja 1991 r. przebywał w Norwegii. Po powrocie do kraju rozpoczął działalność gospodarczą.

Rojek-Lenkiewicz Danuta Maria, ur. w 1941 r. we Lwowie.
(Dolny Śląsk)

W latach 1981–1987 była zaangażowana w działalność podziemną. Współpracowała z Regionalnym Komitetem Strajkowym Dolny Śląsk, Solidarnością Walczącą oraz Konfederacją Polski Niepodległej. Pełniła funkcję kolportera i łącznika oraz udostępniała swoje mieszkanie na nielegalne spotkania członków ,Solidarności. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 208/2020 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Roman Mariusz, ur. 9 marca 1969 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

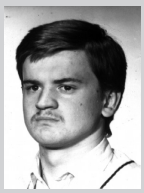

W 1995 ukończył studia na Wydziale Nauk Społecznych na Uniwersytecie Gdańskim. W 2007 ukończył studia podyplomowe w Wyższej Szkole Administracji i Biznesu w Gdyni. Po wprowadzeniu stanu wojennego wraz z kolegami z SP nr 10 założył tajną grupę Organizacja Starej Polski, drukującą i kolportującą w Gdyni ulotki. W latach 1985–1986 redagował oficjalnie wydawane pismo IV LO w Gdyni „Antymantyka". W 1985 przyłączył się do gdańskich struktur Federacji Młodzieży Walczącej. Był współredaktorem podziemnego pisma „Monit". W 1987 założył i szefował FMW Region Pomorze Wschodnie – Gdynia. W latach 1987–1991 ponownie redagował i drukował podziemne pismo FMW „Antymantyka". Był także współinicjatorem wydawania pism FMW: „Wolni" w Wejherowie, „Strzelec" w Chojnicach, „Piłsudczyk" w Gdańsku. Wchodził w skład władz krajowych FMW. Od 1987 należał do Polskiej Partii Niepodległościowej. Współzakładał i redagował młodzieżowe podziemne pismo „Szaniec". Drukował i kolportował wydawnictwa Solidarności Walczącej i MRKS. W maju i w sierpniu 1988 r. wspomagał strajki na Wybrzeżu. Wielokrotnie był zatrzymywany i poddawany rewizjom. W latach 1989–1991 redagował pismo „Solidarność i Niepodległość", którego był również współzałożycielem.

Romaniak Franciszek, ur. 17 czerwca 1957 w Tyńcu Legnickim
(Bogatynia, Dolny Śląsk)

17 stycznia 1978 r. rozpoczął pracę w KGHM w Lubinie w Zakładzie Robót Górniczych. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia

1981 r. wziął udział w strajku okupacyjnym ogłoszonym przez zarząd NSZZ „Solidarność" Zakładów Górniczych Rudna. Uczestniczył w nim aż do jego zakończenia 17 grudnia 1981 r.. 19 grudnia został zwolniony z pracy „z powodu ciężkiego naruszenia podstawowego obowiązku pracowniczego polegającego na braniu udziału w strajku". Około roku pozostawał bez pracy. Został do niej przywrócony pod warunkiem wyjazdu w delegację do Kopalni Węgla Brunatnego do Turowa, gdzie współpracował z Julianem Zawadzkim, byłym więźniem politycznym. W tym czasie kolportował prasę niezależną, m.in. Solidarności Walczącej. Po zakończeniu pracy w Turowie został wysłany na budowę metra w Warszawie. W maju 1988 r. na własną prośbę został przywrócony do pracy w Kopalni Węgla Brunatnego „Turów" i zatrudniony na stanowisku górnika dołowego. W 1989 rozpoczął działalność w zalegalizowanych zakładowych strukturach NSZZ „Solidarność". W 1990 wstąpił do Partii Wolności.

Romaniszyn Janusz, ur. 30 stycznia 1948 r. w Bystrzycy Kłodzkiej.
(Dolny Śląsk)

Chirurg. W 1972 ukończył studia na Akademii Medycznej we Wrocławiu. W latach 1972–2002 pracował jako lekarz zakładowy w Hucie Szkła Kryształowego Violetta w Stroniu Śląskim i na Oddziale Chirurgicznym Szpitala Miejskiego w Lądku-Zdroju. W latach 1960–1967 pełnił funkcję instruktora (podharcmistrz) w ZHP. W latach 1966–1972 należał do ZSP. W marcu 1968 r. brał udział w antyreżimowych strajkach i demonstracjach we Wrocławiu. Był przedstawicielem AM w Międzyuczelnianym KS i Międzyśrodowiskowym KS. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Organizował Komitety Założycielskie w służbie zdrowia w ówczesnym województwie wałbrzyskim. Wchodził w skład Komitetu Założycielskiego w ZOZ w Bystrzycy Kłodzkiej. Od listopada 1980 r. pełnił funkcję przewodniczącego Koła „S" przy Szpitalu Miejskim w Lądku-Zdroju. Wspierał powstawanie struktur Solidarności Chłopskiej, a następnie „S" RI w ówczesnych województwach: opolskim, wałbrzyskim i wrocławskim. Latem 1981 r. wspierał w województwie wałbrzyskim tzw. strajk żłobkowy. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk, był również delegatem na I KZD. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. zmobilizował do strajku załogi KWK Słupiec i KWK Nowa Ruda. 14 grudnia został internowany i osadzony kolejno w Ośrodku Odosobnienia w Świdnicy (uczestnik tamtejszej głodówki), Kamiennej Górze, Głogowie, Grodkowie i Uhercach. Wszędzie sprawował opiekę lekarską nad współinternowanymi. 9

grudnia 1982 r. został zwolniony. Współorganizował pomoc dla osób internowanych, pozostawał w kontakcie m.in. z PCK, MCK, Amnesty International i Komisją Praw Człowieka ONZ. W latach 1983–1989 współorganizował podziemne struktury „S" Ziemi Kłodzkiej, a także Solidarności Walczącej. Do 1989 był organizatorem lokalnej poligrafii podziemnej (m.in. w 1989 r. pisma „S" Ziemi Kłodzkiej „Żółw"). Współorganizował kanały przerzutowe do innych regionów Polski (m.in. na Podkarpacie) oraz za granicę (Czechosłowacja, ZSRR). Był wielokrotnie zatrzymywany. W latach 1986–1989 organizował Polski Klub Ekologiczny. Współorganizował międzynarodowe tajne spotkania, m.in. w Bielicach, z udziałem opozycjonistów z Polski i Czechosłowacji. W 1988 był współorganizatorem tajnych obchodów 1000-lecia chrztu Rusi na Górze Cierniak k. Radochowa. W latach 80. XX w. współzakładał KIK w Lądku-Zdroju, Kłodzku, Świdnicy, Wałbrzychu i Nowej Rudzie. W latach 1989–1990 był organizatorem i przewodniczącym KO Ziemi Kłodzkiej.

Od 30 września 1981 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Wałbrzychu w ramach SOS o kryptonimie „Chirurg", zdjęto z ewidencji 18 lutego 1982 r.. Od 22 stycznia do 12 lutego 1982 r. przez Wydz. III KW MO w Wałbrzychu w ramach SOS. Od 11 stycznia 1983 r. przez Wydz. III RUSW w Bystrzycy Kłodzkiej w ramach KE/SOR o kryptonimie „Rom": zdjęto z ewidencji 6 lutego 1990 r..

Romanowski Tadeusz Czesław, ur. 5 czerwca 1945 r. w Wilnie, zm. 23 stycznia 2009 r. we Wrocławiu.

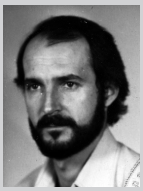

(Dolny Śląsk)

Psycholog. W 1969 ukończył psychologię na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1969–1970 pracował jako psycholog w Poradni Wychowawczo-Zawodowej w Gdyni oraz w Zakładzie Poprawczym w Malborku. W latach 1970–1974 był zatrudniony w Poradni Psychologicznej przy Państwowej Fabryce Wagonów w Świdnicy. W okresie 1970–1981 był pracownikiem Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich tamże. W marcu 1968 r. uczestniczył w antyreżimowych manifestacjach na UAM. W latach 1977–1980 kolportował w małych ilościach wydawnictwa KSS KOR. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", organizował Komitet Założycielski w ZPiSdN i przewodniczył Kołu Zakładowemu „S". Od 16 października do 11 listopada 1980 r. pełnił funkcję przewodniczącego Międzyszkolnego Komitetu Założycielskiego, następnie przewodniczył KZ Nauczycieli Świdnicy. Był założycielem i –

do połowy 1981 r. – szefem punktu konsultacyjnego w Świdnicy, doradcą w zakładach i fabrykach Świdnicy i okolic. W listopadzie 1980 r. uczestniczył w strajku w Urzędzie Wojewódzkim w Gdańsku pracowników oświaty i wychowania, służby zdrowia, kultury oraz sztuki. W tym samym r.oku brał udział w rozmowach z MEN w sprawie objęcia Kartą Nauczyciela pracowników zakładów poprawczych. W czerwcu 1981 r. był delegatem na I WZD ówczesnego województwa wałbrzyskiego. Uczestniczył – wraz z Jerzym Pileckim i Krzysztofem Turkowskim – w pracach merytoryczno-organizacyjnych Komisji Zjazdowej ZR Dolny Śląsk. Na przełomie września i października 1981 r. był delegatem na I KZD i wiceprzewodniczącym Komisji Statutowej. W 1981 r. wraz z Markiem Szelążkiem redagował „Serwis" świdnickiej MKK. 25 listopada 1981 r. współzakładał, m.in. z Jackiem Drobnym, Jadwigą Kowalską, Ryszardem Moździeżem, Tadeuszem Sługockim, Stanisławem Walczakiem, Klub Rzeczypospolitej Samorządnej Wolność–Sprawiedliwość–Niepodległość w Świdnicy. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., przewiózł z Wrocławia do Świdnicy „Komunikat" RKS Dolny Śląsk, który kolportował z R. Moździeżem i Janem Pełką. 14 grudnia został zatrzymany – wraz z J. Pełką – internowany oraz osadzony w Areszcie Śledczym w Świdnicy, gdzie z Teofilem Frankowskim, Andrzejem Kalbarą i Januszem Romaniszynem podjął głodówkę przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego. Od 23 grudnia 1981 r. został osadzony samotnie w celi, gdzie kontynuował głodówkę. 24 grudnia 1 był przesłuchiwany w KW MO w Wałbrzychu. 4 stycznia 1982 r. został aresztowany, 22 stycznia wyrokiem Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na sesji wyjazdowej w Wałbrzychu uniewinniono go. 23 stycznia 1982 r. został zwolniony. Od stycznia 1982 r. do 1986 pozostawał w ukryciu (dzięki pomocy Pawła Falickiego). Pracował wtedy nielegalnie m.in. przy renowacji zabytków. W wyniku prokuratorskiej rewizji 5 marca 1982 r. SN Izba Wojskowa w Warszawie uchylił wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpatrzenia. 4 maja 1982 r. Sąd ŚOW we Wrocławiu odroczył rozprawę z powodu niestawienia się pozwanego i wydał postanowienie o wysłaniu za nim listu gończego. 29 sierpnia 1983 r. sprawę umorzono. W latach 1983–1989 był właścicielem gospodarstwa rolnego k. Obornik Śląskich. Od czerwca 1983 r. należał do Solidarności Walczącej. Był współpracownikiem Kornela Morawieckiego i Pawła Falickiego. W latach 1983–1985 był autorem i szefem redakcji podziemnego pisma „BIS. Biuletyn Informacyjny Solidarności Walczącej". W latach 1982–1987 współpracował z redakcją i był autorem artykułów pisanych do podziemnego pisma „Replika" (ps. T.R. i R.T.). W pierwszej poło-

wie 1984 r., po aresztowaniu P. Falickiego, był wydawcą i autorem dwóch numerów. W 1986 ujawnił się. W latach 1986–1989 współpracował ze środowiskami rolników indywidualnych w okolicach Trzebnicy, Oleśnicy i Żmigrodu. W 1986 organizował Dolnośląskie Towarzystwo Gospodarcze. Był przeciwnikiem Okrągłego Stołu.

Od 10 marca 1981 r. do 3 lutego 1982 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Wałbrzychu w ramach SOS. Od 11 lutego do 18 marca 1982 r. w ramach SOR.

Romańska Danuta, ur. 13 sierpnia 1913 r. we Lwowie, zm. 26 marca 1991 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Pracowała we Wrocławskim Zjednoczeniu Budownictwa. Po wprowadzeniu stanu wojennego pomagała w wydawaniu podziemnego czasopisma „Wiadomości Bieżące". W grudniu 1982 r. została aresztowana. Krótko potem zwolniona bez konsekwencji, prawdopodobnie ze względu na wiek. W jej domu powstał punkt kolportażowy Solidarności Walczącej. Współpracowała z Zofią Maciejewską i Barbarą Sarapuk.

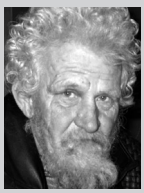

Roszak Antoni, ur. 10 września 1943 r. w Dachau, zm. 22 czerwca 2008 we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimem Wujek. W latach 1957–1963 był uczniem wrocławskich liceów i szkół zawodowych. Od 1963 utrzymywał się z prac dorywczych. Z powodu braku stałego zatrudnienia wielokrotnie był zatrzymywany, a kolegia ds. wykroczeń orzekały wobec niego kary aresztu. W połowie lat 60. XX w. należał do ruchu hippisowskiego, był współtwórcą alternatywnych wspólnot w Beskidzie Niskim i Bieszczadach. Od lat szkolnych tworzył poezje, które wysoko oceniali poeci i krytycy literaccy (m.in. Rafał Wojaczek, Marek Garbala, Jacek Łukasiewicz). W 1977 współzakładał pierwszą drukarnię wydawnictwa NOWA w Warszawie. Był jednym z pierwszych drukarzy wydawnictw niezależnych. Od 1978 współpracował z KSS KOR, drukował także niezależne pisma: „Robotnik" i „Podaj Dalej". W latach 1979–1981 był autorem (ps. Mini-Ar, M. Pokorny) i drukarzem „Biuletynu Dolnośląskiego". Wiosną 1980 r. drukował i kolportował ulotki wzywające do bojkotu wyborów. W sierpniu 1980 r., w czasie strajków, drukował ulotki w zakładach pracy oraz upowszechniał znajomość prostych technik poligraficznych. Był drukarzem i kolporterem wydania specjalnego „Biuletynu Dolnośląskiego" zawierającego listę 21 postulatów i wezwanie do poparcia robotników Wybrzeża. Od września 1980 r.

do grudnia 1981 r. był zatrudniony w MKZ, następnie w Ośrodku Szkolenia Zawodowego przy ZR Dolny Śląsk jako pracownik techniczny oraz drukarz i organizator szkoleń drukarskich. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia we Wrocławiu i Grodkowie. 31 grudnia 1981 r. uczestniczył w proteście, wskutek czego został pobity. 15 lutego 1982 r. został zwolniony ze względu na zły stan zdrowia. 24 marca ponownie internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie. 1 lipca został zwolniony. Od lipca 1982 r. do 31 października 1983 r. pozostawał w ukryciu. W latach 1983–1990 wykonywał prace dorywcze. W latach 1982–1989 był autorem i drukarzem podziemnej edycji „Biuletynu Dolnośląskiego". W latach 1985–1986 był autorem w podziemnym piśmie „Zero". Kolportował wydawnictwa RKS Dolny Śląsk i Solidarności Walczącej, w tym m.in. „Biuletyn Dolnośląski", „Solidarność Walczącą", „Zero", „Z Dnia na Dzień". W latach 1983–1989 brał udział w demonstracjach antyreżimowych we Wrocławiu. Został laureatem kilku konkursów poetyckich. W 2007 otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Do 12 grudnia 1985 r. był rozpracowywany przez p. III DUSW Wrocław-Fabryczna w ramach SOR o kryptonimie „Najemnik".

Roś Jerzy, ur. w 1966.
(Kraków)

Po wprowadzeniu stanu wojennego, jako uczeń olkuskiego I LO, zorganizował z kolegami ze szkoły młodzieżowe grupy oporu. Następnie kiedy studiował archeologię na Uniwersytecie Jagiellońskim, zaangażował się w działalność Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Był członkiem komisji uczelnianej, redaktorem pisma „Przegląd Akademicki" i jednym z założycieli Grup Specjalnych NZS. Jesienią 1988 r. rozpoczął współpracę Solidarnością Walczącą.

Rozwód Andrzej, ur. 19 czerwca 1956 r. w Tarnobrzegu, zm. 28 lipca 2017 lipca tamże.
(Tarnobrzeg, Rzeszów)

Był założycielem tarnobrzeskiego oddziału Solidarności Walczącej, który powstał formalnie w lutym 1988 r. Był pracownikiem Siarkopolu. W 1983 r. zaczął przywozić do Tarnobrzegu z Krakowa i z Nowej Huty pierwsze wydawnictwa podziemne sygnowane przez SW. W 1984 drukował ulotki sygnowane hasłem Solidarność Walcząca. W tym samym okresie wspólnie z Kazimierzem Zarychem uruchomili zagłuszarkę dzienników

telewizyjnych, jak również, przy pomocy nadajnika skonstruowanego przez Zarycha, wchodzili na kanały telewizyjne z własnym programem na fonii. W latach 1983–1985 pozyskał do działalności konspiracyjnej kilkanaście osób, z których większość znalazła się później w pododdziale tarnobrzeskim SW. Byli to m.in. Wojciech Wiśnieski, Władysław Zieliński, Krzysztof Wianecki, którzy przeszli już więzienia komunistyczne na początku stanu wojennego. Za swoją działalność konspiracyjną był wielokrotnie zatrzymywany i dwukrotnie pobity przez funkcjonariuszy ORMO. W lutym 1989 r. podczas obrad Okrągłego Stołu został dopuszczony po raz pierwszy do udziału w posiedzeniu Rady Politycznej SW oddziału Rzeszów z głosem doradczym. Wkrótce potem wszedł na stałe w skład tej Rady Politycznej. W 1988 r. został także członkiem TKZ w Siarkopolu, a następnie delegatem na walny Zjazd Delegatów w 1989 r.. W 2009 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2010 Krzyżem Solidarności Walczącej.

Rudnicki Marek, ur. 2 stycznia 1948 r. w Łańcucie.
(Katowice)

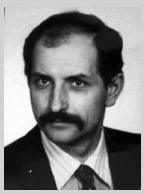

Był zatrudniony jako lekarz w Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach. W grudniu 1980 r. wszedł w skład prezydium Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" na tej uczelni. Po wprowadzeniu stanu wojennego należał do nieformalnej grupy byłych aktywistów związkowych. Działał w tajnej Krajowej Komisji Koordynacyjnej Służby Zdrowia. W latach 1982–1987 był członkiem Biskupiego Komitetu Pomocy Więzionym i Internowanym w Katowicach. W jej ramach prowadził zagrożoną odpowiedzialnością karną działalność polegającą na organizowaniu pomocy medycznej osobom internowanym, represjonowanym oraz ich rodzinom, ponadto był zaangażowany w kolportaż prasy podziemnej, w tym prasy Solidarności Walczącej. Z uwagi na swoją aktywność w powyższych strukturach, miał wielokrotnie zastrzegane wyjazdy zagraniczne, co uniemożliwiało mu rozwój kariery zawodowej. W 1989 wyjechał na stałe do Stanów Zjednoczonych.

Rusecky Alexander, ur. 26 lutego 1969 r. w Tbilisi.
(Gruzja)

Psycholog, politolog, konfliktolog, działacz społeczny. Potomek polskich zesłańców na Kaukazie. W 1994 ukończył Uniwersytet Stanowy im. Ivane Dzhavahishvili w Tbilisi, uzyskując dyplom z psychologii pracy i ekonomii. W latach 1987–1989 służył w armii sowieckiej. Od 1988 należał do

nieformalnego ruchu Stowarzyszenia „Zgody narodowej Gruzji". W 1989 z inicjatywy swojego ojca współuczestniczył w utworzeniu Klubu Polskiego w Tbilisi. Od początku lat 90. XX w. współpracował z Solidarnością Walczącą.

Rusin Aleksander, ur. 18 stycznia 1914 r. w Dobryninie, zm. 17 czerwca 2008 r. w Rzeszowie.
(Rzeszów)

Pułkownik. Żołnierz kampanii wrześniowej. W 1939 został aresztowany przez sowietów i zbiegł z niewoli. W czasie II wojny światowej należał do Związku Walki Zbrojnej, był dowódcą oddziału Armii Krajowej, działał pod pseudonimami Olek i Rusol. Rozpracowywał niemieckie próby z rakietą V-2 na poligonie w Bliznem. W 1945 został funkcjonariuszem Milicji Obywatelskiej. Po tygodniu pracy zwolniono go. Założył oddział partyzancki, w którym pełnił funkcję dowódcy do 1947. W 1946 był podkomendnym mjr. Hieronima Dekutowskiego ps. Zapora. Zagrożony aresztowaniem ukrywał się do 1956. W okresie okupacji i w latach 80. współpracował m.in. z Józefem Dragułą, Józefem Węgrzynem, Stanisławem Garstką. W okresie stanu wojennego pełnił rolę doradcy Janusza Kopery. Współpracował z Solidarnością Walczącą i OKOR. W 2007 został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari oraz Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

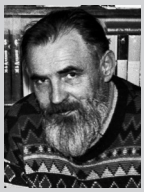

Ruszczyński Maciej, ur. 24 lutego 1940 r. w Przasnyszu, zm. 28 stycznia 2017 r. we Wrocławiu.
(Wałbrzych, Wrocław, Kraków)

W 1958 ukończył Technikum Budowy Maszyn Górniczych w Wałbrzychu. W latach 1958–1960 był zatrudniony jako mechanik w Koksowni Wałbrzych. W latach 1960–1962 odbywał zasadniczą służbę wojskową. W latach 1962–1965 pracował jako mechanik w Przedsiębiorstwie Montażowo-Budowlanym w Wałbrzychu. W okresie 1965–1970 był pracownikiem wałbrzyskiego Przedsiębiorstwa Remontowo-Budowlanego. W latach 1970–1975 był zatrudniony jako mechanik w Fabryce Stolarki Budowlanej Stolbud we Wrocławiu. W 1975 pracował w WSK-PZL Hydral tamże. Jako uczeń przez kilka tygodni należał ZHP. W proteście przeciw indoktrynacji komunistycznej publicznie podarł legitymację harcerską. Od 1977 był zaangażowany w kolportaż, a od 1978 w druk wydawnictw niezależnych. W 1979 rozpoczął współpracę z redakcją „Biuletynu Dolnośląskiego" i został członkiem KPN. Wiosną 1980 r. drukował i kolportował ulotki wzywające do bojkotu wyborów. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Prowadził w zakładzie pracy szkolenia drukarskie, organizował ak-

cje w obronie prześladowanych. Wiosną 1981 r. był delegatem ZR „S" Dolny Śląsk. Uczestniczył w strajku chłopskim i głodówkach w Ustrzykach Dolnych i Rzeszowie. Po wprowadzeniu stanu wojennego został internowany i osadzony kolejno w Ośrodkach Odosobnienia we Wrocławiu i Grodkowie. 31 grudnia 1981 r., w czasie protestu internowanych, został pobity. 7 stycznia 1982 r. przewieziony do szpitala przy ul. Piwnej we Wrocławiu, gdzie przebywał do marca 1982 r. W kwietniu 1982 r. został zwolniony z pracy. Od kwietnia 1982 r. organizował skrzynki kontaktowe i siatki kolportażu. Od czerwca 1982 r. należał do Solidarności Walczącej. Brał udział w większości antyreżimowych demonstracji we Wrocławiu. Od września 1982 r. do czerwca 1985 r. pracował jako mechanik w GS w Długołęce k. Wrocławia. 6 czerwca 1984 r. został aresztowany i uwięziony w Areszcie Śledczym WUSW we Wrocławiu. Przez 2 tygodnie prowadził głodówkę. 27 lipca 1984 r. został zwolniony na mocy amnestii, po czym zatrzymany przez MO i przewieziony do Szpitala Psychiatrycznego w Lubiążu. Domagając się zwolnienia, do 4 sierpnia 1984 r. prowadził głodówkę. W 1985 r. brał udział w głodówkach w Krakowie-Bieżanowie i Głogowcu. Po kolejnym zwolnieniu z pracy przeprowadził się do Krakowa, gdzie został zatrudniony w Krakowskiej Wytwórni Lalek. Od 1985 współpracował z organizacją Niepodległość. W tym samym roku współtworzył PPN. W 1990 rozpoczął działalność w Wydziale Wschodnim SW. Od tego momentu wyjeżdżał do ZSRS i nawiązywał kontakty ze środowiskami polonijnymi, niepodległościowymi i opozycyjnymi. Od 1988 współpracował z czasopismem „Vade-Mecum". W latach 1988–1992 współpracował z ruchami niepodległościowymi, m.in. Litwy, Łotwy, Estonii, Białorusi, Kazachstanu, Armenii, Czeczenii, Jakucji, Ukrainy, Mołdawii, w różnych regionach Syberii i wśród Tatarów krymskich. Dostarczał sprzęt poligraficzny i prowadził szkolenia drukarskie, m.in. dla opozycjonistów Gruzji i krajów bałtyckich. W 2008 został członkiem-założycielem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności, Krzyżem Solidarności Walczącej, Krzyżem Semper Fidelis, Orderem za Zasługi dla Litwy. Od 1990 na rencie.

Ruta-Solarska Elżbieta Maria, ur. w 1959 r. w Poznaniu.
(Poznań)

W latach 1980–1982 była zaangażowana w niezależny ruch studencki. W ramach tej działalności zajmowała się m.in. kolportażem wydawnictw niezależnych, a później podziemnych. Kolportowała m.in. czasopismo „Solidarność Walcząca". W latach 1984–1985 kolportowała, a od 1987

była współredaktorką „Hipolita" – pisma wydawanego przez NSZZ „Solidarność" HCP w Poznaniu. Zatrzymywana w związku z kolportażem nielegalnych wydawnictw. Od 1985 należała do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy kościele Matki Boskiej Bolesnej w Poznaniu. Współorganizowała pomoc dla więźniów politycznych, osób represjonowanych i ich rodzin. Uczestniczyła w antyreżimowych manifestacjach i protestach. Od 1988 była członkiem Komitetu Okręgowego Polskiej Partii Socjalistycznej w Poznaniu, a od kwietnia 1989 r. także Rady Naczelnej PPS. W 1988 brała udział w Strajkowym Porozumieniu Grup Opozycyjnych w Poznaniu, które wydawało m.in. „Poznański Biuletyn Strajkowy". Wspierała strajk w HCP. W latach 1987–1989 współorganizowała i uczestniczyła w protestach przeciwko budowie elektrowni atomowej w Klempiczu. W 2011 została odznaczona Krzyżem Solidarności Walczącej. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 488/2019 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Rutkowska Magdalena, ur. 22 lipca 1947 r. w Szklarskiej Porębie.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W 1982 włączyła się w działalność konspiracyjną wrocławskich struktur Solidarności Walczącej. Pełniła rolę łączniczki między osobami przygotowującymi teksty, matryce i klisze dla prasy podziemnej sygnowanej przez SW. Łączyła struktury podziemne funkcjonujące na wrocławskich uczelniach. Wspomagała organizację spotkań władz SW oraz kolportaż prasy podziemnej. Udostępniała swoje mieszkanie osobom ukrywającym się przed władzami komunistycznymi.

Rutkowski Zbigniew, ur. w 1966 r.
(Poznań)

Wydawca, archiwista, bibliofil. W latach 1983–1984 był drukarzem i redaktorem „Pokolenia Walczącego – Antysocjalistycznego pisma młodych". Działał w Konfederacji Młodej Polski „Rokosz". W 1984 został aresztowany. Był członkiem poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej i organizacji Wolna Polska. Został odznaczony m. in. Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności, Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu św. Brygidy, Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu św. Stanisława, Medalem 25-lecia poznańskiego Oddziału Solidarności Walczącej, Medalem Regionu Wielkopolska NSZZ „Solidarność", Krzyżem Jubileuszowym Organizacji Monarchistów Polskich. Honorowy Żołnierz 1. Wileńskiej Brygady AK.

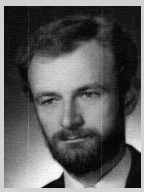

Rybak Leszek, ur. 19 lipca 1960 r. w Radkowie.
(Rzeszów)

W 1987 r. ukończył studia na Wydziale Mechaniczno-Energetycznym Politechniki Wrocławskiej. W latach 1979 – 1985 był studentem Wydziału Lotniczego Politechniki Rzeszowskiej. Należał też do Duszpasterstwa Akademickiego „Wieczernik" w parafii pw. Chrystusa Króla w Rzeszowie. W październiku 1980 r. wstąpił do Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Politechnice Rzeszowskiej. Od listopada do grudnia 1981 r. wchodził w skład KS tamże, podczas strajku solidarnościowego ze studentami WSI w Radomiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., brał udział w akcji wyniesienia dokumentów oraz wydawnictw niezależnych i sprzętu poligraficznego NZS z Domu Studenckiego „Ikar" do siedziby DA „Wieczernik". 12 stycznia 1982 r. uczestniczył w Głogowie w akcji malowania antyreżimowych haseł na murach. W latach 1982 –1983 brał udział w Rzeszowie akcji malowania haseł na murach, drukował i kolportował ulotki wzywające m.in. do biernego oporu społecznego mieszkańców miasta i akademików. 13 marca 1982 r., pod pomnikiem Tadeusza Kościuszki w Rzeszowie – wraz z kolegami, z którymi zamierzał zapalić znicze – został zatrzymany i przesłuchany. W latach 1982 – 1985 transportował z Wrocławia do Rzeszowa wydawnictwa podziemne, w tym m.in. „Z Dnia na Dzień", „BIS", „Solidarność Walczącą", „Biuletyn Dolnośląski", „Wiadomości Bieżące" oraz książki i ulotki. 18 maja 1984 r. został zatrzymany, 19 maja aresztowany i osadzony w ZK w Rzeszowie-Załężu. Zwolniono go po ogłoszeniu amnestii. 24 lipca 1984 r. Sąd Rejonowy w Rzeszowie umorzył postępowanie w sprawie wobec niego. Od listopada 1982 do 1990 r. był zaprzysiężonym członkiem „Solidarności Walczącej". W latach 1983 – 1985 współorganizował rzeszowski oddział SW i wszedł w skład Rady Wykonawczej. Pełnił funkcję łącznika i kuriera z SW we Wrocławiu. W tym samym okresie był kilkakrotnie zatrzymany i przesłuchiwany, a jego pokój w akademiku był poddawany rewizji. Jesienią 1984 r. wziął udział w kursie we Wrocławiu w zakresie druku z Barbarą Sarapuk jako instruktorem. W grudniu 1984 r. współzakładał i drukował do 1985 r., podziemnego pismo „Galicja". W lutym 1985 r. został skreślony z listy studentów. W latach 1985 – 1987 studiował na Politechnice Wrocławskiej. W tym samym okresie koordynował jedną z sieci kolportażu SW we Wrocławiu, obsługiwał punkt odbioru wydawnictw dla kurierów z Rzeszowa. W latach 1985 – 1989 kolportował podziemne wydawnictwa do Głogowa. W latach 1987 – 1989 pra-

cował jako sztygar zmianowy na powierzchni w Zakładach Górniczych Lubin KGHM w Lubinie. Od marca 1982 do 20 kwietnia 1983 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Rzeszowie w ramach KE o kryptonimie „Klon". Od 21 października 1986 do 20 czerwca 1988 r. był rozpracowywany przez Wydz. V-1 WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Bieszczady". Od 27 kwietnia 1989 do r. 1990 był rozpracowywany przez p. III RUSW w Głogowie w ramach KE o kryptonimie „Kornel".

Rychel Robert, ur. w 1969 r. w Wodzisławiu Śląskim.
(Katowice)

W latach 1987 – 1989 działał w Komitecie Obrony Solidarności oraz Niezależnej Organizacji Samoobrony, w ramach których drukował i kolportował ulotki o treści opozycyjnej. W 1988 r. wstąpił do „Solidarności Walczącej", w której pełnił rolę spikera Radia „Solidarność Walcząca" w Jastrzębiu-Zdroju. W r. 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 144/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Rychlik Ryszard, ur. 1953 r. w Krotoszynie.
(Turek, Poznań)

Zaangażował się w działalność NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Przemysłu Jedwabniczego „Miranda" w Turku, gdzie pracował jako zastępca kierownika w dziale Elektronicznego Przetwarzania Danych. Był autorem odezw i oświadczeń krytykujących sytuację społecznopolityczną w PRL. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. został zatrzymany przez SB podczas przygotowywania akcji protestacyjnej w związku z rocznicą Grudnia '70 i internowany w Zakładzie Karnym we Włocławku, skąd zwolniono go 20 stycznia 1982 r.. Od 1983 r. kolportował pisma i prasę podziemną, w tym „Solidarność Walczącą". W latach 1982 – 1984, Ryszard Rychlik był inwigilowany przez SB w ramach operacji „Pomoc".

Ryczek Stanisław, ur. 23 października 1957 r. w Brzegu Dolnym.
(Dolny Śląsk)

W 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Zajmował się kolportażem ulotek oraz akcjami sabotażowymi. Był członkiem „Solidarności Walczącej". W 1982 r. został internowany i osadzony w Zakładzie Karnym w Strzelinie. Od 1983 r. działał w Komitecie Charytatywnym przy kościele św. Karola Boromeusza w Wołowie. Od 1985 r. współpracował z wydawnictwem

„Feniks” we Wrocławiu. W związku z prowadzoną działalnością pozostawał pod ciągłą obserwacją Służb Bezpieczeństwa, był też wielokrotnie aresztowany. W r. 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 453/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Rytko Hanna Teresa, ur. 26 sierpnia 1927 r. w Warszawie.
(Dolny Śląsk)

W 1952 r. ukończyła studia w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego (obecnie AWF) we Wrocławiu. Z zawodu trener koszykówki. W latach 1954 – 1958 pracowała jako inspektor wychowania fizycznego w Wydziale Oświaty w Wałbrzychu. W okresie 1958 – 1970 była zatrudniona jako nauczyciel WF w Szkole Ćwiczeń przy Liceum Pedagogicznym w Wałbrzychu, równocześnie pełniła funkcję metodyka w wałbrzyskim Liceum Pedagogicznym. W latach 1970 – 1972 pracowała jako nauczyciel WF w IV LO w Wałbrzychu. W latach 1972 – 1984 w wałbrzyskim I LO. W latach 1954 – 1980 należała do ZNP. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność”, była członkiem Komitetu Założycielskiego „S” w I LO w Wałbrzychu, a następnie członkiem Zarządu KZ „S” Pracowników Oświaty i Wychowania w Wałbrzychu. W latach 1981 – 1989 kolportowała najpierw niezależne, a następnie, podziemne wydawnictwa „Solidarności” i „Solidarności Walczącej”. W latach 1982 – 1989 utrzymywała kontakt z Komitetem Pomocy Solidarności w Strasburgu. W 1984 r. z powodu prowadzonej działalności została zmuszona do przejścia na wcześniejszą emeryturę. W latach 1984 – 2002 pracowała dorywczo (m.in. jako lektor języka francuskiego w Alliance Francaise). Współorganizowała i należała do Duszpasterstwa Ludzi Pracy. Od 1989 r. wchodziła w skład KO „S” w Wałbrzychu, KZ „S” pracowników Oświaty i Wychowania oraz Zarządu Koła Emerytów. Hanna Teresa Rytko w 1975 r. została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, a w r. 1991 Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

S

Sadowski Lech
(Trójmiasto)

Był działaczem utworzonej w 1982 Tajnej Komisji Zakładowej Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni, która funkcjonowała do 1989. TKZ wydawała własne pisma, takie jak: „Biuletyn", później „Biuletyn Informacyjny", a następnie „Informator Wojenny". Od listopada 1984 r. do sierpnia 1986 r. TKZ wydawało pismo „Kadłub". Na terenie Stoczni kolportowano wiele wydawnictw, m.in. „Małego konspiratora" czy pisma „Nasz Czas", „Solidarność Walcząca", „Tygodnik Mazowsze" i inne. Kolportował również zdjęcia, znaczki pocztowe podziemne, drugi okolicznościowe czy medale. Działalność TKZ była finansowana ze składek działaczy Solidarności SKP. W 1989 utworzono Komitet Organizacyjny SKP. 22 marca 1989 r. wybrano Prezydium, został jego członkiem.

Sadowski Sławomir Grzegorz, ur. w 1962 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Jako student Uniwersytetu Gdańskiego był uczestnikiem strajku okupacyjnego, zorganizowanego w listopadzie 1981 r. przez Niezależne Zrzeszenie Studentów na rzecz samorządności wyższych uczelni oraz wsparcia studentów protestujących w Radomiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–15 grudnia 1981 r. uczestniczył w akcji protestacyjnej studentów Uniwersytetu Gdańskiego przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego i internowaniu działaczy Solidarności. Po zakończonym strajku brał udział w ukryciu powielacza należącego do NZS, a następnie drukował i kolportował podziemne ulotki informujące o represjach i wzywające społeczeństwo do protestów. 20 grudnia 1981 r. został zatrzymany, a następnie na mocy postanowienia Prokuratury Marynarki Wojennej w Gdyni z dnia 22 grudnia 1981 r. tymczasowo aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku. Wyrokiem Sądu Marynarki Wojennej w Gdyni z dnia 3 lutego 1982 r. został skazany na karę 5 lat pobawienia wolności i utratę praw publicznych na okres 3 lat. Karę więzienia odbywał w Zakładach Karnych w Koronowie, Włocławku oraz Potulicach. W związku z postanowieniem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy z 28 stycznia

1983 r. o udzieleniu rocznej przerwy w odbywaniu kary zwolniono go z zakładu karnego dnia 1 lutego 1983 r. Wyrok został uchylony przez Izbę Wojskową Sądu Najwyższego 25 kwietnia 1983 r., a sprawę skierowano do ponownego rozpatrzenia. Postanowieniem Sądu Marynarki Wojennej w Gdyni z dnia 28 lipca 1983 r. prowadzone wobec Sławomira Sadowskiego postępowanie zostało umorzone na mocy amnestii. Podczas kontynuowania studiów na Uniwersytecie Gdańskim w latach 1983–1988 działał w podziemnych strukturach NZS i kolportował niezależne wydawnictwa m.in. sygnowane przez Solidarność Walczącą. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 319/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Šakalienė Genovaitė

(Litwa)

Wieloletnia działaczka Ligi Wolności Litwy, żona jednego z liderów LWL, Vladasa Šakalysa, który uciekając przed kolejnym aresztowaniem, przekroczył granicę sowiecko-fińską i na piechotę przemierzył całą Finlandię, by przedostać się do Szwecji. Od początku 1990 r. związana z Solidarnością Walczącą. Zapewniała wyżywienie i zakwaterowanie działaczom Solidarności Walczącej i innych ugrupowań z Polski podczas ich pobytu na Litwie. Jej mieszkanie było tzw. punktem kontaktowym oraz służyło jako główna baza wypadowa SW do dalekich podróży wschodnich. Pomagała w zakupie biletów lotniczych, kolejowych, dawała kontakty adresowe dysydentów antykomunistycznych, do których należało się zwrócić po przyjeździe. W 1990 r. przystąpiła do utworzonej w Warszawie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa ’90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSSR oraz z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii, Laosu. Organizacja działała ponad 2 lata, a rezultatem działalności była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSSR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligraficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. Brała udział w licznych konferencjach międzynarodowych w ramach Centrum Koordynacyjnego Warszawa ’90. Uczestniczyła w wymianie informacyjnej pomiędzy Litwą a Polską. W całym 1990 oraz w czasie Wydarzeń Wileńskich w styczniu 1991 r. uczestniczyła w koordynacji przerzutu transportów ze sprzętem poligraficznym i środkami łączności z Warszawy do Wilna. W 2009 została odznaczona Orderem Zasługi RP.

Sakwa Aniela, ur. w 1953 r. w Ciechanowcu.
(Lubin)

W latach 1982–1989, wraz z mężem Stanisławem, działała w ponadzakładowych podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność" tj. Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego przy ZG Rudna, Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „S" Województwa Legnickiego oraz Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej NSZZ „S" Zagłębia Miedziowego. W latach 1982–1989 była członkiem Solidarności Walczącej. W podziemnych strukturach „S" pełniła funkcję łączniczki, a także zajmowała się kolportażem wydawnictw podziemnych. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 375/2017 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Sakwa Stanisław Wawrzyniec, ur. 14 września 1951 r. w Ramułtowicach.
(Lubin)

Ukończył ZSZ nr 1 we Wrocławiu. W latach 1969–1970 był zatrudniony jako tokarz Zjednoczonych Zakładach Aparatury Kontrolno-Pomiarowej Elpo we Wrocławiu. W latach 1970–1972 pracował jako próbkarz we wrocławskich Zakładach Hutniczo-Przetwórczych Metali Nieżelaznych „Hutmen". W latach 1972–1974 odbył zasadniczą służbę wojskową. W latach 1974–1977 był właścicielem gospodarstwa rolnego. W latach 1977–1978 pracował jako tokarz w Zakładach Górniczych Lubin KGHM w Lubinie. W latach 1978–1986 był zatrudniony jako tokarz, górnik, magazynier w ZG Rudna w Polkowicach KGHM Lubin. Podczas strajku w sierpniu 1980 r. był członkiem straży strajkowej w ZG Rudna. We wrześniu 1980 r. wstąpił do Solidarności. Przewodniczył Komisji Oddziałowej T-8, wchodził w skład Komisji Wydziałowej w ZG Rudna. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. należał do Zakładowego KS w ZG Rudna. Od 15 do 17 grudnia 1981 r. był członkiem MKS tamże. Do czerwca 1982 r. współpracował z MKS w ZG Rudna oraz pełnił funkcję przedstawiciela Lubina w MKS w Legnicy. Od stycznia 1982 r. do 1983 współzakładał i był członkiem Podziemnej KZ „S" w ZG Rudna. 3 maja 1982 r. został zatrzymany, a 5 maja internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Głogowie i w Grodkowie. Zwolniono go 16 października 1982 r. Po wyjściu na wolność organizował wydawanie czasopism podziemnych, w tym m.in.: „Biuletynu Informacyjnego Stanu Wojny", „Zagłębia Miedziowego", „Żądła Robola". Organizował też kolportaż takich tytułów jak: „Zagłębie Miedziowe", „Solidarność Walcząca", „Tygodnik Mazowsze", „KOS", „Wola", „Ogniwo",

„Biuletyn Dolnośląski", „Solidarność Podziemna", „Głośno", „Żądło Robola" na terenie Lubina, Polkowic i Głogowa. Brał udział w akcjach ulotkowych, plakatowych, w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach, zbiórkach na działalność związkową i pomoc dla osób represjonowanych i ich rodzin. Od października 1982 r. do maja 1983 r. był członkiem koordynatorem działań MKK „S" Województwa Legnickiego. Do 1989 r. pełnił funkcję łącznika podziemnych międzyzakładowych struktur „S" z Lubina i Głogowa (MKK „S" Województwa Legnickiego, MKK „S" Ziemi Głogowskiej, MKW „S" Zagłębia Miedziowego) z RKS „S" Dolny Śląsk, „Solidarnością Walczącą" i NZS we Wrocławiu. 28 kwietnia 1983 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Lubinie, Legnicy i Wrocławiu. 25 lipca 1983 został zwolniony na mocy amnestii. 1 sierpnia 1983 r. śledztwo wobec niego umorzono. W latach 1981 – 1985 należał do KPN. W latach 1984 – 1989 był członkiem, a w 1987 r. przewodniczącym Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej „S" Zagłębia Miedziowego. 3 grudnia 1984 r. został zatrzymany. Skonfiskowano mu wówczas samochód. 5 grudnia ponownie go aresztowano i przetrzymywano w Areszcie Śledczym w Głogowie, Legnicy i Wrocławiu. 4 marca 1985 r. został zwolniony. 7 marca zwolniono go z pracy. Po odwołaniu się ponownie został przyjęty. 18 marca 1985 r. wyrokiem Sądu Rejonowego w Lubinie został uniewinniony. 23 kwietnia 1985 r. Sąd Wojewódzki w Legnicy dokonał rewizji wyroku SR w Lubinie i 24 czerwca 1985 r. wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Legnicy skazano go na karę 1,5 roku więzienia i przepadek samochodu. Od wiosny 1985 r. pozostawał na zwolnieniu lekarskim, leczył się w klinice we Wrocławiu, co uchroniło go przed osadzeniem w więzieniu. Nie zaprzestał działalności podziemnej. 30 stycznia 1986 r. został osadzony w ZK we Wrocławiu. 7 marca 1986 r. ponownie został zwolniony z pracy. 10 września 1986 r. zwolniono go z więzienia. Od maja 1986 r. do 1988 przebywał na rencie. W latach 1985–1993 należał do Polskiej Partii Niepodległościowej, wchodził w skład Rady Politycznej. Od 1989 pracował na różnych stanowiskach w Zagłębiu Miedziowym. W 2007 został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Salczyński Feliks, ur. 25 września 1945 r. w Buren.
(Nowa Sól)

Był członkiem Solidarności Walczącej. W związku z działalnością w tej organizacji był rozpracowywany przez Służbę Bezpieczeństwa.

W ramach swej aktywności w SW zajmował się kolportażem prasy konspiracyjnej, a także zbiórką pieniędzy na działalność opozycyjną.

Samuel Adam, ur. w 1967 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimem Samson. W 1985 związał się z Międzyszkolnym Komitetem Oporu we Wrocławiu. Początkowo zajmował się kolportażem, następnie pisaniem artykułów do czasopisma „Szkoła Podziemna". Od 1986 był współtwórcą i redaktorem miesięcznika literacko-historycznego „Wieszcz" wydawanego przez MKO. Przez Wojciecha Stando nawiązał również kontakt z Solidarnością Walczącą. Od wiosny 1986 r. był zaangażowany w tworzenie Grup Wykonawczych MKO, brał czynny udział w ich działalności, w tym np. w akcjach ulotkowych, w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach, w przygotowaniach do czynnego oporu. W sierpniu 1986 r. został zatrzymany przez MO w trakcie malowania haseł na murach i w konsekwencji ukarany przez kolegium. Brał udział w obozach szkoleniowych MKO. W latach 1987–1992 studiował na Uniwersytecie Wrocławskim angażując się w działalność niezależną na tej uczelni. Początkowo w nieformalnej grupie samorządowej „12", w ramach której uczestniczył czynnie w strajku na Uniwersytecie Wrocławskim w maju 1988 r., a następnie w Stowarzyszeniu Bratniej Pomocy Studentów Uniwersytetu Wrocławskiego, którego był jednym z założycieli, a potem pełnił funkcję wiceprezesa i prezesa. W trakcie studiów pracował w Zarządzie Regionu NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk, w dziale informacji. Po ukończeniu studiów był zatrudniony w firmach prywatnych, a następnie prowadził działalność gospodarczą. W 2010 otrzymał Medal Pro Memoria.

Sarapuk Barbara, ur. 19 października 1940 r. w Rudzie Malenieckiej, zm. 29 stycznia 2015 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1968 ukończyła studia na Wydziale Gospodarki Narodowej w Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1958–1963 pracowała jako nauczycielka w Technikum Ekonomicznym w Legnicy. W marcu 1968 r. uczestniczyła w antyreżimowych protestach we Wrocławiu. Od 1970 była zatrudniona jako nauczyciel akademicki. Od 1975 pracowała jako programista komputerowy w WSE/Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. W latach 1977–1980 brała udział w organizowanych przez KSS KOR zbiórkach pieniędzy. Kolportowała także wydawnictwa nie-

zależne, w tym m.in. „Biuletyn Dolnośląski". We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Uczestniczyła w szkoleniu drukarskim zorganizowanym przez MKZ „Solidarność" we Wrocławiu. Od października 1980 r. była zaangażowana w druk i kolportaż pism związkowych. W tym samym okresie rozpoczęła współpracę z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów. W ramach tej współpracy m.in. organizowała łączność między strukturami różnych uczelni przy wykorzystaniu ich bazy telekomunikacyjnej. W lutym 1981 r. uczestniczyła w strajku solidarnościowym NZS na Akademii Ekonomicznej ze studentami Łodzi w sprawie rejestracji NZS. Na przełomie listopada i grudnia 1981 r. brała udział w strajku solidarnościowym NZS na AE ze studentami WSI w Radomiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. brała udział w strajku w Państwowej Fabryce Wagonów Pafawag we Wrocławiu. Została zatrzymana na 48 godzin po pierwszej pacyfikacji zakładu. Współpracowała z podziemną edycją czasopisma „Biuletyn Dolnośląski". Od 17 grudnia 1981 r. do grudnia 1982 r. należała do redakcji podziemnego pisma „Wiadomości Bieżące". W czerwcu 1982 r. wstąpiła do wrocławskiego oddziału Solidarności Walczącej. 7 grudnia 1982 r. została zatrzymana, 11 grudnia aresztowana. Była przetrzymywana w KW MO we Wrocławiu. 18 maja 1983 r. została skazana wyrokiem Sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu na karę 1,5 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. W latach 1983–1987 współpracowała z redakcją podziemnego pisma „Replika", była autorką tekstów. Do 1989 była zaangażowana w druk, organizowała szkolenia drukarskie, kierowała siecią drukarń i kolportażu wydawnictw podziemnych, w tym m.in. tytułów takich jak: „Biuletyn Dolnośląski", „Wiadomości Bieżące", „Solidarność Walcząca", „Replika", „Z Dnia na Dzień", „Galicja", oraz konspiracyjnych książek we Wrocławiu i w miastach Dolnego Śląska. W latach 1982–1989 przeprowadziła około stu szkoleń dla drukarzy. W latach 1983–1984 dokonała z grupą współpracowników wielu udoskonaleń, które wpłynęły na upowszechnienie techniki sitodruku. 17 kwietnia 1988 r. została zatrzymana i poddana rewizji. 19 kwietnia orzeczeniem Kolegium Rejonowego ds. Wykroczeń Dzielnicy Wrocław-Śródmieście w trybie przyspieszonym została skazana na karę grzywny, konfiskatę sprzętu fotograficznego i samochodu Škoda, za przewożenie wydawnictw podziemnych. 28 kwietnia 1988 r. została ponownie zatrzymana po rewizji mieszkania. 30 kwietnia orzeczeniem Kolegium Rejonowego ds. Wykroczeń Wrocław-Stare Miasto została skazana na karę grzywny oraz konfiskatę ramki drukarskiej i radia „Julia" za nielegalny druk i posiadanie urządzenia odbiorczego do nasłuchu. Po 1990 pra-

cowała jako technolog na AE we Wrocławiu. W 1995 przeszła na emeryturę. W 2007 została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 13 września 1982 r. do 16 marca 1988 r. była rozpracowywana przez Wydz. V/V-1 KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Kropla"; od 16 marca 1988 r. do 28 grudnia 1989 r. przez Inspektorat 2 WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Paskuda".

Sarnecki Włodzimierz Jacek, ur. 17 października 1954 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Od 1976 na skradzionej z pracy maszynie do pisania przepisywał biuletyn KSS KOR i „Spotkania". W lutym 1981 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w lutym 1982 r. rozpoczął działalność w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność", w tym m.in. w Międzyzakładowym Komitecie Koordynacyjnym „Wola". Był zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych, w tym „Woli" i „Tygodnika Mazowsze". Wydawnictwa te dostarczał do Zakładów Ursus, Mostostal Warszawa oraz FSO, Huta Warszawa, Chemadex, RUCH, NBP. Zajmował się także obsługą sitodruku, wykonując karty okolicznościowe, ulotki i okładki książek. Współpracował z Międzyzakładowym Robotniczym Komitetem „Solidarność" w zakresie kolportażu nielegalnych pism, takich jak: „CDN – Głos Wolnego Robotnika"," PWA" „Tygodnik Wojenny", „Tygodnik Mazowsze", „Kos", „Niepodległość", również książek sygnowanych przez wydawnictwa Krąg, NOWA, Przedświt, Pokolenie, Wola. Na przełomie lat 1986 i 1987 został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W tym okresie współpracował także z wydawnictwem Prawy Margines i wrocławskimi redakcjami czasopism „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski" i „Solidarność Dolnośląska". Współorganizował manifestacje i demonstracje w Warszawie. Działalność niepodległościową kontynuował do 1989. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2010 Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności oraz odznaką honorową Zasłużony dla Kultury Polskiej. W 2019 otrzymał Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości, w 2020 Medal Pro Patria.

Sauć Stanisław, ur. w 1960 r. w Wałbrzychu.
(Dolny Śląsk)

Od początków Niezależnego Zrzeszenia Studentów był zaangażowany w działalność w jego strukturach. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r., włączył się w działalność podziemnego NZS. Wziął udział w strajku okupacyjnym na Uniwersytecie Wrocławskim, a następnie zajął się kolportażem wydawnictw podziemnych. Kolportował m.in. wydawnictwa konspiracyjne sygnowane przez Solidarność Walczącą. 30 sierpnia 1982 r. po antyreżimowej manifestacji we Wrocławiu został dotkliwie pobity i zatrzymany na 48 godzin. W październiku 1984 r. w związku z transportowaniem i kolportowaniem podziemnej prasy został ponownie zatrzymany na 48 godzin. Kilka miesięcy później, po rewizji przeprowadzonej w jego mieszkaniu, w trakcie której znaleziono wydawnictwa konspiracyjne, został zatrzymany i osadzony w areszcie na 6 miesięcy. 8 marca 1985 r. wyrokiem Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyki został skazany na karę grzywny oraz karę 1 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 4 lata. 9 października 1985 r. Sąd Wojewódzki we Wrocławiu, po złożonej przez prokuratora rewizji, zamienił orzeczony wcześniej wyrok na bezwzględną karę pozbawienia wolności. 16 października 1986 r. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyki darował mu pozostałą do wykonania karę 7 miesięcy pozbawienia wolności. Przez cały okres działalności podziemnej odmawiał współpracy z SB. W 2021 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 448/2021 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Sawicki Zbigniew, ur. 24 maja 1943 r. we Lwowie, zmarł 12 lipca 1998 r. w Gliwicach.
(Katowice)

Technik mechanik. Był zatrudniony w Kombinacie Budownictwa Mieszkaniowego, Przemysłu Węglowego (KBMPW) FAMONT –zakład FADOM(Fabryka Domów) w Gliwicach. W 1980 był członkiem czteroosobowej Komisji Założycielskiej NSZZ „Solidarność" w KBMPW FAMONT. Następnie wszedł w skład Komisji Zakładowej i przewodniczył Komisji Oddziałowej NSZZ „S" Fabryki Domów. Od początku stanu wojennego był członkiem struktury podziemnej Drugi Garnitur Gliwickiej Delegatury RKW NSZZ „Solidarność" Region Śląsko-Dąbrowski. 5 listopada 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Zabrzu – Zaborze. Zwolniono go 9 grudnia 1982 r. Po wyjściu na wolność zaopatrywał podziemne grupy w sprzęt poligraficzny, który był produkowany w tajemnicy przez konspi-

rujących mechaników pracujących w Fabryce Domów. Organizował struktury informacji i kolportażu. Drukował i kolportował gliwicki biuletyn informacyjny „Manifestacje Gliwicka". Ściśle współpracował z Tadeuszem Drzazgowskim, Andrzejem Grabarą i Edwardem Wróblewskim. W 1985 r. wstąpił do gliwickiej grupy Solidarności Walczącej oddziału Katowice. Przed każdą patriotyczną rocznicą był aresztowany przez SB na 48 godzin, w celu uniemożliwienia mu organizacji i uczestnictwa w demonstracjach. Wielokrotnie był aresztowany, obserwowany i podsłuchiwany metodami operacyjnymi.

Był rozpracowywany przez SB Katowice w SOR o kryptonimie „Balon".

Schetyna Grzegorz, ur. 18 lutego 1963 r. w Opolu.
(Dolny Śląsk)

W 1990 ukończył studia na Wydziale Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1981–1983 studiował na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. W październiku 1981 r. rozpoczął działalność w Niezależnym Zrzeszeniu Studentów. Na przełomie listopada i grudnia tego samego roku wziął udział w strajku solidarnościowym ze studentami WSI w Radomiu na Uniwersytecie Wrocławskim. Po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował tajne struktury NZS na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Od lutego 1982 r. był współpracownikiem (przez Dominika Stefanko) konspiracyjnego Zarządu Uczelnianego NZS Uniwersytetu Wrocławskiego, współorganizował drukarnie, współpracował z redakcją, a następnie także pisał (ps. Mateusz Lewita) do podziemnego pisma „Komunikat" NZS Uniwersytetu Wrocławskiego. Od listopada 1982 r. do 1986 był zaprzysiężonym członkiem wrocławskich struktur Solidarności Walczącej. Współpracował z Hanną Łukowską-Karniej, Andrzejem Zarachem i Krzysztofem Błachutem. Organizował kontakty z oddziałami Solidarności Walczącej m.in. w Gdańsku, Katowicach, Poznaniu, Warszawie. W 1983 współorganizował oddział Solidarności Walczącej w Poznaniu. W latach 1984–1985 pełnił funkcję lektora audycji Radia Solidarność Walcząca Oddział Poznań. W 1985 we Wrocławiu organizował druk poznańskiego podziemnego pisma „Czas Kultury". Od 1984 należał do ZU NZS Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1986–1989 był przewodniczącym, w latach 1987–1989 współzałożycielem i redaktorem pisma podziemnego „Akces" NZS Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1987–1989 współpracował (m.in.

z Kaliną Rowińską-Schetyną, Radosławem Sidorowiczem) z podziemną Oficyną Wydawniczą NZS Uniwersytetu Wrocławskiego Universitas. W latach 1982–1989 kolportował i koordynował sieci kolportażu pism podziemnych, w tym m.in. „Z Dnia na Dzień", „Biuletynu Dolnośląskiego", wrocławskiej i poznańskiej „Solidarności Walczącej", „Czasu Kultury", „Tygodnika Mazowsze", „Komunikatu", „Na Indeksie", „CIA", „MIŚ", „Akcesu", „Repliki", „Woli", „PWA. Przegląd Wiadomości Agencyjnych", oraz materiałów poligraficznych m.in. do Krakowa, Opola, Poznania i Warszawy. Był autorem (ps. Robert Synowiecki) w „Biuletynie Dolnośląskim". Organizował druk podziemnych pism, takich jak: „Komunikat", „Akces", „Z Rąk do Rąk", „Biuletyn NSZZ «S» UWr". Od 2 października 1988 r. wchodził w skład Prezydium KKK NZS. W latach 1988–1989 był delegatem na Krajowe Zjazdy NZS. W tym samym okresie współorganizował wiece i strajki NZS we Wrocławiu. W maju 1989 r. był członkiem KS na Uniwersytecie Wrocławskim, przewodniczącym Międzyuczelnianego KS we Wrocławiu oraz członkiem Ogólnopolskiego KS. Był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany i wzywany na rozmowy ostrzegawcze. 16 marca 1989 r. znalazł się w gronie sygnatariuszy wniosku o rejestrację NZS złożonego w Wydziale Społeczno-Administracyjnym Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy. W dniach 3–5 listopada 1989 r. współorganizował Przegląd Niezależnej Kultury Czechosłowackiej we Wrocławiu. Po 1990 polityk, parlamentarzysta. W latach 2007–2009 pełnił funkcję ministra spraw wewnętrznych i administracji oraz wicepremiera w rządzie Donalda Tuska. W latach 2010–2011 był marszałkiem Sejmu RP.

Od 11 października 1988 r. do 22 listopada 1989 r. był rozpracowywany przez Wydz. IIIA WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Klika".

Serwa Ryszard, ur. 14 sierpnia 1952 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

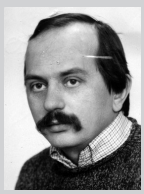

W 1979 ukończył studia na Wydziale Górniczym Politechniki Wrocławskiej. W grudniu 1970 r., jako uczeń IV LO we Wrocławiu, namalował na murze szkoły napis w proteście przeciwko masakrze robotników Wybrzeża. W latach 1979–1987 pracował jako majster, konstruktor i technolog w Fabryce Maszyn Górnictwa Odkrywkowego Famago w Zgorzelcu. Na przełomie sierpnia i września 1980 r. zainicjował akcję wypisywania się ze Związku Zawodowego Górników. Od września 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Był członkiem Komitetu Założycielskiego w Famago,

następnie należał KZ. Jesienią tego samego roku współorganizował branżowe struktury „S" Górników Węgla Brunatnego. W styczniu 1981 r. założył zakładową bibliotekę wydawnictw niezależnych, która działała do 1989 r.. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk. Po wprowadzeniu stanu wojennego, wziął udział w akcji malowania antyreżimowych haseł na murach oraz w akcjach niszczenia obwieszczeń ogłaszających stan wojenny. Organizował msze za Ojczyznę w zgorzeleckich kościołach św. Bonifacego i św. Jana Chrzciciela. Od lutego 1982 r. do grudnia 1987 r. przewodniczył TKZ w Famago. W latach 1982–1987 należał do 3-osobowej Komisji Koordynacyjnej „S" Ziemi Zgorzeleckiej, obejmującej zakłady Zgorzelca, Kopalnię Węgla Brunatnego Turów i Elektrownię Turów w Bogatyni. W latach 1982–1987 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej i liderem zgorzeleckiego oddziału SW. W kwietniu 1982 r. wydał pierwszy numer podziemnego pisma „Jajco" przygotowanego przez Stanisława Marię Mittka. Uczestniczył w szkoleniu z zakresu druku. 31 sierpnia 1982 r. współorganizował patriotyczną demonstrację w Zgorzelcu. W latach 1982–1983, razem z Janem Skowrońskim, organizował i uczestniczył w emisji audycji Radia Solidarność Walcząca w Zgorzelcu. W 1982 został współzałożycielem, a do 1986 był redaktorem naczelnym, autorem (ps. Absolwent) i drukarzem – podziemnego zakładowego pisma SW „Fama". Współpracował z TKZ KWB w Bełchatowie oraz niektórymi TKZ zakładów w Bolesławcu i Pieńsku. Kolportował wydawnictwa SW w języku czeskim na przygraniczne obszary NRD i Czechosłowacji. Od grudnia 1981 r. do grudnia 1987 r. był zaangażowany w kolportaż prasy podziemnej RKS „S" Dolny Śląsk (kontakt m.in. przez Sławomira Borysionka, Małgorzatę i Arkadiusza Dobrowolskich, Małgorzatę Ostaszkiewicz) i SW (kontakt przez S.M. Mittka i Jerzego Pietraszkę), w tym m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarności Walczącej", „Repliki", „Famy", „Zgorzeliny", „Tygodnika Mazowsze", „Biuletynu Dolnośląskiego". Sprowadzał materiały poligraficzne oraz książki z Wrocławia i Warszawy. 24 kwietnia 1985 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w areszcie RUSW w Zgorzelcu i Lubaniu. 25 maja został zwolniony. 19 sierpnia 1985 r. wyrokiem Sądu Rejonowego w Zgorzelcu skazano go w trybie nakazowym na karę 2 lat pozbawienia wolności. W wyniku pisanych odwołań od wyroku nie trafił do więzienia. We wrześniu 1986 r. został objęty amnestią. W grudniu 1987 r. wyemigrował do RFN. W latach 1988–1989 w Saarbrücken, wydawał pismo „Solidarność Walcząca" oraz ulotki dla emigracji polskiej, kolportowane w polskich parafiach.

Do 20 listopada 1985 r. był rozpracowywany przez p. III RUSW w Zgorzelcu w ramach SOR o kryptonimie „Maj".

Serwadczak Piotr, ur. 18 czerwca 1969 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1989 r. ukończył Technikum Elektroniczne we wrocławskich Elektronicznych Zakładach Naukowych. W 1998 r. ukończył studia na Wydziale Informatyki i Zarządzania Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1984–1986 uczestniczył w akcjach malowania antyreżimowych napisów na murach, rozwieszał samodzielnie wykonane ulotki oraz plakaty. W latach 1984–1989 kolportował – z ramienia Solidarności Walczącej i Międzyszkolnego Komitetu Oporu we Wrocławiu – podziemne czasopisma, takie jak: „Szkoła", „Wyrostek", „Verbum", „Wieszcz", „Solidarność Walcząca", „Wiadomości Bieżące", „Biuletyn Dolnośląski", „BIS". 5 listopada 1986 r. został skazany przez Sąd Rejonowy Wrocław-Fabryczna na karę 14 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu. 28 października 1986 r. Sąd Wojewódzki we Wrocławiu zmienił wyrok na 10 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu. Od maja 1988 r. do 1989 prowadził z innymi działaczami MKO nasłuch częstotliwości radiowych używanych przez SB i MO. W 1989 wszedł w skład zespołu Jana Krusińskiego, zajmującego się przekazywaniem sprzętu nasłuchowego SW i budową półautomatycznego systemu łączności kodowanej dla Wydziału Wschodniego SW. W dniach 24–31 maja 1989 r. brał udział w strajku studenckiego na Uniwersytecie Wrocławskim.

Shevchenko Oles, ur. 22 lutego 1940 r. na Ukrainie.
(Ukraina)

W latach 60. XX w., jako student, kolportował teksty zakazanych pisarzy i dysydentów (Gruszewski, Sacharow, Amarlik, Czornowił). W latach 70. wraz ze Stepanem Chmarą redagował i drukował nielegalne czasopismo „Ukrainskij Viestnyk". Został niejawnym członkiem Ukraińskiej Helsińskiej Grupy. Przywoził z Moskwy i drukował na Ukrainie dokumenty dotyczące praw człowieka, w związku z czym, od 1976 był pod stałą obserwacją KGB. W marcu 1980 r. został aresztowany i wprost ze szpitalnego łóżka przewieziony do aresztu. Po procesie sądowym skazany za antysowiecką propagandę i agitację na karę łagru. Odbył ją w łagrach permskich i w Kazachstanie. W 1987 wyszedł na wolność na podstawie amnestii ogłoszonej przez Michaiła Gorba-

czowa. Po wyjściu na wolność organizował z dysydentami i byłymi więźniami Ukraiński Związek Helsiński, który był pierwszą organizacją opozycyjną w Ukraińskiej SSR. Był przewodniczącym kijowskiego oddziału tej organizacji. W lutym 1989 r. poprowadził pierwszą dużą demonstrację w Kijowie przeciw kandydowaniu komunistów do Rady Najwyższej Ukraińskiej SSR. Współorganizator Ukraińskiego Ruchu i członek władz. W 1990 został wybrany na deputowanego Rady Najwyższej Ukraińskiej SSR, współtworzył przyjętą uchwałę o suwerenności. 24 sierpnia 1991 r. ,został jednym z sygnatariuszy aktu pełnej niepodległości Ukrainy. Jesienią 1989 r. nawiązał kontakt z Solidarnością Walczącą. Jesienią 1990 r. przystąpił do utworzonej w Warszawie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa '90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSSR oraz z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii, Laosu. Celem organizacji była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSSR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligraficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. W 2009 otrzymał Order Zasługi RP. W 2012 odznaczono go Krzyżem Solidarności Walczącej.

Siciński Andrzej Zbigniew, w 1944 roku w Warszawie.
(Dolny Śląsk)

W marcu 1968 r. uczestniczył w strajkach studenckich na Politechnice Wrocławskiej. Od 1980 brał udział w spotkaniach Klubu Inteligencji Katolickiej, natomiast od września tego samego roku działał w Komisji Oddziałowej NSZZ „Solidarność" na Wydziale Elektroniki Politechniki Wrocławskiej. Po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczył w strajku okupacyjnym na Politechnice Wrocławskiej i prowadził nasłuch radiowy na częstotliwościach wykorzystywanych przez MO i SB. Od października 1982 r. do listopada 1989 r. działał w Uczelnianej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność". Brał udział w drukowaniu i kolportażu podziemnych pism „Serwisu Informacyjnego", „Z Dnia na Dzień", oraz ulotek i książek bezdebitowych. Współpracował z Regionalnym Komitetem Strajkowym NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk, Solidarnością Walczącą oraz Niezależną Agencja Prasową Dementi. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 490/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Sidorowicz Irena, ur. 20 stycznia 1948 r. w Jeleniej Górze.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

Była aktywnie zaangażowana w działalność w strukturach KZ NSZZ „Solidarność" przy Specjalistycznym Zespole Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego udzielała pomocy medycznej osobom represjonowanym. Organizowała także dla ww. osób pomoc materialną. W trakcie swojej działalności kolportowała wydawnictwa podziemne w tym również te, które sygnowane były przez „Solidarność Walczącą".

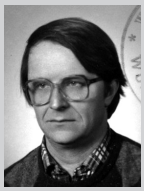

Sidorowicz Władysław, ur. 17 września 1945 r. w Wilnie, zm. 24 lipca 2014 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1971 ukończył studia na Wydziale Lekarskim w Akademii Medycznej w Łodzi. W latach 1956–1957 należał do ZHP. W latach 1964–1965 był członkiem ZSP. W latach 1965–1968 należał do ZMW. W latach 1972–1975 był członkiem SD. W 1965 jako student Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej we Wrocławiu powielał *List otwarty do Partii* Karola Modzelewskiego i Jacka Kuronia. W marcu 1968 r. brał udział w strajkach i manifestacjach studenckich we Wrocławiu, należał do Komitetu Międzyuczelnianego i Komitetu Politycznego. 12 kwietnia 1968 r. został aresztowany i osadzony we wrocławskim Areszcie Śledczym. 18 września 1968 r. został skazany przez Sąd Powiatowy tamże na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu. W latach 1968–1969 pracował w Instytucie Immunologii i Terapii Doświadczalnej we Wrocławiu. W latach 1970–1971 studiował na Akademii Medycznej w Łodzi. W okresie 1971–1972 był stażystą w łódzkim szpitalu im. Ludwika Rydygiera. W latach 1972–1975 był doktorantem Akademii Medycznej we Wrocławiu, został odsunięty od pracy z przyczyn politycznych. W 1976 został kierownikiem w ZOZ dla Wrocławia-Śródmieście. W latach 1977–1979 pracował jako asystent w Specjalistycznym Zespole Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej tamże. W latach 1979–1999 był zatrudniony w ZOZ dla Szkół Wyższych we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". W tym samym czasie objął funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego. Od grudnia tego samego r. należał do KZ. Od listopada był wiceprzewodniczącym, a następnie przewodniczącym, a później wiceprzewodniczącym Regionalnej Sekcji Koordynacyjnej Pracowników Służby Zdrowia oraz członkiem KKK PSZ/Sekcji Krajowej Służby Zdro-

wia. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk. Od lipca wchodził w skład ZR. Na przełomie września i października był delegatem na I KZD. W listopadzie znalazł się w gronie sygnatariuszy deklaracji założycielskiej Klubów Rzeczypospolitej Samorządnej Wolność–Sprawiedliwość–Niepodległość. Po wprowadzeniu stanu wojennego został internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia we Wrocławiu i Grodkowie. 7 kwietnia 1982 r. został zwolniony. W latach 1982–1987 był członkiem Solidarności Walczącej, od listopada 1982 do r. 1985 wchodził w skład Rady Politycznej SW. Od 30 października 1984 r. do 1986 należał do Komitetu Obrony Praw Człowieka we Wrocławiu. W latach 1983–1987 był wielokrotnie zatrzymywany, dwukrotnie poddany rewizjom oraz karany przez kolegia ds. wykroczeń. W latach 80. należał też do podziemnej KKK PSZ. Od stycznia 1987 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego, a od 23 października 1988 r. wiceprzewodniczącego ujawnionej KKK PSZ. Od lutego do kwietnia 1990 r. uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu w podzespole ds. zdrowia. Od kwietnia do czerwca 1989 r. był członkiem KO we Wrocławiu. W 1991 został ministrem zdrowia i opieki społecznej. W 2013 odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 5 marca 1969 r. do 17 grudnia 1974 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO we Wrocławiu/Wydz. III KW MO w Łodzi w ramach SOO/KE o kryptonimie „Medyk". Od 9 grudnia 1982 r. do 16 listopada 1989 r. przez Wydz. III KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach KE o kryptonimie „Brutal".

Siedlecki Bolesław, ur. 2 lutego 1963 r. w m. Czeladź
(Trójmiasto)

We wrześniu 1980 r. rozpoczął działalność w Ruchu Młodej Polski. 29 kwietnia 1982 r. został aresztowany pod zarzutem założenia w Gdańsku podziemnej organizacji Ruch Oporu Młodych. Zwolniono go z aresztu 29 grudnia 1982 r.. W połowie lat 80. XX w. wstąpił do trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej. Kierował grupą o nazwie Organizacja Wojskowa Solidarności Walczącej i uczestniczył w akcji dywersji ideologicznej o nazwie „Żołnierz Solidarny", adresowanej do kadry Ludowego Wojska Polskiego.

Od 14 marca 1986 r. był rozpracowywany przez Inspektorat 2 SB w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica".

Siemaszko Zbigniew, ur. 4 lutego 1942 r. w Wilnie.
(Katowice)

W 1945 wraz z rodzicami zamieszkał w Gliwicach. W latach 1962–1964 odbywał służbę wojskową. Po jej zakończeniu był zatrudniony jako laborant w Instytucie Metalurgii Żelaza w Gliwicach. Pracował tam do 1992. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". W marcu 1981 r. związał się z Delegaturą Zarządu Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność". Podejmował się różnorodnych działań związanych m.in. z plakatowaniem i kolportażem prasy niezależnej. W latach 1981–1992 należał do Konfederacji Polski Niepodległej. W KPN szczególnie angażował się w akcje rozlepiania plakatów, malowania antyreżimowych napisów na murach oraz w dystrybucję nielegalnych wydawnictw bezdebitowych. W 1981 ukończył Liceum Ogólnokształcące dla Pracujących w Gliwicach. Był dwukrotnie internowany. Pierwszy raz od 10 stycznia do 23 lipca 1982 r., drugi raz od 5 listopada do 10 grudnia tego samego roku. Przebywał w Ośrodku Odosobnienia w Zabrzu-Zaborzu, gdzie w czasie pobytu wykonywał patriotyczne i religijne emblematy, znaczki, zdobienia koszul oraz szkice sytuacyjne ośrodka. Po wyjściu z pierwszego internowania był szykanowany i inwigilowany za wywieszenie biało-czerwonej flagi z kirem na balkonie swojego mieszkania 13 sierpnia 1982 r. W latach 1983–1992 aktywnie działał w strukturach Gliwickiej Grupy Solidarności Walczącej. W ramach tej aktywności kolportował wydawnictwa SW. Dzięki zdolnościom artystycznym sporządzał karty okolicznościowe upamiętniające ważne rocznice w historii Polski. Był twórcą licznych ołtarzy patriotycznych prezentowanych w kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Gliwicach. Był współpracownikiem o. Jana Siemińskiego i działał w gliwickim Duszpasterstwie Ludzi Pracy. Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

W latach 1982–1988 był rozpracowywany przez gliwicką Służbę Bezpieczeństwa w ramach Sprawy Operacyjnego Rozpracowania o kryptonimie „Balon" oraz w ramach Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia „Piłsudczyk".

Sikora Andrzej Jan, ur. w 1917 r. w Regulicach, zm. 15 września 1992 r. w Gdowie.
(Kraków)

Ksiądz. Pełnił posługę proboszcza w parafii Gdów koło Wieliczki. W okresie formowania się struktur rolniczej Solidarności często służył wsparciem jej działaczom. Po wprowadzeniu stanu wojennego współ-

organizował akcje składkowe na rzecz osób internowanych, więzionych i ich rodzin. Współdziałał z ks. Adolfem Chojnackim oraz z ks. Kazimierzem Puchałą. Kilkakrotnie przekazywał papier na cele drukarni konspiracyjnych, rozprowadzał prasę podziemną, którą otrzymywał od działających w podziemiu parafian. Współpracował z Solidarnością RI, Solidarnością Walczącą, oraz z OKOR.

Siwakowski Leszek, ur. 30 maja 1969 r. w Warszawie, zm. 26 czerwca 2017 r. tamże.
(Warszawa)

Był zaangażowany w działalność podziemną, kolportaż prasy, uczestniczył w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach oraz akcjach ulotkowych. W trakcie jednej z takich akcji został zatrzymany. Był przetrzymywany w areszcie. Zwolniono go na mocy amnestii w lipcu 1986 r.. Współpracował z Międzyzakładowym Robotniczym Komitetem Solidarności (MRKS), należał do Konfederacji Polski Niepodległej (KPN). Od 1988 był członkiem Grup Wykonawczych Solidarności Walczącej, brał udział w licznych demonstracjach, w tym przeciwko obecności wojsk sowieckich w Polsce. W 2012 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej.

Skibińska Krystyna, ur. w 1939 r. w Wilnie.
(Dolny Śląsk)

Na początku lat 80. XX w. była zatrudniona w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Przemysłu Maszynowego Leśnictwa we Wrocławiu, gdzie od września 1980 r. była członkinią NSZZ „Solidarność". W 1981 została wybrana do Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w okresie od 29 grudnia 1981 r. do listopada 1982 r. była dublerką ps. Ola swego męża Karola Skibińskiego, szefa Oddziału PAX – Batory w Zgrupowaniu Brata (organizatorem był Tadeusz Świerczewski), tj. podziemnej struktury liczącej około 20 wrocławskich zakładów pracy podlegających Regionalnemu Komitetowi Strajkowemu (RKS) NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk. W ramach tej działalności była odpowiedzialna za kolportaż ulotek i prasy podziemnej, w tym m.in. pisma „Z Dnia na Dzień". Pełniła również funkcję łączniczki. Od maja do września 1982 r. uczestniczyła w spotkaniach RKS z udziałem ukrywających się Władysława Frasyniuka i Barbary Labudy. 7 listopada tego samego roku została zatrzymana. 9 listopada internowana i osadzona w areszcie KW MO we Wrocławiu. 7 grudnia 1982 r. internowanie zamieniono na aresztowanie. Osadzono ją wówczas w Areszcie Śledczym przy Zakładzie Karnym we Wrocławiu. W grud-

niu 1982 r. została zwolniona z pracy. 20 kwietnia 1983 r. skazana przez Sąd Rejonowy Wrocław-Krzyki na karę 1,5 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. W latach 1983–1989 współpracowała z Barbarą Sarapuk z Solidarności Walczącej, którą poznała w czasie aresztowania. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 459/2018 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Skibiński Jerzy, ur. 28 sierpnia 1923 r. w Kutnie, zm. w 2013 r. tamże.
(Łódź)

W 1960 ukończył Technikum Ministerstwa Komunikacji im. J. Rabanowskiego w Warszawie. W latach 1946–1981 był pracownikiem PKP w Kutnie, pracując na różnych stanowiskach. We wrześniu 1980 r. był inicjatorem utworzenia NSZZ „Solidarność" na terenie Lokomotywowni w Kutnie. W 1981. współorganizował MKZ „S" Ziemi Kutnowskiej. W tym samym roku przeszedł na emeryturę. W latach 1985–1989 był związany z nieformalną grupą skupioną wokół ks. Mariana Lipskiego, proboszcza Sanktuarium Matki Bożej w Głogowcu. W 1986 został współinicjatorem powołania i skarbnikiem RKW „S" Ziemi Kutnowskiej. Kolportował podziemne wydawnictwa, m.in. „Gazetę Podziemną" czy „Solidarność Walczącą". W 1989 organizował KO w Kutnie, a następnie Obywatelski Ruch Samorządności Terytorialnej. W 2001 został wyróżniony odznaką Zasłużonego Działacza Kultury, w 2014 r odznaczony pośmiertnie Krzyżem Wolności i Solidarności.

W latach 1981–1983 był rozpracowywany przez Wydział IIIA KW MO w Płocku w ramach SO o kryptonimie „Kolejarz".

Skierka Edmund, ur. w 1948 r. w Kiełpinie.
(Trójmiasto)

Ksiądz, pełnił posługę proboszcza w parafii pw. Chrystusa Króla w Gdyni-Małym Kacku od 1981 do 1983. W latach 1981–1989 współpracował ze strukturami Konfederacji Polski Niepodległej, Solidarności Walczącej oraz podziemnymi strukturami NSZZ „Solidarność". Od początku stanu wojennego do 1989 organizował msze w intencji Ojczyzny oraz wykłady dla robotników w pomieszczeniach przykościelnych. Wraz z grupą opozycjonistów z Trójmiasta (T. Zajdel, J. Białostocka, R. Stegart, I. Bieliński) stworzył komitet pomagający osobom represjonowanym. Z jego inicjatywy wykonano i postawiono przy kościele w Gdyni-Małym Kacku krzyż upamiętniający ofiary Grudnia '70. Od 1985 prowadził Duszpasterstwo Ludzi Pracy dla zakładów w Gdyni i okolicach. W 1986 i 1988 był przesłuchiwa-

ny przez Służbę Bezpieczeństwa. Wielokrotnie otrzymywał anonimowe listy z pogróżkami. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 515/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Skowroński Adam, ur. 2 grudnia 1931 r. w Kołomyi, zm. 26 lipca 2017 r.
(Dolny Śląsk)

W styczniu 1978 r. zaangażował się w działalność struktur Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, tworzonych we Wrocławiu przez Adama Pleśniara, zajmując się kolportażem literatury i prasy drugiego obiegu. W sierpniu 1980 r. współorganizował strajk w Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym we Wrocławiu, a we wrześniu tego samego roku został członkiem kierownictwa MKS NSZZ „Solidarność". 1 września 1980 r. wszedł w skład Komitetu Założycielskiego Solidarności w Kombinacie Geologicznym we Wrocławiu. W lutym 1981 r. został wiceprzewodniczącym Krajowej Komisji Interwencyjnej przy NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego zwolniony z pracy. Ukrywał się, kontynuując działalność konspiracyjną. 30 marca 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 12 lipca 1983 r. ze względu na ciężki stan zdrowia został przeniesiony do szpitala w Nysie. Po opuszczeniu szpitala przeniesiono go do Ośrodka Odosobnienia w Grodkowie, gdzie przebywał do 31 sierpnia 1982 r.. 7 września 1982 r. uczestniczył w manifestacji po pogrzebie tragicznie zmarłego Kazimierza Michalczyka i został wówczas aresztowany. Z powodu pogorszenia stanu zdrowia wskutek intensywnych przesłuchań następnego dnia został zwolniony. W latach 1982–1983 działał w strukturach Solidarność Walczącej. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 356/2015 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Skrupski Jan, ur. 11 listopada 1952 r. w Bierzwniku.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

Od lutego 1982 r. zbierał fundusze dla osób internowanych. Kolportował wydawnictwa podziemnej Solidarności i Solidarności Walczącej. W 1986 współorganizował strajk w Kopalni Węgla Kamiennego „Victoria". Był przesłuchiwany przez SB. Zbierał środki pieniężne na węgiel dla matki ks. Jerzego Popiełuszki oraz dla strajkującej Nowej Huty. Brał udział w sprowadzeniu sprzętu poligraficznego z Nowej Huty do Wałbrzycha. W 1988 współorganizował strajk w KWK „Victoria". Był członkiem Solidarności Walczącej i przewodził jej grupie zakładowej w KWK „Victoria".

Razem z Krzysztofem Miedziakiem i Januszem Szeszko należał do Rady wałbrzyskiego oddziału SW. Również w 1988 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego NSZZ „S" w KWK „VICTORIA". Redagował biuletyn KWK „VICTORIA"

Skrzypiński Jerzy, ur. 26 maja 1941 r. w Sieradzu, zm. w listopadzie 2018 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Był zaangażowany w działalność NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuował działalność związkową w konspiracji, w tym również w strukturach Solidarności Walczącej. W ramach działalności w SW kolportował wydawnictwa podziemne przez nią sygnowane, a także zajmował się redakcją i drukiem czasopisma „Wiadomości Bieżące". W grudniu 1982 r., wobec odmowy zaprzestania tej działalności, zostało wobec niego wszczęte postępowanie sądowe. Było ono prowadzone do 27 marca 1983 r. i zakończyło się wyrokiem skazującym na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z zawieszeniem na okres 3 lat. Był jeszcze kilkukrotnie aresztowany i inwigilowany. Miał status pokrzywdzonego. Został odznaczony Medalem 25. Rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych.

Skwarek Waldemar, ur. w 1958 r. w Pile.
(Poznań)

W 1984 przyłączył się do pilskich struktur Solidarności Walczącej. W ramach tej działalności podlegał członkowi Rady Wykonawczej Solidarności Walczącej w Pile Mieczysławowi Derezińskiemu. Wraz z żoną Zofią uruchomił w Motylewie tajną drukarnię. Przeszedł kurs druku techniką sitodruku w Łodzi. Drukował głównie ulotki. Materiały otrzymywał od Leszka Gumowskiego oraz Mieczysława Derezińskiego i tym samym osobom przekazywał przedruki. W podziemiu działał do rozwiązania struktur Solidarności Walczącej w Pile, tj. do 1986. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 453/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Skwarek Zofia Marianna, ur. w 1961 r. w Ujściu.
(Poznań)

W 1984 przyłączyła się do podziemnych struktur pilskiego oddziału Solidarności Walczącej. W strukturach organizacji podlegała członkowi Rady Wykonawczej Solidarności Walczącej w Pile Mieczysławowi Derezińskiemu. Wraz z mężem Waldemarem uruchomili w Motylewie tajną dru-

karnię. Drukowała głównie ulotki. Materiały otrzymywała od Leszka Gumowskiego oraz Mieczysława Derezińskiego i tym samym osobom przekazywała przedruki. Działała w konspiracji do czasu rozwiązania struktur SW w Pile, czyli do 1986. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 453/2017 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Słowiński Romuald, ur. 30 września 1944 r. w Graz (Austria).
(Jawor, Legnica)

W kwietniu 1977 r. rozpoczął pracę w Okręgowym Zakładzie Transportu i Maszyn Drogowych w Jaworze na stanowisku kierownika Pracowni Projektowo-Technologicznej. We wrześniu 1980 r. włączył się w tworzenie związku NSZZ „Solidarność" w miejscu pracy. Po wprowadzeniu stanu wojennego zakład został zmilitaryzowany. Priorytetem w trakcie ostrej zimy było utrzymanie przejezdnych dróg. W wyniku zatargów z dyrekcją w kwestii oceny stanu wojennego odszedł z pracy. W lutym 1984 r. został zatrudniony w Energomontażu-Zachód Oddział nr 3 Legnica, jako zastępca kierownika produkcji. Korzystając z delegacji służbowych do dyrekcji we Wrocławiu, kolportował podziemną prasę. Współpracował także z działaczami Solidarności Walczącej i kolportował prasę sygnowaną przez SW.

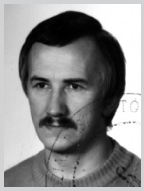

Sobieszek Lech, ur. 23 października 1945 r. w Wałbrzychu.
(Trójmiasto)

W 1962 ukończył ZSZ Mechanizacji Rolnictwa w Ziębicach. W latach 1962–1964 odbył zasadniczą służbę wojskową. W latach 1964–1967 pracował we Wrocławskiej Fabryce Urządzeń Mechanicznych. W latach 1967–1970 był zatrudniony w Zakładach Azotowych w Puławach, w latach 1970–1982 w Przedsiębiorstwie Przemysłowo-Handlowym Siarkopol w Gdańsku. W latach 1971–1974 należał do Rady Robotniczej. W sierpniu 1980 r. brał udział w strajku w PP-H Siarkopol, pełnił funkcję wiceprzewodniczącego KS, był delegatem do MKS w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, należał do Prezydium MKS, uczestniczył także w formułowaniu postulatów strajkowych i w rozmowach z komisją rządową. Był sygnatariuszem Porozumień Sierpniowych. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", wchodził w skład KZ w Siarkopolu. Należał do Prezydium MKZ Gdańsk, gdzie był odpowiedzialny m.in. za kontakty z zakładami, sprawy interwencyjne i działalność cenzury. Pełnił funkcję p.o. sekretarza Tymczasowej Komisji Rewizyjnej. W czerwcu 1981 r. był członkiem delegacji „S" na Tydzień

Solidarności z Polską we Francji. W lipcu tego samego roku był delegatem na I WZD Regionu Gdańskiego. Należał do ZR. Na przełomie września i października 1981 r. delegat na I KZD. Po wprowadzeniu stanu wojennego pozostawał w ukryciu. W lutym 1982 r. został zwolniony z pracy. W latach 1982–1985 współpracował ze strukturami podziemnymi „S". Wykonywał nadajniki UKF do emitowania audycji Radia S. W 1984 ujawnił się. Od 1985 był zatrudniony w Okręgowym Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji w Gdańsku. 17 października 1985 r. został aresztowany i osadzony w areszcie WUSW w Gdańsku. 11 kwietnia 1986 r. skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Gdańsku na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności. Zwolniono go 16 kwietnia 1986 r.. W 1987 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych. W 2000 został Honorowym Obywatelem Gdańska, w 2006 odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 11 września 1981 r. do 5 października 1988 r. był rozpracowywany przez Wydział IIIA KW MO/Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Orzeł"/„Kibic".

Sobolewski Piotr, ur. w 1962 roku w Sulęcinie.
(Warszawa)

Działał w Grupie Specjalnej „Armenia" w ekipie Jacka Juzwy „Grzegorza". W 1983 został szefem Sekcji Praskiej. W latach 1983–1988 brał udział w akcjach ulotkowych, plakatowych i transparentowych. Uczestniczył również w manifestacjach ulicznych oraz propagandowych akcjach kompromitowania ówczesnych władz. Współpracował z Radiem Solidarność. Należał do warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej utworzonej w 1988 przez działaczy wywodzących się z „Armenii", zakonspirowanego zaplecza techniczno-organizacyjnego Regionalnego Komitetu Wykonawczego NSZZ „Solidarność" Mazowsze. W ramach działalności w SW zajmował się kolportażem, akcjami ulotkowymi i malowaniem antyreżimowych napisów na murach. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 172/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Sobolewski Zygmunt, ur. 28 października 1933 r. w Wysuszce (obecnie Ukraina).
(Dolny Śląsk)

W sierpniu 1980 r. współorganizował strajk PKP we Wrocławiu. Od września tego samego roku organizował i przewodniczył Komitetowi Założycielskiemu „Solidarność" PKP Wrocław. Był współorganizatorem, a od 24 września 1980 r. członkiem Prezydium Wrocławskiej Okręgowej Ko-

misji Porozumiewawczej Kolejarzy. 5 października wszedł w skład Międzyokręgowej Komisji Porozumiewawczej Kolejarzy. W dniach 21–27 października współorganizował i uczestniczył w głodówce kolejarzy w Lokomotywowni Wrocław Główny. W latach 1980–1981 został koordynatorem kolportażu na terenie PKP pism Solidarności, w tym m.in. tytułów takich jak: „Semafor", „Biuletyn Dolnośląski", „Solidarność Dolnośląska", „Tygodnik Mazowsze". W dniu wprowadzenia stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia we Wrocławiu. 24 grudnia 1981 r. został zwolniony. 28 sierpnia 1982 r. ponownie internowany w Ośrodku Odosobnienia w Strzelinie, zwolniono go 5 września. W latach 1982–1989 wszedł w skład Tajnej Komisji Zakładowej „S" w PKP Wrocław OZ Ruchu i Łączności, TKZ Solidarność Kolejarzy oraz Tajnej Krajowej Sekcji Kolejarzy „S" we Wrocławiu. Brał udział w zbiórce składek na działalność związkową i pomoc dla osób represjonowanych. W latach 1982–1989 był współzałożycielem, autorem, redaktorem i organizatorem druku pisma podziemnego „Wolna Droga", a także autorem w „Z Dnia na Dzień". Kontynuował też koordynowanie sieci kolportażu pism podziemnych w PKP, m.in.: „Wolnej Drogi", „Woli", „Myśli Nieinternowanych", „Z Dnia na Dzień", „KOS", „Solidarności Walczącej", „Repliki", „Krzyża Nowohuckiego", „Biuletynu Dolnośląskiego", „Solidarności Dolnośląskiej", „Obecności", „Tygodnika Mazowsze". W 2014 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 425/2014 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

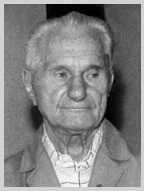

Sokołowski Jan Maksymilian, ur. 12 października 1895 r. w Warszawie, zm. 13 listopada 1986 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

Pułkownik dyplomowany Wojska Polskiego. Przed wybuchem II wojny światowej był związany m.in. z Polską Organizacją Wojskową i I Brygadą Legionów Polskich. Został odznaczony Orderem Virtuti Militari. W pierwszej połowie lat 20. XX w. ukończył studia w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. W styczniu 1939 r. przeszedł w stan spoczynku i rozpoczął pracę w Polskim Radiu. Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939, był żołnierzem ZWZ i AK. W sierpniu 1945 r. został aresztowany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa w Krakowie. Dzięki fałszywym dokumentom pozostał nierozpoznany. Jako szeregowego członka podziemia skazano go na 6 lat więzienia. W październiku 1946 r. został zwolniony z więzienia na mocy amnestii. Po wyjściu na wolność zamieszkał we Wrocławiu pod nazwiskiem Ludwik Żelichowski. Ujawnił się w 1947, następnie do

1956 inwigilowany przez UBP. W 1985 przyłączył się do Solidarności Walczącej, w której działał do śmierci. Udostępniał swoje mieszkanie dla konspiracyjnych celów Kornelowi Morawieckiemu, a następnie na tzw. punkt kolportażowy. Jest autorem wydanej przez Solidarność Walczącą książki Tak było – zapiski z lat okupacji.

Sokołowski Mariusz, ur. w 1971 r. w Brzegu.
(Brzeg, Opole)

Mając 17 lat, na przełomie 1988 i 1989 r., włączył się w działalność Solidarności Walczącej. Wydawał podziemne pismo „Czerwony Sztandar". Uczestniczył w antyreżimowych demonstracjach i w kolportażu. Był jednym z organizatorów protestu w Brzegu i Wrocławiu dotyczącego wyjścia wojsk radzieckich z Polski. Uczestniczył w akcjach ulotkowych skierowanych do żołnierzy radzieckich oraz w akcjach blokad przed ich koszarami. W 1990 został najmłodszym radnym w Polsce (Brzeg Opolski). Po osiągnięciu pełnoletniości został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Działał pod pseudonim Duch. Został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Sokólski Zygmunt, ur. 28 maja 1946 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Był współorganizatorem i wiceprzewodniczącym NSZZ Solidarność" w przedsiębiorstwie Budowlano-Remontowym „Budrem" w Warszawie. W stanie wojennym należał do Porozumienia C.D.N. Od kwietnia 1982 r. wchodził w skład MRKS. W porozumieniu z B. Gołębiowskim, wraz z L. Maciejewskim współtworzył strukturę piątkową zakładów pracy i instytucji w pionie P.Z.O. Organizował szeroko rozwiniętą sieć kolportażu prasy podziemnej, książek, ulotek, znaczków, kaset magnetofonowych itp. Współpracował z wrocławskim oddziałem Solidarności Walczącej i otrzymywał stamtąd czasopisma „Biuletyn Dolnośląski" i „Solidarność Walcząca", a także książki i znaczki SW. Współorganizował sieć kontaktów i wymiany prasy z Krakowem, Nową Hutą i Poznaniem. W 1982 za swą działalność podziemną został zwolniony z pracy. Kilkakrotnie był zatrzymany i śledzony przez SB. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności, Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości, Odznaką Działacza Opozycji Antykomunistycznej.

Sołtysiak Jerzy, ur. w 1949 r. w Kościelnej Wsi.
(Szczecin)

Był wieloletnim pracownikiem Stoczni Szczecińskiej. Aktywnie uczestniczył w wydarzeniach Grudnia ’70, Stycznia ’71, Czerwca ’76 oraz Sierpnia ’80 w Szczecinie. 17 grudnia 1970 r., wraz z grupą pracowników wydziału W-2, wziął udział w starciach z milicją na ulicach Szczecina oraz pod budynkiem Komitetu Wojewódzkiego PZPR i KWMO. Od 18 grudnia 1970 r. uczestniczył w strajku okupacyjnym na terenie Stoczni Szczecińskiej, natomiast w styczniu 1971 r. na wydziale W-2 kierował strajkiem okupacyjnym. W czerwcu 1976 r., podczas wydarzeń w Radomiu i Ursusie, zorganizował na wydziale protest, który został stłumiony przez SB. W sierpniu 1980 r. zorganizował przestój w pracy na wydziale W-5 oraz został wybrany delegatem trójki reprezentującej wydział na zebraniu organizacyjnym strajkujących stoczniowców. W czasie strajku w sierpniu 1980 r. oraz w pierwszych dniach stanu wojennego był zaangażowany w pracę służb porządkowych, których zadaniem była ochrona pracowników i mienia stoczniowego. Na swoim wydziale tworzył podziemne struktury NSZZ „Solidarność”. W latach 1982–1989 aktywnie działał w podziemnej Solidarności. Współorganizował Tajną Komisję Zakładową NSZZ „Solidarność” Stoczni Szczecińskiej. Brał udział w konspiracyjnych spotkaniach Duszpasterstwa Ludzi Pracy Jezuitów w kościele pw. św. Andrzeja Boboli. Poprzez zbiórkę pieniędzy organizował pomoc dla pracowników zwalnianych z pracy, osób internowanych i osadzonych w więzieniach oraz ich rodzin. Kolportował wydawnictwa, ulotki i pisma, takie jak: „Obraz”, „Jedność”, „Grot”, „Solidarność Walcząca” i inne. Udostępniał swoje mieszkanie celem organizowania w nich spotkań opozycjonistów struktur podziemnej Solidarności. Był wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany przez Służbę Bezpieczeństwa, a w jego domu przeprowadzano rewizje. Po legalizacji NSZZ „Solidarność” w 1989 został jego przewodniczącym na wydziale W-5. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 303/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Soselia Guram, ur. 20 lipca 1935 r. w Tbilisi.
(Gruzja)

W 1956 uczestniczył w burzliwych wydarzeniach w Tbilisi, kiedy to mieszkańcy stolicy na trzy dni znieśli władzę sowiecką w ramach masowego buntu obywatelskiego. 14 kwietnia 1978 r. uczestniczył w masowym

marszu protestu przeciwko próbie narzucenia przez Kreml języka rosyjskiego jako języka urzędowego na terytorium Gruzji, tym samym pozbawiając tego statusu języka gruzińskiego. W kwietniu 1989 r. brał udział w protestach w Tbilisi, które zakończyły się masakrą. Po uzyskaniu przez Gruzję niepodległości uczestniczył w utworzeniu społecznej organizacji Memoriał, zajmującej się obroną praw osób represjonowanych z powodów politycznych oraz historią komunistycznego terroru, poczynając od 1917. Brał udział w pracach nad ustawą o rehabilitacji represjonowanych. Współpracował z Solidarnością Walczącą.

Spodzieja Bogusław, ur. 18 kwietnia 1960 r. w Ganie.
(Trójmiasto)

W sierpniu 1980 r. był inicjatorem strajku okupacyjnego w Zakładach Sprzętu Motoryzacyjnego POLMO w Praszce. W 1985 rozpoczął kolportować wydawnictwa podziemne. W maju 1988 r. wszedł w skład Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w Stoczni Gdańskiej. W sierpniu 1988 r. uczestniczył tam w strajku. W tym samym roku wstąpił do struktur Solidarności Walczącej i stał się jej zaprzysiężonym członkiem. Przewodniczył grupie SW w Stoczni Gdańskiej. Pełnił funkcje redaktora oraz drukował podziemne czasopismo „Głos Trzeciej Bramy", wydawane w Stoczni. Współpracował z pismem „Poza Układem". W 1989 z grupą osób związanych z Andrzejem Gwiazdą reaktywował Wolne Związki Zawodowe. W tym samym roku. został jawnym przedstawicielem SW Trójmiasto.

Sroka Roman, ur. 10 marca 1961 r. w Leżajsku.
(Rzeszów)

W 1981 został zatrudniony w „S" RI w Leżajsku. W latach 198–1988 kolportował wydawnictwa podziemne. 3 maja 1983 r. został zatrzymany po manifestacji patriotycznej w Rzeszowie i skazany przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny. Był inicjatorem działań opozycyjnych na terenie Ziemi Leżajskiej, głównie w ramach „S" RI. Był także pomysłodawcą, współwydawcą, redaktorem i drukarzem pisma TKW w Leżajsku „Żądło". W 1984 r. rozpoczął współpracę z rzeszowskim oddziałem Solidarności Walczącej. Wielokrotnie był zatrzymywany, przesłuchiwany i przeszukiwany. Od marca 1984 r. współorganizował struktury TKW w Leżajsku. W lutym 1985 r. po obchodach czwartej rocznicy Porozumień Rzeszowsko-Ustrzyckich został zatrzymany i po kilkugodzinnym przesłuchaniu zwolniony. Wkrótce potem kilkakrotnie przeprowadzano z nim tzw. roz-

mowy ostrzegawcze. 28 marca 1985 r. został aresztowany za druk materiałów wzywających do udziału w strajku ogłoszonym przez TKK na dzień 28 lutego 1985 r. oraz za ich kolportaż na terenie Biedaczowa, Woli Żarczyckiej, Brzózy Królewskiej, Brzózy Stadnickiej oraz Brzyskiej Woli. Był sądzony wraz z Andrzejem Filipczykiem i Jerzym Kajakiem. 17 maja 1985 r. został skazany na karę 1 roku pozbawienia wolności. Do stycznia 1986 r. był więziony w Zakładach Karnych w Załężu k. Rzeszowa, Łęczycy i Barczewie. W latach 1986–1988 kolportował prasę podziemną otrzymywaną z Rzeszowa, w tym m.in. „Solidarność Trwa", „Galicję", „Solidarność Walczącą", „Z Dnia na Dzień", „Hutnika", „Tygodnik Mazowsze". W 2009 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Srokowska-Ganaciu Maria, ur. 14 lutego 1950 r. w Zgorzelcu.
(Dolny Śląsk)

W 1976 ukończyła studia na Uniwersytecie Wrocławskim. Była zatrudniona kolejno: w Muzeum Narodowym we Wrocławiu, w Państwowym Przedsiębiorstwie Pracowni Konserwacji Zabytków. W 1981 wstąpiła do NSZZ „Solidarność" w swoim zakładzie pracy. W stanie wojennym przygotowywała antykomunistyczne ulotki, roznosiła je i agitowała do antyreżimowych demonstracji. Sama również brała w nich udział. W 1982, wraz mężem Stanisławem Srokowskim, rozpoczęła działalność w Solidarności Walczącej. Ich mieszkanie stało się punktem kolportażowym podziemnej prasy. Gościła w nim wielu działaczy SW, pomagała im, wspierała. Do 1989 zajmowała się kolportażem konspiracyjnych gazet i książek bezdebitowych. W drugiej połowie lat 80. Kornel Morawiecki wielokrotnie ukrywał się w tym mieszkaniu. Również ówczesny dom letniskowy Srokowskich w Potaszni, koło Milicza, stał się konspiracyjnym puntem kolportażowym, w którym zostało założone jedno z pierwszych archiwów SW.

Srokowski Stanisław, ur. 29 czerwca 1936 r. w Hnilczu.
(Dolny Śląsk)

W 1960 ukończył studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. W marcu 1968 r., jako nauczyciel Technikum Elektroenergetycznego w Legnicy, brał udział wraz ze swoimi uczniami w ulicznych demonstracjach przeciwko cenzurze i zablokowaniu Dziadów Adama Mickiewicza. Był prześladowany przez SB, wzywany na rozmowy ostrzegawcze, przesłuchiwany. Zmuszony został do opuszczenia szkoły i miasta. Przez 1,5 roku pracował w Klubie Seniora we Wrocławiu. W 1970 podjął się zajęć korekto-

ra, a potem redaktora w tygodniku „Wiadomości". W 1981 założył w redakcji koło pracowniczej Solidarności. Został także współorganizatorem Związków Twórczych i Stowarzyszeń Naukowych we Wrocławiu i przewodniczącym klubu „Odrodzenie". W stanie wojennym, kiedy represjonowano dziennikarzy działających na rzecz Solidarności, zwolniono go z przyczyn politycznych z pracy, a jego tygodnik zlikwidowano. Niemal po dwóch latach bezrobocia został przyjęty do gazetki zakładowej w Zagłębiu Miedziowym, w Lubinie. Doradzał podziemnemu Niezależnemu Samorządnemu Związkowi Zawodowemu „Solidarność" Rolników Indywidualnych we Wrocławiu. Od 1982, wraz z żoną Marią, działał w Solidarności Walczącej. W jego wrocławskim mieszkaniu został zainstalowany punkt kolportażowy prasy konspiracyjnej. Ukrywał się w nim Kornel Morawiecki, a także spotykali się działacze antykomunistycznego podziemia ze Wschodu. Stanisław Srokowski wraz z Kornelem Morawieckim założył jedno z pierwszych archiwów Solidarności Walczącej w swoim letniskowym domu w Potaszni, k. Milicza. Z tego miejsca kolportował konspiracyjną prasę po okolicznych miejscowościach. Jest autorem wielu powieści i opowiadań o tematyce kresowej i tomików poetyckich. Na podstawie jego książki i doświadczeń życiowych Wojciech Smarzowski nakręcił film Wołyń. W 2010 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej.

Stachniuk Marian, ur. 8 września 1955 r. w Krakowie.
(Kraków)

Inżynier Metalurg. Ukończył studia w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W 1980 zaangażował się w działalność opozycyjną. Był wydawcą, redaktorem i drukarzem. Współzakładał i szefował ugrupowaniu konspiracyjnemu pod nazwą Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży". Była to kadrowa i wąska grupa kilkudziesięciu osób wydających i drukujących 13 tytułów pism podziemnych w 7 miastach Polski. PP „SZ" było bazą poligraficzną (druk podstawowy, dodruk, druk w sytuacjach awaryjnych i doraźnych) dla 29 redakcji pism podziemia w różnych regionach Polski. Oprócz podziemnych gazet PP "SZ" drukowała książki, kalendarze, plakaty i ulotki. Marian Stachniuk koordynował pomoc dla osób poszukiwanych listami gończymi oraz dla ich rodzin. Nadrzędnym zadaniem PP "SZ" było przede wszystkim wspieranie podziemnych struktur zdelegalizowanego NSZZ „Solidarność" poprzez propagowanie idei niepodległościowych w myśl hasła „aby nie zatracać się w biernym oporze, lecz wspomagać go czynem". Po wprowadzeniu stanu wojennego został zwolniony

z pracy. Był twórcą i wydawcą biuletynu „Solidarność Zwycięży" wydawanego od maja 1982 r. do stycznia 1990 r. Podjął ścisłą współpracę z podziemnymi strukturami zdelegalizowanego NSZZ „Solidarność" Regionu Małopolska: RKS oraz Tajną Komisją Robotniczą Hutników w Nowej Hucie. Ściśle współpracował również z Liberalno-Demokratyczną Partią „Niepodległość", Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników oraz z wrocławską Solidarnością Walczącą. W maju 1985 r. razem z Piotrem Hlebowiczem zostali zaprzysiężeni na członków Solidarności Walczącej, co doprowadziło do powstania krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Marian Stachniuk został pierwszym liderem tej grupy. Funkcję tę pełnił do momentu aresztowania w lipcu 1986 r. za tzw. Sprawę Terrorystów Krakowskich (przygotowanie wyrzutni prochowych do wystrzelenia 1 maja 1986 r. na Rynku Głównym w Krakowie ulotek i gazów łzawiących). Został zwolniony z aresztu na podstawie amnestii jesienią 1987 r. Po wyjściu z aresztu nie mógł znaleźć zatrudnienia, więc po pewnym czasie musiał podjąć pracę poza granicami Polski. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności oraz Krzyżem Solidarności Walczącej.

Stando Wojciech, ur. 23 kwietnia 1967 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Uczył się w V i IX LO we Wrocławiu. W 1986 rozpoczął studia na Wydziale Historii Uniwersytetu Wrocławskiego. Od listopada do grudnia 1981 r. kolportował czasopismo uczniowskie „Ukosem". W 1982 przyłączył się do Młodzieżowego Ruchu Oporu. W 1983 rozpoczął współpracę z Solidarnością Walczącą oraz RKS Dolny Śląsk. W ramach tej współpracy zajmował się kolportażem prasy konspiracyjnej. Od 1984 należał również do Grupy Baszta. Brał udział w większości demonstracji organizowanych przez RKS i Solidarność Walczącą. Od 1986 był członkiem Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Wrocławskiego. W ramach struktur SW zajmował się także drukiem. W 1987 został współorganizatorem Inicjatywy Walki Czynnej, wraz z Arkadiuszem Urbanem, Mariuszem Grabowskim i Jarosławem Wardęgą. Był autorem ulotki IWC w języku rosyjskim skierowanej do żołnierzy Armii Czerwonej, wrzucanej za mury koszar m.in. podczas demonstracji we Wrocławiu i w Brzegu. Redagował pismo IWC „Wolny Strzelec". Od 1988 wchodził w skład zespołu redakcyjnego, a w 1990 został ostatnim redaktorem naczelnym pisma SW „Solidarność Dolnośląska". Od 1988 był zaangażowany w aktywność mającą na celu destabilizację

ZSRR. Wraz z Mikołajem Iwanowem oraz Romanem Zaleskim współorganizował dolnośląski ośrodek Wydziału Wschodniego Solidarności Walczącej. W 1989, wykorzystując kontakty rodzinne, jako pierwszy Polak nawiązał kontakt z gruzińskim ruchem niepodległościowym. Wspólnie z Romanem Zaleskim był pomysłodawcą i inicjatorem powołania centrum koordynacyjnego antysowieckich organizacji z bloku wschodniego. Pomysł znalazł szansę na realizację w wyniku oddelegowania go przez kierownictwo SW (z Romanem Zaleskim i Markiem Rudnickim) na konferencję „Demokracja i Niepodległość" w Pradze, podczas której udało się nawiązać znajomość z wieloma przedstawicielami ruchów niepodległościowych z ZSSR i emigracji, w tym z Władimirem Bukowskim i Paruirem Hairikyanem. Przekonanie tych dwóch wybitnych postaci ruchu antysowieckiego co do zasadności utworzenia struktury koordynującej działania organizacji z poszczególnych krajów zaowocowało obietnicą pozyskania finansowania oraz wsparcia merytorycznego i dało impuls do powołania w grudniu 1990 r. Centrum Koordynacyjnego Warszawa '90. Od 2005 mieszka i pracuje w Wielkiej Brytanii.

Stanecki Jan, ur. 7 lipca 1958 r. w Bystrzycy Kłodzkiej.
(Trójmiasto)

W 1977 ukończył ZSZ w Bystrzycy Kłodzkiej, uzyskując zawód masarza. W latach 1973–1976 pracował jako masarz w Wojewódzkiej Spółdzielni Spożywców Społem w Bystrzycy Kłodzkiej. W latach 1980–1986 był cieślą w Kopalni Węgla Kamiennego „Pokój" w Rudzie Śląskiej. W latach 1986–1987 pracował jako spawacz w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni, a następnie w Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Instal w Warszawie. W latach 1987–1988 był zatrudniony w Stoczni Gdańskiej im. Lenina. 2 maja 1988 r. współorganizował strajk w Stoczni Gdańskiej. W pierwszym dniu strajku pełnił rolę jego przywódcy, należał też do KS. Wkrótce został zwolniony z pracy. Od lipca do listopada 1988 r. był zatrudniony w Stoczni Wisła w Gdańsku. W sierpniu 1988 r. zorganizował tam strajk i został przewodniczącym KS. Od września 1988 r. kierował odtwarzającymi się strukturami „S" w swoim zakładzie pracy i wydawał podziemne czasopismo „Głos Wisły". W październiku 1988 r. zorganizował kolejny strajk w Stoczni Wisła. W tym samym roku założył partię „Opozycja 88", przeciwną ugodzie Okrągłego Stołu. W latach 1989–1992 był zatrudniony w Stoczni Gdynia SA i nawiązał współpracę z Solidarnością Walczącą. W 2014 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 2 maja 1988 r. do 22 stycznia 1990 r. był rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Kompania".

Stanisławski Marek Janusz, ur. 4 lutego 1969 r. w Słupsku.
(Trójmiasto)

W latach 1985–1987 był zaangażowany w działalność Regionalnej Komisji Koordynacyjnej w Słupsku, gdzie zajmował się kolportażem pism: „Solidarność Słupska", „Tygodnik Mazowsze" i „Solidarność Gdańska". Jesienią 1985 r. współtworzył w Słupsku Młodzieżowy Ruch Oporu Solidarność Walcząca. Zajmował się redakcją oraz kolportażem pisma „Uczniak", sygnowanego przez MRO SW. 29 stycznia 1986 r. za działalność MRO Solidarność Walcząca został skreślony z listy uczniów ZSD w Słupsku.

Stefan Lech Kazimierz, ur. 7 października 1944 r. w Cieszęcinie.
(Dolny Śląsk)

Matematyk, działacz społeczny, działacz opozycji antykomunistycznej w okresie PRL. W 1968 ukończył studia na Wydziale Matematyki Uniwersytetu Wrocławskiego. Następnie odbył studia doktoranckie w Zakładzie Matematyki PAN we Wrocławiu, zakończone w 1977 doktoratem na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1980–1989 działał w NSZZ „Solidarność". Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Solidarności Walczącej oraz Krzyżem Golgota Wschodu.

Stefaniak Lech Jerzy, ur. 18 czerwca 1951 r. w Drezdenku.
(Konin)

W 1975 ukończył studia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. W latach 1972–1974 pełnił funkcję redaktora niezależnego magazynu satyrycznego „Nowy Dzwonek Poranny", którego był również założycielem. W latach 1975–1977 był prezesem Klubu Dziennikarzy Studenckich w Poznaniu i redaktorem naczelnym jednodniówki „Spojrzenia". W latach 1979–1982 pracował jako redaktor w „Przeglądzie Konińskim". W okresie 1958–1961 należał do ZHP, w latach 1971–1973 do ZSP. W 1973 uczestniczył w protestach przeciwko rozwiązaniu Zrzeszenia Studentów Polskich, w następstwie czego był przesłuchiwany i poddawany rewizjom. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", wchodził w skład Komitetu Założycielskiego Międzyredakcyjnego Koła Dziennikarzy „S" w Koninie. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 do 25 grudnia 1981 r. przebywał w ukry-

ciu. 31 marca 1982 r. został zwolniony z pracy. W latach 1982–1984 był zatrudniony jako stolarz w Poznaniu. W latach 198–1989 działał w konspiracji. Kolportował wydawnictwa podziemne. Był autorem w prasie podziemnej. W latach 1983–1985 był wykładowcą najnowszej historii Polski w parafii św. Wojciecha w Koninie. W latach 1984–1988 współtworzył i redagował dwutygodnik parafialny „Szczęść Boże", umieszczany w gablocie przed konińskim kościołem św. Wojciecha. Od 1984 działał w strukturach SW, 1984 r. został redaktorem konińskiej „Solidarności Walczącej" (nr. 4-9) oraz współzałożycielem Klubu Dziennikarzy Katolickich. W latach 1984–1989 pełnił funkcję kierownika Klubu U Lecha Konińskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. W latach 1985–1989 był prezesem Oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1988 współorganizował działalność Konińskiego Klubu Politycznego „Ład i Wolność". W latach 1989–1990 szefował Kołu Terenowemu Polskiego Klubu Ekologicznego i współtworzył Radę Porozumiewawczą Organizacji Niezależnych w Koninie. Pełnił także funkcję rzecznika prasowego i kierownika Biura ZR „S" w Koninie. W 1998 został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi, w 2009 otrzymał Honorową Odznakę im. Ryszarda Stachowiaka.

Od 28 grudnia 1981 r. do 23 maja 1984 r. był rozpracowywany przez Wydział II/III/V KW MO/WUSW w Koninie w ramach KE o kryptonimie „Konrad". Od 23 maja 1984 r. do 5 września 1989 r. przez Wydział V WUSW w Koninie w ramach SOR o kryptonimie „Układ II". Od 5 września 1989 r. do 10 stycznia 1990 r. w ramach SO o kryptonimie „Związkowcy".

Stewart Ewa, ur. 22 czerwca 1966 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

W latach 1981–1986 była uczennicą X Liceum Ogólnokształcącego we Wrocławiu. Ukończyła studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego brała udział w akcji malowania antyreżimowych napisów na murach i w akcjach ulotkowych. Kolportowała czasopisma podziemne. W listopadzie 1982 r. została członkiem-założycielem Młodzieżowych Jednostek Oporu. Była współwydawcą młodzieżowego miesięcznika społeczno-kulturalnego „Zarysy". Od lutego 1984 r. do listopada 1985 r. współredagowała i współwydawała niezależne czasopismo młodzieży szkolnej „Co u Nas". W 1982 została na miesiąc zawieszona w prawach ucznia. Kilka razy była zabierana ze szkoły przez SB na przesłuchania. Współpracowała z Solidarnością Walczącą, wspomagała działalność Radia SW (grupa Jana Krusińskiego i Krzysztofa Witcza-

ka), uczestniczyła w nagrywaniu i emisji audycji radiowych. Współpracowała z Międzyszkolnym Komitetem Oporu, w styczniu 1986 r. organizowała audycje radiowe MKO. Należała do Ruchu „Wolność i Pokój", współpracowała z Solidarnością Polsko-Czechosłowacką. Kolportowała przez granicę prasę i książki. We wrześniu 1987 r. uczestniczyła w tygodniowej głodówce w Bydgoszczy w obronie więźniów sumienia. W grudniu 1987 r. i marcu 1988 r. uczestniczka pikiet ulicznych domagających się uwolnienia Kornela Morawieckiego. Od czerwca 1987 r. brała udział w większości happeningów Pomarańczowej Alternatywy we Wrocławiu. W latach 1988–1989 prowadziła stałe dyżury w biurze RKW NSZZ Solidarność Dolny Śląsk, działającym przy kościele św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu. Współpracowała z Dolnośląską Komisją Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność". Kilkanaście razy była zatrzymywana na 48 godzin, stawiana przed kolegium ds. wykroczeń i karana karami grzywny. Wspomagała strajki w 1988. Brała udział w kampanii wyborczej w 1989.

Stępień Marian Władysław, ur. 20 sierpnia 1941 r. w Chotelku.
(Dolny Śląsk)

W 1963 ukończył Technikum Żeglugi Śródlądowej we Wrocławiu. W tym samym roku rozpoczął pracę jako asystent mechanika w Przedsiębiorstwie Państwowym Żegluga na Odrze Wrocław. W latach 1963–1966 był zatrudniony na stanowisku asystenta projektanta w Pracowni Projektów Automatyki Przemysłowej w Ostrowie Wielkopolskim. W 1966 pracował jako konstruktor w Zakładach Elektronicznych Elwro we Wrocławiu. W latach 1966–1967 w Zakładach Kuzienniczych i Maszyn Rolniczych Agromet w Jaworze. W latach 1967–1983 był zatrudniony na stanowisku konstruktora, kierownika Sekcji Dokumentacji Technicznej w Zakładach Mechanicznych Legmet w Legnicy KGHM w Lubinie. W latach 1979–1980 kolportował w Legnicy ulotki i niezależne pisma, w tym m.in. „Biuletyn Informacyjny" KOR/KSS KOR, „Robotnik". W dniach 27–31 sierpnia 1980 r. współorganizował strajk w zakładzie, należał do KS, a następnie do MKS w Legnicy. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Był członkiem Komitetu Założycielskiego, a od 30 listopada członkiem Zakładowej Komisji Robotniczej. W czerwcu i 24 października 1981 r. był delegatem na I i II WZD Województwa Legnickiego. W latach 1980–1981 zajmował się kolportażem niezależnych pism, m.in. „Solidarność"/„Solidarność Zagłębia Miedziowego", „Na Bieżąco…", „Solidarność Dolnośląska". W 1981 zaangażowany był także w tworzenie samorządu pracow-

niczego. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. współorganizował strajk w zakładzie. Był autorem listu protestacyjnego do Sejmu PRL podpisanego przez ok. 200 pracowników zakładu. Od grudnia 1981 r. do r. 1983 należał do podziemnej „S" w Legmecie. Organizował zbiórki pieniężne na cele związkowe. Od grudnia 1981 r. do 1982 był współorganizatorem i członkiem Komitetu ds. Pomocy Rodzinom Internowanych przy kościołach św. Jana Chrzciciela i Świętej Trójcy w Legnicy. Od lutego do września 1982 r. wchodził w skład MKS w Legnicy. W 1982 drukował podziemne pisma: „Solidarność Zagłębia Miedziowego Stanu Wojny" i „Na Bieżąco… stanu wojny". W latach 1982–1987 z matryc przywożonych z Wrocławia drukował także „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą" oraz ulotki. Od lipca 1982 r. do 1988 współpracował z wrocławskimi strukturami Solidarności Walczącej. 31 sierpnia 1982 r. brał udział w antyreżimowej manifestacji w Legnicy. 14 listopada 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 27 września został zwolniony. W latach 1982–1989 organizował i koordynował sieć kolportażu w Legnicy i Lubinie. Kolportował podziemne pisma, w tym m.in.: „Solidarność Zagłębia Miedziowego Stanu Wojny", „Na Bieżąco… stanu wojny", „Zagłębie Miedziowe", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą", „Biuletyn Informacyjny TPKZ «Solidarność» Kopalni Polkowice". W 1983 został zwolniony z pracy. W latach 1983–1984 pozostawał bez zatrudnienia. W latach 1984–2006 pracował jako referent ds. zaopatrzeniowych, st. inspektor w Zakładach Górniczych Polkowice w Polkowicach KGHM/KGHM Polska Miedź SA w Lubinie. W latach 1984–1989 należał do Podziemnej Tymczasowej KZ w ZG Polkowice, Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej „S" Zagłębia Miedziowego. W latach 1985–1988 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Jana Chrzciciela w Legnicy, organizował msze za Ojczyznę. W latach 1985–1987 należał do PPN. W latach 1982–1987 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany, poddawany rewizjom. W 2017 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 22 sierpnia 1980 r. do 3 listopada 1981 r. był rozpracowywany przez Wydz. III A KW MO w Legnicy w ramach SOS o kryptonimie „Odzew". Od 23 kwietnia 1982 r. do 16 kwietnia 1984 r. przez Wydz. V KW MO/WUSW tamże w ramach SOR o kryptonimie „Prasa II". Od 1 sierpnia 1984 r. do 6 marca 1986 r. przez Wydz. V WUSW tamże/p. V RUSW w Lubinie w ramach KE o kryptonimie „Inspirator".

Stojek Longin, ur. 22 października 1943 r. w Owczarach k. Buska-Zdroju.
(Trójmiasto)

W latach 1963–1970 był studentem matematyki w gdańskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej (później Uniwersytet Gdański). W latach 1962–1963 pracował w Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska" w Gubinie. W 1963 był pracownikiem Naftobudowy w Krakowie. W latach 1969–1970 pełnił funkcję zastępcy komendanta w Komendzie Pomorskiego Zgrupowania OHP w Szczecinie. W latach 1971–1981 był zatrudniony m.in. jako starszy dyspozytor w Przedsiębiorstwie Transportowo-Sprzętowym Budownictwa Transbud Gdańsk Oddział nr 3 w Gdyni-Redłowie. W sierpniu 1980 r. współorganizował strajk w Transbudzie, był przewodniczącym KS. Był również delegatem do MKS w Stoczni Gdańskiej im. Lenina. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", przewodniczył KZ (od kwietnia 1981 r. na etacie). Wchodził w skład Prezydium Komisji Koordynacyjnej Budownictwa przy KKP. W lipcu 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Gdańsk. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 14 do 18 grudnia 1981 r. współorganizował strajk w Transbudzie, pełniąc przy tym funkcję przewodniczącego KS. Po strajku pozostawał w ukryciu, był poszukiwany listem gończym. Zwolniono go z pracy. Od marca do sierpnia 1982 r. był drukarzem i kolporterem podziemnego pisma „Biuletyn Informacyjny", w Oddziałach Transbudu. W latach 1982–1987 współpracował z Bogdanem Borusewiczem i RKK Gdańsk. Organizował punkty poligraficzne, drukował i kolportował m.in. podziemne pismo Regionu Gdańsk „Solidarność", także „Nasz Czas", „Tygodnik Mazowsze", książki, plakaty i inne materiały. Szkolił w zakresie technik druku członków Federacji Młodzieży Walczącej, wydających „Biuletyn Informacyjny Topolówka. Pismo młodzieży III LO". W latach 1984–1985 był zatrudniony przy pracach dorywczych, m.in. w budownictwie. W latach 1985–2008 był pracownikiem techniczno-administracyjnym w Instytucie Oceanologii PAN w Sopocie. W 2008 przeszedł na emeryturę.

Straga Sylwester, ur. 29 grudnia 1938 r. w Gniewkówcu.
(Poznań)

Kierowca. Był zatrudniony w Chodzieskich Zakładach Porcelany i Porcelitu. W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność". Był jednym z inicjatorów założenia Związku Zawodowego NSZZ „Solidarność" w Ch.Z.P. i P. Pełnił funkcje zastępcy przewodniczącego, przewodniczącego Komisji Wydziałowej

oraz wiceprzewodniczącego Komisji Zakładowej. Należał także do Zarządu Regionu w Pile. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. został aresztowany, internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia we Wronkach i Gębarzewie. Został zwolniony 29 kwietnia 1982 r. Po wyjściu na wolność rozpoczął działalność w strukturach podziemnych. 3 czerwca 1984 r. znów aresztowany w Chodzieży i przewieziony do Piły. Był wielokrotnie przesłuchiwany, zastraszany i nakłaniany do współpracy. W jego mieszkaniu przeprowadzono rewizję, rodzinę poddawano represjom. 26 lipca 1984 r. został zwolniony na mocy amnestii. W lutym 1985 r. rozpoczął działalność w strukturach pilskiego oddziału Solidarności Walczącej. Był jej zaprzysiężonym członkiem. W 1986 przeszedł na rentę inwalidzką. Do 1989 kolportował wydawnictwa podziemne.

Strzałkowska Irena, ur. 28 grudnia 1931 r. w Trzeciakach, zm. 30 stycznia 2005 r. w Legnicy. **(Kraków)**

Po II wojnie światowej, ze względu na zmianę granic Polski wraz z całą rodziną wyjechała do Morąga koło Olsztyna. Ukończyła tamtejsze Liceum Ogólnokształcące. Po zdaniu egzaminu dojrzałości kilkakrotnie próbowała dostać się na studia medyczne do Krakowa. Za każdym razem na przeszkodzie stało jej tzw. kułacze/obszarnicze pochodzenie. Rozpoczęła studia rusycystyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, które przerwała. W latach 70. XX w. była zatrudniona w Pracowniach Konserwacji Zabytków w Krakowie. Pracowała tam aż do osiągnięcia wieku emerytalnego. W latach 1982–1989 wraz z córką Jolantą Strzałkowską związała się z organizacjami konspiracyjnymi, w których działał także jej brat Jerzy Hlebowicz i bratanek Piotr Hlebowicz. W jej krakowskim mieszkaniu działał tzw. punk kontaktowy dla działaczy Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej oraz Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. Parokrotnie u Strzałkowskich gościli ukrywający się Józef Teliga, Janina Jadwiga Chmielowska i Józef Mroczek. W mieszkaniu tym kurierzy zostawiali i odbierali przesyłki z prasą i korespondencją, tutaj także odbywały się tajne spotkania. Mieszkanie było również magazynem papieru, matryc, niezależnej literatury, ulotek, plakatów. Zajmowała się również kolportażem prasy niezależnej wśród swoich znajomych i przyjaciół.

Strzałkowska Jolanta Małgorzata, ur. 14 września 1960 r. w Krakowie.
(Kraków)

W latach 1982–1990, razem z matką Ireną Strzałkowską, wspierała działalność podziemnych struktur konspiracyjnych Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej oraz Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. Mieszkanie Strzałkowskich w Krakowie-Podgórzu pełniło funkcję tzw. punktu kontaktowego. Jolanta i Irena Strzałkowskie odbierały materiały, przechowywały w mieszkaniu nakłady gazet i papier, zdobywały papier dla drukarni „Wilno" im. gen. Leopolda Okulickiego – „Niedźwiadka" w Zagórzanach. W mieszkaniu tym parokrotnie organizowano spotkania z ukrywającymi się Józefem Teligą, Józefem Mroczkiem oraz Janiną Jadwigą Chmielowską. Jolanta Strzałkowska kolportowała na swojej uczelni – Akademii Sztuk Pięknych – podziemne gazety, ulotki i plakaty wydawane w drukarni w Zagórzanach. Od 1988 u Strzałkowskich zaczęły pojawiać się osoby z litewskiej, ukraińskiej i białoruskiej opozycji antykomunistycznej, które przyjeżdżały do Polski w celach kontaktu z Solidarnością Walczącą. Została odznaczona Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Wolności i Solidarności.

Strzelczyk Henryk, ur. 8 listopada 1949 r., zm. w 1992 r.
(Szczecin)

Mechanik elektryk. Był zatrudniony jako konserwator w Fabryce Czekolady ,,Gryf" w Szczecinie. Należał do NSZZ „Solidarność" w swoim zakładzie pracy. W okresie stanu wojennego kolportował wydawnictwa podziemne, a w tym tytuły takie jak ,,Robotnik", ,,Jedność" i ,,Grot". Brał udział w antyreżimowych manifestacjach. W 1986 wstąpił do szczecińskiego oddziału Solidarności Walczącej i był jej zaprzysiężonym członkiem. Współorganizował manifestacje SW i uczestniczył w nich, idąc często na przedzie z tubą. Podczas jednej z manifestacji został pobity przez ZOMO, w wyniku czego powstał krwiak, który po latach mutował w guz nowotworowy. Zmarł przedwcześnie.

Styczyńska Violetta, ur. 13 września 1965 r. we Wrocławiu.
(Poznań)

W listopadzie 1984 r. została wprowadzona do poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej przez Magdalenę Jędrzejczak. Była zaprzysię-

żonym członkiem SW. Działała w jej strukturach do 1987. W ramach działalności zajmowała się drukowaniem dwutygodnika „Solidarność Walcząca" i miesięcznika „Czas" oraz kolportażem tych wydawnictw przy współpracy z Magdaleną Jędrzejczak, Ryszardem Jabłońskim, Dariuszem Andrzejewskim, Szymonem Jabłońskim oraz Markiem Kuśnierzem.

Sulikowska Jadwiga, 31 marca 1952 r. w Ustrzykach Dolnych, zm. 23 marca 2015 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Działała pod pseudonimem Jaga. Była jedną z osób inicjujących powstanie Radia Solidarność Region Wielkopolska. Kierowała nim aż do czasu zakończenia jego działalności w 1989. W kompleksowym zakresie tworzyła audycje, często je również emitowała. Budowała (uzupełniała o nowych członków) kolejne grupy, opracowała rotę przysięgi i odbierała przysięgę od kolejnych członków grupy. W 1984 Radio Wolna Europa uznało Radio Solidarność Region Wielkopolska za jedno z najprężniej działających rozgłośni podziemnych w kraju. Zajmowała się również projektowaniem i drukiem ulotek, kalendarzy, a także szkoleniem drukarzy. Współpracowała z Solidarnością Walczącą. W ramach tej współpracy projektowała kalendarze, była autorką projektów wielu okładek czasopism i książek wydawanych przez poznański oddział Solidarności Walczącej. W 1984 była bliska uruchomienia regularnego dwutygodnika informacyjnego, który wydawać mieli członkowie ówczesnej grupy Radia Solidarność. Plany pokrzyżowała utrata lokalu.

Surma Jerzy, ur. 19 kwietnia 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

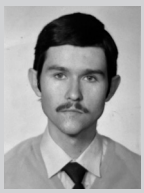

W 1982 przyłączył się do struktur Solidarności Walczącej. Początkowo działał w niej jako kolporter, następnie jako kurier do paru miejscowości Dolnego Śląska. W kilku gminach zorganizował kolportaż na dużą skalę. Od 1983 drukował prasę podziemną, był też autorem licznych artykułów. Od 1986 pełnił rolę konsultanta ekonomicznego Rady Solidarności Walczącej i doradcy Kornela Morawieckiego. W 1992 uzyskał tytuł magistra informatyki na Politechnice Wrocławskiej, w okresie późniejszym tytuł doktora i habilitację.

Suszyńska Małgorzata, ur. 2 października 1958 r. w Bielsku-Białej.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego wzięła udział w strajku na Politechnice Wrocławskiej. Następnie zajmowała się kolportażem podziemnych wydawnictw sygnowanych przez Solidarność, a od 1982 dodatkowo tych, które sygnowała Solidarność Walcząca. Pracowała również jako drukarz pism podziemnych. Od początku swojej działalności należała do redakcji „Repliki", gdzie pisała, składała nakład i zajmowała się kliszami. W czerwcu 1982 r. została ciężko pobita przez ZOMO, co poskutkowało 14-miesięcznym zwolnieniem lekarskim. Jej dom rodzinny był tzw. punktem kontaktowym, funkcjonowała w nim też drukarnia SW. W 1984, 1987 i 1988 w jej domu przeprowadzono rewizje.

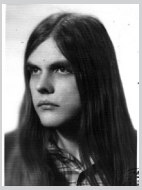

Suszyński Kazimierz, ur. 10 marca 1954 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Od 1979 współpracował ze środowiskami opozycyjnymi na terenie Wrocławia. W grudniu tego samego roku przez znajomość z Kornelem Morawieckim wszedł do redakcji „Biuletynu Dolnośląskiego" oraz Kooperatywy Wydawniczej Wyzwolenie i był ich członkiem do września 1980 r.. Organizował również druk i kolportaż wydawnictw niezależnych. Był czynnie zaangażowany w pomoc strajkującym zakładom w sierpniu 1980 r.. Należał do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. został zatrzymany, pobity, a następnie internowany i osadzony w więzieniu przy Kleczkowskiej we Wrocławiu, potem w Zakładzie Karnym w Nysie. Po wyjściu na wolność wspierał kolportaż i zaangażował się w rozpoznawanie metod pracy SB. Od drugiej połowy 1982 r. wspomagał strukturę kontrwywiadu Solidarności Walczącej, ściśle współpracując z Janem Pawłowskim. Prowadził obserwację, weryfikował dane z nasłuchów częstotliwości radiowych wykorzystywanych przez SB. Zlokalizował zakonspirowane lokale operacyjne SB i WSW. Sporządzał analizy, rozpracowywał i prowadził wykazy funkcjonariuszy, pojazdów, przetwarzał informacje o donosicielach napływające od członków Solidarności i Solidarności Walczącej.

Swastek Józef, ur. 19 marca 1958 r. w Krobicy, zm. 10 maja 2002 r. tamże.
(Dolny Śląsk)

W latach 1973–1975 pracował w gospodarstwie rodziców. W latach 1975–1980 był zatrudniony jako pracownik fizyczny w Zakładzie Drzewnym w Krobicy. W latach 1980–1984 pracował jako robotnik w Zakładzie Płyt Pilśniowych w Krobicy-Orłowicach k. Świeradowa-Zdroju. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Jesienią tego samego roku podczas protestu przeciw nadużyciom dyrekcji i POP PZPR w zakładzie uczestniczył w wywiezieniu dyrektora na taczce. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w grudniu 1981 r. brał udział w akcjach ulotkowych w miejscu pracy oraz okolicach Świeradowa-Zdroju i Mirska. Był szykanowany w związku z podejrzeniami o działalność w Solidarności. Podczas rozmów ostrzegawczych grożono mu m.in. zwolnieniem z pracy. Od wiosny 1982 kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. „Z Dnia na Dzień", i książki NOW-ej. Od 1983 rozprowadzał głównie książki bezdebitowe pozyskiwane poprzez siatkę kolportażową RKS „S" Dolny Śląsk. W latach 1984–1992 pracował jako operator wózków widłowych w Zakładach Przemysłu Lniarskiego Skarbków w Mirsku. W latach 1984–1986 był głównym organizatorem (we współpracy ze Stanisławem Mittkiem i Jerzym Pietraszką), a następnie szefem grupy Solidarności Walczącej Izery, zajmującej się kolportażem wydawnictw podziemnych, m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarności Walczącej", „Repliki", „Myśli", „Wiadomości Bieżących", „Tygodnika Mazowsze".

Szablowski Ryszard, ur. 5 sierpnia 1954 r. w Nowej Soli.
(Nowa Sól)

W 1974 ukończył Technikum Odlewnicze w Nowej Soli. W latach 1974–1986 był pracownikiem Dolnośląskich Zakładów Metalurgicznych tamże. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczął działalność konspiracyjną, w ramach której kolportował głównie wydawnictwa podziemne. W grudniu 1985 r. został aresztowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym w Zielonej Górze. W lutym 1986 r. został zwolniony. W maju 1986 r. skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Nowej Soli na karę 1 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata oraz grzywnę. W 1986 został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W latach 1986–1989 pracował w Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń w Nowej Soli. Od 1989 prowadzi działalność

gospodarczą. Został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności.

Szafraniec Mariusz, ur. 3 kwietnia 1969 r. w Świebodzicach.
(Dolny Śląsk)

W latach 1986–1990 należał do Młodzieżowego Ruchu Oporu w Wałbrzychu oraz w Świebodzicach. Zajmował się kolportażem wydawnictw podziemnych, brał udział w akcjach ulotkowych, plakatowych, w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach, uczestniczył w manifestacjach. Redagował pismo młodzieżowe o charakterze satyrycznym pt. „Prawda". Brał udział w kilku obozach szkoleniowych dla młodzieży związanej z opozycją antykomunistyczną. Należał do Ruchu Młodzieży Niezależnej Dolny Śląsk. Współpracował z Solidarnością Walczącą.

Szarugiewicz Cezary, ur. 11 października 1963 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1989 ukończył studia na Wydziale Budownictwa Lądowego Politechniki Wrocławskiej. W listopadzie 1980 r. przyłączył się do struktur Niezależnego Harcerstwa. Współpracował z Uczniowskim Komitetem Odnowy Społecznej. Pisał artykuły do niezależnych pism, takich jak m.in. „Ukosem", „Quo Vadis?". Działał w Niezależnym Ruchu Harcerskim. Był redaktorem i wydawcą (we współpracy z Pawłem Oranowskim) niezależnego pisma harcerskiego „Skaut". Po wprowadzeniu stanu wojennego brał udział w demonstracji pod murami strajkujących zakładów, w akcjach ulotkowych oraz w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach. 16 grudnia 1981 r. został zatrzymany w czasie fotografowania oddziałów wojska i funkcjonariuszy ZOMO pacyfikujących strajkującą Fabrykę Maszyn Budowlanych Fadroma. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym KW MO we Wrocławiu. Po dwóch dniach został zwolniony. Od 1982 zajmował się kolportażem w podziemnej grupie Rafała Pestkowskiego podlegającej RKS Dolny Śląsk. Uczestniczył w manifestacjach organizowanych przez SW i RKS „S" Dolny Śląsk. W 1986 został współzałożycielem podziemnej Grupy Baszta, w ramach której prowadzono współpracę z innymi organizacjami, takimi jak: SW, RKS, KPN. W 1986 współtworzył Niezależną Oficynę Studencką NOS. W 1987 był współwydawcą i redaktorem podziemnego pisma „Goniec" (NZS UWr i PWr). W 1991 prowadził szkolenia na zlecenie SW dla organizacji i partii politycznych na Ukrainie, w zakresie druku, prowadzenia działalności niezależnej i konspiracyjnej. Od 1987 współpracował z Inicja-

tywą Walki Czynnej. W latach 1988–1989 był zatrudniony w Dziale Przygotowywania Wystaw Muzeum Narodowego we Wrocławiu.

Szatkowski Adam, ur. w 1959 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Członek poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej. W swoim mieszkaniu wytwarzał klisze do sitodruku. Jeden z dwóch pokoi tego mieszkania został wyłączony z użytkowania, by służyć jako ciemnia fotograficzna. Przez kilka lat wykonywał klisze dwutygodnika „Solidarność Walcząca", „Czasu", „Czasu Kultury", kalendarzy, znaczków poczty podziemnej i książek bezdebitowych.

Szczudłowski Piotr, ur. w 1961 roku w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Jest absolwentem Wydziału Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz licencjackich studiów podyplomowych w Instytucie Historii Kościoła KUL. W 1992 obronił doktorat z teologii w zakresie historii Kościoła. Już podczas nauki w III LO w Gdańsku organizował patriotyczne wystąpienia młodzieży. Od 1977 był członkiem Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela, natomiast od 1979 działał w Ruchu Młodej Polski. W sierpniu 1980 r. uczestniczył w strajku w Stoczni Gdańskiej jako drukarz i kolporter materiałów MKS. Podczas manifestacji 11 listopada 1980 r. w Lublinie wygłosił przemówienie o charakterze antykomunistycznym, za co 14 listopada został aresztowany. Zwolniono go pod groźbą strajku protestacyjnego wyższych uczelni w Lublinie. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 4 stycznia 1982 r. został internowany. W trakcie internowania przebywał w Ośrodkach Odosobnienia w Iławie, Kielcach-Piaskach, Załężu k. Rzeszowa i Nowym Łupkowie. Wyszedł na wolność 7 grudnia 1982 r. Od 1983 zaangażował się w działalność niezależnego ruchu studenckiego oraz lubelskiej Konfederacji Polski Niepodległej. Ponadto kolportował wydawnictwa podziemne, m.in. „Informator Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ «Solidarność»", ulotki i odezwy. 29 kwietnia 1985 r. został aresztowany za kolportaż ulotek podziemnej Solidarności, nawołujących do bojkotu obchodów święta 1 Maja i zachęcających do licznego uczestnictwa w obchodach święta 3 Maja. 14 września 1985 r., wyrokiem Sądu Rejonowego w Lublinie został skazany na karę 1 roku więzienia. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 515/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Szewczyk Elżbieta, ur. w 1957 r. w Dębiczy.
(Dolny Śląsk)

Od 1982 współpracowała z Kazimierzem Klementowskim. Odpowiadała również za kontakty z Kotliną Kłocką, a konkretnie z Warcisławem Martynowskim, dokąd przez kolporterkę Sylwię Kozakowską dostarczała wydawnictwa bezdebitowe: bibułę SW, książki, broszury itp. 26 marca 1984 r. została aresztowana. Przebywała w Areszcie Śledczym na Podwalu, potem więzieniu w Krzywańcu, następnie więzieniu na ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu. Została zwolniona 25 lipca 1984 r. na mocy amnestii. Po wyjściu z więzienia została przydzielona do grupy Zofii Maciejewskiej, w której pełniła funkcję kolportera. Kontynuowała współpracę z grupą SW Ziemi Kłockiej, zapewniając łączność, pomagając w pracach poligraficznych, angażując się w akcje protestacyjne. Rozprowadzała wydawnictwa podziemne na terenie Wrocławia. Pełniła także rolę łączniczki między innymi kolporterami, pracowała przy składaniu broszur i książek, brała czynny udział w organizowaniu prac i materiałów potrzebnych do kolportażu i druku. Działała w SW do 1989.

Szkudlarek Seweryn, ur. 8 listopada 1947 r. w Kwielicach, zm. 15 grudnia 2002 r. w Głogowie.
(Lubin)

W 1974 ukończył studia w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W latach 1967–1968 pracował w Przedsiębiorstwie Robót Górniczych w Gliwicach. W latach 1974–1981 był zatrudniony jako sztygar w Przedsiębiorstwie Budowy Kopalń w Lubinie. W dniach 28 sierpnia–1 września 1980 r. brał udział w strajku w Zakładach Górniczych Rudna w Polkowicach KGHM w Lubinie. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Od września 1980 r. do stycznia 1981 r. współorganizował, a następnie przewodniczył Komitetowi Założycielskiemu. Od 1 lutego 1981 r. pełnił funkcję przewodniczącego KZ. W czerwcu i w październiku 1981 r. był delegatem na I i II WZD Województwa Legnickiego. W czerwcu 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk. W 1981 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego KKK Górnictwa NSZZ „Solidarność" w Katowicach. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku w ZG Rudna, był członkiem MKS. 21 grudnia 1981 r. został zwolniony z pracy z zakazem wykonywania zawodu. Zakaz ten obowiązywał do 1989. Do grudnia 1982 r. pozostawał bez zatrudnienia. Od grudnia 1981 r. do 1983 przewodniczył podziemnej Tymcza-

sowej KZ w PBK Lubin. Od 17 grudnia 1981 do stycznia 1982 r. przebywał w ukryciu. 13 stycznia 1982 r. został zatrzymany we własnym mieszkaniu, które poddano rewizji. Od grudnia 1981 r. do lutego 1982 r. kolportował „Biuletyn Informacyjny Stanu Wojny" i ulotki. 28 lutego 1982 r. został zatrzymany. Od 2 do 19 marca 1982 r. przebywał w areszcie pod zarzutem udziału w strajku w ZG Rudna i prowadzenia działalności związkowej w stanie wojennym. Był osadzony w Areszcie Śledczym w Legnicy. 20 marca 1982 r. zapadła decyzja o jego internowaniu. Początkowo przebywał w legnickim Areszcie Śledczym, następnie w Ośrodkach Odosobnienia kolejno w Głogowie, Nysie, Grodkowie, Nysie, Strzelinie, Grodkowie i ponownie w Nysie. 23 grudnia 1982 r. został zwolniony. 31 grudnia 1982 r. śledztwo wobec niego umorzono z braku dowodów. W latach 1983–1989 współpracował z Solidarnością Walczącą. Był współorganizatorem i działaczem podziemnych struktur „S" w ówczesnym województwie tarnobrzeskim. W latach 1983–1989 był kilkanaście razy rewidowany i przesłuchiwany. 8 czerwca 1983 r. został zatrzymany po prowokacji SB w związku z posiadaniem materiałów wybuchowych. 9 czerwca aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Legnicy, a następnie we Wrocławiu w związku ze śledztwem w sprawie bombiarzy z Zagłębia Miedziowego. 27 czerwca 1984 r. Sąd Rejonowy w Jaworze umorzył na mocy amnestii dochodzenie Prokuratury Rejonowej w Lubinie. W latach 1985–1989 organizował i koordynował sieć kolportażu między Połańcem a Zagłębiem Miedziowym i Wrocławiem (Elektrownia Połaniec – zakłady KGHM). Był także kolporterem podziemnych wydawnictw, w tym m.in. „Tygodnika Mazowsze", „Wolnego Głosu", „Zagłębia Miedziowego", „Solidarności Walczącej", „Z Dnia na Dzień". Kolportował również ulotki. Organizował materiały poligraficzne dla podziemnych struktur „S" w PBK w Lubinie i w Połańcu oraz Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej Zagłębie Miedziowe. Od kwietnia do czerwca 1989 r. wchodził w skład KO „S" w Połańcu. W 2007 został odznaczony pośmiertnie Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2018 otrzymał pośmiertnie Krzyż Wolności i Solidarności.

Od 18 stycznia 1983 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO/WUSW w Legnicy w ramach SOS/SOR o kryptonimie „Bokser". Od 16 lutego 1987 r. do 1989 przez p. III RUSW w Staszowie w ramach KE o kryptonimie „Przebiegły".

Szkutnik Janusz Henryk, ur. 22 czerwca 1955 r. w Jarosławiu.
(Rzeszów)

Historyk. W 1995 ukończył studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie. Od września 1971 r. był uczniem Zasadniczej Szkoły Górniczej KWK Makoszowy w Zabrzu. W odpowiedzi na zmuszanie uczniów do przystąpienia do ZMS i ubliżający stosunek do nich dyrektora internatu skierował wraz z kolegami list protestacyjny do „Sztandaru Młodych", w części opublikowany, odnoszący się krytycznie do dyskryminacji wobec uczniów ze strony dyrekcji. W odpowiedzi na przemoc fizyczną i psychiczną wobec uczniów założył kilkudziesięcioosobową grupę samoobrony, a następnie demonstrując postawę ideową całej społeczności, wraz z kolegami powiesił krzyż w internacie. Pomimo protestów i zapowiadanego przez Ślązaków strajku szkolnego w jego obronie (Adam Zakrzewski, Pytel, Andrzej Pawlica, Zdzisław Krzyżanowski, Alojzy Sosna, Sitko, Karaś) w 1972 został wyrzucony ze szkoły z wilczym biletem. Po wielu próbach kontynuowania nauki w Zabrzu, a następnie w Rzeszowie, zamieszkał czasowo w Koczale II w koszalińskim, gdzie zaczął pracować w PGR -ze. W 1973 podjął naukę jako maszynista typograficzny w Zakładach Graficznych w Rzeszowie, a następnie naukę w wieczorowym liceum ogólnokształcącym. W 1976 pod sfabrykowanym zarzutem został skazany na karę 2,5 roku pozbawienia wolności. W 1977 jesienią ,podczas pobytu w Zakładzie Karnym we Włodawie, usiłowano mu wytoczyć proces polityczny za postawę antypaństwową i wykonanie kilkunastometrowego napisu na murze więziennym: „Socjalizm to gówno". W lutym 1979 r. nawiązał kontakt z Janem Lityńskim, a za jego pośrednictwem z mec. Andrzejem Grabińskim z Warszawy, który w Sądzie Najwyższym nie uzyskał przywrócenia terminu rewizji nadzwyczajnej, lecz tylko odszkodowanie za utratę zdrowia w zakładzie karnym. Od marca 1979 r. współpracował z pismem „Robotnik", kolportował wydawnictwa niezależne. Od jesieni tego samego roku, wraz z Tadeuszem Kensym, współpracował z Komitetem Samoobrony Chłopskiej Ziemi Rzeszowskiej w Łowisku. W sierpniu 1980 r. został wydawcą i współredaktorem (m.in. Zofia Łoin, Piotr Szostek, Stanisława Krasoń, T. Kensy) Niezależnego Pisma Chłopskiego „Wieś Rzeszowska". Był także przedstawicielem KSChZRz na procesach Jana Kozłowskiego w Rozwadowie w styczniu i lutym 1980 r. oraz współinicjatorem akcji jego obrony podczas procesu w Sądzie Wojewódzkim w Rzeszowie w 1981. Współzakładał pierwsze koła Solidarności Wiejskiej w Rzeszowskiem (m.in.

Wola Zarczycka, Łąka, Lubla), a następnie, w październiku 1980 r. Komitet NSZZ Rolników Solidarność Wiejska w Rzeszowie. Wraz z Komitetem Solidarności Wiejskiej w Rzeszowie, Tymczasowym Komitetem Założycielskim NZS Politechniki Rzeszowskiej i Antonim Peszko z MKZ współorganizował wiec patriotyczny pod pomnikiem Tadeusza Kościuszki w 62. rocznicę odzyskania niepodległości. Był inicjatorem i współorganizatorem strajków chłopskich w Ustrzykach Dolnych w grudniu 1980 r. i w Rzeszowie w styczniu 1981 r.. Wraz z Krystyną Bęben stworzył program powołania Wszechnicy Związkowej przy MKZ w lutym 1981 r.. Od marca 1981 r. pracował w WKZ NSZZ R „Solidarność Wiejska" oraz należał do KZ NSZZ „Solidarność" Pracowników MKZ i WKZ. Wchodził w skład Regionalnego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania i Społecznego Komitetu Funduszu Oświaty Narodowej. We wrześniu 1981 r. był członkiem delegacji w sprawie wyjaśnienia w Prokuraturze Wojewódzkiej sowieckiej zbrodni ludobójstwa na żołnierzach AK w Turzy k. Sokołowa Małopolskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Załężu, po 52 dniach protestu głodowego (z Ryszardem Majdzikiem i Markiem Kiszem) został zwolniony 25 września 1982 r. W latach 1982–1990 pozostawał bez stałej pracy, podejmował różne prace dorywcze. W styczniu 1983 r. został współzałożycielem Solidarności Walczącej w Rzeszowie i wszedł w skład Rady Politycznej i Wykonawczej oddziału rzeszowskiego. Działał pod pseudonimem Ryszard. W marcu 1983 r. został wydawcą i redaktorem numeru sygnalnego pisma społeczno-politycznego „Informator Rzeszowski". Współzakładał, redagował i drukował Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży" – Oddział Rzeszów (pismo środowisk OKOR i SW, wyszło 8 numerów), wraz z Andrzejem Kucharskim, redaktorem Radia Wolna Polska, w grudniu 1984 r. współzakładał redakcję czasopisma rzeszowskiego oddziału SW pt. „Galicja". Był również wydawcą i redaktorem pierwszego numeru pisma Rzeszowskiego Komitetu Oporu Rolników „Wieś Polska", współzałożycielem i szefem Rzeszowskiego Komitetu Oporu Rolników. 28 kwietnia 1983 r. został aresztowany na podstawie art. 273 par. 2 kk (kolportaż, druk w SW i OKOR) i art. 278 par. 1 kk (organizowanie). Zwolniono go na mocy amnestii 28 lipca 1983 r. 27 sierpnia 1985 r. ponownie został aresztowany i skazany w trybie przyspieszonym na karę 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności na podst. art. 282a par 1 kk. Zwolniono go 19 września 1986 r. na mocy amnestii. Do 1988 był zatrzymywany około 50 razy. Od listopada 1986 r. należał do kierownictwa krajowego Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. 23 listopada

1986 r. współzakładał Konwent Seniorów Niezależnego Ruchu Ludowego i Tymczasową Krajową Radę Rolników NSZZ RI „Solidarność" w Warszawie. Wchodził również w skład grupy płk. J. Teligi, koordynującej współpracę pomiędzy OKOR i SW. We wrześniu 1988 r., wraz z W. Nowackim, odmówił emisariuszowi gen. Cz. Kiszczaka i prof. A. Stelmachowskiego – Wiesławowi Kęcikowi, w imieniu OKOR i Konwentu Seniorów, udziału w obradach Okrągłego Stołu. W 1989 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Programowej NRL i PSL. Wchodził w skład Tymczasowego Zarządu Wojewódzkiego PSL „Solidarność" w Rzeszowie, rozwiązanego po utworzeniu stronnictwa o tej samej nazwie przez A. Balazsa i J. Ślisza. W styczniu 1990 r. wraz z A. Kopaczewskim i Wiesławem Łodziem wspierał nieudaną akcję okupacyjną budynku KW PZPR w Rzeszowie, zorganizowaną przez WiP, NZS z WSP i Międzymiastówkę Anarchistyczną. Od lat 90. prowadził antykwariat. Należy do Stowarzyszenia Solidarność Walcząca. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2010 Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2021 Krzyżem Wolności i Solidarności.

Szkutnik Krystyna Maria, ur. 16 lutego 1957 r. w Raciborzu.
(Rzeszów)

W 1982 ukończyła studia w Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do Solidarności. 18 lutego 1981 r. weszła w skład delegacji studenckiej podczas podpisywania porozumienia rzeszowskiego. W latach 1980–1994 pracowała jako nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 13 w Rzeszowie, następnie w Szkole Podstawowej w Hermanowej oraz Szkole Podstawowj nr 11 w Rzeszowie. W latach 1982–1983, wspólnie z mężem Januszem Szkutnikiem, nagrywała relacje żołnierzy AK, m.in. dotyczące mordowania jeńców NKWD w Turzy. W latach 1983–1985 organizowała doroczne listopadowe spotkania z Jerzym Karpińczykiem w lesie turzańskim z udziałem m.in.: A. Kucharskiego, J. Szkutnika, Marty Śledzianowskiej, Juliana Kurasińskiego, Kazimierza Chorzempy oraz żołnierzy AK Stanisława Pieli i Jana Bełzy. W latach 1983–1986 należała do Koła Oporu Społecznego utworzonego przez Albinę i Mikołaja Karpińczyków oraz Józefa Kyca. W latach 1983–1989 współpracowała z Ogólnopolskim Komitetem Oporu Rolników. W latach 1983–1990 działała w strukturach Solidarności Walczącej. W lecie 1983 r. pełniła funkcję łącznika SW i OKOR z mec. Piotrem Andrzejewskim w sprawie mordu w Turzy. W latach 1983–1985 była współpracowniczką redakcji pism podziemnych Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży": „In-

formatora Rzeszowskiego", „Galicji", „Wsi Polskiej", „Solidarność Zwycięży" W latach 1982–1989 kolportowała prasę podziemną, m.in. „Solidarność Walczącą", „Porozumienie Zwycięży", „Montinowca", „Tygodnik Mazowsze", „KOS", oraz – wspólnie z Marią Fludzińską, Sławiną Kargol – książki dostarczane przez Wieńczysława Nowackiego i Jerzego Karpińczyka i Biblię w języku ukraińskim. W latach 1987–1989 była współpracowniczką Niezależnego Ruchu Ludowego, członkiem grupy koordynującej spotkania w Rzeszowie wraz z Anną Bolanowską, Barbarą Wcisło, Urszulą Żydzik, Stefanem Wójcikiem, Konwentu Seniorów Niezależnego Ruchu Ludowego „Solidarność" i niezależnych Komitetów PSL. W latach 1987–1989 uczestniczyła w akcji wysłania petycji do władz PRL w sprawie zwolnienia uwięzionych członków SW i innych organizacji niepodległościowych. W latach 1987–1989 brała udział w akcji Ruchu WiP, m.in. cotygodniowych spotkań młodzieży. Była przeciwniczką obrad Okrągłego Stołu. Od 1996 współwłaścicielka antykwariatu Akces w Rzeszowie, od 2001 właścicielka Księgarni Akademickiej w Jarosławiu. W 2009 została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2019 Krzyżem Solidarności Walczącej oraz Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

Szostek Tomasz, ur. 28 listopada 1966 r. w Radomiu, zm. 11 marca 2020 r. w Warszawie. **(Warszawa)**

W 1982 był jednym z inicjatorów utworzenia Młodzieżowego Komitetu Oporu (MKO) – organizacji reprezentującej młodzież kilkunastu szkół średnich z Warszawy i okolic. Jej członkowie malowali antyreżimowe hasła na murach, uczestniczyli w patriotycznych manifestacjach, mszach za Ojczyznę, kolportowali wydawnictwa bezdebitowe innych organizacji, a także wydawali własne pisma: „Victorię", „Legion Młodych" i „Sympatyka". Był redaktorem i autorem tekstów zamieszczanych w tych pismach. Po rozwiązaniu MKO został członkiem Grupy politycznej „Wolność i Niepodległość", organizacji utworzonej we wrześniu 1984 r. przez część byłych członków MKO. W 1986 wstąpił w szeregi warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej, był jej zaprzysiężonym członkiem. Redaktor, autor tekstów, drukarz i kolporter wydawnictw warszawskiego oddziału SW, w tym m.in.: „Wolnego Strzelca", „Alternatywy", „Warszawskiego Biuletynu Ulicznego" i „WiS", a także kolporter wydawnictw konspiracyjnych innych podziemnych organizacji. W 2007 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski Polonia Restituta, w 2015 Krzyżem Wolności i Solidarności, a w 2019 Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości. W 2016

uzyskał status działacza opozycji antykomunistycznej przyznany przez Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP nadano mu pośmiertnie Krzyż Wolności i Solidarności.

Od 23 września 1986 r. do 3 marca 1988 r. był rozpracowywany w ramach SOR o kryptonimie ,,Szef".

Szpala Krzysztof

(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimem Kuba. Od jesieni 1982 r. do 1989 współpracował z Solidarnością Walczącą. W ramach tej współpracy kolportował wydawnictwa podziemne, pobierał z tzw. filtrów bibuły książki, broszury i rozwoził do różnych punktów. Nosił również do tychże filtrów papier i farbę, skąd je odbierali drukarze. Pracował przy składaniu książek i czasopism, w tym m.in. „Biuletynu Dolnośląskiego". W 2017 otrzymał Krzyż Solidarności Walczącej.

Sztyler Andrzej, ur. 15 lutego 1952 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

W 1969 ukończył ZSZ. Zdobył zawód galwanizera. W 1970 został zatrudniony w zakładach Elwro we Wrocławiu. W 1976 był współorganizatorem biblioteki wydawnictw niezależnych. W latach 1977–1980 kolportował wydawnictwa niezależne, w tym m.in. książki NOW-ej i Głosu oraz czasopisma „Robotnik" i „Biuletyn Dolnośląski". W sierpniu 1980 r. był głównym organizatorem strajku w Elwro. 27 sierpnia 1980 r. został przewodniczącym KS. We wrześniu wstąpił do NSZZ „Solidarność", współorganizował i przewodniczył KZ w Elwro. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. zorganizował strajk w zakładach Elwro. 16 grudnia, jako przewodniczący KS, podjął decyzję o przerwaniu protestu po ataku ZOMO i wojska. Został zatrzymany. Był przetrzymywany w Zakładzie Karnym we Wrocławiu. 24 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie. Zagrożony wyrokiem więzienia za zorganizowanie strajku, przyjął propozycję wyjazdu na emigrację i został zwolniony 26 lutego 1982 r.. Od sierpnia 1982 r. do października 1986 r. przebywał na emigracji we Francji. W latach 1986–1990 należał do wrocławskich struktur Solidarności Walczącej. Był autorem tłumaczeń z języka francuskiego na potrzeby SW. Po szkoleniu sitodrukowym (prowadzonym przez Barbarę Sarapuk) został etatowym drukarzem Agencji Informacyjnej SW.

Systematycznie i w dużych ilościach drukował m.in. czasopisma: „Solidarność Walcząca" i „Solidarność Dolnośląska". Pozostawał bez zatrudnienia, prowizje za druk dla podziemia stanowiły jego jedyne źródło utrzymania. Był kilkakrotnie zatrzymywany przez SB, w jego mieszkaniu przeprowadzano rewizje.

Od 10 do 20 października 1980 r. był rozpracowywany przez Wydz. III-A KW MO Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Wizyta".

Szulc Eugeniusz

(Trójmiasto)

W sierpniu 1980 r. brał udział z strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w działalność podziemnych struktur Solidarności. Kolportował czasopisma podziemne ,w tym m.in. „Solidarność Walczącą", „Poza Układem", „Gryps", a także ulotki. Uczestniczył w akcjach plakatowania w stoczni gdyńskiej oraz w samej Gdyni. Brał udział w patriotycznych manifestacjach, a także w mszach za Ojczyznę, którym przewodniczył ks. Hilary Jastak. Był wielokrotnie przesłuchiwany i szantażowany m.in. utratą pracy.

Szulc Jerzy, ur. 29 sierpnia 1954 r. w Wałbrzychu, zm. 28 lutego 2012 r. tamże.

(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W 1975 ukończył Technikum Mechaniczne w Wałbrzychu. W tym samym roku rozpoczął pracę jako specjalista ds. transportu w Spółdzielni Transportu Wiejskiego w Wałbrzychu. W latach 1975–1985 był zatrudniony kolejno jako ślusarz, górnik, górnik ratownik w Kopalni Węgla Kamiennego „Wałbrzych". W latach 1976–1979 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego ZSMP w KWK „Wałbrzych". W 1980 wstąpił do PZPR. W dniach 28–31 sierpnia 1980 r. organizował strajk w szybie Chrobry KWK „Wałbrzych", był przewodniczącym KS i przewodniczącym MKS Wałbrzych w KWK „Thorez" tamże. 29 sierpnia tego samego roku wszedł w skład delegacji do wrocławskiego MKS. 2 września 1980 r. został głównym sygnatariuszem porozumienia z przedstawicielami ministra górnictwa. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Współorganizował Komitet Założycielski w KWK „Wałbrzych", następnie wszedł w skład KZ, a od 2 września pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego Wojewódzkiej Międzyzakładowej Komisji Związkowej Niezależnych Związków Zawodowych w Wałbrzychu. W latach 1980–1981 należał do KKP i KKK Sekcji Górnictwa z siedzibą w Katowicach. W maju 1981 r. został współzałożycielem wałbrzyskie-

go KOWzP. W czerwcu 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk. Został wiceprzewodniczącym ZR oraz przewodniczącym Zarządu Oddziału Wojewódzkiego „S" w Wałbrzychu. Na przełomie września i października 1981 r. był delegatem na I KZD. Od dnia wprowadzenia stanu wojennego pozostawał w ukryciu. 15 grudnia 1981 r. został zatrzymany, a następnie internowany i osadzony kolejno w KW MO w Wałbrzychu, Areszcie Śledczym w Świdnicy oraz Ośrodkach Odosobnienia w Kamiennej Górze, Głogowie, Grodkowie i Uhercach. 7 grudnia 1982 r. został zwolniony. Był członkiem i wiceprzewodniczącym nieformalnej grupy opozycyjnej, od 1983 Tajnej/Tymczasowej Komisji Oddziału „S" Województwa Wałbrzyskiego, związanej z Mieczysławem Tarnowskim. W latach 1982–1989 kolportował ulotki, znaczki poczt podziemnych oraz inne materiały „S" i Solidarności Walczącej. W latach 1983–1989 współorganizował sze za Ojczyznę w wałbrzyskich kościołach św. Józefa Robotnika, św. Aniołów Stróżów i św. Franciszka z Asyżu, działał w KIK w Wałbrzychu. W latach 1983–1985 należał do Komitetu Pomocy Więzionym i ich Rodzinom. W latach 1984–1989 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Wałbrzychu. W latach 1985–1989 pracował jako ajent wałbrzyskiego Zakładu Usług Wysokościowych przy Klubie Sportowym „Górnik". W latach 1989–1995 był współwłaścicielem firmy Agma w Wałbrzychu. W 2012 został odznaczony pośmiertnie Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 10 października 1980 r. do 17 stycznia 1983 r. był rozpracowywany przez Wydz. V KW MO w Wałbrzychu w ramach SOR krypt. Solidarność/SOS krypt. „Sierota"; od 18 lutego 1983 r. do 7 marca 1985 r. przez Wydz. V KW MO/WUSW w Wałbrzychu w ramach SOR; od 1988 do 16 października 1989 r. przez Wydz. III WUSW w Wałbrzychu w ramach SOR.

Szumiejko Eugeniusz, ur. 9 września 1946 r. w Wierobiejkach, zm. 5 lipca 2020 r. we Wrocławiu. **(Dolny Śląsk)**

Astronom. W latach 60. XX w. studiował astronomię na Uniwersytecie Wrocławskim. W marcu 1968 r. został jednym z organizatorów strajku studenckiego na tej uczelni. W tym samym okresie zetknął się ze strajkującym na tym samym wydziale Kornelem Morawieckim. Kilka lat później udostępnił mu swoje mieszkanie dla potrzeb tajnej drukarni i zaangażował się w kolportaż „Biuletynu Dolnośląskiego". W 1980 wszedł w skład prezydium Zarządu Regionu, był też delegatem na pierwszy krajowy zjazd i członkiem Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, który zastał go w Gdańsku, wziął udział w organi-

zowaniu strajku w porcie, a następnie w stoczni. Jako pierwszy doprowadził do sformowania gremium mającego na celu koordynowanie działania Solidarności w skali całego kraju. Organizował struktury podziemne, wszedł w skład Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej. W połowie lat 80. stanął na czele Regionalnego Komitetu Strajkowego. Z Solidarnością Walczącą współtworzył „Gazetę Uliczną". Został odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski oraz Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Szutrak Zofia, ur. 17 lutego 1940 r. w Kąkolnikach (obecnie Ukraina), zm. 20 sierpnia 2019 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

Działała pod pseudonimami Tytus i Klara. Była założycielką struktur NSZZ „Solidarność" we wrocławskiej służbie zdrowia. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizowała struktury konspiracyjne w Szpitalu Psychiatrycznym we Wrocławiu, pełniąc funkcję przewodniczącej podziemnego związku. Prowadziła niezależny kolportaż na terenie Wrocławia. Utrzymywała łączność i koordynowała współpracę z podziemnymi drukarzami. Współpracowała z parafią przy ul. Sudeckiej we Wrocławiu w dziedzinie poradnictwa zdrowia psychicznego. Była zatrzymywana, przesłuchiwana, zastraszana i systematycznie inwigilowana. W latach 1982–1989 współpracowała z Solidarnością Walczącą. Informacje na temat jej działalności gromadziła SB w podteczce z oznaczeniem „Klepsydra".

Szwed Teodozja, ur. w 1937 r. w Chruślinie.

(Szczecin)

W latach 80. XX w. aktywnie współpracowała z podziemnymi strukturami NSZZ „Solidarność" i Solidarności Walczącej w Szczecinie. W latach 1983–1986 była kolporterką podziemnych wydawnictw i ulotek. Czynnie wspomagała działalność wydawniczą Solidarności Walczącej, a w jej mieszkaniu mieścił się punkt poligraficzny, w którym drukowano szczecińskie czasopismo SW „Gryf" oraz ukazujący się w podziemiu (od wprowadzenia stanu wojennego) tygodnik „Jedność". W latach 1988–1989 udostępniała również swoje mieszkanie na potrzeby nadawania nielegalnych audycji radiowych. Została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności.

Szymonik Jadwiga, ur. w 1948 r. w m. Łosice.
(Dolny Śląsk)

We wrześniu 1980 r. wstąpiła do struktur NSZZ „Solidarność" działających przy Politechnice Wrocławskiej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 do 15 grudnia 1981 r. brała udział w strajku okupacyjnym na Politechnice Wrocławskiej. Po pacyfikacji strajku kontynuowała działalność w konspiracji. Przygotowywała matryce do nielegalnych publikacji i czasopism, m.in. do „Z Dnia na Dzień". Zajmowała się ich drukiem i kolportażem. Organizowała pomoc finansową i materialną dla osób represjonowanych. W latach 1982–1989 aktywnie współpracowała z Uczelnianą Komisją Koordynacyjną przy Politechnice Wrocławskiej, Regionalnym Komitetem Strajkowym oraz z Solidarnością Walczącą. Została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności.

Ś

Śmierzchalski Zdzisław, ur. w 1951 r. w Szczecinie.
(Szczecin)

W latach 1984–1989 prowadził działalność opozycyjną. Był zatrudniony w Szczecińskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Ogólnego nr 2. W sierpniu 1980 r. uczestniczył w strajku okupacyjnym. Był inicjatorem powołania podziemnej struktury opozycyjnej na terenie zakładu pracy. Organizował wyjazdy do Warszawy na msze za Ojczyznę koncelebrowane przez ks. Jerzego Popiełuszkę. Brał udział w akcjach zbierania składek na działalność związkową oraz pieniędzy dla osób represjonowanych i zwolnionych z pracy. Zajmował się kolportażem podziemnych wydawnictw, takich jak: „Grot", „CDN", „Tygodnik Mazowsze", „Solidarność Walcząca", „Od dołu", a także ulotek, odezw i kartek okolicznościowych. Za swoją działalność opozycyjną w 1985 został zwolniony z pracy. W 1986 został współinicjatorem powstania podziemnej regionalnej struktury branżowej pracowników budownictwa. Uczestniczył w wydawaniu i kolportowaniu pisma skupiającego brać budowlaną pt. „Ogniwo". Na początku 1988 r. zaangażowany był w próbę rejestracji Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność". W latach 1984–1990 pozostawał pod stałą obserwacją Służby Bezpieczeństwa. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 147/2019 – został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Świderek Marta, ur. 26 lutego 1954 r. we Wrocławiu, zm. 18 czerwca 2003 r. tamże.
(Dolny Śląsk)

Działała pod pseudonimem Krakowianka. Była łączniczką Radia Solidarność Walcząca z Hanną Łukowską-Karniej. Od 1986 dwa razy w miesiącu podróżowała autobusem do Gorzowa Wielkopolskiego z wydawnictwami SW, a także innymi wydawnictwami podziemnymi. Po 1991 pracowała w prywatnym wydawnictwie osób związanych wcześniej z Solidarnością Walczącą.

Świerczewski Tadeusz Józef, ur. 9 września 1942 r. w Warszawie.
(Dolny Śląsk)

W 1973 ukończył studia na Wydziale Inżynierii Sanitarnej Politechniki Wrocławskiej. W 1951 został dyscyplinarnie usunięty ze szkoły za odmowę zdjęcia z szyi krzyżyka. Od początku lat 60. uczestniczył w spotkaniach nieformalnego klubu dyskusyjnego we Wrocławiu (prowadzonego m.in. przez Teresę Czarnecką, Jerzego Bauera i Jerzego Kiełka). W okresie od 10 czerwca 1964 do 31 lipca 1973 był pracownikiem Wrocławskiego Przedsiębiorstwa Konstrukcji Stalowych Mostostal. W marcu 1968 r. brał udział w demonstracjach studenckich we Wrocławiu. Wydrukował 3000 egzemplarzy listu do studentów autorstwa dr. Ryszarda Krasnodębskiego, który podjął solidarnościową głodówkę. Od 1 sierpnia 1973 r. do 20 lutego 1975 r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Robót Instalacyjno-Montażowych we Wrocławiu. Od 2 lutego 1975 r. do 29 lipca 1977 r. pracował we Wrocławskim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych. Od 18 sierpnia 1977 r. do 31 stycznia 1978 r..był pracownikiem Przedsiębiorstwa Robót Instalacyjno-Montażowych Budownictwa Rolniczego w Legnicy. W okresie od 3 lutego 1978 r. do 5 października 1982 r. (od 8 sierpnia 1982 r. na pół etatu, jednocześnie na rencie) był zatrudniony na stanowisku głównego projektanta w Zakładzie Remontowo-Budowlanym AM we Wrocławiu. Od marca 1978 r. Do 1979 był kolporterem wydawnictw NOW-ej. W latach 1979–1989 był autorem artykułów (ps. Brat), drukarzem i kolporterem niezależnego czasopisma „Biuletyn Dolnośląski". Od września 1980 r. należał do NSZZ „Solidarność". Był członkiem KZ w ZRB AM. Jesienią 1980 r. organizował Komitety Założycielskie Solidarności we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku, w tym m.in. w Wałbrzychu, Świdnicy i Jeleniej Górze. W czerwcu 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk. Jesienią tego samego roku potajemnie organizował zaplecze materiałowo-lokalowe na wypadek sytuacji kryzysowej. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 13–15 grudnia 1981 r. współorganizował i uczestniczył w strajkach w Zajezdni Autobusowej nr VII MPK i Państwowej Fabryce Wagonów Pafawag we Wrocławiu. Od 13 grudnia 1981 r. był również organizatorem Regionalnego Komitetu Strajkowego Solidarności Dolny Śląsk. W okresie od 14 grudnia 1981 r. do przełomu czerwca i lipca 1982 r. odpowiadał za organizację i kolportaż podziemnego pisma „Z Dnia na Dzień", a w jego domu zlokalizowana była jedna z drukarń. Od grudnia 1981 r. był także organizatorem podziemnych

struktur zakładowych Solidarności we Wrocławiu i okolicach oraz sieci ich łączności z RKS. W miesiącach od maja do września 1982 r. był członkiem RKS. Od 14 grudnia 1981 r. do 5 października 1982 r. organizował działalność kontrwywiadowczą (nasłuchy SB i MO), łączność satelitarną oraz podziemne Radio Solidarność. Na przełomie maja i czerwca 1982 r. został współzałożycielem Solidarności Walczącej, był przy tym pomysłodawcą nazwy tej organizacji. Współorganizował oddziały SW w Gdańsku, Warszawie i Poznaniu. 13 i 28 czerwca, a także 31 sierpnia 1982 r. był głównym organizatorem antyreżimowych manifestacji we Wrocławiu. Od czerwca do października 1982 r. organizował druk czasopism „Solidarność Walcząca" i „Biuletyn Dolnośląski". 5 października 1982 r. został zatrzymany. W dniach 7–26 października tego samego roku został internowany. Był przetrzymywany w Areszcie Śledczym KW MO i bity podczas przesłuchań, następnie został przeniesiony do Aresztu Śledczego we Wrocławiu. 27 stycznia 1983 r. został zwolniony z aresztu, z którego trafił na leczenie do szpitala. W trakcie hospitalizacji przebywał pod stałym nadzorem SB. 25 lipca 1984 r. postępowanie karne wobec niego zawieszono na mocy amnestii. W latach 1984–1990 nadal organizował druk czasopism „Solidarność Walcząca" i „Biuletyn Dolnośląski". W latach 1984–1988 był wielokrotnie zatrzymywany, karany grzywnami przez kolegium ds. wykroczeń i inwigilowany przez SB. W latach 1984–1990 organizował kolportaż w ramach SW na terenie całego kraju. Był autorem artykułów w prasie podziemnej, m.in. w takich pismach jak: „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Wiadomości Bieżące", „Aspekt", „Replika", (ps. Or, Brat). Od września 1989 r. do początku 1990 r. był wydawcą „Gazetki Osiedlowej Komitetu Obywatelskiego Osiedla Zalesie-Zacisze". Po r. 1990 pracował jako rzeczoznawca ochrony i konserwacji zabytków oraz rzeczoznawca budowlany. Od 2003 prowadzi Autorską Pracownię Projektową we Wrocławiu. W 1997. został odznaczony Krzyżem Semper Fidelis, w 2007. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2011 Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2013 Medalem Pro Patria, a także Krzyżem Wolności i Solidarności oraz Medalem Stulecia Odzyskania Niepodległości. W 2019 otrzymał medal Zasłużony dla Kultury Polskiej (nr leg. 13464).

Od 10 maja 1982 r. do 28 października 1983 r. był rozpracowywany przez Wydz. V-1 KW MO/WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Rogacz".

Świerszcz Wiesław, ur. 20 listopada 1963 r. w Wąsoszu.
(Dolny Śląsk)

Był działaczem NSZZ „Solidarność" oraz organizacji Solidarność Walcząca w Lubinie. Jako uczeń lubińskiego Technikum Górnictwa RUD, uczestniczył w demonstracjach sierpniowych w 1982, zorganizowanych w związku z rocznicą Porozumień Sierpniowych. Po ukończeniu zasadniczej służby wojskowej, w sierpniu 1986 r., rozpoczął pracę w ZRG Lubin. Włączył się wówczas w struktury Tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" KGHM Zakład Robót Górniczych w Lubinie. TKZ współpracowała z Regionalnym Komitetem Strajkowym – RKS. Wszyscy członkowie TKZ należeli także do Solidarności Walczącej, kierowanej w Lubinie przez Edwarda Wółtańskiego. Był członkiem Solidarności Walczącej do 1989. W TKZ pełnił funkcję wiceprzewodniczącego. Odpowiadał za redakcję czasopisma „Afirmacja", będąc jednocześnie jednym z jej dwóch współredaktorów. Zajmował się kolportażem wydawnictw podziemnych na terenie Szybów Górniczych Rudna Zachodnia. Kolportował m.in. pisma: „Solidarność Walcząca", „Żądło Robola", „Afirmacja – biuletyn Informacyjny TKZ NSZZ Solidarność ZRG Lubin", „NSZZ Solidarność Zagłębie Miedziowe", „Wolny Głos", „Z Dnia na Dzień", „Tygodnik Mazowsze". Zbierał składki na potrzeby TKZ wśród pracowników ZRG Lubin. Był kilkakrotnie przesłuchiwany przez funkcjonariuszy SB na terenie szybu w pomieszczeniach KRG na Rudnej Zachodniej. Przesłuchania dotyczyły głównie kolportażu prasy podziemnej, redakcji „Afirmacji" oraz nielegalnej zbiórki składek na konspiracyjną działalność związkową. W lipcu 1988 r. zorganizował strajk w obronie aresztowanego działacza Władysław Grockiego. W tym samym roku zorganizował również referendum w ZRG w sprawie zasad przyznawania premii pracownikom. Na początku 1989 r., w trakcie rozmów przy Okrągłym Stole, był przywódcą strajku w kopalni Rudna Zachodnia w Polkowicach i autorem postulatów strajkowych. Był zadeklarowanym przeciwnikiem rozmów okrągłostołowych. Został odznaczony Srebrnym Medalem za Długoletnią Służbę, Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych" oraz Zasłużony dla KGHM Polska Miedź S.A. Po 1990 pracownik KGHM Polska Miedź S.A.

T

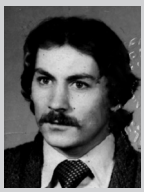

Tabor Jan, ur. 11 października 1954 r. w Żarach.
(Lubin)

W dniach 27–31 sierpnia 1980 r. brał udział w strajku w ZG Rudna, należał do komitetu strajkowego na szybie Rudna Zachodnia z ramienia pracowników ZRG. Od sierpnia tego samego roku szefował Tymczasowej Komisji Założycielskiej NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Robót Górniczych, a następnie wchodził w skład Komisji Zakładowej NSZZ ,,S" oraz pełnił funkcję przewodniczącego wydziału na Rudnej Zachodniej w ZRG. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–17 grudnia 1981 r. organizował strajk okupacyjny i przewodniczył Komitetowi Strajkowemu na Szybie Rudna Zachodnia w KGHM Zakłady Górnicze Rudna w Polkowicach. 18 grudnia 1981 r. został zwolniony z pracy. 21 grudnia zatrzymany i aresztowany. Był przetrzymywany w areszcie KM MO w Lubinie, KW MO w Legnicy, a następnie Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 24 lutego 1982 r. został skazany wyrokiem Sądu Wojewódzkiego na karę 2 lat pozbawienia wolności w zawieszeniu. W latach 1982–1984 był kilkukrotnie zatrzymywany na 48 godzin. W okresie 1983–1989 należał do organizacji Solidarność Walcząca. W latach 1982–1986 wraz z Mirosławem Gojdźiem, Adamem Mickiewiczem, Adamem Żelechowiczem, Leszkiem Cebo i Kazimierzem Jaworskim współzakładał Tajną Tymczasową Komisję Zakładową NSZZ „Solidarność" w KGHM Zakładach Robót Górniczych. W latach 1982–1986 organizował druk i współredagował podziemne pismo „Biuletyn Informacyjny ZRG". Był również kolporterem takich pism jak: „Solidarność Walcząca", „Żądło Robola", „Tygodnik Mazowsze", „Wolny Głos". W 1988 współtworzył komisję organizacyjną przy odbudowie struktur NSZZ „Solidarność". Został odznaczony: Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia, Krzyżem Wolności i Solidarności, Złotym, Srebrnym i Brązowym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Solidarności Walczącej, Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

Tajchman Dariusz, ur. 2 lutego 1965 r. w Krośnie.
(Rzeszów)

W latach 1983–1984 był zaangażowany w kolportaż czasopisma podziemnego „Solidarność Podkarpacka". Wiosną 1987 r., po odbyciu służby wojskowej, prowadził bibliotekę niezależnych wydawnictw oraz książek drugiego obiegu. W 1988 wstąpił w szeregi Solidarności Walczącej, z którą wcześniej współpracował. Był jej zaprzysiężonym członkiem. Współorganizował pododdział krośnieński SW. Wspólnie z Mariuszem Hejnarem, Andrzejem Janochą i Henrykiem Kuligą wydawał ulotki, m.in. „Miejsce czerwonych na ławie oskarżonych", „List gończy za Jaruzelskim" czy potem „Pamiątkę z Magdalenki". Od wiosny 1989 r. był redaktorem lokalnego pisma Solidarności Walczącej „Podkarpatczyk". Współpracował z Antonim Kopaczewskim z Rzeszowa, Kazimierzem Gierczakiem, Janem Nebesio, Stanisławem Niziołkiem z Sanoka oraz Kazimierzem Potyrałą z Jasła.

Jesienią 1988 r. w Rozdzielni Krosno Zakładu Gazowniczego Jasło zorganizował akcję protestacyjną i referendum mające na celu ponowną legalizację NSZZ „Solidarność". W miejscu pracy zbierał składki związkowe oraz na rzecz strajkujących w Stalowej Woli. Skutkiem protestu było powstanie na przełomie listopada i grudnia 1988 r. Tymczasowej Komisji Zakładowej „Solidarność", która zapoczątkowała reaktywowanie jawnej działalności. W Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy kościele oo. Kapucynów pomagał w organizacji mszy za Ojczyznę oraz pielgrzymek m.in. Świata Pracy do Częstochowy. Działał w Bractwie Trzeźwości. Był współorganizatorem Marszów Trzeźwości do grobów ks. Popiełuszki i ks. kard. Wyszyńskiego. Na początku lat 90. XX w. brał udział w organizowaniu pomocy finansowej dla walczącej o wolność Litwy. W 2011 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej, w 2021 przyznano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

W związku ze swoją działalnością był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa w ramach SOR o kryptonimie „Monter" prowadzonej przez wydział V WUSW w Krośnie.

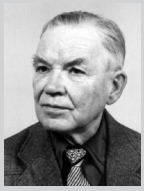

Tallat-Kiełpsz Józef, ur. 2 października 1923 r. w Grawże, zm. 14 czerwca 2011 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1951–1952 należał do antykomunistycznej organizacji „Wolność i Niepodległość" działającej na terenie Wrocławia. 17 grudnia 1952 r. został aresztowany, a 30 kwietnia 1953 r. skazano go na karę śmierci. Rada Państwa skorzystała wobec niego z prawa łaski i karę śmierci zamieniono na

karę 8 lat pozbawienia wolności. Po 1956 wyszedł na wolność. Od początku istnienia NSZZ „Solidarność" należał do struktur tej organizacji. Po wprowadzeniu stanu wojennego współpracował także z Solidarnością Walczącą, za co został aresztowany i skazany na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 4 lat.

Targalski Jerzy, ur. w 1952 r. w Łodzi, zm. 19 września 2021 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Działał pod pseudonimami: „Antek", „Kazik", „Józef Darski". Od 1976 współpracował z KOR, następnie z grupą „Głos" i Wydawnictwem Krąg. W 1977 stworzył własną grupę konspiracyjną zajmującą się kolportażem, która później dała początek Organizacji „Niepodległość". Latem 1981 r. założył pismo „Obóz", a po wprowadzeniu stanu wojennego, w styczniu 1982 r. miesięcznik polityczny „Niepodległość". Należał do redakcji „Faktów". Wchodził w skład Komitetu Wykonawczego Organizacji „Niepodległość", był odpowiedzialny za redakcję pisma. W latach 1984–1997 przebywał na emigracji we Francji. Będąc tam, w latach 80. XX w., pełnił funkcję przedstawiciela Organizacji „N", następnie LDP„N". Redagował także dział „Z obozu" w „Kontakcie". Został zmuszony do odejścia z redakcji za odmowę poddania się cenzurze prewencyjnej na żądanie M. Chojeckiego. W 1988 współpracował z „Kulturą" oraz RWE. Współpracował z Wydziałem Wschodnim Solidarności Walczącej"(Chmielowska, Hlebowicz). Po powrocie do kraju publikował zawodowo, był związany z mediami. W 2020 został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności oraz Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski.

Tarnawski Andrzej, ur. 16 października 1942 r. w Krakowie.
(Kraków)

Adwokat, radca prawny, sędzia, dyplomata. W 1963 ukończył studia prawnicze na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1965–1972 był asesorem i sędzią Sądu Powiatowego w Katowicach. Od 1972 do 1979 wykonywał zawód radcy prawnego. W 1979 został adwokatem. W 1968 uczestniczył w manifestacjach studenckich w Katowicach, w trakcie których został pobity przez funkcjonariuszy MO. Oskarżono go o sprzeciw wobec interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji. Został uniewinniony przez Sąd Najwyższy. W latach 1980–1981 był ekspertem prawnym i uczestnikiem negocjacji między protestującymi a przedstawicielami rządu w czasie straj-

ków rolników w Ustrzykach Dolnych oraz strajku okupacyjnego członków nowosądeckiej i małopolskiej „S" w Nowym Sączu. Po ogłoszeniu stanu wojennego został współpracownikiem Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży" i krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Ukrywał działaczy podziemia (m.in. Jana Senia, Piotra Bielawskiego, Józefa Mroczka). Udostępniał miejsca na działalność redakcji, drukarń i lokali kontaktowych. Publikował na łamach drugoobiegowego czasopisma „Paragraf". W latach 80. był doradcą podziemnych struktur NSZZ „Solidarność" oraz obrońcą jego działaczy (w grupie bronionych przez niego znaleźli się m.in.: Bronisław Wielgosz, Zbigniew Bogacz, Jan Florczyk, Wiesław Pyzio, Daniel Podrzycki, Agata Michałek-Budzicz, Marian Stachniuk). W 1989 należał do Komitetu Obywatelskiego „Solidarność". W 2015 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Tarnawska-Wiejacha Ewa, ur. 29 marca 1945 r. w Krakowie.
(Kraków)

Adwokat. Absolwentka Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Od chwili ogłoszenia stanu wojennego udzielała schronienia w swoim domu poszukiwanym przez SB działaczom Solidarności, w tym między innymi Jerzemu Karpińczykowi, Janowi Seniowi i Piotrowi Bielawskiemu. W jej domu bywali również zagrożeni utratą wolności Józef Mroczek i Stefan Morawiecki. Od początku 1982 r. pełniła funkcję kuriera pomiędzy jednostkami podziemnej Solidarności małopolskiej a Poznaniem, Wrocławiem, Lublinem, Warszawą i Gdańskiem. W jej domu funkcjonowała podziemna drukarnia. Kolportowała prasę podziemną i jako pierwsza w Małopolsce, w lipcu 1982 r., nawiązała bezpośredni kontakt z organizacją Kornela Morawieckiego we Wrocławiu. W marcu 1983 r. odtwarzała struktury małopolskiej organizacji Solidarność Rolników Indywidualnych, nawiązując bezpośredni kontakt z Piotrem Hlebowiczem, jak również z działaczami Solidarności RI w miejscowości Gruszów, Tymbark i okolicach. Struktury te w większości zostały wchłonięte przez konspiracyjną strukturę pod nazwą Ogólnopolski Komitet Oporu Rolników (m. in. Józef Teliga, Józef Baran, Wieńczysław Nowacki, Janusz Szkutnik, Katarzyna Bielańska, Stanisław Kosch, Jerzy i Piotr Hlebowicze, Ewa i Stanisław Pietruszkowie). W jej domu letnim w Gruszowie funkcjonowała dodatkowa drukarnia wydawnictw podziemnych. Po jakimś czasie została ona przeniesiona do tzw. bunkra u rodziny Hlebowiczów w Zagórzanach. W latach 1982–1989 była członkiem struktury pod-

ziemnej Porozumienie Prasowe „Solidarność Zwycięży". W latach 1985–1989 ściśle współpracowała z krakowskim oddziałem Solidarności Walczącej. Brała udział w antyreżimowych manifestacjach na terenie Krakowa, Wrocławia, Gdańska oraz Katowic. W trakcie jednej z nich została dotkliwie pobita.

Teliga Józef, ur. 9 września 1914 r. w Sarniej Zwoli, zm. 26 grudnia 2007 r. we Włoszczowie.
(Kraków)

W 1935 ukończył Seminarium Nauczycielskie w Kielcach, następnie studiował historię na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1958 został absolwentem studiów zaocznych w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie, w 1964 uzyskał magisterium z zakresu pedagogiki rolniczej w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W latach 1935–1945 pracował jako nauczyciel. Był żołnierzem Służby Zwycięstwu Polski, ZWZ i AK. W latach 1943–1945 szefował ekspozyturze wywiadu AK w Radomiu. W okresie 1945–1946 pełnił funkcję szefa wywiadu WiN w Okręgu Kielecko-Radomskim. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", należał do MKZ Kielce, współorganizował Solidarność Wiejską na Kielecczyźnie. W styczniu 1981 r. wspierał rolników strajkujących w Urzędzie Miasta i Gminy w Ustrzykach Dolnych. Od lutego wchodził w skład KKP NSZZ RI „S", przewodniczył też Wojewódzkiemu Komitetowi Założycielskiemu NSZZ RI „S" w Kielcach. Był członkiem Prezydium Ogólnopolskiego Komitetu Założycielskiego. We wrześniu został sygnatariuszem deklaracji założycielskiej Klubów Służby Niepodległości. Po wprowadzeniu stanu wojennego ukrywał się w Warszawie i Krakowie. W 1982 był współzałożycielem Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników (sygnował swoim nazwiskiem dokumenty OKOR). Był również współpracownikiem Solidarności Walczącej. 11 grudnia 1983 r. został zatrzymany w Warszawie i osadzony w Areszcie Śledczym Warszawa-Mokotów. Zwolniony 8 maja 1984 r.. 15 września 1985 r. został ponownie aresztowany pod zarzutem m.in. szpiegostwa. Ponownie osadzono go w Areszcie Śledczym Warszawa-Mokotów. Był więziony bez procesu do września 1986 r.. Został zwolniony na mocy amnestii. Należał do jawnego Konwentu Seniorów Ruchu Ludowego, Krajowej Rady Rolników „S". W 1987 współtworzył Niezależny Ruch Ludowy „S". Przeciwnik rozmów Okrągłego Stołu i tzw. kontraktowych wyborów do Sejmu. W 1989 był organizatorem i czołowym działaczem Stowarzyszenia Polskich Kombatantów.

Tenerowicz Teresa, ur. w 1940 r. w Arras (Francja).
(Dolny Śląsk)

Była delegatką na WZD Regionu Dolny Śląsk. Po wprowadzeniu stanu wojennego poszukiwana przez SB. Do 1983 działała w grupie podziemnej „Eskulap", a do 1989 związana była ze strukturami podziemnej służby zdrowia. Od sierpnia 1982 r. do marca 1983 r. uczestniczyła w przygotowaniach audycji Radia Solidarność Walcząca. W październiku 1985 r. przeprowadzono rewizje w jej domu oraz w miejscu zatrudnienia. Następstwem tego było przesłuchanie, po którym została zwolniona. Od czerwca 1982 r. do 1988 aktywnie kolportowała prasę podziemną, w tym m.in. czasopismo „Z Dnia na Dzień" oraz wydawnictwa Solidarności Walczącej. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 27/2020 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Tercki Marian Leszek, ur. 13 grudnia 1958 r. w Wałbrzychu.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W latach 1977–1980 był współpracownikiem KOR/KSS KOR oraz kolporterem niezależnego pisma „Robotnik". W latach 1980–1984 pracował jako malarz, spawacz i robotnik drogowy w Wałbrzyskim Przedsiębiorstwie Budowlanym. W dniach 30–31 sierpnia 1980 r. współorganizował strajk w zakładzie pracy. Dzień po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował strajk tamże. Od grudnia 1981 r. do 1989 należał podziemnej grupy w Wałbrzychu, skupionej wokół Ryszarda Mocka. Od grudnia 1981 r. do 1986 wchodził w skład Komitetu Pomocy Internowanym/Komitetu Pomocy Więzionym i ich Rodzinom w Wałbrzychu. W latach 1982–1989 był właścicielem i zarządcą jednej z większych podziemnych drukarni w Wałbrzychu. Drukowano w niej m.in.: „Informator Górniczy", „Informator Wałbrzyski" i „Niezależne Słowo". W latach 1982–1989 był zaangażowany w kolportaż na terenie ówczesnego województwa wałbrzyskiego takich podziemnych wydawnictw jak: „Tygodnik Mazowsze", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Niezależne Słowo", książek Instytutu Literackiego w Paryżu i NOW-ej, ulotek i znaczków poczt podziemnych. 9 listopada 1982 r. został aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Świdnicy. 23 grudnia 1982 r. został zwolniony. 27 czerwca 1983 r. został skazany przez Sąd Rejonowy w Wałbrzychu z siedzibą w Świdnicy na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu. 17 sierpnia 1983 r. Sąd Wojewódzki w Wałbrzychu na mocy amnestii darował mu karę. W la-

tach 1984–1985 był zatrudniony jako pracownik budowlany w Firmie Malarsko-Budowlanej w Wałbrzychu. W latach 1984–1988 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy wałbrzyskiej parafii św. Józefa Robotnika, a w latach 1988–1989 przy parafii św. Jerzego w Wałbrzychu. 31 sierpnia 1985 r. został zatrzymany, 2 września ponownie aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Świdnicy. 23 grudnia 1985 r. został skazany przez Sąd Rejonowy w Wałbrzychu z siedzibą w Świdnicy na karę 1 roku pozbawienia wolności. 11 sierpnia 1986 r. został zwolniony. W latach 1986–1991 był pracownikiem budowlanym w Zakładzie Remontowo-Budowlanym Służby Zdrowia w Wałbrzychu. W okresie 1986–1989 należał do TKZ Służby Zdrowia tamże. Od 1991 na rencie.

Od 19 sierpnia 1982 r. do 2 lutego 1987 r. był rozpracowywany przez Wydz. V KW MO/WUSW w Wałbrzychu w ramach SOS/SOR o kryptonimie „Kuter". Od 9 listopada 1982 do 2 marca 1983 r. przez Wydz. V KW MO w ramach SOR o kryptonimie „Informator". Od 26 lipca 1983 r. do 17 sierpnia 1984 r. przez Wydz. V KW MO/WUSW w ramach KE/SOR o kryptonimie „Betoniarz". Od 29 września 1986 r. do 23 marca 1987 r. przez Wydz. V WUSW w ramach KE o kryptonimie „Kulas".

Terenda Witold, ur. 5 kwietnia 1963 r. w Krośnie Odrzańskim.
(Dolny Śląsk)

Lekarz weterynarii. W 1985 wstąpił do wrocławskiego oddziału Solidarności Walczącej. Należał do grupy „Czarnego", Bogdana Makarskiego, we Wrocławiu. Działał m.in. z Bogusławem Mazurkiem, Jarosławem Hykiem i Henrykiem Kulą. Był zaangażowany w kolportaż i druk wydawnictw podziemnych. Został relegowany z uczelni za działalność konspiracyjną, był zatrzymywany i represjonowany. Po wielu interwencjach przywrócono mu prawa studenckie. Często brał udział w manifestacjach i akcjach protestacyjnych. Kilkakrotnie był zatrzymywany. Został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

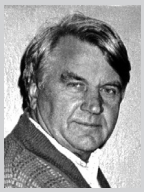

Terleckas Antanas, ur. 9 lutego 1928 r. w Krivasalis.
(Litwa)

Wieloletni działacz niepodległościowy. W 1978 założył i szefował Lidze Wolności Litwy. W 1945 został po raz pierwszy aresztowany przez NKWD i przez 2 miesiące był przetrzymywany w więzieniu w Święcianach. W 1957 aresztowano go ponownie i na 3 lata umieszczono w syberyjskich łagrach. W 1973 został aresztowany po raz trzeci i osadzony na rok w wię-

zieniu na Łukiszkach w Wilnie. W 1979 skazano go na karę 8 lat pozbawienia wolności. Więziony najpierw w Wilnie, następnie na Uralu, a później zesłano go do Magadanu. Był jednym z inicjatorów stworzenia, a następnie jednym z autorów słynnego Memorandum 45 obywateli okupowanych krajów bałtyckich do ONZ w sprawie potępienia paktu Mołotow–Ribbentrop oraz likwidacji jego skutków. Redaktor litewskich wydawnictw podziemnych, był autorem licznych artykułów. Organizował pierwsze niepodległościowe manifestacje na okupowanej Litwie. W 1988 przystąpił do współpracy z organizacją Solidarność Walcząca. Dzięki niemu działacze SW uzyskali kontakty do opozycjonistów niepodległościowych w innych republikach ówczesnego ZSSR. Dom Antanasa i jego żony Eleny był przystanią dla działaczy Solidarności Walczącej. Liga Wolności Litwy pod przewodnictwem Terleckasa przystąpiła w jesieni 1990 r. do utworzonej w Warszawie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa ’90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSSR oraz z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii, Laosu. Celem organizacji była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSSR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligraficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. W 2009 został odznaczony Orderem Zasługi RP.

Terleckienė Elena, ur. 1 maja 1925 r., zmarła w 2010 r. w Wilnie.
(Litwa)

Była żoną przywódcy Ligi Wolności Litwy Antanasa Terleckasa. Przepisywała teksty do wydawnictw podziemnych, opiekowała się mężem oraz innymi więźniami politycznymi. Udzielała gościny i pomocy przebywającym na Litwie działaczom Solidarności Walczącej i innych ugrupowań politycznych. Jej dom służył jako tzw. skrzynka kontaktowa między działaczami Solidarności Walczącej a działaczami Litewskiej opozycji. Zabezpieczała również materiały i sprzęt, przywiezione z Polski, przed organami KGB. W 2009 została odznaczona Order Zasługi RP.

Terlikowska Helena, ur.14 marca 1958 r. w Malborku.
(Trójmiasto)

Działała pod pseudonimem Dzidka. Wstąpiła do Solidarności Walczącej dzięki znajomości z Andrzejem Kołodziejem i Markiem Czachorem, związanych z Solidarnością Walczącą Oddział Trójmiasto. W latach 1985–1987 udostępniała swoje mieszkanie dla ukrywających się działaczy pod-

ziemia. Pomagała przy składzie pism niezależnych, w tym m.in. „Poza Układem". Otrzymała Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

Terlikowski Andrzej, ur. w 1956 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W 1984 rozpoczął działalność w strukturach trójmiejskiej Solidarności Walczącej, gdzie pełnił funkcję łącznika między redakcją Biuletynu SWT a Andrzejem Kołodziejem. W latach 1984–1990 był zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych SWT w Trójmieście, w tym m.in. czasopisma „Poza Układem". W latach 1985–1987 udostępniał swoje mieszkanie dla ukrywających się działaczy podziemia. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 515/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Toczko Bolesław, ur. 5 sierpnia 1935 r. w Talkach, zm. 20 sierpnia 2008 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

W sierpniu 1980 r. współorganizował strajk w Transbudzie w Gdańsku. Należał do Komitetu Strajkowego. Działał w NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego wspierał działalność podziemną, zajmując się hurtowym kolportażem prasy konspiracyjnej. W 1984 dawał schronienie ukrywającym się działaczom Solidarności Walczącej. W jego domu funkcjonowała drukarnia. Od 1985 była to drukarnia sitodrukowa i offsetowa – drukowano w niej m.in. „Poza Układem" i biuletyn SWT. Po 1988 była drukarnią powielaczową i wówczas drukowano w niej m.in. „Głos Trzeciej Bramy" stoczni im. Lenina, a także czasopisma SWT i SW grupy stoczni im. Lenina. Drukarnia nigdy nie została zdekonspirowana.

Tokarska Cecylia, ur. 23 października 1948 r. w Gliniku.
(Rzeszów)

W 1980 wstąpiła do NSZZ „Solidarność" w WSK PZL Rzeszów na wydziale odlewni. W okresie stanu wojennego i latach późniejszych uczestniczyła w comiesięcznych mszach za Ojczyznę i manifestacjach patriotycznych. W latach 1983–1989 współpracowała z Tajną Komisją Zakładową WSK. Odbierała od Adama Śnieżka wydawnictwa podziemne. Na początku 1984 r. rozpoczęła współpracę z PPSZ, przyjmowała także wydawnictwa konspiracyjne Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", Solidarności Walczącej, Solidarność Rolników Ogólnopolskiego Komitetu Opo-

ru Rolników. Prasę OKOR i Solidarności Walczącej kolportowała do końca 1986 r. W sierpniu 1984 r. udostępniła swoje mieszkanie na zdeponowanie nadajnika radiowego oraz przeprowadzenie szkolenia w zakresie obsługi Radia Wolna Polska. Radio to wyemitowało audycję 30 sierpnia, tj. w rocznicę Porozumień Sierpniowych, sygnowaną przez Koło Oporu Społecznego w Rzeszowie. Od 1996 na rencie, od 2006 na emeryturze.

Tomkiewicz Jarosław, ur. 25 maja 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Ukończył Technikum Kolejowe we Wrocławiu.

Jesienią 1984 r. przyłączył się do wrocławskich struktur Solidarności Walczącej. Był jej zaprzysiężonym członkiem. Od 1985 do 1987 działał jako kurier. Kolportował wydawnictwa podziemne na terenie Wrocławia, a potem również w Warszawie i w Szczecinie. Po 1990 został przedsiębiorcą.

Tracz Andrzej, ur. w 1966 r..
(Dolny Śląsk)

Był współpracownikiem Solidarności Walczącej działającym głównie we Wrocławiu. Brał udział w pierwszej wielkiej demonstracji stanu wojennego, jaka miała miejsce w Gdańsku w grudniu 1981 r. Od 1983 był kolporterem wydawnictw podziemnych należącym do siatki kierowanej przez Adama Lipińskiego. Rozpowszechniał wówczas m.in. publikacje sygnowane przez Solidarność Walczącą. W 1987 był jednym z najbliższych współpracowników W. Fydrycha. Współorganizował i brał udział w pierwszych happeningach Pomarańczowej Alternatywy. W 1988 uczestniczył w podróżach kurierskich z prasą Solidarności Walczącej na trasie Wrocław – Gdynia.

Trapkowski Daniel Grzegorz – obecnie Dzienisz Artur,
ur. 25 marca 1965 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

W latach 1984–1985 kolportował wydawnictwa podziemne. Działał także w Międzyszkolnym Komitecie Koordynacyjnym – Solidarności Młodych. W maju 1988 r. brał udział w adresowaniu kopert skierowanych do żołnierzy LWP w ramach uświadamiania żołnierzy o sytuacji politycznej w kraju. W 1990 uczestniczył w drukowaniu czasopisma „Poza Układem", jak również broszur wydawnictwa „PETiT".

Trąbska-Dauksza Maria
(Dolny Śląsk)

Działała w strukturach podziemnych jako łączniczka i kurier, odpowiadała za wyszukiwanie konspiracyjnych lokali oraz nawiązywanie nowych kontaktów. W stanie wojennym trafiła do Kazimierza Klementowskiego, zajmowała się kolportażem, zawoziła bibułę do Jeleniej Góry i okolic. Aresztowana 14 grudnia 1983 r. po wpadce na ul. Białowieskiej, siedziała na Podwalu, potem w więzieniu w Opolu. Wyszła w lipcu 1984 r. na mocy amnestii.

Truszkowska Grażyna, ur. w 1948 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Od 1979 była zaangażowana we współpracę z opozycją antykomunistyczną. Na terenie Wrocławia zajmowała się kolportażem niezależnych publikacji wydawanych przez Komitet Obrony Robotników. Po wprowadzeniu stanu wojennego współpracowała z Regionalnym Komitetem Strajkowym Dolny Śląsk oraz Solidarnością Walczącą. W ramach tej działalności w latach 1981–1984 drukowała oraz kolportowała podziemne czasopismo „Z Dnia na Dzień", zbierała również informacje i przekazywała je ukrywającym się członkom Regionalnego Komitetu Strajkowego. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 43/2019 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Tučkus Andrius, ur. 18 sierpnia 1959 r. w Litwie.
(Litwa)

Od 1975 zajmował się kolportażem pism Ligi Wolności Litwy oraz innych wydawnictw podziemnych, był też organizatorem wielu manifestacji niepodległościowych. Należał do kierownictwa Ligi Wolności Litwy. Aktywnie współpracował z Institute for Democracy in Eastern Europe (Irena Lasota). W 1989 nawiązał współpracę z Solidarnością Walczącą. Wielokrotnie gościł u siebie przedstawicieli SW (głównie Jadwigę Chmielowską i Piotra Hlebowicza) i innych nurtów niepodległościówki Polskiej, służył im pomocą w organizowaniu spotkań z litewskimi organizacjami niepodległościowymi. Pełnił rolę konsultanta Solidarności Walczącej w tematach dotyczących sytuacji na Litwie oraz innych krajach ówczesnego imperium sowieckiego. W latach 1990–1991 był jednym z koordynatorów transportów specjalnych (sprzęt poligraficzny, środki łączności, antysowiecka literatura) z Polski na Litwę. Od jesieni 1990 r. członek-współzałożyciel utworzonej w Warsza-

wie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa ’90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSSR oraz z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii, Laosu. Celem organizacji była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSSR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligraficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. W 2009 otrzymał Order Zasługi RP, w 2017 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Tulasz Chrystoforosz, ur. 27 września 1953 r. w Jeleniej Górze, zm. 26 września 1993 r. w Richmond. **(Jelenia Góra)**

W 1971 ukończył Zasadniczą Szkołę Budowlaną w Jeleniej Górze. W latach 1971–1973 był uczniem Technikum Budowlanego tamże. W 1973 pracował jako maszynista sceny w Państwowym Teatrze Dolnośląskim w Jeleniej Górze i Państwowym Teatrze Współczesnym we Wrocławiu. W latach 1973–1974 był zatrudniony jako monter w Stoczni Północnej w Gdańsku. W 1974 pracował jako monter w gdańskim Przedsiębiorstwie Hydrologicznym. W latach 1975–1976 był sprzedawcą w RSW Prasa-Książka-Ruch w Jeleniej Górze. W latach 1976–1980 zajmował się handlem obcymi walutami oraz wykonywał prace dorywcze. Od kwietnia 1980 r. do lipca 1983 r. Był zatrudniony jako kontroler jakości w Zakładzie Obsługi Technicznej Predom–Service Wrocław Oddział Produkcyjny w Miłkowie. We wrześniu 1980 r .wstąpił do NSZZ „Solidarność”, był współorganizatorem jej struktur, przewodniczył też Komitetowi Założycielskiemu. Następnie pełnił funkcję przewodniczącego. Od października 1980 r. do maja 1981 r. wchodził w skład MKZ ówczesnego województwa jeleniogórskiego. 20 września 1980 r. został sygnatariuszem porozumienia z władzami województwa jeleniogórskiego regulującego zasady działania MKZ. Od czerwca 1981 r. był współpracownikiem ZR Jelenia Góra i kolporterem pism niezależnych, w tym: „Solidarności Dolnośląskiej”, „Solidarności Jeleniogórskiej”, „Odrodzenia”, „Robotnika”, „Bratniaka”, „Opinii”, oraz książek Instytutu Literackiego w Paryżu, NOW-ej, Wydawnictw m.in. Głosu, Kręgu, Spotkań. Od lutego do kwietnia 1981 r. drukował i redagował niezależne pismo „Serwis Informacyjny MKZ NSZZ «Solidarność» w Jeleniej Górze”. Od marca 1981 r. do czerwca 1983 r. należał do KPN. Od marca 1981 r. współpracował z niezależnym Karkonoskim Towarzystwem Wydawniczym w Jeleniej Górze i kolportował jego publikacje. Od 12 marca 1981 r. wchodził w skład RKOWzP w Jeleniej Górze oraz był redaktorem niezależnego pisma „Robotnik”. Od czerwca do sierpnia 1981 r. organizował Związek Młodzieży Pracującej „Robotnik” w Jeleniej Górze. W mar-

cu i lipcu 1981 r. był zaangażowany w druk i kolportaż deklaracji ideowej i odezwy KPN Do narodu polskiego. 25 sierpnia tego samego roku po rewizji mieszkania został zatrzymany. 27 sierpnia zwolniono go za poręczeniem KZ w Predom–Service i ZR Jelenia Góra. Od września 1981 r. przewodniczył Podokręgowi Jeleniogórskiego Kierownictwa Akcji Bieżącej Okręgu Zachodniego KPN we Wrocławiu. 21 września tego samego roku, po rewizji osobistej i mieszkania, został aresztowany i osadzony kolejno w Areszcie Śledczym w Jeleniej Górze i w Świdnicy. 14 października został zwolniony za poręczeniem społecznym ZR. W listopadzie 1981 r. wydawał, redagował i pisał artykuły do niezależnego pisma „Niepodległość". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony kolejno w Ośrodkach Odosobnienia w Kamiennej Górze, Nysie, Grodkowie i Uhercach. W trakcie internowania uczestniczył w głodówkach protestacyjnych. 23 grudnia 1982 r. został zwolniony. Tego samego dnia uchylono decyzję o aresztowaniu. W latach 1983–1989 należał do Solidarności Walczącej, był jej zaprzysiężonym członkiem. 19 sierpnia 1983 r. Sąd Wojewódzki w Jeleniej Górze umorzył wobec niego postępowanie karne na mocy abolicji z grudnia 1981 r. Od lipca do sierpnia 1983 r. wydawał, drukował, kolportował i pisał (ps. Jacek Żelazny) podziemne czasopismo „Myśl" oraz jedyny numer jeleniogórskiej edycji „Solidarności Walczącej". Od 21 sierpnia 1983 r. pozostawał w ukryciu i był poszukiwany listem gończym. 16 listopada 1983 r. został aresztowany we Wrocławiu i osadzony w areszcie RUSW, Areszcie Śledczym i ZK we Wrocławiu. 20 lutego 1984 r. został skazany nieprawomocnie przez Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze na karę 1,5 roku pozbawienia wolności. Osadzono go kolejno w Areszcie Śledczym w Jeleniej Górze i ZK we Wrocławiu. 26 marca 1984 r. Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze podjął decyzję o zwolnieniu go z więzienia, objęciu dozorem MO i specjalistycznym badaniem szpitalnym. 28 marca 1984 r. Sąd Wojewódzki w Jeleniej Górze utrzymał w mocy postanowienie o jego aresztowaniu. Został osadzony w ZK we Wrocławiu, a następnie w Strzelinie. 7 czerwca 1985 r. został zwolniony ze względu na zły stan zdrowia i objęty dozorem MO. 15 sierpnia 1985 r. Sąd Wojewódzki w Jeleniej Górze umorzył wobec niego postępowanie karne na mocy amnestii. W latach 1983–1989 kolportował wydawnictwa podziemne w Jeleniej Górze i okolicach. Były to m.in. czasopisma: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Replika", „Myśli", „Wiadomości Bieżące", „Tygodnik Mazowsze", „Gencjana", „Celwiskoziak", „Zerwij Kajdany, Połam Bat…", a także ulotki. W latach 1984–był 1989 na rencie. W latach 1984–1989 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii Podwyższe-

nia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze. W 1985 założył i redagował podziemne czasopismo „Gencjana". Od maja do listopada 1985 r. przebywał w RFN. Przekazał wówczas do RWE informacje o represjach w ówczesnym województwie jeleniogórskiem. W latach 1985–1988 drukował ulotki i wydawnictwa okolicznościowe sygnowane przez Agencję Fotograficzną/Wydawniczą Oddziału SW Jelenia Góra. W okresie 1984–1989 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany i karany grzywnami przez kolegium ds. wykroczeń. W czerwcu 1989 r. wyemigrował do Stanów Zjednoczonych.

Od 10 listopada 1980 r. do 1982 był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Jeleniej Górze w ramach SOS o kryptonimie „Krzyś"; SOR o kryptonimie „Korytarz"; w 1983 przez Wydz. V KW MO/WUSW w Jeleniej Górze w ramach SOR o kryptonimie „Wtorek"; do 1984 rozpracowywany przez Wydz. III/V WUSW w Jeleniej Górze w ramach SOR o kryptonimie „Komórka"; przez Wydz. V WUSW w Jeleniej Górze w ramach KE.

Tulin Janusz, ur. 8 maja 1934 r. w Opocznie.
(Dolny Śląsk)

Działacz struktur NSZZ „Solidarności" w operze wrocławskiej oraz ich współzałożyciel. Po wprowadzeniu stanu wojennego był zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Organizował lokale konspiracyjne, wskazywał zaufane kontakty. Utrzymywał łączność ze strukturami związkowymi i z Solidarnością Walczącą. Razem z żoną Zofią pomagał rodzinom osób ukrywających się i represjonowanych. Był inwigilowany, obserwowany i zatrzymywany. W jego mieszkaniu sześciokrotnie przeprowadzano rewizje.

Tumidajewicz Marek, ur. 11 grudnia 1950 r.
(Oslo, Norwegia)

Pełnił funkcję redaktora czasopisma NSZZ ,,Solidarność'' „SEMAFOR", przy Międzyokręgowej Komisji Porozumiewawczej Kolejarzy z siedzibą we Wrocławiu. Publikowano w nim głównie teksty o tematyce związanej z pracą w PKP, oświadczenia, dokumenty kolejarskiej „S", rozporządzenia i decyzje władz dotyczące kolei. Zamieszczano także teksty historyczne. Pismo było kolportowane w całym kraju, zwłaszcza w środowisku kolejarzy, m.in. przez komisje zakładowe „S". Po wprowadzeniu stanu wojennego został internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia kolejno we Wrocławiu, Grodkowie, Strzelcach Opolskich, w Łupkowie, Załężu k. Rzeszowa, w Kielcach-Piaskach, ponownie w Załężu i Łupkowie. Wyemigrował do

Norwegii. Od drugiej połowy lat 80. był przedstawicielem m.in. Solidarności Walczącej w Oslo.

Turski Robert, ur. 29 lipca 1961 r. w Garbatce-Letnisku.
(Rzeszów)

Ukończył Zawodową Szkołę Rolniczą i Technikum Rolnicze w Lesku ze specjalność zootechnik. Od 1989 prowadzi własne gospodarstwo rolne. W 1980 przyłączył się do Federacji Robotników Rolników i Innych Grup Zawodowych Bieszczadów, a następnie NSZZ RI „S" w Bieszczadach (współpracownik Wieńczysława Nowackiego i Urszuli Poziomek). Do 1981 kolportował ulotki, odezwy i niezależną prasę. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r., wraz z Markiem Jaśkiewiczem wydawał podziemną edycję pisma „S" RI „Bieszczadnik". Od początku 1982 r. wydawał podziemne czasopismo „Przedświt". W związku z tym w maju 1982 r. został zatrzymany, a 27 maja internowany w Ośrodku Odosobnienia w Uhercach. 23 lipca został zwolniony, a po wyjściu na wolność powołany do wojska. 28 października 1982 r. został autorem listu otwartego do Sejmu PRL i Ministerstwa Obrony Narodowej oraz prymasa Polski, zawierającego odmowę pełnienia służby wojskowej w okresie stanu wojennego. Przez miesiąc się ukrywał. Przez kolejne tygodnie był pacjentem szpitala psychiatrycznego w Krakowie-Kobierzynie, by uchronić się przed zarzutem dezercji z wojska. W latach 1982–1989 drukował – m.in. w Zatwarnicy, Chmielu i Ropience – ulotki, odezwy i inne druki dla OKOR. Kolportował je do Warszawy, Łodzi, Krakowa, Wrocławia i innych miast. Drukował również dla Solidarności Walczącej. W latach 1982–1988 około dwudziestokrotnie był zatrzymywany na 48 godzin i przesłuchiwany. W jego gospodarstwie rodzinnym wielokrotnie przeprowadzano rewizje. Od 1983 współpracował z OKOR i Solidarnością Walczącą. Dwukrotnie był skazywany na karę grzywny przez kolegia ds. wykroczeń. W 1986 był ponownie wezwany do odbycia służby wojskowej. We wrześniu 1986 r. został zwolniony z obowiązku odbycia tej służby wskutek potwierdzenia niezdolności do jej odbycia i przeniesiony do Obrony Cywilnej.

Twardowski Jarosław, ur. 4 kwietnia 1962 we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Działał pod pseudonimem Marcin Prus. Od sierpnia 1980 r. współpracował z NSZZ „Solidarność" jako drukarz. W 1981, aż do dnia wprowadzenia stanu wojennego był etatowym pracownikiem Zarządu Regio-

nu NSZZ „Solidarność” Dolny Śląsk. 13 grudnia 1981 r. zaczął się ukrywać. Działał w konspiracji jako członek zespołu redakcyjnego podziemnego pisma RKS NSZZ „Solidarność” – „Z Dnia na Dzień”. W czerwcu 1982 r. związał się Solidarnością Walczącą. Był autorem i współautorem artykułów opublikowanych w „Kulturze Paryskiej”, „Russkoj Mysli”, „Kontynencie”, „Biuletynie Dolnośląskim” oraz w pismach polonijnych w Kanadzie i prasie bezdebitowej w Polsce. W latach 1982–1984 był kilkakrotnie zatrzymywany przez SB i milicję i szantażowany podczas przesłuchań. Po wyjściu z ukrycia musiał studiować poza rodzinnym Wrocławiem, ze względu na umieszczenie jego nazwiska na liście osób, które nie miały wstępu na wrocławskie uczelnie wyższe. Ostatecznie wrócił do Wrocławia i kontynuował rozpoczęte w Bydgoszczy studia. Równolegle współpracował z konspiracyjną Agencją Informacyjną Solidarności Walczącej. Zajmował się wówczas gromadzeniem, redagowaniem informacji oraz wydawaniem Serwisu Informacyjnego SW, który ukazywał się raz w miesiącu do maja 1990 r. W 2020 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Tyrka Andrzej Jerzy, ur. 3 września 1955 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

Był zatrudniony w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. W 1984 wstąpił do trójmiejskiego oddziału Solidarności Walczącej. Od 1985 do kwietnia 1986 r. był zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Kilkakrotnie prewencyjnie zatrzymywany. Działał w konspiracyjnych strukturach NSZZ „Solidarność”, należał do NSZZ „Solidarność” Stoczni im. Komuny Paryskiej. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 302/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Tyszkiewicz Iwona Bogumiła, zm. 19 sierpnia 2018 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1982 jeszcze jako uczennica jednej z elbląskich szkół średnich została skazana na karę 3 lat pozbawienia wolności w zawieszeniu na 5 lat za kolportaż ulotek i wydawnictw podziemnych. Była inwigilowana i szantażowana przez SB. Zwalniano ją z kolejnych zakładów pracy. Współpracowała z wrocławskim oddziałem Solidarności Walczącej, działała aktywnie w strukturach Pomarańczowej Alternatywy. Wielokrotnie była zatrzymywana na 48 godzin. W 1988 za działalność opozycyjną została skazana na karę grzywny w wysokości 10 000 zł. Karę tę zamieniono na 3 dni aresztu.

U

Umerov Ilmi Rustemowicz, (krymsko-tatarski: Ümerov İlmi Rustem oğlu),
ur. 3 lipca 1957 r. w sowchozie Achunbabajewa rejonu Taszłackiego, rejon Fergański, w Uzbeckiej SRS.
(Krym)

Przyszedł na świat w rodzinie deportowanych z Krymu Tatarów Krymskich. W 1980 ukończył Instytut Medyczny w Andidżanie. W latach 1980–1981 pracował jako lekarz w szpitalu położniczym w Ferganie. W latach 1981–1984 był zatrudniony na stanowiskach akuszera i ginekologa w szpitalu miejskim w Margilonie (obwód Fergański). W 1984 pracował jako anestezjolog reumatolog w dziale medycznym kombinatu wyrobu jedwabiu w Margilonie. W 1986 przeniósł się do Kraju Krasnodarskiego, gdzie mieszkał do 1988, pracując w tym okresie w Krymsku jako lekarz anestezjolog reumatolog w tamtejszym szpitalu. W 1988 wrócił do rodzinnego Bakczysaraju na Krymie. W latach 1990–1992 pracował jako inżynier spółdzielni produkcyjnej Dostłuk, po czym awansowano go na dyrektora przedsiębiorstwa OAO Elmaz. Od 1991 był członkiem Medżlisu Narodu Tatarów Krymskich. W 1990 związał się z Solidarnością Walczącą, ściśle odtąd współpracując z Piotrem Hlebowiczem, Jadwigą Chmielowską, Maciejem Ruszczyńskim oraz Selimem Chazbijewiczem. W latach 90. był deputowanym Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymskiej, natomiast od 1994 do 1997 pełnił funkcję wicepremiera Rządu Autonomii Krymskiej.

Upirów Anna, ur. 8 kwietnia 1922 r. w Wilnie, zm. 8 marca 2011 r. w Jeleniej Górze.
(Jelenia Góra)

W roku ukończyła Gimnazjum Handlowe w Wilnie. W latach 1940–1944 uczestniczyła w tajnych kompletach w zakresie wyższych studiów ekonomicznych. W 1958 przesiedlono ją do Polski. W latach 1958–1961 pracowała na stanowisku kierowniczym w Jeleniogórskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Mieszkaniowego. W okresie od 1961 do 1963 była główną księgową w Zarządzie Okręgu Funduszu Wczasów Pracowniczych w Karpaczu. W latach 1963–1972 pełniła funkcję kierownika w Zakładzie Sprzętu Lotnictwa Sportowego w Jeżowie Sudeckim. W latach 1972–1974 była zatrudniona jako księgowa, a następnie jako kierownik w Dolnośląskich Zakładach Porcelany Elektrotechnicznej Porel (później Polam) w Mysłakowicach. 6 marca 1974 r. została zwolniona dyscyplinarnie z pracy bez możliwości

zatrudnienia z powodu napisania wiersza Do kobiet, w którym piętnowała ciężkie warunki pracy kobiet, uderzając tym samym w etos socjalistycznej pracy. W związku z tym, że wraz z utratą pracy otrzymała tzw. wilczy bilet, przez kilka lat pozostawała bezrobotna. Od września 1980 r. była związana z NSZZ „Solidarność" jako wolontariuszka. W latach 1980–1981 zajmowała się sprawami kultury, wspierała swoimi wierszami akcje protestacyjne i strajkowe, prowadziła niezależny Klub Poezji. Na przełomie stycznia i lutego 1981 r. podczas strajku w jeleniogórskim klubie „Gencjana" jej wiersze opublikowano w „Strajkowym Arkuszu Poetyckim". W 1981 zwolnienie z pracy uznano za niesłuszne i przyznano jej najniższą emeryturę. W stanie wojennym była dwukrotnie zatrzymana. Została sygnatariuszką jeleniogórskiego Listu otwartego do Sejmu PRL z 23 kwietnia 1982 r.(tzw. List 44), w którym protestowano przeciw internowaniu działaczy Solidarności oraz wezwano władze do zmiany polityki i podjęcia rozmów z opozycją. W 1982 roku została współorganizatorką podziemnych Komisji Koordynacyjnej „Solidarność" Jelenia Góra i Tymczasowego Kierownictwa RKS „Solidarność" Jelenia Góra. Była także łączniczką jeleniogórskich działaczy podziemia z RKS „S" Dolny Śląsk. Propagowała tworzenie KOS-ów, organizowała pomoc dla ukrywających się Juliusza Cezarego Bagińskiego i Marka Łuczyckiego, jak również zbiórki żywności i pieniędzy dla internowanych oraz rodzin osób represjonowanych. W latach 1982-1989 była współorganizatorką mszy za Ojczyznę w jeleniogórskich kościołach św. Erazma, św. Pankracego i Podwyższenia Krzyża Świętego. Kolportowała ulotki podziemnych wydawnictw, w tym m.in. czasopisma: „Odroczenie", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Gencjana", oraz własne wiersze. Brała udział w manifestacji przy krzyżach kwietnych układanych przy kościołach Podwyższenia Krzyża Świętego, św. Erazma i św. Pankracego. W latach 1983–1989 działała w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy kościele Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze i Oddziale Jeleniogórskiego KIK. Współpracowała także z jeleniogórskim oddziałem Solidarności Walczącej. W 1984 Jacek Jakubiec, Ryszard Ireneusz Kulesza i Jan Ziółkowski wydali nielegalnie tomik jej poezji pt. Wiersze. W mieszkaniu jej wielokrotnie przeprowadzano rewizje, konfiskowano wydawnictwa podziemne oraz materiały z jej własną twórczością. W 1987 założyła Prywatny Młodzieżowy Teatr Poezji (spektakle poetyckie, patriotyczne, rocznicowe i o wymowie antyalkoholowej w kościołach, szkołach oraz domach kultury w Jeleniej Górze i okolicy, a także m.in. w kościele św. Antoniego w Nowej Soli,

Wrocławiu, Warszawie i wsiach Kielecczyzny), który prowadziła do 2007. Była laureatką nagród w dziedzinie kultury.

Od 27 lipca do 30 grudnia 1982 r. była rozpracowywana przez Wydz. V KW MO w Jeleniej Górze w ramach SOS krypt. „Odroczenie".

Urban Arkadiusz Adam, ur. 22 grudnia 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Ukończył studia historyczne oraz MBA. Był stypendystą londyńskiej Fundacji AK. Autor książek i publikacji prasowych. Od początku lat 80. XX w. był zaangażowany w działalność opozycji demokratycznej. W ramach tej działalności udzielał się w antykomunistycznych organizacjach młodzieżowych, następnie w Niezależnym Zrzeszeniu Studentów oraz w Komitecie Strajkowym na Uniwersytecie Wrocławskim w maju 1988 r. Był publicystą i wydawcą prasy podziemnej. Pełnił rolę redaktora biuletynu „Wolny Strzelec". Należał do Solidarności Walczącej, współzakładał Inicjatywę Walki Czynnej. Kolportował wydawnictwa konspiracyjne. Od kwietnia do września 1986 r. był więźniem politycznym. Współpracował z ostatnim Rządem RP na Uchodźstwie, m.in. jako wiceprezes Skarbu Narodowego RP w Wielkiej Brytanii w 1989. Był publicystą i redaktorem londyńskiego „Dziennika Polskiego" i „Dziennika Żołnierza" oraz „Rzeczpospolitej" i „Orła Białego". W 2020 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Urbanowicz Ryszard, ur. w 1932 roku w Wilnie
(Dolny Śląsk)

Od 1982 współpracował z tajnymi strukturami Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ ,,Solidarność" Dolny Śląsk i Politechniki Wrocławskiej. Regularnie drukował w swoim domu podziemne pismo ,,U Nas", wydawane przez podziemną Tymczasową Komisję Zakładową NSZZ ,,Solidarność" w Zakładach Zmechanizowanego Sprzętu Domowego ,,Predom Polar" we Wrocławiu. W pierwszej połowie 1984 r. razem ze współpracownikami pisał teksty i redagował to pismo. Drukował również inne tytuły podziemnych czasopism, w tym m.in. ,, Z Dnia na Dzień" i ,,Solidarność Walczącą". Wobec groźby aresztowania we wrześniu 1985 r. wraz z ojcem Zenonem zakopali na terenie swojej posesji sprzęt drukarski. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 541/2015 – został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

V

Velliste Trivimi, ur. 4 maja 1947 r.
(Estonia)

W latach 1987–1991 był twórcą i przewodniczącym Estońskiego Stowarzyszenia Dóbr Kultury. W latach 1989–1992 był jednym z organizatorów Ruchu Komitetów Obywateli Estonii, wiceprzewodniczący Kongresu Estonii. Na przełomie lat 80. i 90. XX w. nawiązał ścisły kontakt i rozpoczął współpracę ze strukturami Solidarności Walczącej i innymi Polskimi organizacjami niepodległościowymi. Jesienią 1990 w imieniu Kongresu Estonii przystąpił do utworzonej w Warszawie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa ’90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSSR oraz z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii i Laosu. Celem jej działalności była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSSR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligraficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. W 2009 otrzymał Order Zasługi RP.

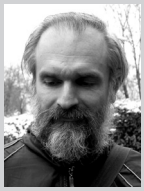

Vilkas Leonardas, ur. 5 listopada 1963 r. w Kibartach.
(Litwa)

Był redaktorem czasopisma Ligii Wolności Litwy („Laisvės šauklys”) oraz wileńskiego oddziału Sąjūdisu („Vilniaus Sąjūdis”). W lecie 1989 r. nawiązał kontakt z Solidarnością Walczącą. 14 marca 1990 r. w imieniu Ligi Wolności Litwy podpisał z Kornelem Morawieckim we Wrocławiu deklarację o współpracy między LWL a SW. Brał udział w szkoleniu drukarzy na bazie poligraficznej SW”. W styczniu 1991 r. podczas agresji sowieckiej na Litwie wraz z Piotrem Hlebowiczem przekazywał z Parlamentu Litwy do Polski bieżące wiadomości. Uczestniczył w koordynacji przerzutu sprzętu poligraficznego i środków łączności z Polski dla Litewskiego Parlamentu. Pomagał w powstawaniu, a następnie przystąpił w jesieni 1990 r. do utworzonej w Warszawie organizacji Centrum Koordynacyjne Warszawa ’90, która skupiała większość organizacji niepodległościowych z ZSSR oraz z Polski, Czechosłowacji, Bułgarii oraz Laosu. Celem jej działalności była współpraca informacyjna i polityczna, wspólne konferencje w Polsce i w republikach ówczesnego ZSSR, szkolenie poligraficzne, przerzut sprzętu poligra-

ficznego, literatury i środków łączności z Polski na Wschód. W 2009 został odznaczony Orderem Zasługi RP, w 2012 Krzyżem Solidarności Walczącej.

Vyšniauskas Tadas, ur. 28 października 1952 r. w Kownie.
(Litwa)

Radioamator, Prezes Zarządu Litewskiego Stowarzyszenia Radioamatorów, wybitny specjalista łączności radiowej. Obrońca Litewskiego Parlamentu podczas agresji sowieckiej w styczniu 1991 r. Wspólnie z Solidarnością Walczącą przygotowywał plan stworzenia sieci niezależnych stacji transmisyjnych na wypadek, gdyby wszystkie nadajniki publiczne na Litwie zostały zajęte przez sowieckich okupantów. W latach 1990–1991 współuczestniczył w koordynacji transportów z Polski do Wilna sprzętu poligraficznego oraz środków łączności takich jak: radiostacje, krótkofalówki czy skanery do przeczesywania eteru, które były pozyskiwane przez Solidarność Walczącą dla Litwinów. Koordynował łączność pomiędzy SW (Jadwiga Chmielowska, Piotr Hlebowicz) a Biurem Ochrony Kraju i Biurem Obrony Parlamentu Litewskiego w 1990 i w 1991, udzielał gościny przedstawicielom SW przybywającym do Wilna, ostrzegał w razie zagrożenia ze strony KGB. Był bardzo ważnym ogniwem w kontaktach pomiędzy Parlamentem a kurierami przybywającymi z Polski. W 2009 został odznaczony Orderem Zasługi RP.

W

Wachowiak Henryk Marian, ur. w 1958 r. w Miliczu.
(Dolny Śląsk)

W lutym 1982 r. został członkiem podziemnej Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność", działającej na terenie Milicza, Krośnic i Cieszkowa w ramach struktur Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność" Regionu Dolnośląskiego, i prowadził działalność opozycyjną do czasu rozwiązania Komitetu w maju 1989 r. W konspiracji działał jako kurier i łącznik. Pobierał prasę i inne wydawnictwa podziemne ze skrzynek RKS oraz Solidarności Walczącej we Wrocławiu i przewoził do Milicza. Ponadto przewoził matryce i farby, z których drukowano wydawnictwa takie jak: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Dolnośląską" i „Solidarność Walczącą". Zbierał składki związkowe i pieniądze przeznaczone na pomoc dla represjonowanych. Przeprowadzał akcje ulotkowe oraz akcje malowania antyreżimowych haseł na terenie miasta Milicza i okolicznych miejscowości. Od 1986 pełnił funkcję skarbnika organizacji. W 2013 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 99/2013 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Wajda Adam, ur. w 1942 r. w Tarnopolu.
(Dolny Śląsk)

Jego mieszkanie było jednym z najważniejszych mieszkań konspiracyjnych Solidarności Walczącej. Służyło wieloletniemu okresowemu ukrywaniu się Kornela Morawieckiego. Odbywały się tam również spotkania komitetu wykonawczego Solidarności Walczącej. Prowadzony był nasłuch SB. Ze względu na ściśle tajną funkcję w strukturach organizacji SW Adam Wajda i jego żona Anna nie uczestniczyli w żadnych strukturach kolportażowych. Pomagali jedynie w transporcie osób i materiałów szczególnie ważnych. Żaden ślad, oprócz kryptonimu mieszkania, z jego działań konspiracyjnych nie figuruje w materiałach archiwalnych gromadzonych przez SB i przekazanych IPN-owi.

Wajda Anna, ur. w 1942 r. w Wilnie.
(Dolny Śląsk)

W latach 1980–1981, współpracowała z szefową NSZZ „Solidarność" we wrocławskim Zakładzie Ubezpieczeń. Jej mieszkanie było w latach 80. jednym z najważniejszych mieszkań konspiracyjnych Solidarności Walczącej. Nigdy nie zostało zdekonspirowane. Służyło wieloletniemu okresowemu ukrywaniu się Kornela Morawieckiego. Tam odbywały się również spotkania Komitetu Wykonawczego Solidarności Walczącej i inne spotkania konspiracyjne. Prowadzony był nasłuch SB. Ze względu na ściśle tajną funkcję w strukturach organizacji SW, Anna Wajda i jej mąż Adam nie uczestniczyli w żadnych strukturach kolportażowych. Żaden ślad jej działań konspiracyjnych nie figuruje w materiałach archiwalnych gromadzonych przez SB i przekazanych IPN-owi.

Walczak Elżbieta, ur. w 1948 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Po wprowadzeniu stanu wojennego udostępniała swoje mieszkanie na spotkania działaczy związkowych. Była kolporterką i łączniczką. Od 1983 jej mieszkanie pozostawało do całkowitej dyspozycji Solidarności Walczącej. Znajdowały w nim schronienie osoby ukrywające się, następnie pełniło ono również funkcję tzw. punktu kontaktowego, kolportażowego i nasłuchowego.

Walczak Grażyna, ur. w 1937 r. w Pulmo.
(Dolny Śląsk)

Jeszcze przed sierpniem 1980 r. kolportowała „Biuletyn Dolnośląski". W podziemiu pełniła role łączniczki oraz kolporterki pism, podziemnych książek i znaczków. Jej mieszkanie pełniło rolę tzw. punktu kontaktowego dla członków Solidarności Walczącej. Razem z niepełnoletnim synem Maciejem Blujem zajmowała się pomocą charytatywną dla osób ukrywających się i potrzebujących. Po liście gończym wystawionym wobec Hanny Łukowskiej-Karniej pełniła rolę opiekunki jej dzieci: Zofii, Edwarda i Wigi. Była inwigilowana i obserwowana. Do działalności konspiracyjnej włączyła całą rodzinę.

Walentynowicz Anna, ur. 15 sierpnia 1929 r. w Siennem k. Równego (obecnie Ukraina), zm. 10 kwietnia 2010 r. w Smoleńsku (Rosja).

(Trójmiasto)

Od 1966 była zatrudniona w Stoczni Gdańskiej, gdzie również działała na rzecz praw pracowniczych, pełniąc funkcję przewodniczącej Ligi Kobiet. W grudniu 1970 r. uczestniczyła w demonstracji pod Komitetem Wojewódzkim Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i siedzibą Polskiego Radia w Gdańsku oraz w strajku w SG. W 1978 została członkiem Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża, a we wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność". W latach 1978–1979 prowadziła działalność opozycyjną. Ze względu na działalność antykomunistyczną w ramach WZZ Wybrzeża decyzją dyrekcji Stoczni Gdańskiej 7 sierpnia 1980 r. – na pięć miesięcy przed emeryturą – została zwolniona z pracy. Żądanie przywrócenia jej stało się pierwszym postulatem strajku sierpniowego 1980 r., w którym brała udział od jego wybuchu w dniu 14 sierpnia do zakończenia w dniu 31 sierpnia. 16 sierpnia 1980 r. została przywrócona do pracy. W tym samym dniu, po zakończeniu przez Lecha Wałęsę strajku, wspólnie z Aliną Pieńkowską zatrzymywała przy bramie nr 3 wychodzących ze stoczni robotników i wzywała do kontynuacji strajku. Była członkiem Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, sygnatariuszką Porozumień Sierpniowych, członkiem Prezydium Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" w SG oraz Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego w Gdańsku. 3 kwietnia 1981 r. w wyniku konfliktu z Lechem Wałęsą decyzją Prezydium KZ SG została odwołana z Prezydium MKZ Gdańsk. Gościła na I Krajowym Zjeździe Delegatów NSZZ „Solidarność", który odbywał się w Gdańsku od 26 września do 7 października 1981 r. W październiku 1981 r. podczas spotkania z robotnikami w Radomiu dwóch funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa podjęło próbę jej otrucia za pomocą leku Furosemidum. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 14 do 16 grudnia 1981 r. współorganizowała strajk w SG. Po pacyfikacji stoczni została zatrzymana. 18 grudnia 1981 r. internowana i osadzona w Ośrodku Odosobnienia w Bydgoszczy-Fordonie, a następnie w Gołdapi. Zwolniono ją w lipcu 1982 r. Miesiąc później została aresztowana pod zarzutem zorganizowania strajku w SG po wprowadzeniu stanu wojennego i osadzona kolejno w Areszcie Śledczym w Gdańsku, w Areszcie Śledczym Warszawa-Mokotów i Zakładzie Karnym w Grudziądzu. 30 marca 1983 r. skazana wyrokiem Sądu Rejonowego w Grudziądzu na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolno-

ści w zawieszeniu na 3 lata. W tym czasie została także zwolniona z pracy. 16 grudnia 1983 r. ponownie aresztowana za próbę wmurowania (z Kazimierzem Świtoniem i Ewą Tomaszewską) tablicy upamiętniającej ofiary pacyfikacji Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek" i osadzona w Zakładzie Karnym w Lublińcu, skąd została zwolniona w kwietniu 1984 r. ze względu na zły stan zdrowia.W trakcie prowadzonej działalności udostępniała swoje mieszkanie na tzw. punkt kontaktowy, redagowała niezależne pismo „Robotnik Wybrzeża", była kolporterką, współorganizatorką obchodów rocznic Grudnia '70. W latach 1989–1997 współpracowała z pismem SW „Poza Układem". Była wielokrotnie zatrzymywana na 48 godzin i poddawana rewizjom. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 67/2018 – nadano jej pośmiertnie Krzyż Wolności i Solidarności.

Waliszewska Ewa, ur. 30 listopada 1953 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Romanistka. Po wprowadzeniu stanu wojennego i internowaniu męża uczestniczyła w mszach za Ojczyznę przy poznańskim kościele oo. Dominikanów. Była łączniczką działającą na płaszczyźnie pomocy z Francji dla Polaków. Tłumaczyła z języka francuskiego i na francuski, umożliwiała kontakty środowiska opozycyjnego w Polsce z przedstawicielami z Francji. Kolportowała wydawnictwa podziemne. Przez kilka lat wraz z mężem współpracowała z Solidarnością Walczącą, w tym m.in. w emisjach Radia Solidarność. W 2005 została uhonorowana Orderem Gronostaja (Ordre de l'Hermine) za zasługi w promocji kultury bretońskiej.

Waliszewski Marek Paweł, ur. 22 kwietnia 1949 r. w Wągrowcu.
(Poznań)

W latach 1984–1989 należał do poznańskiego oddziału Solidarności Walczącej. W ramach tej działalności zajmował się głównie drukiem i kolportażem wydawnictw podziemnych oraz był łącznikiem między oddziałem Solidarności Walczącej a centralą SW znajdującą się we Wrocławiu. Jego mieszkanie było wielokrotnie wykorzystywane jako tzw. skrzynka kontaktowa, punkt kolportażu konspiracyjnych wydawnictw, a także miejsce ukrywania przed aresztowaniem osób poszukiwanych za działalność polityczną i opozycyjną. Brał czynny udział w antyreżimowych manifestacjach w Poznaniu. W 2017 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 453/2017 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Do 1990 r. był rozpracowywany w ramach sprawy operacyjnej o kryptonimie „Ośmiornica" prowadzonej przez SB przeciwko Solidarności Walczącej.

Waliszewski Paweł, ur. 5 listopada 1955 r.
(Poznań)

Technik radiologii. Był współzałożycielem Zakładowej Komisji NSZZ „Solidarność" Służby Zdrowia przy Zakładach Stomil w Poznaniu. Działał w KPN. Współpracował z Zarządem Regionu „Solidarność" w dziale kolportażu i propagandy. Razem z żoną Ewą organizowali tajne komplety historii dla młodzieży w parafii św. Stanisława Kostki na poznańskich Winiarach. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w zakładzie karnym w Gębarzewie. Zwolniono go w czerwcu 1982 r. Od 1983 wraz z żoną Ewą aktywnie włączył się w pomoc dla rodzin osób prześladowanych, członków Solidarności, wykorzystując kontakty żony z Francją. Przez kilka oboje współpracowali z Solidarnością Walczącą. W ramach tej współpracy m.in. brali udział w emisjach Radia Solidarność. W 2001 odznaczony medalem Bene Meritus, a w 2007 Krzyżem Solidarności Walczącej.

Waluszko Janusz Paweł, ur. 7 lipca 1962 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Od listopada 1978 r. był współwydawcą niezależnego pisma „Nietoperz". Od marca 1980 r. współredagował pismo „Gilotyna", które po wprowadzeniu stanu wojennego zmieniło nazwę na „Dialog", a następnie „Podaj Dalej". 10 czerwca 1982 r. został aresztowany za kolportaż ulotek nawołujących do demonstracji w półrocze stanu wojennego. Prokuratura Marynarki Wojennej w Gdyni umorzyła postępowanie. W czerwcu 1983 r. współtworzył manifest Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego. Od 1984 prowadził kampanię antywojskową, wzywając do uznania prawa do odmowy służby wojskowej i przyznania zastępczej służby cywilnej. Wraz z Solidarnością Walczącą i Federacją Młodzieży Walczącej współorganizował manifestacje antyrządowe oraz happeningi. W maju 1988 r. był współzałożycielem Międzymiastówki Anarchistycznej i w jej ramach wraz z członkami ruchu Wolność i Pokój organizował akcje przeciwko budowie elektrowni atomowej w Żarnowcu. Za swoją działalność był kilkakrotnie aresztowany i poddany inwigilacji przez Służbę Bezpieczeństwa do 1989 r. W 2013 na podsta-

wie postanowienia Prezydenta RP – nr 513/2013 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Wandycz Zdzisław, ur. 1 maja 1949 r. w Chocianowcu.
(Dolny Śląsk)

W dniach 15–17 grudnia 1981 r. był członkiem KS w Zakładach Górniczych Rudna w Polkowicach KGHM w Lubinie. W latach 1982–1986 był współzałożycielem i członkiem TKZ w PBK Lubin, organizował pomoc finansową dla ofiar zbrodni lubińskiej i ich rodzin. Od 1982 kolportował wydawnictwa podziemne w Lubinie, m.in.: „Solidarność Walczącą", „Z Dnia na Dzień", „Tygodnik Mazowsze". W 1983–1986 był współzałożycielem, autorem i redaktorem pisma „Wolny Głos PBK Lubin". 6 lipca 1982 r. został zatrzymany w związku z podejrzeniem o podłożenie ładunku wybuchowego pod kasynem MO w Głogowie. W latach 1983–1989 współpracował z Solidarnością Walczącą. 15 sierpnia 1985 r. został aresztowany za kolportaż, a następnie zwolniony z pracy. Przetrzymywano go w Aresztach Śledczych w Lubinie, Legnicy i Wrocławiu. 5 grudnia 1985 r. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Lubinie na karę 1,5 roku więzienia w zawieszeniu na 5 lat. 6 grudnia tego samego roku został zwolniony. W latach 1986–1989 współorganizował Bractwo Oblatów św. Brygidy Dom Głogów. W latach 1986–1987 pełnił funkcję brata przełożonego Kapituły, odpowiedzialnego za kontakty z podziemnymi strukturami „S" Zagłębia Miedziowego. Od 1986 wchodził w skład Międzyzakładowego Komitetu Wykonawczego „S" Zagłębie Miedziowe. W 1986 był inicjatorem Ruchu WiP w Głogowie, w 1987 Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej. W maju 1987 r. został aresztowany na 1 miesiąc. Odznaczony: Krzyżem Wolności i Solidarności, Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

Od 28 listopada 1986 r. był rozpracowywany przez p. V RUSW w Głogowie w ramach SOS o kryptonimie „Brygada".

Warchalska Teresa, ur. w 1951 r. w Faustynowie.
(Katowice)

Ukończyła studia na Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Od września 1980 r. należała do NSZZ „Solidarność" w Instytucie Systemów Sterowania tamże. W latach 1982–1986 sprawowała opiekę nad matką ukrywającej się Jadwigi Chmielowskiej, przewodniczącej Regionalnej Komisji Koordynacyjnej Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność". Dzięki niej

możliwa była wymiana listów, a czasem paczek pomiędzy najbardziej poszukiwaną przez SB na Śląsku osobą a jej matką. Zorganizowała sieć kontaktów. Współpracowała z Bożeną Hebrowską, odpowiedzialną za funkcjonowanie poczty podziemnej. Nie zaprzestała działalności konspiracyjnej nawet w ciąży. Dzięki jej ofiarności Jadwiga Chmielowska (jedynaczka) mogła się ukrywać i prowadzić walkę o niepodległość Polski.

Warchalski Tomasz, ur. w 1955 r. w Sosnowcu.
(Katowice)

Matematyk. Absolwent Uniwersytetu Śląskiego. Członek NSZZ „Solidarność" w Instytucie Systemów Sterowania w Katowicach. W latach 1979–1980 był zaangażowany w kolportaż wydawnictw niezależnych. Już 4 września 1980 r. przystąpił do tworzących się w Instytucie Systemów Sterowania NSZZ „Solidarność". W latach 1982–1986 sprawował opiekę nad matką ukrywającej się Jadwigi Chmielowskiej, przewodniczącej Regionalnej Komisji Koordynacyjnej Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „S". Od stycznia 1982 r. do końca grudnia 1985 r. Odbywała się regularna wymiana korespondencji pomiędzy osobą najbardziej poszukiwaną przez SB na Śląsku a jej matką. Zorganizował sieć kontaktów, angażując niektórych członków swojej rodziny. Współpracował ze swoją żoną oraz z Bożeną Hebrowską, odpowiedzialną za funkcjonowanie poczty podziemnej. Dzięki jego działalności Jadwiga Chmielowska (jedynaczka) mogła się ukrywać i prowadzić działalność na rzecz niepodległości Polski. Zaangażowany był również w kolportaż pracy podziemnej.

Warisch Piotr, ur. 11 marca 1959 r. w Krakowie.
(Kraków)

Działał pod pseudonim Artysta. Ukończył studia w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Po ogłoszeniu stanu wojennego związał się z Nowohuckim MKS i podziemnym biuletynem „Budostalowiec". W 1983 włączył się w struktury Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży". W 1985 został zaprzysiężonym członkiem krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. W latach 1983–1990 należał do redakcji czasopisma „Solidarność Zwycięży", które z czasem zmieniło się na „Solidarność Walcząca Zwycięży", a później „Solidarność Walcząca". Stworzył liczne plakaty i grafiki, był także współtwórcą podziemnego komiksu *1478 Dni Nowej Huty*. W 1988 zajmował się drukiem. Po 1985 stał się bliskim współpracownikiem ks. Kazimierza Jancarza w Mistrzejowicach, któremu projektował niezależne

znaczki, medale, dyplomy i grafiki do wielu wydawnictw. W maju 1985 r. został zatrzymany po demonstracji w Nowej Hucie i postawiony przed kolegium. Był zatrzymany również na 48 godzin w 1987 w czasie wizyty Jana Pawła II w Częstochowie. W 2007 został odznaczony honorowymi medalami: Za zasługi dla Małopolskiej Solidarności oraz Pro Memoria Prasy Podziemnej. Otrzymał także Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Wolności i Solidarności, Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości oraz Krzyż Solidarności Walczącej.

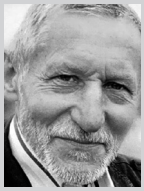

Warsza Tadeusz, ur. 5 października 1939 r. w Wilnie, zm. 13 listopada 2012 r. w Londynie.
(Wielka Brytania)

Emigracyjny działacz polityczny i społeczny. Pierwszy zagraniczny przedstawiciel Solidarności Walczącej. W 1962 ukończył studia w Instytucie Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego, następnie rozpoczął pracę doktorską i był nauczycielem w stołecznych liceach. W 1967 wyemigrował do Wielkiej Brytanii, gdzie m.in. aktywnie współdziałał z polskimi uchodźcami politycznymi. W latach 1976–1977 uczestniczył w protestach przeciw represjom wobec opozycji demokratycznej w Polsce. Od 1980 organizował w Wielkiej Brytanii różnego typu wsparcie dla Solidarności. 13 grudnia 1981 r., kiedy wprowadzono w Polsce stan wojenny, przekazał grupie posłów do parlamentu brytyjskiego wniosek o złożenie protestu. Był inicjatorem i współautorem listu do premier Margaret Thatcher, wzywającego do działań na rzecz Polski. Współorganizował liczne demonstracje pod ambasadami PRL i ZSRR w Londynie. Pod koniec 1981 r. współtworzył pierwsze w Wielkiej Brytanii struktury zbierające środki finansowe na potrzeby działalności konspiracyjnej w Polsce i na pomoc osobom represjonowanym. Był członkiem CSSO (międzynarodowej organizacji zrzeszającej grupy wspierające Solidarność). W czerwcu 1982 r. został pierwszym przedstawicielem zagranicznym Solidarności Walczącej. Przez pewien czas pełnił tę funkcję tajnie ze względów konspiracyjnych. Do 1990 zorganizował kilkadziesiąt wysyłek sprzętu i materiałów dla struktur konspiracyjnych. Podczas pobytu w Polsce w kwietniu 1987 r. został zatrzymany przez SB na 48 godzin. Skonfiskowano mu wtedy liczne wydawnictwa podziemne, które zamierzał przewieźć do Wielkiej Brytanii. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Wasylciów Wiesław, ur. 17 kwietnia 1954 r. w Kożuchowie.
(Zielona Góra)

Ukończył przyzakładową szkołę przy Zakładach Sprzęgieł POLMO w Kożuchowie oraz wieczorowo Średnie Studium Zawodowe w Kożuchowie jako mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych. Od 1972 pracował w POLMO Kożuchów. W latach 1986–1987 był zatrudniony jako traktorzysta w USKOM Kożuchów. Od 1987 prowadzi zakład fotograficzny w Kożuchowie. W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" w swoim zakładzie pracy. Po wprowadzeniu stanu wojennego zbierał składki pieniężne dla rodzin osób internowanych w Nowej Soli. Działał w podziemnych strukturach Solidarności oraz podjął współpracę z wrocławskim oddziałem Solidarności Walczącej. W grudniu 1985 r. został zatrzymany przez Służbę Bezpieczeństwa. W 1986, razem z Ryszardem Szablowskim i Januszem Małeckim, wyrokiem Sądu Rejonowego w Nowej Soli, został skazany na karę 1 roku więzienia w zawieszeniu. W tym samym roku został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej.

Waszewski Rafał Maciej, ur. 24 października 1964 r. w Głogowie.
(Lubin)

W 1982 wstąpił do struktur Solidarności Walczącej w Lubinie. Był represjonowany za działalność w podziemiu solidarnościowym. Jako uczeń Liceum Ogólnokształcącego w Lubinie, w odpowiedzi na wprowadzenie stanu wojennego, w lutym 1982 r. współorganizował Niezależny Związek Młodych Polaków „Przyszłość". Redagował pisma konspiracyjne oraz kolportował je na terenie szkół średnich w Lubinie. Był organizatorem akcji ulotkowych i akcji malowania na murach antyreżimowych haseł. W maju 1982 r. został aresztowany razem z czterema innymi uczniami Liceum Ogólnokształcącego w Lubinie. Wraz z pozostałymi został oskarżony o to, że „sporządzał w celu rozpowszechnienia program tzw. Niezależnego Związku Młodych Polaków *Przyszłość*, zawierający fałszywe wiadomości o sytuacji społeczno-politycznej w Polsce oraz za kolportaż ulotek zawierających fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój społeczny". Kwalifikacja prawna: czyn z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o Stanie Wojennym. Skazany 11 czerwca 1982 r. przez Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego Wrocław na karę 9 miesięcy pozbawienia wolności, w zawieszeniu na okres 3 lat. W okresie 1984–1989 współpracował z Solidarnością Walczącą. Kolportował wydawnictwa podziemne Solidarności Walczą-

cej i innych organizacji konspiracyjnych. Został odznaczony Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

Waśkiewicz Milena, ur. w 1933 r. w Poznaniu.
(Dolny Śląsk)

Współpracowała z „Biuletynem Dolnośląskim" przed powstaniem Solidarności. Pismo to było drukowane w jej mieszkaniu przy udziale całej jej rodziny. Po wprowadzeniu stanu wojennego działała w strukturach podziemnych. Początkowo była zaangażowana w wydawanie czasopisma konspiracyjnego „Z Dnia na Dzień", a następnie przyłączyła się do „Solidarności Walczącej". Brała udział w pomocy charytatywnej organizowanej przez Kościół, w szczególności przez parafię katedry św. Jana we Wrocławiu.

Wawrzeń Andrzej, ur. 29 lipca 1958 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1979 ukończył Technikum Mechaniczne nr 1 we Wrocławiu. W latach 1980–1982 pracował jako monter-kierowca w Spółdzielni Mieszkaniowej Energetyk we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Także w tym samym okresie został przewodniczącym Koła Zakładowego Solidarności w swoim zakładzie pracy i odbył szkolenie drukarskie w MKZ we Wrocławiu. W latach 1980–1981 kolportował pisma niezależne, m.in. „Biuletyn Dolnośląski", „Tygodnik Solidarność", „Solidarność Dolnośląską", jak również książki. W latach 1980–1986 był szefem biblioteki (którą osobiście założył) wydawnictw niezależnych, działającej w prywatnym mieszkaniu. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od grudnia 1981 r. do stycznia 1982 r. działał w zakładowej Solidarności podziemnej. 16 stycznia został zwolniony z pracy. Od lipca 1982 r. do 1988 był mechanikiem w MPK we Wrocławiu. Od sierpnia 1982 r. do 1989 był członkiem, w tym od 1985 przewodniczącym TKZ. Uczestniczył w zbiórkach i składkach, współorganizował pomoc dla osób represjonowanych. W 1982 rozpoczął współpracę z Solidarnością Walczącą, a w 1983 został jej zaprzysiężonym członkiem. Drukował podziemne czasopisma, m.in. „Wiadomości Bieżące", „Solidarność Walczącą" „Jednością Silni", a także kartki okolicznościowe i kalendarze. Kolportował wydawnictwa konspiracyjne takie jak: „Biuletyn Dolnośląski" i „Tygodnik Mazowsze". W latach 1984–1989 wspomagał Międzyszkolny Komitet Oporu we Wrocławiu w zakresie druku (dostawca materiałów poligraficznych, organizator szkoleń). W la-

tach 1984–1989 był redaktorem, autorem i drukarzem (przygotowywanie matryc) zakładowego podziemnego pisma MPK „Świt". Od 1988 prowadził działalność gospodarczą. W 1989 współzakładał struktury Solidarności Walczącej w MPK. W latach 1989–1990 pełnił funkcję redaktora naczelnego, a także był autorem i drukarzem pisma „Bez Pardonu". W 2007 został członkiem-założycielem Stowarzyszenia Solidarność Walcząca we Wrocławiu. W 2012 odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, w 2017 Krzyżem Wolności i Solidarności .

Wawrzeń Izabella, ur. 8 stycznia 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1981–1988 była zaangażowana w działalność NSZZ „Solidarność" oraz Solidarności Walczącej. W latach 1982–1987 wspomagała TKZ „Solidarność" MPK Wrocław. W 1983 została zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Od 1983. do 1986 zbierała składki na rzecz NSZZ „Solidarność" w zajezdni przy ul. Legnickiej. W latach 1984–1986 prowadziła bibliotekę wydawnictw niezależnych. W trakcie swojej działalności zajmowała się również drukiem wydawnictw podziemnych, ich kolportażem, brała czynny udział w antyreżimowych demonstracjach.

Wawrzeń Janina, ur. w 1928 r. we Lwowie.
(Dolny Śląsk)

Wspólnie z synem Andrzejem udostępniała mieszkanie do działalności konspiracyjnej. Pełniło ono funkcję tzw. punktu kontaktowego i kolportażowego. Była zaangażowana w druk i składanie gazetki zakładowej, a także wydawnictw związkowych, takich jak: „Z Dnia na Dzień" i „Solidarność Walcząca". Uczestniczyła pięciokrotnie w specjalnej misji przerzutu na teren Ukrainy, głównie do Lwowa, części do nadajników na UKF, które odbierali od niej emisariusze Solidarności Walczącej (Roman Zaleski, Wojciech Stando) przekazujący je organizującemu się antykomunistycznemu podziemiu ukraińskiemu.

Wawrzyniak Tomasz, ur. w 1964 r.
(Dolny Śląsk)

Był członkiem wrocławskiego zespołu Radia Solidarność Walcząca, kierowanego przez Jana Krusińskiego. W latach 1984–1990 był dysponen-

tem jednego z nadajników wykorzystywanych przede wszystkim do emisji z równoczesnym użyciem kilku źródeł sygnału.

Wertka Edward, ur. 11 października 1937 r.

(Lubin)

W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował zbiórki dla rodzin osób internowanych. Podczas jednej z licznych manifestacji antyreżimowych, w jakich brał udział, został postrzelony w rękę. W 1982 w związku z tym przeszedł na rentę inwalidzką. Zaangażował się w druk wydawnictw podziemnych redagowanych na terenie Lubina, a także wydawnictw Solidarności Walczącej z Wrocławia. Zajmował się również ich kolportażem.

Węgrzyn Wiktor Baltazar, ur. 21 lipca 1939 r. w Warszawie, zm. 17 stycznia 2017 r. w Chicago.

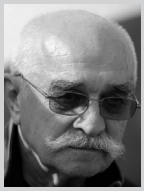

(Warszawa)

Księgarz i mechanik samochodowy, twórca, komandor i prezes zarządu Motocyklowych Rajdów Katyńskich oraz inicjator i organizator Motocyklowych Zlotów na Jasnej Górze im. ks. ułana Zdzisława Jastrzębiec Peszkowskiego. Studiował w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie. W aktach Instytutu Pamięci Narodowej znajduje się notatka SB z przesłuchania przeprowadzonego 15 marca 1968 r. w Nowym Dworze Mazowieckim na okoliczność rozpowszechniania przez niego „informacji o działaniach represyjnych funkcjonariuszy MO i ORMO podczas zamieszek studenckich w marcu 1968 r." w Warszawie. W wyniku poinformowania Komitetu Powiatowego PZPR o sprawie, został zwolniony z pracy w Centrali Produktów Naftowych. W 1973 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych i w Chicago założył warsztat samochodowy. Tam został członkiem jury Towarzystwa Krzewienia Nadziei przyznającego nagrody osobom tworzącym na emigracji. Był również członkiem Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Chicago. Wspierał Solidarność oraz Solidarność Walczącą, prowadząc zbiórki pieniężne. Od 1987 właściciel księgarni. W 2000 powrócił do Polski.W 2010 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Wianecki Krzysztof, ur. 11 lipca 1959 r. w Zbydniowie.
(Tarnobrzeg)

Działacz podziemia antykomunistycznego ostatniej dekady PRL -u, wydawca niezależnych publikacji, twórca tarnobrzeskiej opozycyjnej rozgłośni radiowej, były więzień polityczny, członek Solidarności Walczącej. Ukończył studia wyższe w zakresie ekonomii menadżerskiej. Na przełomie lat 1979 i 1980 nawiązał kontakt z jawnym przedstawicielem krakowskiego KPN Stanisławem Palczewskim. W 1981 został członkiem Krajowego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania, a następnie założył jego tarnobrzeską i regionalną strukturę, zostając ich liderem. Jesienią 1981 r. w tarnobrzeskim „Siarkopolu", gdzie zatrudniony był jako radioelektronik tamtejszego radiowęzła, prowadził radiowe studio strajkowe, informując pracowników o przebiegu negocjacji między komitetem solidarnościowym a komisją rządową. W tym samym roku, wbrew woli dyrekcji kombinatu, retransmitował przez zakładowe radio audycje Radia Wolna Europa. 13 grudnia 1981 r. na wieść o wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce razem ze Stanisławem Zipserem sformułował i opublikował odezwę informującą mieszkańców Tarnobrzega o masowych aresztowaniach działaczy Solidarności, i wzywał do oporu wobec komunistycznych władz. Odezwa ta przeszła do historii jako jeden z pierwszych oficjalnych protestów przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego. Według niektórych źródeł uznawana jest za pierwszy w Polsce, według innych za drugi. 14 grudnia 1981 r. za swój czyn został zatrzymany. 15 grudnia przewieziono go do Prokuratury Wojskowej w Rzeszowie, gdzie wydano wobec niego nakaz tymczasowego aresztowania i przewieziono do więzienia w Załężu. 16 grudnia 1981 r. przeszedł przez tzw. ścieżkę zdrowia, a zaraz po niej został dodatkowo brutalnie pobity. 5 stycznia 1982 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Rzeszowie w postępowaniu doraźnym, na podstawie przepisów dekretu o stanie wojennym, skazał Krzysztofa Wianeckiego na karę 3 lat pozbawienia wolności i na 2 lata pozbawił go praw publicznych. 12 lutego 1982 r. został przewieziony do ZK w Hrubieszowie. Był to pierwszy transport więźniów politycznych do tego więzienia. Tam współorganizował głodówki i akcje protestacyjne, biorąc w nich czynny udział. Wyszedł na wolność w maju 1983 r. na mocy postanowienia Rady Państwa o warunkowym zawieszeniu odbycia reszty kary na okres 3 lat. Po wyjściu na wolność był nadal represjonowany, nie mógł znaleźć zatrudnienia, w jego domu przeprowadzane były rewizje. W końcu otrzymał pracę w trudnych warunkach,

poniżej swoich kwalifikacji i za najniższe wynagrodzenie. Wkrótce wrócił również do działalności podziemnej. W 1987 wstąpił w szeregi Solidarności Walczącej i stanął na czele jej tarnobrzeskiej struktury. Był współwydawcą lokalnego podziemnego pisma „Solidarność Walcząca", a następnie wydawcą podziemnych tytułów „Zapora" i „Leliwa" i autorem. Publikował też bezdebitowe książki, zajmował się kolportażem opozycyjnych publikacji. Uruchomił nadajnik przekazany z Wrocławia i emitował audycje Radia Solidarność Walcząca. Po upadku rządów komunistycznych z ramienia Partii Wolności kandydował na posła RP. W latach 90. był księgarzem, prowadził działalność gospodarczą, pracował jako doradca zawodowy. W 2008 tłumaczył depesze z terenu działań wojennych w Gruzji. W 2014 jako kandydat niezależny startował w wyborach o fotel prezydenta Tarnobrzega. Obecnie zajmuje się szeroko pojmowaną edukacją patriotyczną, głównie w zakresie historii Polski po 1944, jest także członkiem Kapituły Krzyża Solidarności Walczącej. W 2008 otrzymał medal Niezłomnym w słowie, w 2009 Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, w 2010 Krzyż Solidarności Walczącej, w 2014 tytuł Zasłużonego Tarnobrzeżanina, w 2019 odznakę Za zasługi dla Niepodległości 1956–1989 oraz honorową odznakę Zasłużony dla Kultury Polskiej, w 2020 Krzyż Niepodległości i Odznakę Honorową „Działacza pozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

Wiejacha Tomasz, ur. 5 października 1970 r. w Krakowie.
(Kraków)

Po wprowadzeniu stanu wojennego zajmował się kolportażem prasy podziemnej. W jego domu rodzinnym funkcjonowała konspiracyjna drukarnia oraz tzw. skrzynka kontaktowa Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", Solidarności Walczącej, Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. Odbywały się w nim również spotkania konspiracyjne, dostawa i odbiór wydawnictw podziemnych, papieru, farby drukarskiej oraz pomocy humanitarnej rozdzielanej następnie pośród drukarzy, rodzin represjonowanych i więzionych działaczy, właścicieli mieszkań – skrzynek kontaktowych. Pomagał w druku w podziemnej drukarni u państwa Fryderyki i Macieja Łazarów w Krakowie-Płaszowie. Następnie razem z Pawłem Tarnawskim i Anną Dresler zaczęli wydawać konspiracyjne pismo adresowane do młodzieży szkół średnich „Nasz Głos". Razem zajmowali się jego rozprowadzaniem. W 2007 został odznaczony medalem okolicznościowym Niezłomnym w Słowie.

Wierzejski Leszek, ur. 24 lipca 1929 r. w Stanisławowie, zm. 23 września 1995 r.
(Dolny Śląsk)

W 1952 ukończył studia w zakresie historii na Uniwersytecie Wrocławskim. Przed wybuchem II wojny światowej należał do ZHP. W latach 1950–1954 pracował jako asystent na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1954–1956 był zatrudniony jako nauczyciel historii w Oficerskim Technikum Pożarnictwa we Wrocławiu. Od 1956 do marca 1983 r. pracował jako bibliotekarz, kustosz i kierownik w Bibliotece Głównej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Przed 1980 pracował również jako nauczyciel historii w X LO oraz jako wykładowca w Międzyzakładowym Uniwersytecie Robotniczym ZZ we Wrocławiu. W latach 1983–1994 przebywał na rencie. W latach 1950–1980 należał do ZNP. W okresie 1979–1981 był autorem w niezależnym „Biuletynie Dolnośląskim" (ps. Czytelnik z Kresów). We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", wszedł w skład KZ we wrocławskiej AE. Do 1989 był wykładowcą w grupach samokształceniowych. Do 1989 inicjował tworzenie tablic upamiętniających Józefa Piłsudskiego, bohaterów powstań narodowych i innych. W 1981 był autorem w niezależnym piśmie „Solidarność Nauczycielska". W listopadzie i grudniu 1981 r. był również redaktorem i autorem w piśmie kolejarzy „Semafor". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. wraz z Andrzejem Oryńskim współzakładał podziemne pismo „Wiadomości Bieżące". Do grudnia 1982 r. był redaktorem, przepisywał i pisał teksty (ps. Obserwator, Joanna). Współorganiował kolportaż i sieć informatorów. 7 grudnia 1982 r. został zatrzymany, 9 grudnia internowany, a 11 grudnia aresztowany. W dniu 11 kwietnia 1983 r. zwolniony. 10 marca 1983 r. został zwolniony z pracy. Jednak 18 maja 1983 r. Sąd skazał go na karę 1,5 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. Od lipca 1983 r. do czerwca 1989 r. pełnił funkcję redaktora. Od listopada 1985 r. do sierpnia 1986 r. był redaktorem naczelnym „Wiadomości Bieżących". Na początku 1982 r. razem z Andrzejem Oryńskim był współautorem wyboru informacji i artykułów z prasy podziemnej w ramach komórki Rafineria dla kierownictwa RKS „S" Dolny Śląsk i Solidarności Walczącej, następnie redakcji podziemnego pisma „Przegląd Prasy". Od marca 1984 r. do 1988 współpracował z miesięcznikiem „Prawda", wydawanym przez RKS Dolny Śląsk. W latach 1984–1989 był wykładowcą na Chrześcijańskim Uniwersytecie Robotniczym przy Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii św. Klemensa Dworzaka we Wrocławiu. Po 1989 r. Pisał do prasy katolickiej.

Od 17 września 1982 r. był rozpracowywany przez Wydz. V/V-1 KW MO/ WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Kropla".

Wiktorska Albina

(Trójmiasto)

Była zatrudniona w Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni. W sierpniu 1989 r. podjęła inicjatywę akcji solidarnościowej na rzecz Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. Zorganizowała zbiórkę pieniędzy oraz zainicjowała opracowanie postulatów pracowników biblioteki i administracji Wyższej Szkoły Morskiej, które przekazała do MKS. Była zaangażowana w tworzenie w WSM Niezależnych Samorządowych Związków Zawodowych. W trakcie stanu wojennego i po jego zniesieniu działała w tajnych strukturach związkowych w Trójmieście jako kolporterka podziemnej prasy, a od 1985 jako łączniczka podziemnych struktur Solidarności Walczącej.

Wilczyńska Agnieszka, ur. 22 kwietnia 1959 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

Działała pod pseudonimem Agatka. W sierpniu 1980 r. brała udział w strajkach. W 1981 jako studentka i działaczka Niezależnego Zrzeszenia Studentów została wybrana na przewodniczącą tej organizacji na Wydziale Gospodarki Narodowej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W 1982 rozpoczęła działalność w strukturach Solidarności Walczącej. Do 1988 pełniła rolę łączniczki między strukturami redakcji, osobami przygotowującymi matryce i klisze oraz drukarniami prasy podziemnej SW, w tym szczególnie łącząc struktury funkcjonujące we wrocławskich uczelniach. Wspomagała przerzut mikrofilmów dokumentujących działalność SW za granicę oraz organizację spotkań władz SW. W latach 1989–1990 pełniła rolę doradcy ekonomicznego Zarządu Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność".

Winciorek Roland, ur. 4 kwietnia 1920 r. w Lipcach Reymontowskich, zm. 10 października 2004 r. we Wrocławiu.

(Dolny Śląsk)

W czasie II wojny światowej przyłączył się do działalności konspiracyjnej. Należał do Służby Zwycięstwu Polsce, Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej. Nawiązał także współpracę z Radą Pomocy Żydom „Żegotą". Pełnił rolę łącznika AK z żydowskim podziemiem, przekazywał informacje, pomagał także ukrywającym się Żydom. Wraz z bratem dostarczał do get-

ta również broń. Walczył w oddziałach wileńskich AK, brał udział w operacji „Ostra Brama". Działał w Zrzeszeniu „Wolność i Niezawisłość". Pod koniec lat 40. XX w. osiedlił się wraz z rodziną w Wilczynie Leśnej. W latach 80. należał do Solidarności Walczącej, zajmował się drukiem wydawnictw podziemnych i kolportażem. Członkom SW służył wiedzą i doświadczeniem konspiracyjnym. W trakcie działalności w SW zdarzyło mu się ukrywać dezertera z armii sowieckiej.

Winciorek Wojciech Eugeniusz, ur. 4 września 1950 r. w Trzebnicy.
(Dolny Śląsk)

W latach 1977–1980 był współpracownikiem Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR" i Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Brał udział w licznych akcjach ulotkowych i plakatowych. W latach 1977–1981 zajmował się kolportażem i drukiem niezależnych pism, takich jak „Robotnik", „Biuletyn Informacyjny" KSS „KOR", „Opinia", „Interrum", „Podaj Dalej", „Biuletyn Dolnośląski". Od 1982 był działaczem Regionalnego Komitetu Strajkowego NSZZ „Solidarność" Dolny Śląsk odpowiedzialnym za kontakty z podziemnym NZS. W 1985 został zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. W ramach tej działalności kierował Biurem Zagranicznym. W latach 1982–1989 był współpracownikiem redakcji podziemnego pisma „Replika".

Winnik Jan, ur. 22 czerwca 1944 r w Chodaczkowie.
(Dolny Śląsk)

W 1964 ukończył Technikum Mechaniczne we Wrocławiu, następnie studiował na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1964–1968 należał do ZSP. W marcu 1968 r. brał udział w strajku na Politechnice Wrocławskiej, organizował kolportaż ulotek. W latach 1970–1979 pracował jako konstruktor technolog w Jelczańskich Zakładach Samochodowych. W latach 1979–1981 był zatrudniony jako ślusarz spawacz tamże. W sierpniu 1980 r. organizował KS w JZS. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Od września 1980 r. do czerwca 1981 r. przewodniczył KZ, pełnił funkcję wiceprzewodniczącego i przewodniczącego Komisji Fabrycznej „S" w JZS. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Region Dolny Śląsk. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego ZR, wchodził w skład Prezydium ZR, był delegatem na I KZD, należał do KK. Po wprowadzeniu stanu wojennego od 13 grudnia 1981 r. do 28 lipca 1984 r. pozostawał w ukryciu. Od 6 stycznia 1982 r. był poszukiwany listem gończym. Następnie został zwolniony

z pracy. Był bliskim współpracownikiem RKS „S" Dolny Śląsk, konsultował (osobiście lub przez łączników) formy oporu z ukrywającymi się przywódcami podziemnych struktur (m.in.: Władysławem Frasyniukiem, Kornelem Morawieckim, Markiem Muszyńskim, Eugeniuszem Szumiejką). Organizował podziemne struktury w zakładach pracy. Kolportował wydawnictwa konspiracyjne, gromadził i publikował informacje o represjach. Organizował szkolenia drukarzy, współpracował z Radiem Wolna Europa, przekazywał informacje i komunikaty. Od 1982 współpracował z Solidarnością Walczącą, a od jesieni 1984 r. był jej zaprzysiężonym członkiem. W latach 1984–1987 był zatrudniony jako ślusarz w Spółdzielni Prodrem w Siechnicy. W latach 1984–1989 brał udział w akcji pomocy represjonowanym. 30 listopada 1984 r. współzakładał Komitet Obrony Praw Człowieka we Wrocławiu. W 1985 uczestniczył w głodówce rotacyjnej w parafii Narodzenia NMP w Krakowie-Bieżanowie. W latach 1986–1989 należał do Dolnośląskiej Komisji Interwencji i Praworządności „S". W dniach 25–28 sierpnia 1988 r. współorganizował Międzynarodową Konferencję Praw Człowieka w parafii św. Maksymiliana Kolbego w Krakowie-Mistrzejowicach. Od 9 września 1988 r. należał do RKW „S" Region Dolny Śląsk. W latach 1988–1998 był właścicielem zakładu ślusarskiego. W 1989 organizował KO oraz „S" RI w terenie. W latach 1989–1990 był delegatem na WZD Regionu Dolny Śląsk, wchodził w skład Prezydium ZR, prowadził Dział Interwencji Związkowych.

Od 12 września do 15 listopada 1980 r. był rozpracowywany przez Wydz. III-A KW MO we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Redukcja". Od 1982 w ramach SOR o kryptonimie „Ślimak".

Wirga Andrzej, ur. 27 kwietnia 1945 r. we Lwowie.
(Mainz)

W 1974 r. ukończył studia na Wydziale Gospodarki Narodowej w Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu. W 1946 wraz z rodziną został przesiedlony do Polski. W latach 1964–1966 pracował jako pomocnik techniczny na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1966–1968 odbywał zasadniczą służbę wojskową. W latach 1969–1972 był zatrudniony jako starszy technik w Zakładach Lamp Elektronowych Dolam we Wrocławiu. W okresie 1972–1973 pracował jako starszy technolog w Zakładach Metalowych Polar. W latach 1973–1977 był zatrudniony w Centrum Komputerowych Systemów Automatycznych i Pomiarowych Mera-Elwro tamże. W latach 1977–1981 pracował jako sprzedawca w Okręgowym Zarządzie

Działalności Gospodarczej Polskiego Związku Motorowego we Wrocławiu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność" i został przewodniczącym Komitetu Założycielskiego, a następnie przewodniczącym KZ w zakładzie. Od października 1980 r. współorganizował i przewodniczył Międzyokręgowej Komisji Koordynacyjnej/MKK Pracowników PZM. Od 29 do 30 kwietnia 1981 r. pełnił funkcję negocjatora ogólnopolskiego porozumienia z Romanem Pijanowskim, prezesem Zarządu Głównego PZM. W dniach 19–20 sierpnia 1981 r. organizował punkt informacyjny podczas akcji protestacyjnej „Dni bez prasy" ogłoszonej przez KKP, następnie został ukarany przez kolegium ds. wykroczeń. Na przełomie września i października 1981 r. gościł na I KZD. 13 listopada 1981 r. wyjechał z żoną Mirosławą do RFN w celu nawiązania współpracy z Deutscher Gewerkschaftsbund (DGB). Po wprowadzeniu stanu wojennego został poza granicami Polski. Aż do 2004 mieszkał w Niemczech. W 1986 otrzymał azyl polityczny. W latach 1982–1992 wykonywał prace dorywcze. Od grudnia 1981 r. do 1991, z żoną Mirosławą, współorganizował wiece i protesty w sprawie odwołania stanu wojennego, uwolnienia internowanych i aresztowanych w Polsce. Organizował także wystawy, spotkania, wywiady, konferencje prasowe dla mediów zachodnioniemieckich, podczas których informował o walce Polaków z komunizmem, udzielał wywiadów w niemieckiej telewizji. W latach 1982–1991 współzałożyciel i przewodniczący Hilfskomitee Solidarność Mainz e. V. W latach 1982–1989 współpracował m.in. z Arbeitsgruppe „Solidarność" Eschweiler-Aachen e. V., Arbeitsgruppe „Solidarność" Berlin West, Biurem Informacyjno-Koordynacyjnym Solidarność w Bremie, Biurem Koordynacyjnym „S" za Granicą w Brukseli, Instytutem Literackim w Paryżu, Niezależną Agencją Polską w Lund. W latach 1986–1989 był przedstawicielem Komitetu w Conference of Solidarity Support Organizations (Konferencji Organizacji Wspierających Solidarność). W latach 1982–1989 był również współwydawcą i redaktorem naczelnym „Solidarność. Informations–Bulletyn". Od 1983 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej, od 1984 przedstawiciel SW w RFN. W latach 1986–1990 pełnił funkcję przedstawiciela SW w Międzynarodówce Oporu. Organizował szeroko zakrojoną pomoc dla podziemnych struktur „S" i SW, a także osób i rodzin z Polski, które wyemigrowały z przyczyn politycznych. Koordynował wysyłki do Polski polskich wydawnictw emigracyjnych, a także publikacji emigracyjnych w językach rosyjskim, ukraińskim, białoruskim i czeskim, które następnie przemycano do ZSRR i Czechosłowacji. Od października 1992 r. pro-

wadził działalność gospodarczą. W 2013 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

Do 1990 r. był rozpracowywany przez Dep. I MSW w Warszawie w ramach Rozpracowania Obiektowego o kryptonimie „Manda", będącej częścią SO o kryptonimie „Węże".

Wiśniewski Tomasz, ur. w 1971 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1986–1989 był uczniem VI LO we Wrocławiu. W latach 1987–1989 działał w opozycji niepodległościowej. Od 1987 zaangażowany w kolportaż podziemnej prasy, w tym tytułów takich jak: „Szkoła", „Z Dnia na Dzień", „Region", „Solidarność Walcząca", „Tygodnik Mazowsze". Przeprowadzał akcje malowania antyreżimowych haseł na murach, rozrzucał ulotki w miejscach publicznych. Organizował na terenie własnej szkoły tzw. ciche przerwy w rocznice wprowadzenia stanu wojennego oraz akcje upamiętnienia innych wydarzeń z historii Polski. 13 czerwca 1987 r. został zatrzymany podczas wizyty Jana Pawła II w Łodzi. 1 maja 1989 r. zatrzymano go podczas demonstracji Solidarności Walczącej we Wrocławiu, a następnie postawiono w stan oskarżenia. W tym samym roku został objęty abolicją sejmową. Działał w Międzyszkolnym Komitecie Oporu i w Federacji Młodzieży Walczącej. Po 1989 kontynuował naukę w liceum ogólnokształcącym, a następnie podjął studia na Uniwersytecie Wrocławskim. Obecnie prowadzi działalność gospodarczą.

Wiśniewski Zdzisław
(Dolny Śląsk)

W latach 1986–1989 drukował we Wrocławiu czasopisma podziemne „Solidarność Walcząca" (Ziemia Wschowska) oraz „Niezależne Pismo Regionu »Ziemia Wschowska«/NSZZ »S«". Pismo to było rozprowadzane we Wschowie, Górze Śląskiej, Sławie Śląskiej i Lesznie. Od lutego do lipca 1984 r. redaktorzy, drukarze i kolporterzy tych pism byli objęci śledztwem Prokuratury Wojewódzkiej w Lesznie. 25 lipca 1984 r. postępowanie wobec nich zostało umorzone przez Sąd Rejonowy w Lesznie na mocy amnestii.

Wiszniewski Andrzej, ur. 15 lutego 1935 r. w Warszawie.
(Dolny Śląsk)

W 1952 ukończył naukę w III LO we Wrocławiu, w 1957 studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Wrocławskiej. W 1961 uzyskał stopień doktora, a w 1966 doktora habilitowanego. W 1972 otrzymał tytuł profesora nauk technicznych. Zawodowo od początku związany z Politechniką Wrocławską. Od 1966 do 1991 był kierownikiem Zakładu Automatyki i Sterowania w Energetyce Instytutu Energoelektryki, w 1981 pełnił funkcję prorektora, a w latach 1990–1996 sprawował urząd rektora Politechniki Wrocławskiej. Od 1951 do 1956 należał do Związku Młodzieży Polskiej. W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował strajk okupacyjny na uczelni. Wkrótce został usunięty z objętego kilka miesięcy wcześniej stanowiska prorektora. Internowany, a w 1982 skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Po wyjściu na wolność działał w podziemiu, współpracował z wydawnictwami niezależnymi i środowiskiem Solidarności Walczącej. Pod koniec lat 90. XX w. został ministrem-członkiem Rady Ministrów i przewodniczącym Komitetu Badań Naukowych oraz sprawował urząd ministra nauki. W 1979. otrzymał Krzyż Kawalerski, w 2005. Krzyż Oficerski, a w 2009 Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. W 1999 otrzymał peruwiański Order Zasługi za Wybitną Służbę. W 1993 został również wyróżniony tytułem doctora honoris causa Central Connecticut State University, w 2001 Politechniki Wrocławskiej, a w 2010 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej.

Wiśnieski Wojciech, ur. 19 listopada 1962 r. w Sandomierzu.
(Sandomierz, Rzeszów)

W 1979 rozpowszechniał ulotki i literaturę KPN na terenie Staszowa. Po wprowadzeniu stanu wojennego, na mocy postanowienia z dnia 10 lutego 1982 r. został tymczasowo aresztowany za to, że w dniu 2 lutego 1982 r. przechowywał i rozpowszechniał plakaty z „napisami i rysunkami zawierającymi fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy". Wyrokiem Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego z dnia 24 lutego 1982 r. został skazany na podstawie art. 48 ust. 3 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym w zw. z art. 4 ust. 1 i 4 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego na karę 4 lat

pozbawienia wolności i pozbawienie praw publicznych na okres 3 lat. Karę odbywał w więzieniu w Hrubieszowie. 25 maja 1983 r. na mocy uchwały Rady Państwa warunkowo zawieszono mu odbycie reszty kary pozbawienia wolności w zawieszeniu na 4 lata. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie darował mu karę 4 lat pozbawienia wolności oraz karę dodatkową pozbawienia praw publicznych przez 3 lata oraz skrócił okres próby do 31 grudnia 1985 r. W tym czasie wstąpił do Solidarności Walczącej, w której działał do końca jej działalności. Po amnestii, do 1989 r. kontynuował działalność kolportażową wydawnictw niezależnych, zajmował się również sitodrukiem. W 2021 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 54/2021 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Witczak Krzysztof, ur. 13 marca 1949 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Od młodych lat interesował się elektroniką i radioamatorstwem. Dzięki zdobytemu zezłomowanemu sprzętowi próbował podsłuchiwać milicję, po przez swój klub radioamatorski SP6PBQ w 1980 roku. Po niewielkich przeróbkach od 1980 r. miał możliwość podsłuchiwania służb mundurowych, z czego często korzystał w domu. W czasie strajków sierpniowych pracował w zakładzie Spomasz we Wrocławiu. Po wydarzeniach z sierpnia 1980 r. został szeregowym członkiem NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, od stycznia 1982 r., współpracował z RKS Dolny Śląsk, zajmując się kolportażem „Z Dnia na Dzień" oraz innymi wydawnictwami niezależnymi. W lipcu 1982 r. został pierwszy raz zabrany z zakładu pracy przez Służbę Bezpieczeństwa i po próbach przesłuchania zatrzymany w areszcie w budynku MO przy ul. Podwale, potem był wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin. W sierpniu 1982 r. wypowiedziano mu pracę w Spomaszu, a w listopadzie został wcielony do jednostki wojskowej nr. 1431 w Rawiczu, gdzie przebywał od 6 listopada 1982 r. do 2 lutego 1983 r. W jednostce poznał Jana Krusińskiego, Janusza Lubkiewicza, Janusza Lewandowskiego, Wiktora Szczeblewskiego, z którymi od końca 1984 r.do 1990 tworzył podziemne Radio Solidarności Walczącej. Od 10 września 1984 r. podjął pracę w Instytucie Górnictwa Odkrywkowego Poltegor we Wrocławiu. Po wyjściu z jednostki wojskowej utrzymywał kontakty z Janem Krusińskim i otrzymał propozycję wejścia w skład grupy radiowej. Po pewnym czasie włączył się w działalność Radia Solidarności Walczącej razem z Janem i Teresą Krusińskimi. Pod koniec 1984 r. w obecności Teresy i Jana Krusińskich oraz Hani

Łukowskiej-Karniej złożył przysięgę Solidarności Walczącej przed Kornelem Morawieckim. W radiu pełnił funkcję zastępcy Krusińskiego, zajmując się oprócz nadawania audycji również nasłuchem radiowym SB, MO oraz innych służb radiowych. W swoim zakładzie pracy Poltegor wykonywał różne prace mechaniczne na rzecz Radia SW (elementy anten nadawczych, maszty, obudowy metalowe do nadajników itp.). Od zaprzyjaźnionych osób w Państwowym Gospodarstwie Rolnym „załatwiał" akumulatory od kombajnów, które po przebudowaniu w specjalistycznym zakładzie przy ul.Pomorskiej służyły do zasilania nadajników podziemnych. Działalność w SW zakończył w momencie ujawnienia się Kornela Morawieckiego na zjeździe w Warszawie w 1990.

Witkiewicz Teresa, ur. 25 stycznia 1945 r., zm. 22 maja 2002 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W pierwszej połowie lat 80. XX w. pracowała w Pracowni Prognostycznej na Politechnice Wrocławskiej. Razem z Pawłem Falickim wydawała konspiracyjny polityczno-ekonomiczny miesięcznik „Replika". Pisała artykuły (ps. Ter, Marta B.), organizowała teksty do poszczególnych wydań. Przepisywała teksty innych autorów na maszynie, sporządzała matryce do powielaczy białkowych, a w okresie późniejszym wykonywała makiety do powielaczy offsetowych. Przygotowywała do druku nie tylko „Replikę", ale i inne wydawnictwa Solidarności Walczącej, „Biuletyn Dolnośląskiego Towarzystwa Gospodarczego" i książki konspiracyjne. Jej mieszkanie przy ul. Stalowej we Wrocławiu, służyło za redakcję, drukarnię i punkt kolportażu.

Witt Bożena, ur. w 1942 r. w Radziejowie Kujawskim.
(Trójmiasto)

Aktywnie kolportowała wydawnictwa niezależne. Pełniła funkcję łączniczki podziemnych struktur Solidarności Walczącej w Trójmieście. Udzielała gościny ukrywającym się działaczom Solidarności Walczącej. Mieszkał u niej poszukiwany przez władze komunistyczne Andrzej Kołodziej. Prowadziła tzw. punkt kontaktowy, dzięki któremu utrzymywano kontakt między strukturami trójmiejskimi Solidarności Walczącej a działaczami w Szwecji, m.in. z Marianem Kaletą. Była zatrzymana i przesłuchiwana w sprawie przemytu i przejętego transportu sprzętu ze Szwecji. Zaangażowana w działalność Duszpasterstwa Ludzi Pracy.

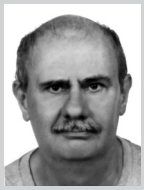

Wnuk Kazimierz, ur. 1953 r. w Łodzi.
(Łódź)

31 sierpnia 1983 r., w trakcie demonstracji przed Kościołem pw. Podwyższenia Świętego Krzyża w Łodzi, został zatrzymany i ukarany grzywną przez kolegium ds. wykroczeń. Od maja 1985 r. do czerwca 1989 r. był zaangażowany w działalność konspiracyjną. Na terenie zakładu pracy, tj. Fabryki Transformatorów i Aparatury Trakcyjnej Elta w Łodzi oraz w pobliżu miejsca zamieszkania (osiedla Teofilów i Żubardź) kolportował pisma podziemne, w tym m.in.: „Tygodnik Mazowsze", „Biuletyn Łódzki", „CDN Głos Wolnego Robotnika", „Głos Solidarności". Od listopada 1987 r. był zaprzysiężonym członkiem łódzkiego oddziału Solidarności Walczącej. W ramach tej działalności rozpowszechniał wydawnictwa konspiracyjne sygnowane przez SW, takie jak: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Biuletyn Dolnośląski", „Wiadomości Bieżące", „Wolność", „Horyzont", „Czas" i „Galicja". Współpracował z redakcją łódzkiego pisma „Wolność"; na jej potrzeby od stycznia 1988 r. przekazywał celu publikacji informacje o sytuacji w Elcie i nastrojach panujących wśród załogi. Był wykonawcą ulotek o treściach antykomunistycznych oraz uczestnikiem organizowanych w Łodzi i Pabianicach manifestacji ulicznych i akcji malowania antyreżimowych napisów na murach. W 2020 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 275/2020 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Wojciechowicz Rafał Michał, ur. 13 grudnia 1964 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Przed 1980 był związany m.in. z Ruchem Młodej Polski. W 1980 uczestniczył w strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina. W 1982 był organizatorem i przewodził nielegalnej organizacji Ruch Oporu Młodzieży w Gdańsku. 29 kwietnia 1982 r. aresztowano go i osadzono w areszcie Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, a następnie w Areszcie Śledczym w Gdańsku. 18 września 1982 r. został zwolniony. Zajmował się przygotowywaniem i kolportażem prasy podziemnej. Był członkiem redakcji wydawanego przez Ruch czasopisma „Uczeń". Działał jako łącznik między Solidarnością Walczącą a Liberalno-Demokratyczną Partią „Niepodległość". Pod koniec lat 80. wyemigrował do Stanów Zjednoczonych. Po zmianach ustrojowych w Polsce powrócił do Gdańska. W 2009 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2015 otrzymał Krzyż Wolności i Solidarności.

Wojnar Jan, ur. w 1948 r. w Bielsko-Białej.
(Katowice)

W 1980 był zatrudniony jako matematyk w Instytucie Systemów Sterowania w Katowicach. We wrześniu 1980 r. wszedł w skład Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" organizowanego w Instytucie przez Jadwigę Chmielowską – inżyniera projektanta. Wziął udział w rejestracji KZ w MKS Hucie Katowice. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego KZ NSZZ „S" w ISS. Od stycznia 1982 r. był głównym łącznikiem ukrywającej się – od 13 grudnia 1981 r. aż do 1990 – Jadwigi Chmielowskiej. Współorganizował biuletyn „Szeptem" ukazujący się od pierwszych dni stycznia 1982 r. Kolportował miesięcznik „Niepodległość" sygnowany Warszawa–Katowice, następnie kolportował pisma LDP„N"-u. Był również łącznikiem pomiędzy RKK Regionu Ślasko-Dąbrowskiego NSZZ „S" a oddziałem Solidarności Walczącej. Organizował główne punkty kolportażu od Rybnika do Olkusza i od Tarnowskich Gór do Tychów. Był najbliższym współpracownikiem Jadwigi Chmielowskiej, przewodniczącej Regionalnej Komisji Koordynacyjnej, bardzo często ją zastępował. Utrzymywał bezpośrednie kontakty z dr. Edwardem Sołtysem ,szefem grupy doradców RKK oraz z komórką zrzeszającą sędziów, prokuratorów i adwokatów współpracujących z podziemiem.

Wojtasik Ryszard, ur. 13 grudnia 1948 r. w Jarosławiu.
(Rzeszów)

W okresie stanu wojennego współpracował z osobami tworzącymi Radio Solidarność. Konstruował podzespoły do nadajników radiowych. Od 3 czerwca 1983 r. w ramach Sprawy Operacyjnego Rozpracowania o kryptonimie „Pismo" był inwigilowany i rozpracowywany. Wszczęto wobec niego postępowanie prokuratorskie za działalność w Radiu Solidarność Walcząca we Wrocławiu. W wyniku złożenia dobrowolnych zeznań odstąpiono od kontynuowania postępowania.

Wolf Krzysztof, ur. 7 grudnia 1959 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Był działaczem NSZZ „Solidarność" w Hucie Warszawa. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuował działalność w podziemnych strukturach MRKS. Drukował konspiracyjne czasopisma: „CDN", „GWR", „Głos Wolnego Hutnika". Kolportował „Robotnika" oraz „Przegląd Wiadomości Agencyjnych". Szefował warszawskim grupom emitującym podziemne pro-

gramy telewizyjne. W latach 1988–1989 należał do redakcji konspiracyjnego pisma „CDN – Głos Wolnego Robotnika".

Wołek Zbigniew, ur. w 1956 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1971–1975 był uczniem II LO we Wrocławiu. W latach 1975–1979 studiował filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1982 pełnił rolę spikera Radia Solidarność Walcząca. W okresie 1982–1984 był ilustratorem „Biuletynu Dolnośląskiego" i innych wydawnictw niezależnych. W latach 1980–1988 pracował w Staromiejskim Domu Kultury we Wrocławiu. W latach 1988–1992 był zatrudniony w Wydawnictwie Ossolineum.

Wołoszczak Grzegorz, ur. 4 września 1957 r. w Elblągu.
(Trójmiasto)

W latach 1982–1987 działał w podziemnych strukturach Solidarności, a następnie Solidarności Walczącej. W latach 1984–1987 współpracował z Federacją Młodzieży Walczącej. Zajmował się kolportażem ulotek, książek, znaczków i innych wydawnictw podziemnych na terenie województwa elbląskiego. Zbierał także pieniądze na pomoc osobom internowanym oraz ich rodzinom.

Woskowicz Edward, ur. 24 czerwca 1942 r. w Wąchocku, zm. 22 sierpnia 2007 r. w Jeleniej Górze.
(Dolny Śląsk)

W 1966 ukończył ZSZ w Jeleniej Górze. W latach 1959–2001 pracował jako ślusarz, murarz i tokarz w Zakładach Włókien Chemicznych Chemitex–Celwiskoza/Zakładzie Chemicznym Jelchem SA tamże. W marcu 1971 r. uczestniczył w strajku w zakładzie. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", wszedł w skład Komitetu Założycielskiego, przewodniczył Komisji Oddziałowej na Wydziale Wodnym, należał do KZ. Od stycznia do lutego 1981 r. brał udział w strajku w klubie „Gencjana" w Jeleniej Górze. Od maja do czerwca 1981 r. był delegatem na I WZD Województwa Jeleniogórskiego. W dniach 13–14 grudnia 1981 r. współorganizował strajk w Celwiskozie. W latach 1982–1989 należał do TKZ tamże. Organizował zbiórki składek na działalność podziemną i pomoc dla internowanych oraz represjonowanych i ich rodzin. W latach 1982–1983 wchodził w skład Komitetu Pomocy Internowanym przy kościele św. Erazma i Pankracego w Jeleniej

Górze. W latach 1982–1989 współorganizował msze za Ojczyznę tamże, a także kolportował podziemne wydawnictwa, w tym m.in.: „Odroczenia", „Z Dnia na Dzień", „Dywanika", „Solidarność Walczącą", „Celwiskoziaka", „Gencjanę", „Zerwij Kajdany, Połam Bat…". Uczestniczył w akcjach ulotkowych i plakatowych w Jeleniej Górze, Kowarach i Piechowicach. Od maja do sierpnia 1982 r. współorganizował i uczestniczył w spotkaniach podziemnej Komisji Koordynacyjnej w Jeleniej Górze. 28 sierpnia 1982 r. został zatrzymany, 29 sierpnia internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie. 23 września 1982 r. został zwolniony. Od listopada 1983 r. do września 1986 r. należał do Tymczasowego Komitetu Koordynacyjnego Regionu Jeleniogórskiego. W latach 1983–1989 był członkiem Rady Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze. W latach 1983–1989 został zaprzysiężonym członkiem jeleniogórskiego oddziału Solidarności Walczącej. W latach 1984–1985 był współzałożycielem, autorem, redaktorem i drukarzem podziemnego pisma „Celwiskoziak". W latach 1982–1988 wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany. Jego mieszkanie było poddawane rewizjom. 30 października 1986 r. został ukarany karą grzywny przez kolegium ds. wykroczeń. Pod koniec 1988 r. został współzałożycielem i członkiem Komitetu Organizacyjnego „S". Od 19 stycznia 1989 r. przewodniczył Tymczasowej KZ. Od 10 kwietnia do grudnia 1989 r. wchodził w skład prezydium TZR Jelenia Góra. Od kwietnia do czerwca 1989 r. należał do Wojewódzkiego KO „S" w Jeleniej Górze.

Do 9 września 1983 r. Był rozpracowywany przez Wydz. V KW MO/WUSW w Jeleniej Górze w ramach SOS o kryptonimie „Grupy"; Do 31 sierpnia 1985 r. przez Wydz. V WUSW tamże w ramach SOR o kryptonimie „Chemik"; Od 17 listopada 1986 r. do 12 sierpnia 1989 r. w ramach SOR.

Woźniak Tadeusz, ur. 20 sierpnia 1946 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W 1969 ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Gdańskim. W marcu 1968 r., będąc studentem, został delegatem do Międzyuczelnianego Komitetu Strajkowego na Politechnice Gdańskiej, gdzie poznał m.in. Tadeusza Bienia. W 1970 podjął pracę w miesięczniku „Litery". W trakcie strajków w sierpniu 1980 r. poznał Andrzeja Kołodzieja, z którym rozpoczął współpracę i pomagał mu w trakcie jego ukrywania się. Był też członkiem Komitetu Budowy Pomników Ofiar Grudnia '70 w Gdyni i pierwszym rzecznikiem tego Komitetu. W stanie wojennym za działalność opozycyjną został zwolniony z pracy i objęty zakazem wykonywania pracy w cha-

rakterze dziennikarza. Przez 8 lat prowadził warsztat rzemieślniczy, który był pod stałą obserwacją SB. Zaangażował się również w pomoc internowanym i więzionym.

Wójcik Stefan, ur. 10 listopad 1921 r., zm. 10 czerwca 1994 r.
(Rzeszów)

Był żołnierzem Armii Krajowej. W latach 1980–1981 należał do NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska", a następnie NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność". W grudniu 1982 r. przed rozprawą w Wojskowym Sądzie Garnizonowym w Rzeszowie wymusił z Januszem Szkutnikiem zmianę zeznań świadka oskarżenia w sprawie przeciwko Jerzemu Ziobro ze Strzyżowa. Od marca 1983 r. szefował Solidarności Walczącej Grupie Strzyżów. W maju tego samego roku wszedł w skład Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. Od marca 1983 r. był członkiem grupy kontrwywiadu SW na terenie woj. rzeszowskiego. Ujawniał kontakty i spotkania działaczy NSZZ „Solidarność" z funkcjonariuszami Służby Bezpieczeństwa. Był wielokrotnie przesłuchiwany i szykanowany przez Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego, a następnie Służbę Bezpieczeństwa.

Wójcik Tomasz, ur. 18 maja 1945 r. w Gądkowie Wielkim.
(Dolny Śląsk)

W latach 1969–1990 był pracownikiem technicznym, asystentem i następnie adiunktem na Politechnice Wrocławskiej. W latach 1963–1968 pełnił także funkcję szefa Komisji Związku Studentów Polskich. W marcu 1968 r. brał czynny udział w strajku na Politechnice Wrocławskiej, za co został w kwietniu zatrzymany i przetrzymywany w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. W konsekwencji skazany przez Sąd Wojewódzki we Wrocławiu na 8 miesięcy więzienia. Zwolniono go w październiku 1968 r. Jeszcze jako student Politechniki Wrocławskiej zajmował się produkcją i kolportażem ulotek oraz przechowywał w mieszkaniu literaturę bezdebitową. We wrześniu 1980 r. rozpoczął działalność opozycyjną w strukturach Solidarności, był także założycielem i przewodniczącym Komitetu Założycielskiego, a następnie Komitetu Założycielskiego „Solidarność" na Politechnice Wrocławskiej. W związku z prowadzoną działalnością został zatrzymany 8 marca 1982 r. Był trzykrotnie internowany w Ośrodkach Odosobnienia w Nysie i Strzelinie. Od 1983 należał do Regionalnego Komitetu Strajkowego „Solidarność" we Wrocławiu (z ramienia uczelni wrocławskich), a w latach 1988–1989 pełnił tam funkcję przewodniczącego. W la-

tach 1984–1989 pisał artykuły do podziemnego czasopisma Solidarności Walczącej „Z Dnia na Dzień".

Wójtowicz Antoni, ur. 17 września 1954 r. w Namysłowie, zm. 16 listopada 2020 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W 1978 ukończył studia historyczne na Uniwersytecie Wrocławskim. W latach 1978–1982 był studentem Instytutu Nauk Politycznych tej samej uczelni. W 1980 został założycielem Niezależnego Zrzeszenia Studentów w INP Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1981 wszedł w skład Zarządu Uczelnianego NZS tej uczelni. W latach 1980–1981 redagował niezależny studencki miesięcznik społeczno-polityczny „Woda na Młyn". W 1981 założył i koordynował działalność wydawnictwa NZS Uniwersytetu Wrocławskiego Universitas. Współorganizował strajki studenckie na uniwersytecie, m.in. w lutym 1981 r. strajk w sprawie rejestracji NZS oraz na przełomie listopada i grudnia tego samego roku strajk solidarnościowy ze studentami radomskiej WSI. W czasie strajku radomskiego należał do Uczelnianego KS. Po wprowadzeniu stanu wojennego wziął udział w strajku w Gmachu Głównym Uniwersytetu Wrocławskiego. Z 14 na 15 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia we Wrocławiu, a następnie w Grodkowie. 25 maja 1982 r. został zwolniony, a 7 listopada ponownie internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Strzelinie. 21 listopada 1982 r. został zwolniony. Od lutego 1983 r. do 1989 był zatrudniony w Zakładzie Produkcji Uszczelnień Technicznych we Wrocławiu. Do listopada 1983 r. współpracował z podziemnym zakładowym pismem „Jednością Silni". W latach 1983–1986 był doktorantem w Instytucie Historii PAN. W latach 1984–1989 szefował podziemnemu wydawnictwu Spółdzielnia Wydawnicza Profil. W tym też czasie nawiązał współpracę z Solidarnością Walczącą. W 1990 został właścicielem Wydawnictwa Profil. Za swoją działalność w 2011 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2016 Krzyżem Wolności i Solidarności. W 2009 ostał również laureatem Dolnośląskiej Nagrody Kulturalnej Silesia.

Wóltański Edward, ur. 13 grudnia 1953 r. w Kraśniku Fabrycznym.
(Lubin)

W 1973 r. ukończył Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Lublinie. W latach 1974–1981 pracował jako plastyk w Zakładach Górniczych Rudna w Polkowicach KGHM w Lubinie. W latach 1978–1980 kolportował wydawnictwa niezależne, m.in. „Bratniaka", „Robotnika", „Gospoda-

rza", „Biuletyn Dolnośląski". We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Wszedł w skład Zakładowej Komisji Robotniczej w ZG Rudna. Był twórcą tamtejszego Radia Solidarność. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 14 grudnia 1981 r. należał do Zakładowego KS w ZG Rudna. W dniach 15–17 grudnia 1981 r. był członkiem MKS „S" w ZG Rudna. Po rozbiciu strajku pozostawał w ukryciu. 28 grudnia 1981 r. został aresztowany. 24 lutego 1982 r. skazany na karę 1,5 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. Po wyjściu na wolność organizował pomoc dla rodzin osób represjonowanych. W swojej pracowni stworzył punkt rozdziału paczek pozyskanych z Kurii Wrocławskiej i Warszawskiej. W latach 1982–1988 prowadził działalność gospodarczą. 6 września 1982 r. został internowany w Ośrodku Odosobnienia w Nysie, następnie w Strzelinie i w Grodkowie. Tworzył obrazy, transparenty, wydawnictwa okolicznościowe z symbolami „S". 14 grudnia 1982 r. został zwolniony z internowania. Po wyjściu na wolność stał się wykonawcą tysięcy odbitek zdjęć przedstawiających m.in. zbrodnię lubińską. 23 kwietnia 1983 r. został zatrzymany w Środzie Śląskiej i aresztowany. Przetrzymywano go w Areszcie Śledczym we Wrocławiu. 24 czerwca 1983 r. został zwolniony. Od 1982 pełnił rolę kuriera wydawnictw podziemnych do Lubina, m.in.: „Tygodnika Stanu Wojennego", „Tygodnika Mazowsze", „Poza Układem", „CDN", „Z Dnia na Dzień", „Solidarności Walczącej", „Jednością Silnych", „KOS-a", „Naszego Czasu", „Arki", „Niepodległości", „Dziś", „Solidarności Dolnośląskiej", „Myśli Niezależnej". Organizował seanse filmów niedopuszczonych do dystrybucji przez cenzurę, przegrywał podziemne kasety audio. W czerwcu 1982 r. wstąpił do Solidarności Walczącej. Organizował struktury SW w Zagłębiu Miedziowym, był łącznikiem z Wrocławiem, koordynował wszystkie lokalne działania tej organizacji. W 1983 stworzył bibliotekę wydawnictw podziemnych w Lubinie. W latach 1982–1989 wraz z Mieczysławem Garbosiem reprezentowali Zagłębie Miedziowe w Arcybiskupim Komitecie Charytatywnym we Wrocławiu. Następnie, do 1989 współpracował z nim. W 1985 został współzałożycielem i do 1990 był przewodniczącym Duszpasterstwa Ludzi Pracy przy parafii św. Maksymiliana Marii Kolbego w Lubinie. Organizował spotkania z ludźmi opozycji, kultury, sztuki. W latach 1987–1989 wraz z Wojciechem Swakoniem i Jackiem Swakoniem współtworzył, wydawał i redagował „Gazetę Lubińską". W 1989 był współorganizatorem i uczestnikiem Porozumienia na rzecz Przeprowadzenia Demokratycznych Wyborów w „S". Był przeciwnikiem Okrągłego Stołu. W 2006 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 18 maja 1983 r. do 4 września 1989 r., był rozpracowywany przez Wydz. V WUSW w Legnicy w ramach SOR o kryptonimie „Gazeta".

Wróblewski Edward, ur. 17 sierpnia 1949 r. w Myszęcinie, zm. 16 października 2011 r. w Gliwicach.
(Katowice)

Pracował jako mechanik w Kombinacie Budownictwa Mieszkaniowego, Przemysłu Węglowego (KBMPW) FAMONT–zakład FADOM (Fabryka Domów) w Gliwicach, następnie jako kierowca w Bazie Sprzętu i Transportu tego samego kombinatu. Należał do NSZZ „Solidarność". W stanie wojennym ściśle współpracował ze Zbigniewem Sawickim. Organizował fundusze na działalność konspiracyjną. Od 5 listopada 1982 r. do 9 grudnia 1982 r. był internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Zabrzu-Zaborzu. W 1985 razem ze Zbigniewem Sawickim przyłączył się do gliwickiej grupy Solidarności Walczącej, oddział Katowice. W ramach działalności w tej organizacji zajmował się organizowaniem funduszy i kolportażem prasy SW. Był wielokrotnie aresztowany i inwigilowany metodami operacyjnymi.

Rozpracowywany przez SB Katowice w SOR o kryptonimie „Balon".

Wryszcz Edward, ur. 4 lutego 1945 r. w Majdanie Nowym.
(Dolny Śląsk)

W 1970 ukończył Technikum Elektryczno-Mechaniczne w Piechowicach. W latach 1964–1966 odbył zasadniczą służbę wojskową. W latach 1966–1990 pracował kolejno jako ślusarz, tokarz, i nauczyciel zawodu w Dolnośląskich Zakładach Maszyn Elektrycznych Karelma w Piechowicach koło Jeleniej Góry. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ Solidarność" i wszedł w skład KZ w Karelmie. Z żoną Celiną współtworzyli codzienne audycje informacyjne w zakładowym radiowęźle. Kolportował prasę związkową, m.in. „Solidarność Jeleniogórską", „Odrodzenie", „Tygodnik Solidarność", „Solidarność Dolnośląską". W 1981 działał w KKK „S" POiW (reprezentował nauczycieli zawodu w szkołach przyzakładowych w woj. jeleniogórskim nieobjętych Kartą Nauczyciela). Dzień po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował strajk włoski w Karelmie, w konsekwencji czego został zatrzymany i przesłuchany. 27 grudnia 1981 r. został ponownie zatrzymany, internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia w Kamiennej Górze, Głogowie, Grodkowie i Uhercach. 15 listopada 1982 r. Zwolniono go. Od listopada 1983 r. do września 1986 r. należał do TKK „S" Regionu Jeleniogórskiego. W latach 1983–1989 był członkiem Rady Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Jeleniej Górze przy kościele Podwyższenia Krzy-

ża Świętego. W latach 1983–1989 kolportował ulotki i wydawnictwa podziemne w Piechowicach i Jeleniej Górze, m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą", „Tygodnik Mazowsze", „Dywanik", „Celwiskoziak", „Gencjanę", „Zerwij Kajdany, Połam Bat…". W latach 1984–1985 był współpracownikiem redakcji (m.in. z Władysławem Niegoszem i Marianem Zagórnym) zakładowego podziemnego pisma Solidarności Walczącej „Zerwij Kajdany, Połam Bat…", był również autorem jego winiety i tekstów. W 1985 został zwolniony z pracy i przywrócony do niej przez Sąd Pracy we Wrocławiu. 23 października 1986 r. był współautorem i sygnatariuszem listu do Sejmu PRL m.in. w obronie więzionego Władysława Frasyniuka. W 1989 przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu „S", następnie KZ „S" w Karelmie.

Do 8 maja 1984 r. był rozpracowywany przez Wydz. V WUSW w Jeleniej Górze w ramach SOS o kryptonimie „Siatka"; od 16 kwietnia 1985 r. do 15 kwietnia 1987 r. w ramach SOS o kryptonimie „Działacze". Do 5 lipca 1989 r. w ramach KE o kryptonimie „Fotograf". Od 5 lipca do 19 października 1989 r. w ramach SOR.

Wysocki Antoni, ur. 23 kwietnia 1957 r. w Gryfowie Śląskim.
(Lubin)

W latach 1975–1976 pracował jako kierowca Przedsiębiorstwa Transportu Samochodowego Łączność. W 1976 został zwolniony z pracy za zorganizowanie akcji uświadamiającej na temat praw pracowniczych. Od 28 sierpnia do 31 sierpnia 1980 r. był doradcą i organizatorem strajku w Zakładzie Transportu KGHM w Lubinie – baza w Polkowicach oraz przewodniczącym Komitetu Strajkowego. Od września 1980 r. do 13 grudnia 1981 r. należał do KZ „S" tamże. W 1982. zwolniony z pracy za działalność opozycyjną. W latach 1981–1989 wchodził w skład Tajnej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" Zakładu Transportu KGHM w Lubinie oraz PKS Lubin. W 1983 wstąpił do Solidarności Walczącej. Organizował dostawy papieru do druku i kolportował wydawnictwa podziemne, w tym tytuły takie jak: „Solidarność Walcząca", „Zagłębie Miedziowe", „Gazeta Lubińska", „Z Dnia na Dzień". W latach 1983–1990 współorganizował manifestacje upamiętniające tzw. zbrodnię lubińską. Organizował prelekcje i koncerty w Duszpasterstwie Ludzi Pracy w Lubinie oraz w Towarzystwie „Powściągliwość i Praca" tamże. W 1988 założył i został przewodniczącym TKZ „S" PKS Lubin, następnie objął funkcję przewodniczącego KZ „S". W 1989 był inicjatorem i pomocnikiem przy zakładaniu KZ „S" w innych zakładach

pracy, m.in. w Fabryce Instrumentów Lutniczych w Lubinie. Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Solidarności Walczącej oraz Odznaką Honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych".

Z

Zabierowski Mirosław, ur. w 1950 r. w Brzegu Dolnym.
(Dolny Śląsk)

Członek Solidarności Walczącej. We wrześniu 1967 r., jako uczeń IX LO we Wrocławiu utworzył patriotyczną, antysowiecką, szkolną gazetkę ścienną pt. „Kosmos Logos" i koło uczniowskie pod tą sama nazwą. Dyskryminowany przez SB w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku, udzielał pomocy innym dyskryminowanym naukowcom. W 1984 r. został zwolniony dyscyplinarnie z oskarżenia o działalność opozycyjną oraz wspieranie Andrieja Saharowa. Współpracował z podziemnymi strukturami Krakowa, Częstochowy, Oleśnicy, Kluczborka, Warszawy. Transportował prasę podziemną do Czechosłowacji w tym m.in. „Biuletyn Dolnośląski". Wiosną 1984 r. spotkał się z attache wojskowym ambasady USA w Belgradzie z misja uwolnienia działaczy podziemia Z. Gluzy oraz dr W. Myśleckiego działacza Solidarności Walczącej. Dyplomacie amerykańskiemu przedstawił też program i założenia Solidarności Walczącej. Przewoził korespondencję od kierownictwa Solidarności Walczącej do ważnych instytucji i osób na zachodzie m.in. do radia RWE i do Rządu Londyńskiego. Kontaktował się z polskimi działaczami niepodległościowymi w Skandynawii. Będąc szykanowany w pracy nie zaprzestał działalności organizacyjnej i informacyjnej.

Zabokrzycka Beata
(Dolny Śląsk)

W latach 1982–1989 działała w opozycji demokratycznej. Od stycznia 1982 r. do 17 kwietnia 1988 r. pracowała w podziemnej drukarni przy ulicy Garwolińskiej 14/3. Drukowała takie wydawnictwa, jak: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", Biuletyn Informacyjny SW, ulotki okolicznościowe z okazji wizyty Papieża Jana Pawła II, ulotki dotyczące prześladowań Władysława Frasyniuka w więzieniu, katastrofy w Czarnobylu, kolejnych rocznic Porozumień Sierpniowych oraz ulotki informujące o kolejnych audycjach Radia Solidarność i Radia Solidarność Walcząca. Użyczała lokalu przy ul. Sokolej na spotkania konspiracyjne i nagrywanie audycji Ra-

dia Solidarność. W latach 1982–1988 uczestniczyła w manifestacjach patriotycznych.

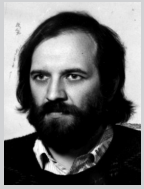

Zabokrzycki Adam, ur. 24 listopada 1948 r. w Stalowej Woli.
(Dolny Śląsk)

W 1980 ukończył filologię angielską na Uniwersytecie Wrocławskim. Od 1972 był nauczycielem korepetytorem języka angielskiego. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 14 grudnia 1981 r. do czerwca 1982 r. drukował podziemne czasopismo „Z Dnia na Dzień". Od czerwca 1982 r. do 1990 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Od czerwca 1982 r. do 17 kwietnia 1988 r. drukował podziemne czasopisma, w tym m.in. „Solidarność Walczącą", „BIS", „Biuletyn Dolnośląski", „Z Dnia na Dzień", „Jutrzenkę", „Iskierkę", „Solidarność Chemików", oraz książki, ulotki i znaczki poczty podziemnej. Tłumaczył z języka angielskiego książki wydawane w podziemiu i ulotki na język angielski. Uczestniczył w antyreżimowych demonstracjach we Wrocławiu. Trzykrotnie był zatrzymywany i trzykrotnie karany karą grzywny przez kolegia ds. wykroczeń. Od 1990 pracuje jako tłumacz.

Od 8 lipca 1986 r. do 30 stycznia 1990 r. był rozpracowywany przez Wydz. III-1 WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimie „Tyka".

Zadrożny Krzysztof, ur. 22 listopada 1954 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ ,.Solidarność". Był współorganizatorem i nieformalnym przywódcą strajku w zakładzie pralek w Predom–Polar we Wrocławiu. W marcu 1981 r. został członkiem Prezydium Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" ZZSD Predom–Polar we Wrocławiu oraz delegatem na I Walne Zebranie Delegatów Regionu Dolny Śląsk. Od listopada 1981 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego NSZZ „Solidarność" w Predom–Polar we Wrocławiu. Po wprowadzeniu stanu wojennego współorganizował i uczestniczył w strajku okupacyjnym w Zakładzie Predom–Polar. 1 lutego 1982 r. za swą działalność został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Nysie, gdzie przebywał do 29 kwietnia 1982 r. 25 maja 1982 r. został zwolniony z pracy. Przywrócono go w sierpniu 1983 r. 27 stycznia 1984 r. został aresztowany i skazany przez Sąd Wojewódzki we Wrocławiu na karę 1,5 roku pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. Był również współzałożycielem zakładowej biblioteki wydawnictw niezależnych oraz podziemnego pisma

„U nas". Działał jako kolporter wydawnictw podziemnych, w tym m.in. „Z Dnia na Dzień" oraz „Solidarności Walczącej". W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 384/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Zadworny Adam Bogusław, ur. 6 listopada 1967 r. w Szczecinie. **(Szczecin)**

W 1992 ukończył studia na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego. W 1985 nawiązał kontakt z KPN oraz współzakładał Federację Młodzieży Walczącej w Szczecinie. W latach 1985-1987 był współzałożycielem i organizatorem – wraz z Robertem Naklickim, Krzysztofem Wojtasiakiem, Ewą Woźniak – oraz autorem, redaktorem i drukarzem podziemnego czasopisma FMW „Lustro". 3 maja 1985 r. został zatrzymany po demonstracji i skazany przez kolegium ds. wykroczeń na karę aresztu z zamianą na karę grzywny. W 1985 przyłączył się również do struktur Solidarności Walczącej, Ruchu WiP oraz międzyuczelnianej podziemnej struktury NZS. W latach 1986–1988 był autorem i drukarzem pisma SW „Gryf". W latach 1987–1988 autorem pisma podziemnego „Wolność i Pokój" oraz kolporterem wydawnictw podziemnych w środowisku studenckim i młodzieży szkolnej. W latach 1987–1989 współzakładał, a następnie był autorem i redaktorem pisma NZS „Czarna Skrzynka". W 1988 został zatrzymany na 48 godzin. W latach 1988–1989 należał do KKK NZS, i był związany z Centrum Informacji Akademickiej. W sierpniu 1988 r. wziął udział w strajku w Zarządzie Portu Szczecin-Świnoujście oraz wchodził w skład grupy pomocowej odpowiedzialnej za aprowizację. Wiosną 1989 r. współorganizował i był członkiem KS w trzydniowym strajku okupacyjnym na Uniwersytecie Szczecińskim (m.in. z postulatami przywrócenia NZS i usunięcia rektora Edwarda Homy). Od 1990 zawodowo związany z mediami.

W 1985 r. był rozpracowywany przez Wydz. III-1 WUSW w Szczecinie w ramach SOS o kryptonimie „Podrzutka". W 1987 r. w ramach SOS o kryptonimie „Kontakt"/„Marzanna". W latach 1987– 1988 przez Wydz. III/OKPP WUSW w Szczecinie w ramach SOR o kryptonimie „Zespół". W latach 1988–1989 przez Wydz. III-1 WUSW w Szczecinie w ramach SOR o kryptonimie „Zrzeszenie". W 1988 r. w ramach SOS o kryptonimie „Rocznica"/„SOS" oraz „Pika". W latach 1988–1989 ramach SOS o kryptonimie „Pasieka".

Zając Aleksander, ur. 29 sierpnia 1954 r. w Pionkach.
(Berlin)

Magister inżynier technologii żywności. Działacz opozycji antykomunistycznej, zaprzysiężony członek Solidarności Walczącej. Od końca 1981 r. przebywa na emigracji. Był założycielem i wieloletnim przewodniczącym Arbeitsgruppe „Solidarność" Eschweiler – Aachen e.V., przedstawicielem Centrum Informacji Akademickiej Niezależnego Zrzeszenia Studentów (NZS) na Zachodzie oraz europejskim koordynatorem Światowego Porozumienia Organizacji Wspierających Solidarność (CSSO). W latach 1983–1988 współorganizował wiele demonstracji pod Ambasadą PRL w Kolonii. W latach 80. i 90. XX w. organizował wystawy o NSZZ „Solidarność" w Eschweiler i w Aachen. Arbeitsgruppe „Solidarność" współdziała z Centrum Informacji Akademickiej Niezależnego Zrzeszenia Studentów oraz z Solidarnością Walczącą, z którymi podpisano umowy o współpracy. Wspomagał finansowo fundusz wydawniczy NSZZ „Solidarność" Regionu Środkowo-Wschodniego i Pomorza Zachodniego, fundusz dla strajkujących robotników, fundusz pomocy prasie podziemnej przy CSSO. Pomagał finansowo NZS-owi w Warszawie i Krakowie, Solidarności Podbeskidzia i Solidarności Walczącej. Wsparł też finansowo Komitety Obywatelskie w Tychach i Bielsku Białej. Współpracował z Grupą Roboczą Solidarności w Kolonii i Berlinie, Solidarnością Wolnych Polaków w Bawarii, Towarzystwem Solidarności w Berlinie Zachodnim oraz Hilfskomitee Solidarność w Moguncji i ich przedstawicielami Edwardem Klimczakiem i Andrzejem Wirgą. W ramach CSSO z Biurem Koordynacyjnym Solidarności za Granicą w Brukseli i Paryżu, Mirosławem Chojeckim (Paryż), Andrzejem Błaszczyńskim (USA), Romanem Śmigielskim (Dania), Józefem Lebenbaumem (Szwecja), Jerzym Jankowskim (Norwegia). Po zakończeniu w 1990 działalności niepodległościowej został działaczem społecznym i polonijnym. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

Zając Ewa, ur. 13 listopada 1946 r. w Łodzi.
(Francja)

W 1971 ukończyła studia w łódzkiej Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych. W marcu 1968 r. współorganizowała strajk okupacyjny w PWSSP. W latach 1971–1975 pracowała jako plastyk w łódzkim Pałacu Młodzieży. W latach 1975–1976 była zatrudniona w Spółdzielni Pracy

Puchatek. W latach 1977–1981 była pracownikiem w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi. Jesienią 1980 r. została członkiem Ruchu Odnowy Uczelni w PWSFTviT. Od końca 1981 r. przebywała na emigracji w Szwajcarii. Od 1983 pełniła funkcję przedstawiciela Solidarności Walczącej w Szwajcarii (kontakt z krajem za pośrednictwem Włodzimierza Strzemińskiego i Romualda Kukołowicza). Przekładała teksty SW na język francuski, reprezentowała SW w kontaktach ze szwajcarskimi mediami i Amnesty International. Współorganizowała zbiórki pieniężne dla podziemia w kraju oraz przerzut wydawnictw emigracyjnych w transportach z darami.

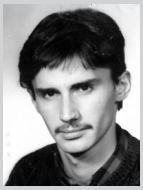

Zając Robert Włodzimierz, ur. w 1969 r. w Warszawie.
(Warszawa)

Od połowy lat 80. rozklejał własnoręcznie robione ulotki z napisem „Solidarność" w pobliżu miejsca zamieszkania i szkoły. W 1986 współorganizował nieformalną grupę opozycyjną w Zasadniczej Szkole Budowlanej nr 2 w Warszawie, której członkowie kolportowali ulotki oraz uczestniczyli w antyreżimowych manifestacjach. W 1987 przystąpił do Ruchu Politycznego „Wyzwolenie". Zajmował się kolportażem wydawnictw, w tym m.in. tytułów: „Wyzwolenie", „Kontakt", „Dekada", „Solidarność Walcząca". Pomagał też w pracach podziemnej drukarni, która mieściła się przy ul. Wilanowskiej w Warszawie. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 321/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Zajdel Teresa, ur. 29 września 1933 r. w Łucku, zm. 13 marca 2021 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

W latach 1984–1989 była aktywną działaczką Solidarności Walczącej oraz łączniczką podziemnych struktur SW w Trójmieście. Prowadziła tzw. punkt kontaktowy. Pomagała osobom represjonowanym i ukrywającym się działaczom SW. Udostępniała swoje mieszkanie do nadawania audycji Radia SW. Zajmowała się kolportażem wydawnictw podziemnych, a także przygotowywaniem transparentów i organizowaniem manifestacji. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 515/2016 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Zakrzewicz Przemysław Paweł, ur. 29 grudnia 1959 r. w Poznaniu.
(Poznań)

Ukończył Zasadniczą Szkołę Zawodową Mechaniki Precyzyjnej w Poznaniu oraz tamtejsze Technikum Mechaniczno-Elektryczne. We wrześniu 1980 r. brał czynny udział w pracach Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność" w Szpitalu Dziecięcym przy ul. Krysiewicza w Poznaniu. W okresie stanu wojennego uczestniczył w akcjach ulotkowych, w akcjach plakatowania w Lokomotywowni PKP Poznań oraz w licznych demonstracjach antyreżimowych. W 1986 rozpoczął współpracę z Solidarnością Walczącą. W ramach tej współpracy udostępniał swoje mieszkanie dla celów konspiracyjnych, w tym m.in. na spotkania działaczy SW, magazynowanie materiałów i sprzętu poligraficznego oraz druk czasopism podziemnych. Jego mieszkanie pełniło też funkcję tzw. skrzynki kontaktowej. W 2011 został odznaczony Krzyżem Solidarności Walczącej. Otrzymał również honorową odznakę „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych" oraz Krzyż Za Zasługi Dla Niepodległości.

Zalas Józef, ur. 26 kwietnia 1936 r. w Krakowie-Łagiewnikach.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W 1971 ukończył Liceum Wieczorowe w Wałbrzychu. W latach 1950–1954 pracował jako zecer w Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza" w Wałbrzychu. W latach 1954–1955 był zatrudniony w Drukarni Prasowej w Krakowie. W okresie 1955–1957 odbył zasadniczą służbę wojskową. W latach 1957–1982 był zatrudniony jako zecer ręczny linotypista w Dolnośląskich Zakładach Graficznych w Wałbrzychu. W latach 1950–1957 należał do ZMP. Od 1958 do września 1980 r. wchodził w skład Rady Zakładowej. W latach 1958–1982 pełnił funkcję zakładowego społecznego inspektora pracy oraz przewodniczącego Komisji Ochrony Pracy w DZG. We wrześniu 1980 r. wstąpił do Solidarności, został sekretarzem Komitetu Założycielskiego DZG w Wałbrzychu oraz członkiem KZ i ZR „S" Pracowników Branżowych Przemysłu Poligraficznego we Wrocławiu i KK „S" Przemysłu Poligraficznego z siedzibą w Szczecinie. W 1981 wydrukował 50 000 ulotek „S" pt. „Apel" i w tej sprawie Wydz. Śledczy KW MO w Wałbrzychu prowadził przeciwko niemu śledztwo, a Sąd Rejonowy w Wałbrzychu postępowanie przygotowawcze. 8 października 1981 r. sąd przekazał sprawę do Kolegium Rejonowego ds. Wykroczeń przy Prezydencie Miasta Wałbrzycha. 29 grudnia 1981 r. postępowanie umorzono. Po wprowadzeniu sta-

nu wojennego, 15 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w areszcie KW MO w Wałbrzychu, następnie w Areszcie Śledczym w Świdnicy oraz Ośrodkach Odosobnienia w Kamiennej Górze i Głogowie. 15 czerwca 1982 r. został zwolniony. W latach 1983–1989 był współzałożycielem i członkiem Komitetu Pomocy Więzionym i ich Rodzinom w Wałbrzychu oraz należał do Arcybiskupiego Komitetu Charytatywnego we Wrocławiu. Od 24 sierpnia do 4 września 1982 r. pozostawał w ukryciu. W styczniu 1983 r. przeszedł na wcześniejszą emeryturę. Drukował znaczki poczty podziemnej, ulotki i hasła okolicznościowe. Kolportował podziemne pisma: „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą", „Tygodnik Mazowsze", „Biuletyn Małopolski". Uczestniczył w akcjach ulotkowych i plakatowych, w akcjach zbierania składek na działalność związkową i pomoc represjonowanym. W latach 1984–1989 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Wałbrzychu. Na przełomie lutego i marca 1985 r. brał udział w głodówce rotacyjnej w kościele Narodzenia NMP w Krakowie-Bieżanowie. Od 1987 do stycznia 1990 r., był pracownikiem Państwowego Przedsiębiorstwa Uzdrowisk Szczawno-Jedlina-Zdrój. Od 1988 pełnił funkcję sekretarza Komitetu Odnowy Solidarności w PPU Szczawno-Jedlina-Zdrój. Na przełomie lutego i marca 1988 r. reaktywował – wraz ze Stanisławem Isańskim – Solidarność, został członkiem Komitetu Organizacyjnego „S", a następnie od lutego 1989 r. KZ „S" tamże. Był przedstawicielem załogi na posiedzeniach Rady Pracowniczej uzdrowiska. Po 1989 współorganizował i przewodniczył Polskiemu Towarzystwu Opieki Paliatywnej Oddział Wałbrzych. Był członkiem i wiceprezesem WOPR Wałbrzych, a także współzałożycielem Oddziału Emerytów i Rencistów „S" tamże.

Od 2 do 12 grudnia 1980 r. był rozpracowywany przez Wydz. III KW MO w Wałbrzychu w ramach SOS. Od 29 lipca 1982 r. do 29 września 1984 r. przez Wydz. III KW MO/WUSW w Wałbrzychu w ramach KE. Od 29 września 1986 r. do 15 lipca 1987 r. przez Wydz. V WUSW w Wałbrzychu w ramach KE. Do 1 czerwca 1989 r. przez Wydz. III WUSW w Wałbrzychu w ramach SOR.

Zaleski Roman

(Dolny Śląsk)

W latach 1988–1992 działał w Solidarności Walczącej. Udzielał znaczącej pomocy w zakresie sprzętu, materiałów, szkoleń i informacji działaczom niepodległościowym Litwy, Łotwy, Estonii, Ukrainy, Białorusi, a także Mołdawii, Gruzji, Kazachstanu, Armenii, Azerbejdżanu, Uzbekistanu i Rosji.

Zaleski Wojciech, ur. 28 marca 1944 r. w Białymstoku.
(Konin)

W 1972 ukończył studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu. W latach 1979–1990 pracował jako bibliotekarz i nauczyciel w Zespole Szkół Zawodowych w Koninie. W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność". W latach 1980–1981 przewodniczył Regionalnej Sekcji/Komisji Koordynacyjnej „S" Oświaty i Wychowania w Koninie. W 1981 pełnił funkcję przewodniczącego Międzyzakładowego Komitetu Obrony Praw Człowieka i Praworządności, który współzakładał, redagował niezależne pismo „Azyl", był delegatem na I WZD. 13 listopada 1981 r. został powołany w skład grupy negocjującej przekazanie budynku KW MO dla służby zdrowia. Na przełomie października i listopada 1981 r. należał do MKS. Od 10 grudnia tego samego roku do chwili wprowadzenia stanu wojennego uczestniczył w proteście w świetlicy Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Koninie. Zaraz po ogłoszeniu stanu wojennego został zatrzymany w czasie pacyfikacji protestu. 13 grudnia 1981 r. internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Mielęcinie. Redagował tam pismo „Azyl Internowany" oraz uczestniczył w głodówce przed przyjazdem delegacji Międzynarodowego Czerwonego Krzyża. 11 maja 1982 r. został zwolniony. W latach 1982–1989 kolportował wydawnictwa podziemne, w tym m.in. tytuły: „Nasza Solidarność", „Robotnik", „Solidarni–Konin". Od października 1983 r. do lutego 1984 r., wraz z żoną Ewą Bugno-Zaleską, redagował pismo „Solidarność Walcząca" sygnowane przez koniński oddział SW. Od lutego do lipca 1984 r. był objęty śledztwem Prokuratury Wojewódzkiej w Koninie. W 1984 r. związał się z Konfraternią im. ks. Jerzego Popiełuszki przy parafii św. Wojciecha w Koninie. Należał do Klubu Dziennikarzy Katolickich. W październiku 1985 r. współzakładał (m.in. z Krzysztofem Dobreckim), a następnie był instruktorem i podharcmistrzem Polskiej Organizacji Harcerskiej. W maju 1985 r. uczestniczył w głodówce w Głogowcu na rzecz uwolnienia więźniów politycznych. W latach 1986–1989 prowadził z żoną w swoim mieszkaniu związkową aptekę leków z darów zagranicznych. W latach 1985–1986 należał do podziemnej RKK „S" w Koninie (kierowanej przez Ryszarda Stachowiaka). We wrześniu 1986 r. został objęty akcją tzw. rozmów profilaktycznych. W latach 1986–1989 był członkiem jawnej Tymczasowej Regionalnej Rady „S" w Koninie. W latach 1988–1989 współredagował (z Pawłem Kotlarskim i Ewą Bugno-Zaleską) pismo „Solidarni–Konin" (nr. 24–40). Od 1 lutego 1989 r. należał do RKK „S" Oświaty i Wychowania w Koni-

nie. Od 24 lutego 1989 r. pełnił funkcję sekretarza konińskiego Koła Terenowego Polskiego Klubu Ekologicznego. W tym samym roku został przedstawicielem TZR w KO „S" w Koninie i koordynatorem Oddziału Regionalnego Stowarzyszenia Wolnego Słowa.

Od 3 lutego 1981 r. do 29 stycznia 1982 r. był rozpracowywany przez Wydział III KW MO w Koninie w ramach SOS o kryptonimie „Związkowiec". Od 29 stycznia 1982 r. do 13 czerwca 1990 r. był zarejestrowany przez Wydział III/V/WOG KW MO/WUSW w Koninie jako TW „Obserwator"/"Henryk"/„Marek", OI „Marek".

Zalewski Stanisław, ur. w 1940 r. w Jednorożcu.

(Lubin)

W 1980 zaangażował się w działalność Komitetu Założycielskiego oraz Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność" w Przedsiębiorstwie Budowy Kopalń Rud w Lubinie. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w podziemiu. W ramach tej działalności gromadził składki przeznaczone na pomoc dla rodzin osób represjonowanych oraz na cele związkowe. Ponadto był redaktorem technicznym podziemnego pisma „Wolny Głos", rozpowszechniał wydawnictwa: „Zagłębie Miedziowe", „Tygodnik Mazowsze", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą", jak również książki z drugiego obiegu, znaczki, koperty i kalendarze. W 1982 w związku z prowadzoną działalnością, został zatrzymany podczas konspiracyjnego spotkania członków zawieszonej NSZZ „Solidarność" oraz tymczasowo aresztowany i osadzony w areszcie KWMO w Legnicy. W 1983 Sąd Rejonowy w Lubinie na mocy przepisów o amnestii umorzył postępowanie karne wobec niego. W 1984 został zatrzymany na 48 godzin. Działał w opozycji do 1989. W 2015 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – 541/2015 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Zarach Andrzej, ur. 2 czerwca 1948 r. w Kościerzynie.

(Dolny Śląsk)

W 1971 ukończył studia na Wydziale Matematyki Uniwersytetu Warszawskiego, w 1973 zyskał stopień doktora. W 1965 zajął I miejsce w Ogólnopolskiej Olimpiadzie Matematycznej. W 1971 wygrał konkurs im. Józefa Marcinkiewicza na najlepszą pracę studencką z matematyki (organizowany przez Oddział Polskiego Towarzystwa Matematycznego w Toruniu). W 1974 został laureatem w konkursie dla młodych matematyków (organizowanym przez Polskie Towarzystwo Matematyczne).

W latach 1966–1969 należał do ZMS, w latach 1968–1969 był przewodniczącym Zarządu Wydziału, jesienią 1969 r. został zawieszony w pełnionych funkcjach. W 1969–1971 należał do ZSP. Wiosną 1969 r. pełnił funkcję komendanta Komisji Uczelnianej OHP Uniwersytetu Warszawskiego, latem 1969 r. był komendant międzynarodowych hufców pracy (tylko w Polsce). Latem 1970 r. pełnił funkcję inspektora Stołecznej Komendy OHP. W latach 1973–1989 był zatrudniony jako pracownik naukowy w Instytucie Matematyki i Fizyki Teoretycznej/Instytucie Matematyki Politechniki Wrocławskiej. W latach 1979–1980 kolportował niezależne czasopismo „Biuletyn Dolnośląski". W czerwcu 1980 r. został zwolniony przy sprzeciwie Rady Naukowej IM Politechniki Wrocławskiej. We wrześniu tego samego roku został przywrócony do pracy. W latach 1969–1980 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany, poddawany rewizjom. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". W tym samym okresie został współorganizatorem Solidarności na Politechnice Wrocławskiej, od 3 października 1980 r. należał do Komitetu Założycielskiego. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk, na przełomie września i października delegatem na I KZD. Wchodził w skład prezydium KKR. Po wprowadzeniu stanu wojennego, od 13 grudnia 1981 r. przebywał w ukryciu. 6 stycznia 1982 r. został internowany i osadzony kolejno w Ośrodkach Odosobnienia we Wrocławiu i Nysie. 5 czerwca 1982 r. został zwolniony. 5 listopada 1982 r. został ponownie internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Strzelinie. Zwolniono go 18 listopada tego samego roku. W latach 1983–1990 był członkiem Solidarności Walczącej, od 1984 wchodził w skład Komitetu Wykonawczego SW, był odpowiedzialny za finanse i kontakty z zagranicą (z której otrzymywano pomoc materialną). W latach 1986–1990 współpracował z redakcją podziemnego pisma „Solidarność Walcząca". W maju 1987 r. został współautorem – wraz z Kornelem Morawieckim i Wojciechem Myśleckim – *Zasad ideowych i programu działania Solidarności Walczącej*. W latach 1982–1988 był wielokrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany i poddawany rewizjom. 8 lutego 1988 r. został ukarany grzywną przez kolegium ds. wykroczeń. Od listopada 1988 r. przebywał na emigracji w Stanach Zjednoczonych. Pracował jako profesor matematyki na East Stroudsburg University of Pennsylvania. W latach 1988–1990 organizował pomoc finansową dla SW, gościł w Stanach przedstawicieli SW: Ewę Kubasiewicz, K. Morawieckiego i W. Myśleckiego. W 2007 został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 15 sierpnia 1986 r. był rozpracowywany przez Wydz. III/Inspektorat 2 WUSW we Wrocławiu w ramach SOR o kryptonimach „Piskorz”/ „Kuguar”.

Załogowicz Władysław, ur. 23 października 1922 r. we Lwowie, zm. 26 lutego 2017 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

We wrześniu 1939 r., jako siedemnastolatek, brał ochotniczo udział w obronie Lwowa. Od 1940 działał w Związku Walki Zbrojnej, a następnie w Armii Krajowej. W konspiracji używał pseudonimu Felek. Służył w 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich AK. W latach 1941–1944 dowodził plutonem „Grunwald”. Po uczestnictwie w operacji „Ostra Brama”, został aresztowany przez NKWD i osadzony w transporcie na Syberię. Udało mu się zbiec. W maju 1946 r. osiedlił się w Głuchołazach, gdzie włączył się w działalność miejscowego hufca ZHP, a także organizacji konspiracyjnych. Został aresztowany przez UB i skazany na 5 lat więzienia. Był więziony we Wrocławiu, Nysie i Opolu. Po wyjściu na wolność w 1954 osiadł we Wrocławiu. W latach 80. nawiązał współpracę z Solidarnością Walczącą oraz Kornelem Morawieckim. Dzielił się swoim doświadczeniem w temacie konspiracji. Udostępniał swoje mieszkanie dla celów organizacyjnych. Jego lokum było też skrzynką kontaktową.

Zawadzka Elżbieta, ur. 17 kwietnia 1958 r. w Cieplicach-Zdrój, zm. 4 listopada 2018 r. w Kowarach.
(Jelenia Góra)

W 1978 ukończyła I LO w Jeleniej Górze. W latach 1975–1983 pracowała jako referent ds. inwentaryzacji oraz jako księgowa w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Jeleniej Górze. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do NSZZ „Solidarność”. Organizowała i przewodniczyła Komitetowi Założycielskiemu. Od stycznia 1981 r. pełniła funkcję przewodniczącej KZ. W latach 1980–1981 przewodniczyła Regionalnej Sekcji Pracowników Służby Zdrowia MKZ Województwa Jeleniogórskiego/ZR w Jeleniej Górze, była również delegatem z ówczesnego województwa jeleniogórskiego na ogólnopolskie spotkania pracowników służby zdrowia, członek KKK PSZ. Od 15 sierpnia 1981 r. należała do Rady Wykonawczej KKK. Od października 1980 r. wchodziła w skład Prezydium MKZ województwa jeleniogórskiego. Od stycznia do lutego 1981 r. brała udział w strajku okupacyjnym w klubie „Gencjana” w Jeleniej Górze. Od 12 marca 1981 r. należała do Regionalnego KOWzP w Jeleniej Górze. W marcu 1981 r. została

członkiem MKS tamże oraz redaktorem strajkowego pisma „Komunikat". Od maja do czerwca 1981 r. była delegatem na I WZD Województwa Jeleniogórskiego. Od czerwca 1981 r. wchodziła w skład ZR w Jeleniej Górze. W listopadzie 1981 r. była delegatem na I KZD PSZ. W latach 1981–1986 należała do KPN. W drugiej połowie 1981 r. z Chrystoforoszem Tulaszem współtworzyła ulotkę KPN. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. została internowana i osadzona w Ośrodkach Odosobnienia w Kamiennej Górze, Wrocławiu i Gołdapi. 30 kwietnia 1982 r. została zwolniona. W latach 1982–1986 kolportowała podziemne pisma, w tym m.in. „Odroczenie", „Zerwij Kajdany, Połam Bat…", „Gencjanę", „Dywanik", „Celwiskoziak", „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walczącą". Z Warszawy do Jeleniej Góry przywoziła m.in. „Tygodnik Mazowsze" i książki bezdebitowe. Brała udział w akcjach ulotkowych, plakatowych i w akcjach malowania napisów na murach w Jeleniej Górze i Piechowicach. W latach 1983–1986 działała w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze. W latach 1983–1989 przebywała na rencie. W latach 1983–1986 należała do jeleniogórskiego oddziału Solidarności Walczącej. W okresie 1984–1985 redagowała i drukowała podziemne czasopismo „Zerwij Kajdany, Połam Bat…". W latach 1984–1985 należała do Komitetu ds. Przestrzegania Prawa w Jeleniej Górze, powołanego po zamordowaniu ks. Jerzego Popiełuszki. W latach 1989–1991 pracowała jako asystentka rehabilitacji w Spółdzielni Inwalidów Simet/Telkom Simet w Jeleniej Górze. W 2017 została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności.

Od 6 stycznia 1981 r. do 23 września 1985 r. była rozpracowywana przez Wydz. III KW MO/WUSW w Jeleniej Górze w ramach SOS o kryptonimie „Rencista".

Zawadzki Andrzej, ur. przed 1905 rokiem, zm. w 2006 r. w Detroit. **(Stany Zjednoczone)**

W 1969 wyemigrował do Stanów Zjednoczonych. Wcześniej pracował w Instytucie Elektrotechniki w Międzylesiu jako docent. W Stanach zaangażował się w działalność polonijną, a po powstaniu Solidarności Walczącej w pomoc – zarówno Kornelowi Morawieckiemu, jak i samej organizacji. Propagował idee SW wśród amerykańskiej Polonii.

Zawadzki Julian Roman, ur. 18 stycznia 1953 r. w Ogrodzisku, zm. 29 marca 2019 r. w Lubinie.
(Lubin)

We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13 grudnia 1981 r. uczestniczył w strajku w Zakładach Górniczych Rudna w Polkowicach. W 1982 wstąpił do Tymczasowego Komitetu Zakładowego NSZZ „Solidarność" w Zakładzie Budowy Kopalń w Lubinie, od 1984 należał do Międzyzakładowej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność" Zagłębia Miedziowego. Kolportował ulotki oraz pisma podziemne, takie jak: „Solidarność Dolnośląska", „Z Dnia na Dzień" czy „Solidarność Walcząca". Był redaktorem i drukarzem pisma „Zagłębie Miedziowe". Jego działalność konspiracyjna, zaangażowanie w zbieranie składek na pomoc dla osób represjonowanych oraz rozpowszechnianie nielegalnych wydawnictw były przyczyną aresztowania i osadzenia w kwietniu 1985 r. w Areszcie Śledczym w Legnicy, a następnie w Zakładzie Karnym we Wrocławiu. W czasie przesłuchań został kilkakrotnie pobity, w związku z czym podjął głodówkę w celu przyśpieszenia procesu sądowego. W styczniu 1986 r. Sąd Rejonowy w Lubinie skazał go na karę 1 rok i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę. W czasie pobytu w areszcie, w lipcu 1985 r., został zwolniony z pracy w Przedsiębiorstwie Budowy Kopalń w Lubinie i pozostawał bezrobotny do listopada 1988 r.. Po opuszczeniu aresztu, w styczniu 1986 r. kontynuował działalność w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność". Za udział w manifestacji w rocznicę zbrodni lubińskiej w sierpniu 1987 r. został skazany na karę grzywny. W sierpniu 1988 r. współorganizował strajk okupacyjny w Zakładach Górniczych Rudna w Polkowicach. Od 1986 działał w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii św. Maksymiliana Marii Kolbego w Lubinie. W 1989 był członkiem Komitetu Obywatelskiego „Solidarność" w Lubinie. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 295/2016– nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Zawisza Andrzej, ur. 18 listopada 1958 r.
(Dolny Śląsk)

W 1981 włączył się w działania opozycyjne. Był wtedy studentem, który prowadził aktywne życie towarzyskie, więc był dość znany. Z tego powodu zwracali się do niego inni studenci, którym zależało na działaniu na rzecz demokracji. I tak w niedługim czasie utworzono pierwszą organizację studencką: Niezależne Zrzeszenie Studentów na Politechnice Wrocławskiej. Działał także na uczelniach wyższych, m. in. był świadkiem pa-

cyfikacji na Politechnice Wrocławskiej. Wtedy zaczął gromadzić materiały do druku i zajął się kolportażem prasy. Do 1982 pracował dla Regionalnego Komitetu Strajkowego. W tym samym roku przystąpił do Solidarności Walczącej. Był jej zaprzysiężonym członkiem. Na początku lat 80. został aresztowany i spędził w areszcie kilka miesięcy. Krótko po wyjściu na wolność, stracił pracę w CUPRUM. Przez pewien czas pozostawał bezrobotny. W 1987 został zatrzymany, gdy w stolicy przemieszczał się między punktami kolportażu z wydawnictwami podziemnymi, i ukarany mandatem za zaśmiecanie miasta.

Zarosiński Bartłomiej, ur. w 1970 r. w Szczecinie.
(Szczecin)

W latach 1987–1990 prowadził działalność konspiracyjną. Należał do Federacji Młodzieży Walczącej w Szczecinie. Uczestniczył w happeningach, akcjach ulotkowo-kolportażowych przed ważnymi rocznicami oraz w akcjach malowania antyreżimowych haseł w miejscach publicznych. Regularnie utrzymywał kontakty z innymi działaczami angażującymi się w działalność antykomunistyczną. Brał udział w licznych w manifestacjach, akcjach propagandowych i protestacyjnych, organizowanych przez Solidarność i ugrupowania niepodległościowe dążące do obalenia systemu komunistycznego w Polsce. Współorganizował wiece i manifestacje w kolejne rocznice Grudnia ’70, Sierpnia ’80 i świąt narodowych. Zajmował się drukiem wydawnictw bezdebitowych, pism i ulotek sygnowanych przez FMW, Solidarność Walczącą, Ruch Wolność i Pokój oraz Niezależne Zrzeszenie Studentów. Prowadził akcje kolportażowe na terenie VIII LO i Zespołu Szkół Zawodowych Zarządu Portu Szczecin. W związku z działalnością konspiracyjną był objęty stałą kontrolą operacyjną przez szczecińską SB. Był kilkakrotnie zatrzymywany, przesłuchiwany i ostrzegany wydaleniem ze szkoły. W 2019 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 147/2019 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Zbucki Zenon, ur. 23 grudnia 1952 r. w Nowym Pawłowie.
(Trójmiasto)

Działał pod ps. Zenek. Był zatrudniony w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Należał do Solidarności Walczącej. W ramach działalności w SW organizował antyreżimowe manifestacje, kontrdemonstracje, pielgrzymki pracowników. Tworzył również satyryczne kukły Wojciecha Jaruzelskiego i pozostawiał je na terenie stoczni. Rozpowszechniał materiały

antykomunistyczne w gdyńskiej stoczni im. Komuny Paryskiej. W grudniu 1970 r. uczestniczył w pochodzie protestujących. Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności oraz odznaczeniem Bohater Sierpnia ‘80. Posiada status działacza opozycji antykomunistycznej.

Zenger Marek, ur. w 1968 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Inżynier informatyk. W 1989 ukończył Wieczorowe Technikum Kolejowe we Wrocławiu, w 2009 studia w Wyższej Szkole Technologii Teleinformatycznych tamże. W latach 1982–1989 działał w strukturach opozycji demokratycznej. W ramach tej działalności uczestniczył w działalności młodzieżowych organizacji niezależnych. Po wprowadzeniu stanu wojennego, w latach 1984–1988 zajmował się drukowaniem pism podziemnych, m.in. „Impulsu”, „Z Dnia na Dzień”, „Solidarności Walczącej”, „Iskierki”, „Foto Iskry”. Był współredaktorem i autorem tekstów do Niezależnego Biuletynu Młodzieży „Impuls”. Współredagował i pisał artykuły także do konspiracyjnych gazetek zakładowych „Iskierka” i „Foto Iskra”. Uczestniczył w antyreżimowych demonstracjach ulicznych. Należał do komitetu strajkowego w ZNTK Wrocław w 1988, był również członkiem podziemnych struktur Solidarności w ZNTK Wrocław, a także wchodził w skład prezydium komisji zakładowej w ZNTK Wrocław.

Zgirska Mirosława, ur. w 1952 r. w Gdańsku.
(Trójmiasto)

Była zatrudniona w PTSB Transbud w Gdańsku. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażowała się w działalność podziemnych struktur NSZZ „Solidarność”. Od 1985 do stycznia 1986 r. brała czynny udział w pracach Regionalnej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”. Była działaczką opozycyjnych struktur Konfederacji Polski Niepodległej oraz Solidarności Walczącej. W jej mieszkaniu mieścił się tzw. punkt kolportażowy SW. 14 stycznia 1986 r. została zatrzymana za udział w pracach Regionalnej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”, kolportaż podziemnych wydawnictw oraz organizowanie emisji audycji Radia Solidarność, a następnie przewieziona do Aresztu Śledczego w Gdańsku. Postępowanie prowadzone przez Prokuraturę Rejonową w Gdańsku umorzono postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 12 września 1986 r. na mocy amnestii. Tego samego dnia uchylono wobec niej areszt. W 1987 wyemigrowała do Australii.

W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 170/2018 – nadano jej Krzyż Wolności i Solidarności.

Zgłobicki Jan, ur. 8 kwietnia 1933 r. w Podhajce.
(Wrocław, Dolny Śląsk)

W latach 70. XX w. był kolporterem wydawnictw Komitetu Obrony Robotników (KOR). W trakcie stanu wojennym ukrywał działaczkę Solidarności Elżbietę Kwiatkowską. Od 1981 do 1990 kolportował wydawnictwa „S" i Solidarności Walczącej. W związku z tą działalnością był wielokrotnie zatrzymywany przez SB, a w jego mieszkaniu przeprowadzano liczne rewizje. Uczestniczył w antyreżimowych demonstracjach. Działał również w Duszpasterstwie Ludzi Pracy oraz współpracował z podziemnymi komisjami zakładowymi Solidarności.

Zieliński Andrzej, ur. w 1930 r. w Tczewie.
(Tczew, Trójmiasto)

W latach 1981–1989 był zaangażowany w druk i kolportaż podziemnej „Gazety Tczewskiej" oraz innych wydawnictw konspiracyjnych. Współorganizował msze za Ojczyznę w parafiach w Tczewie oraz brał udział w akcji bojkotu wyborów do Sejmu PRL. Współpracował z Solidarnością Walczącą Oddział Trójmiasto. W 2018 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 302/2018 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Zieliński Władysław Stefan, ur. 2 września 1964 r. w Nowej Dębie.
(Rzeszów)

Ukończył Zasadniczą Szkołę Budowlaną w Katowicach. We wrześniu 1981 r. podjął pracę w Przedsiębiorstwie Budownictwa Przemysłowego tamże i wstąpił do NSZZ „Solidarność". W tym samym okresie został członkiem wspierającym KPN. 1 maja 1982 r. został aresztowany pod zarzutem plakatowania i malowania haseł antypaństwowych na terenie Nowej Dęby i Rozalina. Wojskowy Sąd Garnizonowy w Rzeszowie na podstawie dekretu o stanie wojennym skazał go na karę 2 lat pozbawienia wolności. Był więziony kolejno w Sandomierzu, Załężu i Hrubieszowie. Uczestniczył w grupowej głodówce w Hrubieszowie w proteście przeniesienia ich na oddział z więźniami kryminalnymi. Zwolniony po 14 grudnia 1982 r. na podstawie aktu łaski wydanego przez H. Jabłońskiego wobec małoletnich i kobiet. Po wyjściu z więzienia kolportował wydawnictwa podziemne po-

zyskiwane od Ryszarda Kostrzewy z Łodzi. W 1988 wstąpił do Solidarności Walczącej, której został zaprzysiężonym członkiem. Prowadził działalność kolportażową związaną z dostawami pisma „Solidarność Walcząca" z Wrocławia, a później pisma „Galicja" z Rzeszowa.

Ziemniak Elżbieta, ur. 19 stycznia 1960 r. w Resku.
(Kraków)

Ukończyła Medyczne Studium Zawodowe na Wydziale Dietetyki w Krakowie. W latach 1982–1989 należała do Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży". W latach 1985–1989 była członkiem krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej. Kolportowała prasę podziemną. Jej mieszkanie w Krakowie-Nowej Hucie pełniło funkcję tzw. skrzynki kontaktowej Porozumienia Prasowego „Solidarność Zwycięży", krakowskiego oddziału Solidarności Walczącej, Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników oraz biuletynu podziemnego „Hutnik" w Krakowie-Nowej Hucie. Lokal ten służył również jako magazyn prasy niezależnej i materiałów poligraficznych i tzw. skrzynka kontaktowa. Przez pewien okres Leszek Jaranowski drukował w nim pismo „Hutnik" (z pomocą Elżbiety Ziemniak). Uczestniczyła w mszach za Ojczyznę w Krakowie-Mistrzejowicach i licznych demonstracjach antykomunistycznych. Od maja 1990 r. pracowała w Zarządzie Regionu Małopolska NSZZ „Solidarność" w Krakowie. Została odznaczona Krzyżem Wolności i Solidarności, Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyżem Solidarności Walczącej.

Zięba Jan Jacek, ur. 10 grudnia 1945 r. w Starym Skałacie.
(Wałbrzych, Dolny Śląsk)

W 1981 ukończył Technikum Górnicze w Wałbrzychu. W latach 1963–1990 pracował jako górnik w kopalni węgla kamiennego „Victoria" tamże. W latach 1983–1985 przebywał na rencie. W dniach 29–31 sierpnia 1980 r. organizował strajk w KWK „Victoria", przewodniczył KS oraz został członkiem MKS w Wałbrzychu. We wrześniu 1980 r. wstąpił do NSZZ „Solidarność", współorganizował Komitet Założycielski w KWK „Victoria", a następnie pełnił funkcję wiceprzewodniczącego KZ, członka MKK w Wałbrzychu oraz Prezydium KKK Sekcji Górnictwa z siedzibą w Katowicach. W czerwcu 1981 r. został delegatem na I WZD Regionu Dolny Śląsk i delegatem na I KZD. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 14 grudnia 1981 r. został internowany i osadzony w Ośrodkach Odosobnienia w Kamiennej Górze, Głogowie, Grodkowie, Uhercach. 30 września 1982 r. został zwolniony.

Po wyjściu na wolność, do 20 maja 1983 r. był hospitalizowany w Wałbrzychu i Sokołowsku pod dozorem MO. W tym samym roku został zmuszony do przejścia na rentę. W 1983 związał się z wrocławskim Ruchem Wolnych Demokratów. W latach 1985–1989 należał do Duszpasterstwa Ludzi Pracy, wchodził w skład Komitetu Pomocy Aresztowanym oraz nieformalnej grupy opozycyjnej związanej z Krzysztofem Betką, działającej na terenie KWK „Thorez" i „Victoria". Kolportował m.in. prasę Solidarności Walczącej. Brał udział w wielu akcjach ulotkowych i plakatowych. W sierpniu 1988 r. organizował strajk okupacyjny w KWK „Victoria". W 1988 r. współzakładał podziemne górnicze czasopismo związkowe „Tygodnik Wiktoriański". Został również przeniesiony na gorsze stanowisko w pracy.

Od 14 października do 7 listopada 1980 r. był rozpracowywany przez Wydz. III-A KW MO w Wałbrzychu w ramach SOS. Od 2 do 12 lutego 1983 r. przez Wydz. V KW MO w Wałbrzychu w ramach SOR. Od 21 marca do 30 września 1983 r. przez Wydz. V KW MO/WUSW w Wałbrzychu w ramach KE.

Zimna Renata, ur. w 1965 r.
(Dolny Śląsk)

Była współpracowniczką Solidarności Walczącej działającą głównie we Wrocławiu. Udostępniała swoje mieszkanie oraz piwnicę do przechowywania materiałów poligraficznych, wydruków oraz dużego powielacza bębnowego. Kolportowała wydawnictwa SW. W 1986. dostarczała do Głogowa podziemne publikacje i ulotki, wzywające do uczestnictwa w niezależnej manifestacji. Brała udział w antyreżimowych demonstracjach, a w 1988 w strajku okupacyjnym na Uniwersytecie Wrocławskim.

Ziobro Jerzy Antoni, ur. w 1943 r. w Strzyżowie, zm. 14 grudnia 2021 r. w Strzyżu.
(Strzyżów, Rzeszów)

Był zatrudniony jako specjalista ds. opakowań w Zakładzie Handlowym w Strzyżowie, należącym do Wojewódzkiego Związku Spółdzielni Rolniczych tamże. Od 1980 należał do NSZZ „Solidarność" w miejscu pracy. Był także członkiem Komisji Rewizyjnej Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego NSZZ RI „Solidarność" w Rzeszowie oraz sekretarzem Zarządu Gminnego NSZZ RI „Solidarność" w Strzyżowie. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuował działalność związkową, tworząc m.in. w połowie 1982 r., wraz z pięcioma innymi działaczami NSZZ RI „Solidarność" na terenie Strzyżowa, grupę konspiracyjną. Kolportowali oni wydawnic-

twa podziemne, w tym redagowany przez siebie „Biuletyn Informacyjny »Solidarności« Ziemi Strzyżowskiej", należeli do Duszpasterstwa Rolników, przygotowywali akcje protestacyjne. W związku z prowadzoną działalnością podziemną Jerzy Ziobro został zatrzymany 9 sierpnia 1982 r., a następnego dnia tymczasowo aresztowany. W areszcie przebywał do 31 grudnia 1982 r., kiedy to wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w Rzeszowie został uniewinniony od stawianych mu zarzutów. W następstwie aresztowania został zwolniony z pracy, a jego roszczenia dotyczące odszkodowania z tego tytułu nie zostały uwzględnione. Na wolności ponownie nawiązał kontakty z pozostałymi członkami grupy konspiracyjnej ze Strzyżowa, która uległa jednak infiltracji ze strony SB i jej działania miały ograniczony charakter. Nadal jednak angażował się w działalność Duszpasterstwa Rolników oraz utrzymywał kontakty z przedstawicielami Solidarności Walczącej z Rzeszowa oraz Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników. W ramach działań prewencyjnych funkcjonariusze SB przeprowadzali z nim rozmowy ostrzegawcze, nakłaniali go do podjęcia współpracy. Z ich inspiracji w kwietniu 1985 r. został również zwolniony z pracy w PKP Strzyżów. W latach 1986–1988. został również objęty zakazem wyjazdów zagranicznych, wniesionym przez Wydział VI SB WUSW w Rzeszowie. Był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa w latach 1982–1986 oraz 1988–1989. W 2016 na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 131/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Ziółkowski Andrzej, ur. 1 kwietnia 1956 r.
(Warszawa)

W latach 1979–1980, działając pod pseudonimem Panterkowiec, wspierał zaplecze poligraficzne Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz kolportował wydawnictwa niezależne, w tym m.in. „Opinie". W 1980 wstąpił do NSZZ „Solidarność" w Zakładach Graficznych „Tamka" w Warszawie i współredagował czasopismo „Solidarność «Tamka» ZG". Od marca 1982 r. szefował jednej z sekcji Grupy Specjalnej Komitetu Porozumienia Międzyzakładowego Solidarności, działając pod pseudonimem Czarny (Grupa Waldemara Różyckiego ps. Suchy – późniejsze Grupy Oporu „Solidarni"). Do końca 1983 r. współpracował ze środowiskiem Ruchu Młodej Polski. Kolportował wydawnictwa podziemne i prasę, był instruktorem BHP i planistą akcji. Uczestniczył w akcjach przerzutowych sprzętu i materiałów poligraficznych, akcjach antykolaboracyjnych, ulotkowych, „gadałkowych", transparentowych, w akcjach malowania antyreżimowych ha-

seł na mostach. Brał udział w manifestacjach i demonstracjach ulicznych. Uczestniczył m.in. w ochronie manifestacji w Ursusie oraz w zamachu na teatr „Syrena". Inicjował i brał udział w akcji powieszenia kukły Wojciecha Jaruzelskiego na murach Barbakanu. Był uczestnikiem ustawiania na ulicach Warszawy drewnianych krzyży, m.in. z tabliczkami „Ofiarom represji władzy ludowej", „Ofiarom Katynia", „Ofiarom Grudnia". Od jesieni 1983 r. należał do Grupy Specjalnej „Armenia". W czerwcowej akcji „Most-Grobla'1986" pełnił rolę łącznika Stoczni Gdańskiej, Remontowej, Gdyńskiej i zakładów pracy w Elblągu. W sierpniu 1988 r. był kurierem do kopalni „Jastrzębie". Inicjował i brał udział w akcji uderzeniowej na kolumnę ZOMO 8 marca 1989 r. na ul. Międzyparkowej. Na przełomie lat 1986 i 1987 wstąpił do warszawskiego oddziału Solidarności Walczącej i został jej zaprzysiężonym członkiem, zajmował się głównie kolportażem tytułów, takich jak „Solidarność Walcząca", „Głos Solidarności" i „Horyzont". Został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności, Krzyżem Solidarności Walczącej, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Pro Memoriał, Odznaką Grup Oporu „Solidarni".

Ziółkowski Jan

(Jelenia Góra)

Wchodził w skład redakcji „Cwiskoziaka", pisma wydawanego nieregularnie w latach 1984–1985 przez Tymczasową Komisję Robotniczą „S" w Zakładach Włókien Chemicznych Chemitex–Celwiskoza w Jeleniej Górze. Redakcja prezentowała program Solidarności Walczącej nie tylko na łamach prasy, ale również zrzeszała jej członków. 22 maja 1985 r. po rewizji mieszkań i znalezieniu m.in. numeru „Cwiskoziaka" aresztowano S. Piotrowskiego i J. Ziółkowskiego, a pismo przestało się ukazywa

. Jan Ziółkowski nie przyznał się do zarzucanych mu czynów i został pozbawiony wolności na 6 miesięcy w zawieszeniu.

Znamierowski Alfred, ur. 21 czerwca 1940 r. w Warszawie, zm. 23 października 2019 r. w Pradze.

(Stany Zjednoczone, Anglia, Francja)

W latach 1966–1978 pełnił funkcję redaktora, a następnie starszego redaktora w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium. Współpracował również z paryską „Kulturą". W latach 1985–1994 był redaktorem w sekcji polskiej Głosu Ameryki w Waszyngtonie. W latach 1987–1989 korespondentem Głosu Ameryki w Watykanie, a w latach

1993–1994 w Warszawie. W latach 1981–1987 działał w Ruchu Społeczno-Politycznym POMOST jako prezes oddziału w San Diego (Kalifornia). W 1985 wszedł do władz naczelnych oraz został przedstawicielem (lobbystą) w Waszyngtonie. Pełniąc tę ostatnią funkcję, utrzymywał kontakty robocze z Białym Domem, Kongresem i Departamentem Stanu oraz ułatwiał takie kontakty odwiedzającym Stany działaczom polskiej opozycji niepodległościowej. Pilotował prace legislacyjne wieńczące w 1985 prowadzoną przez trzy lata akcję POMOST-u „Odrzucić Jałtę", formalnego potępienia przez Kongres Amerykański interpretacji Układów Jałtańskich jako uprawniających ZSRR do dominacji nad Europą Środkowo-Wschodnią. Od 1988 należał do Solidarności Walczącej. Był autorem licznych artykułów i felietonów politycznych w pismach: „Polska w Europie" (Paryż), „Kultura" (Paryż), „Wiadomości-Na Antenie" (Londyn), „Po Prostu" (San Diego), „Pomost" (Chicago), „Gazeta" (Toronto) i „Relax" (Chicago) oraz w polskiej prasie podziemnej (pseudonim Michał Kozak). Był także autorem projektu konstytucji RP, opublikowanej w 1989 w prasie podziemnej. Po powrocie do Polski w czerwcu 1994 r. objął stanowisko Dyrektora Wydawnictwa Spotkania. W 2007 r. otrzymał Krzyż Zasługi.

Zrobek Ireneusz, ur. 13 stycznia 1964 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1982–1989 działał w strukturach Solidarności oraz Solidarności Walczącej. Kolportował czasopisma i druki ulotne, brał udział w manifestacjach i strajkach głodowych (Kraków-Bieżanów) oraz w uroczystościach patriotycznych organizowanych w rocznice śmierci bł. ks. J. Popiełuszki. Podejmował także inne formy działalności w strukturach obu organizacji. Za działalność opozycyjną wielokrotnie był bity i aresztowany. Posiada status działacza opozycji antykomunistycznej i osoby represjonowanej z powodów politycznych.

Zwiercan Małgorzata Grażyna, ur. 6 lipca 1958 r. w Gdyni.
(Trójmiasto)

Działała pod pseudonimem Jolka. W 1980 wstąpiła do NSZZ „Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego zajmowała się kolportażem prasy związkowej. W 1986 r. związała się ze strukturami Solidarności Walczącej na terenie Trójmiasta i została zaprzysiężonym członkiem tej organizacji. Pracowała przy redakcji technicznej biuletynu „Poza Układem" redagowanym przez Joannę Dudę-Gwiazdę, a drukowanym przez SW. Współ-

pracowała i wchodziła w skład redakcji czasopisma „Solidarność Walcząca Grupy Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni". Zajmowała się drukiem. Brała udział w przygotowywaniu i nadawaniu audycji radiowych Solidarności Walczącej oraz ukrywała poszukiwanego listem gończym Romana Zwiercana. Przechowywała broń i materiały wybuchowe będące w posiadaniu grupy SW. Była łączniczką i kierowcą podziemnych struktur SW w Trójmieście. W jej mieszkaniu do 1990 funkcjonowała drukarnia offsetowa trójmiejskiego oddziału SW oraz był w nim ulokowany jedyny będący w posiadaniu oddziału powielacz offsetowy. W 1990 pomagała przy prezydenckiej kampanii wyborczej Kornela Morawieckiego. Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Wolności i Solidarności, Medalem Pro Patria, Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości, odznaką honorową Zasłużony dla Kultury Polskiej, odznaką honorową „Działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych" oraz Krzyżem Solidarności Walczącej.

Zwiercan Roman, ur. 28 sierpnia 1962 w Gdańsku.
(Trójmiasto)

W 1982 i 1983 został dwukrotnie skazany za nielegalne przekroczenie granicy przez Sąd Garnizonowy w Krakowie i Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni na łączną karę na 3,5 roku pozbawienia wolności. Po 19 miesiącach jej odbywania, wiosną 1984 r. został zwolniony. Po wyjściu na wolność, jesienią 1984 r. zaangażował się w działalność Solidarności Walczącej. W 1985 został dyscyplinarnie zwolniony ze Stoczni im. Komuny Paryskiej za organizację strajku na wydziale szkoleniowym. W proteście, wraz z kolegą, podjął głodówkę na kominie stoczniowej elektrociepłowni. Został przywrócony do pracy i jeszcze tego samego dnia zatrzymany na 48 godzin przez Służbę Bezpieczeństwa. Następnie przekazany wbrew swojej woli do szpitala psychiatrycznego. Zwolniony po miesiącu, po podjęciu głodówki. W dniu zwolnienia został pobity przez „nieznanych sprawców" (3 miesiące w gipsie – trwałe uszkodzenie więzadła kolana) przed komisariatem milicji w Gdyni-Obłużu. Od jesieni 1985 r. był poszukiwany listem gończym za organizowanie akcji nawołujących do bojkotu wyborów zarządzonych przez władze państwowe. W 1986 zainicjował i wspólnie z Edwardem Frankiewiczem założył Grupę Solidarności Walczącej w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni, która przeprowadziła kilka akcji o charakterze sabotażowym (podczas zebrań aktywu PZPR odcinano dopływ prądu, blokowano drzwi, wrzucano świece dymne itp.). Przygotowywał również m.in.

pochodnie na manifestacje pod pomnikiem Jana III Sobieskiego w Gdańsku, a także petardy i świece dymne oraz kolce do zablokowania kolumny ZOMO. Wiosną 1986 r. przygotował plan uwolnienia Bogdana Borusewicza z Aresztu Śledczego w Gdańsku. Akcja została odwołana z powodu braku akceptacji przez kierownictwo związku. Organizował poligrafię trójmiejskiego oddziału SW, drukował m.in. takie czasopisma jak: „SW oddział Trójmiasto", „SW Stoczni im Komuny Paryskiej, „Trzecia Brama", „Poza Układem", „Tarcza", „Gryps". W lutym 1987 r., w uzgodnieniu z kierownictwem SW, przeprowadził ostrzegawczą detonację materiałów wybuchowych pod budynkiem KM PZPR w Gdyni. W marcu 1987 r. został aresztowany, zwolniono go w październiku 1988 r. Po wyjściu na wolność objął funkcję szefa trójmiejskiej SW oraz wszedł do Komitetu Wykonawczego SW. Współorganizował i kierował wydawnictwem SW „PETiT" (trzon drukarni stanowili Jacek Parzych, Jerzy Kanikuła, później Piotr Komorowski). Wspólnie z Jerzym Kanikułą zainicjował i zrealizował wymianę tablic z nazwą ul. Rokossowskiego w Gdyni na tablicę z nazwą ul. Janka Wiśniewskiego. Od grudnia 1988 r. do kwietnia 1991 r. był ponownie wystawiony za nim list gończy, mimo że formalnie ujawnił się wraz z Jadwigą Chmielowską i Kornelem Morawieckim na kongresie założycielskim Partii Wolności, który był jednocześnie oficjalnym zakończeniem działalności SW. Łącznie, w latach 80., przez 41 miesięcy (3 lata i 5 miesięcy) był poszukiwany przez SB oraz spędził w więzieniu ponad 44 miesiące (3 lata i 8 miesięcy). Po 1991 wycofał się z aktywności społecznej, zajął się badaniami historycznymi.

Od 12 marca 1985 r. do 25 grudnia 1987 r. był rozpracowywany przez p. V RUSW w Gdyni w ramach SOR o kryptonimie „Kominiarze". Od 9 lutego 1988 r. do 29 stycznia 1990 r. przez Inspektorat 2 WUSW w Gdańsku w ramach SOR o kryptonimie „Ośmiornica"

Zwierz Krzysztof, ur. 20 grudnia 1959 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Był zatrudniony w ambulansach pocztowych PKP. Wkrótce po ogłoszeniu stanu wojennego w związku z wykonywaną pracą znalazł się w Gdańsku, gdzie wziął udział w demonstracji i starciach z ZOMO. Na przełomie lat 1981 i 1982 znalazł się w kręgu konspiratorów kontynuujących działalność NZS, a następnie w środowisku tworzącym organizację o nazwie Lechia, budowaną głównie przez Antoniego Ferenca i Krzysztofa Błahuta. Od 1982 zajmował się kolportażem, rozwieszaniem transparentów, akcjami ulotkowymi, uczestniczył w demonstracjach. Przez kilka lat związany był z ruchem

oazowym „Światło–Życie”. Wraz z Maciejem Dziubińskim i Antonim Ferencem na przełomie lat 1982 i 1983 znalazł się w strukturach Solidarności Walczącej. Od 1983 był drukarzem pracującym głównie na powielaczu bębnowym. Od połowy lat 80. należał do grupy SW złożonej głównie z następujących osób: Antoni Ferenc, Krzysztof Zwierz, Maciej Dziubiński, Andrzej Sztyler, Artur Adamski. Grupa ta stanowiła jeden z punktów sitodrukowych i przez dłuższy czas obsługiwała kontakty głównie z Trójmiastem i Katowicami. Przez pewien czas koordynował działalność jednej z młodzieżowych grup wykonawczych. Brał udział w zakładaniu punktów poligraficznych, szkolił w zakresie druku. Brał udział w sprowadzaniu sprzętu poligraficznego z Wybrzeża do Wrocławia. Uczestniczył w tworzeniu Niezależnej Oficyny Studenckiej i drukowaniu w tej oficynie. Od 1986 lub 1987 był dysponentem samochodu należącego do Solidarności Walczącej. Wielokrotnie przewoził duże ilości wydruku, materiałów poligraficznych, czasem także powielacze. Od 1987 często zatrzymywany przez SB.

Zwyrblis Zdzisław, ur. 2 kwietnia 1956 r. w Szczecinie.
(Szczecin)

Od 1988 był działaczem Solidarności Walczącej. Brał udział w antyreżimowych demonstracjach, kolportował ulotki oraz prasę SW na terenie Szczecina. Współpracował z Federacją Młodzieży Walczącej oraz Akcją Bezpośrednią.

Był rozpracowywany przez SB w sprawie o kryptonimie „KDH”.

Zyska Ireneusz, ur. 5 sierpnia 1969 r. w Świebodzicach.
(Dolny Śląsk)

W latach 1986–1990 należał do Młodzieżowego Ruchu Oporu. Brał udział w akcjach ulotkowych, plakatowych, w akcjach malowania antyreżimowych haseł na murach i manifestacjach. Był redaktorem i wydawcą „Prawdy”, pisma młodzieżowego o charakterze satyryczno-politycznym. Uczestniczył w kilku obozach szkoleniowych dla młodzieży związanej z opozycją antysystemową. Był członkiem Ruchu Młodzieży Niezależnej Dolny Śląsk. Współpracował z Solidarnością Walczącą. Kolportował wydawnictwa niezależne.

Ż

Żabińska Marianna, ur. 4 stycznia 1939 r. w Konopiskach.
(Dolny Śląsk)

W 1962 ukończyła studia na Wydziale Przemysłowym w Wyższej Szkole Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1956–1957 była pracownikiem biurowym w Kopalni Rudy Uranowej w Kowarach. W 1957 pracowała w kowarskim Biurze Meldunkowym. W 1962 była stażystką w Zakładach Energetycznych. W okresie od 1962 do 1964 pracowała jako starszy ekonomista w Zakładach Aparatury Ochrony Roślin. W latach 1964–968 była zatrudniona jako starszy inspektor w Wojewódzkim Związku Spółdzielni Pracy. W latach 1968–1971 pracowała w Zjednoczeniu Budownictwa Rolnego. W okresie 1971–1977 była pracownikiem Zjednoczenia Budownictwa Przemysłowego. W okresie od 1977 do 1983 pełniła funkcję głównego specjalisty w Przedsiębiorstwie Robót Izolacyjnych. Od września 1980 należała do NSZZ „Solidarność", była członkiem KZ w PRI. Po wprowadzeniu stanu wojennego rozpoczęła działalność konspiracyjną. W latach 1982–1983 jej mieszanie pełniło funkcję tzw. skrzynki kolportażowej wydawnictw podziemnych RKS „Solidarność" Dolny Śląsk oraz wydawnictw Solidarności Walczącej, w tym m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarności Walczącej" czy znaczków poczt podziemnych. Od grudnia 1983 r., tj. od chwili aresztowania Kazimierza Klementowskiego, udostępniała swoje mieszkanie także na spotkania przywódców SW, m.in. Kornela Morawieckiego, Hanny Łukowskiej-Karniej, Andrzeja Zaracha, Zbigniewa Bełza, Wojciecha Myśleckiego, Andrzeja Kołodzieja czy Jana Pawłowskiego. W 1984 została zaprzysiężoną członkinią Solidarności Walczącej. Była łączniczką Kornela Morawieckiego. Brała udział we wrocławskich demonstracjach antyreżimowych. W latach 1988–1991 pracowała w Zakładach Elektronicznej Techniki Obliczeniowej we Wrocławiu. Od 1989 należała do KZ „Solidarność" w ZETO, pełniła funkcję skarbnika. W 1991 przeszła na emeryturę.

Żelaśkiewicz Henryk, ur. 21 lipca 1955 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

Od 1982 był związany z Solidarnością Walczącą. W ramach działalności w tej organizacji zajmował się pisaniem i kolportowaniem ulotek oraz

krótkich tekstów. Projektował, odbijał przy użyciu tuszu i rozklejał ulotki w budkach telefonicznych, na Politechnice Wrocławskiej, w szkołach i na murach. Wielokrotnie był zatrzymywany przez MO i ZOMO. Kilka razy został pobity. Grożono mu śmiercią. Mimo represji nie zaprzestał działalności opozycyjnej. W 2019 otrzymał odznaczenie Za zasługi dla Niepodległości.

Żelazny Marek, ur. 1 października 1967 r. w Katowicach.
(Katowice)

W 1985 ukończył naukę w IV Liceum Ogólnokształcącym w Katowicach. W latach 1985–1987 studiował na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, a następnie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1981–1985 należał do nieformalnej grupy młodzieżowej kolportującej ulotki i malującej antyreżimowe hasła na murach. Pełnił funkcję drużynowego 118. Drużyny Harcerskiej w Katowicach. Była to struktura niezależnego harcerstwa prowadzonego przez ks. Stefana Czermińskiego. Dwukrotnie był zatrzymywany i przesłuchiwany przez SB. W latach 1984–1990 był zaprzysiężonym członkiem Solidarności Walczącej. Organizował struktury SW w byłych województwach: katowickim, bielskim i opolskim. W 1986 współzakładał konspiracyjne NZS na Uniwersytecie Śląskim. Organizował także akcje ulotkowe, manifestacje antyreżimowe oraz druk i kolportaż podziemnych wydawnictw, głównie SW i NZS. 10 stycznia 1987 r. uczestniczył w II Krajowym Zjeździe NZS w Warszawie. We wrześniu 1987 r. został relegowany z Uniwersytetu Śląskiego po czym podjął studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. 15 grudnia 1987 r. został zatrzymany na 48 godzin przez SB, a jego mieszkanie zostało przeszukane. Po 1990 zaczął prowadzić własne biuro podróży „Sunny Holiday" w Katowicach.

Żołnierek Kazimierz, ur. w 1947 r. w Wałbrzychu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1965–1992 był zatrudniony jako górnik w Kopalni Węgla Kamiennego „Thorez" w Wałbrzychu. W czerwcu 1976 r. i w grudniu 1978 r. organizował strajki w tej kopalni. W dniach 27–31 sierpnia 1980 r. zorganizował strajk w szybie Chwalibóg KWK „Thorez". Od września 1980 r. należał do NSZZ „Solidarność", współorganizował Komitet Założycielski i został jego członkiem. W latach 1980–1981 kolportował prasę związkową, w tym m.in. „Biuletyn Informacyjny MKZ Województwa Wałbrzyskiego", „Niezależne Słowo" i „Tygodnik Solidarność". Po wprowadzeniu stanu wojennego, w dniach 14–15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku w KWK „Thorez"

i był członkiem KS. 17 grudnia 1981 r. został aresztowany. Areszt uchylono 21 grudnia 1981 r. 3 lutego 1982 r. wyrokiem Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu został uniewinniony. W latach 1982–1989 kolportował wydawnictwa podziemne w Kopalni Węgla Kamiennego „Thorez", w tym m.in. „Z Dnia na Dzień", „Solidarność Walcząca", „Niezależne Słowo", „Tygodnik Mazowsze", a także ulotki i druki okolicznościowe. W latach 1984–1985 był członkiem Komitetu Pomocy Więzionym i ich Rodzinom w Wałbrzychu, a w latach 1985–1989 współorganizatorem mszy za Ojczyznę w wałbrzyskich kościołach św. Józefa Robotnika, św. Aniołów Stróżów i św. Franciszka z Asyżu. W latach 1987–1989 należał do nieformalnej grupy związanej z Krzysztofem Bedką, działającej w KWK „Thorez" i KWK „Victoria" W 2015 na podstawie postanowienia nr 356/2015 Prezydenta RP został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.

Żołyński Wacław Jerzy, ur. w 1956 r. w Kędzierzynie-Koźlu, zm. 23 kwietnia 2016 r. we Wrocławiu.
(Dolny Śląsk)

W latach 1978–1980 współpracował ze Studenckim Komitetem Solidarności we Wrocławiu, będąc głównie kolporterem jego niezależnych wydawnictw. Od 1980 był członkiem Zarządu Uniwersyteckiego Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Wrocławskiego. W maju 1981 r. zorganizował we Wrocławiu demonstrację na rzecz uwolnienia więźniów politycznych, a jesienią tego samego roku uczestniczył w strajku Niezależnego Zrzeszenia Studentów. W marcu 1982 r. został internowany i osadzony w Ośrodku Odosobnienia w Grodkowie, gdzie, pomimo złego stanu zdrowia przebywał do lipca. W latach 80. XX w. współorganizował i uczestniczył w wielu manifestacjach antyreżimowych, w akcjach ulotkowych oraz zbiórkach pieniędzy dla osób prześladowanych z powodów politycznych. Kolportował prasę Solidarności Walczącej. W 2016 r. na podstawie postanowienia Prezydenta RP – nr 294/2016 – nadano mu Krzyż Wolności i Solidarności.

Żurko Jerzy, ur. 11 sierpnia 1957 r. w Czerwieńsku.
(Dolny Śląsk)

W 1984 ukończył kulturoznawstwo na Uniwersytecie Wrocławskim, w 1997 uzyskał stopień doktora. W latach 1969–1972 należał do ZHP, w latach 1978–1980 do SZSP. W październiku 1980 r. pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Założycielskiego Niezależnego Zrzeszenia Studentów na wydziale kulturoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Zo-

stał również członkiem Zarządu. Od października 1980 r. wspierał także Niezależny Ruch Harcerski Kręgu Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego. W lutym 1981 r. organizował strajk studentów Uniwersytetu Wrocławskiego w sprawie zarejestrowania NZS. Od września do 13 grudnia 1981 r. organizował strajk solidarnościowy na UWr. ze studentami WSP w Radomiu i Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarniczej w Warszawie. W latach 1980–1981 był także organizatorem, współpracownikiem, drukarzem, kolporterem, autorem i redaktorem pism: „No Więc", „Min", „Marabut", „Progres", „Komunikat", „Serwis". W dniach 14–15 grudnia 1981 r. brał udział w strajku okupacyjnym na Politechnice Wrocławskiej, następnie ukrywał się na terenie Wrocławia. 31 sierpnia 1982 r. został zatrzymany, 2 września zwolniono go z aresztu. Od grudnia 1981 r. do lutego 1982 r. wchodził w skład Zarządu NZS. Od grudnia 1981 r. do października 1984 r. działał w Akademickiem Ruchu Oporu. Od września 1982 r. do września 1983 r. współpracował ze strukturami Solidarności Walczącej. 28 lutego 1984 r. został aresztowany, a w czasie przesłuchania i w trakcie przebywania w celi kilkakrotnie pobity. 27 lipca 1984 r. zwolniono go na mocy amnestii. W 1984 pracował jako bibliotekarz w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu. W latach 1984–1987 był zatrudniony w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1986–1989 działał w strukturach Ruchu WiP. Współorganizował i uczestniczył w manifestacji wrocławskiego Ruchu WiP, był też współpracownikiem, drukarzem, kolporterem, autorem i redaktorem pism: „Zeszyty Duszpasterstwa Pokoju im. Ottona Schimka", „WiP", „Co Było?", „WiPek". Wielokrotnie zatrzymywano go na 48 godzin. Trzykrotnie został skazany przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny. W dniach 25–28 sierpnia 1988 r. uczestniczył w Międzynarodowej Konferencji Praw Człowieka w parafii św. Maksymiliana Kolbego w Krakowie-Mistrzejowicach. W maju 1988 r. brał udział i doradzał studentom UWr. w czasie dwudniowego strajku. W maju i w czerwcu 1988 r. współorganizował i uczestniczył w głodówce zorganizowanej we Wrocławiu przez Ruch WiP oraz Solidarność Polsko-Czechosłowacką o uwolnienie więzionych za odmowę służby lub złożenia przysięgi wojskowej oraz sygnatariuszy czechosłowackiej Karty 77. W latach 1988–1991 był opiekunem w Towarzystwie Pomocy św. Brata Alberta. Od 1997 był adiunktem w Instytucie Socjologii UWr.

Od 17 sierpnia 1987 r. był rozpracowywany w ramach SOR o kryptonimie „WiP."

Żurko Magdalena Elżbieta, ur. w 1959 r. we Wrocławiu
(Dolny Śląsk)

Była założycielką Niezależnego Zrzeszenia Studentów w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1981 brała aktywny udział w strajkach organizowanych przez NZS na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1982 była łączniczką i kurierką NSZZ „Solidarność" i Solidarności Walczącej na Dolnym Śląsku. W tym okresie w swoim domu we Wrocławiu prowadziła także punkt kontaktowy na potrzeby kolportażu wydawnictw podziemnych oraz kontaktów między przedstawicielami wydawnictw niezależnych. W latach 1984–1986 organizowała konspiracyjne spotkania twórców wrocławskich, m.in. dr. L. Herbsta i prof. W. Wrzesińskiego. Jako uczestniczka Ruchu „Wolność i Pokój" brała udział w demonstracjach przeciw blokadzie informacyjnej dotyczącej katastrofy elektrowni jądrowej w Czarnobylu i innych. Organizowała i uczestniczyła w protestach przeciw uwięzieniu Sławomira Dutkiewicza. W 1988 kolportowała druki pt. „Uwolnić więźniów sumienia", sygnowane przez Ruch „Wolność i Pokój", za co została ukarana grzywną. W maju 1988 r. zorganizowała w swoim mieszkaniu głodówkę w obronie uwięzionych uczestników Ruchu „Wolność i Pokój" i działaczy Solidarności Polsko-Czechosłowackiej.

Żymańczyk Zofia, ur. w 1935 r. w Świdowie.
(Dolny Śląsk)

Działała pod pseudonimem Nauczycielka. Była organizatorką grupy konspiracyjnej nauczycieli i uczniów w Technikum Kolejowym we Wrocławiu. Do działalności konspiracyjnej wprowadziła bardzo wiele cennych osób z kręgów swej rodziny, uczniów i znajomych. Oddała swoje dokumenty osobie ukrywającej się i poszukiwanej oficjalnie opublikowanym listem gończym. Jej mieszkanie służyło jako kryjówka dla osób poszukiwanych w związku z ich działalnością opozycyjną oraz jako lokal do spotkań konspiracyjnych w tym m.in. do spotkania Kornela Morawieckiego z prof. Romualdem Kukołowiczem.

Była rozpracowywana przez SB jako podstruktura Solidarności Walczącej oznaczona kryptonimem „Kapiszon".

Lista ważniejszych dokonań Fundacji Pomorska Inicjatywa Historyczna

Wśród celów statutowych naszej fundacji oprócz dokumentowania historii najnowszej, przywracania należnego miejsca działaniom dla odzyskania niepodległości i godności ludziom, którzy mieli odwagę przeciwstawić się totalitarnemu systemowi komunistycznemu są także działania edukacyjne wśród młodzieży oraz pomoc ludziom, bohaterom walki o niepodległą Polskę a znajdującym się dziś w trudnej sytuacji materialnej. Różnorodność podejmowanych przez naszą fundację działań przybliża lista ważniejszych dokonań FPIH w ostatnich 8 latach działalności:

- Przygotowanie i cykliczne prowadzenie uroczystości rocznicowych strajku sierpniowego 1980 r. we współpracy i pod patronatem Prezydenta Gdyni – zebranie pierwszej listy uczestników strajków 1980 r. w zakładach Gdyni – dla przyznania honorowej odznaki „Bohaterom Sierpnia ’80 Gdynia”. Pierwsza edycja odbyła się w 2013 roku, w ramach obchodów 33 rocznicy strajków 1980 r. w Sali konferencyjnej Zarządu Portu Gdynia. Podczas niej Honorowe Odznaczenie otrzymało 120 uczestnikom strajków. Zaprezentowaliśmy rów-

nież II tom albumu „Ludzie Sierpnia ’80 w Gdyni”. Do 2020 roku odznaczenie przyznano i wręczono 851 osobom;

- Wystawy plenerowe oraz wystawy rotacyjne w szkołach ponadpodstawowych, przedstawiające etapy walki o wolność na Wybrzeżu od Grudnia ,70, poprzez opozycję demokratyczną lat siedemdziesiątych, Sierpień ,80 i Solidarność aż do odzyskania niepodległości (kilkaset ekspozycji w ciągu 8 lat);
- Spotkania z żyjącymi świadkami historii i prelekcje w szkołach powiązane z pokazami multimedialnymi;
- Pozyskiwanie i opracowywanie materiałów historycznych dokumentujących poszczególne etapy walki o odzyskanie niepodległości w celu utworzenia stałej ekspozycji i systematycznych publikacji archiwaliów;
- Tematyczne pokazy filmów dokumentalnych z komentarzem uczestników wydarzeń z lat 1970, 1980 i stanu wojennego;
- Opracowanie i wydanie książki przedstawiającej działania niepodległościowe na wybrzeżu w latach 80 XX wieku. A. Kołodziej i R. Zwiercan „… o godność i wolność. Po prostu…” – dwa wydania.
- Przygotowanie i realizacja Inscenizacji wydarzeń z Grudnia 1970 roku w Gdyni z udziałem kilkuset aktorów i statystów;

- Sporządzanie dokładnej uporządkowanej dokumentacji w/w wydarzeń w formie filmowej oraz w formie nagranych i spisanych relacji. Notacje służą do opracowania publikacji książkowych oraz mają być źródłem do tworzenia filmów dokumentalnych. Duża część uczestników spotkań i konferencji to depozytariusze unikatowych świadectw przeszłości, nigdy dotąd nieutrwalonych a bezcennych dla narodowej świadomości historycznej i ogromnie ważnych dla badań historycznych;
- Pomoc znajdującym się w niedostatku działaczom opozycyjnym z czasów zmagań o wolną Polskę. Ludziom zasłużonym w walce o wolność, którzy w wyniku swego zaangażowania tracili zdrowie, środki utrzymania i do dziś nie doczekali się rzeczywistej rekompensaty. Pozyskanie środków na wsparcie materialne kilkudziesięciu uczestników tamtych wydarzeń.
- Opracowanie i prezentacja wystawy „Polegli w służbie Ojczyzny. Smoleńsk 2010";
- Opracowanie i budowa stałej wystawy „Gdyńskie drogi do Niepodległości" przy przystanku SKM Gdynia Stocznia;

- Organizacja Ogólnopolskiej Konferencji Wydawnictw Niezależnych „Wydawnictwa Solidarności Walczącej na tle innych wydawnictw podziemnych w latach 80-tych" w Muzeum Miasta Gdyni;
- Realizacja wystawy „Grudzień ,70 w Gdańsku i w Gdyni". Czasowa ekspozycja w Gdańsku, ul. Doki 1, historyczna Sala BHP Stoczni Gdańskiej.
- Opracowanie i prezentacja wystawy plenerowej „Dwa Grudnie".

- Zorganizowanie szeregu Sympozjów m.in. „Polskie Grudnie”, „Grudzień 70 Uniwersytet Robotniczy” oraz „Grudzień 81 – Wojna z narodem – lekcja patriotyzmu” w Muzeum Miasta Gdyni, a także „Polskie Grudnie” – Spotkanie z młodzieżą.
- Przygotowanie i udział w uroczystościach 30 rocznicy powstania Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego – w ramach którego odbył się koncert zespołów rockowych w Klubie Parlament w Gdańsku, prezentacja spektaklu „SOR” w Teatrze Wybrzeże w Gdańsku, spotkanie z młodzieżą na scenie Letniej Teatru Wybrzeże w Sopocie oraz przygotowanie i prezentacja wystaw poświęconych RSA – w gmachu Uniwersytetu Gdańskiego oraz wersja plenerowa w Gdyni – Leszczynkach;
- Wydanie pierwszej monografii p.t. „Wolne Związki Zawodowe Wybrzeża” autorstwa Andrzeja Kołodzieja.
- Cykliczne wydawanie od 2012 roku, kolejnych tomów albumu „Ludzie Sierpnia ,80 w Gdyni”. Do tej pory ukazało się 8 tomów.

- Uroczysty Koncert w 32 rocznicę podpisania Porozumień Sierpniowych i 30 rocznicę utworzenia – „Solidarności Walczącej";
- III publikacja książki „Solidarność Walcząca oddział Trójmiasto" autorstwa Andrzeja Kołodzieja i Romana Zwiercana;
- Publikacja książki „Antologia Prasy Solidarności Walczącej w Trójmieście" autorstwa Romana Zwiercana;
- Organizacja Obchodów 32 rocznicy podpisania Porozumień Sierpniowych i 30 rocznicy powstania „Solidarności Walczącej" – Sala Konferencyjna Zarządu Portu Gdynia przy ul. Rotterdamskiej 9, w Gdyni. dwudniowa Konferencja Organizacji Opozycyjnych i Podziemnych „Drogi do Niepodległości", z udziałem 1200 osób z całej Polski;
- Prowadzenie cyklicznego projektu „Warsztaty Historyczne" – dla młodzieży gdyńskich szkół.

WARSZTATY HISTORYCZNE DLA MŁODZIEŻY GIMNAZJALNEJ I PONADGIMNAZIALNEJ W GDYNI

projekt realizuje

Fundacja **P**omorska **I**nicjatywa **H**istoryczna

- Bohaterska obrona Gdyni we wrześniu 1939 roku
- szczególna rola Harcerzy Polskich
- Eksterminacja Polaków z Pomorza po wkroczeniu wojsk hitlerowskich

- Mord w Piaśnicy, Przymusowe Wysiedlenia Polaków

- Druga konspiracja na Pomorzu w latach 1945 – 1948

- Konspiracja antykomunistyczna na Pomorzu w czasach stalinowskiego terroru – 1948 -1956

- Masowe protesty przeciw komunistycznej dyktaturze na Pomorzu – Grudzień 1970

- Przyczyny i przebieg strajków w sierpniu 1980 roku

- Organizacje opozycyjne i konspiracyjne oporu antykomunistycznego na Pomorzu w latach 80. XX wieku

kontakt:

Fundacja **P**omorska **I**nicjatywa **H**istoryczna Gdynia ul. Morska 9a
www.fundacja-pih.pl *email:* fpih@wp.pl Andrzej Kołodziej tel. 792 453 909

Realizacja

Fundacja Pomorska Inicjatywa Historyczna

Współpraca

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Projekt realizowany przy wsparciu finansowym

Bank Zachodni WBK
Grupa Santander

- Wystawa: „Pamięć Grudnia ,70 na ulicach Gdyni” w Urzędzie Miasta w Gdyni;
- Projekcja filmu „Czarny Czwartek” dla uczniów Gdyńskich Liceów oraz spotkanie z reżyserem filmu panem Antonim Krauze i uczestnikami wydarzeń – Henrykiem Mierzejewskim i Jerzym Miotke w Multikinie w Gdyni;
- Zainicjowanie i zorganizowanie uroczystości uhonorowania Odznaczeniami Państwowymi za wybitne zasługi w działalności na rzecz przemian demokratycznych w Polsce blisko 150 działaczy organizacji niepodległościowych na Pomorzu przez Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej (w ciągu 7 lat);
- Uruchomienie i sukcesywna rozbudowa portalu internetowego pod adresem: www.gdynia-1980.pl – elektronicznego katalogu posiadanych zbiorów, dokumentujących dokonania mieszkańców Gdyni w latach przełomu 1980-1981;
- Stałe gromadzenie dokumentacji związanej z walką o wolność i niepodległość Polski, prowadzonej na terenie Gdyni i Pomorza w latach 1939-1989. Zbiory są bezpłatnie udostępniane w lokalu Fundacji.
- Organizacja w Gdyni uroczystości 100-nej rocznicy urodzin księdza prałata Hilarego Jastaka. Budowa pomnika w centrum miasta, renowacja grobu, zorganizowanie konferencji, przygotowanie wystawy plenerowej, przygotowanie publikacji;

- Prezentacja wystaw poświęconych Żołnierzom Wyklętym „V Wileńska Brygada AK” oraz „II Konspiracja” w Sopocie przed Urzędem Miasta – jako wkład Fundacji w obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych.
- Z okazji 35-lecia podpisania Porozumień Sierpniowych i 33 rocznicy utworzenia – „Solidarności Walczącej” opracowanie i ekspozycja miasteczka wystawowego w centrum Gdyni. Na miasteczko składał się cykl wystaw ustawionych w kompleks obrazujący „Drogę do Wolności” – („Kontynuacja wal-

ki zbrojnej po 1945 roku – „V Brygada Wileńska", „II konspiracja na Pomorzu – procesy stalinowskie", „Grudzień ,70", „Solidarna Gdynia", „Solidarny Gdańsk", „Solidarność Walcząca", „Organizacje opozycyjne lat ,80 – ROPCiO, KOR, WZZ, Krąg Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego, RMP, KPN, SW, OKOR, PPN, FMW, LDPN Niepodległość, NZS";

- Cykl wykładów „Porozumienie czy zdrada elit" prezesa Fundacji – Andrzeja Kołodzieja, w USA – na zaproszenie Instytutu Polityki Światowej;
- Przygotowanie i przeprowadzenie konkursu dla młodzieży szkolnej z regionu pomorskiego pt: „Czym jest dla mnie Dzień Niepodległości". W finale konkursu „Mój dzień Niepodległości" zaprezentowano ponad 70 prac plastycznych a na scenie wystąpiło prawie 40 wokalistów;
- Wystawa Kobiety Walczące, prezentująca kilkanaście działających w strukturach Solidarności Walczącej kobiet na Wybrzeżu;
- Wystawa Solidarność Walcząca, prezentująca działalność struktur Solidarności Walczącej na Wybrzeżu;

- Prowadzenie w Jastrzębiej Górze Ośrodka w którym Weterani działań na rzecz Niepodległego Bytu Państwa Polskiego mogą bezpłatnie spędzić kilkanaście dni w roku, odpoczywając w gronie podobnych im ludzi. Poza noclegiem i wyżywieniem beneficjenci mają zapewnioną opiekę koordynatora,

który organizuje czas oraz aktywizuje seniorów. W programie każdego turnusu są wyjazdy do okolicznych miejsc Pamięci – między innymi do Piaśnicy w której Niemcy zamordowali kilkanaście tysięcy Polaków oraz do Muzeum Emigracji w Gdyni. Jedyną formą partycypacji uczestników w programie jest podzielenie się wspomnieniami, które archiwizujemy w formie filmowych notacji. Budujemy w ten sposób bazę wspomnień, która jest i będzie bogatym materiałem źródłowym dla obecnych i przyszłych badaczy historii. W 2015 roku przyjęliśmy 140 osób, w 2016 r. udało się zapewnić odpoczynek 248 weteranom. W 2017, 2018 i 2019 r. liczba ta została potrojona. W 2020 mimo późniejszego startu programu w związku z ograniczeniami spowodowanymi pandemią ilość weteranów korzystających z tej formy wsparcia nie uległa zmniejszeniu. Baza nagrań na dzisiaj to około 600 notacji, od nagrań kilkunastominutowych do ponad dziesięciogodzinnych.

- Z okazji 35 rocznicy powstania Oddziału Solidarności Walczącej w Trójmieście zorganizowanie dwudniowych obchodów;

- Inscenizacja konspiracyjnej drukarni Solidarności Walczącej w Gdyni, ukrytej za zamaskowanym wejściem w przedzielonym garażu. Drukarnia działała w latach 80, w wynajmowanym przez Małgorzatę Zwiercan domu w Kacku, na tzw. „Psiej górce”;
- Konferencja pt. ”Odpowiedzialność dowódców LWP za masakrę w grudniu 1970 roku na Wybrzeżu” ;
- Wystawa Plenerowa „Trzech Komandorów” prezentująca kulisy zbrodni sądowej popełnionej przez komunistyczne władze na dowódcach Marynarki Wojennej w grudniu 1952 roku;
- Sesja naukowa pt. „Zaślubiny Polski z morzem. Traktat Wersalski” i towarzysząca jej wystawa;
- Wystawa plenerowa „Powrót Polski nad morze”;

- Wystawa plenerowa „Niezłomni, Niepokorni”;
- Wystawa plenerowa „100 lat niepodległości na Pomorzu”;
- Wystawa plenerowa „Gdyński Sierpień”;

- Konferencja „Geneza protestów robotniczych na Wybrzeżu. Strajk w gdyńskich zakładach pracy w sierpniu 1980 roku”;
- Współorganizacja obchodów 40 rocznicy Sierpnia ’80 w Gdyni;
- Koncert dla „Zwykłego Bohatera” – muzyczne podziękowanie uczestnikom protestów z 1980 roku.

- Konferencja „Od konfrontacji do współpracy w drodze do Niepodległości”
- Konferencja „Grudzień 1970 – komunistyczna zbrodnia w Gdyni”
- Konferencja „II Konspiracja na Wybrzeżu w latach 1944-1956”
- Wystawa stała „Muzeum Solidarności Walczącej” w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w dawnym areszcie w Warszawie przy ul. Rakowieckiej 37. Projekt zrealizowany został przez zespół pod kierunkiem wiceprezesa FPIH Romana Zwiercana w 19 salach na powierzchni ponad 400 m^2.

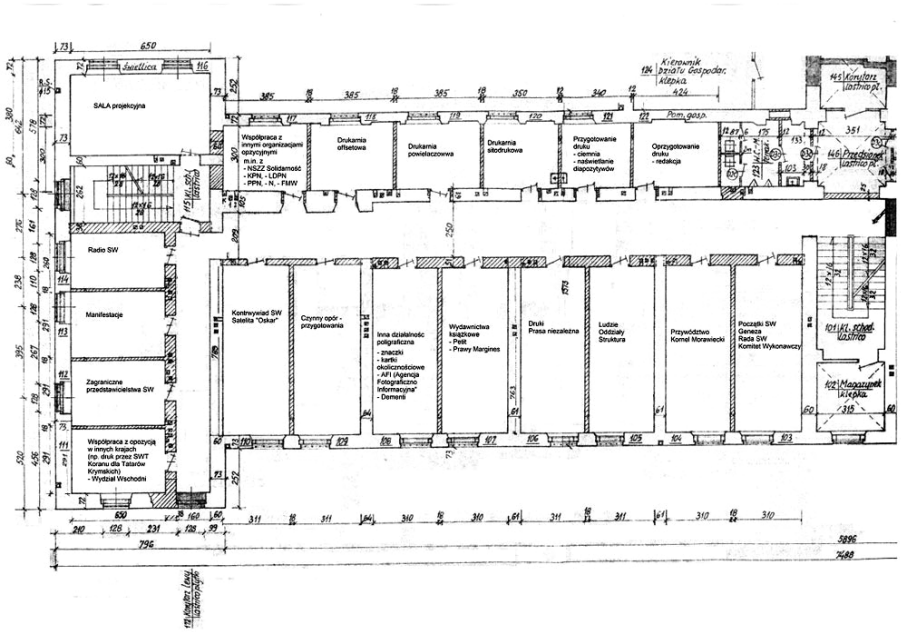

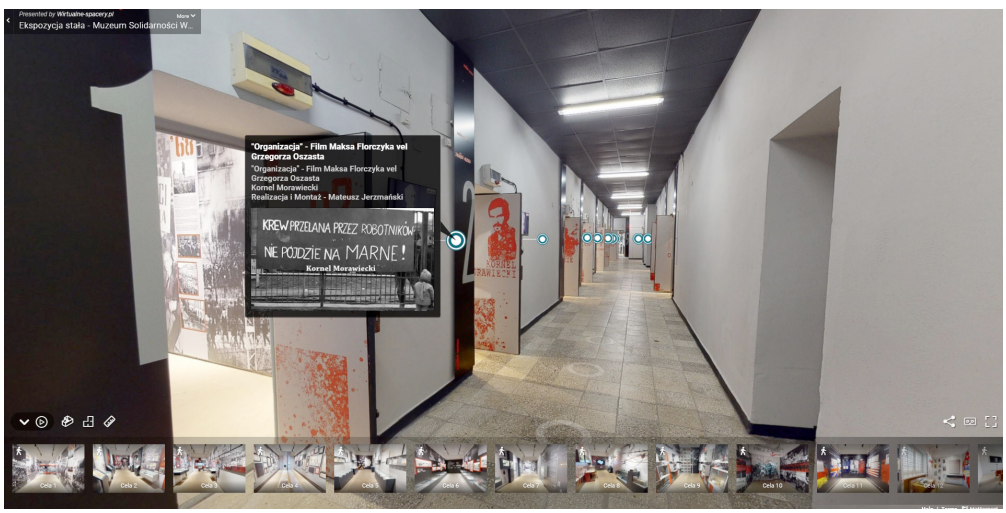

- Wirtualny spacer po Muzeum Solidarności Walczącej
- Ścieżka edukacyjna Trzciano – Straszewo – Pułkowice upamiętniająca zwycięstwo wojsk polskich nad wojskami szwedzkimi w bitwie pod Trzcianą 27 czerwca 1629 roku w ramach projektu wykonane zostały:

– 3 kioski mulimedialne, z własnym zasilaniem, monitorem, mikrokomputerem oraz wyposażeniem w Trzcianie, Straszewie i Pułkowicach,
– 3 totemy z Godłem Polski z 1620 roku,
– 3 pulpity z opisem bitwy,
– 3 maszty z flagą polską,
– 3 zestawione łącza internetowe do obsługi kamer. W każdym kiosku zostały zainstalowane dwie kamery przesyłające i archiwizujące „niepożądane zdarzenia" które stanowią element zabezpieczenia całej instalacji,
– 3 prezentacje. Filmy edukacyjne o długości ok. 5,5 minuty każdy. Do każdego filmu przygotowany został scenariusz oraz tekst dla lektora,
– Medal pamiątkowy „Tropiciel historii",
– Przypinka „Śladami oręża polskiego",
– Komiks „Bitwa Polaków ze Szwedami pod Trzcianą w 1629 roku"
– Zakładka do strony internetowej www.trzciano.fundacja-pih.info wraz z formularzem akceptującym i zliczającym rejestrujące się za pomocą QR kodów osoby

- Kolejny, IX już tom publikacji „Ludzie Sierpnia 80 w Gdyni”
- Obchody 41 rocznicy powstania NSZZ „Solidarność” w Gdyni

W ramach projektu zrealizowane zostały

- Konferencja 28 sierpnia 2021. Tematy: „Wpływ myśli narodowej i działaczy niepodległościowych na przebieg strajków, postulaty i powstanie NSZZ Solidarność” oraz „Rola NSZZ Solidarność w procesie obalania komunizmu. Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej”.
- Konferencja 30 sierpnia 2021. Temat „Walka o pamięć – dorobek i spuścizna NSZZ Solidarność”
- Uroczyste złożenie kwiatów pod pomnikiem Ofiar Grudnia ,70 r
- Uroczystość wręczenia odznaczeń „Bohaterom Sierpnia ,80”. W programie m.in. prezentacja IX tomu albumu „Ludzie Sierpnia ,80 w Gdyni” autorstwa Małgorzaty Sokołowskiej oraz Roberta Chrzanowskiego.
- Strajkowa biesiada i przekazanie uczestnikom IX tomu albumu „Ludzie Sierpnia ,80 w Gdyni” autorstwa Małgorzaty Sokołowskiej oraz Roberta Chrzanowskiego.
- „Polskie etosy” – solowy koncert lidera zespołu CONTRA MUNDUM Norberta „Smoły” Smolińskiego.